

Hallituksen esitys eduskunnalle säätiölainsäädännön ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi säätiölaki, jolla kumotaan vuodelta 1930 oleva säätiölaki.

Säätiöt ovat kansalaisten hyvinvoinnin ja yhteiskunnan kehityksen kannalta merkittäviä koulutuksen, tutkimuksen, sosiaali- ja terveystalouden sekä taiteen ja kulttuurin tuottajia ja tukijoita. Säätiöiden toiminnan merkitys näillä aloilla on kasvanut olennaisesti viimeisten 20 vuoden aikana. Yhteiskunta ja säätiöiden toimintaympäristö ovat säätiölain voimassaolon aikana muuttuneet merkittävästi.

Kansalaisyhteiskunnan vahvistamiseksi uudella säätiölainalla selvennetään jatkuvarahoitteisten ja toiminnallisten säätiöiden asemaa, korostetaan säätiöiden yleisesti hyödyllistä tarkoitusta, lisätään avoimuutta ja tehostetaan perusteettomien lähipiirietujen estämistä. Esityksen valmistelussa on erityisesti kiinnitetty huomiota säätiölaista säätiöille aiheutuvaan hallinnolliseen taakkaan sekä säätiövalvonnan tehokkuuteen ja kuluihin.

Uudella lailla lisätään säätiötoiminnan läpinäkyvyyttä, mikä parantaa säätiölaitoksen tunnettuisuutta ja edistää pelinsääntöjen noudattamista. Säätiöiden hallinnon helpottamiseksi ja säätiöiden käyttämien hallintopalveluiden saatavuuden parantamiseksi lain sisältöä ja kirjoitusasua yhtenäistetään mahdollisuuksien mukaan yhteisölaainsäädännön viimeaikaisen kehityksen kanssa.

Muutokset helpottavat säätiömuodon käyttöä heikentämättä säätiön sidosryhmien asemaa. Lisäksi laissa ehdotetaan säänneltäväksi menettelyjä, joita ei nykyisin ole lainkaan säännelty ja joihin siksi liittyy epävarmuutta. Muutenkin ehdotetaan sellaisia sisällöllisiä muutoksia, joilla voidaan vähentää toimintaan liittyvää epävarmuutta ja näin lisätä tosiasiallisia toimintamahdollisuuksia. Lisäksi sääntelyn tahdonvaltaisuutta ehdotetaan jonkin verran laajennettavaksi siten, että säätiön

perustaja voi säätiön säännöissä määritellä yhtäältä säätiölakia täydentävistä valvonta- ja oikeussuojakeinoista ja toisaalta joiltakin osin poiketa laissa säädetyistä rajoituksista, jotka koskevat esimerkiksi säätiön tarkoituksen muuttamisen, sulautumisen ja säätiön purkamisen edellytyksiä.

Toisaalta erityistä huomiota on kiinnitetty säätiön sidosryhmien asemaan. Säätiöiden toimintamahdollisuuksia lisäävät keinot on valittu siten, että niillä ei olisi olennaisia vaikutuksia säätiön sidosryhmien, kuten velkojien ja edunsaajien asemaan. Lisäksi ehdotetaan erinäisiä säännöksiä, joilla näiden ryhmien asemaa voidaan turvata. Säätiön toiminnan avoimuutta ehdotetaan lisättäväksi siten, että toimintakertomuksessa ja tilinpäätöksessä on oltava säätiön tarkoituksen toteutumisen ja lähipiiritoimien osalta riittävät tiedot. Avoimuuden lisääminen helpottaa säätiön valvontaa niin viranomaisten kuin säätiön sidosryhmien toimesta.

Säätiövalvonta säilyy Patentti- ja rekisterihallituksen tehtävänä. Valvontaa tehostetaan ensi sijassa siten, että poistetaan lainsäädännöstä aiheutuvia viranomaisten välisen tiedonvaihdon sekä säätiörekisterin pidon ja säätiövalvonnan tehokkaamman järjestämisen esteitä. Viranomaisvalvontaa tehostaa myös säätiön toiminnan ja talouden avoimuuden lisääminen sekä säätiön hallinnon ja toiminnan pelinsääntöjen selventäminen.

Ehdotuksen tavoitteena on, että lailla annettaisiin mahdollisimman hyvät puitteet rehelliselle säätiötoiminnalle. Ehdotuksessa on kuitenkin väärinkäytöksiä silmällä pitäen kiinnitetty huomiota oikeussuojajärjestelmän tosiasialliseen tehostamiseen.

Esitykseen sisältyvät lisäksi ehdotukset laeiksi perintökaaren, yrityssaneerauslain, annettun lain, tilintarkastuslain, yrityskiinnityslain, säästöpankkilain, säätiön valvontamaksusta annetun lain, asumisoikeusasunnoista

annetun lain, ja Patentti- ja rekisterihallituksesta annetun lain, ammattikorkeakoululain, yliopistolain, julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain, verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain

ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muuttamisesta.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2015.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	3
YLEISPERUSTELUT	6
1 NYKYTILA	6
1.1 Voimassa oleva lainsäädäntö	6
1.1.1 Lainsäädännön kehitys	6
1.1.2 Rekisteröidyt säätiöt	7
1.1.3 Epäitsenäiset säätiöt ja muut määrätarkoitukseen käytettävät rahastot	8
1.1.4 Julkisoikeudelliset säätiöt, säästöpankit ja eläkesäätiöt	9
1.2 Käytäntö	9
1.2.1 Säätiökäytäntö	9
1.2.2 Patentti- ja rekisterihallituksen säätiörekisteri- ja säätiövalvontakäytäntö	14
1.2.3 Muu valvonta	18
1.2.4 Säätiöiden verotus	20
1.3 Kansainvälinen kehitys sekä Pohjoismaiden ja EU:n lainsäädäntö	20
1.3.1 Yleistä	20
1.3.2 Euroopan unioni	21
1.3.3 Ruotsi	21
1.3.4 Norja	22
1.3.5 Tanska	23
2 NYKYTILAN ARVIOINTI	23
2.1 Toimintaympäristön muutokset	23
2.2 Säätiön tunnusmerkit ja peruspääoma	24
2.3 Säätiön sijoitustoiminta	26
2.4 Säätiön liiketoiminta	27
2.5 Säätiön perustaminen	28
2.6 Säätiön hallinto	28
2.6.1 Hallitus, hallintoneuvosto (valtuuskunta) ja toimielimien sääntelytapa	28
2.6.2 Toimitusjohtaja-toimielin	31
2.6.3 Muut sääntöihin perustuvat toimielimet	32
2.6.4 Säätiön edustaminen	32
2.7 Toimintakertomus ja tilinpäätös	32
2.8 Tilintarkastus	33
2.9 Sääntöjen muuttaminen	35
2.10 Sulautuminen ja jakautuminen	37
2.11 Säätiön purkaminen	37
2.12 Päätöksen moite	38
2.13 Vahingonkorvausvastuu	38
2.14 Riitojen ratkaiseminen	39
2.15 Rangaistussäännökset	39
2.16 Säätiörekisteri	39
2.17 Säätiövalvonta	40
2.18 Epäitsenäinen säätiö	41
3 EHDOTUKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	41
3.1 Ehdotuksen tavoitteet	41
3.2 Keskeiset ehdotukset	42
3.2.1 Säätiön tunnusmerkit, lähipiiri ja peruspääoma	42

3.2.2	Varainhoito, sijoitustoiminta ja liiketoiminta	43
3.2.3	Säätiön perustaminen	44
3.2.4	Säätiön hallinto ja edustaminen	45
3.2.5	Toimintakertomus ja tilinpäätös.....	45
3.2.6	Tilintarkastus.....	46
3.2.7	Sääntöjen muuttaminen.....	46
3.2.8	Sulautuminen	47
3.2.9	Säätiön purkaminen	47
3.2.10	Päätöksen moite	48
3.2.11	Vahingonkorvausvastuu.....	48
3.2.12	Riitojen ratkaiseminen	49
3.2.13	Rangaistussäännökset	49
3.2.14	Säätiörekisteri	49
3.2.15	Säätiövalvonta.....	49
3.2.16	Lain rakenne ja kirjoittamistapa.....	50
3.2.17	Yleisten periaatteiden korostaminen	51
4	ESITYKSEN VAIKUTUKSET	51
4.1	Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	51
4.2	Säätiövaikutukset.....	52
4.3	Vero- ja kilpailuvaikutukset ja vaikutukset julkisiin tukiin	56
4.4	Vaikutukset viranomaistoimintaan	56
4.5	Vaikutukset julkiseen talouteen	57
4.6	Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset.....	58
4.7	Sosiaaliset ja tasa-arvo- ja ympäristövaikutukset	58
4.8	Vaikutukset talousrikollisuuteen ja harmaaseen talouteen	58
5	ASIAN VALMISTELU	58
5.1	Arviomuistio.....	58
5.2	Lausuntoyhteenveto arviomuistiosta	58
5.3	Säätiölain uudistamistyöryhmä.....	59
5.4	Lausuntokierros mietinnöstä.....	59
5.5	Jatkovalmistelu	61
6	RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	61
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT		62
1	SÄÄTIÖLAKI	62
I OSA	Yleiset periaatteet ja perustaminen.....	62
1 luku	Säätiön toiminnan keskeiset periaatteet ja lain soveltaminen.....	62
2 luku	Säätiön perustaminen.....	83
II OSA	Hallinto, tilinpäätös, toimintakertomus, tilintarkastus ja sääntöjen muuttaminen	100
3 luku	Säätiön hallinto ja edustaminen	100
4 luku	Tilintarkastus	121
5 luku	Tilinpäätös ja toimintakertomus	124
6 luku	Sääntöjen muuttaminen	128
III OSA	Seuraamukset ja oikeussuoja	133
7 luku	Päätöksen moite	133
8 luku	Vahingonkorvaus.....	137
9 luku	Riitojen ratkaiseminen.....	143
10 luku	Rangaistussäännökset.....	144

IV OSA	Sulautuminen ja purkautuminen	147
11 luku	Sulautuminen	147
12 luku	Säätiön purkaminen	156
V OSA	Säätiörekisteri ja säätiövalvonta	166
13 luku	Säätiörekisteri	166
14 luku	Säätiön valvonta	171
VI OSA	Voimaantulo	183
15 luku	Voimaantulo	183
2	LAKI SÄÄTIÖLAIN VOIMAANPANOSTA	184
3	MUUT LAIT	189
4	VOIMAANTULO	190
5	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	190
	LAKIEHDOTUKSET	192
	1. Säätiölaki	192
	2. Laki säätiölain voimaanpanosta.....	225
	3. Laki perintökaaren 19 luvun 1 §:n muuttamisesta	228
	4. Laki yrityksen saneerauksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta.....	228
	5. Laki tilintarkastuslain 9 §:n muuttamisesta	229
	6. Laki yritysikiinnityslain 11 ja 27 §:n muuttamisesta	230
	7. Laki säästöpankkilain 92 §:n muuttamisesta	231
	8. Laki säätiön valvontamaksusta annetun lain 1 §:n 2 momentin kumoamisesta	231
	9. Laki asumisoikeusasunnoista annetun lain 26 b §:n muuttamisesta	232
	10. Laki Patentti- ja rekisterihallituksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta	233
	11. Laki ammattikorkeakoululain 43 §:n muuttamisesta.....	233
	12. Laki yliopistolain 1 §:n muuttamisesta.....	234
	13. Laki julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain 10 §:n muuttamisesta	234
	14. Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 18 §:n muuttamisesta.....	235
	15. Laki harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta..	236
	LIITE	237
	RINNAKKAISTEKSTIT	237
	3. Laki perintökaaren 19 luvun 1 §:n muuttamisesta	237
	4. Laki yrityksen saneerauksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta.....	239
	5. Laki tilintarkastuslain 9 §:n muuttamisesta	240
	6. Laki yritysikiinnityslain 11 ja 27 §:n muuttamisesta	242
	7. Laki säästöpankkilain 92 §:n muuttamisesta	244
	9. Laki asumisoikeusasunnoista annetun lain 26 b §:n muuttamisesta	245
	10. Laki Patentti- ja rekisterihallituksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta	246
	11. Laki ammattikorkeakoululain 43 §:n muuttamisesta.....	247
	12. Laki yliopistolain 1 §:n muuttamisesta.....	248
	13. Laki julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain 10 §:n muuttamisesta	249
	14. Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 18 §:n muuttamisesta.....	250
	15. Laki harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta..	251
	ASETUSLUONNOS	252

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Voimassa oleva lainsäädäntö

1.1.1 Lainsäädännön kehitys

Nykyinen säätiölaki (109/1930) tuli voimaan vuoden 1931 alussa. Lailla vahvistettiin voimassa olleen oikeuden tunnustama säätiön asema itsenäisenä oikeushenkilönä. Muissa pohjoismaissa ei säätiölain valmistelun aikaan ollut säätiölainsäädäntöä. Lain taustalla on kotimaisen säätiökäytännön ja muun aineiston lisäksi Ruotsissa vuonna 1903 valmistunut lakiehdotus ja erityisesti saksalainen oikeuskirjallisuus. Lakia valmisteltaessa erityistä huomiota sai säätiön perustamisvaiheen lupamenettely, säätiön tarkoituksen muuttaminen ja säätiövalvonnan järjestäminen. Lain säännökset on jaettu viiteen lukuun, jotka ovat säätiön perustaminen, hallinto, valvonta ja sääntöjen muuttaminen, sulautuminen ja lakkauttaminen sekä erinäiset säännökset. Lain rakennetta ei ole muutettu sen voimassaolon aikana. Laki on suppea verrattuna muihin yleisesti käytettyjä yksityisiä oikeushenkilöitä koskeviin lakeihin. Lakia on sen voimassaoloaikana muutettu useita kertoja.

Vuoden 1965 alusta voimaan tullessa lailla (400/1964) tehostettiin säätiöiden valvontaa säätämällä säätiöiden raportoinnista valvontaviranomaiselle sekä valvontaviranomaisen mahdollisuudesta tarkastaa säätiön toimintaa ja vaatia säätiön hallituksen tai hallituksen jäsenen erottamista. Samalla tarkistettiin useita muita säätiölain säännöksiä ja tiukennettiin säätiön tarkoitusta koskevia säännöksiä muun muassa siten, että liiketoiminnan harjoittaminen ei enää voinut olla säätiön tarkoituksena.

Vuonna 1987 voimaan tullessa lailla (349/1987) jatkettiin säätiöiden tiedonantovelvollisuuden laajentamista ja tehostettiin valvontakeinoja. Samalla muutettiin eräitä käytännössä ongelmalliseksi osoittautuneita säätiölain kohtia muun muassa säätiön tarkoituksen muuttamisen ja säätiöiden sulautumisen helpottamiseksi. Vuoden 1987 sää-

tiölain muutoksen yhteydessä säädettiin lisäksi ensi kerran asetuksella säätiöpääoman vähimmäismääräksi 150 000 markkaa (nykyisin 25 000 euroa).

Säätiörekisterin pitäminen ja säätiövalvonta siirrettiin oikeusministeriöltä Patentti- ja rekisterihallitukselle vuoden 1995 alusta voimaan tullessa lailla (1172/1994). Vuonna 1996 voimaan tullessa lailla (178/1996) rajoitettiin säätiön lainanantoa lähipiirille. Muut säätiölain muutokset ovat olleet lähinnä teknisiä ja liittyneet muun lainsäädännön muutoksiin.

Nykyinen säätiöasetus (1045/1989) tuli voimaan vuoden 1990 alusta. Asetuksessa säädetään säätiöpääoman vähimmäismäärästä sekä Patentti- ja rekisterihallituksen velvollisuudesta pitää säätiörekisteriä, säätiörekisteriin tehtävistä ilmoituksista, säätiörekisteristä annettavista otteista ja tiedoista sekä eräistä säätiörekisterin pitoon liittyvistä seikoista.

Patentti- ja rekisterihallituksesta annetun lain (578/2013) 2 §:n mukaan Patentti- ja rekisterihallituksen tehtäviin kuuluu säätiörekisterin pitäminen sekä säätiöiden valvonta. Säätiölain 13 §:n mukaan Patentti- ja rekisterihallituksen on valvottava, että säätiön hallintoa hoidetaan lain ja säätiön sääntöjen mukaisesti. Valvontaa toteutetaan tarkastamalla säätiön toimittama vuosiselvitys. Säätiöiden on toimitettava vuosiselvityksensä Patentti- ja rekisterihallitukselle kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Vuosiselvityksessä tulee olla toimintakertomus, tuloslaskelma, tase liitetietoineen, tase-erittelyt ja tilintarkastuskertomus. Patentti- ja rekisterihallitus peri vuonna 2013 vuosiselvityksen käsittelystä 100 euron käsittelymaksun. Säätiön on tarvittaessa annettava Patentti- ja rekisterihallitukselle toiminnastaan muitakin valvontaa varten tarvittavia selvityksiä. Patentti- ja rekisterihallituksella on, milloin siihen on syytä, oikeus toimittaa säätiön tilien ja hallinnon tarkastus ja muullakin tavalla tarkastaa säätiön toimintaa.

Vuoden 2014 alusta tuli voimaan laki säätiön valvontamaksusta (1048/2013), jonka perusteella säätiörekisteriin merkityiltä säätiöiltä peritään valtiolle vuotuista, säätiön ta-

seen loppusumman perusteella porrastettua valvontamaksua (1 §). Valvontamaksua pidetään valtiosääntöoikeudellisesti verona. Valvontamaksuun ei siten sovelleta Patentti- ja rekisterihallituksen muita suoritteita koskevaa maksuperustelainsäädäntöä (lait 150/1992 ja 1032/1992). Patentti- ja rekisterihallitus on nettobudjetoitu virasto.

1.1.2 Rekisteröidyt säätiöt

Säätiön perustaminen on tapa osoittaa pyyvästi varoja tiettyyn perustajan määräämään tarkoitukseen. Säätiötyyppejä on Suomessa useita ja esimerkiksi oikeuskirjallisuudessa esiintyviä säätiötyyppien jaotteluja on erilaisia. Useimmiten esiintyvät perusjaotellut mainitsevat jaot yhtäältä rekisteröityihin säätiöihin ja rekisteröimättömiin epäitsenäisiin säätiöihin ja toisaalta yksityisoikeudellisiin ja julkisoikeudellisiin säätiöihin. Säätiön toiminnan rahoituksen suhteen säätiöt jaotellaan pääomasäätiöihin, jatkuvarahoitteisiin säätiöihin ja näiden yhdistelmiin, niin sanottuihin sekasäätiöihin.

Voimassa olevassa laissa ei ole nimenomaista säännöstä lain soveltamisalasta. Lain 1 §:stä käy kuitenkin ilmi lain koskevan itsenäisiä säätiöitä. Säätiöstä tulee rekisteröimisellä perustajastaan erillinen oikeushenkilö, joka voi saada nimiinsä oikeuksia ja tehdä sitoumuksia sekä kantaa ja vastata (SäätiöL 8 §). Säätiölakia sovelletaan vain säätiörekisteriin merkittyihin säätiöihin. Voimassa olevassa säätiölaissa säädetään

- rekisteröitävän itsenäisen säätiön perustamisesta ja rekisteröinnistä sekä rekisteritietojen julkistamisesta ja tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen ilmoittamisesta rekisteröitäväksi;

- rekisteröidyn säätiön oikeushenkilöydestä sekä säätiön, sen perustajien, johdon ja toimihenkilöiden varojen ja velkojen erillisyydestä ja säätiön perustajalle ja lähipiirille annettavista taloudellisista eduista;

- rekisteröitävän säätiön peruspääomasta, tarkoituksesta ja rajoitetusta oikeudesta harjoittaa liiketoimintaa;

- rekisteröidyn säätiön toimielimistä, niiden päätöksenteosta, edustamisesta, toiminnan ja varainhoidon järjestämisestä ja tilintarkastuksesta sekä säätiön toimielimen jäsenen ja

toimihenkilön vahingonkorvausvastuusta; sekä

- rekisteröidyn säätiön valvonnasta, sääntöjen muuttamisesta sekä säätiön sulautumisesta ja lakkauttamisesta.

Rekisteröityyn säätiöön sovelletaan myös muuta sen toimintaa koskevaa lainsäädäntöä kuten tilintarkastuslakia ja kirjanpitolainsäädäntöä. Kirjanpitolain (1336/1997) mukaan rekisteröity säätiö on aina kirjanpitovelvollinen, jonka hallitus vastaa kirjanpidon, tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta sekä tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja tilintarkastuskertomuksen ilmoittamisesta rekisteröitäväksi. Säätiölain mukaan säätiöllä on aina oltava tilintarkastaja.

Siirtymäsäännöksen mukaan ennen vuotta 1931 perustetut itsenäiset säätiöt piti ilmoittaa rekisteröitäväksi vuoden 1932 loppuun mennessä (28 §). On mahdollista, että kaikkia siirtymäsäännöksessä tarkoitettuja säätiöitä ei ole vielä rekisteröity (katso esimerkiksi säätiökomitean mietintö 1951:29 ja Aro, mts. 53). Tällaisiin itsenäisiin rekisteröimättömiin säätiöihin sovelletaan voimassa olevan lain sanamuodon mukaan säätiölakia vaikka säätiötä ei ole rekisteröity.

Lainsäädäntöön perustuvan säätiötyyppien jaottelun lisäksi säätiökenttää voidaan tarkastella säätiöiden tosiasiallisen toiminnan sekä säätiövarallisuuden ja toiminnan rahoitusmuotojen kannalta. Toiminta- ja rahoitusmuotonsa perusteella säätiöt jaotellaan pääomasäätiöihin ja jatkuvarahoitteisiin laitospääomasäätiöihin ja jatkuvarahoitteisiin laitoseli toiminnallisiin säätiöihin. Pääomasäätiöitä kutsutaan usein myös apurahasäätiöiksi, jotka tukevat muiden toimintaa tyypillisesti jakamalla apurahoja tai avustuksia. Laitossäätiö on tyypillisesti tiettyä tarkoitusta varten perustettu, esimerkiksi koulun tai terveydenhoidon ylläpitoon tarkoitettu laitos. Usein laitossäätiön oma pääoma on toiminnan laatuun ja laajuuteen nähden pieni ja säätiö saa jatkuvasti avustuksia laitossäätiöiden hankkimiseen tai ylläpitoon. Säätiövarallisuuden näkökulmasta onkin puhuttu niin sanotuista jatkuvarahoitteisista säätiöistä. Vaikka säätiöiden toiminnan on perinteisesti nähty perustuvan pääasiassa säätiötä perustettaessa määrättyyn tarkoitukseen käytettäväksi osoitettuun varallisuuteen, myös säätiörekisteriin

merkityt jatkuvarahoitteiset säätiöt kuuluvat säätiölain soveltamisalaan.

Rekisteröitävät säätiöt merkitään Patentti- ja rekisterihallituksen (PRH) pitämään säätiörekisteriin (SäätiöL 2, 5 ja 6 §). PRH on myös valvontaviranomainen, jonka tehtävänä on valvoa sitä, että säätiön hallintoa hoidetaan lain ja säätiön sääntöjen mukaan (SäätiöL 13 §).

1.1.3 Epäitsenäiset säätiöt ja muut määrätarkoitukseen käytettävät rahastot

Rekisteröityjen itsenäisten säätiöiden lisäksi on olemassa niin sanottuja epäitsenäisiä säätiöitä ja muita määrätarkoitukseen käytettäviä rahastoja, joihin ei sovelleta säätiölakia. Epäitsenäisestä säätiöstä käytetään kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä myös ”omakatteinen rahasto” -ilmausta ja muusta määrätarkoitukseen käytettävästä rahastosta ”muu sidottu rahasto” -ilmausta (Kirjanpitolautakunnan, KILA, lausunto 1334/1995).

Määrätarkoitukseen käytettäviä rahastoja on yksityisoikeudellisessa lainsäädännössä nimenomaisesti säännelty vain siltä osin kuin tällainen rahasto perustuu testamentin tarkoitteääräykseen ja on kysymys tällaisen määräyksen täytäntöön panosta (perintökaari, 40/1965), tai on kysymys määrätarkoitukseen saatuja varojen ja niiden tuoton käsittelystä kirjanpitovelvollisen kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä (kirjanpitoasetus, 1339/1997, KPA). Oikeuskirjallisuuden ja Kirjanpitolautakunnan lausuntojen mukaan epäitsenäisestä säätiöstä on kyse silloin, kun joku luovuttaa omaisuutta toiselle ihmiselle tai oikeushenkilölle 1) käytettäväksi määrättyyn tarkoitukseen ja 2) hoidettavaksi erillään saajan muista varoista. Muusta sidotusta rahastosta on kysymys silloin, kun varojen käyttötarkoitus on tavalla tai toisella rajattu ja rajaus perustuu ulkopuolisen toimijan tahdonilmaisuun, lahjoitukseen tai testamenttiin, ja tällaisia varoja ei tarvitse hoitaa erillään saajan muista varoista. Kun varat vastaanottava taho ottaa lahjan tai testamentin vastaan, se sitoutuu samalla noudattamaan lahjoittajan tai testamentin jättäjän asettamia ehtoja.

Epäitsenäinen säätiö ja muu määrätarkoitukseen käytettävä rahasto ei ole oikeushenkilö, vaan sen varoja hoitaa niiden saaja

omissa nimissään. Vastuu tällaisen rahaston veloista ei rajoitu määrätarkoitukseen luovutettuihin varoihin, vaan varojen saaja vastaa niistä koko omaisuudellaan. Toisaalta oikeuskirjallisuudessa on suhtauduttu ainakin joissakin tapauksissa myönteisesti siihen, että epäitsenäisen säätiön varoja ei voisi ulosmitata varojen saajan veloista. Oikeuskirjallisuudessa on tulkittu, tosin ei kuitenkaan täysin riidattomasti, että varojen erillään pitämistä koskevan vaatimuksen vuoksi epäitsenäisen säätiön varat olisivat suojassa varojen saajan sellaisilta velkojilta, joiden saaminen ei ole syntynyt tällaisten varojen hoidossa. Lisäksi oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että jos esimerkiksi erillään pidettävän stipendirahaston varoja käytetään rahastoa hallinnoivan saajatahon omiin tarkoituksiin, varojen saaja tai tämän edustaja syöllistyy rangaistavaan tekoon. Nämä kannanotot eivät koske sellaisten muiden määrättyyn tarkoitukseen saatujen rahastojen omaisuutta, joiden osalta ulkopuolinen omaisuuden luovuttaja ei ole edellyttänyt, että omaisuus pidetään erillään saajan muusta omaisuudesta.

Epäitsenäinen säätiö ei edellytä oman organisaation luomista säätiövarallisuuden hoitoa varten. Yleisistä oikeusperiaatteista seuraa, että epäitsenäiset säätiöt ja muut määrätarkoitukseen käytettävät rahastot eivät voi saada nimiinsä oikeuksia ja tehdä sitoumuksia, eivätkä kantaa ja vastata. Rahaston varojen vastaanottaja määrää saadusta omaisuudesta ja käyttää sitä koskevaa puhevaltaa omissa nimissään ja vastaa epäitsenäisen säätiön ja rahaston puolesta tehdystä toimesta aiheutuneesta velasta tai muusta veloitteesta kuin omasta velastaan.

Määrätarkoitukseen käytettävään rahastoon sovelletaan sillä mahdollisesti olevia sääntöjä ja muita sen perustamista koskevia määräyksiä, yleisiä jäämistö- ja sopimusoikeudellisia oikeusperiaatteita sekä muuta epäitsenäisen säätiön ja rahaston varoja ja niillä harjoitettua toimintaa koskevaa lainsäädäntöä. Esimerkiksi epäitsenäisen säätiön kirjanpitoon, tilinpäätökseen, toimintakertomukseen ja tilintarkastukseen sovelletaan lähtökohtaisesti säätiön varat vastaanottaneeseen sovellettavia säännöksiä. Toisaalta epäitsenäisestä säätiöstä on voinut laatia tietyin ehdoin erillisen tilinpäätösinformaation, jos se on ollut tar-

peen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi epäitsenäisen säätiön varat vastaanottaneen kirjanpitovelvollisen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta (kirjanpitolain 3 luvun 2 §).

Kirjanpitoasetuksen mukaan aatteellisen yhteisön ja säätiön on ilmoitettava taseessa erikseen sellaiset varat tai sellaisen pääoman, joiden käyttöä on rajoitettu erityismääräyksin (KPA 1 luvun 6 §:n 4 momentti). Taseessa omana ryhmänä on ilmoitettava erillään hoidettavat varat (KPA 1 luvun 6 §:n 5 momentti). Kirjanpitolautakunnan mukaan jälkimmäistä momenttia sovelletaan omakatteisiin rahastoihin ja edellisenä mainittua kaikkiin sidottuihin rahastoihin (KILA 188/2012).

Oikeuskirjallisuudessa on erilaisia kantoja säätiölain soveltamisesta epäitsenäisiin säätiöihin ja rahastoihin. Määrätarkoitukseen käytettävää rahastoa koskevista säännöistä, muista määräyksistä ja yleisistä oikeusperiaatteista voi seurata, että rahastoon sovelletaan käytännössä sellaisia sitä hallinnoivaa tahoa, kuten rekisteröityä säätiötä, koskevia säännöksiä ja määräyksiä, joista rahaston säännöissä voitaisiin tehokkaasti määrätä.

Määrätarkoitukseen käytettävän rahaston hallinto voidaan järjestää säätiölain säännöksistä riippumatta. Säätiölain säännösten rajoittamatta on määrätarkoitukseen varatun rahaston perustajan asiana vapaasti ratkaista, laaditaanko tuolle rahastolle säännöt, samoin kuin mistä asioista niissä määrätään. Käytännössä rahaston hallinto on yleensä järjestetty siten, että rahaston sääntöjen, testamentin tai muiden määräysten perusteella rahastolla on oma hallintoelin, joka päättää rahaston asioista tai tekee ehdotuksia rahaston varat omistavalle taholle. Toinen vaihtoehto on, että rahastolla ei ole omaa hallintoelintä, jolloin rahaston varat omistava taho päättää itsenäisesti rahaston asioista. Tällaisen rahaston hallinto voidaan järjestää myös siten, että rahaston sääntöihin, testamenttiin tai muuhun määräykseen perustuva toimielin ainoastaan valvoo tai seuraa rahaston varainhoitoa ja varojen käyttöä ja rahaston varojen saaja päättää täysin itsenäisesti varojen hoidosta ja käyttämisestä.

Käytännössä epäitsenäisiä säätiöitä ja rahastoja hallinnoivat muun muassa rekiste-

röidyt säätiöt ja yhdistykset, yhtiöt, rahoituslaitokset, yliopistot ja oppilaitokset, kunnat, seurakunnat ja muut julkisoikeudelliset yhteisöt.

1.1.4 Julkisoikeudelliset säätiöt, säästöpankit ja eläkesäätiöt

Säätiölaki ei koske niin sanottuja julkisoikeudellisia säätiöitä (SäätiöL 29 §). Oikeuskirjallisuudessa julkisoikeudellisiksi säätiöiksi on katsottu sellaiset oikeussubjektit, jotka ovat enemmän määrätarkoitukseen osoitettuja omaisuusmassoja kuin yhteisöjä ja jotka huolehtivat jonkin julkisen tehtävän hoitamisesta. Tällaisina on pidetty muun muassa Suomen Pankkia ja Kansaneläkelaitosta. Julkisoikeudellisen säätiötä ei ole määritelty julkisoikeudellisia oikeushenkilöitä koskevassa lainsäädännössä, joten käytännössä vanhemmassa oikeuskirjallisuudessa julkisoikeudellisina säätiöinä pidetyt yksiköt ovat vuonna 2000 voimaan tulleen uuden perustuslain mukaisia julkisoikeudellisia laitoksia.

Säätiölain ulkopuolelle jäävät myös lakisääteisen työeläketurvan toimeenpanossa merkittävältä osin vastaavat eläkesäätiöt, joihin sovelletaan eläkesäätiölakia (1774/1995). Rahoitusalan yrityksistä rakenteeltaan säätiön kaltaisia ovat säästöpankit, joihin sovelletaan säästöpankkilakia (1502/2001).

1.2 Käytäntö

1.2.1 Säätiökäytäntö

Tilastotiedot

Säätiöiden lukumäärä ja alueellinen jakautuminen. Patentti- ja rekisterihallituksen (jäljempänä myös PRH) säätiörekisterissä oli maaliskuun lopussa 2014 2 838 säätiötä. Vuoden 2013 lopussa kaupparekisteriin oli merkitty 32 säätiötä. Rekisteröidyt säätiöt ovat keskimäärin varsin nuoria. Ennen vuotta 1987 perustettuja edelleen rekisteröityjä säätiöitä on 1533 kappaletta (54 %). Vuosina 2005—2013 on vuosittain rekisteröity keskimäärin noin 40 säätiötä, vuonna 2011 rekisteröitiin 43 säätiötä, vuonna 2012 29 säätiötä ja vuonna 2013 35 säätiötä. Säätiöiden perustaminen on ollut suosittua erityisesti

kolmella viimeksi päättyneellä vuosikymmenellä, jolloin on perustettu hieman yli puolet yhä toimivista säätiöistä.

Säätiöiden toimintamuodot, varallisuus, tulot ja varojen käyttö. Säätiökentän varallisuus painottuu suurimpiin säätiöihin. Säätiörekisteriin tulleiden vuosiselvitysten perusteella säätiöiden yhteenlaskettu taseiden loppusumma oli vuonna 2012 yli 13 miljardia euroa. Vuonna 2012 säätiörekisteriin tilinpäätöstiedot toimittaneista säätiöistä taseen mukaan yli 10 miljoonan omaisuus oli 211 säätiöllä, yli miljoonan omaisuus 919 säätiöllä ja hieman alle puolella säätiöistä taseen loppusumma alitti 500 000 euroa. Taseella mitaten pienimpien säätiöiden neljänneksen omaisuus oli keskimäärin noin 65 000 euroa säätiötä kohden.

Säätiötoiminnan laajuus ja merkitys eri aloilla vaihtelee. Huomattava osa säätiövarallisuudesta on koulutus- ja tutkimustarkoitusta edistävillä säätiöillä. Samoin asumista ja kehittämistä, kulttuuria ja harrastusta sekä sosiaalipalveluja edistävät säätiöt ovat usein huomattavan suuria varallisuudeltaan. Sen sijaan muun muassa hyväntekeväisyys- ja vapaaehtoistoimintaa, uskonnollista toimintaa, kansainvälistä toimintaa tai ammatti- ja elinkeinotoimintaa edistävät säätiöt edustavat suhteellisen pientä osuutta säätiökentän varallisuudesta (OMSO 47/2012).

Säätiöiden vuosittaiset tulot vaihtelevat huomattavasti. Vuonna 2012 kahdeksan säätiön sijoitus- ja rahoitustoiminnan tuottojäämä ylitti 10 miljoonaa euroa ja 83 säätiön tuottojäämä miljoona euroa. Toisaalta noin 450 säätiön sijoitus- ja rahoitustoiminnan tuottojäämä oli 10 000—100 000 euroa ja noin 600 säätiön tuottojäämä 1—10 000 euroa. Varainhankinnan tuottojäämä vuonna 2012 oli yli miljoona euroa viidessätoista säätiössä. Varainhankinnan tuottojäämä oli 10 000—100 000 euroa hieman yli sadassa ja 1—10 000 euroa vajaassa 200 säätiössä. Varsinaisen toiminnan tuottojäämä ylitti miljoona euroa neljässätoista säätiössä vuonna 2012. Varsinaisen toiminnan tuottojäämä oli 10 000—100 000 noin 200 säätiössä ja 1—10 000 euroa noin 150 säätiössä.

Säätiöiden varojen käyttöä kuvaavien menojen vaihteluväli on vastaavasti suuri. Kymmenen suurimman apurahoja jakavan

säätiön säätiökohtainen jaettujen apurahojen keskiarvo vuonna 2012 oli reilut kymmenen miljoonaa euroa. Sadan suurimman osalta vastaava määrä oli reilut kaksi miljoonaa euroa. Kaikkien vuonna 2012 apurahoja jakaneiden 1390 säätiön jakamasta määrästä laskettu säätiökohtainen keskiarvo oli hieman yli 200 000 euroa. Alle 50 000 euroa apurahoja jakoi noin tuhat säätiötä. Vastaavasti kymmenen suurimman laitossäätiön varsinaisten toiminnan kulujen säätiökohtainen keskiarvo vuonna 2012 oli noin 110 miljoonaa euroa ja sadan suurimman säätiökohtainen keskiarvo noin 21 miljoonaa euroa. Kaikkien varsinaisen toiminnan kuluja vuonna 2012 ilmoittaneiden säätiöiden osalta varsinaisen toiminnan kulujen säätiökohtainen keskiarvo oli hieman yli miljoona euroa. Valtaosalla varsinaisen toiminnan kuluja ilmoittaneista säätiöistä kulut olivat kuitenkin alle 100 000 euroa.

Yksityiskohtaisempi selvitys säätiöiden varallisuudesta, tuotoista ja varojen käytöstä on oikeusministeriön julkaisussa ”Säätiölainsäädännön uudistaminen. Selvitys kansallisten säätiöiden säännöistä ja käytännöistä” (OMSO 47/2012, http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1354109655883/Files/Saatilainsaadannon_uudistaminen.pdf).

Säätiöiden sääntökäytäntö

Säätiölain uudistamista varten oikeusministeriö laati vuonna 2012 selvityksen Patentti- ja rekisterihallituksen säätiörekisteriin merkittyjen säätiöiden sääntökäytännöistä. Sääntökäytäntöä koskeva selvitys perustuu rekisteriviranomaisen toimittamiin poimintatietoihin muun muassa säätiöiden tilinpäätöstiedoista, hallituksen jäsenmääristä ja rekisteröintijankohdista sekä yhteensä 937 säätiön säännöistä kerättyihin tietoihin. Selvitys on oikeusministeriön internetsivuilla (OMSO 47/2012

http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1354109655883/Files/Saatilainsaadannon_uudistaminen.pdf).

Selvityksen perusteella rekisteröityjen säätiöiden ensisijaisena sääntömääräisenä tarkoituksena on yleisimmin kulttuuri- ja harrastustoiminnan (24 % oikeusministeriön

sääntökäytäntöjä koskevan selvityksen otantaan kuuluneista 937) sekä koulutus- ja tutkimustoiminnan (26 %) harjoittaminen. Kolmanneksi yleisimmin säätiön tarkoitus liittyy sosiaalipalveluiden tuottamiseen (15 %). Seuraavaksi yleisimmät tarkoitukset liittyvät asumisen ja kehittämisen (7,5 %) sekä ammatti- ja elinkeinotoiminnan (6,7 %) edistämiseen. Harvalukuisempina osuuksina erottuvat myös terveydenhuoltoa (4,6 %), kansalaistoimintaa ja edunvalvontaa (2,8 %), hyväntekeväisyys- ja vapaaehtoistoimintaa (3,5 %), kansainvälistä toimintaa (1,1 %) ja uskonnollista toimintaa (2,1 %) harjoittavat tai edistävät säätiöt.

Säätiön ainoa pakollinen toimielin on hallitus. Sääntökäytännössä säätiön hallituksen nimittämisen osalta yleisintä on, että hallitus täydentää itse itseään. Toiseksi hallituksen valinta on voitu osoittaa säätiössä mahdollisesti valittavalle valtuuskunnalle. Kolmanneksi säätiön hallituksen nimeämiseen voidaan säännöissä oikeuttaa jokin säätiön ulkopuolinen taho tai tahot. Ulkopuolisen tahon nimeämisoikeudesta on määrätty melko tasaisesti taseen loppusummalla mitaten kaiken kokoisten säätiöiden säännöissä. Sen sijaan säätiön valtuuskunnan oikeus hallituksen jäsenten nimeämiseen on yleisempi taseen loppusummalla mitaten suurimpien säätiöiden osalta. Oikeusministeriön säätiöille osoittaman kyselyn vastaajista 43 % ilmoitti, että säätiön perustaja tai joku perustajista nimeää hallitukseen yhden tai useamman jäsenen.

Suurimmassa osassa sääntökäytäntöä koskevan selvityksen otantaan kuuluvista säätiöistä hallituksen jäsenet valitaan kiinteiksi, ennalta määräytyiksi, toimikausiksi (yleensä toimikausi on 1—4 vuotta). Hallituksen jäsenten toimikausien porrastaminen on sääntökäytännössä melko yleistä. Kiinteän toimikauden määrittelyn sijaan tai ohella säätiön säännöissä on voitu määrätä hallituksen jäsenen toimikausi ennalta määrittelemättömäksi ajaksi. Toisaalta hallituksen jäsenyyden on säännöissä voitu määrätä päättyvän tietyn eläkeiän saavuttamisen jälkeen tai määrätyn muun tehtävän päättyessä. Lisäksi hallituksen kokoonpanoon on käytännössä pyritty ennalta vaikuttamaan myös eräiden muiden sääntömääräysten kautta. Hallituspaikkojen vaihtuvuuteen liittyen on voitu rajoittaa halli-

tuksen jäsenten peräkkäisten kiinteiden toimikausien enimmäismäärää tai on voitu asettaa muita lisävaatimuksia kelpoisuudelle (esim. asuinpaikka, säätiön erityisalaan liittyvä asiantuntemus).

Valtuuskunta on noin joka neljännessä otantaan kuuluneessa säätiöissä. Valtuuskunta on vapaaehtoinen toimielin, jonka jäsenten lukumäärä, toimikausi ja valintatapa sekä tehtävät perustuvat kaikilta osin säätiön sääntöihin; säätiölaissa ei ole säännöksiä valtuuskunnasta (hallintoneuvostosta jne.). Valtuuskunnallisia säätiöitä on perustettu melko tasaisesti kaikkina aikoina, mutta 2000-luvulla on hallinnon yksinkertaistamiseksi ja tosiasiallisen toimivuuden turvaamiseksi on jonkin verran poistettu valtuuskuntia vanhoista säätiöistä. Käytännössä valtuuskunnat ovat yleisempiä taseen loppusummalla mitattuna suurimmassa säätiöissä. Valtuuskuntien jäsenmäärä vaihtelee paljon (5—56), keskiarvo on 16 jäsentä.

Valtuuskuntiin liittyvä sääntökäytäntö on enimmäkseen melko yhtenäistä eikä se otannan aikajänteen puitteissa näytä merkittävästi muuttuneen. Mikäli säännöissä on määrätty valtuuskunnasta, nimeää se useimmiten säätiön koko hallituksen tai jäseniä hallitukseen. Lähes aina tilintarkastajan valinta kuuluu valtuuskunnan sääntömääräisiin tehtäviin. Näissä säätiöissä valtuuskunta vahvistaa lähes aina säätiön toimintasuunnitelman ja/tai talousarvion sekä tilinpäätöksen sekä päättää sääntöjen muuttamisesta. Vain noin 40% otantaan kuuluneista säätiöistä valtuuskunnan nimenomaiseksi sääntömääräinen tehtävä on hallituksen toiminnan ohjaaminen ja/tai valvonta.

Noin 60% otannan valtuuskunnallisista säätiöistä täydentää itse itseään. Siten valtuuskunnan täydentäminen ja puheenjohtajiston valinta mainitaan säännöissä usein myös valtuuskunnan tehtävien yhteydessä. Muita huomattavia valtuuskunnan jäsenen nimeäjiä ovat yhdistykset, kunnat ja kuntayhtymät.

Asiamiehestä (toimitusjohtaja, toiminnanjohtaja, yliasiamies, isännöitsijä tms.) määrätään hieman yli puolessa otannan säätiöistä. Säätiölaissa ei ole säännöksiä asiamiehestä, asiamiehen valitseminen on vapaaehtoista ja asiamiehen valinta, toimikausi, tehtävät ja muut asemaa liittyvät seikat perustuvat läh-

tökohtaisesti säätiön sääntöihin ja asiamieheksi valitun kanssa sovittuun. Nykyisten asiamiesten työoikeudellista asemaa pidetään epäselvänä. Ajallisesti asiamiehen valintaa ja toimivaltaa koskevat sääntömääräykset ovat tasaisessa kasvussa läpi otannan. Asiamiestä koskevien sääntömääräysten ja säätiön taseen loppusumman välillä on yhteys siten, että asiamiestä koskevat sääntömääräykset ovat yleisempiä taseen loppusummalla mitaten suurempien säätiöiden säännöissä. Asiamiehen tehtävien ja toimivallan määrittelyn osalta kehitys on sekä uusien perustettujen säätiöiden osalta, että rekisteröityjen sääntömuutosten seurauksena kulkenut kohti osakeyhtiölain määritelmän mukaista toimitusjohtajaa.

Myös muita toimielimiä on noin neljäsosassa otantaan kuuluneista säätiöistä. Nämä toimielimet ovat lähes yksinomaan hallituksen toimintaa tukevia ja sen päätöksiä valmistelevia. Hallituksen yleistoimivaltaan kuuluvien asioiden osoittaminen sääntötasolla muille toimielimelle oli sääntökäytäntöä koskevan otannan puitteissa hyvin poikkeuksellista.

Lain mukaan kaikissa säätiöissä on KHT-tai HTM-tilintarkastaja. Tilintarkastajan nimeää hallitus noin 2/3:ssa otantaan kuuluneista säätiöistä. Jos säätiössä on valtuuskunta, se nimeää yleensä tilintarkastajan. Noin 15%:ssa otantaa kuuluneista säätiöistä tilintarkastajan nimeää ulkopuolinen taho. Ulkopuolisen tahon tilintarkastajan nimeämisoikeutta koskevat sääntömääräykset ovat harvinaisempia uudemmissa säätiöissä.

Säätiöiden hallinto-, tilintarkastus ja tilinpäätöskäytäntö

Oikeusministeriö selvitti tammi-maaliskuussa 2012 säätiöiden hallinto- ja tilinpäätöskäytäntöjä ministeriön verkkosivuilla julkaistulla ja säätiöille osoitetulla kyselyllä. Kyselyyn vastasi yhteensä 684 säätiötä, joista 634 voitiin yhdistää Patentti- ja rekisterihallitukselle toimitettuihin, säätiön taloutta kuvaaviin vuoden 2010 vuosi-ilmoituksiin (tuuloslaskelma- ja tasetiedot).

Noin puolet kyselyyn vastanneista säätiöistä ilmoitti toteuttavansa tarkoitustaan apurahoja jakamalla. Lisäksi noin viidennes vas-

taajista ilmoitti säätiön toimintamuotojen liittyvän tiedon tuottamiseen taikka koulutukseen, noin viidennes vastaajista ilmoitti säätiön toimintamuotojen liittyvän kulttuurin edistämiseen sekä noin viidennes vastaajista ilmoitti säätiön toimintamuotojen liittyvän palveluiden tuottamiseen. Valtaosa kyselyyn vastanneista säätiöistä toimii vain Suomessa. Yhteistyötä muissa valtioissa olevien organisaatioiden kanssa harjoitti tai muuta toimintaa ulkomaille suuntasi ilmoittamansa mukaan vajaa viidennes kyselyyn vastaajista.

Säätiöiltä kysyttiin, käyttävätkö ne taseesaan hankintahintoja vai käypiä arvoja kuvaamaan sijoitusomaisuutensa arvoa. Noin neljäsnes vastanneista säätiöistä ilmoitti käyttävänsä käypiä arvoja ja lähes 2/3 ilmoitti käyttävänsä hankintahintoja.

Yli viidennes vastanneista säätiöistä ilmoitti saaneensa vuonna 2010 varoja lahjoituksina ja/tai testamentteilla (tietoa ei ole käytettävissä kaikilta säätiöiltä). Valtiolta (mukaan lukien kaikki valtion viranomaiset ja laitokset, myös liikelaitokset) avustuksia vuonna 2010 ilmoitti saaneensa neljäsnes vastaajista. Viidennes vastaajista ilmoitti saaneensa vuonna 2010 avustuksia kunnalta. Vajaa viidennes vastaajista ilmoitti, että kunta tai valtio on ostanut palveluja säätiöltä tai sen tytäryritykseltä.

Noin 60% vastanneista ilmoitti säätiön hallituksen hoitavan säätiön sijoitustoimintaa. Vajalla viidenneksellä vastaajista oli oma muu toimielin tai toimihenkilö, joka hoitaa säätiön sijoitustoimintaa. Noin viidennes vastaajista ilmoitti säätiön sijoitustoiminnan ulkoistetun joko kokonaan tai osittain. Sijoitustoimintansa ulkoistaneet säätiöt ilmoittivat useimmiten säätiön hallituksen valvovan säätiön ulkopuolista varainhoitajaa osana tavanomaista hallitustyöskentelyä. Toisinaan ulkoistetun sijoitustoiminnan valvonta oli osoitettu joko säätiön asiamiehelle tai erilliselle talousasioista vastaavalle valiokunnalle. Käytännössä säätiön varainhoitajan säännöllisestä raportointivelvollisuudesta sovitaan useimmiten osana sijoitustoiminnan ulkoistamista koskevaa varainhoitosopimusta. Sijoitustoiminnan organisoitavan ja säätiön taseen loppusumman sekä sijoitus- ja rahoitustoiminnan välillä on selvä yhteys siten, että sijoitustoiminnan ulkoistaminen tai osoit-

taminen erilliselle elimelle tai toimihenkilöille on yleisempää taseen loppusummalla sekä sijoitus- rahoitustoiminnan tuotoilla mitaten suuremmissa säätiöissä. Erityisesti taseella mitaten pienimpien säätiöiden osalta sijoitustoiminnan järjestäminen muuten kuin hallituksen hoitamana on harvinaista.

Kyselyyn vastanneista säätiöistä 8 %:lla on määräysvalta asunto-osakeyhtiössä, 10 %:lla kiinteistöosakeyhtiössä ja 10 %:lla osakeyhtiössä. Kiinteistöosakeyhtiöiden ja asunto-osakeyhtiöiden osalta yleisintä oli, että säätiöllä oli määräysvalta yhdessä tai kahdessa yhtiössä. Osakeyhtiöiden osalta selvästi yleisintä oli määräysvalta vain yhdessä yhtiössä. Eräillä säätiöillä oli kuitenkin määräysvalta yli kymmenessä osakeyhtiössä tai kiinteistöosakeyhtiössä. Noin 2/5:aa säätiöistä, joilla oli määräysvalta yhtiössä, ilmoitti toteuttavansa tarkoitustaan määräysvallassaan olevan yhtiön tai muun yhteisön kautta. Näistä lähes kaikki ilmoittivat, että säätiön hallitus valvoo määräysvallassa olevan yhtiön toimivan säätiön tarkoituksen ja periaatteiden mukaisesti. Yleisin tapa järjestää säätiön määräysvallassa olevan yhtiön toiminnan valvonta oli konserniyhteisöjen hallitusten muodostaminen siten, että säätiön ja sen määräysvallassa olevan yhtiön hallitukset ovat kokonaan tai osittain samat. Toisinaan myös säätiön asiamies on säätiön määräysvallassa olevan yhtiön hallituksen jäsen. Useat vastaajat viittasivat myös osakkeenomistajan oikeuksien käyttämiseen yhtiökokouksessa. Määräysvallassa olevalla yhtiöllä voi myös olla erityinen velvollisuus raportoida toiminnastaan säännöllisesti säätiön hallitukselle.

Määräysvaltaa käyttävistä vastaajista vajaa neljännes ilmoitti laativansa konsernitilinpäätöksen ja noin puolet jätti konsernitilinpäätöksen laatimatta, koska säätiö ei harjoita liiketoimintaa, ja 3/10:aa, koska muut kirjanpitolain konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat edellytykset eivät täyty. Määräysvaltaa käyttävistä vastaajista 1/5—1/4 oli edellisen 5 vuoden aikana antanut lainaa tai vakuuksia tytäryhtiölleen taikka myynyt hyödykkeitä tytäryhtiölleen tai ostaneet siltä hyödykkeitä. Määräysvaltaa käyttävistä säätiöistä vajaa 1/4 ilmoitti, että säätiön ja tytäryhtiön hallitusten kokoonpano on täysin sama, noin

3/5:ssa osittain sama ja 1/4:ssa täysin erilainen. Noin puolet määräysvaltaa käyttävistä säätiöistä ilmoitti, että säätiön asiamies ja säätiön tytäryhtiön toimitusjohtaja on sama henkilö. Tytärsäätiönä osa konsernia ilmoitti olevansa 40 säätiötä (6 %).

Yli puolessa säätiön hallituksen työnjakoa koskevaan kysymykseen vastanneista säätiöistä (59 %) hallituksen jäsenten kesken ei ollut tehty sisäistä työnjakoa. Käytännössä säätiön hallitus kokoontui yleensä 3—5 kertaa vuodessa. Säätiön ilmoittaman kokoustiheyden ja taseen loppusummalla mitatun koon välillä on selvä yhteys joka vastaa oletusta siitä, että suuremmissa säätiöissä hallitustyöskentely on tiiviimpää ja kokouksia enemmän. Noin puolessa otantaan vastanneista säätiöistä oli laadittu apuraha- tai muun toiminnan periaatteet ja noin kolmanneksessa on hallituksen toimintaa ohjaava työjärjestys tai sijoitusohjesääntö. Neljänneksellä vastaajista oli myös talousohjesääntö tai muuta sisäistä ohjeistusta. Eräät vastaajat ilmoittivat lisäksi, että säätiössä noudatetaan Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta ry:n säätiön hyvää hallintoa koskevaa ohjeistusta.

Kyselyyn vastanneet säätiöt ilmoittivat lähes poikkeuksetta (93 % vastaajista), etteivät olleet tukeneet säätiön perustajan tai hallituksen jäsenen lähipiiriin kuuluvia tahoja. Säätiön hallituksen jäsenille maksettuja palkkoja, palkkioita ja muita etuuksia ilmoitti vajaa puolet (46 %) kyselyyn vastanneista säätiöistä. Palkkioiden määrä pyydettiin ilmoittamaan kaikkia hallituksen jäseniä koskevana yhteenlaskettuna summana ja näin saadut vastaukset vaihtelivat pääosin muutamista sadoista euroista kymmeneen tuhansiin euroihin. Yhteensä kymmenen säätiötä oli maksanut hallituksen jäsenille vuonna 2010 yhteensä 100 000 euroa tai enemmän palkkioita. Selvästi yleisintä on palkkion maksaminen hallituksen jäsenelle vain kokousperusteisesti.

Kyselyyn vastanneista säätiöistä 35 % ilmoitti, että yksi tai useampi säätiön tilintarkastaja oli viimeksi vaihtunut 2—5 vuotta sitten, 20 % ilmoitti tilintarkastajan vaihtuneen 5—10 vuotta sitten. Vain 10% ilmoitti tilintarkastajan vaihtuneen yli 10 vuotta sitten. Kahdessa kolmasosassa vastanneista säätiöistä kirjanpidon hoitaa ulkopuolinen palve-

luntarjoaja, kuten pankki tai kirjanpito-toimisto. Toisaalta vajaassa viidenneksessä vastanesta säätiön henkilökunta ja kymmenesosassa asiamies hoitaa säätiön kirjanpidon.

Kyselyyn vastanneista säätiöistä 3/4:n palveluksessa oli vuonna 2010 säännöllisesti 0—2 henkilötyövuotta, vajaalla neljänneksellä 3—49 henkilötyövuotta ja noin 4 %:lla 50—299 henkilötyövuotta. Vain kuusi kyselyyn vastannutta säätiötä ilmoitti, että niiden palveluksessa oli vuonna 2010 yhteenlaskettuna säännöllisesti yli 300 henkilötyövuotta. Säätiökonsernien osalta luvut ovat jossain määrin suuremmat. Vapaaehtoistyön arvioidaan olevan säätiöiden toiminnan kannalta huomattavaa.

Säätiöiden hallinto-, toiminta- ja avoimuuskäytäntöjen kehittämiseksi Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta ry (SRNK) on julkaissut suosituksia säätiön hyvästä hallinnosta. Sosiaali- ja terveysalan yhteistyöyhdistys YTY on julkaissut sen jäsenille hyvästä järjestötavasta suosituksen, jossa viitataan SRNK:n suositukseen ja käsitellään myös järjestökonserniin kuuluvia säätiöitä. Suositukset eivät ole sitovia, mutta ovat omiaan vaikuttamaan säätiökäytännön kehitykseen.

Epäitsenäisten säätiöiden ja muiden määrätarkoitukseen käytettävien rahastojen käytäntö

Määrätarkoitukseen käytettäviä rahastoja on muun muassa rekisteröityjen säätiöiden, yhdistysten, yliopistojen, korkeakoulujen ja oppilaitosten, rahoituslaitosten, valtion, kuntien, evankelisluterilaisen kirkon ja muiden uskonnollisten yhdyskuntien ja muiden yhteisöjen omistuksessa ja hoidettavana. Tällaisten rahastojen lukumäärästä, tarkoituksista, toimintamuodoista, rahastojen säännöistä ja vastaavista määräyksistä, hallinnosta, varoista ja niiden käytöstä ei ole tilastotietoja. On kuitenkin arvioitu, että tällaisten säätiöiden ja rahastojen lukumäärä ja niissä olevien varojen yhteismäärä on huomattavan suuri ja niiden tarkoitukset ja toiminta voivat olla joko hyvin samanlaista kuin rekisteröidyssä säätiössä (esimerkiksi rekisteröidyn säätiön tai yhdistyksen hallinnassa oleva rahasto) tai hyvinkin erilaista kuin perinteisessä rekisteröidyssä säätiössä (esimerkiksi valtion tai

kunnan viraston tai laitoksen taikka seurakunnan hallinnassa oleva rahastot ja osa yhdistysten hallinnassa olevista rahastoista). Yksittäisen rekisteröimättömän säätiön tai rahaston varat ja toiminta voivat olla hyvin merkittäviä, mutta tietyllä tavalla tällaiset rahastot ovat esimerkiksi rekisteröityjen säätiöiden ja yhdistysten omistuksessa ja hoidettavana.

Vuonna 2012 oikeusministeriö selvitti rekisteröimättömien säätiöiden ja rahastojen määrää ja suuruutta rekisteröidyille säätiöille, yliopistoille ja korkeakouluille, rahoituslaitoksille, ja evankelisluterilaiselle kirkolle osoitetuilla omakatteisilla rahastoilla (epäitsenäinen säätiö) ja muita sidottuja rahastoja (muu määrätarkoitusrahasto) koskevilla kyselyillä.

Määrätarkoitukseen käytettävien rahastojen lukumäärää, varoja, omistajia ja sääntökäytäntöä on selvitetty Säätiölain uudistamistyöryhmän mietinnössä (OM 23/2013, 1.4 kohta, http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1368536471072/Files/OM_ML_23_2013_Uusi_saatiolaki_366_s.pdf).

1.2.2 Patenti- ja rekisterihallituksen säätiörekisteri- ja säätiövalvontakäytäntö

Säätiörekisteri- ja säätiövalvontailmoitusten ja muiden viranomaistoimien määrät

Patenti- ja rekisterihallituksen säätiörekisterissä oli maaliskuun 2014 lopussa 2 838 rekisteröityä säätiötä. Vuonna 2013 säätiörekisteriin tuli 37 rekisteröinti-ilmoitusta, 1 350 muutosilmoitusta ja 2 784 vuosilmoitusta. Vuonna 2013 rekisteröitiin 35 uutta säätiötä, 1 186 hallituksen ja nimenkirjoittajien muutosta ja 263 sääntömuutosta. Vuonna 2012 pyydettiin tilinpäätöstietojen perusteella täydennyksiä yhteensä 406 säätiöltä ja vuonna 2013 917 säätiöltä. Täydennykset koskivat muun muassa tilintarkastajien lukumäärää ja kelpoisuutta, tilinpäätöksen liitetietojen sekä hallituksen jäsenten vaihtumisesta tehtävän rekisteri-ilmoituksen tai tilintarkastuskertomuksen toimittamista ja muita vastaavia pääasiassa teknisluontoisia tilinpäätöstarkastuksessa havaittuja seikkoja.

Säätiörekisterin valvonta-asioita tuli vireille vuonna 2009 yhteensä 22, vuonna

2010 yhteensä 20, vuonna 2011 yhteensä 11, vuonna 2012 yhteensä 14 ja vuonna 2013 yhteensä 44 kappaletta. Ostopalveluita käytetään lähinnä erityisiin tarkastuksiin ja oikeudenkäynteihin.

Patentti- ja rekisterihallituksen säätiövalvonnan työmäärä on viime vuosina ollut merkittävässä kasvussa säätiöiden toimintaan ja oikeudellisiin tulkintoihin liittyvien kysymysten voimakkaamman esille nousun myötä.

Säätiörekisteri- ja valvontailmoitusmaksut sekä säätiörekisterin talous ja toiminta

Rekisteri- ja valvontailmoitusmaksut. Seuraavassa esitetään säätiörekisteriin tehtävistä hakemus- ja ilmoitusasioista perittävät maksut (joulukuu 2013). Vertailun vuoksi kunkin maksun jälkeen on mainittu maksut, joita Patentti- ja rekisterihallitus perii vastaavissa yhdistysrekisteri- tai kaupparekisteriasioissa. Kaupparekisterin osalta on mainittu osakeyhtiöitä ja osuuskuntia koskevat maksut. Säätiön rekisteröinnin, sääntömuutoksen, sulautumisen ja lakkauttamisen rekisteröinnin edellytysten tarkastaminen on vaatinut enemmän henkilöresursseja kuin vastaavat suoritteet yhdistysrekisterissä ja kaupparekisterissä, koska säätiöihin on sovellettu näiltä osin pidemmälle meneviä vaatimuksia kuin yhdistyksiin, yhtiöihin ja osuuskuntiin. Lisäksi osa yhdistysrekisterin kuluista katetaan valtion talousarvioista ilmoitusmaksujen pitämiseksi omakustannushintaa alemmalla tasolla.

Säätiön perustamisluvan ja rekisteröinnin käsittelymaksu on 1 680 euroa (maksu sisältää myös osuuden rekisterijärjestelmän ylläpitokuluista). Sähköisesti tehdyn yhdistyksen perusilmoituksen käsittelymaksu on 85 euroa tai ennakkotarkastettuna 30 euroa. Postitse tehdyn yhdistyksen perusilmoituksen käsittelymaksu on 130 euroa tai ennakkotarkastettuna 40 euroa. Ennakkotarkastus maksaa 150 euroa enintään viiden pykälän osalta ja säännöt kattava ennakkotarkastus maksaa 450 euroa. Ennakkotarkastusta käyttävät lähinnä järjestöt, joilla on paljon jäsenyhdistyksiä. Osakeyhtiön ja osuuskunnan perusilmoituksen käsittelymaksu on 380 euroa

(sähköisen ilmoituksen käsittelymaksu on 330 euroa).

Säätiön sääntömuutoksen vahvistamisen käsittelymaksu on 510 euroa. Yhdistyksen sääntöjen, osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen ja osuuskunnan sääntöjen muutoksen käsittelymaksut ovat yhdistyksen sähköisesti tehty ennakkotarkastettua sääntöjen muutosilmoitusta (35 euroa) lukuun ottamatta samat kuin perusilmoituksesta perittävät maksut.

Säätiön hallituksen jäsenen ja nimenkirjoittajan muutoksen käsittelymaksu on 100 euroa. Yhdistyksen puheenjohtajan ja nimenkirjoittajan vaihdoksen käsittelymaksu on 20 tai 30 euroa riippuen siitä, tehdäänkö ilmoitus sähköisesti vai postitse. Osakeyhtiössä ja osuuskunnassa hallituksen, toimitusjohtajan ja nimenkirjoittajan muutoksen käsittelymaksu on 85 euroa.

Lisäksi kaikkien rekisteröityjen säätiöiden on tehtävä kerran vuodessa vuosiselvitys, joka sisältää tilinpäätösasiakirjat ja erillisellä lomakkeella annettavat tilinpäätösasiakirjoihin perustuvat tiedot ja josta Patentti- ja rekisterihallitus on perinyt vuoden 2013 loppuun asti 100 euron käsittelymaksun. Maksuilla on katettu säätiövalvonnan kuluja. Yhdistysten tilinpäätösasiakirjoja ei rekisteröidä. Osakeyhtiöiden ja osuuskuntien on ilmoitettava tilinpäätösasiakirjat rekisteröitäväksi ja ilmoitus on maksuton.

Vuoden 2014 alusta lähtien vuosilmoitusmaksu on korvattu säätiön taseen loppusumman mukaan porrastetulla säätiön valvontamaksulla (120, 250 tai 500 euroa).

Säätiörekisterin henkilöstö ja talous. Säätiörekisterin kokonaishenkilöresurssi on seitsemän henkilötyövuotta, mistä säätiövalvontaan käytetään 2,5 henkilötyövuotta (1 lakimies, 1 sihteeri ja puolet johtajan ajasta).

Säätiörekisterin koko toiminnan kulut vuonna 2013 olivat 658 390 euroa ja kokonaiskulut 847 940 euroa. Viime vuosina kulut ovat olleet yhteensä noin 810 000—1 131 000 euroa vuodessa, mistä keskimäärin noin 840 000 euroa on aiheutunut PRH:n omien resurssien käytöstä ja 57 000—291 000 euroa säätiövalvontaan käytetyistä ulkoisista palveluista (palkkiot asianajosta ja erityisistä tarkastuksista). Patentti- ja rekisterihallituksen omien resurssien kulut kohdennetaan säätiörekisterin pitoon ja säätiöval-

vontaan niihin käytettyjen henkilöresurssien suhteessa. Rekisteriviranomaisen käsittelyjärjestelmän kustannuksista kohdennetaan noin 30 % säätiöiden vuosiselvitysten käsittelyyn.

Kuluista keskimäärin noin 530 000 euroa aiheutuu säätiörekisterin pidosta, keskimäärin noin 60 000 euroa tietopalvelusta ja 307 000—541 000 euroa säätiövalvonnasta. Säätiövalvonnan kuluista keskimäärin noin 250 000 euroa aiheutuu vuosi-ilmoitusten käsittelystä ja 57 000—291 000 euroa on aiheutunut vuosina 2009—2013 erityisistä valvontatoimenpiteistä. Säätiövalvonnan kokonaiskustannukset ovat kehittyneet seuraavasti:

2009	722 000 €
2010	645 000 €
2011	497 000 €
2012	516 000 €
2013 (arvio)	503 000 €

Säätiövalvonnasta ei ennen vuotta 2011 peritty erillisiä maksuja, vaikka kustannukset nousivat jo vuonna 2009 huomattavan korkeiksi. Vuonna 2011 otettiin käyttöön sadan euron suuruinen vuosiselvitys ilmoituksen käsittelymaksu Patentti- ja rekisterihallituksen säätiövalvonnan alijäämän kattamiseksi. Tavoitteessa onnistuttiin osittain, sillä vuosiselvitysten käsittelyyn perustuva valvonta on nykyisin kustannusvastaavaa. Vuosiselvityksiä toimitetaan vuosittain n. 2500 kpl, joten niistä saadaan käsittelymaksutuloja noin 250 000 euroa vuodessa.

Patentti- ja rekisterihallituksen säätiövalvonnan työmäärä on viime vuosina ollut merkittävässä kasvussa säätiöiden toimintaan ja oikeudellisiin tulkintoihin liittyvien kysymysten voimakkaamman esille nousun myötä. Tämän seurauksena myös säätiövalvonnan kustannukset ovat kasvaneet. Patentti- ja rekisterihallituksen säätiövalvonnan alijäämä oli vuonna 2013 noin 253 000 euroa. Eri tuomioistuimissa vireillä olevien asioiden määräästä ja laadusta voidaan arvioida kustannusten olevan vuonna 2014 merkittävästi suuremmat kuin vuonna 2013. Alijäämään vaikuttaa keskeisesti vireillä olevien oikeudenkäyntien kulut ja kulloinenkin tarve käyt-

tää ulkopuolisia asiantuntijoita esimerkiksi erityistarkastusten suorittamisessa.

Vuonna 2013 säätiörekisterin tuotot rekisteri-ilmoitusmaksuista olivat noin 310 000 euroa vuodessa, tietopalveluista noin 63 000 euroa vuodessa ja säätiövalvonnan vuosi-ilmoitusmaksuista noin 250 000 euroa vuodessa.

Vuoden 2014 alusta lähtien säätiövalvonnan vuosi-ilmoitusmaksu on korvattu säätiön valvontamaksulla (L säätiön valvontamaksusta, 1048/2013), jonka arvioitu yhteenlaskettu tuotto vuonna 2014 on 586 860 euroa ja joka kertyy säätiöiden taseen loppusumman perusteella porrastetuista valvontamaksuista seuraavasti:

Taseen loppusumma (€)	Säätiöitä (kpl)	Valvontamaksu (€)	Maksukertymä (€)
< 100.000 €	503	120 €	60 360 €
100.000 € – - 10.000.000 €	1730	250 €	432 500 €
> 10.000.000 €	188	500 €	94 000 €
Yhteensä	2421 kpl		586 860 €

Valvontamaksutuloilla katetaan kaikki säätiövalvonnan kustannukset, mukaan lukien vuosiselvitysten käsittelykustannukset. Lisäksi valvontamaksutuloissa varaudutaan aiempien vuosien kaltaiseen valvontakustannusten vaihteluun. Eri tuomioistuimissa vireillä olevien asioiden määrän ja laadun perusteella säätiövalvonnan kustannusten arvioidaan kasvavan vuonna 2014 vuosiin 2012 ja 2013 verrattuna.

Varsinkin viime vuosina Patentti- ja rekisterihallituksen säätiövalvontaa on olennaisesti tehostettu ja siihen käytetään moninkertaisesti resursseja verrattuna siihen, miten säätiövalvonta oli järjestetty oikeusministeriössä ennen kuin säätiörekisteri ja -valvonta siirrettiin vuonna 1995 Patentti- ja rekisterihallitukseen. Käytettävissä ei ole arvioita siitä, missä määrin valvontakulut ja niiden arvioitu kehitys perustuvat valvonnan kehittämisestä aiheutuviin kertaluonteisiin kuluihin ja pidemmän ajan kuluessa syntyneiden ongelmia-

tapausten esiin tulosta aiheutuviin erityisiin valvontatoimiin.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on Patentti- ja rekisterihallituksen säätiövalvontaa koskevassa päätöksessään 22.12.2006 todennut, että viranomaisen ei voi laiminlyödä sille lain mukaan kuuluvia tehtäviä vetoamalla voimavarojen puutteeseen (eoak 646/2005).

Säätiöiden rekisteröinti- ja valvontakäytäntö

Patentti- ja rekisterihallituksen säätiövalvonta jakautuu kolmeen osaan eli rekisteröinnin yhteydessä toteutuvaan perustamisvaiheen valvontaan (perustamislupa, perusilmoituksen rekisteröinti), säännölliseen valvontaan ja yksittäistapauksia koskevaan valvontaan. Säätiölain mukaan Patentti- ja rekisterihallituksen on valvottava, että säätiön hallintoa hoidetaan lain ja sääntöjen mukaisesti (13 §:n 1 momentti). Patentti- ja rekisterihallituksen valvonta on laillisuusvalvontaa.

Säätiölain mukaan Patentti- ja rekisterihallitus ei saa antaa säätiölle sen rekisteröimisen edellytyksenä olevaa perustamislupaa, jos säätiön tarkoituksena on sen sääntöjen mukaan liiketoiminnan harjoittaminen tai jos sen pääasiallisena tarkoituksena ilmeisesti on välittömän taloudellisen edun antaminen säätiön perustajalle tai säätiön toimihenkilölle (5 §:n 3 momentti). Lisäksi säätiö saa harjoittaa vain sellaista liiketoimintaa, joka on mainittu sen säännöissä ja joka välittömästi edistää säätiön tarkoituksen toteuttamista (8 a §). Säätiölaissa ei ole määritelty liiketoimintaa eikä yksityiskohtaisemmin sitä, minkälainen liiketoiminta on sallittua ja kiellettyä. Patentti- ja rekisterihallitus ei ole julkisesti linjannut sitä, miten liiketoiminnan harjoittamista koskevia rajoituksia lähtökohtaisesti tulkitaan säätiön rekisteröinnin ja jatkuvan valvonnan yhteydessä. Patentti- ja rekisterihallituksen pyrkimyksenä on ollut selvittää ja tiukentaa linjaansa liiketoimintaa harjoittavien säätiöiden osalta. Yksittäisten perustamislupahakemusten käsittelyn yhteydessä Patentti- ja rekisterihallitus on kiinnittänyt huomiota perustettavan säätiön liiketoiminnan laajuuteen (esimerkiksi tuotoilla mitattuna) verrattuna muuhun toimintaan arvioidessaan sitä, voidaanko perustamislupa myöntää. Toisaalta täysin uutta säätiötä perustetta-

essa PRH:n on vaikea arvioida perustamisasiakirjojen perusteella, sisältääkö toiminta liiketoimintaa ja miten laajaa mahdollinen liiketoiminta tulee olemaan. Perustamisluvista ja säätiöiden säännöistä ei käytännössä ilmene, miltä osin lupaviranomainen on katsonut säätiön toiminnan liiketoiminnaksi. Esimerkiksi ”palveluiden tarjoaminen” tai ”laitoksen ylläpitäminen” mahdollistavat taloudellisen toiminnan, joka on tai ei ole liiketoimintaa. Käytännössä lähinnä säätiön tilintarkastajan, Verohallinnon, muiden viranomaisten ja säätiötä mahdollisesti tukevien muiden tahojen tulkittavaksi jää se, miltä osin säätiö harjoittaa liiketoimintaa.

Säännöllinen valvonta perustuu ensisijassa vuosi-ilmoituksiin ja niiden yhteydessä toimitettaviin säätiön tilinpäätösasiakirjoihin (13 §:n 2 momentti). PRH:n valvonnan toimivuuteen vaikuttavat olennaisesti säätiöiden kirjanpito- ja tilinpäätöskäytäntö sekä tilintarkastusten laatu. Käytännössä PRH tarkistaa, että vuosi-ilmoituksessa on vaadittavat asiakirjat ja että tilintarkastuskertomuksessa on säätiölain edellyttämät tiedot, eli onko säätiön varat asianmukaisesti sijoitettu, onko säätiön toimielimille pidettäviä palkkioita pidettävä kohtuullisina ja antavatko säätiön tilinpäätös ja toimintakertomus oikeat ja riittävät tiedot säätiön toiminnasta (12 §:n 4 momentti). Mikäli säätiö ei lähetä vuosi-ilmoitusta omatoimisesti, PRH pyytää ilmoitusta. Jos tilintarkastuskertomus ei ole vakiomuotoinen, PRH pyytää säätiöltä selvitystä, siitä, miten säätiö toimii tilintarkastajan havaitsemien puutteiden korjaamiseksi.

Erityiset valvontatoimet perustuvat eri tahoilta ilmi tullessiin yksilöityihin syihin ja niistä johtuviin tarkastustarpeisiin. Näiden tapausten selvittäminen alkaa säätiölain 13 §:n 2 momentin tarkoittamalla selvityspyynnöllä. Mikäli tarve vaatii, PRH voi käyttää myös säätiölain 13 §:n 3 momentin ja 14 §:n mukaisia tarkastuskeinoja. Näitä ovat tilien ja hallinnon tarkastus, velvoite ryhtyä toimiin oikaisun aikaan saamiseksi, mahdollisuus kieltää virheellisen päätöksen toimeenpano, mahdollisuus hakea säätiön kotipaikan tuomioistuimelta säätiön hallituksen jäsenen erottamista ja mahdollisuus nostaa säätiön kotipaikan tuomioistuimessa vahingonkorvauskanne. PRH on säätiölain 14 §:n

4 momentin mukaan velvollinen myös ilmoittamaan viralliselle syyttäjälle syytteen nostamista varten, milloin hallituksen jäsen on toimessaan syyllistynyt rangaistavaan tekkoon.

Erityiset valvontatoimet on tilastoitu PRH:ssa seuraavasti: 22 tapausta vuonna 2009, 20 tapausta vuonna 2010, 11 tapausta vuonna 2011, 14 tapausta vuonna 2012 ja 44 tapausta vuonna 2013. Säätiölaissa säätiön perustamisen edellytyksistä liiketoiminnan harjoittamisen rajoitukset sekä säätiövalvonnan tavoitteet on määritelty hyvin yleisellä tasolla säätiötoiminnan monimuotoisuus ja kehitys huomioon ottaen. Lainsäädännön yleisluonteisuuden vuoksi valvonnan konkreettisten tavoitteiden ja valvonnan tason määrittely on käytännössä jätetty suurelta osin PRH:n tehtäväksi.

Toisaalta on edellytetty, että PRH:n on ryhdyttävä valvontatoimiin, kun se on saanut tiedon esimerkiksi muiden valvontaviranomaisten tietynlaisista selvityksistä ja toimenpiteistä (eoak 646/2005). Päätöksen perusteluiden mukaan PRH:n käytettävissä oli ollut poikkeuksellisen laaja aineisto muiden viranomaisten jo tekemiä selvityksiä jo vuosia ennen kuin PRH:n toiminta oli saatettu apulaisoikeusasiamiehen käsiteltäväksi. (Nykyinen Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus) ARA oli jo vuosina 2001—2003 suorittanut ulkopuolisten ammattitilintarkastajien kanssa yhteistyössä tehdyn perusteellisen tarkastuksen. Tämä perusteellinen selvitys oli ollut PRH:n käytössä ilman erillisiä omia selvityksiä. Tarkastuskertomus sisälsi havaintoja seikoista, joiden perusteella voitiin vetää pitkälle meneviä johtopäätöksiä kyseisen toiminnan laillisuudesta riippumatta asian tulevasta rikosoikeudellisesta arvioinnista. Tarkastuskertomuksessa todettiin useita toiminnan laittomuuksia. Hallinto-oikeuden ratkaisuksista sekä verottajan päätöksistä ja apurahamuistiosta oli niin ikään ollut saatavissa valmista selvitystä säätiön toiminnasta. PRH on korostanut myös riittävää näyttöä edellytyksenä valvontatoimenpiteille. Tässä tapauksessa oli kuitenkin jo ollut riittävä näyttö sille, että ARA oli peruuttanut säätiön nimeämisen yhteisöksi ja irtisanonut säätiön omistamien kiinteistöyhtiöiden aravalainoja ja lakkauttanut korkotuen päätöksillä, jotka

oli tutkittu ja hyväksytty hallinto-oikeuden päätöksillä. Edelleen näyttö oli riittänyt esitutkimuksen aloittamiseen ja sittemmin myös syytteiden nostamiseen säätiön hallituksen entistä puheenjohtajaa vastaan.

Apulaisoikeusasiamiehen mukaan PRH:n olisi tullut säätiötä valvovana viranomaisena ryhtyä konkreettisiin toimenpiteisiin viimeistään vuoden 2005 alussa. Sitä ennen ARA oli jo suorittamassaan perusteellisessa tarkastuksessa todennut, että säätiön toiminnassa oli ilmennyt useita lainvastaisuuksia. Menettely oli ollut muun muassa osakeyhtiölain, tilintarkastuslain sekä arava- ja korkotukilainsäädännön vastaista. ARA oli jo joulukuussa 2001 tehnyt asiassa tutkintapyynnöt poliisille ja verottajalle. VTV oli sitä ennen kehottanut ARA:aa harkitsemaan rikosilmoituksen tekemistä. ARA oli suorittamiensa tarkastushavaintojen perusteella päättänyt peruuttaa säätiön nimeämisen yhteisöksi, joka harjoittaa aravalaisissa tarkoitettua asuntojen vuokraamista sosiaalisin perustein, sekä myöhemmin ARA oli irtisanonut säätiön omistamien kiinteistöyhtiöiden aravalainoja ja lakkauttanut kiinteistöyhtiöiden asuntolainoille myönnetyn korkotuen maksamisen. Hallinto-oikeus oli 6.5.2004 hylännyt ARA:n päätöksistä tehdyt valitukset. Hallinto-oikeus oli perustellut päätöksiään mm. säätiön väärinkäytösten laadulla ja järjestelmällisyydellä sekä säätiön hallituksen puheenjohtajaa ja hänen lähipiiriään suosivilla menettelytavoilla. Lisäksi apulaisoikeusasiamies viittasi säätiön osalta aloitettuun esitutkintaan, syytteiden nostamiseen säätiön hallinnossa toiminnutta henkilöä vastaan ja siihen, että edellä mainittuihin taloudellisiin seurauksiin johtanut säätiön hallinnon menettely oli aiheuttanut säätiölle konkreettista vahinkoa.

1.2.3 Muu valvonta

Yleistä

Toiminnallisia säätiöitä valvotaan sekä toiminnan että rahoituksen osalta. Esimerkiksi luvanvaraisten sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottamista valvovat viranomaiset ja avustusten käyttöä avustusten myöntäjät. Myös palveluntuottajat valvovat omaa toimintaansa omavalvontasuunnitelmien avulla.

Raha-automaattiyhdistys valvoo avustamiensa säätiöiden avustusten käyttöä ja seuraa säätiön toiminnan tuloksia ja vaikutuksia. Vastaavasti opetus- ja kulttuurialan valtionavustuksia (mukaan lukien avustukset veikkausvoittovaroista) myöntävät valtionapuviranomaiset seuraavat myöntämiensä valtionavustusten käyttöä.

Toiminnan valvonta

Yksityisiä sosiaali- ja terveystalvohjuja tuottavien säätiöiden toimintaa valvovat sosiaali- ja terveystalan lupa- ja valvontavirasto Valvira, aluehallintovirastot ja kunnat. Viranomaisvalvonnan tarkoituksena on edistää alueellisen yhdenvertaisuuden ja oikeusturvan toteutumista sekä hallita palveluiden laatua. Valvontaviranomainen ottaa kantaa siihen, ovatko palvelujen tuottajat toimineet säädösten edellyttämällä tavalla.

Yksityisten sosiaali- ja terveystalvohjujen tarjontaa koskevan lainsäädännön sekä lupa- ja rahoitusehtojen perusteella palveluita tuottava säätiö laatii omavalvontasuunnitelman, joka kattaa kaikki palvelutuottajan tarjoamat palvelut sekä palvelukokonaisuudet. Toimintayksikölle laaditaan kirjallinen suunnitelma, jonka avulla asiakkaan palveluissa esiintyvät epäkohdat ja palvelun onnistumisen kannalta epävarmat ja riskiä aiheuttavat tilanteet pystytään tunnistamaan, ehkäisemään ja korjaamaan nopeasti. Omavalvontasuunnitelma pidetään julkisesti esillä toimintayksikössä ja palveluntuottaja on seurattava sen toteutumista (laki yksityisistä sosiaali- ja terveystalvohjuista, 922/2011, 6 §). Valvira antaa määräyksiä omavalvontasuunnitelman sisällöstä, laadinnasta ja seurannasta.

Aluehallintoviraston tehtävänä on sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta omalla toimialueellaan. Valvira valvoo toimintaa erityisesti silloin, kun kysymyksessä on palveluntuottaja, joka toimii usean aluehallintoviraston toimialueella. Kunnassa valvontaviranomaisena toimii terveyslautakunta tai vastaava kunnallinen toimielin.

Kunta valvoo säätiöiden ja muiden yksityisten sosiaali- ja terveystalvohjujen palveluntuottajien toimintaa kunnassa. Kunnat valvovat ostamiensa palveluiden laatua ja asianmukaisuutta. Kunnan pitää varmistaa, että hankittavat pal-

velut vastaavat vähintään sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toimijalta. Jos kunta käyttää palvelujen järjestämisessä yksityistä palveluntuottajaa, esimerkiksi säätiötä, kunta pyrkii sopimusehdoissa varmistamaan yksityiskohtaisesti palvelujen laadun. Käytännössä valvonta toteutuu pitkälti sopimusperusteisen valvonnan muodossa (suorituksen virheettömyys).

Rahoituksen valvonta

Raha-automaattiyhdistys (RAY) valvoo, että avustusta saavat säätiöt käyttävät avustuksen siihen tarkoitukseen, mihin se on myönnetty, toteutuneet kulut vastaavat avustuspäätöstä ja avustusehtoja ja lakia raha-automaattiyhdistyksen tarkastaa avustuksen saajana olevan säätiön taloutta ja toimintaa. Valvonnan keskeisimpiä toimenpiteitä ovat maksatustarkastus, vuosiselvitysten tarkastaminen, tarkastuskäynnit ja erillisselvitykset.

Maksatuksen yhteydessä tarkastetaan, että asianmukaiset selvitykset aiemmin myönnettujen avustusten käytöstä on toimitettu. Rakentamishankkeissa RAY tarkastaa myös avustettavien kohteiden suunnitelmat ja rahoituslaskelmat. Tarkastuskäynnillä tarkastuksen kohteena ovat mm. säätiön taloushallinto ja kirjanpitoon liittyvät käytännöt ja menettelytavat. Talouden ja avustusten käytön lisäksi tarkastuskäynneillä kiinnitetään lisääntyvässä määrin huomiota myös toiminnan arviointiin. Valvonnan avulla tuotetaan tietoa RAY:n avustusvalmistelun tueksi aiemmin myönnettujen avustusten käytöstä sekä avustuksensaajan taloudellisesta asemasta. Jos tukien käytössä ilmenee väärinkäytöksiä, RAY voi asettaa saajan maksukieltoon ja sosiaali- ja terveysministeriö voi periä nostettuja tukia takaisin (laki raha-automaattiyhdistyksen tarkastuksesta 27 §).

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) myöntää säätiöille ja muille yleishyödyllisille yhteisöille asumiseen ja rakentamiseen liittyviä avustuksia, tukia ja takauksia. ARA ohjaa ja valvoo näin rahoitetun asuntokannan käyttöä. ARA valvoo, että säätiö täyttää laissa määritellyt edellytykset ja toimii niiden mukaisesti. Valvonta perustuu

säätiöltä saatavien perustietojen lisäksi säätiöiden vuosittain annettaviin muun muassa toimintaa ja rahoitusta koskeviin ilmoituksiin ja niiden liitteenä oleviin tilinpäätöstietoihin. Vuosivalvontatiedot annetaan sähköisellä lomakkeella. Lisäksi ARA tekee tarkastuksia yhteisöihin. Valvonnassa tarkastellaan säätiön hallintoa, taloutta ja toimintaa sen selvittämiseksi, onko säätiö noudattanut mm. aravalakiin ja -asetukseen sekä aravarajoituslakiin perustuvia aravarahoituksen ehtoja. Valvonnasta säädetään myös laissa vuokra-asuntolainojen sekä asumisoikeustalolainojen korkotuesta.

Kunnat myöntävät säätiöille ja muille yleishyödyllisille toimijoille toiminta-avustuksia. Avustuksen käytölle voidaan asettaa avustuspäätöksessä ehtoja, joiden noudattamista valvotaan. Kunnat valvovat omien toimintaperiaatteidensa mukaisesti avustamiensa säätiöiden toimintaa ja avustusten käyttöä. Esimerkiksi Espoon kaupungilla on avustusehtojen perusteella oikeus tarkastaa avustusta saavan säätiön hallintoa ja tilejä siten, että avustuksen käyttöä voidaan seurata kirjanpidosta. Avustuksensaajan on järjestettävä tilintarkastus tilintarkastuslain edellyttämällä tavalla. Avustuksen saajan tulee antaa kaupungin tarpeelliseksi katsomat tiedot avustushakemuksen käsittelyä, myöntämistä ja käytön valvontaa varten. Jos avustuksensaaja on antanut virheellisiä tai harhaanjohtavia tietoja, voidaan myönnetty avustus periä takaisin.

1.2.4 Säätiöiden verotus

Rekisteröidyn säätiön, sille varoja luovuttavan ja säätiön edunsaajan verotusasema perustuu verolainsäädäntöön. Tuloverolain (1535/1992) 22 §:ssä säädetään yleishyödyllisen yhteisön määritelmästä ja 23 §:ssä yleishyödyllisen yhteisön verovelvollisuudesta. VTV:n mukaan verottaja pitää noin 90 prosenttia rekisteröidyistä säätiöistä tuloverolaisissa tarkoitettuina yleishyödyllisinä yhteisöinä. Yleishyödyllisen yhteisön toiminta on tulojen koostumuksesta riippuen kokonaan tai osittain verovapaata. Yleishyödyllinen yhteisö on verovelvollinen saamastaan elinkeinotulosta. Lisäksi se on verovelvollinen muuhun kuin yleiseen tai yleishyödylli-

seen tarkoitukseen käytetyn kiinteistön tai kiinteistön osan tuottamasta tulosta kunnalle ja seurakunnalle. Jos yleishyödyllisen yhteisön katsotaan harjoittavan laissa eräiden yleishyödyllisten yhteisöjen verohuojennuksista annetussa laissa (680/1976) tarkoitettua yhteiskunnallisesti merkittävää toimintaa, voidaan yhteisön tuloverolain mukaiset verot huojentaa kokonaan tai osittain. Säätiöiden ja muiden yleishyödyllisten yhteisöjen verotuksen suuruusluokka on 1990-luvun puolivälistä alkaen VATT:n arvioiden mukaan 100 miljoonaa euroa vuodessa. VTV:n arvion mukaan verotuet ovat käytännössä olleet 2000-luvulla suurempia, koska säätiöiden varallisuus ja sijoitustoiminnan tuotot ovat kasvaneet ja rahan arvo on muuttunut (VTV 210/2010, s. 7 ja 79). Arviointi siitä, onko kyse elinkeinotulosta, tehdään aina tapauskohtaisesti. Yleishyödyllisen yhteisön elinkeinotulona ei kuitenkaan pidetä tuloverolain 23 §:n 3 momentissa luetelluista varainkeruumuodoista saatuja tuloja (säännöksen soveltamisesta ks. KHO 2013:200). Huoneistojen vuokraamisesta saatava tulo on verovapaata tai kevyemmin verotettua kuin muilla verovelvollisilla. Tuloverolakia on myös sovellettu siten, että taloudellinen toiminta, joka yhtiömuodossa olisi elinkeinotoimintaa, on säätiön tai yhdistyksen toimintana voitu katsoa verovapaaksi yleishyödylliseksi toiminnaksi. Oikeuskäytännön mukaan toiminnan veronalaisuutta arvioitaessa on otettava huomioon myös se, liittyykö toiminta kyseisen yleishyödyllisen yhteisön tarkoituksen toteutumiseen. Verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) perusteella verotukia ja -huojennuksia koskevat keskeiset tiedot, kuten tieto yhteisön yleishyödyllisyydestä, ovat salassa pidettäviä.

1.3 Kansainvälinen kehitys sekä Pohjoismaiden ja EU:n lainsäädäntö

1.3.1 Yleistä

Säätiömuotoista toimintaa koskeva yhteisöoikeudellinen sääntely on kansainvälisen vertailun näkökulmasta vahvasti kansallista oikeutta. Säätiöiden rajat ylittävällä toiminnalla on verraten vähäinen vaikutus sisä-

markkinoiden toimimiseen, joten säätiömuotoa koskevaa EU-tason sääntelyä ei toistaiseksi ole annettu. Säätiöoikeus ei ole siten kansainvälistynyt eikä yhdenmukaistunut siten kuin esimerkiksi osakeyhtiöoikeus. Kansallisista lähtökohdista huolimatta säätiömuotoista toimintaa koskeva yhteisöoikeudellinen lainsäädäntö on vertailuvaltioissa lähtökohdiltaan ja keskeisiltä periaatteiltaan monilta osin samansuuntaista.

Jäljempänä vertailuvaltioiden lainsäädäntöä käsitellään pääasiassa vain siltä osin kuin se poikkeaa voimassa olevasta säätiölaista tai lakiehdotuksesta. Laajempi kansainvälinen vertailu on oikeusministeriön internetsivuilla (http://www.om.fi/Etusivu/Valmisteilla/Laki_hankkeet/Yhtiooikeus/1274105744409).

1.3.2 Euroopan unioni

Euroopan unionissa ei ole kansallisia säätiöitä koskevaa lainsäädäntöä. Komissio julkaisi 8 helmikuuta 2012 ehdotuksen neuvoston asetukseksi eurooppalaisen säätiön perussäännöstä (FE, KOM (2012) 35 lopullinen). Ehdotuksen tavoitteena on asetus uudesta eurooppalaisesta säätiömuodosta, jonka tarkoituksena on helpottaa säätiöiden perustamista ja toimintaa sekä säätiövarallisuuden allokointia yleisesti hyödyllisiin tarkoituksiin EU:n sisämarkkinoilla. Asetuksessa ehdotettuja eurooppalaisia säätiöitä (FE, Fundatia europaea) voisi olla olemassa kansallisten säätiöiden ohella ja niitä tulisi jäsenvaltiossa kohdella kuten kansallista säätiötä. Eurooppalaisen säätiön oikeudellisen muodon hakeminen olisi vapaaehtoista. Komission asetusehdotuksen käsittely neuvostossa jatkuu Kreikan puheenjohtajakaudella keväällä 2014, mutta on epävarmaa, missä muodossa asetus voidaan hyväksyä ja tullaanko sitä ylipäätään hyväksymään.

1.3.3 Ruotsi

Ruotsin voimassa olevassa lainsäädännössä säätiöitä koskee vuonna 1996 voimaan tullut säätiölaki (Stiftelselag, 1994:1220, <http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19941220.htm>). Säätiön oikeuskelpoisuus riippuu laissa säädettyjen ominaispiirteiden täyttymisestä. Lain mukaan säätiö perustetaan luovuttamal-

la säätiön perustamiskirjassa tarkoitettu omaisuus pysyvästi perustajan omaisuudesta erilleen käytettäväksi määrättyyn tarkoitukseen (Stiftelselag 1:2 §). Laissa ei edellytetä säätiön tarkoitukselta hyödyllisyyttä, vaan säätiöt voivat toteuttaa mitä tahansa perustajan määräämää laillista tarkoitusta sekä harjoittaa sen toteuttamiseksi tarpeellista liiketoimintaa. Laissa ei säädetä säätiön vähimmäispääomasta, eikä rekisterikäytännössä tietävästi edellytetä tietyn suuruista säätiöpääomaa.

Ruotsin säätiölain lähtökohtana on säätiön hallinnon järjestäminen perustajan määräämällä tavalla (Stiftelselag 2:1 §). Säätiön perustaja ei kuitenkaan voi olla hallituksen ainoa jäsen (Stiftelselag 2:10 §). Laissa ei säädetä muista toimielimistä, kuten juoksevasta hallinnosta vastaavasta toimitusjohtajasta taikka hallituksen toimintaa valvovasta hallintoneuvostosta. Käytännössä toimitusjohtajan valinta on kuitenkin etenkin suurempien säätiöiden osalta yleistä.

Ruotsin säätiölain mukaan hallituksen tehtävänä on edustaa säätiötä sekä järjestää säätiön hallinto ja toiminta sääntöjen ja lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Säätiön varat tulee lain mukaan sijoittaa hyväksyttävällä tavalla (Stiftelselag 2:4 §). Sijoitustoiminnan hyväksyttävyyden tulee arvioitavaksi tapauskohtaisesti kokonaisharkintana. Arvioinnissa kiinnitetään lain esitöiden mukaan huomiota riskien hajauttamiseen, säätiön varallisuuden suojaamiseen inflaatiolta, sijoitusten likviditeettiin sekä säätiön tarkoitukseen (prop. 1993/94:9, s. 122). Säätiön perustaja voi antaa tarkempia sijoittamista koskevia määräyksiä, joita tulee noudattaa. Ruotsin säätiölaissa ei ole nimenomaista säännöstä säätiön johdon huolellisuusvelvollisuudesta. Säätiön hallituksen lojaliteettivelvollisuus ilmenee kuitenkin lähipiiritransaktioita koskevana erityissäännöksenä (Stiftelselag 2:6 §).

Ruotsin säätiölain vahingonkorvaussäännösten esikuvana ovat Ruotsin osakeyhtiölain hallituksen vahingonkorvausvastuuta koskevat säännökset. Hallituksen jäsenen vastuu säätiötä kohtaan ei rajoitu ainoastaan säätiön säännöistä tai säätiölaista johtuviin tehtäviin, vaan hallituksen jäseniin sovelletaan yleisiä toimeksiantosuhdetta koskevia periaatteita.

Ruotsin kirjanpitolaissa (Bokföringslag 1999:1078, <http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19991078.htm>) säädetään lain soveltamisalaan kuuluvien säätiöiden kirjanpitovelvollisuudesta. Kirjanpitolaista johtuvan kirjanpitovelvollisuuden ulkopuolelle jäävien säätiöiden tulee järjestää kirjanpito ja laatia vuosittainen selvitys säätiölaissa säädetyllä tavalla. Ruotsin säätiölain mukaan jokaisella säätiöllä tulee olla auktorisoitu tai hyväksytty tilintarkastaja.

Ruotsissa säätiöitä valvovat lääninhallitukset. Säätiövalvonta koostuu yleisestä tarkastamisesta, puuttumisesta ja palvelusta. Tarkastus perustuu pääasiassa säätiön valvontaviranomaiselle toimittamiin tietoihin ja asiakirjoihin. Valvontaviranomainen voi puuttua säätiön toimintaan valvontakeinoja käyttämällä, jos on syytä olettaa, ettei säätiön hallinnossa noudateta säätiön sääntöjä tai säätiölakia. Laissa säädetyt valvontakeinoja ovat asiakirjojen pyytämisen säätiöltä, säätiön hallituksen koolle kutsuminen ja kokoukseen osallistuminen, tarkastusten tekeminen säätiössä, kehotukset säätiölle, täytäntöönpanokiellosta päättäminen, oikaisuvaatimus ja hallituksen jäsenen erottamisen hakeminen tuomioistuimelta. Viranomaisen palvelutehtävään kuuluu tiedotus ja neuvojen antaminen. Viranomaisvalvonta koskee lähtökohtaisesti kaikkia Ruotsin säätiölain soveltamisalaan kuuluvia säätiöitä. Säätiön perustaja voi kuitenkin muun kuin liiketoimintaa harjoittavan tai säätiökonsernin emo-säätiön osalta säätiötä perustettaessa määrätä rajoitusta valvonnasta.

Säätiön sääntöjen muuttamiseen vaaditaan viranomaisen lupa. Säätiön perustaja voi kuitenkin eräiden sääntömääräysten osalta päättää, että hallituksella on oikeus päättää sääntöjen muuttamisesta. Säätiön sääntöjä voidaan muuttaa, mikäli niitä ei muuttuneiden olosuhteiden johdosta voida noudattaa tai niiden noudattaminen on selvästi hyödytöntä tai vastoin perustajan määräämää säätiön tarkoitusta. Muita kuin säätiön tarkoitusta koskevia sääntömääräyksiä voidaan muuttaa myös muusta painavasta syystä. Säätiön tarkoituksen muuttaminen edellyttää aina erityisen painavaa syytä. Uuden tarkoituksen määrittelyssä tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon perustajan oletettu tarkoitus.

Ruotsin säätiölaissa säädetään säätiön purkamisesta selvitystilamenettelyn kautta (Stiftelselag 7 kap.). Säätiötä purettaessa mahdollisesti jäljelle jäävät säätiön varat on käytettävä säätiön tarkoituksen tai sitä mahdollisimman lähellä olevan tarkoituksen toteuttamiseen. Pieni velaton säätiö, joka on rekisteröity yli kaksikymmentä vuotta sitten ja joka ei viimeiseen viiteen vuoteen ole voinut toteuttaa tarkoitustaan, voidaan purkaa selvitystilamenettelyttä käyttämällä säätiön jäljellä olevat varat sääntömääräiseen tai sitä lähellä olevaan tarkoitukseen. Lain mukaan säätiö voidaan asettaa konkurssiin.

1.3.4 Norja

Norjan vuonna 2005 voimaan tulleessa säätiölaissa (Lov om stiftelser, LOV—2001—06—15, <http://www.lovdata.no/all/hl-20010615—059.html>) säätiö määritellään pitkälti Ruotsin säätiölainsäädäntöä vastaavasti. Ruotsia vastaavalla tavalla säätiön oikeuskelpoisuus riippuu laissa säädettyjen ominaispiirteiden täyttymisestä. Norjan säätiölaissa säätiöt jaetaan tavallisiin ja liiketoimintaa harjoittaviin säätiöihin. Liiketoimintaa harjoittaviin säätiöihin sovellettavilla säännöksillä on pyritty parantamaan erityisesti velkojien suojaa. Lain mukaan liiketoimintaa harjoittavan säätiön perustamiseksi edellytetään vähintään 200 000 Norjan kruunun (noin 29 000 euroa) pääomaa. Liiketoimintaa harjoittavan säätiön perustamispääoma on sidottua pääomaa. Tavalliseen säätiöön sovelletaan 100 000 kruunun (noin 14 000 euroa) pääomavaatimusta.

Norjan lain mukaan hallitus huolehtii säätiön hallinnosta. Hallitus on vastuussa myös säätiövarallisuuden sijoittamisesta. Lain mukaan säätiön varainhallinta tulee järjestää kiinnittäen asianmukaista huomiota toisaalta sijoitustoiminnan turvallisuuteen, toisaalta säätiön tarkoituksen toteuttamiseksi tarpeelliseen tuotto-odotukseen. Norjan laki sisältää säännökset säätiön toimitusjohtajasta, hallituksen alaisista valmistelutoimielimistä sekä hallintoneuvostosta.

Ruotsia vastaavasti myös Norjassa säätiölain vahingonkorvaussäännösten esikuvana ovat olleet osakeyhtiölain säännökset. Lain vahingonkorvaussäännökset rakentuvat pää-

osin Norjan oikeuden yleisille tuottamusvastuuta säänteleville periaatteille. Vahingonkorvauksen lisäksi laissa säädetään lain rikkomiseen perustuvista rangaistusseuraamuksista.

Norjassa säätiövalvonnasta vastaa erillinen Stiftelseilsynet -niminen viranomaisena. Säätiövalvonnan ohella viranomaisen tehtäviin kuuluu säätiörekisterin pito ja eräiden laissa säädettyjen, muun muassa säätiön sääntöjen muuttamista koskevien, päätösten tekeminen. Norjan säätiölaissa on säädetty säätiön tilintarkastajan tehtävistä säätiövalvontaa tukevalla tavalla.

1.3.5 Tanska

Norjaa vastaavalla tavalla Tanskan säätiölainsäädännössä on toteutettu jako tavallisiin ja liiketoimintaa harjoittaviin säätiöihin. Lakiteknisesti jako on toteutettu säätämällä tavallisista säätiöistä (Lov om fonde og visse foreninger, Lov nr 698/11.08.1992, <https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=138731>) ja liiketoimintaa harjoittavista säätiöistä (Lov om erhvervsdrivende fonde, Lov nr 652/15.07.2006, <https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=131732>) kumpaakin säätiötyyppiä koskevassa erillisessä laissa. Tavalliseen säätiön sovelletaan 250 000 Tanskan kruunun (noin 35 000 euroa) ja liiketoimintaa harjoittavaan säätiöön 300 000 Tanskan kruunun (noin 42 000 euroa) vähimmäispääomavaatimusta. Liiketoimintaa harjoittavan säätiön oikeushenkilöllisyys syntyy kaupparekisteriin merkitsemisen hetkellä, kun taas tavallisen säätiön oikeuskelpoisuus riippuu laissa säädettyjen ominaispiirteiden täyttymisestä.

Liiketoimintaa harjoittavien säätiöiden osalta laissa ei ole nimenomaista säännöstä varojen sijoittamisesta. Liiketoimintaa harjoittavia säätiöitä koskevassa laissa säädetään hallituksen yleistoimivallasta, johon kuuluu säätiön varainhallinnan järjestäminen säätiölle tapauskohtaisesti sopivalla tavalla. Tavallisen säätiön varat tulee lain mukaan sijoittaa oikeusministeriön asetuksessa tarkemmin säädettyllä tavalla.

Liiketoimintaa harjoittavan säätiön hallitusta koskeva sääntely on tavallisen säätiön

hallitukseen sovellettavaa sääntelyä kattavampaa. Tanskan lainsäädännössä liiketoimintaa harjoittavaa säätiötä koskeva vahingonkorvaussääntely vastaa pääsääntöisesti osakeyhtiöön sovellettavia säännöksiä. Tavallisten säätiöiden hallituksen jäseniltä ei sen sijaan edellytetä vastaavaa huolellisuutta, kuin kaupallisen säätiöiden hallituksen jäseniltä.

Lain mukaan tavallisten säätiöiden on laadittava tilinpäätös hyvää tilinpäätöstapaa noudattaen. Liiketoimintaa harjoittavien säätiöiden tilinpäätökseen sovelletaan tilintarkastuslain erityissäännöksiä. Säätiövalvonta on Tanskassa lainsäädännöllistä jakoa vastaavasti osoitettu kahdelle eri viranomaiselle. Liiketoimintaa harjoittavien säätiöiden valvonnasta vastaa Tanskan elinkeinoministeriö, joka on käytännössä osoittanut valvontatoimen alemman tason elinkeinoviranomaiselle (*Erhvervs -och Selskapsstyrelsen*). Tavallisia säätiöitä valvoo oikeusministeriön alainen osasto (*Civilstyrelsen*).

2 Nykytilan arviointi

2.1 Toimintaympäristön muutokset

Yhteiskunta ja säätiöiden toimintaympäristö ovat säätiölain voimassaolon aikana muuttuneet merkittävästi. Suomalaisen yhteiskuntarakenteen ja hyvinvointiyhteiskunnan muutosten myötä julkisen vallan hoidossa olevien toimintojen määrä on viime aikoina muuttunut siten, että esimerkiksi aiempia julkisen sektorin hoitamia velvoitteita on siirtynyt tai siirretty kolmannen sektorin hoidettavaksi ilman, että tehtävien hoitamiseen olisi annettu vastaavaa taloudellista tukea julkisista varoista. Esimerkiksi säätiöiden merkitys koulutuksen, tutkimuksen ja sosiaali- ja terveyspalveluiden ja kulttuurin rahoittajina ja tuottajina on kasvamaan päin. Yhteiskunnallisen kehityksen myötä voi myös syntyä sellaisia uusia tarpeita ja painotuksia, joihin nopea ja tehokas keino on löydettävissä säätiöiden ja muun kolmannen sektorin puolelta. Yhteiskunta on muuttunut myös siten, että aiempaa useammin saman palvelun tarjoajien toimintaperiaatteet ovat erilaisia sen suhteen, tavoitellaanko tuottoa ja miten tulos käytetään. Säätiömuoto on osoittautunut toimivaksi vä-

lineeksi näillä aloilla vaikka säätiölaissa on otettu puutteellisesti huomioon jatkuvarahoitusteisten ja muiden toiminnallisten säätiöiden erityispiirteet. Samaan aikaan myös käytössä olevan yksityisvarallisuuden määrä on kasvanut merkittävästi ja nykyinen säätiölaki saattaa jossain määrin rajoittaa sen ohjautumista perinteiseen ja kehittyvään säätiötoimintaan. Näiden muutosten myötä tarve tarkastella säätiölainsäädännön ajantasaisuutta on korostunut, mikä on huomattavissa myös viime vuosien viranomaiskannanotoista ja yhteiskunnallisesta keskustelusta.

Toimintaympäristön muutoksista huolimatta säätiömuoto on säilyttänyt suosionsa ja säätiömuodossa varoja on nykyhetken asti osoitettu sekä pienimuotoiseen säätiötoimintaan, että huomattavan laajoihin hankkeisiin. Lain uudistamisessa on siten huomioitava säätiömuodon käytettävyys niin pienimuotoisessa kuin laajemmassa toiminnassa.

Vapaan liikkuvuuden, valtiolliset rajat ylittävien haasteiden, kuten ympäristöongelmien, ja mahdollisuuksien, kuten alueellinen tai globaali tutkimusyhteistyö, kasvun myötä säätiölainsäädännön tulisi tarjota riittävät mahdollisuudet myös säätiömuotoiseen kansainväliseen yhteistyöhön. Suomalaisen säätiömuodon pitäisi olla myös kansainvälisessä vertailussa hyvä vaihtoehto säätiötoiminnan järjestämiseen. Säätiöoikeuden kehitys muissa valtioissa ei ole tietävästi vielä vähentänyt kiinnostusta kotimaisen säätiömuodon käyttöön. Kansainvälinen vertailu osoittaa kuitenkin, että keskeisiäkin säätiöoikeudellisia kysymyksiä on lähestytty osin eri tavoin vertailuvaltioissa, kuten muissa pohjoismaissa. Esimerkiksi Ruotsin ja Tanskan säätiölainsäädännössä ei ole ehdottomia rajoituksia säätiöiden liiketoiminnalle ja täysimittainen säätiövalvonta ei koske kaikkia säätiöitä. Lisäksi EU:n piirissä on vireillä aloite eurooppalaisen säätiömuodon luomiseksi.

2.2 Säätiön tunnusmerkit ja peruspäätö

Säätiön määrittely voimassa olevassa laissa (5 §:n 3 momentti) ei kaikilta osin vastaa vakiintunutta ja hyvänä pidettyä säätiökäytäntöä. Lisäksi määritelmä on osittain puutteellinen ja epäselvä.

Pääomasäätiö ja jatkuvarahoitteinen säätiö. Vaikka säätiölakia ja oikeuskirjallisuutta lukemalla saa sen kuvan, että säätiö on määrättyyn tarkoitukseen osoitettu omaisuusmassa (ns. pääomasäätiö), käytännössä hyväksytyjä ja yhteiskunnan kannalta hyödyllisiä ovat myös jatkuvarahoitteiset toiminnalliset säätiöt. Säätiön tunnusmerkkejä säätiölaissa on selvennettävä siten, että ne kattavat nykyistä selvemmin myös toiminnalliset säätiöt ja säätiötoiminnan eri rahoitusmuodot. Säätiöoikeudellisella sääntelyllä ei ole tarkoitus vaikuttaa tällaisten säätiöiden ja niiden edunsaajien verokohteluun eikä kilpailulainsäädännön soveltamiseen.

Tarkoituksen hyödyllisyys ja lähipiiriedut. Säätiön tarkoituksen hyödyllisyyttä koskevaa voimassa olevan lain vaatimusta on pidetty epäselvänä. Hyödyllisyysvaatimuksen merkitystä on hämärtänyt myös se, että voimassa olevan lain perusteella ei ole selvää, missä määrin säätiö voi käytännössä tarjota taloudellisia etuja perustajalle, säätiön muulle lähipiirille ja toimihenkilöille. Tällaisten etujen epämääräinen salliminen on ongelmallista sen vuoksi, että säätiön varojen ja toiminnan oletetaan lähtökohtaisesti hyödyttävän sen säännöistä ilmenevää säätiöön ja sen perustajaan nähden ulkopuolista tarkoitusta. Oikeustilaa hämärtää myös se, että voimassa olevan lain säännökset säätiön varoista lähipiirille annettavista kokonaan tai osittain vastikkeetomista eduista ovat kasuistisia eivätkä kata suurta osaa niistä toimista, joita uudemmassa yhteisöläinsäädännössä pidetään vastikkeetomina etuina. Säätiön tarkoituksen hyödyllisyyttä on tarpeen selventää siten, että säätiön tarkoitusta edistämättömät lähipiiritoimet kielletään kokonaan ja että lähipiiritoimien avoimuutta lisätään niiden seurannan ja valvonnan helpottamiseksi.

Esityksen valmistelun yhteydessä on harkittu myös säätiön tarkoituksen määrittelemistä yleishyödylliseksi tai aatteelliseksi. Säätiöiden piirissä on varsin yleisesti katsottu, että säätiön tarkoituksen olisi oltava ainakin jossain määrin yleistä hyötyä tuottava ja yhteiskunnalle merkityksellistä. Toisaalta voimassa olevan lain aikana on perustettu lukuisia säätiöitä, joiden tarkoitus on hyödyttää vain rajallista henkilöpiiriä, joiden tarkoitusta ei voi pitää aatteellisena tai jotka voivat har-

joittaa laajasti elinkeinotoimintaa. Säätiölain mukaisen säätiön tarkoituksen rajaaminen yleishyödylliseksi tai aatteelliseksi aiheuttaisi näille säätiöille tarpeettomia ongelmia. Kysymys siitä, pidetäänkö säätiötä yleishyödyllisenä yhteisönä verotuksessa, ratkaistaan velolainsäädännön perusteella. Sama koskee valtiontukilainsäädäntöä ja kilpailulainsäädäntöä.

Peruspääomavaatimus. Voimassa olevan lain mukaan perustettavalle säätiölle tuleva omaisuus ei saa olla ilmeisessä epäsuhteessa säätiön tarkoitukseen ja pääomaa on oltava vähintään 25 000 euroa (säätiölain 5 §:n 3 momentti ja säätiöasetuksen 1 §). Pääomavaatimus on ollut käytännössä sama kesäkuusta 1987 lähtien, jolloin voimaan tulleella säätiöasetuksella säädetyn 150 000 markan pääomavaatimuksen nykyarvo on noin 45 000 euroa.

Käytännössä rekisteriviranomainen vaatii perustajalta erillisen selvityksen suunnitellusta toiminnasta ja sen rahoittamisesta, jos säätiö yritetään perustaa 25 000 euron vähimmäispääomalla tai jos peruspääomaksi luovutetaan pelkästään muuta omaisuutta kuin rahaa, josta käytännössä aiheutuu säätiölle kuluja. Jos peruspääomaksi annettava omaisuus on vähintään 100 000 euron arvoinen, lisäselvitystä ei ole käytännössä vaadittu vaikka säätiölle kaavailtu toiminta olisi paljon mitavampaa. Käytännössä säätiön peruspääomaksi tuleva omaisuus voi olla sellaista, että siitä aiheutuu vain kuluja säätiölle. Esimerkiksi koulutusta, sosiaali- ja terveystalvuita ja erityisryhmien vuokra-asuntoja tarjoavilla toiminnallisilla säätiöillä ei ole yleensä perustamisvaiheessa eikä usein toiminnan aikana voimassa olevassa laissa perustamisluvan antamisen edellytykseksi säädettyä määrää omaa pääomaa suunnitellun toiminnan rahoittamiseksi. Voimassa olevassa laissa peruspääomavaatimus on määritelty niin avoimesti, että ei ole muodostunut yleisesti tiedossa olevaa käytäntöä erilaisissa säätiöissä riittävästä peruspääomavaatimuksesta. Peruspääomavaatimuksesta säädettiin ensi kerran vuonna 1987 voimaan tulleella lain muutoksella, jonka tarkoituksena oli poistaa keräystoiminnassa ilmenneitä epäkohtia. Sittemmin rahankeräyslainsäädäntö on uudistettu ja rahankeräysten valvontaa on

tehostettu. Säätiörekisterissä oli vuoden 2012 tilinpäätöstietojen perusteella 168 säätiötä, joiden tilinpäätöksen mukainen oma pääoma on pienempi kuin 25 000 euroa, mikä voimassa olevan lainsäädännön mukainen uuden säätiön alin mahdollinen pääomavaatimus. Tietävästi pienemmästä peruspääomasta ei ole yleisesti aiheutunut ongelmia näille säätiöille eikä niiden sidosryhmille. Tällaisen pienen säätiön tarkoituksena voi olla esimerkiksi paikallisen muistomerkin omistaminen ja ylläpito. Käytännössä säätiön pääomaakin voidaan käyttää sen toimintaan, jollei sitä ole nimenomaisesti rajoitettu säätiön säännöissä.

Muista Euroopan valtioista esimerkiksi Ruotsissa, Saksassa ja Isossa Britanniassa ei säädetä vähimmäispääomasta. Tanskassa kaupallisen säätiön vähimmäispääomavaatimus on 42 000 euroa ja muiden 35 000 euroa. Norjassa liiketoimintaa harjoittavan säätiön vähimmäispääoma on 28 000 euroa ja muiden 14 000 euroa.

Esityksen valmistelun yhteydessä harkittiin sekä kiinteää vähimmäispääomavaatimusta että säätiön ensimmäisen kolmen vuoden toimintasuunnitelman perusteella määräytävää pääomavaatimusta, joista jälkimmäistä ehdotettiin säätiölain uudistamistyöryhmän mietinnössä. Lausuntokierroksella suurin osa asiasta lausuneista vastusti tai piti ongelmallisena toimintaan suhteutettua pääomavaatimusta ja kannatti kiinteää 25 000—50 000 euron pääomavaatimusta.

Erityisesti olemassa olevat suuremmat pääomasäätiöt ja osa suuremmista toiminnallisista ja muista jatkuvarahoitteisista säätiöistä on huolissaan siitä, että säätiön perustamisen helpottaminen vaikuttaisi yleiseen kuvaan säätiöistä, kun uudella tavalla toimivien määräraikaisten tai hankekohtaisten säätiöiden määrän kasvaisi ja säätiöiden purkamisenkin yleistyisi. Toisaalta itsenäisen säätiön perustamiskynnys ja hallinnolliset kulut vaikuttavat myös siihen, missä määrin uutta säätiövarallisuutta ohjautuu uusiin säätiöihin ja vanhojen säätiöiden rahastoihin. PRH on arvioinut, että sillä ei ole mittavampien toimintasuunnitelmien ja talousarvioiden lainmukaisuuden arviointiin tarvittavia resursseja ja asianmukainen arviointi lisäisi merkittävästi rekisteröintikuluja.

Käytännössä on yleistä, että varsinaiseen toimintaan tarvittavaa rahoitusta saadaan tai hankitaan säätiön rekisteröinnin jälkeen toimintamuotojen ja rahoitustarpeiden kehityksen mukaan. Käytännössä säätiöiden perustamista ilman riittävää harkintaa rajoittavat myös säätiön tarkoituksen ja lähipiirikiellon sääntelyn tarkentaminen sekä kaikkia säätiöitä koskeva tilintarkastajan käyttövelvollisuus, vuosi-ilmoitusvelvollisuus, vuotuinen säätiövalvontamaksu ja säätiövalvonta. Myös perusilmoitusta ja perustamista koskeva tilintarkastajan lausunto perustamista koskevien vaatimusten, pääoman maksaminen ja ensimmäisten vuosien toimintasuunnitelman ja talousarvion laatiminen mukaan lukien, noudattamisesta on omiaan vähentämään säätiöiden perustamista puutteellisen harkinnan jälkeen. Pääomavaatimuksen nostaminen moninkertaiseksi voisi tarpeettomasti rajoittaa nykyisin hyväksi havaittujen pienempien säätiöiden perustamista ja toimintaa.

Pääomaan perustuvien oikeuksien pidättäminen perustajalle. Voimassa olevasta laista ei ilmene, missä määrin säätiön perustaja voi pidättää itselleen säätiölle tuleviin varoihin liittyviä oikeuksia, eikä sitä, mikä on tällaisten oikeuksien suhde säätiön tarkoitusta ja toimintamuotoja koskevaan sääntelyyn ja sääntömääräyksiin. Oikeudenpidätysehdot ovat yleisten oikeusperiaatteiden mukaisia ja ne voivat edistää säätiömuodon hyödyllistä käyttöä. Toisaalta säätiön tarkoituksen ja pidätysehdon suhdetta on tarpeen selventää siten, että oikeuden pidättäminen voi olla vain määräaikainen ja siitä on aina määrättävä säännöissä. Säätiöoikeudellisella sääntelyllä ei ole tarkoitus vaikuttaa tällaisten säätiöiden ja niiden edunsaajien verokohteluun.

Julkisia palveluita tuottavat tai järjestöjen taloudenpitoa varten perustetut säätiöt. Voimassa olevassa laissa ei ole otettu riittävästi huomioon tilanteita, joissa säätiömuotoa käytetään valtion ja kunnan julkisten palveluiden tuottamiseen sekä säätiötä lähellä olevien aatteellisten yhdistysten ja järjestöjen taloudenpidon järjestämiseen. Nykyisin näissä tilanteissa säätiön perustajiksi merkitään esimerkiksi perustajana olevan yhteisön johtoon kuuluva tai työntekijä ja/tai perustamistoimista huolehtiva asianajaja, jotta voimassa olevan lain lähipiirisäännökset eivät tulisi

sovellettaviksi. On tarpeen selvemmin sallia ja säännellä sellainen säätiö, jonka säännöissä määrättyä tarkoituksena on tuottaa hyötyä sellaiselle lähipiiriin kuuluvalla yhteisölle, jonka jäsenillä ei ole oikeutta yhteisön varoihin. Säätiöoikeudellisella sääntelyllä ei ole tarkoitus vaikuttaa tällaisten säätiöiden ja niiden edunsaajien verokohteluun eikä kilpailulainsäädännön soveltamiseen.

Sukusäätiöt. Sääntöperintösäännösten kiertämistä koskevalla voimassa olevan lain kielolla ei ole käytännössä merkitystä perintökaaren sääntelyn kehittymisen vuoksi. On tarpeen sallia nykyistä selvemmin ja säännellä nykyistä avoimemmin sellaisia sukusäätiöitä, jotka tukevat tiettyyn sukuun kuuluvia. Käytännössä tällaisia säätiöitä on ennestään olemassa eikä niiden toiminnasta ole tiittävästi aiheutunut yleisiä ongelmia kyseisille säätiöille eikä niiden sidosryhmille. Säätiöoikeudellisella sääntelyllä ei ole tarkoitus vaikuttaa tällaisten säätiöiden ja niiden edunsaajien verokohteluun.

2.3 Säätiön sijoitustoiminta

Voimassa olevan lain mukaan säätiön hallituksen on huolehdittava siitä, että säätiön varat sijoitetaan varmalla ja tuloa tuottavalla tavalla. Laissa on lisäksi määritelty ne henkilöt (säätiön lähipiiri), joille säätiön varoja ei saa antaa lainaksi (10 §:n 2 momentti). Vaatimusta varmasta ja tuloa tuottavasta sijoittamisesta on pidetty ristiriitaisena ja ehdotettu korvattavaksi selkeämmällä ja säätiökäytäntöä paremmin vastaavalla sääntelyllä. On esitetty, että varojen sijoittamista ohjaavasta säätiölain säännöksestä voitaisiin luopua kokonaan, jolloin säätiön varojen sijoittamista arvioitaisiin johdon yleistä huolellisuusvelvollisuuden ja hyvän säätiötavan perusteella. Käytännössä sijoitustoiminnan sisällön yksityiskohtainen määrittely säätiölaissa on ongelmallista säätiöiden erilaisuuden ja muuttuvan toimintaympäristön, kuten pääomamarkkinoiden ja muun sijoitustoimintaa koskevan sääntelyn muutosten vuoksi.

Sijoitustoiminnan kehitys sekä rahoitusjärjestelmän muutokset vaikuttavat säätiöiden mahdollisuuksiin toteuttaa tarkoitustaan. Varojen varmaa ja tuloa tuottavaa sijoittamista edellyttävän vaatimuksen lisäämisen (1987)

jälkeen käsitykset sijoitustoiminnan varmuudesta ja tuottavuudesta ovat muuttuneet ennen kaikkea 1990-luvun laman ja viimeksi 2000-luvun pankki- ja rahoituskriisin seurauksena.

Varainhoitoa, sijoitustoimintaa ja liiketoimintaa ei ole määritelty säätiölaissa ja käytännössä ne voivat olla toiminnallisesti päällekkäisiä. Voi myös olla niin, että säätiön kannalta merkityksellinen jaottelu liittyy vain verotukseen. Säätiön hallintoelinten jäseniin sovelletaan johdon yleistä huolellisuusvelvollisuutta myös sijoitustoiminnan järjestämisessä. Tämän vuoksi riittävää on erikseen edellyttää, että sijoitustoiminta on suunnitelmallista. Lisäksi on tarpeen nimenomaisesti sallia sijoitustoiminnan yhtiöittäminen.

Kaikille säätiöille pakollista kirjallista sijoitussuunnitelmaa koskeva erityissäännös, jota työryhmä ehdotti, on yhtäältä tarpeeton suuremmille säätiöille, joiden on laadittava sijoitussuunnitelma johdon yleisen huolellisuusvelvollisuuden perusteella, ja toisaalta perusteeton hallinnollinen taakka pienille säätiöille. Säätiöoikeudellisella sääntelyllä ei ole tarkoitus vaikuttaa tällaisten säätiöiden ja niiden edunsaajien verokohteluun eikä kilpailulainsäädännön soveltamiseen.

2.4 Säätiön liiketoiminta

Voimassa olevassa laissa rajoitetaan säätiön mahdollisuutta liiketoiminnan harjoittamiseen. Lain mukaan säätiö voi harjoittaa sellaista liiketoimintaa, joka on määrätty sen säännöissä ja joka välittömästi edistää säätiön tarkoituksen toteutumista (8 a §). Perustamislupaa säätiölle ei voida antaa, jos säätiön tarkoituksena sen sääntöjen mukaan on liiketoiminnan harjoittaminen (5 §:n 3 momentti). Pääosa oikeusministeriön arviomui-tiosta vuonna 2010 lausunnon antaneista puolsi jatkuvarahoitteisten säätiöiden ominaispiirteiden huomioimista ja liiketoiminnan laajempaa sallimista säätiölaissa.

Käytännössä voimassa oleva säännös liiketoiminnan rajoittamisesta koskee vain osaa rekisteröidyistä säätiöistä ja näidenkin osalta rajoituksen noudattamista voidaan valvoa vain rajallisesti säätiöiden rekisteröinnin ja säätiövalvonnan yhteydessä. Liiketoiminnan harjoittamista on rajoitettu vain 1964 jälkeen

perustettujen säätiöiden osalta. Siirtymäsäännöksen (L 400/1964) perusteella ennen vuotta 1965 perustetut säätiötä saavat edelleen jatkaa aikaisemman liiketoiminnan harjoittamista (joulukuussa 2013 säätiörekisterissä oli 775 tällaista säätiötä). Tietävästi laajemmasta mahdollisuudesta liiketoiminnan harjoittamiseen ei ole yleisesti aiheutunut ongelmia näille säätiöille eikä niiden sidosryhmille.

Käytännössä säätiön tarkoituksensa toteuttamiseksi harjoittama toiminta voi olosuhteiden muuttumisen myötä muuttua liiketoiminnaksi vaikka säännöissä ei ole erikseen todettu tällaisen toiminnan voivan olla myös liiketoimintaa. Liiketoiminnan kaavamainen kieltäminen tai rajoittaminen säätiölaissa on ongelmallista, koska säätiön tarkoituksen toteuttamisen ja sen rahoittamisen, säätiön johtamisen, säätiöoikeudellisen vastuun ja muiden säätiölailla säänneltävien seikkojen kannalta katsottuna liiketoimintaa ei voi tarkasti erottaa säätiöiden varsinaisesta toiminnasta.

Käytännössä on epäselvää, missä määrin ja minkä laatuista liiketoimintaa säätiö voi harjoittaa. Säätiön liiketoiminnaksi tarkoitettua toimintaa on joissakin tapauksissa jatkettu sen tappiollisuudesta huolimatta pitkään sillä seurauksella, että säännöissä mainittua varsinaista toimintaa ei ole voitu kehittää ja liiketoiminta on tullut säätiön tosiasialliseksi toimintamuodoksi. Liiketoimintarajoituksen noudattamista ei käytännössä voida tehokkaasti valvoa PRH:n nykyisillä ja näköpiirissä olevilla resursseilla. Säätiön perustamislupaa myönnettäessä PRH ei ole käytännössä voinut varmistua siitä, missä määrin ja minkä laatuista ja laajuista liiketoimintaa säätiö mahdollisesti tulee harjoittamaan. Viimeksi sanottu koskee myös liiketoimintarajoituksen valvontaa säätiön toiminnan aikana säännöllisen valvonnan yhteydessä. Rajoituksen valvontaa on vaikeuttanut myös se, että liiketoimintaa ei ole määritelty säätiölaissa. Muussa lainsäädännössä olevat liiketoiminnan määritelmät ja niiden tulkinnat ovat voineet aiheuttaa epäselvyyttä säätiölaissa säädetyn rajoituksen tulkinnassa esimerkiksi sen vuoksi, että muuta lainsäädäntöä sovellettaessa liiketoiminnaksi on ajan myötä voitu tulkita sellainen toiminta, jota ei aiemmin pi-

detty samaakaan lainsäädäntöä sovellettaessa liiketoimintana.

Käytännössä liiketoiminnan ja varainhoidon välinen rajanveto ei ole selvä ja säätiöt voivat harjoittaa liiketoimintaa tytäryrityksen kautta siten, että säätiö osallistuu aktiivisesti tytäryrityksen johtamiseen, rahoittamiseen ja toimintaan. Yhtiörakenne voi olla tarpeen esimerkiksi kyseisen toiminnan johtamiseen, rahoituksen, vastuuseen, verotukseen liittyvistä syistä. Toisaalta liiketoiminnan harjoittamista koskeva rajoitus voi joissakin tapauksissa olla syynä toiminnan kannalta tarpeettomiin konsernirakenteisiin, jotka tarpeettomasti vaikeuttavat kokonaiskuvan saamista koko toiminnasta ja taloudesta.

Vuoden 2000 perustuslain myötä on arvioitava myös sitä, onko liiketoimintarajoituksen säilyttämiselle sellaiset perusteet, että rajoitus voidaan säilyttää. Voimassa olevan rajoituksen säätämisen jälkeen elinkeinovapauden tulkinta on laajentunut niin, että perustuslaisa säädetystä elinkeinovapaudesta nauttivat myös yhteisöt ja säätiöt eivätkä vain niiden takana olevat ihmiset.

Toisaalta liiketoimintarajoituksen voimassaolon aikana perustettujen säätiöiden perustajat ovat voineet olettaa, että perustettava säätiö voi harjoittaa liiketoimintaa vain sääntöjen salliessa. Lisäksi säätiölle sallitun liiketoiminnan sääntelyä muutettaessa on huolehdittava siitä, että säätiölain muutos ei sellaisenaan vaikuta säätiön verokohteluun eikä muun säätiöiden toimintaa koskevan lainsäädännön, kuten kilpailulainsäädännön, soveltamiseen. Säätiön liiketoiminnan sääntelyssä on otettava huomioon tasapuolisten toimintaedellytysten säilyttämiseksi myös se, miten liiketoiminta on sallittu rekisteröidyille yhdistyksille.

Liiketoiminnan harjoittamista koskevaa rajoitusta on muutettava sen selventämiseksi, että säätiö voi harjoittaa sääntömääräisiin toimintamuotoihin välittömästi liittyvän liiketoiminnan lisäksi säännöissä määrättyä liiketoimintaa varsinaisen toiminnan rahoittamiseksi. Nämä rajaukset ja lähipiirisääntelyn tiukennukset ovat tarpeen sitä varten, että säätiön liiketoiminnan koko tuotto käytettäisiin säännöissä määrätyn tarkoituksen edistämiseen ja liiketoiminta olisi vain keino, jolla tarkoitusta toteutetaan tai toteutusta rahoi-

tetaan. Lisäksi on tarpeen nimenomaisesti sallia liiketoiminnan yhtiöittäminen ja liiketoimintaa harjoittavan tytäryhtiön sulauttaminen säätiöön.

Valmistelun aikana esillä olivat myös vaihtoehdot, joissa muu kuin tarkoitusta toteuttava liiketoiminta kiellettäisiin kokonaan tai kaikki liiketoiminta pitäisi yhtiöittää. Harkittavana oli myös vaatimus liiketoimintasuunnitelamasta siinä tapauksessa, että liiketoimintaa harjoitetaan muutenkin toimintamuotoihin liittyen. Näihin vaihtoehtoihin ei kuitenkaan ole päädytty niihin liittyvien käytännön ongelmien vuoksi.

2.5 Säätiön perustaminen

Säätiön perustamis- ja rekisteröintivaiheen toimivalta- ja vastuusuhteita ja perustamisasiakirjoja on tarpeen muuttaa muun yhteisöoikeuden kehityksen suuntaisesti. Säätiölaisissa tulisi ottaa voimassa olevaa lakia paremmin huomioon tilanteet, joissa perustajia on useita, tarvitaan erilaisia rahoitusjärjestelyitä rahoitustarpeen mittavuuden vuoksi ja joissa säätiön perustajat eivät osallistu sen johtamiseen ja säätiön toiminta on tarpeen käynnistää ripeästi. Myös testamenttiin perustuvan säätiön perustamisen sääntelyä on tarpeen kehittää käytännön kokemusten perusteella ja siten, että perustaja voi halutessaan laatia itse etukäteen perustamisasiakirjat.

Säätiön kaksivaiheista rekisteröintimenettelyä (perustamislupa ja säätiön rekisteröinti) ja rekisteröinnin edellytyksiä (mm. sääntöjen vähimmäissisältö) on tarpeen yksinkertaistaa ja selventää. Rekisteröintimenettelyä ja rekisteröinnin edellytyksiä on kehitettävä säätiön perustamisesta aiheutuvien tarpeettomien kustannusten rajoittamiseksi. Tavoitteena on, että myös säätiön perustaminen on nykyistä useammin mahdollista ilman huomattavaa säätiöoikeuden asiantuntemusta.

2.6 Säätiön hallinto

2.6.1 Hallitus, hallintoneuvosto (valtuuskunta) ja toimielimien sääntelytapa

Voimassa olevan lain lähtökohtaa, jonka mukaan hallitus on ainoa pakollinen toimielin säätiössä, ei ole tarpeen muuttaa. Hallitus-

ta koskevia yksityiskohtaisia säännöksiä on kuitenkin tarpeen muuttaa hallituksen toiminnan helpottamiseksi ja hallituksen jäsenen aseman selventämiseksi siten, että uudessa säätiölaissa säädetään hyvää säätiökäytäntöä vastaavasti ja uudempaa yhteisöoikeudellista lainsäädännön suuntaisesti hallituksen tehtävistä, päätöksenteosta ja vastuusta. Voimassa olevassa laissa ei esimerkiksi ole nimenomaista säännöstä voimassa olevan oikeuden mukaisesta säätiön johdon huolellisuusvelvollisuudesta, mistä säädetään nimenomaisesti yhdistyslaissa ja muissa yksityisiä oikeushenkilöitä koskevissa yleislaeissa. Säätiöiden hallintoa koskevien vaatimusten ja hallituksen jäsenen oikeuksien ja velvollisuuksien selventämiseksi säätiölaissa on tarpeen säätää lähtökohtaisesti uudempaa yhteisölainsäädäntöä vastaavasti hallituksen vähimmäistehtävistä, päätöksenteosta, hallituksen jäsenen esteellisyydestä, hallituksen kokouksesta ja pöytäkirjasta sekä tehtävien siirtämisestä.

Säätiön hallituksessa on edelleen oltava vähintään kolme jäsentä, koska säätiöllä ei ole omistajia eikä muutakaan etutahoa, jolla olisi suoraan säätiölain perusteella oikeus valvoa säätiön hallituksen toimintaa ja säätiölakiin perustuvia oikeussuojakeinoja säätiön hallinnossa ilmenevien ongelmien ratkaisemiseksi.

Nykyisen säätiölain mukaan säätiön hallituksen voi toimia myös säännöissä määrätyn toisen säätiön, yhteisön tai laitoksen hallituksen jäsenet. Tämä saattaa tuoda merkittäviä ristiriitatilanteita sen suhteen kenen etua hallitukset ajavat. Voi myös käydä niin, että säätiön sääntöihin perustuva automaattinen, ilman erillistä nimittämispäätöstä, syntyvä säätiön hallituksen jäsenyys jää huomaamatta toisen yhteisön uusilta hallituksen jäseniltä ja tilintarkastajalta. Näistä syistä automaattisen jäsenyyden sijasta tällaisen toisen yhteisön pitäisi nimenomaisesti valita säätiön hallituksen jäsenet.

Säätiölain uudistamistyöryhmä ehdotti yhteisöjäsenien käytön sallimista säätiön hallituksessa ja hallintoneuvostossa. Lausunkierroksella suurin osa ehdotuksesta lausuneista vastusti sitä perustellen kantaansa muun muassa sillä, että ehdotus johtaisi epäselvyyteen toimivalta- ja vastuusuhteiden

osalta ja että vastaava järjestely ei ole käytössä yhtiöissä eikä yhdistyksissä. Näistä syistä ei ole tarpeen sallia yhteisöjäseniä.

Hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenten lukumäärä, toimikausi, asettamistapa ja tehtävät. Voimassa olevan lain mukaan säätiön säännöissä on mainittava hallituksen ja muiden toimielinten jäsenten lukumäärä, asettamistapa ja toimikausi (4 §:n 5 kohta). Muiden toimielinten osalta säännöissä on määrättävä myös niiden tehtävät. Voimassa olevassa lain nimenomaisen säännöksen mukaan hallituksen tehtävänä on huolehtia säätiön toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä varojen varmistamisesta ja tuloa tuottavasta sijoittamisesta (10 §:n 2 momentti). Muilta osin hallituksen oikeuksista ja velvollisuuksista määrätään säätiön säännöissä. Lisäksi hallituksen toimintaan sovelletaan yleisiä yhteisö- ja muita siviilioikeudellisia periaatteita siltä osin kuin ne soveltuvat rekisteröityyn säätiöön. Pelkästään voimassa olevaa lakia lukemalla ei voi saada riittävää kuvaa säätiöissä yleensä käytetyistä hallintomalleista, koska toimielinten jäsenmäärä, toimikausi ja tehtävät perustuvat pääosin sääntöihin ja yleisiin oikeusperiaatteisiin. Uudemman yhteisölainsäädännön lähtökohtana on, että yhteisömuotoa koskevassa laissa on pakottavien vähimmäisvaatimusten lisäksi yleistä sääntö- tai yhtiöjärjestyksikäytäntöä vastaavat olettamassäännökset esimerkiksi toimielimen jäsenten lukumäärästä, toimikaudesta, valintatavasta ja tehtävistä.

Voimassa olevassa laissa ei säädetä hallituksen jäsenen eroamisesta, mikä on ongelmallista hallituksen yksittäisen jäsenen vastuun kannalta. Voimassa olevassa laissa ei säädetä hallituksen jäsenen erottamisesta muiden kuin valvontaviranomaisen aloitteesta. Rekisteriviranomaisen tulkinnan mukaan hallitus tai valitsijataho ei itse voi erottaa hallituksen jäsentä kesken toimikauden, mikä vaikeuttaa tarpeettomasti säätiön hallinnon valvonnan järjestämistä. Voimassa olevasta laista ei myöskään ilmene, miten menetellään siinä tapauksessa, että ulkopuolinen taho ei käytä sääntöihin perustuvaa hallituksen jäsenen nimeämisoikeuttaan.

Voimassa olevassa laissa ei ole nimenomaisia säännöksiä hallituksen tehtävistä varainhoidon valvonnan eikä kirjanpidon osal-

ta. Voimassa oleva laki poikkeaa uudemmas- ta yhteisöoikeudellisesta sääntelystä myös siten, että säätiölaissa ei säädetä hallituksen kokouksen koolle kutumisesta, kokouksen järjestämisestä hallituksen jäsenille sopivana aikana, eriävän mielipiteen merkitsemisestä pöytäkirjaan, pöytäkirjojen numeroimisesta ja säilyttämisestä eikä päätösten tekemisestä ilman muodollista kokousta. Voimassa oleva laki poikkeaa näiltä osin tarpeettomasti uudemmas- ta yhteisöoikeudellisesta lainsäädännöstä.

Voimassa oleva laki poikkeaa muusta yhteisölainsäädännöstä siten, että säätiölaissa ei ole rajoitettu hallituksen yleisten ja erityisten tehtävien siirtämistä ylös- ja alaspäin (esim. varainhoitoon ja kirjanpitoon kuuluvien tehtävien siirtämistä kokonaan hallintoneuvostolle tai toimihenkilölle) eikä horisontaalisesti (esimerkiksi kaikki tietyn toimintayksikön varainhoitoon ja kirjanpitoon liittyvät tehtävät). Päätösvalan siirtäminen on mahdollista säännöissä määrättyissä asioissa. Periaatteessa rajoittamaton mahdollisuus hallituksen tehtävien siirtämiseen voi johtaa epäselviin toimivalta- ja vastuusuhteisiin. Voimassa olevasta laista ei ilmene, voiko hallitus ottaa päätettäväkseen sääntöjen mukaan toisen toimielimen tai toimihenkilön toimivaltaan kuuluvan asian. Voimassa oleva laki poikkeaa näiltä osin tarpeettomasti uudemmas- ta yhteisöoikeudellisesta lainsäädännöstä.

Voimassa olevan lain mukaan säätiön säännöissä voidaan määrätä, että päätösvaltaa säätiössä käyttää hallituksen ohella säännöissä määrättyissä asioissa muu toimielimin tai toimihenkilö (10 a §). Näihin sovelletaan voimassa olevan lain yleisiä päätöksentekoa koskevia säännöksiä, jollei säännöissä muuta määrätä. Voimassa oleva laki poikkeaa muusta yhteisölainsäädännöstä siten, että säätiölaissa ei ole määritelty vapaaehtoisten toimielinten tehtäviä. Käytännössä tällaisten toimielinten perustamisesta, kokoonpanosta, tehtävistä ja toiminnasta määrätään säännöissä ja sisäisissä työjärjestyksissä. Sääntöjen laatija päättää siten tosiasiallisesti organisaation määrittelystä ja esimerkiksi kaksiportaisen hallintomallin käytöstä. Toimielinten väliset tehtävät ja vastuut saattavat olla osittain päällekkäisiä ja ristiriitaisia ja samoja tehtäviä hoitavista toimielimistä käytetään erilai-

sia nimikkeitä, joiden perusteella voi saada tehtävien sisällöstä poikkeavan kuvan tällaisen toimielimen asemasta säätiössä.

Säätiöiden hallintomallien selventämiseksi uudessa laissa on tarpeen yhdenmukaistaa säätiöiden hallintoneuvostoja ja valtuuskuntia koskevaa sääntelyä. Myös tällaisesta toimielimestä käytettävä ilmaus tulisi yhdenmukaistaa hallintoneuvostoksi tällaisen hallintomallin selventämiseksi. Hallintoneuvosto olisi edelleen vapaaehtoinen säätiön sääntöihin perustuva toimielin. Hallintoneuvoston sääntelyn mallina olisivat säätiöiden hallintoneuvostoja ja valtuuskuntia koskeva sääntökäytäntö ja soveltuvin osin uuden yhteisölainsäädännön säännökset hallintoneuvostosta.

Säätiökäytännössä on kehittynyt sellaisia toimivina pidettyjä hallintomalleja ja muita käytäntöjä, joiden mukaisten toimielinten jäsenmääriä, toimikautta, valintatapaa ja tehtäviä koskevien seikkojen ottaminen olettamassäännöksiksi säätiölakiin helpottaisi kokonaiskuvan saamista säätiömuodosta suoraan lain perusteella. Olettamassäännöt myös lisäisivät säätiöissä yleisesti käytettyjen hallintomallien tunnettuisuutta ja yhdenmukaistaisivat perustettavien säätiöiden hallintomalleja. Myös säätiön hallintoon osallistumista harmitseva ja säätiön kanssa asioiva voi helpommin arvioida kyseisen säätiön hallintoa. Olettamassäännöistä on saatu hyviä kokemuksia osakeyhtiö-, osuuskunta- ja asunto-osakeyhtiölainsäädännön kohdalla.

Olettamassäännöt myös vähentäisivät joissain määrin perustettavan säätiön sääntöjen laatimiskustannuksia, kun säätiön perustajan olisi helpompaa selvittää tavanomaisten hallintomallien yksityiskohdat ja olettamiin tyytyvän perustajan ei tarvitsisi kirjata tällaisia yksityiskohtia säätiön sääntöihin.

Toisaalta olettamassäännöt eivät suoraan uuden lain perusteella vaikuttaisi olemassa oleviin säätiöihin, koska vanhojen säätiöiden säännöissä on määrätty edellä mainituista seikoista. Ne vanhat ja uudet säätiöt, joiden mielestä toimielimien jäsenet valitsemisesta, jäsenten lukumäärästä ja toimikaudesta on tarpeen määrätä säännöissä, voivat edelleen määrätä näistä seikoista säännöissään.

Olettamassääntöihin kriittisesti suhtautuvien lausunnonantajien tavoite, kaikki hallinnon

järjestämiseen tarvittavat määräykset kattavat säännöt, ei käytännössä voi toteutua, koska käytännössä sääntöjä ei kirjoiteta niin kattaviksi, että ne kattaisivat kaikki hallinnon päätöksenteossa eteen tulevat tilanteet hallituksen kokouksen koollekutsumisesta hallituksen jäsenten tiedonsaantioikeuteen, esteellisyystilanteisiin, äänestysääntöihin, erivän mielipiteen esittämiseen ja päätösten pöytäkirjaamiseen ja pöytäkirjojen säilyttämiseen asti. Joka tapauksessa hallituksen toiminnassa on tutustuttava säätiölakiin.

Tietoliikennepalveluiden kehityksen myötä säätiön toimielimiin sovellettavat olettamassäännöt voidaan aina selvittää vähällä vaivalla kaikissa tilanteissa, toisin kuin voimassa olevaa lakia säädettäessä. Jos lain olettamassäännöksiä on myöhemmin tarpeen muuttaa, muutoksen suhde omaisuudensuojaan ja muihin perustuslaissa turvattuihin oikeuksiin, on otettava huomioon lakia muutettaessa.

2.6.2 Toimitusjohtaja-toimielin

Käytännössä on pidetty epäselvänä sitä, onko säätiön johtava toimihenkilö työsuhteessa säätiöön silloinkin, kun hänelle on säätiön säännöissä annettu esimerkiksi osakeyhtiön tai osuuskunnan toimitusjohtajaa vastaava asema (10 a §). On esimerkiksi pidetty epäselvänä, voiko säätiön toimitusjohtaja olla työläinsäädännön mukaisen irtisanomissuojan ulkopuolella. Voimassa olevassa laissa ei ole nimenomaisia säännöksiä johtavan toimihenkilön valitsemisesta, eroamisesta eikä erottamisesta. Käytännössä säätiön säännöissä, sisäisissä työjärjestyksissä sekä säätiön ja johtavan toimihenkilön välisessä sopimuksessa on määrätty johtavan toimihenkilön valinnasta, eroamisesta ja erottamisesta usein osakeyhtiön ja osuuskunnan toimitusjohtajaa ja asunto-osakeyhtiön isännöitsijää vastaavasti. Toisaalta joissakin tapauksissa säätiöissä toimitusjohtajan tehtävät ja käytetty nimike (yleensä asiamies) poikkeavat olennaisesti yritysten toimitusjohtajan asemasta.

Voimassa olevan lain perusteella on esitetty erilaisia näkemyksiä siitä, voiko esimerkiksi säätiön säännöissä määrätty toimitusjohtaja olla säätiön toimielin vai sovelletaanko tällaiseen toimitusjohtajaan aina työnteki-

jää koskevaa lainsäädäntöä. Tapauksesta riippuen säännöissä määrätty säätiön toimitusjohtaja ja muu johtava toimihenkilö voi voimassa olevankin lain perusteella olla sellainen toimielin (10 a §), jona toimivaan ei sovelleta työsuhteita koskevaa lainsäädäntöä.

Säätiön johtamisen järjestämisen helpottamiseksi laissa on tarpeen nimenomaisesti säätää päivittäisestä johtamisesta vastaavasta toimitusjohtaja-toimielimestä. Säätiöiden erilaisten tarpeiden vuoksi toimitusjohtajan käyttämisen ei pidä olla pakollista. Samalla on pidettävä huolta siitä, että säätiö ei voi yksipuolisesti muuttaa nykyisten työsuhteisten toimitusjohtajien ja asiameisten asemaa. Säännöissä pitää voida määrätä, että säätiössä on aina toimitusjohtaja tai että toimitusjohtaja-toimielintä ei saa lainkaan käyttää. Säännöissä on voitava edelleen määrätä säätiön sisäisestä toimivallanjaosta hallituksen ja toimitusjohtajan kesken yritysten toimitusjohtajan asemasta poiketen esimerkiksi siten, että säätiön toiminnan laadusta ja laajuudesta riippuen lähtökohtaisesti päivittäisenä toimintana pidettäviä päätöksiä, kuten säätiön apuraha- tai sijoitustoiminnan periaatteiden mukaiset yksittäiset apurahat ja sijoitukset, tekee säätiön hallitus.

Säätiölain uudistamistyöryhmän mietinnössä ehdotettiin, että säätiön hallitus voisi suoraan lain nojalla ottaa toimitusjohtajan, jolle säännöissä toisin määrätä. Lausuntokierroksella suuri osa asiasta lausuneista kannatti sitä, että toimitusjohtaja-toimielimestä pitäisi aina määrätä säännöissä.

Tällä hetkellä johtavasta toimihenkilöstä käytetään usein ”asiamies” -nimikettä ja joissakin säätiöissä ”toimitusjohtaja” -nimikettä. Toimitusjohtaja-toimielimen käyttöönoton yhteydessä oikeustilaa voi jossain määrin selventää se, että tällaisesta toimielimestä pitäisi aina määrätä säännöissä. Toimitusjohtaja-toimielimen salliminen ei saa estää nykyisten, työsuhteisen asiamiehen, sisältävien hallintomallien käyttöä.

Käytännössä säätiön asiamiehenä voi olla myös oikeushenkilö ja tällaisia järjestelyitä on pidetty lähtökohtaisesti toimivina. Asiamiehenä olevan oikeushenkilön, sen edustajan ja säätiön väliset oikeussuhteet perustuvat tällöin säätiön sääntöihin ja sopimuksiin. Säätiölakityöryhmä ehdotusta yhteisömuotoi-

sen toimitusjohtajan sallimisesta vastustettiin lausuntokierroksella eikä sen sallimista ehdoteta edellä yhteisömuotoisen hallituksen jäsenen osalta mainituista syistä.

2.6.3 Muut sääntöihin perustuvat toimielimet

Säätiön hallinnon toimivalta- ja vastuusuhteiden selventämiseksi on lisäksi tarpeen kieltää sellaisten muiden toimielinten määrittely säännöissä, jotka käyttäisivät suoraan sääntöjen perusteella hallitukselle, hallintoneuvostolle tai toimitusjohtajalle lain mukaan kuuluvaa päätösvaltaa. Toisaalta ei ole tarpeen rajoittaa sääntömääräyksiä, jotka koskevat esimerkiksi päätösten valmisteluun tai valvontaan osallistuvia muita toimielimiä.

2.6.4 Säätiön edustaminen

Voimassa olevan lain mukaan hallitus edustaa säätiötä (10 §). Laissa ei säädetä edustamisoikeuden rajoituksista eikä edustajan toimien sitovuudesta. Säätiön edustamista koskeva sääntely on tarpeen uudistaa vastaamaan soveltuvin osin uudempaa yhteisö-lainsäädäntöä.

2.7 Toimintakertomus ja tilinpäätös

Säätiön toimintakertomusta ja tilinpäätöstä koskevia vaatimuksia on tarpeen kehittää siten, että säätiön toimintaa on esiteltävä nykyistä seikkaperäisemmin ja kattavammin ja säätiön lähipiirin kanssa tehdyistä toimista on kerrottava kattavammin ja avoimemmin. Tavoitteena on edistää säätiön tarkoituksen toteutumista lisäämällä tilinpäätösinformaation avoimuutta. Voimassa olevan lain mukaan esimerkiksi säätiön hallituksen jäsenten palkkioiden ja korvausten osalta riittää, että niistä annetaan tilinpäätöksessä yleisen kirjanpitolain mukaiset tiedot ja tilintarkastaja yksin arvioi toimeksiantajiensa palkkioiden ja korvausten kohtuullisuutta.

Voimassa olevassa säätiölaissa ei ole erityissäännöksiä konsernitilinpäätöksestä. Säätiö on kirjanpitolain mukaan velvollinen laatimaan konsernitilinpäätöksen, jos sen konserni täyttää konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuuden synnyttävät kirjanpitolaissa säädetyt raja-arvot.

Kirjanpitolautakunnan yleisohje vuodelta 2006 määrittelee aatteellisessa yhteisössä ja säätiössä liikevaihtoa vastaavan tuoton siten, että sen voidaan katsoa tarkoittavan varsinaisen toiminnan, varainhankinnan sekä sijoitus- ja rahoitustoiminnan tuottojen yhteismäärää. Erityisesti yleisavustukset ja satunnaiset tuotot ovat jääneet arvioinnin ulkopuolelle.

Pääomasäätiökonsernin vuotuiset tuotot voivat muodostua pääosin sijoitustoiminnan tuotoista, joita osa säätiöistä ei käytännössä pidä kirjanpitolaissa tarkoitetun konsernitilinpäätösvelvollisuuden määrittelyssä huomioon otettavana liikevaihtona tai sitä vastaavana tuottona. Lisäksi kaikki säätiöt (ja niiden konserneihin kuuluvat voittoa tavoittelemattomat yhtiöt) voivat saada vuosittain merkittäviä yleisavustuksia ja muita lahjoituksia, joita ei oteta huomioon kirjanpitolain mukaisen konsernitilinpäätösvelvollisuuden edellytyksiä määritettäessä. Käytännössä asunto-osakeyhtiö- ja keskinäinen kiinteistö-osakeyhtiömuotoisten tytäryhtiöiden osalta pyritään yleensä siihen, että tytäryhtiö ei näytä tulosta ja että niiden investoinnit ja muu toiminta rahoitetaan osakkailta perittävillä vastikkeilla ja yhtiön vuokratuloilla. Jos tällaisen yhtiön hallinnassa ei ole vuokrattavia huoneistoja, yhtiön rakennuksen ja kiinteistön tuotto ohjautuu käytännössä yhtiön omistajille näiden periminä vuokratuottoina. Käytännössä säätiöt osallistuvat yleensä aktiivisesti omistamiensa yhtiöiden johtamiseen siten, että säätiön hallituksen jäsenet ja/tai asiamies ovat tytäryhtiön hallituksessa tai tytäryhtiön toimitusjohtajana/isännöitsijänä. Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan joissakin säätiöissä on vuokrattu säätiön omistaman asunto- tai kiinteistöosakeyhtiömuotoisen tytäryhtiön rakennuksen huoneistoja alihintaan säätiön johdolle ja muulle lähipiirille (vuokraajana säätiö/säätiön tytäryhtiö). Jos säätiö ei tee konsernitilinpäätöstä, on edelleen mahdollista että säätiön varoja siirretään tytäryhtiöihin sillä seurauksella, että säätiön tilinpäätös antaa olennaisesti puutteellisen kokonaiskuvan koko toiminnasta ja taloudellisesta asemasta.

Oikeusministeriön säätiökyselyyn (2012) vastanneista emosäätiöistä neljäsosa laati konsernitilinpäätöksen ja puolet ei laatinut

sen vuoksi, että ne eivät katso harjoittavansa liiketoimintaa. Käytännössä säätiöillä on usein erilaisia kannustimia (julkikuva, verotus, julkiset tuet, jne). siihen, että konsernitilinpäätöstä ei laadita. Tästä voi myös seurata, että säätiön hallituksella ja johdolla itsellään ei ole kokonaiskuvaavaa säätiön toiminnasta ja taloudellisesta asemasta.

Esimerkiksi varoja voidaan siirtää vastikkeina tytäryhtiöihin, jotka rahastoivat vastikkeen tai tekevät asuintalovaroja, jolloin kiinteistöyhtiön tulos on nolllilla ja oma pääoma on likimäärin osakepääoman suuruinen. Tällöin tytäryhtiöiden omista pääomista ja tuloksista kirjanpitoasetuksen perusteella annettava liitetieto ei ole riittävä. Asunto- ja kiinteistöyhtiöt eivät käytä useinkaan suunnitelman mukaisia poistoja, minkä vuoksi niiden tulokset voivat poiketa huomattavastikin verrattuna siihen, että säätiö omistaisi suoraan kiinteistön. Käytännössä kiinteistöyhtiöiden konsolidoinnilla konsernitilinpäätökseen voi olla suuri merkitys konsernissa. Konsernitilinpäätös olisi usein tärkeä myös sellaisille säätiöille, joilla tyttäret ovat keskinäisiä asunto- tai kiinteistöyhtiöitä.

Konsernitilinpäätösvaatimuksen laajentaminen koskemaan lähtökohtaisesti kaikkia emosaatiöitä on tarpeen siksi, että säätiöllä ei ole omistajia eikä omistajavalvontaa, minkä vuoksi konsernitilinpäätöksen laatiminen on tarpeen kokonaiskuvan saamiseksi toiminnasta ja rahavirroista. Kirjanpitolakia laajempaa konsernitilinpäätösvaatimusta puoltaa myös se, että säätiön toimintaa ja taloudellista asemaa koskevien tietojen avoimuutta lisäävä konsernitilinpäätös edistää ja helpottaa säätiön tarkoitusta, toimintaa, varojen sijoittamista ja liiketoimintaa koskevien rajoitusten noudattamisen valvontaa sekä säätiön toiminnan tehokkuuden arviointia. Lähipiiritoimia koskevien rajoitusten noudattamisen edistämiseksi on tarpeen myös edellyttää säätiökonsernin piirissä annettavien lähipiirietujen ilmoittamista säätiön toimintakertomuksessa.

Säätiöiden tilinpäätösten rekisteröintiä ja vuosi-ilmoitusta koskevaa sääntelyä säätiölaissa ei ole tarpeen muuttaa.

Toisaalta säätiövalvonnan vuosi-ilmoituskäytäntöä on tarpeen kehittää siten, että säätiöt voivat tehdä ilmoituksen sähköisesti ko-

neellisesti käsiteltävässä muodossa. Ilmoituksen sähköistäminen vähentää säätiöiden hallinnollista taakkaa ja valvontaviranomaiselle ilmoitusten tallennuksesta ja käsittelystä aiheutuvia kuluja ja on käytännössä edellytys sille, että teknisen kehityksen mahdollistamia keinoja voidaan käyttää tehokkaasti hyväksi säätiövalvonnan tehostamiseksi. Vuosi-ilmoitusten sähköistäminen tulisi ottaa huomioon säätiöasetuksessa.

Säätiölain uudistamistyöryhmän mietinnöstä saaduissa lausunnoissa lähtökohtaisesti kannatettiin toimintakertomus- ja tilinpäätösinformaation avoimuuden lisäämistä niin, että ei synny kirjanpitolainsäädännön kanssa päällekkäistä sääntelyä. Lisäksi laajasti kannatettiin nykyistä vastaavan lähipiirilainakiellon säilyttämistä. Toisaalta suuri osa erityisesti säätiöitä edustavista lausunnonantajista piti kaikkia emosaatiöitä koskevaa konsernitilinpäätösvelvollisuutta ongelmallisena ja ehdotti, että Kirjanpitolautakunnalle annettaisiin oikeus poikkeuksen myöntämiseen.

2.8 Tilintarkastus

Säätiötoimintaa kohtaan tunnetun luottamuksen ja säätiövalvonnan toimintamahdollisuuksien säilyttämiseksi on tarpeen, että kaikilla säätiöillä on oltava vähintään yksi tilintarkastaja. Ehdotuksen valmistelussa oli esillä myös vaihtoehto, jossa pienimmät säätiöt voisivat luopua tilintarkastajasta. Tilintarkastajasta luopuminen voisi käytännössä johtaa siihen, että säännöllisen säätiövalvonnan perustana olevien tilinpäätös- ja toimintakertomustietojen taso laskisi siten, että nykyisen kaltaisen säännöllisen säätiövalvonnan edellytyksiä ei olisi näiden säätiöiden osalta. Tämän vuoksi ei ehdoteta pienimpien säätiöiden vapauttamista tilintarkastusvelvollisuudesta.

Tilintarkastajan asemaa suhteessa säätiön johtoon on tarpeen vahvistaa. Toisaalta ei ole tarkoituksenmukaista suoraan laissa siirtää tilintarkastajan nimeämisoikeutta tietyille säätiön ulkopuoliselle taholle, kuten rekisteriviranomaiselle, koska tällainen järjestely voisi muun muassa hämärtää vastuusuhteita. Säätiön säännöissä voidaan edelleen määrätä ulkopuolisen oikeudesta nimetä tilintarkastaja.

Käytännössä säätiön hallitus valitsee yleensä tilintarkastajan.

Toisaalta säätiön tilintarkastajan riippumattomuuden varmistamiseksi on tarpeen säätää tilintarkastajan vaihtamisvelvollisuudesta (kierto). Säätiöiden hallintokäytäntöä koskevaan kyselyyn vastanneista säätiöistä 2/3:ssa tilintarkastaja oli vaihtunut edellisen viiden vuoden aikana. Vain 10%:ssa vastanneista säätiöistä oli ollut sama tilintarkastaja yli 10 vuotta (ks. OMSO 47/2012, s. 47).

Käytännössä säätiön tarkoitusta, lähipiiritoimia, sijoitustoimintaa ja liiketoimintaa sekä säätiön toimielimiä ja niiden tehtäviä koskevan sääntelyn tarkistaminen on omiaan vahvistamaan tilintarkastajan asemaa. Tilintarkastajan asemaa kohentaisi myös se, että tilintarkastajan valitseminen ja tilintarkastussuhteen päättymisen ovat rekisteröitäviä julkisia tietoja.

Voimassa olevan lain mukaan säätiön säännöissä on määrättävä säätiön tilintarkastajien lukumäärä, asettamistapa ja toimikausi. Sääntökäytännössä tilintarkastajan valinta on useimmiten osoitettu hallituksen tehtäväksi, jos säätiössä ei ole muita toimielimiä. Jos säätiössä on myös hallituneuvosto tai valtuuskunta, on yleistä, että mainittu toimielin valitsee tilintarkastajan. Oikeusministeriön arviomuistiosta saadussa lausuntopalautteessa on lähes poikkeuksetta todettu, että nykyinen tilintarkastajan valintatapa on tarkoituksenmukaisin vaihtoehto. Säätiölaissa tulisi säätää tilintarkastajien lukumäärää, toimikautta ja asettamistapaa koskevista oletmasäännöistä sääntökäytäntöä vastaavasti.

Tilintarkastuskertomuksen sisältöä koskevien voimassa olevan lain erityissäännösten (varojen sijoittamistapa ja toimielinten palkkioiden kohtuullisuus) sijasta on tarpeen, että osana säätiön hallinnon tarkastusta tilintarkastaja tarkastaa sijoitustoiminnan suunnitelmallisuutta sekä hallintoelinten jäsenten ja muun johdon palkkioita ja muita etuja koskevaa päätöksentekomenettelyä. Muilta osin erityisvaatimusten säilyttäminen ei ole tarpeen, kun säätiön sijoitustoimintaa, liiketoimintaa ja lähipiiritoimia sekä toimintakertomusta ja tilinpäätöstä koskevat vaatimukset muutetaan ehdotettavalla tavalla.

Säätiölaissa ei ole tarpeen säätää säätiön toimielinten jäsenten oikeudesta vaatia eri-

tyistä tarkastusta. Voimassa olevaa oikeutta vastaavasti säätiön hallituksen jäsenellä on yleisten yhteisöoikeudellisten periaatteiden mukaisesti koko ajan oikeus saada kaikki tiedot säätiöstä eikä säätiössä ole osakeyhtiön osakkeenomistajia ja osuuskunnan jäseniä vastaavia omistajia, joilla ei ole oikeutta tutustua mainittuihin tietoihin. Voimassa olevaa säätiölakia vastaavasti valvontaviranomainen voi tarkastaa säätiön ja säännöissä voidaan tarvittaessa määrätä ulkopuolisen tahon oikeudesta vaatia erityistä tarkastusta.

Voimassa olevan lainsäädännön käytännön mukaan tilintarkastus suoritetaan yleensä kerran vuodessa jälkikäteen kirjanpidon ja tilinpäätöksen valmistumisen jälkeen. Käytännössä suuremmissa säätiöissä tilintarkastaja perehtyy usein säätiön asioihin myös tilikauden aikana (ns. valvontatilintarkastus), mutta tällaisen tarkastuksen suorittamisesta ja raportoinnista ei ole säätiöiden tarkastukseen soveltuvaa lainsäädäntöä tai muita yleisesti käytettyjä vaatimuksia. Tilikauden jälkeen annettavassa kirjallisessa tilintarkastuskertomuksessa tilintarkastajan on lausuttava siitä antavatko tilinpäätösasiakirjat oikeat ja riittävät tiedot säätiön taloudesta ja ovatko tiedot ristiriidattomia. Lisäksi tilintarkastuskertomuksessa on huomautettava, jos säätiön toimielimen jäsen tai muu vastuuvollinen on syyllistynyt sellaiseen tekoon tai laiminlyöntiin, josta voi seurata vahingonkorvausvelvollisuus säätiötä kohtaan tai vastuuvollinen on rikkonut säätiötä koskevaa lakia tai säätiön sääntöjä. Säätiön on ilmoitettava tilintarkastuskertomus ja muut tilinpäätösasiakirjat rekisteröitäväksi kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Käytännössä lähes kaikki toimivat säätiöt rekisteröivät tilinpäätösasiakirjansa.

Tilintarkastuskertomustietojen osalta viranomaisten tiedontarpeiden toteuttamisen osalta kysymys on lähinnä siitä, miten tilintarkastustietojen riittävän kattava ja ajantasainen seuranta järjestetään viranomaisten käytössä olevat resurssit huomioon ottaen. Tilintarkastustietojen seuranta voidaan helpottaa esimerkiksi siten, että Patentti- ja rekisterihallituksen säännöllisen säätiövalvonnan yhteydessä säätiörekisteriin lisätään tieto siitä, että tilintarkastuskertomus ei ole vakiomuotoinen ja muille valvontaviranomai-

sille järjestetään mahdollisuus tällaisten tilintarkastuskertomusten koneelliseen seurantaan ja selausoikeus säätiörekisterin tietoihin myös tilinpäätöstietojen osalta. Tältä osin ei ole tarvetta vaatia säätiöiden tilintarkastajia ilmoittamaan samaa tilintarkastustietoa useampaan kertaan eri viranomaisille, mikä viime kädessä lisäisi säätiöiden hallinnollista taakkaa, koska tilintarkastuksen lisävaatimukset käytännössä siirrettään tilintarkastuspalkkioihin.

Tilintarkastuskertomuskäytäntö on kehittynyt yritysten tilintarkastusta koskevan kansainvälisen käytännön myötä siten, että julkisuuteen tuleva tilintarkastuskertomus pyritään antamaan ja sen toivotaan olevan vakiomuotoinen aina, kun se on suinkin mahdollista. Tällainen kehitys voi osaltaan rajoittaa säätiömuotoisen toiminnan erityispiirteiden huomioon ottamista tilintarkastuskertomuksissa, mikä käytännössä vaikuttaa olennaisesti myös säätiövalvontaan. Jotta tilintarkastaja voi antaa ja PRH voi saada säätiövalvonnan kannalta olennaiset tiedot tilintarkastushavainnoista, tulisi sallia se, että tilintarkastaja voi toimittaa PRH:lle tilintarkastuslain 16 §:ssä tarkoitetun tilintarkastuspöytäkirjan. Tilintarkastuslain mukaan tilintarkastuspöytäkirjassa tilintarkastaja voi esittää säätiön hallitukselle, hallintoneuvostolle tai toimitusjohtajalle huomautuksia seikoista, joita ei esitetä tilintarkastuskertomuksessa.

Koska tilintarkastuspöytäkirja toimitetaan PRH:lle vain säätiövalvonnan suorittamista varten, tällainen pöytäkirja olisi PRH:ssa salassa pidettävä asiakirja. Tarkoitus on, että tilintarkastaja voi saattaa säätiövalvonnan tietoon sellaisia valvonnan kannalta todennäköisesti olennaisia rajatapauksia, jotka tilintarkastajan arvion mukaan eivät edellytä tilintarkastuslain 15 §:ssä tarkoitetun huomautuksen antamista tilintarkastuskertomuksessa. Tilintarkastuspöytäkirjan toimitamisen tulisi olla tilintarkastajan harkinnassa, jotta tilintarkastuksen asianmukaisen suorittamisen edellytyksenä oleva luottamus säätiön ja tilintarkastajan välillä voidaan säilyttää.

Valmistelun aikana esillä on ollut myös tilintarkastajan ilmoitusvelvollisuuden laajentaminen siten, että tilintarkastajan pitäisi erikseen ilmoittaa toimivaltaisille viranomai-

sille tilintarkastuksen yhteydessä havaitsemistaan epäkohdista. Työ- ja elinkeinoministeriössä selvitetään tarvetta ja edellytyksiä tällaisen velvollisuuden säätämiseksi kaikkien kirjanpitovelvollisten osalta tilintarkastuslaissa. Uuteen säätiölakiin ei ole tarpeen ottaa tällaista erityissäännöstä.

Säätiölain uudistamistyöryhmän mietinnöstä saaduissa lausunnoissa ei vastustettu ehdotusta, minkä lisäksi KRP ehdotti säännöstä velvollisuudesta vaihtaa tilintarkastajaa määräjain.

2.9 Sääntöjen muuttaminen

Voimassa olevan lain mukaan säätiön on huolehdittava sääntöjen muuttamisesta ja haettava muutokselle patenti- ja rekisterihallituksen vahvistus, jos sääntöjen muuttaminen muuttuneiden olojen vuoksi tai muusta syystä havaitaan tarpeelliseksi (17 §:n 1 momentti). Säätiön tarkoitusta voidaan muuttaa vain, jos säätiön varojen käyttäminen sille määrättyyn tarkoitukseen on mahdotonta tai olennaisesti vaikeutunut, varojen vähyyden vuoksi tai muusta syystä kokonaan tai huomattavalta osalta hyödytöntä taikka lain tai hyvien tapojen vastaista. Uusi tarkoitus ei saa olennaisesti poiketa alkuperäisestä tarkoituksesta. Päätös säätiön tarkoituksen muuttamisesta on, jollei siitä ole säätiön säännöissä toisin määrätty, tehtävä vähintään kolmen neljäosan ääntenemmistöllä (17 §:n 2 momentti).

Osa oikeusministeriön vuoden 2010 arviomuistioon säätiön tarkoituksen muuttamisen osalta kantaa ottaneista lausunnonantajista katsoi, että säätiön tarkoitusta on voimassa olevan lain mukaan liian vaikea muuttaa. Useat vastaajat kannattivat väljempää tarkoituksenmukaisuusharkintaa, jotta olosuhteiden muutokset voitaisiin huomioida säätiöiden kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Eräät vastaajat totesivat, että vaatimus siitä ettei uusi tarkoitus saa olennaisesti poiketa alkuperäisestä rajoittaa tarpeettomasti säätiön tarkoituksen muuttamista. Lisäksi ehdotettiin, että säätiön perustaja voisi ennalta sääntömääräyksin vaikuttaa tarkoituksen muuttamisen edellytyksiin. Toisaalta voimassa olevaa tarkoituksen muuttamista koskevaa sääntelyä pidettiin tarkoituksenmukaisena

säätiön pysyvyyden ja perustajan säätiölle määräämän tarkoituksen suojaamisen perusteella.

Säätiölain uudistamistyöryhmän mietinnöstä saaduissa lausunnoissa kannatettiin työryhmän ehdotusta (yhtä yksityiskohtaa pieni osa lausunnonantajista piti osittain ongelmallisena). Lisäksi suuri osa sääntöjen muuttamisesta lausuneista kannatti sitä, että säätiölaissa tulisi ottaa paremmin huomioon tilanteet, joissa yhteiskunnallinen tai toimintaympäristön kehitys on tehnyt säätiön sääntöjen mukaisen tarkoituksen selvästi epätarkoituksenmukaiseksi. Tällaisina tilanteina mainittiin esimerkiksi säätiön varallisuuden merkittävä kasvu siten, että alkuperäinen tarkoitus jää liian suppeaksi suhteessa nykyisiin taloudellisiin mahdollisuuksiin, määritellyn toiminta-alueen muutokset kuntien yhdistymisen tai muun syyn vuoksi sekä yhteiskunnan tai tieteen kehitys siten, että alkuperäinen tuen kohde on muuttunut marginaaliseksi suhteessa tarkoituksenkäytön kirjoittamisen ajankohtaan. Esimerkeissä alkuperäisen tarkoituksen toteuttaminen ei ole mahdotonta tai olennaisesti vaikeutunut mutta selvästi epätarkoituksenmukaista.

Tarkoituksen muuttamiseen helpottamiseen säätiön perustamisen jälkeen on perinteisesti suhtauduttu hyvin varovaisesti. Säätiömuodon käytön edistämiseksi säätiön tarkoitusta tulisi kuitenkin voida muuttaa myös perustajan määrittelemissä tilanteissa ja tavoilla. Laissa tulee määritellä selkeästi milloin ja miten jo olemassa olevien säätiöiden sääntöihin voidaan ottaa samanlaisia määräyksiä perustajan tahdon ilmaisuina kuin uusiin perustettaviin säätiöihin.

Säätiön johdon huolellisuus- ja lojaliteettiperiaatteen mukaista on, että säätiön johdolla on velvollisuus pyrkiä muuttamaan tarkoitustamääräystä silloin, kun tarkoituksen toteuttaminen on mahdotonta tai olennaisesti vaikeutunut taikka huomattavalta osalta hyödyttöntä taikka lain tai hyvien tapojen vastaista. Muussa tapauksessa säätiön varat eivät tule käytetyksi hyödyllisellä tavalla.

Säätiöillä voi olla perusteltuja tarpeita tarkoituksensa muuttamiseen myös sen vuoksi, että tarkoitus on muuttunut selvästi epätarkoituksenmukaiseksi. Toisella puolella on tietenkin säätiön perustamisasiakirjoista il-

menevä perustajan tahto, jota pidetään ensisijaisena. Säätiön tarkoituksen muuttaminen tarkoituksenmukaisuussyistä voidaan sallia sillä edellytyksellä, että nykyinen tarkoitus on olosuhteiden vuoksi olennaisesti epätarkoituksenmukainen ja PRH arvioi muutoksen täyttävän laissa määriteltävät uuden tarkoituksen läheisyyttä, tehokkuutta ja tuloksellisuutta koskevat vaatimukset.

Tarkoitustamääräyksen muuttamisen edellytysten arvioinnissa tulisi ottaa huomioon olosuhteiden muutos säätiön perustamisen jälkeen. Tämä voi tarkoittaa, perustajan tahto huomioon ottaen, esimerkiksi sitä, että sotaveteraani ja -invalidisäätiöt voisivat sotaveteraanien ja -invalidien jälkeen tukea esimerkiksi sellaisia suomalaisia, jotka ovat nyky-yhteiskunnassa vastaavassa asemassa kuin sodasta palanneet pääosin nuoret olivat 1940-luvulla taikka suomalaista kulttuuria tai tiedettä edistävät säätiöt voisivat yleensä tukea kansainvälistymisen ja monikulttuurisuuden etenemisen myötä suomalaisten ja muiden Suomessa asuvien muulla kuin suomenkielellä harjoittamaa kulttuuria ja tutkimusta.

Säätiömuodon käytön edistämiseksi säätiön tarkoitusta on voitava muuttaa myös perustajan määrittelemissä tilanteissa ja tavoilla. Perustajan tahdon kunnioittamista on korostettava myös siten, että säännöissä säätiön ulkopuoliselle taholle annetun hallituksen jäsenen tai tilintarkastajan nimeämisoikeuden tai muun vastaavan oikeuden poistamiseen ja muuttamiseen vaaditaan aina tällaisen oikeuden haltijan suostumus.

Lisäksi sääntömuutosta koskevan päätöksen tekemistä koskevia säännöksiä on selvennettävä ja sääntömuutoksen rekisteröintiä koskevia tarpeettomia muotovaatimuksia on poistettava sääntöjen muuttamisesta säätiöille aiheutuvien kustannusten vähentämiseksi.

Ehdotuksen valmistelussa harkittiin myös sellaista vaihtoehtoa, jossa epätarkoituksenmukaisen tarkoitustamääräyksen muuttamiseen vaadittaisiin myös perustajien suostumus. Tällaista ehdotonta vaatimusta ei kuitenkaan ehdoteta, koska se rajoittaisi tarpeettomasti sinänsä perusteltujen muutosten toteuttamista, koska suuressa osassa säätiöitä perustajat eivät enää ole olemassa. Jos perustajat ovat edelleen olemassa, käytännössä heitä tulisi kuitenkin kuulla ennen tarkoituksen muutta-

mista koskevan sääntömääräyksen rekisteröintiä. Perustajien myönteinen sulautuminen muutokseen tulisi ottaa huomioon, kun PRH arvio tällaisen sääntömuutoksen rekisteröinnin edellytyksiä.

2.10 Sulautuminen ja jakautuminen

Voimassa olevan lain mukaan säätiö voi sulautua vain toiseen säätiöön. Sulautuminen edellyttää, että sulautuvat säätiöt ovat tarkoitukseltaan olennaisesti samankaltaisia ja että tarkoituksen toteuttaminen olennaisesti paranee sulautumisen johdosta. Sulautumisesta tehtävä sopimus on hyväksyttävä vastaanottavassa säätiössä sillä tavoin kuin sääntöjen muuttamisesta on säännöissä määrätty sekä sulautuvassa säätiössä siten, kuin päätös säätiön tarkoituksen muuttamisesta on tehtävä (17 a §:n 1 momentti). Sulautumisen yhteydessä ei makseta sulautumisvastiketta. Sulautuminen voi tapahtua joko absorptiosulautumisena tai kombinaatiosulautumisena.

Säätiöiden sulautumisen edellytyksiä tulisi lieventää siten, että säätiötä perustettaessa säätiön säännöissä voisi määrätä joustavammin siitä, minkälainen säätiö voi olla vastaanottavana säätiönä. Lisäksi sulautumismenettelyä tulisi nopeuttaa uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevan lainsäädännön suuntaisesti. Lisäksi tytäryhteisösulautumisen sallimiseen on tarvetta muun muassa tarpeettomien konsernirakenteiden purkamisen helpottamiseksi.

Voimassa olevassa säätiölaissa ei säädetä säätiön jakautumisesta. Käytännössä säätiöt ovat jakautuneet joko tekemällä merkittävän lahjoituksen tai siirtäneet osan toiminnastaan olemassa olevalle säätiölle taikka perustetulle uudelle säätiölle. Tarve jakautumiselle on voinut johtua esimerkiksi pakottavan lain muuttumisesta tai säätiön toiminnan uudelleenorganisoinnista, joka on osin saatettu tehdä yhtiöittämällä osa säätiön toiminnasta. Jakautumista koskeva erityissääntely voisi hämärtää säännöissä määrätyn tarkoituksen merkitystä ja jakautuvan säätiön johdon vastuuta. Ei ole tarvetta ottaa säätiölakiin erityissäännöksiä jakautumisesta.

Säätiölain uudistamistyöryhmän mietinnöstä saaduissa lausunnoissa kannatettiin sulautumista koskevaa ehdotusta joitakin yksityis-

kohtia lukuun ottamatta. Työryhmän arvioita jakautumista koskevien erityissääntösten tarpeettomuudesta ei vastustettu.

Voimassa olevassa laissa ei säädetä säätiön ja yhdistyksen välisestä sulautumisesta eikä yhdistyslaissa ole lainkaan sulautumissäännöksiä. Käytännössä säätiö voi tukea sen tarkoitusta edistävää järjestöä säätiön sääntöjen mukaisten toimintamuotojen rajoissa ja säätiön säännöissä voidaan myös määrätä, että järjestö valitsee säätiön hallituksen. Näistä syistä ei ole tarpeen säätää säätiön sulautumisesta yhdistykseen.

2.11 Säätiön purkaminen

Voimassa olevassa laissa säätiön purkautumista vastaa säätiön lakkauttamista koskeva menettely. Säätiö voidaan lain mukaan lakkauttaa, jos säätiön varat ovat loppuneet taikka jos säätiö on perustettu määrättyksi ajaksi tai määrättyjen edellytysten varaan ja määräaika on kulunut tai tarkoitettuja edellytyksiä ei enää ole (18 §:n 1 momentti). Lisäksi säätiö on purettava, jos on syntynyt säätiön tarkoituksen muuttamista koskeva tilanne, mutta säätiön tarkoitusta ei voida muuttaa ja varojen käyttäminen säätiölle määrättyyn tarkoitukseen olisi säätiön määräaikaiseksi muuttamisesta huolimatta hyödytöntä (18 §:n 2 momentti). Lakkauttaminen edellyttää patentti- ja rekisterihallituksen lupaa.

Säätiön lakkauttamista koskeva sääntely on vähäistä. Lain mukaan säätiön hallituksen on huolehdittava lakkauttamisesta johtuvista toimenpiteistä, jollei hallituksen tilalle määrätä selvitysmiestä. Säätiön tuntemattomille velkojille on pyydettävä lakkauttamisen yhteydessä julkinen haaste, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta. Kun lakkauttamistoimet on suoritettu, on patentti- ja rekisterihallitukselle toimitettava lopputilitys. Säätiön katsotaan lakanneen, kun lopputilitys on rekisteröity. Laissa säädetään lisäksi, että jos säätiöllä on varoja ja säännöissä ei ole määrätty, miten varat on käytettävä, joutuvat varat valtiolle, jonka on viipymättä luovutettava ne käytettäväksi jonkin säätiön toimintaan liittyvän tarkoituksen edistämiseksi (19 §).

Käytännössä vanhojen säätiöiden säännöistä voi puuttua määräys varojen käytöstä lakkauttamistilanteessa. Säätiöitä on Valtiokont-

torin ja Patentti- ja rekisterihallituksen toimesta suositeltu muuttamaan sääntöjään ennen lakkauttamislupahakemusta, jotta varoilta saadaan muu luovutuskohde kuin valtio.

Säätiölain uudistamistyöryhmän mietinnöstä saaduissa lausunnoissa kannatettiin ehdotusta joitakin yksityiskohtia lukuun ottamatta.

Oikeustilan selkeyttämiseksi on tarpeen säätää voimassa olevaa lakia kattavammin säätiön purkamisessa ja vähävaraisen säätiön rekisteripoistossa noudatettavasta menettelystä. Tätä koskevan sääntelyn malliksi voidaan soveltuvin osin ottaa uudemman yhteisöainsäädännön purkamismenettelyä koskevat säännökset.

2.12 Päätöksen moite

Voimassa olevassa laissa ei ole säännöksiä säätiön toimielimen tekemän päätöksen moittimisesta. Käytännössä on pidetty epäselvänä, kenellä on oikeus moittia toimielimen päätöstä.

Säätiön hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenen tehtävien ja vastuun vuoksi on tarpeen säätää heidän oikeudestaan moittia hallituksen tai hallintoneuvoston päätöksiä. Moiteoikeuden myötä toimielimen jäsenen ainoana vaihtoehtona ei enää ole eroaminen, jos hän pitää päätöstä lain tai säätiön sääntöjen vastaisena. Säätiön tarkoituksen toteutumisen edistämiseksi on tarpeen, että moiteoikeus on myös perustajalla, jollei säännöissä toisin määrätä. Säännöissä voidaan määrätä myös muun tahon moiteoikeudesta. Moiteoikeuden sääntelyn ei odoteta vaikeuttavan säätiöiden päätöksentekoa eikä haittaavan niiden toimintaa toisin kuin osakeyhtiöissä ja osuuskunnissa, joissa hallituksen päätöksiä koskevan moiteoikeuden rajoittamista on pidetty tarpeellisenä liiketoiminnan häiriöttömyyden vuoksi.

Oikeustilan selkeyttämiseksi on tarpeen säätää laissa päätöksen moittimiseen oikeuteista, moiteoikeuden perusteista, moitekanteen nostamisen määräajasta sekä moitekanteen johdosta annetun tuomion sisällöstä ja oikeusvaikutuksista. Patentti- ja rekisterihallitukselle ei ole tarpeen ehdottaa moiteoikeutta.

2.13 Vahingonkorvausvastuu

Voimassa olevan lain mukaan säätiön toimielimen jäsen ja säätiön toimihenkilö on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän toimessaan tahallaan tai tuottamuksesta on aiheuttanut säätiölle. Sama koskee säätiöläkää tai säätiön sääntöjä rikkomalla muulle taholle aiheutettua vahinkoa. Toimihenkilöllä tarkoitetaan säätiön johtavassa asemassa olevaa toimihenkilöä, joka ei ole työsopimuksella tarkoitettua suhteessa säätiöön (HE 89/1985 vp., s. 20—21). Vahingonkorvauksen sovitteluun ja vastuun jakautumiseen useamman korvausvelvollisen kesken sovelletaan vahingonkorvauslakia. Työntekijän vahingonkorvausvelvollisuuteen sovelletaan vahingonkorvauslakia (12 a §). Tilintarkastajan vahingonkorvausvastuusta säädetään erikseen tilintarkastuslaissa.

Jos vahinko on aiheutettu säätiölle, hallitus on ensisijainen elin, jonka tehtävänä on vaatia korvausta. Käytännössä on epätodennäköistä, että itseään täydentävä hallitus toimisi tehokkaasti vahingonkorvausvastuun toteuttamiseksi. Säätiön edunsaaja on yleensä oikeutettu vaatimaan korvausta vain, jos edunsaajat on säätiön säännöissä yksilöity tai määritelty niin, että jokainen edellytykset täyttävä on oikeutettu johonkin suoritukseen.

Oikeusministeriön arviomuistiosta saadun lausuntopalautteen mukaan vahingonkorvausmenettelyä on kehitettävä lain uudistamisen yhteydessä. Lausunnonantajat ovat kiinnittäneet huomiota vastuusääntelyn tehokkuuteen ja selkeyteen sekä sääntelyn saattamiseen muun yhteisöainsäädännön tasolle. Vahingonkorvausvastuun tehokkaaksi toteuttamiseksi on esitetty myös kanneoikeuden laajentamista koskevien sääntömääräysten sallimista. Toisaalta voimassa olevan lain säännöksiä vahingonkorvauksesta on pidetty riittävinä ainakin siinä tapauksessa, että säätiölaki selvennetään muilta osin.

Säätiölain uudistamista koskevasta mietinnöstä saaduissa lausunnoissa kannatettiin työryhmän ehdotuksia vahingonkorvausvastuun sääntelyksi.

Käytännössä vahingonkorvausvelvollisuuden sisältöön vaikuttaa säätiön johtoa ja toimintaa koskeva sääntely, kuten johdon huolellisuusvelvollisuus sekä lähipiiritoimien ja

sijoitus- ja liiketoiminnan sääntely. Vahingonkorvaussääntelyssä on otettava huomioon myös säätiön hallintoneuvoston ja toimitusjohtajan sääntelyä koskevat ehdotukset.

Vahingonkorvausvastuun sääntelyä on tarpeen muuttaa korvausvastuun selventämiseksi ja tehostamiseksi siten, että laissa säädetään nimenomaisesti voimassa olevaa oikeustilaa vastaavasta tuottamusolettamasta, jota sovelletaan silloin, kun vahinko on aiheutettu rikkomalla säätiölakia tai säätiön sääntöjä. Säätiön tarkoituksen toteutumisen edistämiseksi on lisäksi tarpeen antaa perustajalle oikeus vaatia korvausta säätiön lukuun ja että säännöissä voidaan määrätä muunkin tahon oikeudesta vaatia korvausta säätiön lukuun. Lisäksi on tarpeen säilyttää Patentti- ja rekisterihallituksen oikeus nostaa vahingonkorvauskanne. Koska säätiöillä ei ole niiden hallinnon toimintaa seuraavia omistajia ja säätiövalvonta perustuu yleensä tilinpäätösasiakirjoihin ja säätiön ulkopuolisten mahdollisiin yhteydenottoihin, on tarpeen pidentää vahingonkorvausvastuun vanhentumisaikaa noin kolmesta vuodesta viiteen vuoteen. Vahingonkorvausvastuun toteuttamisen helpottamiseksi on myös tarpeen selventää sitä, kuka säätiössä päättää korvauskanteen nostamisesta.

2.14 Riitojen ratkaiseminen

Voimassa olevassa laissa ei ole nimenomaisia säännöksiä toimivaltaisesta tuomioistuimesta, kiireellisesti käsiteltävistä asioista tai tiedoksiannoista säätiöille. Lain mukaan Patentti- ja rekisterihallitus voi nostaa vahingonkorvauskanteen säätiön kotipaikan tuomioistuimessa sekä ilmoittaa hallituksen jäsenen rangaistavasta teosta syyttäjälle syytteen nostamiseksi säätiön kotipaikan tuomioistuimessa (14 §:n 3 ja 4 momentti).

Säätiölainsäädännön uudistamisen yhteydessä riitojen ratkaisemista koskevat säännökset on tarpeen saattaa soveltuvin osin vastaamaan uudempaa yhteisöläinsäädäntöä.

Säätiölain uudistamistyöryhmän mietinnöstä saaduissa lausunnoissa kannatettiin ehdotusta.

2.15 Rangaistussäännökset

Voimassa olevassa laissa ei ole säännöksiä lain rikkomiseen perustuvasta säätiörikkoksesta tai säätiörikkomuksesta. Lain mukaan kuolinpesän haltija, joka tahallaan tai huolimattomuudesta jättää määräajassa tekemättä tuomioistuimelle ilmoituksen säätiön perustamista tarkoittavasta testamenttimääräyksestä, on tuomittava, jollei teko ole vähäinen tai teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, sakkoon. Yritys- ja yhteisötietolaissa säädetään lisäksi yritys- ja yhteisötietoilmoituksen laiminlyöntiin perustuvasta sakkorangaistuksesta (19 §).

Säätiölain rangaistussäännökset on tarpeen muuttaa soveltuvin osin vastaamaan uudempaa yhteisöläinsäädäntöä. Rangaistussäännökset tulevat kysymykseen lähinnä silloin, kun säätiölaissa säädettyjä muita keinoja ja sanktioita, kuten hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenen vaihtamista taikka vahingonkorvausta, ei voida pitää riittävän tehokkaana esimerkiksi lainvastaisen toiminnan poikkeuksellisen vakavuuden johdosta. Erityisten lähipiirietujen antamista koskevan kiellon tehokkuuden kannalta on olennaista, että kiellon rikkominen on rangaistavaa laittomana varojenjakona.

Säätiölain uudistamistyöryhmän mietinnöstä saaduissa lausunnoissa ei vastustettu työryhmän ehdotusta, lukuun ottamatta yhtäältä Valtakunnansyyttäjänvirastoa, jonka mukaan säännösten perusteluita tulisi selventää ja täsmentää, ja toisaalta professori Halilaa, jonka mukaan on epäselvää, ovatko esitetyt kriminalisoinnit tarpeellisia huomioon ottaen jo olemassa olevat rikostyyppit.

2.16 Säätiörekisteri

Voimassa olevan lain mukaan säätiörekisteri on koko maalle yhteinen ja sitä pitää patentti- ja rekisterihallitus. Säätiörekisteriin tehtävistä ilmoituksista noudatetaan, mitä yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 10 ja 11 §:ssä säädetään. Rekisteri-ilmoituksen tekemisestä ja allekirjoittamisesta vastuullisista henkilöistä säädetään yritys- ja yhteisötietolain 14 §:ssä. Säätiö on ilmoitettava säätiörekisteriin kuuden kuukauden kuluessa perustamisluvan antamisesta (6 §:n 1 ja 2 moment-

ti). Rekisteri-ilmoituksen sisällöstä, säätiörekisteriin merkittävistä tiedoista sekä muutosten ilmoituksen tekemisestä on nimenomaiset säännökset voimassa olevassa laissa. Lisäksi säätiöasetuksessa (1045/1089) säädetään tarkemmin ilmoituksiin liitettävistä selvityksistä, rekisteristä ja sen pitämisestä sekä rekisteriotteiden ja -jäljennösten antamisesta.

Säätiörekisteriä koskevaan sääntelyyn ei liity merkittäviä puutteita. Rekisteriä koskevat säännökset on lain uudistamisen yhteydessä kuitenkin tarpeen saattaa ajan tasalle ja vastaamaan muuta uuden lain mukaista sääntelyä ja kaupparekisterilainsäädännön kehitystä muun muassa henkilötietojen suojan osalta. Valmistelun yhteydessä on lisäksi todettu tarve aputoiminimen rekisteröimisen sallimiseen sekä sääntöjen ja niiden muutosten ennakkotarkastusmahdollisuuden järjestämiseen.

Säätiölain uudistamistyöryhmän mietinnöstä saaduissa lausunnoissa ei vastustettu työryhmän ehdotusta, pidettiin tärkeänä henkilötietojen suojan varmistamista kaupparekisterilakia vastaavasti ja kannatettiin mahdollisuutta sääntöjen ennakkotarkastukseen ja pidettiin tarpeellisena Verohallinnon tietojenantovelvollisuuden selvittämistä.

2.17 Säätiövalvonta

Säätiövalvonta on säilytettävä Patentti- ja rekisterihallituksen tehtävänä. Julkista valvontaa on perusteltu muun muassa sillä, että säätiöillä ei ole omistajia, säätiöiden varoja käytetään merkittävässä määrin yhteiskunnallisesti yleisesti hyödyttävään toimintaan, säätiöillä on mahdollisuus saada muun muassa verovapautteen liittyviä etuja sekä sillä, että säätiöiden toimintaa rahoitetaan myös julkisin varoin.

Säätiölain ja sääntöjen noudattamisen valvontaa on tarpeen tehostaa. Valvontaa voidaan tehostaa ilman, että lisätään Patentti- ja rekisterihallituksen valvontakeinoja. Valvonnan tehostamiseksi on tarpeen poistaa lainsäädännöstä aiheutuvat Patentti- ja rekisterihallituksen ja muiden viranomaisten välisen tiedonvaihdon sekä säätiörekisterin pidon ja säätiövalvonnan tehokkaamman järjestämisen esteet. On myös huolehdittava säätiövalvonnan riittävästä rahoituksesta. Viran-

omaisvalvontaa tehostaa myös säätiön toiminnan ja talouden avoimuuden lisääminen sekä säätiön hallinnon ja toiminnan pelinsääntöjen selventäminen. Valvonnan lähtökohtana on, että se koskee edelleen kaikkia säätiöitä.

Oikeusministeriön arviomuistion lausuntopalautteessa säätiöihin kohdistuvaa viranomaisvalvontaa pidettiin laajalti perusteltuna. Yleisesti säätiöiden valvontaan liittyvänä ongelmana mainittiin patentti- ja rekisterihallituksen säätiövalvonnan resurssien puute. Enemmistö lausunnonantajista katsoi, että valvontaviranomaisen toimivalta sinänsä on voimassa olevassa laissa asianmukaisesti säännelty.

Valmistelun aikana harkittiin säätiövalvonnan rajoittamista siten, että pieniä säätiöitä koskisi vain tilinpäätösasiakirjojen rekisteröintivelvollisuus samalla tavalla kuin kaupparekisteriin merkityjä osakeyhtiöitä ja osuuskuntia. Tässä vaihtoehdossa pienet säätiöt vapautuisivat säätiövalvonnasta joko suoraan lain nojalla tai perustamisvaiheessa sääntöihin otetun määräyksen perusteella. Esimerkiksi Ruotsissa säätiövalvontaa on rajattu tämän vaihtoehdon suuntaisesti. Yleensä lähtökohtana hallintotoiminnassa on yhdenvertaisuus ja tasapuolinen kohtelu, mutta mitään ehdotonta vaatimusta siitä, että valvonnan pitäisi olla kaikkien toimijoiden osalta samanlaista, ei voida johtaa perustuslaista. Käytännössä valvontaviranomainen voi esimerkiksi riskiarvioinnin perusteella hyväksyttävällä tavalla kohdentaa valvontaa tiettyihin kohteisiin. Käytännössä valvontaviranomaisella tulisi olla esimerkiksi valvontasuunnitelma tai valvontaa tulisi muuten suorittaa riskiperusteisesti. Säätiövalvonnan sähköistämällä, kohdentamisella ja jäljempänä mainitulla säätiövalvontamaksujen porrastamisella säätiövalvontaa voidaan tehostaa siten, että pieniä säätiöitä ei ole tarpeen rajata säätiövalvonnan ulkopuolelle.

Valmistelun aikana on ollut esillä eri vaihtoehtoja säätiövalvonnan kulujen kattamiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriön arvion perusteella on epätodennäköistä, että kaikki säätiövalvonnan kulut voitaisiin kattaa budjettirahoituksella. Patentti- ja rekisterihallituksen organisaatiota ja toimintaa tullaan lähivuosina kehittämään siten, että säätiövalvonnan

rahoitusta on tarkoituksenmukaista arvioida uudelleen siinä yhteydessä, kun vuoden 2014 alussa käyttöön otetusta valvontamaksustakin on kokemusta.

Säätiövalvontaa helpottaa myös säätiön tarkoituksen ja sen toteuttamisen, säätiön johdon tehtävien ja vastuun sääntelyn uudistaminen. Lisäksi ehdotuksessa on pyritty tehostamaan säätiön johdon, perustajan ja säännöissä mahdollisesti määrätyn ulkopuolisen tahon oikeuksia puuttua säätiön toimintaan silloin, kun säätiössä rikotaan säätiölakia tai sääntöjä. Säätiön viranomais- ja muuta valvontaa edistää myös säätiöiden tiedonantovelvollisuuden lisääminen.

Julkisen säätiövalvonnan lisäksi on esitetty kehitettäväksi säätiön perustajien, rahoittajien ja muiden etutahojen mahdollisuuksia määrätä yksityisistä valvontakeinoista. Voimassa olevan lain aikana kehittyneessä säätiökäytännössä on muun muassa voitu osoittaa säätiön hallituksen tai tilintarkastajan nimittäminen ulkopuoliselle tai määrätä, että säätiön tarkoituksen muuttaminen edellyttää ulkopuolisen lausuntoa. Säätiövalvonnan kannalta on merkitystä myös sillä, mitä uudessa laissa säädetään säätiön tilinpäätöksestä ja tilintarkastuksesta.

2.18 Epäitsenäinen säätiö

Epäitsenäisiä säätiöitä (omakatteisia rahastoja) ja muita määrätarkoitukseen käytettäviä rahastoja (muu sidottu rahasto) on monilla muillakin tahoilla kuin rekisteröidyillä säätiöillä. Tietävästi osa määrätarkoitusrahastoista on hyvin vanhoja ja rahastojen säännöt voivat poiketa olennaisesti voimassa olevan ja kaavailun uuden säätiölain periaatteista ja yksityiskohtaisista säännöksistä.

Valmistelun aikana määrätarkoitukseen käytettävien rahastojen sääntelytarvetta on arvioitu lähinnä siltä kannalta, tarvitaanko pakottavia säännöksiä rahaston varojen erillisyydestä suhteessa varojen saajan muihin varoihin sekä tahdonvaltaisia olettamasäännöksiä rahaston varojen sijoittamisesta ja käyttämisestä, rahaston edustamisen ja rahastosta vastuussa olevien määrittelemiseksi sekä rahaston sääntöjen muuttamisen ja rahaston sulauttamisen (yhdistämisen) osalta. Tahdonvaltaisen sääntelyn osalta esillä oli malli,

jonka mukaan määrätarkoitusrahastoon sovellettaisiin rekisteröityä säätiötä koskevia säätiölain säännöksiä ja sääntöjen määräyksiä siltä osin kuin määrätarkoitusrahaston säännöissä ei toisin määrätä.

Käytännössä erilaisten määrätarkoitusrahastojen varojen erillisuus suhteessa tällaisen ulkopuolisen lahjoituksen saajan muihin varoihin on käytännössä selvitettävä tapauskohtaisesti siten kuin edellä nykytilan kuvauksesta käy ilmi.

Tahdonvaltaisen sääntelyn tarpeen arvioinnissa on otettava huomioon se, että määrätarkoitusrahaston perustaja on nimenomaisesti halunnut jättää rahaston säätiölain soveltamisalan ulkopuolelle. Rekisteröityjen säätiöidenkin omistamien määrätarkoitusrahastojen sääntelyä ei ehdoteta senkään vuoksi, että käytettävissä ei ole ollut riittäviä tietoja tällaisia rahastojen sääntöjä ja muita tarkoittelemääräyksiä koskevasta käytännöstä.

3 Ehdotuksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Ehdotuksen tavoitteet

Ehdotuksen tavoitteena on kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen uudistamalla säätiölainsäädäntöä siten, että säätiöt voivat toimia mahdollisimman tehokkaasti, joustavasti ja ennakoitavissa olevalla tavalla. Ehdotuksen tarkoituksena on poistaa säätiömuodon käyttämisen tarpeettomia rajoitteita.

Ehdotuksessa otetaan voimassa olevaa lakia paremmin huomioon jatkuvarahoitteisten toiminnallisten säätiöiden ominaispiirteet. Säätiön perustajille tarjotaan uusia keinoja säätiön hallinnon ja valvonnan järjestämiseen. Lisäksi säätiön perustamiseen ja toimintaan liittyvä hallinnollista taakkaa pyritään rajoittamaan. Säätiöiden hallinnon helpottamiseksi ja säätiöiden käyttämien hallintopalveluiden saatavuuden parantamiseksi lain sisältöä ja kirjoitusasua yhtenäistetään mahdollisuuksien mukaan yhteisöläinsäädännön viimeaikaisen kehityksen kanssa.

Säätiöiden toimintamahdollisuuksien hallitulla lisäämisellä on säätiötoiminnan tehokkuuden ja tuloksellisuuden kannalta merkitystä. Tämä on esityksessä toteutettu kevenämällä tai poistamalla erilaisia muodollisia

rajoituksia. Lisäksi sääntelyn tahdonvaltaisuutta ehdotetaan jonkin verran laajennettavaksi siten, että säätiön perustaja voi säätiön säännöissä määritellä yhtäältä säätiölakia täydentävistä valvonta- ja oikeussuojakeinoista ja toisaalta joiltakin osin poiketa laissa säädetyistä rajoituksista, jotka koskevat esimerkiksi säätiön sulautumisen tai purkamisen edellytyksiä. Nämä muutokset helpottavat säätiömuodon käyttöä heikentämättä säätiön sidosryhmien asemaa. Lisäksi laissa ehdotetaan säänneltäväksi menettelyjä, joita ei nykyisin ole lainkaan säännelty ja joihin siksi liittyy epävarmuutta. Muutenkin ehdotetaan sellaisia materiaalisia muutoksia, joilla voidaan vähentää toimintaan liittyvää epävarmuutta ja näin lisätä tosiasiallisia toimintamahdollisuuksia.

Toisaalta erityistä huomiota on kiinnitetty säätiön sidosryhmien asemaan. Säätiöiden toimintamahdollisuuksia lisäävät keinot on valittu siten, että niillä ei olisi olennaisia vaikutuksia säätiön sidosryhmien, kuten velkojien ja edunsaajien asemaan. Lisäksi ehdotetaan erinäisiä säännöksiä, joilla näiden ryhmien asemaa voidaan turvata. Säätiön toiminnan avoimuutta ehdotetaan lisättäväksi siten, että toimintakertomuksessa ja tilinpäätöksessä on oltava säätiön tarkoituksen toteutumisen ja lähipiiritoimien osalta riittävät tiedot. Avoimuuden lisääminen helpottaa säätiön valvontaa niin viranomaisten kuin säätiön sidosryhmien toimesta.

Ehdotuksen tavoitteena on, että laki antaisi mahdollisimman hyvät puitteet rehelliselle säätiötoiminnalle. Ehdotuksessa on kuitenkin väärinkäytöksiä silmällä pitäen kiinnitetty huomiota oikeussuojajärjestelmän tosiasialliseen tehostamiseen.

3.2 Keskeiset ehdotukset

3.2.1 Säätiön tunnusmerkit, lähipiiri ja peruspääoma

Säätiön tunnusmerkit. Erilaisten säätiöiden ominaispiirteet otetaan voimassa olevaa lakia selvemmin huomioon säätiölaissa säädettävissä säätiön tunnusmerkeissä. Uuden säätiölain mukaiset säätiön tunnusmerkit kattavat pääomasäätiöiden lisäksi selvemmin myös toiminnalliset ja muut jatkuvarahoitteiset sää-

tiöt. Säätiötä ei enää määritellä säätiölaissa pelkästään määrätyn tarkoituksen toteuttamiseen varatuksi erillisvarallisuudeksi. Toisaalta ei ole tarkoituksenmukaista määritellä tarkemmin eri tavoin toimivia ja rahoitettavia säätiöitä laissa, koska käytännössä säätiön toiminta- ja rahoitusmuodot voivat muuttua. Lisäksi osa säätiöistä on niin sanottuja kesäsäätiöitä, joiden rahoitus perustuu pääoman tuottoon ja jatkuvaan ulkoiseen rahoitukseen ja jotka sekä tukevat taloudellisesti että itse harjoittavat tarkoitustaan edistävää toimintaa.

Säätiön tarkoituksen on edelleen oltava hyödyllinen. Tarkoituksen hyödyllisyys määrittyy lähipiirietujen antamisen kiellon, liiketoiminnan harjoittamista koskevien rajoitusten ja säätiön johdon yleisten velvollisuuksien selventämisen sekä säätiön toiminnan, rahoituksen ja lähipiiritoimien avoimuuden lisäämisen kautta. Voimassa olevan lain sanamuotoa riittävästi vastaavan ilmauksen säilyttäminen on tarpeen säätiöiden julkikuvan vuoksi ja varovaisuussyistä.

Säätiön säännöistä ilmenevän tarkoituksen hyödyllisyyttä selvennetään siten, että säätiön tarkoituksena ei enää miltään osin voi olla taloudellisen edun tuottaminen säätiön lähipiirille. Muutoksella korostetaan sitä, että säätiö ei ole sen lähipiiriin kuuluvien yksityisten taloudellisten intressien edistämisen väline. Ehdotuksessa on selkeytetty ja laajennettu niiden henkilöiden piiriä, jotka kuuluvat mainitun kiellon kohteena olevaan lähipiiriin. Ehdotuksessa tehdyillä muutoksilla lisätään voimassa olevaan lakiin nähden luotamusta säätiöihin toimintaan yleisen hyvän edistäjinä. Nykyisten ja uusien tukisäätiöiden ja sukusäätiöiden osalta ehdotetaan erityissäännöksiä.

Voimassa olevaa lakia vastaavasti ehdotetaan, että säätiön tarkoituksena ei voi olla liiketoiminnan harjoittaminen. Säätiö voi kuitenkin harjoittaa sen säännöissä määrättyä tarkoitusta edistävää, toimintamuotoihin välittömästi liittyvää liiketoimintaa sekä muuta säännöissä määrättyä liiketoimintaa, jolla rahoitetaan varsinaisia toimintamuotoja. Säätiölaikiin ei ehdoteta erityistä liiketoiminnan määritelmää, mikä vastaa voimassa olevaa lakia. Käytännössä toiminta, jota säätiöt ovat perinteisesti harjoittaneet ja jota aiemmin ei

ole pidetty liiketoimintana, saatetaan tapauskohtaisesti katsoa liiketoiminnaksi esimerkiksi vero-, kilpailu-, avustus- ja kirjanpitolainsäädännön kannalta. Ehdotuksen tarkoituksena on, että säätiöt voivat yleensä edistää hyödyllisen tarkoituksensa toteutumista kaikilla säännöissä määrättävillä tavoilla ilman, että esimerkiksi toiminnan kannattavuuden muutos tai kilpailun lisääntyminen säätiön säännöissä määrättyjen toimintamuotojen alalla suoraan säätiölain perusteella estäisi säätiötä jatkamasta häiriöttä toimintaansa. Ehdotus poikkeaa liiketoiminnan harjoittamisen osalta yhdistyslaista vain siten, että selvyuden vuoksi säätiöiden osalta muuta säännöissä sallittua liiketoimintaa saa harjoittaa vain varsinaisten toimintamuotojen rahoittamiseksi. Lisävaatimuksen tarkoitus on estää se, että tällainen kannattamaton liiketoiminta muodostuisi aikaa myöten käytännössä säätiön varsinaiseksi toiminnaksi. Ehdotuksella ei pyritä vaikuttamaan säätiön harjoittaman toiminnan kohteluun esimerkiksi verotuksessa, julkisia tukia annettaessa tai kilpailuolosuhteiden valvonnassa.

Käytännössä suurikin osa säätiön toiminnasta voidaan katsoa esimerkiksi verotuksessa elinkeinotoiminnaksi. Koska säätiön tarkoituksen muuttaminen sekä säätiön purkaminen ja varojen luovuttaminen muuhun yleishyödylliseen toimintaan on käytännössä vaikeata, säätiöiden mahdollisuutta liiketoiminnan harjoittamiseen ja toimintansa yhtiöittämiseen ei ole tarkoituksenmukaista rajata johonkin osuuteen säätiön tai sen konsernin tuotoista tai taseesta.

Lähipiiri. Lähipiirin määritelmää ja lähipiirisääntelyn soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi. Ehdotettu lähipiirin määritelmä kattaa voimassa olevaa lakia paremmin sellaiset säätiön piirissä toimivat tai säätiössä määräysvaltaa käyttävät henkilöt, yhteisöt säätiöt ja näiden lähipiiri, jotka voivat vaikuttaa lähipiiritoimien tekemiseen. Ehdotus kattaa voimassa olevaa lakia paremmin myös sellaiset säätiön ja lähipiiriläisen väliset vastikkeettomat toimet, joita pidetään säätiön varojen jakona, ja muut säätiön ja lähipiiriläisten väliset toimet, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa esimerkiksi säätiön säännöissä määrätyn tarkoituksen noudattamista.

Toisaalta ehdotetaan nimenomaisia säännöksiä sellaisista sukusäätiöistä ja muista tukisäätiöistä, joiden säännöissä määrätynä tarkoituksena on lähipiiriläisten tukeminen. Voimassa olevassa laissa ei ole erikseen otettu huomioon näiden säätiöiden erityispiirteitä vaikka tällaisia aiemmin perustettuja säätiöitä on toiminnassa. Käytännössä ei ole perusteita estää tällaisten uusien säätiöiden perustamista. Näiden säätiöiden erityispiirteiden huomioon ottaminen selventää oikeustilaa ja lisää esimerkiksi tukisäätiötoiminnan avoimuutta.

Peruspääoma. Ehdotuksen mukaan säätiön perustamisen vähimmäispääomavaatimus on 50 000 euroa, joka vastaa nykyisen säätiöasetuksen vähimmäispääomavaatimuksen sääntämisesajankohdan markkamäärän nykyarvoa euroissa. Koska peruspääomaa ei säännellä muualla laissa, sen merkitys jää, kuten nykyisinkin, mahdollisten sääntömääräysten varaan. Peruspääoma on maksettava kokonaan ennen säätiön rekisteröintiä. Säätiön toiminnan laajuuteen perustuvasta peruspääoman määrästä koskevasta lisävaatimuksesta ehdotetaan luovuttavaksi. Perustettavalla säätiöllä tulisi kuitenkin olla ensimmäistä kolmea vuotta varten perustajan tai ensimmäisen hallituksen laatima kirjallinen toimintasuunnitelma, talousarvio ja rahoitussuunnitelma. Uutta pääomavaatimusta ei sovelleta ennen uuden lain voimaantuloa rekisteröitäväksi ilmoitettuun säätiöön. Peruspääomavaatimus on vain uuden säätiön rekisteröinnin edellytys ja säätiölaissa ei edelleenkään vaadita peruspääoman vähimmäismäärää vastaavan pääoman säilyttämisestä olemassa olevan rekisteröidyn säätiön toiminnan aikana.

Ehdotettu säätiön tarkoituksen, toiminnan, lähipiiritoimien, johdon velvollisuuksien, toimintakertomuksen, tilinpäätöksen, tilintarkastuksen ja säätiövalvonnan sääntely on tehokkaampi ja säätiöiden perustellut tarpeet paremmin huomioon ottava kuin vähimmäispääomavaatimuksen korottaminen rahan arvon muutosta enemmän.

3.2.2 Varainhoito, sijoitustoiminta ja liiketoiminta

Ehdotuksen mukaan säätiön varainhoidon on oltava suunnitelmallista. Varainhoidolla

tarkoitetaan säätiön varsinaiseen toimintaan käytettävien varojen hoidon lisäksi säätiön mahdollisesti harjoittamaa sijoitustoimintaa ja liiketoimintaa. Voimassa olevassa laissa sijoitustoimintaa koskevista epäselvistä ja ristiriitaisista ”varmaa ja tuloa tuottavaa”-vaatimuksista ehdotetaan luovuttavaksi. Ehdotuksen mukaan kaikkeen varainhoitoon sovelletaan säätiön johdon yleistä huolellisuusvelvollisuutta, mistä ehdotetaan säädettäväksi yleisesti. Viimeksi sanotusta syystä ja erilaisten säätiöiden huomioon ottamiseksi ei ehdoteta ehdotonta vaatimusta nimenomaisen sijoitussuunnitelman laatimisesta. Käytännössä laajempaa sijoitustoimintaa harjoittavilla säätiöillä on oltava erillinen sijoitussuunnitelma johdon yleisen huolellisuusvelvollisuuden noudattamiseksi. Yleisesti noudatettava hyvä säätiötapa riittää tältä osin ohjaukseksi. Muutenkin sijoitustoiminnan suunnitelmallisuuden ja sijoitustoimintaa koskevat päätökset osoittava dokumentointi on tarpeen sen osoittamiseksi, että säätiön johto on toiminut huolellisesti ja että päivittäisen sijoitustoiminnan tehtävien delegointi ja seuranta on toteutettu asianmukaisesti. Eriyisesti pienemmässä säätiössä periaatteet voivat ilmetä useammastakin lähteestä, kuten toimintakertomuksesta, omaisuudenhoitosopimuksesta ja hallituksen kokousten pöytäkirjoista.

Lisäksi ehdotetaan, että säätiö saa harjoittaa sen tarkoituksen toteuttamiseksi säännöissä mainittuihin toimintamuotoihin välittömästi liittyvää liiketoimintaa suoraan lain nojalla, jollei sitä rajoiteta säännöissä. Lisäksi säätiö saisi harjoittaa säännöissä mainittua liiketoimintaa säätiön varsinaisen toiminnan rahoittamiseksi. Näin muotoiltuna ehdotus poikkeaa yhdistyslaista vain siltä osin kuin säätiön muuta liiketoimintaa on harjoitettava varsinaisen toiminnan rahoittamiseksi. Ehdotetun lisävaatimuksen tarkoitus on estää sellainen tilanne, jossa pitkään tappiollisesti harjoitettu liiketoiminta käytännössä muodostuisi säätiön varsinaiseksi toiminnaksi. Lisävaatimuksessa on siten otettu huomioon säätiön tarkoituksen sääntely.

Lisäksi ehdotetaan nimenomaista säännöstä liiketoiminnan yhtiöittämisestä. Yhtiöittämissä mahdollisuus ei vähennä säätiön toiminnan läpinäkyvyyttä, koska ehdotuksen mu-

kaan säätiön pitää aina laatia konsernitilinpäätös. Yhtiöittämissä mahdollisuus ei myöskään olennaisesti rajoita säätiön johdon mahdollisuutta ohjata ja valvoa yhtiöitettyä toimintaa. Velvollisuutta varsinaisen toiminnan rahoittamiseksi harjoitettavan liiketoiminnan yhtiöittämiseen ei ehdoteta, koska liiketoiminnan, sijoitustoiminnan ja muun varainhoidon väliset rajanvedot eivät ole selviä ja arvio voi olosuhteiden muutoksen myötä vaihdella. Lisäksi säätiö voi käytännössä olla vastuussa myös yhtiöitetyn liiketoiminnan riskeistä esimerkiksi tytäryrityksen rahoituksen kautta.

Muutosten tarkoitus on selkeyttää säätiölle sallittua liiketoimintaa siten, että sitä ei määritettäisi muusta lainsäädännöstä tulevien tulkintojen ja määritelmien kautta. Ehdotuksen tarkoituksena ei ole vaikuttaa säätiön harjoittaman toiminnan kohteluun julkisia tukia annettaessa tai kilpailuolosuhteiden valvonnassa. Säätiön toiminnan luonne verotuksessa ratkaistaan verolainsäädännön perusteella.

3.2.3 Säätiön perustaminen

Säätiön perustamista ja rekisteröintiä helpottaa se, että perustamisen edellytyksiä selvennetään ja perustamisasiakirjojen muotoa ja sisältöä koskevia vaatimuksia vähennetään sekä luovutaan perustamislupamenettelystä. Perustamisasiakirjojen sisältövaatimuksia voidaan rajoittaa, kun uuteen lakiin ehdotetaan olettamasaantöjä monista tähän asti vain säännöissä määräytyistä asioista. Ehdotuksen mukaan sääntöjen pakollisia määräyksiä ovat säätiön nimi, kotipaikka, tarkoitus, toimintamuodot sekä määräys siitä, miten jäljellä olevat varat käytetään säätiön purkamista ja lakkauttamista koskevassa tilanteessa. Jos säätiöllä on toimitusjohtaja tai hallintoneuvosto, tulee tästä määrätä säännöissä.

Säätiön perustajien välisten oikeussuhteiden selventämisen tarkoituksena on helpottaa säätiömuodon käyttöä useamman perustaessa säätiön. Voimassa oleva laki on kirjoitettu ensisijassa yhtä perustajaa silmällä pitäen.

Lisäksi ehdotetaan, että perustamiskirjassa määrätään säätiön toimielinten ensimmäiset jäsenet, joiden toimikausi alkaa perustamiskirjan allekirjoittamisesta. Ehdotuksen mukaan säätiön ensimmäinen hallitus vastaa

säätiön ilmoittamisesta säätiörekisteriin. Myös säätiön perustamista testamentilla selvennetään ja helpotetaan. Lisäksi mahdollistetaan testamentin tekijän tahdon noudattaminen silloinkin, kun säätiön perustamiseen ei ole edellytyksiä varojen vähäisyyden vuoksi. Viimeksi mainitussa tapauksessa testamentilla saatavat varat voitaisiin ohjata samankaltaista toimintaa edistävälle säätiölle tai yhdistykselle.

Ehdotuksessa luovutaan kaksivaiheisesta lupa- ja rekisteröinti-ilmoitusmenettelystä. Säätiön perustamisessa ehdotetaan siirryttäväksi uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaan yksivaiheiseen rekisteröintimenettelyyn.

3.2.4 Säätiön hallinto ja edustaminen

Uuteen lakiin ehdotetaan yksityiskohtaisia pakottavia ja tahdonvaltaisia säännöksiä säätiöoikeudellisista toimielimistä. Olennaisia muutoksia voimassa olevaan lakiin nähden ovat säätiöoikeudellisen vastuun kantavan johdon ja sen tehtävien määrittäminen laissa sekä vapaaehtoisten toimitusjohtaja- ja hallintoneuvosto-elimien sääntely. Toimitusjohtaja on toimielin, joka ei ole työsuhteessa säätiöön. Halutessaan säätiö voi edelleen pitää tai ottaa uuden työsuhteisen asiamiehen. Säätiö ei voi yksipuolisesti muuttaa työsuhteisen asiamiehen asemaa säätiön tässä tarkoitetuksi toimitusjohtajaksi.

Uuteen lakiin ehdotetaan säännöksiä säätiön johdon yleisistä tehtävistä ja säätiön hallinnon järjestämisestä. Ehdotus vastaa periaatteiltaan uudempaa yhteisöainsäädäntöä. Ehdotuksen mukaan johdon on huolellisesti edistettävä säätiön tarkoituksen toteutumista ja säätiön etua ja säätiön toiminta on järjestettävä tarkoituksen toteuttamisen kannalta asianmukaisesti. Yleisten velvollisuuksien perusteella johdon on huolehdittava säätiön hallinnon järjestämisestä myös siten, ettei kiellettyjä lähipiirietuuksia anneta. Johdon yleisten velvollisuuksien sääntelyllä on merkitystä myös johdon vastuun kannalta.

Lisäksi ehdotetaan hallintoa koskevia oletamasäännöksiä ja pakottavan ja tahdonvaltaisen lainsäädännön rajan selkeyttämistä. Voimassa olevassa laissa toimielinten tehtävät sekä jäsenten toimikausi ja valitseminen

perustuvat pääasiassa kunkin säätiön sääntöihin. Ehdotus yhdenmukaistaa ainakin uusien säätiöiden hallintomalleja. Toisaalta vanhat säätiöt voivat edelleen käyttää nykyisiä sääntöihinsä perustuvia toimielimiä.

Luvussa säännellään säätiön johtoon kuuluvat toimielimet toimielin kerrallaan. Säätiön johdon muodostavat hallitus, toimitusjohtaja ja hallintoneuvosto. Hallitus on edelleen ainoa pakollinen toimielin. Erityislaeissa voi olla erityisiä säännöksiä säätiön johtoon kuuluvista tahoista. Esimerkiksi yliopistolain (558/2009) 23 §:ssä säädetään säätiöyliopiston toimielimistä.

Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista siten, että ehdotuksessa säätiön hallituksen ja hallinto-neuvoston päätöksenteko sekä jäsenten oikeudet, velvollisuudet ja vastuut sekä säätiön edustaminen säännellään yksityiskohtaisemmin kuin voimassa olevassa laissa. Muutosten tarkoituksena on selventää ja tarpeellisin osin yhdenmukaistaa säätiöiden hallintorakenteita. Säätiöiden päätöksentekokyvyn varmistamiseksi rajoitetaan hallituksen jäsenten toimikauden pituutta. Säätiön tarkoituksen toteutumisen edistämiseksi esteellisyyden sääntelyä tiukennetaan hyvää säätiökäytäntöä vastaavasti apurahaa, avustusta tai muuta vastikkeetonta etua koskevien päätösten osalta. Säätiön johdon palkkioiden määrää koskeva sääntely laajennetaan koskemaan myös säätiön tytäryhteisöistä saatuja korvauksia. Säätiön perustajan ja sen etutahojen harjoittaman valvonnan helpottamiseksi sallitaan hallituksen jäsenen erottamisoikeuden tuottavat sääntömääräykset. Esteellisyyden tiukentamista lukuun ottamatta näiden ehdotusten periaatteet vastaavat uudempaa yhteisöainsäädäntöä.

3.2.5 Toimintakertomus ja tilinpäätös

Ehdotuksen mukaan säätiöiden tulee antaa toimintakertomuksessa tai tilinpäätöksen liitetietoina nykyistä yksityiskohtaisemmat ja kattavammat tiedot säätiön toiminnasta ja rahavirroista. Ehdotuksella lisätään säätiön toiminnan avoimuutta. Toimintakertomuksessa on kerrottava, miten säätiö on toiminut tarkoituksensa toteuttamiseksi sekä esitettävä säätiön mahdollinen konsernirakenne ja siinä

tapahtuneet muutokset ja lähipiiriin liittyvät rahavirrat tilikaudella. Toimintakertomuksessa annettavien tietojen avulla myös viranomaisella on mahdollisuus tehokkaammin valvoa, toimiiko säätiö tarkoituksensa toteuttamiseksi ja noudatetaanko säätiön toiminnassa lähipiirivarojenjakoa koskevia säännöksiä.

Lisäksi ehdotetaan, että säätiön on laadittava konsernitilinpäätös, jos sillä on kirjanpito-laissa tarkoitettu määräysvalta toisessa kirjanpitovelvollisessa. Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus olisi riippumatta siitä, harjoittaako emosäätiö liiketoimintaa tai täytyvätkö kirjanpitolain konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuutta koskevat raja-arvot. Poikkeustapauksissa kirjanpitolautakunta voisi hakemuksesta myöntää poikkeuksen konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuudesta.

3.2.6 Tilintarkastus

Voimassa olevaa lakia vastaavasti ehdotetaan, että jokaisessa säätiössä on suoritettava tilintarkastus. Tilintarkastuksen voi säätiöissä edelleen suorittaa vain KHT- tai HTM-tilintarkastaja ja tilintarkastuslain (459/2007) 7 §:ssä tarkoitettussa säätiössä myös JHTT-tilintarkastaja. Tilintarkastukseen ja tilintarkastajiin sovelletaan tilintarkastuslakia. Voimassa olevasta laista poiketen säätiöitä valvova Patentti- ja rekisterihallitus nimeäisi puuttuvan tilintarkastajan, jota ei jostain syystä ole valittu.

Säätiön varojen sijoittamisen ja johdon palkkioiden asianmukaisuuden tarkastamisessa on otettava huomioon mitä pidetään hyvän säätiökäytännön mukaisena tavanomaisena korvauksena. Myös uuden lain säännökset muun muassa säätiön tarkoituksesta, sijoitus- ja liiketoiminnan harjoittamisesta, johdon palkkioista, esteellisyydestä ja lähipiiritoimia koskevista toimintakertomustiedoista on otettava huomioon tarkastuksessa.

Tilintarkastajan riippumattomuuden varmistamiseksi ehdotetaan, että tilintarkastajaa on vaihdettava vähintään seitsemän vuoden välein. Jos tilintarkastajana on tilintarkastusyhteisö, ainakin päivastuullinen tilintar-

kastaja pitäisi vaihtaa seitsemän vuoden välein.

Säätiövalvontaan liittyen ehdotetaan säädettäväksi tilintarkastajan oikeudesta toimittaa PRH:lle tilintarkastuslain 16 §:ssä tarkoitettu tilintarkastuspöytäkirja. Tilintarkastuspöytäkirjan toimittamalla säätiön tilintarkastaja voisi saattaa säätiövalvonnan tietoon sellaisia valvonnan kannalta todennäköisesti olennaisia rajatapauksia, jotka eivät tilintarkastajan arvion mukaan edellytä tilintarkastuslain 15 §:ssä tarkoitettua huomautuksen antamista tilintarkastuskertomuksessa. Tarkoitus on, että tilintarkastaja voi omaloitteisesti ilmoittaa valvontaviranomaiselle esimerkiksi sellaisista tilintarkastushavainnoista, jotka voivat olla valvonnan kannalta tärkeitä mutta joiden tuleminen julkisuuteen tilintarkastuskertomuksen kautta voisi aiheuttaa tarpeetonta vahinkoa säätiölle.

3.2.7 Sääntöjen muuttaminen

Ehdotuksen lähtökohtana on, että voimassa olevan lain mukaiset sääntöjen muuttamisen yleiset edellytykset säilyvät ennallaan. Toisaalta ehdotuksessa pyritään yhtäältä joustavoittamaan ja tietyiltä osin helpottamaan sääntöjen muuttamista ja toisaalta suojaamaan säännöissä määrätuille tahoille annettuja erityisiä oikeuksia.

Säätiön tarkoituksen muuttamisen sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi siten, että säätiön johdon on ryhdyttävä toimiin säätiön tarkoituksen muuttamiseksi, jos säätiön varojen käyttäminen sille määrättyyn tarkoitukseen on olosuhteiden muuttumisen vuoksi mahdotonta tai olennaisesti vaikeutunut, kokonaan tai osittain hyödytöntä tai lainvastaisista. Näissä tilanteissa säätiön johdon huolellisuus- ja lojaliteettiperiaatteen mukaista on, että johdolla on velvollisuus pyrkiä muuttamaan tarkoitusehdosta. Muussa tapauksessa säätiön varat eivät tule käytetyksi hyödyllisellä lainmukaisella tavalla. Voimassa olevan lain sanamuodon mukaan tarkoituksen muuttaminen on johdon harkinnassa näissäkin tapauksissa.

Säätiöillä on perusteltuja tarpeita tarkoituksensa muuttamiseen myös sen vuoksi, että tarkoitus on muuttunut epätarkoituksenmu-

kaiseksi. Näiden tilanteiden varalta ehdotetaan, että säätiön tarkoitusta voi muuttaa, jos säätiön varojen käyttäminen sille määrättyyn tarkoitukseen on olosuhteiden muuttumisen vuoksi olennaisesti epätarkoituksenmukaista ja tarkoituksen muuttaminen on säätiön varojen tehokkaan ja tuloksellisen käytön edellytys.

Voimassa olevaa lakia vastaavasti ehdotetaan, että uusi tarkoitus ei saa olennaisesti poiketa alkuperäisestä tarkoituksesta. Tarkoituksen muutos tulisi voimaan rekisteröinnistä, jonka yhteydessä PRH tarkastaisi, että tarkoituksen muuttamiseen on laissa säädetyt edellytykset.

Ehdotuksen mukaan perustaja voi varautua tuleviin olosuhteiden muutoksiin siten, että säätiötä perustettaessa säännöissä määrätään perustajan tai jonkun muun oikeudesta hyväksyä esimerkiksi säätiön tarkoituksen muuttaminen lain pääsäännöstä poikkeavalla tavalla. Erityisesti toiminnallisten säätiöiden toimintaympäristöissä tapahtuvat muutokset saattavat edellyttää joustavampia keinoja tarkoituksen muuttamiseen. Samalla on kuitenkin pyritty suojaamaan rahoittajien luottamusta siihen, mihin säätiön varoja käytetään. Säätiöiden toimintaa rahoitetaan julkisilla avustuksilla sekä yksityisillä lahjoitusvaroilla. Säätiöt voivat saada toimintaansa myös verohelpotuksia, jos toiminta on järjestetty yleishyödyllisyyden edellyttämällä tavalla. Jos perustaja haluaa varata mahdollisuuden säätiön tarkoituksen muuttamiseen, asiasta on määrättävä säännöissä jo säätiön perustamisvaiheessa. Tällaisen mahdollisuuden vaikutus verotukseen määräytyy verolainsäädännön periaatteiden mukaisesti.

Ehdotuksella pyritään myös turvaamaan tehokkaammin perustajan tahdon toteutuminen tilanteissa, joissa säännöissä määrätyle taholle on annettu erityisiä oikeuksia.

Lisäksi sääntöjen muutoksen vahvistamisesta luovutaan. Sääntömuutosta koskevan päätöksen tekemistä ja sääntömuutoksen rekisteröinnin edellytyksiä muutenkin selvennetään. Muutokset vähentävät sääntöjen muuttamisesta aiheutuvia kustannuksia. Jos säännöissä on lisäedellytyksiä sääntöjen muuttamiselle, säätiön tulee osoittaa sääntömuutosta koskevan rekisteri-ilmoituksen yhteydessä, että edellytykset täyttyvät.

3.2.8 Sulautuminen

Voimassa olevaa lakia vastaavasti ehdotuksen lähtökohtana on, että vastaanottava säätiö on tarkoitukseltaan olennaisesti samankaltainen. Toisaalta olosuhteiden muutosten hallitsemiseksi ehdotetaan sulautumisten helpottamista siten, että perustamisvaiheessa säätiön säännöissä voidaan määrätä toisin tästä sulautumisen edellytyksestä sekä siten, että ei enää edellytetä, että tarkoituksen toteutuminen olennaisesti paranisi sulautumisen johdosta. Voimassa olevaa lakia vastaavasti säätiöiden sulautumisessa ei makseta sulautumisvastiketta.

Sulautumismenettelyn osalta ehdotus vastaa sisällöltään pääosin voimassa olevaa lakia. Menettelyn yksityiskohtien sääntelyn osalta mallina on käytetty soveltuvin osin uudempaa yhteisöoikeudellista sääntelyä. Voimassa olevasta laista poiketen ehdotetaan, että sulautuvien säätiöiden on laadittava lopputilitys.

Säätiöiden konsernirakenteiden purkamista helpotetaan siten, että uuteen lakiin ehdotetaan säännöksiä täysin omistetun tytäryhtiön ja -osuuskunnan sulautumisesta emosäätiöön. Muutoin tytäryhteisösulautumisen aineellisten säännösten osalta viitataan osakeyhtiölakiin, asunto-osakeyhtiölakiin ja osuuskuntalakiin.

Sulautumisen rekisteröinnin osalta ehdotetaan siirtymistä lupamenettelystä rekisteröintimenettelyyn. Ilmoitusten käsittelyn yhteydessä viranomaisen tarkistaa, että sulautumiselle on laissa ja säätiön säännöissä säädetyt edellytykset ja sulautuminen on suoritettu laissa säädettyjä menettelytapoja noudattaen.

3.2.9 Säätiön purkaminen

Olennaisimmat muutokset voimassa olevaan lakiin nähden ovat rekisteriviranomaisen mahdollisuus poistaa säätiö rekisteristä ilman selvitysmenettelyä laissa säännellyissä tilanteissa ja mahdollisuus määrätä säännöissä säätiötä perustettaessa selvitystilan edellytyksistä laista poikkeavasti sekä yksityiskohtaiset säännökset selvitysmenettelystä sekä varojen vähentymistä koskeva rekisteri-ilmoitusvelvollisuus.

Ehdotuksen mukaan säätiön perustaja voi säätiötä perustettaessa määrätä säätiön purkamisen perusteista laissa säädetystä toisin. Ehdotuksella lisätään perustajan valtaa määrittää säätiön elinkaaren pituus myös muilla perusteilla kuin määräämällä säätiön toiminta määräaikaiseksi.

Säätiön lakkauttamiseen liittyvästä lupamenettelystä ehdotetaan luovuttavaksi vastaavalla tavalla kuin säätiön perustamisen tai sulautumisen osalta. Lupamenettelyn sijasta luvussa on säännökset toiminnan lopettamiseen liittyvästä selvitystilamenettelystä ja rekisteristä poistamisesta. Selvitystilaa koskevan menettelyn osalta lakiin ehdotetaan tarkennettua sääntelyä, joka vastaa soveltuvin osin uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä. Oman pääoman menettämiseen ei liity saneerausmenettelyyn tai konkurssiin hakeutumisen velvollisuutta uuden lain perusteella.

Voimassa olevasta laista poiketen ehdotetaan, että säätiökin voisi olla yrityssaneerauksen kohteena ja että säätiölakiin otetaan säännös säätiön konkurssista.

3.2.10 Päätöksen moite

Voimassa olevasta laista poiketen uudessa laissa säädettäisiin nimenomaisesti säätiön toimielimen päätöksen moittimisesta. Luvun säännöksillä selkeytetään oikeustilaa sen osalta, miten säätiön päätöksiä voi säätiölain mukaan moittia. Voimassa olevassa laissa ei ole päätöksen moitetta koskevia normeja.

Ehdotuksen mukaan hallintoneuvoston ja hallituksen päätöstä voidaan moittia kanteella sen julistamiseksi pätemättömäksi tai mitättömäksi. Luvussa määritellään mitättömän ja määrääjassa moitittavan päätöksen raja. Hallituksen tai hallintoneuvoston päätös on mitätön, jos kokouskutsua ei ole toimitettu tai kokouskutsua koskevia määräyksiä on olennaisesti rikottu ja virheellä on voinut olla vaikutusta päätöksen sisältöön. Päätös on ehdotuksen mukaan mitätön myös, jos laissa tai säännöissä määrätyn tahon suostumusta päätökseen ei ole saatu. Tällä tarkoitetaan tilanteita, joissa säännöt edellyttävät säännöissä yksilöidyn tahon suostumusta päätökselle. Mitätön on lisäksi päätös, jos sitä ei olisi voinut lain tai sääntöjen mukaan lainkaan

tehdä. Muilta osin päätökset ovat moitteenvaivaisia. Moitekanne päätöksen julistamiseksi pätemättömäksi tulee nostaa kolmen kuukauden kuluessa päätöksen tekemisestä. Kiinteä määräaika ei koske mitättömiä päätöksiä.

Moiteoikeus hallituksen ja hallintoneuvoston päätökseen on ehdotuksen mukaan hallintoneuvostolla, hallintoneuvoston jokaisella jäsenellä, hallituksella, hallituksen jokaisella jäsenellä ja perustajalla. Perustajan moiteoikeutta voidaan rajoittaa säännöissä. Säännöissä voidaan määrätä, että tietyllä muulla taholla on myös moiteoikeus.

Moiteoikeuden sääntelyllä lisätään toimielinten jäsenten sekä perustajan mahdollisuutta vaikuttaa säätiön päätösten lain ja sääntöjen mukaisuuden valvontaan. Säännöksillä lisätään perustajan vaikuttamismahdollisuutta myös siihen, että säätiön varoja käytetään perustajan säännöissä määräämään tarkoitukseen ja että toiminnassa huomioidaan perustajan säännöissä asettamat pakottavat määräykset, joista ei voi poiketa edes sääntömuutoksella.

Patentti- ja rekisterihallitukselle ei ehdoteta moiteoikeutta säätiön päätöksestä. Valvovalta viranomaisella on ehdotuksen mukaan oikeus määrätä hallitus ryhtymään toimiin oikean aikaansaamiseksi tai kieltää virheellisen päätöksen täytäntöönpano. Patentti- ja rekisterihallitus voi myös nostaa vahingonkorvauksenteen hallituksen ja hallintoneuvoston jäsentä tai toimitusjohtajaa vastaan säätiölle aiheutetusta vahingosta. Patentti- ja rekisterihallituksen valvonta on jälkikäteistä säätiön toiminnan laillisuusvalvontaa, ja sillä, että säätiön päätöstä ei ole moitittu normaalissa päätöksen moittimisesta koskevassa järjestyksessä, ei pääsääntöisesti vaikuteta viranomaisen valvontakeinoihin.

3.2.11 Vahingonkorvausvastuu

Ehdotuksen mukaan säätiöoikeudelliseen vahingonkorvausvastuuseen voi joutua hallintoneuvoston jäsen, hallituksen jäsen ja toimitusjohtaja. Vahingonkorvausvastuuseen voi edellä mainittujen lisäksi joutua testamentisäätiön toimeenpanija. Muun kuin säätiön johtoon kuuluvan elimen ja toimihenkilön korvausvastuuseen sovelletaan jatkossa

vahingonkorvauslain ja sopimusvastuun periaatteita.

Ehdotus vastaa korvausvastuun perusteen osalta voimassa olevan lain periaatteita. Lais- sa ehdotetaan säänneltäväksi vastuuta koske- vasta tuottamusolettamasta, joka vastaa voi- massa olevaa käytäntöä. Jos vahingon aiheut- taja on aiheuttanut vahinkoa lähipiiritoimella taikka rikkomalla säätiölakia tai säätiön sään- töjä, vahinko katsotaan aiheutetuksi tuotta- muksella, jollei vahingon aiheuttaja osoita, että hän on toiminut tilanteessa huolellisesti. Käännettyä näyttötaakkaa ei sovelleta tilan- teeseen, jossa vahingonkorvausta vaativa väittää johtoon kuuluvan rikkoneen yleistä huolellisuusvelvollisuutta.

Ehdotuksen mukaan vahingonkorvauskanteen nostamisesta päättää jatkossa hallituksen ja toimitusjohtajan toimintaa valvova hallin- toneuvosto, jollei säännöissä nimenomaisesti määrätä, että asiasta päättää hallitus. Jos sään- tiöllä ei ole hallintoneuvostoa, päättää vahin- gonkorvauskanteen nostamisesta hallitus.

Ehdotuksessa on lisätty perustajan mahdol- lisuutta vaikuttaa säätiön toiminnan valvon- taan. Perustajalla on ehdotuksen mukaan oi- keus vahingonkorvauskanteen nostamiseen. Säätiön perustamisesta kuluneella ajalla ei ole lähtökohtaista vaikutusta perustajan kan- neoikeuteen. Perustajalla olisi kanneoikeus vaikka perustaja ei enää osallistuisi säätiön hallintoon tai toimintaan taikka toiminta olisi muuttunut tai kasvanut huomattavasti perus- tamisen jälkeen. Säännöissä voidaan säätiötä perustettaessa tai sen jälkeen sääntömuutok- sella antaa lisäksi määrätulle taholle oikeus vahingonkorvauskanteen nostamiseen.

Ehdotus poikkeaa sisällöltään voimassa olevasta oikeudesta kanneoikeuden vanhen- tumisen osalta. Kanneoikeuden vanhentumisaikaa ehdotetaan pidennettäväksi kolmes- ta vuodesta viiteen vuoteen. Jos kysymys on rikosoikeudellisesta korvausvastuusta, kan- neaika on vielä pidempi.

3.2.12 Riitojen ratkaiseminen

Säätiölakiin ehdotetaan nimenomaisia säännöksiä toimivaltaisesta tuomioistuimesta riita-asioissa, kiireellisesti käsiteltävistä asi- oista ja tiedoksiannosta säätiölle. Tiedoksiann- toa koskevaa sääntelyä lukuun ottamatta

voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa sääntelyä.

Muutokset vastaavat uudemman yksityisiä yhteisöjä koskevan lainsäädännön säännök- siä.

3.2.13 Rangaistussäännökset

Ehdotuksessa lähdetään säätiöoikeuden osalta siitä yhteisöoikeudessa vallalla olevas- ta yleisestä lähtökohdasta, että rangaistus- säännöksiin ei säätiöoikeudessa tulisi turvau- tua ilman erityisen painavia syitä. Rangais- tussäännökset tulevat kysymykseen lähinnä silloin, kun säätiölaissa säädettyjä muita kei- noja ja sanktioita, kuten hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenen vaihtamista taikka vahin- gonkorvausta, ei voida pitää riittävän tehok- kaana esimerkiksi lainvastaisen toiminnan poikkeuksellisen vakavuuden johdosta. Kiel- lettyjen lähipiirietujen antaminen voi ehdo- tuksen mukaan tulla rangaistavaksi laittoma- na varojenjakona.

3.2.14 Säätiörekisteri

Luvussa ehdotetaan säädettäväksi Patenti- ja rekisterihallituksen ylläpitämästä säätiöre- kisteristä soveltuvin osin kaupparekisterila- kia (129/1979) vastaavasti. Rekisterin pitä- misen sekä rekisteriin tehtävien ilmoitusten ja siihen tallennettävien tietojen osalta ehdo- tus vastaa pääosin voimassa olevaa oikeutta. Muilta osin lukuun ehdotetaan kaupparekis- terilain sääntelyä vastaavia säännöksiä muun muassa säätiön aputoiminimen ja nimen käännöksen rekisteröimisestä, rekisteri- ilmoituksen kielestä sekä rekisteri-ilmoi- tuksen virheen korjaamisesta. Säätiön sääntö- jen ennakkotarkastuksesta ehdotetaan säadet- täväksi yhdistyslainsäädäntöä vastaavasti. Li- säksi rekisteröintiä koskevassa sääntelyssä otetaan huomioon rekisterinpidon kehittämi- seen liittyvät tarpeet.

3.2.15 Säätiövalvonta

Ehdotuksen mukaan säätiövalvonnasta vas- taa edelleen Patenti- ja rekisterihallitus ja valvonta kohdistuu säätiölain ja säätiön sään- töjen noudattamiseen. Valvontatehtävien ja- koon eri viranomaisten kesken ei ehdoteta

muutosta, joten esimerkiksi muut valvontaviranomaiset, kuten poliisi ja Verohallinto, vastaavat nykyiseen tapaan valvonnasta muussa laissa säädetyllä tavalla.

Säätiövalvonnan tasoa ja kohdentumista seurataan patentti- ja rekisterihallituksen tuulosohjauksen yhteydessä työ- ja elinkeinoministeriön toimesta. Patentti- ja rekisterihallitus on nettobudjetoitu virasto, jolle säätiövalvonnasta aiheutuvat kulut on katettava säätiövalvontamaksuilla, joiden suuruus on säännelty säätiövalvontamaksusta annetussa laissa. Säätiövalvonta on edelleen laillisuusvalvontaa, joka koskee säätiölain ja säätiön sääntöjen noudattamista. Säätiövalvonta on myös edelleen yleensä jälkikäteistä ja perustuu valvontaviranomaisen saamiin vuosilmoitus ja muihin tietoihin, kuten kanteluihin. Valvontatoimien on oltava tarpeellisia ja oikeassa suhteessa selvittävään asiaan nähden. Esimerkiksi sen tulkitsemiseksi, onko säätiön tietty toimenpide säätiön tarkoitusta tai toimintamuotoja koskevan sääntömääräyksen mukainen, ei yleensä ole tarpeen suorittaa erityistä tarkastusta säätiössä. Toisaalta on tarpeen, että patentti- ja rekisterihallitus voi esimerkiksi uuden säätiölain voimaantulon jälkeen edistää konsernitilinpäätöskäytännön parantamista tiedottamalla kaikille säätiöille uusista säännöksistä ja selvittämällä sääntöjen noudattamista esimerkiksi vuosilmoitushavaintojen perusteella. Vastaavasti patentti- ja rekisterihallitus voi selvittää esimerkiksi säätiöiden vaaliavustustoiminnan säätiölain ja säätiöiden sääntöjen mukaisuutta siten, että avustusrekisterin mukaan avustuksia antaneiden säätiöiden säätiörekisterissä olevien sääntöjen tarkoitus- ja toimintamuotomääräykset selvitetään.

Ehdotettu patentti- ja rekisterihallituksen valvontatoimivalta vastaa voimassa olevaa lakia ja muun vastaavan viranomaisvalvonnan sääntelyä.

Säätiövalvonnan tehostamiseksi ehdotetaan lainsäädännöstä aiheutuvien Patentti- ja rekisterihallituksen ja muiden viranomaisten välisen tiedonvaihdon esteiden poistamista siltä osin kuin esteet johtuvat puutteellisesta säätiölainsäädännöstä. Lisäksi säätiövalvonnan sääntelyssä otetaan huomioon vuosilmoitusten sähköistämiseen ja muuhun valvonnan kehittämiseen liittyvät tarpeet.

Säätiövalvonnan kustannusten kattamiseen tarvittavasta säätiövalvontamaksusta säädetään edelleen sitä koskevassa laissa. Maksua ei ehdoteta muutettavaksi tässä vaiheessa, koska nykyisestä valvontamaksusta ei ole vielä kokemuksia ja patentti- ja rekisterihallitus suunnittelee muita uudistuksia, jotka voivat vaikuttaa myös säätiövalvonnan kustannuksiin.

Säätiövalvontaa helpottaa myös säätiön tarkoituksen ja sen toteuttamisen, säätiön johdon tehtävien ja vastuun sääntelyn uudistaminen. Lisäksi ehdotuksessa pyritty tehostamaan säätiön johdon, perustajan ja sääntöissä mahdollisesti määrätyn ulkopuolisen tahon oikeuksia puuttua säätiön toimintaan silloin, kun säätiössä rikotaan säätiölakia tai sääntöjä. Säätiön viranomais- ja muuta valvontaa edistävät myös säätiöiden tiedonantovelvollisuutta lisäävät uudet tilinpäätöstä ja toimintakertomusta ja tilintarkastuspöytäkirjaa koskevat vaatimukset.

Viranomaisen harjoittaman säätiövalvonnan lisäksi ehdotetaan säädettäväksi perustajan oikeudesta määrätä sääntöissä yksityisiä valvontakeinoista. Voimassa olevan lain aikana kehittyneessä säätiökäytännössä on muun muassa voitu osoittaa säätiön hallituksen tai tilintarkastajan nimittäminen ulkopuoliselle tai määrätä, että säätiön tarkoituksen muuttaminen edellyttää ulkopuolisen lausuntoa.

3.2.16 Lain rakenne ja kirjoittamistapa

Vaikka ehdotuksessa pyritään säätiöiden toimintavapauden lisäämiseen, yksityiskohdallisen tahdonvaltaisen sääntelyn määrä on ehdotuksessa moninkertainen verrattuna voimassa olevaan lakiin. On säätiöiden etujen mukaista, että keskeiset säätiöoikeudelliset kysymykset säännellään laissa. Kattava sääntely tekee mahdolliseksi sen, että säätiöt voivat toimia ilman turhia säätiöoikeudellisista seikoista sopimisesta aiheutuvia kustannuksia. Säätiöiden toimintavapauden lisääminen ehdotetaan toteutettavaksi pääasiassa muuttamalla säännöksiä tahdonvaltaisiksi, sallimalla ja tarvittaessa sääntelemällä uusia menettelyjä ja poistamalla joitakin muotovaatimuksia erityisesti säätiön perustamisen osalta.

Laki on jaettu osiin siten, että yleisiä periaatteita, hallintoa, rakennejärjestelyitä ja seuraamuksia koskevat säännökset ovat omina kokonaisuuksinaan. Näin pyritään helpottamaan erilaisten käytettävissä olevien mahdollisuuksien havaitsemista ja vertailua.

Sekä lain luvut että lukujen sisällä pykälät on pyritty sijoittamaan siten, että ne palvelisivat käyttäjien tarpeita, eikä esimerkiksi aina kulloinkin käsiteltävän menettelyn ajallista järjestystä noudattaen. Tämän vuoksi säätiön hallintoa koskevat säännökset, jotka yleensä tulevat sovellettaviksi kaikissa säätiöissä, on sijoitettu heti yleisten säännösten jälkeen. Säätiön toimielimiä koskevassa sääntelyssä on katsottu asianmukaiseksi ensiksi kuvata, mitä toimielimet tekevät, ja vasta sen jälkeen säännellä esimerkiksi toimielinten jäsenten valintaa. Johtoa koskevat säännökset on kirjoitettu siten, että hallitusta, toimitusjohtajaa ja hallintoneuvostoa koskevat säännökset muodostavat omat kokonaisuutensa.

Lukuihin on lisätty väliotsikot ja kaikki pykälät on varustettu pykäläotsikolla. Pykälät on kirjoitettu mahdollisimman lyhyesti. Viittaukset muihin pykäliin on pääsääntöisesti tehty siten, että lainkohdan lisäksi viittauksesta yleensä käy ilmi se, mitä lainkohdassa säännellään. Niin sanottuja ”soveltuvin osin”-viittauksia on vältetty. Sitä vastoin ehdotus sisältää runsaasti informatiivisia viittauksia, joilla lukijan huomio kiinnitetään tiettyyn muualla säänneltyyn asiaan.

3.2.17 Yleisten periaatteiden korostaminen

Lain ensimmäisessä luvussa säädettäisiin säätiön toiminnan keskeisistä periaatteista. Kun ne esitellään lain alussa, lukija voi saada käsityksen siitä, mihin periaatteisiin laki perustuu ja mitä oikeushyviä laissa pyritään suojelemaan. Tämä edesauttaa jäljempänä säädettävien yksityiskohtaisempien pykälien tarkoituksen ja sisällön ymmärtämistä.

Keskeisten periaatteiden esittäminen lain alussa myös korostaa niiden merkitystä oikeusperiaatteina. Säätiöoikeudellisen toiminnan monimutkaistuuksien lisääntyessä on tärkeää tuoda esille niitä periaatteita, joiden avulla ongelmalliset tilanteet viime kädessä ratkaistaan. Laajempaa ai-

neellista merkitystä on säätiön tarkoitusta ja toimintaa, lähipiiritoimia ja säätiön johdon huolellisuusvelvoitetta koskevilla säännöksillä.

Johdon huolellisuusvelvollisuuteen sisältyy vaatimus huolellisesta toimimisesta, mutta myös velvollisuus edistää säätiön eikä esimerkiksi vain hallituksen jäsenen valinneen tahon etua. Velvollisuus suojaa säätiön tarkoituksen toteutumista ja myös säätiön velkojia ja on tärkeä esimerkiksi johdon vahingonkorvausvastuun arvioinnin kannalta. Periaate ei ilmene suoraan nykyisestä laista, mutta sen on vakiintuneesti katsottu olevan voimassa.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Vapaa kansalaistoiminta. Ehdotus parantaa säätiömuotoisen vapaan kansalaistoiminnan mahdollisuuksia osallistua kansalaisyhteiskunnan toimintaan ja lisää säätiömuotoisen toiminnan avoimuutta. Ehdotus tuo myös uusia mahdollisuuksia järjestöille ja yhdistyksille niiden toiminnan ja talouden järjestämiseen.

Julkisen sektorin toimintojen järjestäminen. Ehdotus lisää säätiömuodon käyttökelpoisuutta myös julkisen sektorin toimintojen järjestämiseen. Julkisen hallinnon tehostaminen tai muut vastaavat muutokset eivät kuitenkaan sinällään johda siihen, että voittoa tavoittelemattoman osakeyhtiön muodossa harjoitettua toimintaa siirrettäisiin säätiöille.

Säätiöiden sidosryhmät ja varainhankinta. Säätiötoiminnan pelisääntöjen selventäminen ja avoimuuden lisääminen tarkoittaa myös sitä, ettei säätiöiden toimintamahdollisuuksien lisäämisestä aiheudu tarpeettomia epävarmuustekijöitä säätiöiden edunsaajien, työntekijöiden, sopimuskumppanien, velkojien ja muiden sidosryhmien kannalta. Nämä muutokset myös edistävät säätiöiden nauttimaan luottamusta yleisön keskuudessa ja suhteessa viranomaisiin, mikä on omiaan myös helpottamaan säätiöiden varainhankintaa.

Viranomaistoiminta. Säätiön tarkoituksen selventämisen, lähipiirirajoitusten tiukentamisen ja säätiöiden ja niiden konsernien har-

joittaman toiminnan avoimuuden lisääminen ovat omiaan helpottamaan ja edistämään myös viranomaistoimintaa, joka liittyy esimerkiksi julkisiin tukiin, kilpailuolosuhteisiin ja verotukseen. Ehdotetuilla säännöksillä ei ole tarkoitus muuttaa säätiöiden kohtelua muussa lainsäädännössä ja hallintokäytännössä, joka koskee esimerkiksi verotusta, julkisia tukia ja kilpailuolosuhteita. Avoimuuden lisääminen todennäköisesti vähentää mahdollisuutta käyttää säätiötä hyväksi harmaassa taloudessa ja talousrikollisuudessa.

4.2 Säätiövaikutukset

Säätiöiden toimintamahdollisuudet. Ehdotus selventää, lisää ja helpottaa hallitulla tavalla erilaisten ja erikokoisten säätiöiden toimintamahdollisuuksia. Tämä tarkoittaa säätiökohtaisten, tehokkaiden ja tuloksellisten menettelyjen sallimista nykyistä useammin. Tavoitteena on saattaa säätiöiden säätiöoikeudelliset toimintamahdollisuudet nykyaikaiselle tasolle siten, että nykyiset ja uudet säätiöt voivat toimia nykyisellä tavalla tai kehittää toimintaansa tarpeidensa mukaisesti. Esimerkiksi toiminnallisten ja muiden jatkuvarahoitteisten säätiöiden sekä säätiön varsinaisiin toimintamuotoihin välittömästi liittyvän liiketoiminnan ottaminen huomioon uudessa laissa selventävät merkittävästi säätiötoiminnan pelinsääntöjä ja ymmärrettävyyttä myös sivullisten kannalta. Olemassa olevat säätiöt voivat jatkaa nykyistä hyvän säätiötavan mukaista toimintaa eikä niiden ole pakko muuttaa esimerkiksi hallintomalliaan. Ehdotus ei johda säätiötoiminnan erityispiirteiden muuttumiseen.

Säätiömuotoa koskevat vaatimukset säätiön tarkoituksesta, vähimmäispääomasta, lähipiiritoimista, sijoitus- ja liiketoiminnan harjoittamisesta, tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta, pakollisesta tilintarkastuksesta ja säätiövalvonnasta sekä yrityksiin ja yhdistyksiin verrattuna moninkertaisista rekisteröintimaksuista ja vuosittain perittävästä valvontamaksusta rajoittavat edelleen säätiömuodon käyttämistä silloin, kun tarkoituksena on harjoittaa pääosin yritystoimintaa tai järjestötoimintaa.

Säätiön tarkoitus, toiminnan tehokkuus ja tuloksellisuus. Ehdotus on omiaan kannustamaan säätiöitä tuloksellisempaan toimintaan ja helpottaa toiminnan tehostamista. Käytävissä olevien tietojen perusteella säätiöiden tuki esimerkiksi tieteen, taiteen ja muun kulttuurin edistämiseksi on jo nykyisin järjestetty tehokkaasti hallintokulujen ja jaetun tuen suhteella mitattuna (SRNK:n lausunnon mukaan sen jäsensäätiöiden hallintokulut ovat tyypillisesti 12 % jaetun tuen määrästä). Esimerkiksi toimitusjohtaja-toimielimen käyttöönotto voi helpottaa säätiön päivittäisen toiminnan tehostamista. Näiden myönteisten vaikutusten saavuttamisen kannalta olennaista on, että ehdotuksesta ei aiheudu säätiöille sellaisia merkittäviä hallinnollisia kuluja, jotka eivät ole tarpeen jo nykyisen säätiöiden hyvän hallintotavan noudattamiseksi. Toiminnan tuloksellisuuden parantamisen ja tehokkuusetujen määrällinen arviointi ei ole mahdollista, mutta niiden olemassaolo käy ilmi muun muassa oikeusministeriön arviomuistiosta saaduista lausunnoista.

Tuloksellisuutta parantavia ja taloudellisiin tehokkuusetuihin johtavia uudistuksia ovat muun muassa:

- säätiön tarkoituksen sääntelyn selventämisen myötä säätiön koko toiminnan on edistettävä vain säännöissä määrättyä tarkoitusta;
- säätiön hallintoa ja toimintaa koskevat olettasäännöt, jotka helpottavat uuden säätiön perustamista ja mahdollistavat yhtenäisemmän tulkintakäytännön muodostumisen;
- sääntelyn yhtenäistäminen suhteessa muuhun yhteisölainsäädäntöön helpottaa ja yhdenmukaistaa laintulkintaa sekä lisää säätiömuodon tunnettuisuutta ja parantaa säätiöiden käytössä olevien taloushallinnon palvelujen saatavuutta;
- säätiön hallinnon uusi sääntely selventää toimintaan liittyviä vastuukysymyksiä ja vähentää oikeiden menettelytapojen löytämiseen käytettäviä selvittelykustannuksia;
- lähipiiritoimien ja esteellisyyden sääntelyn soveltamisalan laajentaminen vähentää intressiristiriitojen vaikutusta säätiövarallisuuden säätiön tarkoituksen mukaiseen tehokkaaseen ja tulokselliseen käyttöön ja lisää luottamusta päätöksentekoon;

- säätiön edustajan toimien sitovuuden määrittely muun yhteisölainsäädännön periaatteita vastaavasti on omiaan vähentämään epäselvyyksiä, tarpeettomia oikeudenmennyksiä ja vahinkoja;

- säätiön tarkoituksen muuttamisen edellytysten selventäminen ja rajattu helpottaminen edistävät säätiövarallisuuden tehokkaan ja tuloksellisen käytön olosuhteiden muuttuessa tavalla jonka voidaan olettaa vastaavan perustajan tavoitteita ja joka on myös yhteiskunnan edun mukaista;

- vahingonkorvausvastuun ja päätösten moittimisen edellytysten ja menettelyiden selventäminen vähentävät oikeustilan epäselvyydestä johtuvia kustannuksia.

- sulautumissääntelyn tarkoituksena on mahdollistaa aiempaa paremmin sellaisten kokonaisuusien muodostaminen, joissa perustajien määräämää tarkoitusta voidaan toteuttaa tehokkaasti myös silloin, kun yksittäisen säätiön toimintaedellytykset lakkaavat.

Sijoitustoiminta. Vaatimus sijoitustoiminnan suunnitelmallisuudesta vastaa käytännössä nykyistä säätiöiden hyvää hallintotapaa ja on johdettavista säätiön johdon yleisestä huolellisuusvelvollisuudesta. Ehdotukset säätiön sijoitustoiminnan ja sen yhtiöittämissä, hallintomallien, johdon yleisten velvollisuuksien, esteellisyyden, liiketoiminnan, lähipiiritoimien ja konsernitilinpäätöksen sääntelyksi selventävät sijoitustoiminnan pelinsääntöjä, sallivat nykyisten yleisesti hyvinä ja toimivina pidettävien toimintatapojen jatkamisen ja tuovat myös uusia vaihtoehtoja sijoitustoiminnan järjestämiseen. Uusista säännöksistä ei aiheudu säätiöiden sijoitustoiminnalle tarpeettomia hallintokuluja eivätkä uudet säännökset kannusta säätiötä nykyistä suuremman riskin ottamiseen sijoitustoiminnassa.

Liiketoiminta. Ehdotus liiketoiminnan sääntelyksi selventää pelinsääntöjä ja helpottaa säätiön toiminnan häiriötöntä jatkamista silloin, kun säätiön varsinaista toimintaa pidetään esimerkiksi verotuksessa elinkeinotoimintana, ja silloin, kun varsinaisen toiminnan tehokkuuden tai tuloksellisuuden vuoksi säätiön on tarpeen harjoittaa varsinaiseen toimintaan välittömästi liittyvää liiketoimintaa (esimerkiksi museon kauppa ja kahvila). Ehdotus selventää pelinsääntöjä ja antaa säätiöille jossain määrin uusia toimin-

tamahdollisuuksia myös säätiön varsinaisen toiminnan rahoittamiseksi harjoitettavan liiketoiminnan suhteen. Käytännössä säätiön sijoitustoiminnan, liiketoiminnan ja muun varainhoidon väliset rajat eivät ole kaikilta osin selviä, joten tilanteesta riippuen sijoitustoimintaa saatetaan esimerkiksi verotuksessa pitää elinkeinotoimintana. Myös säätiöiden muun liiketoiminnan osalta ehdotus selventää pelinsääntöjä, kun vain säännöissä sallittu liiketoiminta varsinaisen toiminnan rahoittamiseksi sallitaan, lähipiiritoimien ja esteellisyyden sääntelyä tiukennetaan ja konsernitilinpäätösvelvollisuutta laajennetaan. Käytännössä säätiöt harjoittavat nykyisinkin tällaista toimintaa omistamiensa yhtiöiden kautta siten, että säätiön varoja on sidottu liiketoimintaan jota voidaan käytännössä johtaa säätiön johdon toimesta. Uusista säännöksistä ei aiheudu säätiöiden liiketoiminnalle tarpeettomia hallintokuluja. Toisaalta ei ole syytä olettaa, että uusi sääntely lisää merkittävästi säätiöiden suoraan tai välillisesti harjoittamaa liiketoimintaa ja liiketoimintaan liittyvän riskinottoa.

Tukisäätiöt. Tukisäätiöiden ottaminen huomioon uudessa säätiölaissa selventää tukisäätiötoiminnan pelinsääntöjä ja lisää toiminnan julkisuutta, mikä yhtäältä voi helpottaa tukisäätiöiden perustamista ja toisaalta voi edellyttää nykyisten tukisäätiöiden toiminnan kehittämistä. Ehdotus selventää tukisäätiöiden käyttöä esimerkiksi järjestötoiminnassa ja yritysten omistusjärjestelyissä. Osa nykyisistä tukisäätiöistä voi joutua muuttamaan toimintaansa jo vireillä olevien valvontatoimien ja oikeudenkäyntien myötä syntyvän oikeus- ja viranomaiskäytännön perusteella.

Sukusäätiöt. Myös sukusäätiöiden ottaminen huomioon uudessa laissa selventää tällaisen toiminnan pelinsääntöjä ja helpottaa tällaisen säätiötoiminnan arviointia. Toiminnan verotuksellinen arviointi tehdään verolainsäädännön perusteella. Sukusäätiöt eivät yleensä täytä tuloverolain 22 §:ssä säädettyjä yleishyödyllisyyden edellytyksiä (KHO 1984 T 2005). Tämän vuoksi sukusäätiöiden nimenomainen sääntely ei vääristä verotusta eikä kilpailuolosuhteita.

Lähipiiritoimet. Lähipiirikiellon selventäminen edistää säätiön tarkoituksen toteutu-

mista. Lähipiiritoimien raportoinnista säätiöille voi aiheutua lisäkustannuksia lähinnä lähipiiritoimien seurannan järjestämisestä. Toisaalta jo voimassa olevan lain perusteella säätiöllä on velvollisuus seurannan järjestämiseen säätiön tarkoituksen ja johdon huolellisuusvelvollisuuden perusteella ehdotuksen suuntaisesti. Lähipiiritoimia koskevat uudet raportointivaatimukset eivät koske sukusäätiöitä.

Palkkio-, esteellisyys- ja tilintarkastusvaatimukset. Säätiön johdon palkkioiden määrittämistä koskeva sääntely ja vastikkeettomien etujen antamista koskeva erityinen esteellisyysäännös eivät käytännössä lisää säätiöiden hallintokustannuksia, koska uudet vaatimukset vastaavat säätiöiden hyvää hallintotapaa. Tilintarkastajan kierrättämisvelvollisuudesta voi aiheutua lisäkustannuksia arviolta niille säätiöille, joissa tilintarkastajaa tai päävastuullista tilintarkastajaa vaihdetaan harvemmin kuin seitsemän vuoden välein. Lisäkustannuksia aiheutuu uuden tilintarkastajan valinnasta ja tilintarkastajan vaihdoksen käytännön toteutuksesta. Oikeusministeriön säätiökyselyyn vastanneista 684 säätiöstä 65 ilmoitti käyttäneensä samaa tilintarkastajaa yli 10 vuotta. Todennäköisesti suurempi osa pienimmistä säätiöistä käyttää samaa tilintarkastajaa yli seitsemän vuotta, jonka jälkeen tilintarkastajaa on vaihdettava lakiehdotuksen mukaan. Ehdotuksen arvioidaan lisäävän vähäisessä määrin tilintarkastuskustannuksia emosäätiöissä, joissa konsernitason tarkastus yleistyy konsernitilinpäätösvelvollisuuden laajentumisen vuoksi. Toisaalta konsernitilinpäätöksen laatiminen voi helpottaa emosäätiön tilintarkastusta. Käytävissä olevien arvioiden perusteella pienemmän konsernin hyvin tehdyn konsernitilinpäätöksen tarkastamiseen kuluu keskimäärin puoli työpäivää. Jos säätiön konserniin kuuluu paljon tytäryhtiöitä ja konsernin sisäisiä tapahtumia on paljon, emosäätiön konsernitilinpäätöksen tarkastamiseen kuluu yksi työpäivä. Arviolta 200–300 emosäätiötä joutuu tekemään ehdotuksen perusteella konsernitilinpäätöksen, jota ne eivät ole tähän asti tehneet.

Toimintakertomusvaatimukset. Säätiön toiminnan avoimemmasta esittelystä toimintakertomuksessa aiheutuu vähäisiä lisäkuluja

lähinnä sellaisille apurahasäätiöille, jotka eivät jo nyt noudata Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunnan julkaisemaa Hyvää säätiötapaa tai vastaavia suosituksia. Käytännössä myös toiminnallisten ja muiden jatkuvarahoitteisten säätiöiden on nykyisinkin laadittava kattava selvitys toiminnastaan esimerkiksi säätiön rahoittajia ja sopimuskumppaneita varten. Ehdotus toimintakertomuksessa hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenten ja toimitusjohtajan palkkioista annettavien tietojen vaatimisesta myös pieniltä säätiöiltä voi periaatteessa lisätä vähäisessä määrin säätiön hallintokuluja. Käytännössä palkkioiden maksaminen hallintoelinten jäsenille on harvinaista myös pienissä säätiöissä, joilla ei tiettävästi ole tällä hetkellä sellaisia toimitusjohtajia, joihin vaatimusta sovellettaisiin. Ehdotus lähipiirietuja koskevien tietojen antamisesta toimintakertomuksessa voi jossain määrin lisätä säätiöiden hallintokuluja. Toisaalta voimassa olevankin lain perusteella säätiöiden on pitänyt seurata lähipiirietujen antamista sen vuoksi, että säätiön pääasiallisena tarkoituksena ei ole voinut olla taloudellisten etujen tuottaminen perustajalle ja säätiön henkilöstölle. Lähipiiritoimia koskevien tietojen kerääminen ja tallentaminen on tarpeen myös säätiön tarkoitusta, lähipiirikieltoa ja vastikkeettomien etujen antamiseen liittyvä erityistä esteellisyysvaatimusta koskevan sääntelyn noudattamiseksi. Myös näiltä osin ehdotus vastaa sisällöltään säätiöiden hyvää hallintotapaa, joten näiden tietojen antamisesta toimintakertomuksessa ei aiheudu merkittäviä lisäkustannuksia säätiöille.

Konsernitilinpäätösvaatimus. Ehdotuksen mukaan konsernin emosäätiön on konsernin koosta riippumatta laadittava konsernitilinpäätös, jollei Kirjanpitolautakunta myönnä poikkeusta sen laatimisesta. Konsernitilinpäätösvaatimuksen laajentamista koskemaan kaikkia emosäätiöitä perustellaan sillä, että säätiöllä ei ole omistajia eikä omistajavaltontaa, minkä vuoksi vaatimus on tarpeen kokonaiskuvan saamiseksi toiminnasta ja rahavirroista. Kirjanpitolaissa säädettyä laajempi konsernitilinpäätösvaatimus helpottaa ja edistää säätiön tarkoitusta, toimintaa, varojen sijoittamista ja liiketoimintaa koskevien rajoitusten noudattamisen seurantaa ja valvontaa sekä säätiön toiminnan tehokkuuden

ja tuloksellisuuden arviointia. Lähipiiritoimia koskevien rajoitusten noudattamisen edistämiseksi lakiin ehdotetaan lisäksi erityissäännöstä säätiökonsernin piirissä annettavien lähipiirietujen ilmoittamisesta säätiön toimintakertomuksessa.

Käytännössä huomattava osa emosäätiöistä ei tällä hetkellä eri syistä laadi kirjanpitolaisa edellytettyä konsernitilinpäätöstä (ks. 2.7 kohta). Tällaiset syyt voivat liittyä esimerkiksi säätiön julkikuvaan, verotukseen ja julkisista varoista haettavaan etuihin. Tästä voi myös seurata, että säätiön hallituksella ja johdolla itsellikään ei ole kokonaiskuvausta säätiön toiminnasta ja taloudellisesta asemasta. Säätiökäytännöstä tehdyn selvityksen perusteella ehdotuksesta seuraa, että arviolta 200—300 uutta konsernitilinpäätöstä laaditaan sellaisten emosäätiöiden toimesta, joista osa on jo nyt velvollinen laatimaan konsernitilinpäätöksen kirjanpitolain mukaan. Säätiökäytännöstä tehdyn kyselyn vastaajista 132:lla oli määräysvalta toisessa yhteisössä ja näistä säätiöistä 30 ilmoitti tekevänsä konsernitilinpäätöksen. Vastaajat edustavat vajaata neljännestä kaikista säätiöistä. Vastaajista suurempia säätiöitä oli jonkin verran enemmän kuin niiden osuus kaikista säätiöistä.

Konsernitilinpäätöksen laatiminen ei lähtökohtaisesti vie paljoa aikaa osaavalta tekijältä. Emosäätiön konsernitilinpäätöksen laatimista aiheutuu ainakin suuremmissa konserneissa yleensä vähemmän kuluja kuin emo-osakeyhtiön konsernitilinpäätöksen laatimisesta, koska

- emosäätiö ei yleensä itse harjoita liiketoimintaa ja eri toimintamuodot on määritelty selvästi tiettyjen konserniyhteisöjen tehtäviksi (esim. veroton varsinainen toiminta, sijoitustoiminta ja kiinteistöjen omistus säätiössä, verollinen varsinainen toiminta kiinteistöllä toimivassa tytäryhtiössä);

- emosäätiö ei yleensä rahoita jatkuvasti tytäryhtiöitä eikä säätiökonserneihin yleensä kuulu (ainakaan liiketoimintaa) harjoittavia ulkomaisia tytäryhtiöitä eli säätiökonsernit muodostuvat kotimaisista yhtiöistä;

- emosäätiön konsernirakenteet ovat pysyviä, niitä ei muuteta vuosittain verosuunnittelun, riskien rajoittamisen, emosäätiön koko

toiminnan ohjauksen, markkinoiden jne. tarpeiden mukaan.

Ainakin osa säätiöistä ja niiden tilintarkastajista pitää aatteellisen yhteisön (esim. emosäätiö) tuloslaskelmakaavaa (kirjanpitoasetuksen 1 luvun 3 §) merkittävämpänä ongelmana kuin konsernitilinpäätösvaatimusta. Nykyinen tuloslaskelmakaava, jossa tuotot ja kulut jaetaan varsinaiseen toimintaan, varainhankintaa ja sijoitustoimintaan on useissa tapauksissa mielivaltaisen ja keinotekoinen. Erityisesti säätiökonsernitilinpäätöksen laatimisen yhteydessä se voi olla tuloslaskelman oikean ja riittävän informaation kannalta katsottuna erityisen ongelmallinen ja aiheuttaa turhaa työtä. Esimerkiksi Kuntaliitto -konsernissa osa tyttäristä on varsinaisessa toiminnassa ja osa sijoitustoiminnassa.

Suppean kyselyn perusteella pienessä emosäätiössä konsernitilinpäätöksen laadintaan kuluu yleensä 1-2 työpäivää ja sen arvioidaan maksavan keskimäärin noin 700—2 000 euroa. Suuremmissa, kirjanpitolain raja-arvot ylittävissä, emosäätiöissä konsernitilinpäätöksen laatimiseen kuluu yleensä 1,5—5 työpäivää. Tytäryhtiöiden lukumäärä lisää työtä eikä niinkään konsernin kokoluokka. Hyvin tehdyn pienen konsernitilinpäätöksen tarkastamiseen menee arviolta enintään 0,5 päivää ja maksavan keskimäärin noin 1 000 euroa.

Säätiöiden lukumäärä. Ehdotus voi lisätä jossain määrin säätiöiden lukumäärää, kun säätiön perustamisen ja rekisteröinnin edellytyksiä ja hallintoa koskevia vaatimuksia selvennetään. Toisaalta yksityisiä yhteisömuotoja suuremman pääomavaatimuksen, säätiön tarkoitusta ja lähipiiritoimia koskevien nykyistä tiukempien rajoitusten, tilintarkastusvelvollisuuden säilyttämisen ja säätiövalvonnan tehostamisen vuoksi ei ole oletettavaa, että säätiöiden lukumäärä kasvaisi merkittävästi. Tukisäätiöiden lukumäärä voi kasvaa jonkin verran niitä koskevien pelinsääntöjen selventämisen vuoksi. Sukusäätiöiden verotuskäytännön vuoksi on todennäköistä, että niiden lukumäärä ei kasva merkittävästi. Tähän asti perustettavien säätiöiden lukumäärä on ollut varsin vähäinen, vuonna 2012 perustettiin 29 säätiötä ja vuonna 2013 35 säätiötä.

Sääntömuutos- ja muu rekisteri-ilmoitus-tarve. Olemassa olevista 2 838 säätiöistä

(säätirekisteri 31.3.2014) arviolta 300—500 säätiön on tehtävä kolmen vuoden kuluessa uuden lain voimaantulosta säätirekisteri-ilmoitus, jos säätiö haluaa, että sen sääntöihin perustuvaan valtuuskuntaan, hallintoneuvostoon tai vastaavaan toimielimeen sovelletaan uuden lain säännöksiä hallintoneuvostosta. Säätiöiden sääntökäytännöstä tehdyn selvityksen mukaan tällaisia toimielimiä on noin 20 %:ssa kaikista säätiöistä ja suhteessa eniten suuremmissa säätiöissä. Tältä osin ehdotetaan siirtymäsäännöstä sääntömuutoksen ilmoittamisesta rekisteröitäväksi kolmen vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

Lisäksi niiden säätiöiden, joiden sääntöjen määräys toimitusjohtajasta ei tarkoita uuden lain mukaista toimitusjohtaja-toimielintä, on muutettava sääntöjään tältä osin (1.1.2014 sääntömuutoksen käsittelymaksu on 510 euroa). Näiden säätiöiden lukumäärää ei ole voitu arvioida sen vuoksi, että säätiön päivittäisestä toiminnasta vastaavan toimitusjohtajan, asiamiehen jne. tehtävien kuvaus säännöissä vaihtelee paljon. Sääntöjä on muutettava myös niissä arviolta enintään 60 säätiössä, joiden sääntöjen perusteella uuden lain mukaan vain hallitukselle, hallintoneuvostolle ja toimitusjohtajalle kuuluvaa toimivaltaa on annettu jollekin muulle toimielimelle. Sääntömuutoksen rekisteröintimaksu on 510 euroa (31.3.2014).

Muilta osin olemassa olevien säätiöiden ei yleensä ole pakko muuttaa sääntöjään tai tehdä säätiön muista tarpeista poikkeavia rekisteri-ilmoituksia uuden lain voimaantulon vuoksi, koska säätiön toimielimiä sekä niiden jäsenien ja tilintarkastajien lukumäärää, toimikautta ja valintapaa koskevat säännökset ovat tahdonvaltaisia ja kaikkien olemassa olevien säätiöiden säännöissä on ennestään toimielimiä ja tilintarkastajaa koskevat määräykset. Toisaalta uuden lain mahdollistaminen uusien hallintomallien (toimitusjohtaja, hallintoneuvosto) käyttöönotto edellyttää sääntöjen muuttamista.

Säätiövalvontamaksu. Ei ehdoteta muutosta säätiön valvontamaksusta annettuun lakiin, jossa säädetään säätiövalvonnan kulujen kattamiseksi säätiöiltä perittävästä valvontamaksusta. Laki valvontamaksusta tuli voimaan 1.1.2014, joten Patentti- ja rekisterihal-

litus perii valvontamaksua ensimmäisen kerän tänä vuonna.

4.3 Vero- ja kilpailuvaikutukset ja vaikutukset julkisiin tukiin

Ehdotuksilla ei ole välittömiä vaikutuksia verotukseen, koska säätiöiden, niiden lahjoitajien ja edunsaajien verotus määräytyy pelkästään verolainsäädännön perusteella. Esimerkiksi säätiön elinkeinotoiminnan verotamiseen sovelletaan pääasiassa samoja sääntöjä kuin yrityksiin. Toisaalta säätiöiden toimintakertomus- ja tilinpäätöstietojen avoimuuden lisäämistä tarkoittavat ehdotukset helpottavat myös verovalvontaa. Ehdotuksilla ei ole välittömiä vaikutuksia kilpailuolosuhteisiin vastaavista syistä. Säätiöiden taloudellisten tietojen avoimuuden lisääminen helpottaa välillisesti myös kilpailuviranomaisten toimintaa.

Ehdotuksella ei ole välittömiä vaikutuksia julkisiin tukiin, kuten julkisista varoista myönnettäviin avustuksiin. Käytännössä suurin osa säätiöistä ei saa suoria julkisia tukia.

4.4 Vaikutukset viranomaistoimintaan

Säätiöiden rekisteröinti. Uuden säätiön rekisteröinti helpottuu siten, että erillisestä perustamisluvasta luovutaan eikä peruspääoman riittävyttä, pääoman maksamista ja toimintamuotoihin sisältyvän liiketoiminnan osuutta koko toiminnasta ole enää tarpeen tapauskohtaisesti arvioida. Myös sääntöjen sisältöä koskevat vaatimukset selventyvät ja yhdenmukaistuvat säätiön toimielinten, edustamisen ja purkautuvan säätiön varojen jaon osalta, mikä voi vähäisessä määrin vähentää rekisteriviranomaisen työmäärää. Viranomaisten välisen tietojenvaihdon helpottaminen mahdollistaa rekisterinpidon tehostamisen.

Uudet säännökset säätiön sääntöjen muuttamisesta aiheuttavat lisätyötä rekisteriviranomaiselle siltä osin kuin uudessa laissa sallitaan tarkoituksen muuttaminen sääntömääräyksen perusteella tai sen vuoksi, että alkupeäinen tarkoitus on muuttunut olennaisesti epätarkoituksenmukaiseksi olosuhteiden muutoksen vuoksi. Tällöin tarvittavaan tapauskohtaiseen arviointiin vaadittava työ-

määrä voi olla merkittävä verrattuna teknisluonteisen sääntömuutoksen rekisteröintiin.

Uudet säännökset sulautumisesta ja säätiön purkamisesta selventävät näitä menettelyitä ja lisäävät jossain määrin järjestelyyn osallistuvan säätiön tiedonantovelvollisuutta, mikä on omiaan vastaavasti vähentämään rekisteriviranomaisen työmäärää järjestelyn rekisteröintiin liittyen. Ehdotettu rekisteripoistomenettely helpottaa säätiön lakkauttamista ja vähentää tältä osin rekisteriviranomaisen työmäärää. Säätiöiden sulautumisia ja lakkauttamisia on tähän asti ollut vähän ja harvoin, joten uusilla säännöksillä arvioidaan olevan suurempaa merkitystä rekisteriviranomaisen työmäärän kannalta vain vuosikymmeniä toimimattomien säätiöiden poistamisessa rekisteristä.

Säätiövalvonta. Ehdotetut säätiövalvonnan tehtävät vastaavat voimassa olevaa lakia, valvontakäytäntöä ja näköpiirissä olevia valvontatarpeita. Säännöllinen vuosi-ilmoitukseen perustuva säätiövalvonta helpottuu ja tehostuu, kun vuosi-ilmoituksen voi tehdä ja tallentaa sähköisesti siten, että viranomaisen tietojärjestelmää voidaan käyttää tehokkaammin valvonnassa. Rekisteriviranomaisen uudet tietojensaantioikeudet, viranomaisten välisen tietojenvaihdon esteiden poistaminen ja viranomaisen käytettävissä olevien pakkokeinojen kehittäminen ovat omiaan tehostamaan säätiövalvontaa ja lisäämään valvonnan tuloksellisuutta.

Verotus, julkiset tuet ja kilpailuolot. Säätiöiden tarkoituksen, toiminnan, lähipiiritoimien ja hallinnon sääntelyn tarkennukset ja taloudellisten tietojen avoimuuden lisääminen helpottavat myös Verohallinnon, julkisia tukia myöntävien viranomaisten ja kilpailuviranomaisten toimintaa.

4.5 Vaikutukset julkiseen talouteen

Säätiöiden rekisteröinti. Rekisteriviranomaiselle aiheutuu uudistuksesta kertaluonteisia tietojärjestelmien muuttamisesta johtuvia kuluja arviolta 150 000 euroa ja ainakin siirtymävaiheen ajaksi 0,5 henkilötyövuoden henkilöstötarve. Rekisteröintiä koskevat muutokset edellyttävät tietojärjestelmän uudistamista. Samassa yhteydessä edistetään mahdollisuuksien mukaan ja ilman merkittä-

viä lisäkuluja rekisteröintimenettelyn sähköistämistä ja sähköisiä palveluita rekisterin käyttäjille. Uusi aputoiminimen rekisteröintimahdollisuus toteutetaan hyödyntämällä Patentti- ja rekisterihallituksen kaupparekisterin osaamista ja resursseja.

Toisaalta perustamislupamenettelyn poistaminen ja tapauskohtaista arviointia edellyttävien uuden säätiön rekisteröinnin edellytysten vähentäminen vähentävät jossain määrin yksittäisen ilmoituksen käsittelystä aiheutuvia henkilöstökuluja. On arvioitu, että säätiöiden lukumäärä ja muutosilmoitusten lukumäärä eivät tule pysyvämmin kasvamaan merkittävästi eikä rekisterin maksullisen tietopalvelun kysynnän kehitystä ole voitu arvioida.

Myös vanhan säätiön nimeen lisättävä ”sr”-tunnuksen käyttöönotto säätiörekisterissä ja rekisteristä annettavissa otteissa ja säännöissä toteutetaan Patentti- ja rekisterihallituksen kannalta käytännössä helpoimmalla ja kustannuksiltaan edullisimmalla tavalla muuttamalla tietojärjestelmää siten, ettei tarvita tunnusta koskevia ilmoituksia säätiöiltä.

Säätiön aputoiminimen rekisteröinnin kustannukset tulevat rekisteröimistä hakevan säätiön vastattaviksi Patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävistä maksuista annettuun lakiin (1032/1992) perustuvan rekisteröintimaksun muodossa.

Säätiön tarkoituksen muuttamisen helpottaminen lisää tällaista sääntömuutosta koskevan ilmoituksen käsittelykuluja huomattavasti verrattuna teknisluonteisten sääntömuutosten rekisteröintiin. Tämän vuoksi tarkoituksen muuttamista koskevan muutosilmoituksen käsittelymaksu on hinnoiteltava erikseen kustannusvastaavasti.

Patentti- ja rekisterihallitus on nettobudjetoitu virasto. Edellä mainittujen muutosten aiheuttamat lisäkustannukset katetaan säätiörekisterin perimillä maksuilla ja tietopalvelun tuotoilla. Rekisteröintimaksuissa on otettava huomioon säätiörekisterijärjestelmän ylläpitokustannukset laajemmin kuin yksittäisen päätöksen osalta. Nykyisiä ilmoitusmaksuja ei ole tarpeen korottaa ehdotetun lainsäädännön vuoksi. Uudelle aputoiminimen rekisteröintiä koskevalle ilmoitukselle tulee uusi maksu.

Säätiövalvonta. Viranomaisten välisen tietojenvaihdon helpottaminen tehostaa säätiövalvontaa. Säätiöiden vuosiselvityksen sähköistämistä selvitetään ottaen huomioon muut tilinpäätöstietojen sähköistämistä koskevat hankkeet. Ehdotetun lainsäädännön perusteella ei ole tarvetta säätiöiden valvontamaksun muuttamiseen.

4.6 Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Uuden säätiölain siirtymäsäännösten vuoksi olemassa olevan säätiön ei tarvitse muuttaa hallintomalliaan pelkästään uuden lain voimaantulon vuoksi. Uusi laki perustuu sisällöltään pääosin voimassa olevaan lakiin sekä yleisiin säätiö- ja yhteisöoikeudellisiin periaatteisiin, minkä vuoksi uuden lain vaikutus esimerkiksi säätiöiden, niiden etutahojen, velkojien ja rekisteri-, valvonta- ja muiden viranomaisten työmäärään on vähäinen.

Mahdollisuus epätarkoituksenmukaiseksi muuttuneen säätiön tarkoituksen muuttamiseen ja säätiön aputoiminimen rekisteröimiseen on uuden tyyppinen tehtävä säätiörekisterille ja lisää vähäisessä määrin rekisterin työmäärää. Toisaalta kaksivaiheisen rekisteröintimenettelyn korvaaminen ilmoitusmenettelyllä ja säätiön rekisteröinnin edellytysten yksinkertaistaminen ja selventäminen vähentävät vähäisessä määrin säätiörekisterin työmäärää. Säätiöiden toimintakertomus- ja tilinpäätöstietojen avoimuuden lisääntyminen vähentää vähän säännöllisen säätiövalvonnan työmäärää. Vuosi-ilmoituksen sähköistäminen vähentää säätiövalvonnan työmäärää.

4.7 Sosiaaliset ja tasa-arvo- ja ympäristövaikutukset

Ehdotuksella ei ole merkityksellisiä välittömiä vaikutuksia sosiaalisiin suhteisiin, yhteiskunnan tasa-arvoisuuteen eikä ympäristöön.

4.8 Vaikutukset talousrikollisuuteen ja harmaaseen talouteen

Säätiöiden avoimuuden lisäämisellä ja viranomaisten tietojenvaihdon helpottamisella voi olla merkitystä talousrikollisuuden tai

harmaan talouden torjunnassa ja selvittämisessä.

5 Asian valmistelu

5.1 Arviomuistio

Oikeusministeriössä laadittiin virkatyönä lainvalmistelutoimeksiannon tarpeellisuuden selvittämiseksi ja valmisteluhankkeen sisällön täsmentämiseksi 28.6.2010 julkaistu arviomuistio (http://www.om.fi/Etusivu/Valmisteilla/Laki_hankkeet/Yhtiooikeus/1274105744409).

Oikeusministeriö järjesti arviomuistiosta laajan lausuntokierroksen, joka alkoi 28. kesäkuuta 2010 ja päättyi 17. syyskuuta 2010. Lausuntokierroksen perusteella saatiin yhteensä 47 lausuntoa. Lausuntotiivistelmä on julkaistu oikeusministeriön verkkosivuilla maaliskuussa 2011 (<http://www.om.fi/Etusivu/Valmisteilla/Lakihankkeet/Yhtiooikeus/1274105744409>).

5.2 Lausuntoyhteenveto arviomuistiosta

Lähes kaikki lausunnonantajat kannattivat säätiölain kokonaisuudistusta ja vero-oikeudellisen sääntelyn rajaamista uudistuksen ulkopuolelle. Lausunnonantajien enemmistön mukaan kokonaisuudistuksessa tuli kiinnittää paremmin huomiota jatkuvarahoitteisten säätiöiden ominaispiirteisiin ja selvittää kysymys epäitsenäisten säätiöiden lainsäädännöllisestä asemasta. Lausunnonantajat viittasivat laajalti tarpeeseen saattaa säätiölainsäädäntö tahdonvaltaisen sääntelyn osalta muuta uudempaa yhteisöoikeudellista sääntelyä vastaavaksi. Säätiölain pakottavan sääntelyn alan määrittelylle lähtökohtana pidettiin perustajan tarkoituksen toteuttamista ja sivullisten oikeuksien suojaamista. Tärkeimpien uudistustarpeiden todettiin liittyvän lisäksi säätiön tarkoituksen hyödyllisyys -vaatimuksen tarpeellisuuden arviointiin, liiketoiminnan harjoittamisen sallimiseen voimassa olevaa lakia selkeämmin sekä säätiöiden hallinnon, vastuiden, velkojainsuojan, taloudellisen raportoinnin, varojen sijoittamisen ja valvonnan sääntelyyn. Lausunnonantajilla oli huomattavasti yksityiskohtiin liittyviä näkökoh-

tia sekä ehdotuksia lähemmin tarkasteltavista lain kohdista.

5.3 Säätiölain uudistamistyöryhmä

Arviomuistiosta saadun lausuntopalautteen jälkeen oikeusministeriö asetti 5.1.2012 työryhmän valmistelemaan ehdotuksen säätiölain uudistamiseksi ja 9.1. seurantaryhmän seuraamaan ja arvioimaan työryhmän työtä. Työryhmä ja seurantaryhmän toimikausi päättyi 31.3.2013.

Työryhmän työn lähtökohtina olivat arviomuistio ja siitä saatu lausuntopalaute. Toimeksiannon mukaan työryhmän tuli lainsäädäntöehdotuksia laatiessaan kiinnittää huomiota muun muassa säätiön perustajien ja sidosryhmien perusteltuihin tarpeisiin, säätiölle sallitun toiminnan sekä säätiön johdon ja tilintarkastajien tehtävien ja vastuiden määrittelyn selkeyteen laissa, säätiön perustamiseen ja toimintaan liittyvään hallinnolliseen taakkaan sekä lain sisällön ja kirjoitusasun yhtenäistämiseen mahdollisuuksien mukaan yhteisöläinsäädännön viimeaikaista kehitystä vastaavasti. Työryhmän toimeksiantoon ei kuulunut arvioida verolainsäädäntöön tai säätiön harjoittaman toiminnan erityissäätelyyn liittyviä kysymyksiä.

Työryhmän työtä tukemaan laadittiin selvitykset suomalaisten säätiöiden sääntö-, hallinto- ja tilinpäätöskäytännöistä, kansainvälisestä säätiöoikeudesta sekä säätiön tarkoituksen muuttamista koskevasta rekisteriviranomaisen käytännöstä. Työryhmällä oli 31 kokousta ja seurantaryhmällä oli viisi kokousta, joissa käsiteltiin työryhmän selvityksiä ja alustavia ehdotuksia.

Säätiölain uudistamistyöryhmä antoi ehdotuksensa hallituksen esitykseksi uudeksi säätiölaiksi 2.5.2013.

5.4 Lausuntokierros mietinnöstä

Työryhmän ehdotuksesta järjestettiin laaja lausuntokierros 15.5.—1.7.2013 (56 lausuntopyyntöä). Lausuntokierroksella saatiin 93 lausuntoa (viimeinen 19.8.2013). Lausuntopyynnön saaneista 45 antoi lausunnon. Pyydettyjen lausuntojen lisäksi saatiin 48 lausuntoa, joissa 31 lausunnonantajaa ilmoitti yhtyvänsä Säätiöiden ja rahastojen

neuvottelukunnan (SRNK) lausuntoon. Lausuntoyhteenvedo on saatavana oikeusministeriön verkkosivulla (http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1379597179422/Files/OMML_44_2013_Saatio_lausunnot_172_s.pdf).

Lausunnonantajat kannattivat yleisesti säätiölain kokonaisuudistusta. Huomattava osa säätiöistä, niitä edustavista tahoista sekä viranomaisista nimenomaisesti kannatti kokonaisuudistusta. Myönteisenä pidettiin erityisesti avoimuuden lisäämistä ja säätiövalvonnan tehostamista. Laajasti kannatettiin myös tarkempia ja kattavampia säännöksiä lähipiiritoimista ja säätiön hallinnosta.

Kokonaisuudistusta kannattavista lausunnonantajista kilpailu- tai verotusvaikutuksiin tai hallinnollisen taakan kasvuun huomiota kiinnittivät toiminnallisia säätiöitä edustavat tahot, yrittäjät ja työ- ja elinkeinoministeriö.

Kokonaisuudistusta kannattavista lausunnonantajista säätiöiden ominaispiirteiden säilymistä nimenomaisesti edellytti suuri osa säätiöistä ja niitä edustavista tahoista, hallintopalveluiden tarjoajat, palkansaajajärjestöt, rekisteriviranomainen, osa muista viranomaisista ja tutkijat. Nämä lausunnonantajat kiinnittivät huomiota, pitivät ongelmallisena, vastustivat tai ehdottivat muutoksia säätiön tarkoituksen, säätiön liiketoiminnan tai sijoitustoiminnan sääntelyyn tai olivat huolissaan muutosten vaikutuksesta säätiöiden verotukseen. Osa lausunnonantajista piti hyvänä tai haluaisi vielä selvemmin ilmaista, että laki koskee myös toiminnallisia ja muita jatkuvarahoitteisia säätiöitä.

Toiminnallisten säätiöiden ottamista paremmin huomioon laissa kannatettiin Toisaalta ”hyödyllinen tarkoitus” -ilmauksesta luopumista vastustettiin ja SRNK ym. ehdottivat säätiön tarkoituksen muotoilua siten, että se sisältää hyödyllisen tarkoituksen ja toiminnalliset säätiöt. Viimeksi mainituissa lausunnoissa korostettiin säätiöiden erityispiirteitä ja aatteellisuutta ja oltiin sitä mieltä, että työryhmän ehdotus hämärtäisi näitä piirteitä ja voisi vaarantaa säätiöiden yleishyödyllisen aseman. Muutamassa lausunnossa kaivattiin tarkempaa määrittelyä sen suhteen, miten säätiö voi välillisesti edistää tarkoitustaan (mm. Valtakunnansyöttäjänvirasto). Lähipiiri-

risäännösten soveltamisen kannalta keskeisen erityisen taloudellisen edun määrittelyä lakitekstissä edellytti suuri osa lausunnonantajista (erityisesti SRNK ym.).

Kiinteän euromääräisen vähimmäispääomavaatimuksen säilyttämistä laissa kannatti suurin osa pääomavaatimuksesta lausuneista (apuraha- ja muut pääomasäätiöt ja niitä edustavat tahot, osa suuremmista toiminnallisista ja muista jatkuvarahoitteisista säätiöistä, tilintarkastajat, valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Kuntaliitto, patentti- ja rekisterihallitus ja tutkijat). Ehdotukset vähimmäispääoman määräksi vaihtelivat nykyisen 25 000 euron ja 50 000 euron (välillä vain patentti- ja rekisterihallitus ehdotti 150 000 euroa). Osa lausunnonantajista ehdotti kiinteän pääomavaatimuksen lisäksi työryhmän ehdottamaa kolmen ensimmäisen vuoden toimintasuunnitelmaa ja talousarvioita. Kiinteän vähimmäispääomavaatimuksen säilyttämistä perusteltiin säätiöiden toiminnan turvaamisella ja liian pienellä pääomalla perustettujen säätiöiden syntymisen estämisellä.

Säätiön johdon tehtävien ja vastuun sääntelyä kannatettiin yleisesti, toisaalta yksityiskohtaisia olettasääntöjä ja sääntelyn yksityiskohtaisuutta pidettiin ongelmallisina, mutta ongelmia ei yksilöity (lukuun ottamatta hallituksen varajäsenen valintaa suoraan lain nojalla). Osa lausunnonantajista kannatti hallintoon liittyvien sääntövaatimusten lisäämistä. Toisen yhteisön valitsemista säätiön hallituksen tai hallintoneuvoston jäseneksi tai toimitusjohtajaksi vastusti suurin osa asiaan kantaa ottaneista. Suuressa osassa lausunnoista edellytettiin, että toimitusjohtajan valitsemisen pitäisi aina perustua sääntöihin.

Sijoitustoiminnan sääntelyä koskevaa ehdotusta kannatettiin yleisesti, mutta sitä ehdotettiin kehitettäväksi jatkovalmistelussa. Erityisesti huomiota kiinnitettiin sijoitussuunnitelman sääntelyyn sekä varainhoidon, sijoitustoiminnan ja liiketoiminnan käsitteiden erillään pitämiseen. Lausunnonantajat tekivät ehdotuksia sijoitustoiminnan sääntelyksi. Laajaa liiketoiminnan sallimista säätiöille suoraan lain nojalla kannattavat toiminnalliset säätiöt, Kuntaliitto ja sosiaali- ja terveysministeriö. Näiden mukaan ehdotus selkeyttäisi vallitsevaa oikeustilaa sekä tuo toi-

vottua toiminnanvapautta samalla helpottaen erityisesti toiminnallisten säätiöiden toimintaa. Toisaalta suuri osa apuraha- ja muista pääomasäätiöistä ja niitä edustavista tahoista, osa suurista toiminnallisista ja muista jatkuvarahoitteisista säätiöistä, Verohallinto ja työ- ja elinkeinoministeriö sallisivat suoraan lain nojalla vain tarkoituksen toteuttamiseen liittyvän liiketoiminnan ja edellyttää, että muu liiketoiminta pitää yhtiöittää. Rajoitusta perusteltiin mm. säätiövarallisuuden altistumisella liiketoiminnan riskeille, kilpailuneutraliteetin vaarantumisella sekä säätiöiden erityisluonteen katoamisella ja säätiön muuttumisella liiketoimintayksiköksi.

Lähipiirisääntelyä koskevaa ehdotusta pidettiin pääosin kannatettavana (suuri osa toiminnallisista ja muista jatkuvarahoitteisista säätiöistä ja niitä edustavista tahoista ja palkansaajajärjestöt). Sääntelyn arvioitiin lisäävän avoimuutta ja luottamusta säätiöiden toimintaan. Osa lausunnonantajista (suuri osa apuraha- ja muista pääomasäätiöistä, KHT-yhdistys, Verohallinto ja valtiontalouden tarkastusvirasto) puolestaan piti ehdotettua lähipiirisääntelyä ainakin osin epäselvänä, ja teki muutosehdotuksia (mm. erityisen lähipiirilainakiellon säilyttämiseksi).

Säätiön rekisteröintiä koskevan ehdotuksen katsottiin selkeyttävän käytäntöä ja sääntöjen ennakkotarkastusmahdollisuutta kannatettiin. Huolta kannettiin lähinnä henkilötunnusten merkittämisestä säätiörekisteriin ja rekisteriviranomaisen resurssista.

Ehdotettua säätiövalvonnan sääntelyä pidettiin pääosin kannatettavana, patentti- ja rekisterihallituksen resurssien riittävydestä oltiin huolissaan. Virka-apua ja viranomaisten keskinäistä tietojenvaihtoa koskevia ehdotuksia kannatettiin ja ehdotusten katsottiin tehostavan säätiövalvontaa. Toisaalta ehdotettiin, että viranomaisen tulisi saada vapaasti päättää, milloin valvontatoimiin ryhdytään. Tilintarkastajan ilmoitusvelvollisuutta kannattivat viranomaiset (sisäasiainministeriö ja keskusrikospoliisi). Toisaalta SRNK, osa apuraha- ja muista pääomasäätiöistä, kaksi suurempaa jatkuvarahoitteista säätiötä ja tilintarkastajat pitävät ehdotusta ongelmallisena tai ehdottavat sen tarkistamista, koska ehdotus saattaisi vaikeuttaa tilintarkastuksen toimittamista. Huomattava osa säätiöistä vas-

tusti säätiövalvonnan kustannusten säilyttämistä säätiöille, myös valvontamaksun porrastusta vastustettiin. Näiden lausunnonantajien mukaan säätiöiltä ei tulisi lainkaan periä valvontamaksua vaan sen sijaan yhteiskunnan asettamat valvontatoimet tulisi kustantaa yhteisin varoin. Valtiovarainministeriö ja Kuntaliitto kannattivat valvonnan kustannusten perimistä säätiöiltä.

Ehdotettua lainsäädäntötekniikkaa kannattavien mielestä esitetty rakenne oli selkeä ja ymmärrettävä ja ehdotus jättää riittävästi liikkumavaraa säätiöille, mutta myös mahdollistaa toiminnan olettasääntöjen mukaisesti. Toisaalta erityisesti suuri osa säätiöistä oli yleisellä tasolla sitä mieltä, että ehdotettu laki on liian pitkä ja sääntely liian yksityiskohtaista. Lisäksi monissa lausunnoissa olettasääntöjen käyttöä pidettiin olemassa olevien säätiöiden kannalta ongelmallista, mutta ongelmallisia sääntöksiä ei yksilöity. Useiden säätiöiden ja niitä edustavien tahojen mukaan kunkin säätiön käyttämästä hallintomallista pitäisi aina määrätä yksityiskohteisesti sääntöissä. Osa lausunnonantajista piti ongelmallisena osakeyhtiölain käyttämistä säätiölainsäädännön mallina.

5.5 Jatkovalmistelu

Lausuntokierroksen jälkeen ehdotus on valmisteltu oikeusministeriössä syksyn 2013 ja talven 2014 aikana. Säätiölain uudistamistyöryhmän jäsenet ovat osallistuneet jatkovalmisteluun ja myös seurantaryhmän jäseniä ja näiden edustamia tahoja on kuultu jatkovalmistelun aikana. Yhteenveto lausuntopalautteesta on ollut ministeriön verkkosivuilla syyskuusta 2013 lähtien sekä arvio lausuntopalautteesta ja luonnos hallituksen esitykseksi maaliskuusta 2014 lähtien (<http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/valmistel-la/lakihankkeet/yhtiooikeus/saatiolainsaadannuudistaminen.html>).

Jatkovalmistelussa ehdotuksen sisältöä on muutettu edellä mainitun arvion perusteella ja lisäksi on tehty suuri määrä teknisiä muutoksia sääntelyn sisällön, yhdenmukaisuuden ja selkeyden parantamiseksi. Ehdotukseen sisältyvien säätiörekisteriä ja säätiövalvontaa koskevien muutosten toteutusta, aikataulua, kustannuksia ja muita vaikutuksia on selvitetty työ- ja elinkeinoministeriön ja patentti- ja rekisterihallituksen kanssa. Samaan aikaan Patentti- ja rekisterihallitus suunnittelee koko viraston toiminnan kattavia, lähivuosina toteutettavia uudistuksia, joiden vaikutukset säätiörekisterin ja säätiövalvonnan järjestämiseen, kustannuksiin ja perittäviin maksuihin on mahdollisuuksien mukaan otettu huomioon ehdotuksessa.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys uudeksi laiksi luottolaitostoiminnasta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 39/2014 vp). Eduskuntakäsittelyn aikana on tarpeen yhteen sovittaa tämän esityksen 5. lakiehdotus yrityssaneerauslain 2 §:n muuttamisesta ja luottolaitostoiminnan uudistamista koskevat lakiehdotukset. Eduskunnassa on käsiteltävänä myös hallituksen esitys laiksi Maanmittauslaitoksesta annetun lain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 34/2014 vp). Eduskuntakäsittelyn aikana on tarpeen yhteen sovittaa tämän esityksen 13. lakiehdotus julkisen tietohallinnon ohjauksesta annetun lain 10 §:n muuttamisesta ja maanmittauslaitoksen toiminnan muuttamista koskevat lakiehdotukset. Eduskunnan käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ammattikorkeakoululaiksi ja laiksi yliopistolain 49 §:n muuttamiseksi (HE 26/2014 vp) ehdotetaan ammattikorkeakoulun ylläpitäjää koskevan sääntelyn muuttamista siten, että mainitun esityksen toteutuessa tämän esityksen 12. lakiehdotus on tarpeeton.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Säätiölaki

I OSA Yleiset periaatteet ja perustaminen

1 luku Säätiön toiminnan keskeiset periaatteet ja lain soveltaminen

Luvussa säädetään lain soveltamisalasta (1 §), säätiön määritelmästä, oikeushenkilöllisyydestä ja rajoitetusta vastuusta (2 §), säätiön perustamisen edellytyksistä (2 ja 3 §), johdon tehtävistä (4 §), säätiön varainhoidosta (5 §), säätiölle sallitusta sijoitustoiminnasta (6 §) ja liiketoiminnasta (7 §) sekä säätiön varojen käyttöä rajoittavasta lähipiiristä (8 §). Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa erillistä lukua säätiön toiminnan keskeisistä periaatteista. Ehdotus poikkeaa sisällöltään voimassa olevasta oikeudesta ja säätiökäytännöstä lähinnä säätiön tarkoituksen edellytysten, kuten lähipiirin edun edistämistä koskevan rajoituksen, selventämisen, lähipiirille annettavia tavallisesta poikkeavia taloudellisia etuja koskevan kiellon säätämisen sekä tarkoituksen toteuttamiseksi ja rahoittamiseksi harjoitettavan liiketoiminnan sääntelyn osalta.

Tätä lakia sovelletaan itsenäiseen, säätiörekisteriin rekisteröityyn säätiöön. Rekisteröity säätiö voi saada nimiinsä oikeuksia, tehdä sitoumuksia sekä kantaa ja vastata. Säätiön on oikeushenkilö, jolla ei ole omistajia eikä jäseniä, ja jolle nimetty hallinto hoitaa ja käyttää säätiön varoja sen säännöissä määrätyn tarkoituksen toteuttamiseen. Voimassa olevaa lakia vastaavasti ehdotetaan, että säännöissä on määrättävä säätiön hyödyllisestä tarkoituksesta. Säätiö tukee tai harjoittaa tätä tarkoitusta edistävää toimintaa.

Ehdotuksen mukaan säätiön tarkoituksena ei voi olla taloudellisen edun tuottaminen laissa määriteltyyn lähipiiriin kuuluvalla. Voimassa olevaa oikeutta vastaavasti säätiön tosiasiallinen toiminta ei myöskään voi olla taloudellisen edun tuottamista lähipiiriin kuuluvalla. Säätiön keskeinen tunnuspiirre on se, että säätiö ei ole sen lähipiiriin kuuluvien yk-

sityisten taloudellisten intressien edistämisen väline. Ehdotuksessa on selkeytetty ja laajennettu niiden henkilöiden piiriä, jotka kuuluvat mainitun kiellon kohteena olevaan lähipiiriin. Ehdotuksessa tehdyillä muutoksilla lisätään voimassa olevaan lakiin nähdn luottavuutta säätiön toimintaan yleisen hyvän edistäjänä.

Voimassa olevaa lakia vastaavasti ehdotetaan, että säätiön tarkoituksena ei voi olla liiketoiminnan harjoittaminen. Säätiön toimintamuotona voi kuitenkin olla tarkoitusta edistävän liiketoiminnan harjoittaminen. Ehdotus vastaa tältä osin voimassa olevaa lakia. Säätiökäytännössä tunnettua on se, että säätiön tosiasiallinen toiminta voi olla yksinomaan liiketoiminnan harjoittamista, vaikka lain mukaan säätiön tarkoituksena ei voi olla liiketoiminnan harjoittaminen. Toiminta, jota säätiöt ovat perinteisesti harjoittaneet ja jota aiemmin ei ole pidetty liiketoimintana, saataan nykyisin tapauskohtaisesti katsoa liiketoiminnaksi esimerkiksi vero-, kilpailu-, avustus- ja kirjanpitolainsäädännön kannalta. Ehdotuksen tarkoituksena on, että säätiöt voivat edistää hyödyllisen tarkoituksensa toteutumista kaikilla säännöissä määrättävillä tavoin ilman, että esimerkiksi toiminnan kannattavuuden muutos tai kilpailun lisääntyminen säätiön säännöissä määrättyjen toimintamuotojen alalla suoraan säätiölain perusteella estäisi säätiötä jatkamasta häiriöttä toimintaansa. Toisaalta ehdotuksella ei ole tarkoitus vaikuttaa säätiön harjoittaman toiminnan kohteluun esimerkiksi julkisia tukia annettaessa tai kilpailuolosuhteiden valvonnan osalta. Säätiön toiminnan luonne ja kohtelu verotuksessa ratkaistaan verolainsäädännön perusteella.

Ehdotuksen mukaan säätiön peruspääoma-vaatimus on kiinteä 50 000 euroa eikä se riipu säätiön suunnittelemaasta toiminnasta. Voimassa olevaa lakia vastaavasti suunnittelun toiminnan ei tarvitse kattaa kaikkea mahdollista säätiölle sen sääntöjen mukaan sallitua tarkoitusta edistävää toimintaa. Tavanomaiseksi käytännöksi säätiötoiminnassa on muodostunut se, että säätiön toimintaa rahoitetaan perustamisen jälkeen peruspääoman li-

säksi saaduilla lahjoituksilla, avustuksilla tai toiminnan tuotoilla. Ehdotuksen mukaan säätiön on sitä perustettaessa esitettävä kolmen vuoden suunnitelma siitä, miten se toteuttaa ja rahoittaa alkavan toimintansa. Ehdotus on sisällöltään voimassa olevan säätiökäytännön suuntainen.

Säätiön perustamisen edellytyksistä ehdotetaan poistettavaksi voimassa olevan lain 5 §:n 3 momentin sääntöperintösäännösten kiertämistä koskeva kielto. Voimassa olevan lain mukaan säätiötä ei voi perustaa vuonna 1919 säädetyssä laissa kielletyn sääntöperinnön kiertämiseksi. Sääntöperinnöstä annetulla lailla estettiin perinnön siirtäminen määrätystä järjestyksessä sukupolvelta toiselle. Säätiölaissa oleva kielto on käytännössä jäänyt merkityksettömäksi.

Ehdotus poikkeaa varainhankinnan osalta voimassa olevan lain 10 §:n 2 momentista siten, että säätiön sijoitustoiminnan ei edellytetä olevan varmaa ja tuloa tuottavaa. Voimassa olevan lain vaatimuksen on katsottu olevan epäselvä ja ristiriitainen. Säätiön sijoitustoiminnan tulee ehdotuksen mukaan olla suunnitelmallista ja sijoitustoiminnalla on säätiön johtoa koskevan yleisen huolellisuusvelvollisuuden mukaisesti edistettävä säätiön tarkoituksen toteutumista.

Lisäksi ehdotetaan, että säätiö saisi harjoittaa sen tarkoituksen toteuttamisen rahoittamiseksi muuta säännöissä määrättyä liiketoimintaa. Muutosta ehdotetaan sen vuoksi, että säätiölaki ei kaavamaisesti rajoittaisi säätiön varainhankinnasta liiketoimintaa pois. Ehdotuksen tarkoituksena on selkeyttää säätiölle sallittua liiketoimintaa siten, että sitä ei määritettäisi muusta lainsäädännöstä tulevien tulkintojen ja määritelmien kautta. Ehdotuksen tarkoituksena ei ole vaikuttaa säätiön harjoittaman toiminnan kohteluun verotuksessa, julkisia tukia annettaessa tai kilpailuolosuhteiden valvonnassa, vaan arviointi näiden osalta tapahtuu aina kyseessä olevan lainsäädännön perusteella.

Luvussa säädetyt keskeiset periaatteet vastaavat muilta osin uudemmassa yksityisiä yhteisöjä koskevassa lainsäädännössä lain soveltamiselle, oikeushenkilöllisyydelle ja johdon velvollisuuksille asetettuja säädöksiä. Yhteisöläinsäädännöstä poiketen ehdotuksessa ei ole lain tahdonvaltaisuutta määrittävää

nimenomaista säännöstä (osakeyhtiölain 1 luvun 9 §), jonka mukaan säätiön säännöissä voidaan määrätä säätiön toiminnasta, ja jonka mukaan sääntöihin ei voi ottaa määräystä, joka on tämän lain tai muun lain pakottavan säännöksen vastainen. Tahdonvaltaisuutta koskevan säännöksen sisältö on vaikiintunutta oikeutta, joten erilliselle säännökselle ei ole nähty tarvetta.

1 §. Soveltamisala. Pykälän mukaan lakia sovelletaan vain Suomessa rekisteröityyn säätiöön. Ehdotus vastaa voimassa olevaa oikeutta, vaikka voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa nimenomaista säännöstä.

Muussa laissa säänneltyihin säätiötyyppeihin yksityisoikeudellisiin oikeushenkilöihin, kuten eläkesäätiöön, säästöpankkiin, sekä julkisoikeudellisiin säätiöihin sovelletaan edelleen niitä koskevaa erityislainsäädäntöä, jossa voidaan säätää säätiölain soveltamisesta. Ehdotus vastaa näiltä osin voimassa olevaa oikeutta.

Lakia sovelletaan Suomessa rekisteröityyn säätiöön, vaikka säätiön hallinto (pääkonttori) tai päätoimipaikka olisi toisessa valtiossa. Säätiön hallinnon ja toimipaikan sijainti saattaa vaikuttaa muulla tavalla säätiön asemaan, esimerkiksi verotuksessa. Ehdotus vastaa näiltä osin voimassa olevaa oikeutta.

2 §. Toiminnan tarkoitus, toimintamuodot, oikeushenkilöys ja rajoitettu vastuu. Pykälässä säädetään säätiön toiminnan tarkoitukselta, toimintamuodoista, oikeushenkilöllisyydestä ja rajoitetusta vastuusta. Tässä laissa tarkoitettu säätiö on erillinen oikeushenkilö, jolla on pykälän 1 momentin mukaan sen säännöistä ilmenevä perustajan määrittämä hyödyllinen tarkoitus, joka ei voi olla liiketoiminnan harjoittaminen. Tältä osin ehdotus vastaa sisällöltään voimassa olevaa oikeutta.

Ehdotuksessa ei ole tarkemmin määritelty hyödyllisyyden sisältöä, mikä vastaa voimassa olevaa lakia. Voimassa olevassa oikeudessa hyödyllisyyden sisältöä ei ole määritelty missään oikeuslähteessä ja oikeuskirjallisuudessa ilmaisua on pidetty epäselvänä. Ehdotuksen perusteella tarkoituksen hyödyllisyys määritetty liiketoimintaa koskevien rajoitusten, lähipiirietujen antamisen kiellon, säätiön johdon yleisten velvollisuuksien ja säätiön toiminnan, rahoituksen ja lähipiiritoimien avoimuuden lisäämisen kautta. Voimassa

olevan lain sanamuotoa riittävästi vastaavan ilmauksen säilyttäminen on tarpeen säätiöiden julkikuvan vuoksi ja varovaisuussyistä.

Säätiön keskeiseen olemukseen kuuluu edelleen se, että säätiöllä ei ole omistajia eikä muita sellaisia säätiön lähipiiriin kuuluvia, jolle säätiö tuottaisi henkilökohtaista taloudellista etua. Tältä osin ehdotuksen sanamuoto poikkeaa voimassa olevasta laista siten, että ehdotuksen mukaan säätiön tarkoituksena ei voi edes osittain olla taloudellisen edun hankkiminen säätiön perustajalle tai toimihenkilölle muuten kuin luvun 9 §:ssä tarkoitetuissa tuki- ja sukusäätiöissä. Ehdotuksen tarkoitus on selventää sitä voimassa olevankin lain lähtökohtaa, että säätiön tarkoituksena ei ole edistää edes välillisesti perustajan, säätiön johdon tai toimihenkilöiden henkilökohtaista taloudellista etua. Tämän vuoksi on tarpeen myös säätää erikseen säätiölle luovutettaviin varoihin liittyvien oikeuksien pitämistä määrääjäksi sekä tukisäätiöistä ja sukusäätiöistä siten kuin luvun 3 §:n 2 ja 3 momentissa ja 9 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi.

Tarkoituksella tarkoitetaan säätiön säännöissä määrättyä tarkoitusta. Säätiön tarkoituksena voi olla liiketoimintaa ja lähipiirin taloudellisia etuja koskevia kieltoja lukuun ottamatta muu perustajan hyödyllisenä pitämä tarkoitus. Tarkoitus voi olla hyödyllinen, yleishyödyllinen, aatteellinen, poliittinen, ideologinen tai jotakin muuta perustajan tärkeänä pitämää asiaa toteuttavaa tai edistävää. Se voi olla esimerkiksi yksittäisen henkilön, paikallisen toiminnan, suomalaisen yhteiskunnan taikka koko maailman etuja edistävää toimintaa. Tarkoitus voi olla hyvin yleinen, kuten suomalaisen kulttuurin kehittäminen tai tukeminen, tai hyvin yksityiskohtainen, kuten tietyn ihmisryhmän tiettyjen tarpeiden tyydyttäminen tai tietyn muistomerkin tai kiinteistön ylläpitäminen ja kehittäminen. Säätiön rekisteröinnin yhteydessä säätiön tarkoitusta koskevien edellytysten täyttymistä arvioidaan lähtökohtaisesti säätiön sääntöjen, perustamiskirjan ja perusilmoituksen perusteella.

Voimassa olevaa lakia vastaavasti säätiön yleishyödyllisyyden arviointi perustuu verolainsäädäntöön sekä muuhun säätiön toimintaa koskevaan lainsäädäntöön, kuten säätiön

hakemia julkisia avustuksia koskevaan sääntelyyn.

Säätiöllä on sen säännöissä määrätty hyödyllinen tarkoitus, jota se edistää tukemalla tai harjoittamalla tarkoitusta edistävää, säännöissä määrättyä toimintaa (toimintamuodot). Säätiö voi myös edistää tarkoitusta kummallakin tavalla. Säätiö voi siten olla esimerkiksi niin sanottu apurahasäätiö tai toiminnallinen säätiö tai harjoittaa kummankin laista toimintaa. Hyödyllisen tarkoitus voi olla aineellinen tai aineeton. Se voi olla muun muassa taloudellinen, toiminnallinen, tiedollinen tai aatteellinen. Säätiö voi esimerkiksi tukea taloudellisesti tarkoituksessa määrättyjä edunsaajia, hoitaa ja ylläpitää säätiölle luovutettua omaisuutta, tuottaa palveluita tarkoituksessa määrättylle kohderyhmälle tai edistää muutoin tarkoituksessa määrätyn kohderyhmän etuja. Ehdotus vastaa sisällöltään voimassa olevaa oikeutta vaikka voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa nimenomaista säännöstä. Nimenomainen säännös on tarpeen, jotta säätiölaista ilmenisi selvemmin, että laki koskee sekä apurahasäätiöitä että toiminnallisia säätiöitä.

Tulkittaessa sitä, mitkä yksittäiset toimet ovat säätiölle sallittuja, on otettava huomioon säätiön säännöistä ilmenevät säätiön tarkoitus ja toimintamuodot ja muut sääntöjen määräykset. Esimerkiksi vastikkeettomien toimien sallittavuuteen vaikuttaa se, onko säätiön sääntöjen mukaisena tarkoituksena edun saavan tahon tukeminen. Vastikkeettomilla suorituksilla tarkoitetaan säätiöoikeudessa kokonaan tai osittain vastikkeettomia lahjoja ja tukea, mikä vastaa yhteisöoikeuden yleisiä periaatteita. Tällaisina lahjoina ja tukena ei pidetä esimerkiksi sellaisia yleiskielessä lahjoiksi kutsuttuja merkkipäivälahjoja, joiden antaminen on yhteiskunnallisesti hyväksyttyä ja niiden antamista edellytetään. Myös esimerkiksi toiminnallisen säätiön antamat sponsorointi- ja markkinointisuoritukset voivat olla käytännössä vastikkeellisia, jos niille on itsenäiset säätiön tarkoituksen ja toimintamuotojen mukaiset taloudelliset perusteet.

Ehdotuksen mukaan säätiön toiminta rahoitetaan pääomalla, toiminnan tuloilla ja muulla rahoituksella. Lisäksi toimintaan käytetään myös säätiön muita voimavaroja, kuten vapaaehtoistyötä. Säätiön rahoitus voi siten pe-

rustua sen sijoitusvarallisuuteen ja muuhun pääomaan ja pääoman tuottoon, toimintamuotojen tuottoon — sallittu liiketoiminta mukaan lukien — sekä muuhun toiminnan aikaiseen rahoitukseen, kuten säätiön saamiin lahjoituksiin, testamentteihin ja avustuksiin sekä säännöissä mainittuun muuhun liiketoimintaan. Ehdotus vastaa tältä osin periaatteiltaan voimassa olevaa oikeutta vaikka voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa nimenomaista säännöstä, jota ehdotetaan sen selventämiseksi, että laki koskee sekä omalla pääomallaan toimivia että jatkuvarahoitteisia säätiöitä.

Ehdotuksen mukaan tässä laissa tarkoitettulla säätiöllä ei ole omistajia, vaikka säätiön säännöissä voidaankin tietyin edellytyksin määrätä perustajan oikeudesta pidättää itselleen säätiölle tuleviin varoihin liittyviä oikeuksia ja siitä, että säätiön varoja on käytettävä tiettyjen tahojen hyväksi (katso 3 §:n 2 ja 3 momentti ja 9 §). Säännöissä voidaan myös edelleen määrätä siitä, että tietty ulkopuolinen taho nimeää osan tai kaikki säätiön hallintoelinten jäsenistä ja tilintarkastajista. Ehdotuksen periaatteet vastaavat näiltä osin voimassa olevaa oikeutta. Perustajan pidätysoikeudetta ehdotetaan yhtäältä selvennettäväksi säätiövarallisuuden luovuttamisen helpottamiseksi ja toisaalta rajoitettavaksi, jotta taloudellisen edun tuottaminen perustajalle ei käytännössä muodostuisi säätiön tarkoitukseksi ajan kuluessa. Nimettyjen edunsaajien osalta ehdotuksen tarkoituksena on selventää niin sanottuja tukisäätiöitä ja sukusäätiötä koskevaa käytäntöä.

Säätiön tarkoituksen ja liiketoiminnan harjoittamisen suhteen ehdotus vastaa voimassa olevan lain 5 §:n 3 momenttia, joten säätiön tarkoituksena ei edelleenkään voi olla liiketoiminnan harjoittaminen. Liiketoimintaa koskeva rajoitus huomioiden säätiön tarkoituksena ei voi olla voiton tuottaminen. Lakiehdotuksen mukaan säätiö voi harjoittaa liiketoimintaa vain, jos se liittyy välittömästi varsinaisiin toimintamuotoihin tai jos muusta liiketoiminnasta määrätään säännöissä ja liiketoimintaa harjoitetaan varsinaisten toimintamuotojen rahoittamiseksi (luvun 7 §). Käytännössä säätiön toiminta voi muodostua yksinomaan liiketoiminnan harjoittamisesta, jos liiketoiminnan harjoittamisella edistetään vä-

littömästi säännöissä määrätyn tarkoituksen toteutumista. Jos esimerkiksi säätiön tarkoituksena on ihmisten terveyden edistäminen ja sairauksien parantaminen, säätiö voi yksinomaaisena toimintamuotonaan harjoittaa sairaalatoimintaa. Sairaalaliiketoimintaa ei kuitenkaan pidetä tällaisen säätiön toiminnan tarkoituksena vaan tarkoitusta toteuttavana toimintamuotona. Säätiön toimintamuodot voivat olla sellaisia, että säätiö on ilmoitettava rekisteröitäväksi myös kaupparekisteriin, mikä vastaa voimassa olevaa lakia.

Toiminnan aikana liiketoiminnan suhdetta säätiön tarkoitukseen arvioidaan myös säätiön tosiasiallisen toiminnan perusteella. Säätiölain perusteella ei ole periaatteellista estettä sille, että esimerkiksi perustettava säätiö hankkii myös liike- ja sijoitustoiminnalla varoja, jotka ovat tarpeen tarkoitusta edistävän sääntöjen mukaisen toiminnan harjoittamiseen tai tällaisen toiminnan laajentamiseen myöhemmin. Toisaalta tällaisen toiminta- ja rahoitusmallin vaikutus esimerkiksi säätiön verotukseen määräytyy verolainsäädännön perusteella.

Lakiehdotuksen useiden säännösten yhtenä tavoitteena on, että liiketoiminnan harjoittaminen ei muodostu säätiön varsinaiseksi tarkoitukseksi siinäkään tapauksessa, että toiminta on suurelta osin liiketoimintaa. Tätä tavoitetta edistävät muun muassa nimenomaiset säännökset säätiön johdon yleisistä tehtävistä (4 §), varainhoidosta, sijoitustoiminnasta ja liiketoiminnasta (5—7 §), voimassa olevaa lakia laajemmasta lähipiirietujen antamiskiellosta (8 §), varsinaista toimintaa ja lähipiiritoimia koskevasta toimintakerptomustiedoista (5 luvun 2 §) ja konsernitilinpäätösvelvollisuudesta (5 luvun 4 §) sekä säätiövalvonnasta (14 luku). Liiketoimintaa harjoittavista yhtiöistä ja osuuskunnista laajaakin liiketoimintaa harjoittava säätiö eroa siinä, ettei säätiössä ole yhtiön tai osuuskunnan osakkaita, yhtiömiehiä tai jäseniä vastaavaa tahoa, joka voisi päättää liiketoiminnan tuloksen jakamisesta itselleen tai saada liiketoiminnan tuloksen ja arvonnousun hyväkseen muulla tavalla, kuten myymällä osuutensa elinkeinotoimintaa harjoittavasta oikeushenkilöstä.

Käytännössä suurikin osa säätiön toiminnasta saatetaan joissakin tilanteissa katsoa

elinkeinotoiminnaksi. Koska säätiön tarkoituksen muuttaminen sekä säätiön purkaminen ja varojen luovuttaminen muuhun yleishyödylliseen toimintaan on käytännössä yleensä erittäin vaikeata, säätiöiden mahdollisuutta liiketoiminnan harjoittamiseen luvun 7 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa ja liiketoiminnan yhtiöittämiseen ei ole tarkoituksenmukaista rajata johonkin osaan säätiökonsernin konsernitason tuotoista tai taseesta, kuten uusien säätiöiden rekisteröintiä koskevassa käytännössä on viime aikoina tehty.

Momentin pääsäännön mukaan säätiön tarkoituksena ei voi olla taloudellisen edun antaminen säätiön lähipiiriin kuuluvalla (ks. tuki- ja sukusäätiöiden osalta poikkeus 9 §). Kielto ilmentää sitä säätiölain lähtökohtaa, että säätiöllä on oltava muu itsenäinen hyödyllinen tarkoitus kuin lähipiirin henkilökohdaisen taloudellisen edun tavoittelu. Voimassa olevaa oikeutta vastaavasti ehdotettu kieltö koskee sääntöihin kirjatun nimenomaisen tarkoituksen lisäksi säätiön tosiasiallista toimintaa. Säätiön rekisteröinnin yhteydessä kiellon noudattamista arvioidaan lähtökohtaisesti säätiön sääntöjen, perustamiskirjan ja perusilmoituksen perusteella.

Lähipiirille annettavalla kielletyllä taloudellisella edulla tarkoitetaan sellaista vastikkeetonta tai alihintaista taloudellista etua, kuten varojen jakoa, alihintaista luovutusta, ylihintaista hankintaa ja käyvän palkan tai palkkion ylittävää korvausta, jonka säätiön lähipiiriin kuuluva saa suoraan säätiöltä tai välillisesti säätiön määräysvallassa olevalta yhtiöltä tai muulta yhteisöltä säätiön myötävaikutuksella. Tässä taloudellisella edulla tarkoitetaan sellaista etua, jolle ei ole säätiön tarkoituksesta ja sen toimintamuodoista johdettavaa perustetta. Ehdotuksessa taloudellisella edulla ei tarkoiteta tavanomaisia, arvotaan vähäisiä merkkipäivälahjoja ja muita suorituksia, joista säätiön tai sen määräysvallassa olevan yhteisön voidaan olettaa saavan välittömästi tai välillisesti vastikkeen, esimerkiksi henkilöstön työkyvyn tai sitoutumisen kohentumisen myötä.

Ehdotus ei rajoita lähipiiriin kuuluvan ja säätiön tai sen määräysvallassa olevan yhteisön välisiä vastikkeellisia säätiön toimintamuotoihin liittyviä suorituksia kaupallisiin ehdoin, kuten palkan ja palkkion maksamista

säätiön tai sen konserniin kuuluvan hyväksi tehdystä työstä, mikä vastaa voimassa olevaa lakia. Voimassa olevaa oikeutta vastaavasti säätiön toimintaan osallistuva lähipiiriläinen voi saada säätiöstä taloudellista etua esimerkiksi palkan, palkkion tai työsuhdepuhelin tai -asuntoedun muodossa korvauksena säätiön tarkoitusta edistävästä, säätiön toimintamuotoihin liittyvästä työstä.

Toisaalta säätiön tarkoituksena ei voi olla, luvun 9 §:ssä tarkoitettua sukusäätiötä lukuun ottamatta, sen lähipiiriin kuuluvien työllistäminen ja elannon hankkiminen lähipiiriläisille. Ehdotuksen pääsäännön mukaan sallittua ei ole säätiön lähipiiriin kuuluvien tukeminen esimerkiksi sellaisella työ- tai muulla sopimuksella, josta säätiölle tuleva työsuoritus tai muu vastike ei ole tarpeen säätiön toimintamuotojen kannalta tai korvaus, jonka säätiö suorittaa saamastaan vastikkeesta, on suurempi kuin vastaavasta suoritteesta ulkopuoliselle taholle maksettava korvaus.

Säätiön oletetaan pyrkivän toteuttamaan tehokkaasti sen säännöistä ilmenevää tarkoitusta. Säätiön johdon huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuuden (luvun 4 §) perusteella johdolla on velvollisuus järjestää säätiön toiminta niin, että säätiön varoilla edistetään säännöissä määrätyn tarkoituksen toteutumista sen sijaan, että varat käytettäisiin pääosin esimerkiksi hallintokuluihin, jotka eivät ole tarpeen tarkoituksen toteuttamisen kannalta. Toisaalta esimerkiksi toiminnallisen säätiön perustamisen yhteydessä toiminnan valmistelu ja käynnistäminen voi edellyttää sitä, että merkittävä osa resursseista käytetään tilapäisesti sellaisiin hallintokuluihin, joita on vaikea kohdentaa säätiön sääntöjen mukaisten toimintamuotojen kuluiksi.

Ehdotus ei rajoita yksittäisen apurahan tai avustuksen antamista lähipiiriin kuuluvalla, jos saaja täyttää säätiön yleiset apurahojen tai avustusten jakokriteerit, mikä vastaa voimassa olevaa oikeutta. Toisaalta ehdotuksessa kielletään sellaisten apurahojen, avustusten ja muiden vastikkeettomien etujen antaminen lähipiiriin kuuluville, jotka eivät ole muiden säätiön säännöistä ilmenevään toiminnan kohderyhmään kuuluvien saatavilla vastaavin ehdoin. Viimeksi sanottu ei kaavamaisesti estä poikkeuksellisenkaan avustuksen antamis-

ta lähipiiriin kuuluvalle esimerkiksi silloin, kun lähipiiriin kuuluva tutkija on poikkeuksellisen kyvykäs ja hänellä säätiön tarkoituksen ja toimintamuotojen mukainen tieteenalaa merkittävästi edistävä hanke, jonka rahoittamista tavanomaisin ehdoin säätiö harjoittaa. Tällaisessa tapauksessa säätiön johdon on huolehdittava siitä, että esimerkiksi ulkopuolinen riippumaton asiantuntija arvioi poikkeuksellisen edun antamisen edellytyksiä ja esteellinen ei osallistu avustusta koskevaan päätöksentekoon. Säätiölaissa ei ole syytä kaavamaisesti rajoittaa säätiön toimintamuotojen kyvykkäimpien toimijoiden mahdollisuuksia toimia säätiön piirissä esimerkiksi sen toimielimen jäsenenä tai avustusten jakoa valmistelemissä tehtävissä.

Säätiön säännöissä tai säätiön toimielinten päätöksillä voidaan rajoittaa apurahojen, avustusten ja muiden taloudellisten etujen antamista esimerkiksi säätiön toimielinten jäsenille ja toimihenkilöille (katso esimerkiksi Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta ry:n julkaiseman Hyvän säätiötavan 5. kohta, jonka mukana neuvottelukunnan jäsenet eivät myönnä apurahoja tai niihin verrattavia etuja hallituksensa jäsenille, henkilökunnalleen, toimielimensä jäsenille, asiantuntijoilleen tai muille luottamushenkilöilleen taikka näiden läheisille http://www.saatiopalvelu.fi/client-data/file/SP_hyvaSaatiotapa.pdf). Säätiön hallintoelin voi myöhemmin muuttaa aiemmin päätettyä rajoitusta tavallisella enemmistö päätöksellä, jos rajoitus ei perustu säätiön sääntöihin.

Ehdotuksella ei rajoiteta niin sanottujen tukisäätiöiden perustamista eikä toimintaa (luvun 9 §:n 1 momentti). Säätiö voidaan edelleen perustaa esimerkiksi tukemaan tiettyä aatteellista toimintaa ja varat voidaan käyttää myös säätiön sääntöjen mukaisesti perustajan aatteellisen toiminnan toteuttamiseen, jollei tällaista toimintaa ole rajoitettu muussa lainsäädännössä. Esimerkiksi poliittisen tai muun aatteellisen toiminnan tukeminen on sallittua, jos se on sallittu säätiön säännöissä. Tällaisen määräyksen sisältävän sääntömuutoksen rekisteröinnin edellytyksiä arvioidaan samalla tavalla kuin tarkoituksen ja toimintamuotojen muuttamista yleensäkin. Tukisäätiöiden perustamisen osalta ehdotus vastaa voimassa olevaa oikeutta. Tukisäätiöitä koskevan eri-

tyissäännöksen tarkoitus on selventää oikeustilaa. Ehdotuksessa selvennetään oikeustilaa myös olemassa olevien sukusäätiöiden osalta sekä sallitaan myös uusien sukusäätiöiden perustaminen (luvun 9 §).

Lisäksi luvun 3 §:n 2 momentissa selvennetään sitä, missä määrin perustaja voi pidättää itselleen tai perillisilleen joltain osin luovuttamiensa varojen käyttöoikeuden tai oikeuden varojen tuottoon ja 3 momentissa siitä, miten tämä on mahdollista säätiön toiminnan aikana. Tällaisen oikeuden pidättämisen osalta perustajan velkojia suojataan yleisellä maksukyvyttömyys- ja ulosottolainsäädännöllä. Varojen käyttöoikeuden pidättämisen osalta ehdotus vastaa voimassa olevaa oikeutta.

Lähipiiriedun antaminen lain tai sääntöjen vastaisesti voi johtaa 8 luvussa säänneltyyn vahingonkorvausvastuuseen. Lähipiiritoimia koskevasta tuottamusolettamasta (8 luvun 1 §:n 3 momentti) seuraa, että vahingon aiheuttaneesta lähipiiritoimesta päättäneen ja sen toimeenpanneen säätiön toimielimen jäsenen ja toimitusjohtajan on itse osoitettava toimineensa huolellisesti. Käytännössä tästä seuraa, että lähipiiriläisen kanssa tehtävien kaupallisten toimien osalta on voitava osoittaa säätiön suorittaman vastikkeen ja muiden ehtojen vastaavan ehtoja, joilla toimi olisi tehty sivullisen kanssa. Tapauksesta riippuen kaupalliset ehdot voidaan osoittaa esimerkiksi vastaavia toimia koskevalla yleisesti tiedossa olevalla käytännöllä, ulkopuolisen asiantuntijan arviolla tai kilpailuttamalla toimenpide. Tuottamusolettamaa sovelletaan myös toimintamuotojen mukaisten avustusten antamiseen lähipiiriläiselle. Lähipiirivastuun lain ja sääntöjen mukaisuus voi edellyttää, erityisesti säätiön tavanomaisesta avustuskäytännöstä poikettaessa, ulkopuolisen asiantuntijan käyttämistä. Käytännössä on yleensä tarkoituksenmukaista ja helpointa dokumentoida tarvittava selvitys toimenpiteestä päätettäessä tai sitä täytäntöön pantaessa.

Lähipiirietujen antaminen voi olla lakiehdotuksen perusteella laittomana varojenjako-rangaistava rikos (10 luvun 1 §:n 2 kohta) silloin, kun varoja jakaminen tuottaa tässä pykälässä tarkoitettua kiellettyä etua luvun 8 §:ssä tarkoitettuun lähipiiriin kuuluvalle tai

varoja jaetaan säätiön tarkoituksesta poikkeavaan tarkoitukseen tai säätiön toimintamuodoista poikkeavalla tavalla. Tällainen tilanne voi olla käsillä esimerkiksi silloin, kun lähipiiriläiselle annettava apuraha tai muu avustus ei liity säätiön tarkoitukseen tai toimintamuotoihin tai sen ehdot poikkeavat säätiön tavanomaisesta avustustoiminnasta. Rangaistavasta laittomasta varojenjaosta voi olla kysymys myös silloin, kun lähipiiriläisen kanssa tehtävästä työ- tai muusta sopimuksesta säätiölle tuleva suoritus tai muu vastike ei ole tarpeen säätiön tarkoituksen tai toimintamuotojen kannalta tai säätiö saamasta suorituksesta maksettava korvaus on suurempi kuin mitä vastaavasta suoritteesta ulkopuoliselle maksettaisiin. Ehdotuksen mukaan laitton varojenjako on rangaistavaa vain tahallisenä tekona. Tahallisuuden arviointiin ja muihin rangaistuksen määräämisen edellytyksiä sovelletaan rikosoikeuden yleisiä periaatteita myös sen suhteen, oliko toimenpide mahdollisesti ajan myötä muuttuneen toimintamuotojen tulkinnan mukainen, miten välittömästi tai välillisesti toimenpide edisti säätiön tarkoitusta, oliko poikkeuksellisen avustuksen antamisen tai sopimuksen solmimisen edellytykset selvitetty ja päätös tehty riittäväällä tavalla.

Säätiön toimintaa koskevasta muusta lainsäädännöstä tai säätiön saaman tuen tai säätiön tekemän sopimuksen ehdoista voi seurata säätiölain vähimmäistasoa ankarampia vaatimuksia lähipiiritoimien suhteen.

Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista siten, että ehdotuksen mukaan säätiön osittainen tarkoitus ei saa olla taloudellisten etujen antaminen säätiön lähipiirille. Voimassa olevan lain epäselvä rajoitus on tarpeeton, kun ehdotuksessa määritetään voimassa olevaa lakia selvemmin ehdotetun kiellon suhde säätiön puolesta tehdyn työn korvaamiseen, säätiön apuraha- ja avustustoimintaan sekä tuki- ja sukusäätiötoimintaan.

Lähipiiriin kuuluvista ehdotetaan säädettäväksi luvun 8 §:ssä. Ehdotuksen mukaan lähipiiriin kuuluvat säätiössä määräysvaltaa käyttävät ja tämän konserniin kuuluvat, säätiön perustajat, säätiön ja muun edellä tarkoitettujen yhteisön ja säätiön hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenet, toimitusjohtaja ja tilin-

tarkastajat, edellä mainittujen lähisukulaiset ja kaikkien edellä mainittujen määräysvallassa olevat yhtiöt, yhteisöt ja säätiöt sekä säätiön toimihenkilöt, kuten työsuhteinen asiamies, toiminnanjohtaja, muu johto ja toimiston ja muiden toimipaikkojen henkilökunta.

Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista siten, että ehdotettu lähipiirisääntely kattaa voimassa olevaa lakia paremmin järjestelyt, jotka käytännössä voidaan katsoa sellaisiksi säätiön perustajalle, johdolle ja henkilöstölle annettaviksi taloudellisiksi eduiksi, jotka eivät ole voimassa olevan lain tavoitteiden mukaisia. Ehdotetun lähipiiritoimia koskevan rajoituksen tarkoituksena on varmistaa voimassa olevaa lakia paremmin, että säätiön toiminnalla on muu hyödyllinen tavoite kuin säätiön lähipiiriin kuuluvien oman talouden tai elinkeinon tukeminen. Toisaalta tarkoituksena on edelleen sallia nykyisin sallittuina pidettyjen tukisäätiöiden perustaminen ja toiminta, mikä otetaan huomioon säätiön tarkoituksen ja lähipiiritoimien sääntelyssä.

Säätiön toimielinten on huolehdittava siitä, että säätiön ja myös säätiön määräysvallassa olevien yhteisöjen toiminta järjestetään siten, että nämä eivät anna kiellettyjä vastikkeettomia etuja säätiön lähipiiriin kuuluville. Yleensä riittävää on, että vastikkeettomien etujen antamisen ohjeistus ja valvonta järjestetään vastaavissa säätiöissä yleisesti noudatetun käytännön mukaisesti.

Voimassa olevan lain aikana on ollut mahdollista määrätä säännöissä, että säätiön osittaisena tarkoituksena on taloudellisen edun tuottaminen perustajalle tai säätiön toimihenkilölle. Voimassa olevan lain 5 §:n 3 momentin mukaan taloudellisen edun tuottaminen lähipiiriin kuuluvalla ei voi olla säätiön pääasiallinen tarkoitus. Uuden säätiölain voimaantulakiin ehdotetaan siirtymäsäännöistä, jonka mukaan uuden lain kieltoa tuottaa erityistä taloudellista etua säätiön lähipiiriin kuuluvalla sovelletaan sellaiseen ennen uuden lain voimaantuloa rekisteröityyn säätiöön, jonka säännöissä on määräys taloudellisen edun tuottamisesta 1 luvun 8 §:ssä määrättyyn lähipiiriin kuuluvalla, vasta 1.1.2035 alkaen. Vuoden 2034 loppuun asti tällaiseen säätiöön ehdotetaan sovellettavaksi voimassa olevan lain 5 §:n 3 momenttia. Tarkoituksena on, että siirtymäajan jälkeen

minkään säätiön tarkoituksena ei voi olla erityisen taloudellisen edun tuottaminen lähipiiriin kuuluvalla.

Pykälän 2 momentin mukaan säätiön tarkoitus ja toimintamuodot määrätään säätiön säännöissä, mikä vastaa voimassa olevan lain 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädettyä. Säätiön varat on käytettävä säännöissä määrätyn tarkoituksen edistämiseen. Voimassa olevassa oikeudessa käytetty ”määrätarkoitus” ilmaus ehdotetaan korvattavaksi nykykielen mukaisella ”säännöissä määrätty tarkoitus” ilmauksella. Sääntelyn sisältöä ei ehdoteta muutettavaksi.

Ehdotuksen mukaan toimintamuodot määrittävät sen, miten säätiön tarkoitusta toteutetaan eli mitä keinoja säätiö voi käyttää tarkoituksen toteuttamiseksi. Toimintamuodot ovat välittömässä yhteydessä säätiön tarkoitukseen. Esimerkiksi sijoitustoiminta, jolla hankitaan varoja tarkoituksen toteuttamiseksi, ei ole säätiön toimintamuoto. Toisaalta säätiön tarkoitus voi olla sellainen, että esimerkiksi riskirahoitus aloittaville yrityksille ja tutkijoille voi olla säätiön toimintamuoto. Muuten säätiön toimintaan käytettävien varojen hoitoa ja sijoitustoimintaa säätiö saa harjoittaa suoraan lain nojalla, jollei säännöissä toisin määrätä (luvun 5 ja 6 §). Säännöissä voi tarvittaessa määrätä tarkemmin varainhoidosta.

Säätiön tarkoituksen toteuttamiseen välittömästi liittyvä liiketoiminta voi olla toimintamuoto, josta määrätään säännöissä. Säännöissä ei tarvitse erikseen määrätä siitä, voiko tiettyä toimintamuotoa harjoittaa myös liiketaloudellisin periaattein. Käytännössä on mahdollista, että muuten kuin liiketoimintana harjoitettua toimintaa pidetään myöhemmin olosuhteiden tai säätiön toimintatapojen muutoksen vuoksi liiketoimintana tai toisin päin. Säännöissä voi tarvittaessa tarkemmin määritellä toimintamuotojen mukaisen toiminnan piirteitä, kuten riskitasoa ja tuottavuutta, tai määrätä, että säätiö ei saa harjoittaa liiketoimintaa. Ehdotus vastaa tältä osin voimassa olevaa oikeutta.

Pelkästään toiminnan rahoittamiseksi harjoitettava liiketoiminta ei ole säätiön toimintamuoto, mutta tällaisen liiketoiminnan harjoittaminen voidaan sallia säännöissä (7 §). Liiketoiminnan harjoittamista koskevia sään-

tö määräyksiä käsitellään tarkemmin luvun 7 §:n kohdalla.

Ehdotuksen sanamuodolla halutaan selvittää sitä, että säätiötä perustavat tahot päättävät itse, miten yleistä tai yksityiskohtaista toimintamuotojen määrittelyä he pitävät tarpeellisena. Toimintamuodot voidaan määrittellä joko yksityiskohtaisesti tai yhtä yleisesti kuin esimerkiksi osakeyhtiön tai osuuskunnan toimiala. Ei ole estettä sille, että toimintamuodoiksi määritellään kaikki säätiön tarkoitusta hyödyttävät lailliset toimintamuodot. Käytännössä säätiön toiminta voi olosuhteiden muuttumisen myötä jossain määrin poiketa säännöissä määrätystä toimintamuodoista. Esimerkiksi ennen nykyaikaisten tietoliikennepalveluiden kehittymistä perustettu säätiö, jonka säännöissä määrätty tarkoitus on edistää jotakin asiaa painotuotteita julkaisemalla, voi nykyisin yleensä harjoittaa sääntöjä muuttamatta samaa tiedotustyötä esimerkiksi internetissä ja muilla sähköisillä viestintävälineillä.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan nimenomaista säännöstä siitä, että säätiö on sen perustajasta erillinen oikeushenkilö, joka syntyy rekisteröimisellä. Ehdotus vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 8 §:n säännöksiä rekisteröinnin oikeusvaikutuksista. Ehdotus vastaa myös sanamuodoltaan uudemman yhteisöoikeuslainsäädännön nimenomaisia säännöksiä oikeushenkilöllisyydestä (osakeyhtiölain 1 luvun 2 § ja osuuskuntalain 1 luvun 2 §).

Momentin mukaan perustaja ei ole henkilökohtaisessa vastuussa rekisteröidyn säätiön velvoitteista suoraan säätiölain perusteella. Myös voimassa olevan oikeuden lähtökohta on, että säätiön perustaja tai muu säätiölle varoja lahjoittava ei ole säätiölain perusteella henkilökohtaisessa vastuussa rekisteröidyn säätiön velvoitteista. Säätiön johdon korvausvastuusta säädetään lakiehdotuksen 8 luvussa.

3 §. Peruspääoma. Pykälän 1 momentissa säädetään perustettavan säätiön 50 000 euron vähimmäispääomasta, mikä tarkoittaa pääomavaatimuksen kaksinkertaistamista voimassa olevan säätiöasetuksen mukaiseen vähimmäismäärän verrattuna. Muutos perustuu pääasiassa rahan arvon muutokseen voimassa olevan asetukseen perustuvan pääomavaatimuksen säätämisen ja uuden säätiölain arvi-

oidun voimaantuloajankohdan välillä. Vuonna 1987 voimaan tulleen 150 000 markan pääomavaatimuksen nykyarvo on noin 45 000 euroa. Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista myös siten, että kiinteän vähimmäispääomavaatimuksen lisäksi ei enää vaadita pääoman suhteuttamista säätiön tarkoitukseen. Käytännössä on yleistä, että varsinaiseen toimintaan tarvittavaa rahoitusta saadaan tai hankitaan säätiön rekisteröinnin jälkeen toimintamuotojen ja rahoitustarpeiden kehityksen mukaan.

Ruotsissa, Saksassa ja Isossa Britanniassa ei säädetä vähimmäispääomasta. Tanskassa kaupallisen säätiön vähimmäispääomavaatimus on 42 000 euroa ja muiden 35 000 euroa. Norjassa liiketoimintaa harjoittavan säätiön vähimmäispääoma on 28 000 euroa ja muiden 14 000 euroa. Käytännössä peruspääomavaatimuksen yksinkertaistaminen voi jossain määrin helpottaa säätiöiden perustamista ja rekisteröintiä, koska voimassa olevan lain ”omaisuus on epäsuhteessa säätiön tarkoitukseen” -lisävaatimuksen osalta ei ole muodostunut vakiintunutta yleisesti tiedossa olevaa käytäntöä.

Voimassa olevaa lakia vastaavasti ei ehdoteta muun yhteisöläinsäädännön tasoista yksityiskohtaista sääntelyä peruspääoman käyttämisestä. Näin ollen peruspääoman merkitys esimerkiksi toiminnan rahoituslähteenä ja velkojiensuojan kannalta jää mahdollisten sääntömääräysten varaan. Jos säännöistä ei muuta ilmene, toimintaan voidaan käyttää myös säätiön pääomaa. Säännöissä voi esimerkiksi määrätä, että toimintaan saa käyttää vain peruspääoman tuottoa. Jos säännöissä rajoitetaan pääoman käyttämistä, yksittäisen tilikauden tuloksen käyttäminen toimintaan useamman vuoden aikana ja toiminnan rahoittaminen pidemmän aikavälin keskimääräisellä tuotolla riippuu sääntöjen tulkinnasta. Säätiön tarkoituksen ja toiminnan häiriöttömyyden kannalta yleensä lähtökohtana voitaneen pitää sitä, että yksittäisen vuoden tulos voidaan tällöinkin käyttää toimintaan useamman vuoden aikana.

Voimassa olevaa oikeutta vastaavasti peruspääoma pitää maksaa kokonaan ennen rekisteröintiä epäselvyyksien välttämiseksi. Ehdotuksen mukaan säätiö voi edelleen saada myös muita omaan pääomaan kirjattavia

lahjoitusvaroja, joiden luovuttamisesta voi sopia myös perustamisen yhteydessä ja tällaisen lahjanlupauksen voi merkitä myös perustamiskirjaan. Säätiö voi edelleen vastaanottaa lahjoitusvaroja myös toiminnan aikana.

Käytännössä peruspääomaksi luovutettavien varojen arvostaminen voi olla ongelmallista varojen käyttöä ja edelleen luovuttamista koskevien sääntömääräysten vuoksi. Peruspääomaksi voidaan luovuttaa varoja, joiden omistamisesta aiheutuu vain kuluja säätiölle. Voimassa olevaa oikeutta vastaavasti euromääräisen pääomavaatimuksen täyttyminen arviointi ja peruspääoman saatujen varojen kirjanpitoarvon määrittäminen perustuu yleiseen kirjanpitolainsäädäntöön, joten arvonn määrityksessä otetaan huomioon muun muassa säätiön sääntöjen määräykseen ja luovutuskirjaan perustuvat luovutus- ja käyttörajotukset ja luovutettaviin varoihin kohdistuvat vakuusoikeudet.

Perustettavan säätiön toimintaedellytykset voidaan varmistaa riittävällä tavalla ja perustettavien säätiöiden kannalta pienemmin kustannuksin siten, että ehdotuksen mukaan perustamisen yhteydessä säätiön omaan käyttöön on laadittava toimintasuunnitelma, talousarvio ja rahoitussuunnitelma perustettavan säätiön ensimmäisten vuosien osalta (ks. 2 luvun 4 §). Näitä suunnitelmia ja arviota ei liitetä säätiön perusilmoitukseen vaan ne on tarkoitettu ensisijassa säätiön sisäiseen käyttöön. Patentti- ja rekisterihallitus voi kuitenkin edellyttää niiden toimittamista esimerkiksi säätiövalvontaan liittyen.

Ehdotettavan siirtymäsäännöksen mukaan ennen uuden lain voimaantuloa perustetun säätiön peruspääomaan sovelletaan vanhaa lakia, vaikka säätiö rekisteröitäisiin uuden lain aikana (voimaanpanolakiehdotuksen 3 §:n 1 momentti).

Pykälän 2 momentin mukaan perustaja voi pidättää luovuttamaansa varallisuuteen liittyvän tuotto-, hallinta- tai muun oikeuden määräjäksi siitä, kun varat luovutetaan säätiölle. Oikeuden voi pidättää sekä peruspääomaksi että muuksi omaksi pääomaksi luovutettuun omaisuuteen. Peruspääoman voi siten suorittaa pätevästi myös siten, että kaikkia luovutettavien varojen omistukseen perustuvia oikeuksia ei heti luovuteta säätiölle. Jos tällaista mahdollisuutta käytetään, oikeuksien pi-

dättäminen on otettava huomioon säätiölle tulevien varojen arvostuksessa ja muissa tilinpäätöstiedoissa. Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta oikeudesta siten, että ehdotuksen mukaan oikeuksien pidätys voi kestää vain määräajan, jonka jälkeen oikeudet siirtyvät säätiölle.

Pidätysoikeudella tarkoitetaan perustajan määräaikaista oikeutta säätiön varoihin, jotka perustaja on luovuttanut säätiölle. Tässä tarkoitettuna oikeuden perustaja voi panna täytännön viime kädessä säätiön kohdistettavalla velkomuskanteella. Pidätysoikeudella ei tarkoiteta säätiön oikeutta antaa tukea säännöissä määrättyyn, säätiön tarkoituksen mukaiseen perustajan toimintaan eikä luvun 9 §:n 1 momentissa tarkoitettua tukisäätiötoimintaa.

Voimassa olevassa laissa ei ole määritetty säätiölle perustettaessa luovutettavaan varallisuuteen liittyvien oikeuksien pidättämisen kestoja ja laajuutta. Käytännössä säätiörekisteriviranomainen on tietävästi viime aikoina edellyttänyt, että esimerkiksi perustajalle pidettävä osuus peruspääoman tuotosta voi olla enintään 20 prosenttia koko säätiön tuotosta. Tietävästi rajoitusta on perusteltu sillä, että voimassa olevan lain 5 §:n 3 momentin mukaan säätiön pääasiallisena tarkoituksena ei voi olla välittömän taloudellisen edun tuottaminen perustajalle. Yleisten siviilioikeudellisten periaatteiden mukaan on lähtökohtaisesti sallittua, että varojen luovuttaja pidättää osan varojen omistuksen tuottamista oikeuksista itsellään. Tämän vuoksi peruspääomaan ja muuhun omaan pääomaan liittyvän oikeuden pidättäminen perustajalle varojen luovuttamisen yhteydessä ei tarkoita sitä, että varojen saajan, tässä perustettavan säätiön, tarkoituksena olisi taloudellisen edun tuottaminen luovuttajalle.

Käytännössä ajan kuluessa säätiötä perustettaessa luovutettu varallisuus vaihtuu usein muuksi varallisuudeksi ja täydentyy uudella varallisuudella esimerkiksi säätiön toiminnan laajentuessa. Tällöin voi olla hyvinkin ongelmallista määritellä etukäteen sitä, missä määrin oikeuden pidätysehto kattaa esimerkiksi oikeuden säätiöllä tietyllä hetkellä olevan varallisuuden tuottoon. Lisäksi oikeuden pidättäminen määräämättömäksi ajaksi voi käytännössä vaikuttaa olennaisesti siihen,

miten säätiön toimintaa kehitetään eli pyritäänkö laajentamaan säätiön toimintaa ja parantamaan toiminnan vaikuttavuutta vai lisäämään toiminnan taloudellista tuottoa. Toisaalta mahdollisuus peruspääomaan liittyvän tuotto-, hallinta- tai muun oikeuden pidättämiseen määräajaksi voi edistää olennaisesti säätiömuodon käyttöä esimerkiksi perustajan elinaikana. Pidätysmahdollisuus vähentää tarvetta säätiön perustamiseen testamentin perusteella perustajan kuoleman jälkeen. Pidätysmahdollisuus voi myös helpottaa säätiön perustamista yhteisön toimesta, kun perustajayhteisön ei tarvitse kerralla luopua kaikista vaikeasti useampaan erään jaettavissa olevaan varallisuuteen liittyvistä oikeuksista. Näistä syistä ehdotetaan, että säätiölaisissa säädetään nimenomaisesti mahdollisuudesta pidättää osa peruspääomaan ja muuhun omaan pääomaan luovutettavaan varallisuuteen liittyvistä oikeuksista määräajaksi. Ehdotuksessa ei rajoiteta perustajan oikeutta määrätä siitä, kenelle tällainen oikeus pidätetään. Pidätetyn oikeuden haltija voi siten olla perustajan lisäksi jokin muu taho, kuten perustajan perheenjäsen.

Jos perustaja pidättää itsellään oikeuden säätiölle luovuttamaansa varallisuuteen, oikeuden pidätyksestä ja sen ehdoista on mainittava säätiön säännöissä ennen säätiön rekisteröimistä. Oikeuden pidätyksellä voi olla merkitystä esimerkiksi säätiön toiminnan rahoittajille näiden arvioissa, missä laajuudessa säätiön toimintaa rahoitetaan ja minkälaisia ehtoja rahoitukselle asetetaan. Oikeuden pidättämisen vaikutus säätiön verotukselliseen asemaan arvioidaan verolainsäädännön periaatteiden mukaisesti.

Pykälän 3 momentin mukaan 2 momentissa säädetty koskee myös toiminnan aikana säätiölle lahjoitettua varallisuutta, jos varallisuuden luovutuksen yhteydessä lahjoittaja pidättää siihen liittyviä oikeuksia itselleen tai kolmannelle. Oikeuden pidättämisen kestoja koskeva 10 vuoden määräaika lasketaan tällöin siitä, kun varat on lahjoitettu säätiölle. Säätiön sääntöjä on ennen varojen luovuttamista muutettava siten, että oikeuden pidätys näkyy säännöistä. Mitä 3 momentissa on säädetty, koskee sekä perustajan että muun säätiölle varoja lahjoittavan lahjoituksia.

4 §. Johdon tehtävät. Pykälässä säädetään säätiön johdon yleisistä tehtävistä. Ehdotuksen mukaan johdon tehtävänä on edistää säätiön säännöissä määrätyn tarkoituksen toteutumista ja säätiön etua. Vaatimukset koskevat säätiön hallitusta, hallintoneuvostoa ja toimitusjohtajaa, joiden suhde säätiöön perustuu tähän lakiin, säätiön sääntöihin ja heidän ja säätiön välisiin sopimuksiin ja säätiön toimielinten päätöksiin. Huolellisuusvelvollisuus koskee johdon jäsenen toimintaa hänen johtoon kuuluvassa tehtävässään. Säätiöön työsuhteessa olevan henkilöstön osalta vaatimukset huolellisuudesta ja lojaaliudesta perustuvat yleiseen työ-, vahingonkorvaus- ja rikoslainsäädäntöön.

Ehdotettu pykälä vastaa sisällöltään voimassa olevaa oikeutta, vaikka voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa nimenomaista säännöstä. Nimenomaista säännöstä ehdotetaan, koska säätiöissä toimivien, säätiöiden velkojien ja muiden sidosryhmien kannalta on tärkeää, että säätiön johdon yleiset velvollisuudet säätiötä kohtaan ilmenevät suoraan laista. Vastaava yleissäännös johdon tehtävistä on osakeyhtiölain 1 luvun 8 §:ssä ja osuuskuntalain 1 luvun 8 §:ssä.

Pykälässä säädetty huolellisuusvaatimus on kaksiosainen. Se sisältää velvollisuuden edistää huolellisesti säätiön tarkoituksen toteutumista ja säätiön etua. Velvollisuus edistää säätiön etua sisältää puolestaan säätiön johtoon kuuluvaa koskevan yleisen lojaliteetti-vaatimuksen säätiötä kohtaan.

Huolellisuutta arvioidaan yleisestä näkökulmasta, ei johtoon kuuluvan jäsenen henkilökohtaisten kykyjen perusteella tai sen perusteella, miten johtoon kuuluva hoitaa omia asioitaan. Johdon jäsenen on toimittava siten, kuin huolellinen ihminen toimisi vastaavassa tilanteessa ja vastaavissa olosuhteissa.

Yleensä riittävänä huolellisuutena voidaan yleensä pitää sitä, että ratkaisun taustaksi on hankittu tilanteen edellyttämä asianmukainen tieto, sen perusteella on tehty johdonmukainen päätös tai muu toimi, eivätkä päätöksen tai muun toimen tekoon ole vaikuttaneet johdon jäsenten eturistiriidat (niin sanottu ”business judgement rule”).

Yksittäisen säätiön kannalta hyväksyttävään riskinottoon vaikuttaa säätiön tarkoituksen, toimintamuotojen, pääoman ja muun ra-

hoituksen lisäksi myös se, että yleensä säätiön oletetaan toimivan ennalta määräämättömän ajan, jollei säännöistä muuta ilmene. Toisaalta säätiön varsinaista toimintaa ja päätöksentekoa koskevat tarpeet poikkeavat yritystoiminnan johtamista koskevista vaatimuksista myös sen vuoksi, että säätiö pyrkii edistämään tehokkaasti ja vaikuttavasti säännöissä määrätyn tarkoituksen toteutumista, toisin kuin esimerkiksi osakeyhtiö, jonka lähtökohtainen tarkoitus on voiton tuottaminen osakkeenomistajille.

Säätiöissä, jotka harjoittavat sijoitus- tai liiketoimintaa tai muuta varainhoitoa, huolellisuusvelvollisuuden sisältöä arvioitaessa on otettava huomioon myös kyseistä toimintaa koskevat yleiset lainalaisuudet ja tavanomaiset käytännöt. Säätiönkin harjoittama liiketoiminta edellyttää riskinottoa, mitä voi edellyttää myös säätiön toimintamuotojen mukainen toiminta tarkoituksen toteuttamiseksi. Jos säätiön tarkoituksena on esimerkiksi tietyn sairauden poistaminen ja toimintamuotona sairauden tutkiminen ja ennaltaehkäisy eikä säännöissä ole rajoitettu säätiön varojen käyttöä, ei ole ehdotonta estettä sille, että säätiön tuki tavoitteen saavuttamiseksi tarvittavalle tutkimukselle tai muulle toimelle on niin merkittävää, että säätiön varoihin nähden mittava tuki rajoittaa säätiön myöhempää toimintaa tai jopa johtaa säätiön lakkauttamiseen. Liiketoimintaa harjoittavassa säätiössä päätöksiä voidaan joutua tekemään suuremman epävarmuuden vallitessa ja nopeammin kuin esimerkiksi puhtaasti apurahoja jakavan säätiön jakaessa apurahoja säännöissä määrättylle kohderyhmälle. Toisaalta apuraha- ja avustuspäätöstenkään osalta ei edellytetä varmuutta avustettavan hankkeen ja sen vaikutusten toteutumisesta. Käytännössä esimerkiksi avustukset tieteen, taiteen ja kulttuurin edistämiseksi voi usein ymmärtää myös ”riskisijoituksiksi”, joiden tavoitteena on yleisen hyvän edistäminen.

Lakiehdotuksessa ei ole periaatteellista estettä säätiön velanotolle. Nykyistä hyvää säätiökäytäntöä vastaavasti säätiö voi, edellä mainitut yleiset periaatteet huomioon ottaen, velalla rahoittaa esimerkiksi varsinaiseen toimintaan käytettävän rakennuksen tai laitoksen hankkimista, rakentamista tai korjaamista. Toisaalta sijoitustoiminnan velkara-

hoitus voi lisätä sijoitustoiminnan riskiä niin merkittävästi, että tällainen sijoitustoiminta ei ole säätiölle sallittua. Viimeksi sanottu koskee myös varsinaisen toiminnan rahoittamiseksi harjoitetun liiketoiminnan velkahoitusta. Säätiön tarkoituksen merkitystä huolellisuus- ja lojaliteettivaatimuksen kannalta on käsitelty myös edellä 2 §:n perusteluissa. Varainhoidossa noudatettavaa huolellisuus- ja lojaliteettivaatimusta on käsitelty myös luvun 5—7 §:n perusteluissa.

Säätiön edun edistäminen tarkoittaa sitä, että säätiön toimielimen jäsen ei säätiössä toimiessaan edusta taustatahoaan ja tämän etuja, jollei säätiön yksinomaisena ja nimenomaisena tarkoituksena ole kyseisen taustatahon etujen ajaminen. Säätiön edun mukaista toimintaa on tuottaa säätiön toiminnalla hyötyä sen säännöissä määrättyyn tarkoitukseen eli säätiön tarkoituksen toteutumisen edistämisen sääntöjen määräämällä tavalla. Esimerkiksi säätiön toiminnan rajoittaminen omien tai taustatahojen etujen edistämiseksi tai säätiön toiminnan vahingoittaminen ei ole sallittua.

Säätiön edun mukaista yleensä on toiminnan jatkuminen rajoittamattoman ajan, jos säätiön tarkoituksen toteutumista ei ole säännöissä tai käytännössä rajoitettu (esimerkiksi säätiön toiminnan tavoite täyttyy tai toiminnan kohderyhmää ei enää ole tietyn ajan kulluttua tai olosuhteiden muutoksen vuoksi). Toisaalta laissa ei ole rajoitettu säätiön varojen käyttämistä tarkoituksen toteuttamiseen pääomaa vähentävällä tavalla, jollei säätiön säännöistä tai varojen luovuttamista koskevista ehdoista muuta johdu. Jos säätiön pääoman käyttämistä toimintaan ei ole rajoitettu säännöissä, säätiön hallituksen on säätiön tarkoitus huomioon ottaen harkittava, voidaanko toimintaan käyttää myös säätiön pääomaa. Jos säätiön säännöissä määrätään useammasta tarkoituksesta, säätiön hallitus (tai hallintoneuvosto) voi sääntöjen sallimissa rajoissa päättää siitä, missä määrin erilaisia tarkoituksia edistetään. Jos perustajalle on tärkeätä, että samanaikaisesti edistetään aina useampaa tarkoitusta, siitä tulisi määrätä selvästi säännöissä.

Huolellisuuden ja lojaliteetin vaatimukset korostuvat päätökseen tai toimenpiteeseen

liittyvän riskin kasvaessa tai kun vastapuolella on säätiön lähipiiriin kuuluva taho (8 §).

Lähipiiritoimien kohdalla riittävän huolellisuuden noudattaminen edellyttää mahdollisen lähipiirisuhteen aktiivista selvittämistä, jos kysymys on säätiön tarkoituksen ja toimintamuotojen mukaisesta tavanomaisesta toiminnasta poikkeavasta kokonaisuudesta tai osittain vastikkeettomasta suorituksesta, kuten säätiön antamasta apurahasta tai muusta avustuksesta, jota ei anneta vastaavin edellytyksin muille säätiön toiminnan kohderyhmään kuuluville. Toisaalta säätiön tavanomaiseen toimintaan liittyvien, tavanomaisin ehdoin annettavien apurahojen ja muiden avustusten osalta säätiön johdolla ei yleensä ole erityistä selonottovelvollisuutta avustusten saajien lähipiirisuhteista esimerkiksi silloin, kun avustukset ovat avoimesti ennalta määräämättömän kohderyhmän haettavina. Kaikissa tapauksissa säätiön johdon on kuitenkin huolehdittava siitä, että avustuspäätöksiä tehtäessä on käytettävissä tiedot ainakin säätiön konserniyhtiöistä ja niiden johdon kuuluvista sekä vastaavat tiedot säätiön perustajasta ja säätiössä määräysvaltaa käyttävästä tahosta lähipiirisuhteiden selvittämiseksi.

Lakiehdotuksen 3 luvun 4 §:n 2 momentin erityissäännöksen mukaan hallituksen tai hallintoneuvoston jäsen on aina esteellinen osallistumaan päätöksentekoon silloin, kun hänen perheenjäsenensä, muu lähisukulaisensa tai heidän määräysvallassaan oleva toinen yhteisö tai säätiö on vastikkeettoman edun saajana. Esteellisen hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenen on ensisijassa itse ilmoitettava esteellisyydestään ja sen perusteesta.

Säätiön tarkoitus ja toimintamuodot huomioon ottaen tavanomaisten vastikkeellisten, kaupallisin ehdoin tehtävien toimien osalta säätiön johdolla ei yleensä ole erityistä selonottovelvollisuutta lähipiirisuhteiden selvittämiseksi. Toisaalta säätiön hallituksen ja hallintoneuvoston jäsen ja toimitusjohtaja on velvollinen ilmoittamaan säätiölle tiedossaan olevat vastikkeellisetkin lähipiiritoimet lähipiiritoimia koskevan toimintakertomusvaatimuksen noudattamiseksi (5 luvun 2 §:n 2 momentin 2 kohta).

Säätiön tarkoitusta ja toimintaa sekä johdon huolellisuus- ja lojaliteettivaatimuksia ja

lähipiirisäännöksiä ja mahdollisia sääntömääräyksiä sovelletaan vastaavasti myös varainhoitoon, sijoitustoiminta ja liiketoiminta mukaan lukien. Esimerkiksi lainan antaminen tai vakuuden antaminen lähipiiriin kuuluvan puolesta voi yleensä olla sallittua lähinnä siinä tapauksessa, että lainan tai vakuuden antaminen on säätiön edun mukaista ja

1) lainan tai vakuuden ehdot vastaavat säätiön sijoitustoiminnassa sivullisen kanssa sovellettavia kaupallisia ehtoja,

2) laina tai vakuus liittyy säätiölle sallittuun liiketoimintaan ja sen ehdot vastaavat sivullisen kanssa sovellettavia kaupallisia ehtoja, taikka

3) lainan tai vakuuden antaminen on säätiön varsinaisten toimintamuotojen mukaista tai säätiö voisi antaa lähipiiriläiselle lainaa tai vakuutta vastaavan avustuksen.

Käytännössä säätiön johdon tarpeeseen järjestää lähipiiritoimien hallinta vaikuttaa myös lähipiiritoimella aiheutetun vahingon korvaamista koskeva tuottamusolettama. Tällaisen vahingon yhteydessä johtoon kuuluvan on osoitettava toimineensa huolellisesti välttääkseen korvausvastuun (8 luvun 1 §:n 3 momentti). Tuottamusolettama vastaa voimassa olevaa oikeutta vaikka voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa nimenomaista säännöstä (ks. myös osakeyhtiölain 22 luvun 1 §:n 3 momentti ja osuuskuntalain 25 luvun 1 §:n 3 momentti).

Säätiön johto voi sääntöjen sallimissa rajoissa toteuttaa säännöissä määrättyä tarkoitusta kattavasti tai vain jotakin osaa siitä ja muuttaa tarkoituksen toteuttamisen painotuksia sääntöjen sallimissa rajoissa. Huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuuden mukaista on säätiön toiminnan organisoiminen siten, että säätiö voi tosiasiallisesti toteuttaa sille luovutetuilla varoilla sääntöihin kirjattua tarkoitusta. Huolellisuusvelvollisuuden piiriin kuuluu myös säätiön hallinnon ja toiminnan järjestäminen siten, säätiön varoja ei käytetä 2 §:n 1 momentissa säädetyn lähipiirikiellon vastaisesti. Varojen jakaminen lähipiirikiellon vastaisesti on ehdotuksen mukaan myös säätiörikoksena rangaistava teko (10 luvun 1 §:n 2 kohta).

Johdon on huolellisesti hoidettava varsinaisen toiminnan järjestämisen ja toimivan organisaation rakentamisen lisäksi säätiön va-

rallisuutta, mikä sisältää tarkoituksen toteuttamiseen käytettävien varojen, sijoitusvarojen hoitamisen sekä mahdollisen liiketoiminnan. Huolellisuusvelvollisuuteen kuuluu siten muun muassa siitä huolehtiminen, että säätiön tarkoituksen toteuttamiseksi käytettävä kiinteä ja irtain omaisuus on koko ajan asianmukaisessa kunnossa, jotta sitä voidaan tarkoituksenmukaisesti käyttää säätiön tarkoituksen toteuttamiseen lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Esimerkiksi kiinteistövarallisuuden hoito on lähtökohtaisesti järjestettävä vastaavien kiinteistöjen kohdalla yleisesti noudatetulla tavalla, säätiön käytettävissä olevat resurssit huomioon ottaen. Huolellisuusvelvollisuuden piiriin kuuluu 6 §:ssä säädetyn sijoitustoiminnan ja 7 §:ssä säädetyn toimintamuotojen rahoittamiseksi harjoitettavan liiketoiminnan suunnitelmallinen hoitaminen siten, että säätiön vuotuisen toimintasuunnitelman toteuttamiseksi on riittävä rahoitus. Pykälässä asetettu huolellisuusvelvollisuus ei edellytä, että tarkoituksen toteuttamisen rahoittamiseksi harjoitettava toiminta tuottaa joka vuosi voittoa.

5 §. Varainhoito. Lakiehdotuksen mukaan säätiön varainhoidon on oltava suunnitelmallista. Varainhoidolla tarkoitetaan säätiölle luovutettujen ja säätiölle kertyneiden varojen hoitamista, kuten säätiön käyttöomaisuuskiinteistöjen hoitamista, kunnossapitoa ja uudistamista varsinaisen toiminnan tarpeita varten, ja säätiön varojen sijoittamista varsinaisen toiminnan rahoittamiseksi sekä säätiön varojen käyttämistä toimintamuotojen mukaiseen tai sääntöihin perustuvaan muuhun liiketoimintaan. Varainhoitoa, sijoitustoimintaa ja liiketoimintaa ei ole määritelty ehdotuksessa eikä voimassa olevassa laissa (ks. tarkemmin yleisperusteluiden 2.3 kohta).

Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa nimenomaista vaatimusta kaikkien säätiöiden osalta, mutta käytännössä vaatimus varainhoidon suunnitelmallisuudesta ja sijoitustoiminnan periaatteiden dokumentoinnista on nykyisinkin voimassa ainakin suuremmissa säätiöissä johdon yleisen huolellisuusvelvollisuuden perusteella. Lisäksi nykyisin Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunnan julkaiseman Säätiön hyvä hallinto -ohjeen mukaan säätiön hallitus määrittelee sijoitustoiminnan periaatteet ja seuraa, että niitä noudatetaan.

Ohjeen mukaan säätiön sijoituspolitiikassa määritellään sijoitustoiminnan tavoitteet, riskit, seuranta ja raportointi, sijoitusten allokatio ja liikkumavara allokaation sisällä sekä sallitut varallisuuslajit. Lisäksi voidaan määritellä sijoitustoimintaa ohjaavat eettiset sekä muut periaatteet. Hallitus määrittelee säätiön sijoitustoimintaan liittyvien toimielinten, toimihenkilöiden sekä ulkopuolisten varainhoitajien valtuudet.

Käytännössä siihen, miten varainhoito on kulloinkin järjestettävä ja mitä voidaan pitää esimerkiksi riittävänä sijoitussuunnitelmana yksittäisessä säätiössä, vaikuttavat lukuisat seikat. Huomioon otettavia seikkoja voivat olla esimerkiksi säätiön toimintamuodot ja toiminnan laajuus, kulloinenkin rahoitustarve, sijoitusvarallisuuden määrä, laatu, muu mahdollinen rahoitus tai sen puuttuminen, säätiön toiminnan oletettu jatkuvuus tai toimikauden rajallisuus ja muut olosuhteet ja niiden muutokset sekä sääntöjen määräykset esimerkiksi peruspääomasta, toimintamuodoista ja sijoitustoiminnasta.

Esimerkiksi suuren apurahasäätiön sijoitustoiminnan suunnitelmallisuutta verrataan lähtökohtaisesti muiden vastaavaa sijoitusvarallisuutta hallitsevien säätiöiden ja muiden institutionaalisten sijoittajien hyviin käytäntöihin. Vastaavasti suuren toiminnallisen säätiön varainhoidon osalta vertailukohtana on muiden vastaavaa toimintaa harjoittavien tahojen noudattama hyvä käytäntö. Tällaisten säätiöiden on yleensä laadittava nimenomaisia kirjallisia suunnitelmia varainhoidosta. Esimerkiksi sijoitustoiminnan periaatteiden kirjaaminen on yleensä muutenkin suositeltavaa, jotta tilintarkastaja voi tilintarkastuksen yhteydessä todentaa sen, että hallitus on hoitanut sijoitustoimintaa säätiön sääntöjen mukaisesti ja huolellisesti. Sijoitustoiminnan periaatteiden dokumentoinnin mallina voidaan usein pitää vastaavaa sijoitustoimintaa harjoittavien muiden institutionaalisten sijoittajien noudattamaa käytäntöä.

Erityisesti pienemmässä säätiössä varainhoidon periaatteet voivat ilmetä useammatkin lähteestä, kuten toimintakertomuksesta, omaisuudenhoitosopimuksesta, kiinteistön hoitosopimuksesta ja kunnossapitotarveselvityksestä sekä hallituksen kokousten pöytäkirjoista.

Kaikissa tapauksissa riittävää on, että toiminnan suunnittelun, organisoinnin ja dokumentoinnin resurssit on mitoitettu yleisesti riittävänä pidetyllä tavalla suhteessa säätiön varoihin ja toimintaan. Esimerkiksi paikallista muistomerkkiä vapaaehtoisvoimin ylläpitävän pienen säätiön ei yleensä voida edellyttää ylläpitävän erillistä kirjallista muistomerkkin kunnossapito- ja rahoitussuunnitelmaa.

Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista siten, että ehdotuksen mukaan säännöissä ei tarvitse määrätä säätiön varojen sijoittamistavasta eikä sijoitustoimintaan sovelleta voimassa olevan lain yleisiä ilmauksia sijoitustoiminnan tuottavuudesta ja turvaavuudesta. Voimassa olevan lain mukaan säätiön säännöissä on määrättävä säätiön omaisuuden hoitamistapa (4 §:n 1 momentti) ja varat on sijoitettava turvaavasti ja tuloa tuottavasti (10 §:n 2 momentti). Käytännössä varojen hoitotavasta määrätään säännöissä toistamalla lain sanamuoto, minkä vuoksi säännöistä ei saa tarkempaa ohjetta sijoitustoiminnan ja muun varainhoidon järjestämiseen. Lisäksi voimassa olevan lain mukaisia sijoitustoiminnan periaatteita — tuloa tuottava ja turvallinen — pidetään epäselvinä ja ristiriitaisina, joten niistä ei ole käytännössä apua sen arvioimisessa, miten sijoitustoiminta ja muu varainhoito pitäisi järjestää. Käytännössä pääomamarkkinat voivat muuttua nopeasti. Esimerkiksi sijoitukset kehittyneiden valtioiden velkakirjoihin voivat muuttua varsin nopeasti jokaisen säätiön varmoina pitämistä sijoituksista hyvinkin riskipitoisiksi tai huonosti tuottaviksi sijoituksiksi. Näistä syistä ehdotetaan, että sijoitustoimintaan liittyvien säätiön johdon velvollisuuksien osalta luovutaan käytännössä huonosti toimivista voimassa olevan lain erityisistä vaatimuksista. Ehdotuksen mukaan säätiön varainhoitoon sovelletaan suunnitelmallisuuden vaatimuksen lisäksi johdon yleistä huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuutta (4 §) sekä yleistä velvollisuutta säätiön hallinnon järjestämiseen (3 luvun 2 §). Jos säätiön säännöissä on määrätty säätiön varainhoidosta, sääntöjen määräyksiä on noudatettava.

Voimassa olevassa säätiölaissa ja lakiehdotuksessa ei määritellä sijoitustoimintaa eikä muuta varainhoitoa. Käytännössä säätiön varainhoitoa voidaan muun lainsäädännön, ku-

ten verolainsäädännön, perusteella pitää sijoitustoimintana, liiketoimintana tai muuna toimintana ja arviointi voi olosuhteista riippuen muuttua. Myös uudet sijoituskohteet voivat olla sellaisia, että niihin sijoittamista pidetään esimerkiksi verolainsäädännön kannalta elinkeinotoimintana. Säätiöiden toiminnan ja säätiölainsäädännön kannalta on olennaista, että säätiö voi harjoittaa sen säännöissä määrätyn tarkoituksen toteuttamisen rahoittamiseksi sijoitustoimintaa riippumatta siitä, pidetäänkö rahoituksen hankkimiseksi harjoitettua toimintaa muun lainsäädännön perusteella sijoitustoimintana vai ei.

Säätiön toimielinten jäseniä koskee yleinen huolellisuusvelvollisuus (4 §) myös varainhoidon järjestämisessä, samoin kuin muutkin säätiön toimintaa koskevat säätiölain yleiset säännökset ja sääntöjen määräykset. Nämä yleiset säännökset ja sääntöjen määräykset koskevat säätiön kaikkien varojen hoitoa, mukaan lukien toiminnan aikana saadut erikseen rahastoidut lahjoitukset, jollei lahjoituksen ehdoista muuta ilmene.

Säätiömuodon erityispiirteet huomioon ottaen säätiön varainhoidon on oltava riittävän suunnitelmallista. Tämän vuoksi ehdotetaan selventävää erityissäännöstä varainhoidon suunnitelmallisuudesta, jota käsitellään tarkemmin edellä 4 §:n perusteluissa johdon huolellisuusvaatimuksen kannalta ja jäljempänä 6 ja 7 §:n kohdalla säätiön sijoitustoiminnan ja liiketoiminnan kannalta.

6 §. Sijoitustoiminta. Pykälässä säädetään säätiön varallisuutensa hoitamiseksi ja toimintansa rahoittamiseksi harjoittamasta sijoitustoiminnasta. Pykälän *1 momentin* mukaan säätiö voi suoraan lain nojalla varallisuuden hoitamiseksi ja säännöistä ilmenevien toimintamuotojensa rahoittamiseksi harjoittaa sijoitustoimintaa, josta säätiön johto vastaa sen sisäisen toimivallan jaon mukaisesti (katso 3 luku) tämän luvun 4 §:ssä säädettyä johdon yleisen huolellisuusvelvollisuuden ja 3 luvun 2 §:ssä säädettyä hallinnon järjestämisvelvollisuuden perusteella. Ehdotuksen mukaan varallisuuden kasvattaminen ei voi olla sellaisenaan säätiön tarkoitus. Toisaalta voimassa olevaa oikeutta vastaavasti ei ole estettä sille, että varallisuutta kasvatetaan säätiön tarkoituksen toteuttamiseksi tarpeellisen toiminnan rahoitustarvetta vastaavasti ja

esimerkiksi sijoitustoiminnan tuottojen vaihtelu huomioon ottaen. Ehdotuksen mukaan sijoitustoiminta on järjestettävä suunnitelmallisesti hyvän säätiökäytännön mukaisesti. Tältä osin ehdotus vastaa sisällöltään voimassa olevaa oikeutta.

Varallisuuden hoitaminen on mainittu lakiehdotuksessa selvyuden vuoksi yhtenä sijoitustoiminnan tavoitteena sen vuoksi, että esimerkiksi säätiön hallinnassa olevien kiinteistöjen kunnossapito- ja kehittämistoimia saatetaan pitää myös sijoituksina, joilla säilytetään ja nostetaan varallisuuden arvoa sen lisäksi, että tällaiset toimenpiteet säilyttävät ja parantavat kiinteistöjen käytettävyyttä säätiön varsinaisessa toiminnassa.

Ehdotuksen tarkoituksena ei ole muuttaa nykyistä säätiöiden varainhoidon verotusta koskevaa käytäntöä, johon esimerkiksi sijoitustoiminnan aktiivisuus voi vaikuttaa.

Pykälän *2 momentissa* säädetään selvyuden vuoksi, että säätiö voi yhtiöittää sijoitustoimintaansa, käyttöomaisuus mukaan lukien. Säätiö voi siten yhtiöittää esimerkiksi varsinaisen toiminnan toimitilat ja säätiön toiminnan kohderyhmän käyttöön annetut asuin-kiinteistöt.

7 §. Liiketoiminta. Pykälässä säädetään säätiön harjoittamasta liiketoiminnasta. Pykälän *1 momentin* mukaan säätiö saa suoraan lain nojalla harjoittaa sen säännöissä määrättyihin toimintamuotoihin välittömästi liittyvää liiketoimintaa, jollei säännöissä määrätä toisin. Säännöissä voidaan esimerkiksi kieltää kokonaan liiketoiminnan harjoittaminen, rajoittaa oikeutta liiketoiminnan harjoittamiseen tai määrätä tarkemmin siitä, mitä tai miten liiketoimintaa harjoitetaan. Tarkoituksen toteuttamiseen liittyvän liiketoiminnan ei edellytetä olevan taloudellisesti kannattavaa tai voittoa tuottavaa, mikä vastaa voimassa olevaa oikeutta.

Voimassa olevassa laissa ja ehdotuksessa ei määritellä liike- eikä sijoitustoimintaa, joiden määrittely säätiölain soveltamisessa perustuu edelleen merkittävässä määrin verolainsäädäntöön ja muuhun säätiön toimintaan sovellettavaan lainsäädäntöön ja -käytäntöön. Käytännössä säätiön harjoittaman toiminnan luonteen arviointi esimerkiksi verotuksessa voi esimerkiksi toimintaympäristön muutoksista johtuen muuttua siten, että

lähtökohtaisesti koko ajan samalla tavalla harjoitettava toiminta voi muuttua tuloverotomasta yleishyödyllisestä toiminnasta elinkeinotoiminnaksi. Käytännössä säätiön säännöissä määrätty tarkoitus ja toimintamuodot voivat olla sellaiset, että niiden mukainen toiminta voi olla verotuksessa elinkeinotoimintaa. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, kun säätiön toimintamuotona on avustusten sijasta tai niiden rinnalla pääomasijoittaminen säätiön tarkoitusta edistävään toimintaan.

Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista siten, että ehdotuksen mukaan mahdollisuudesta toimintamuotoihin välittömästi liittyvän liiketoiminnan harjoittamiseen ei enää tarvitse erikseen määrätä säännöissä. Muutosta ehdotetaan sen vuoksi, että käytännössä toimintamuotojen mukaista toimintaa voidaan joissain oloissa pitää elinkeinotoimintana. Lisäksi sijoitustoiminnan ja liiketoiminnan raja ei ole kaikilta osin selvä, mikä voi joissakin tapauksissa nykyisin vaikeuttaa säätiön varsinaistakin toimintaa. Samasta syystä liiketoimintaa ja sijoitustoimintaa ei edelleenkaan ehdoteta tarkemmin määriteltäväksi säätiölaissa, koska se ei ole välttämätöntä säätiölain ja säätiöiden toiminnan tarpeiden kannalta. Toisaalta siitä, että säätiön toiminta tulkitaan verolain tai muun lainsäädännön perusteella elinkeinotoiminnaksi, ei voi suoraan päätellä, että säätiölain kannalta tulkinta olisi sama.

Muutosta ehdotetaan myös sen vuoksi, että nykyisen perustuslain 18 §:n mukaan elinkeinovapaus on pääsääntö, josta poikkeamiseen on oltava erityiset perusteet ja laissa säädettävien rajoitusten on oltava täsmällisiä ja tarkkarajaisia (mm. eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunnot PeVL 31/2006 vp, PeVL28/2001 vp ja PeVL 9/2005).

Koska säätiölainsäädännössä ei määritellä toiminnan yleishyödyllisyyttä, eikä sitä muutokseen edellytetä säätiölaissa, toiminnan luonteen uudelleen arviointi muun lainsäädännön perusteella ei vaikuta sen arviointiin, onko säätiön harjoittama toiminta säätiölain mukaista. Olosuhteista riippuen säätiön toiminta voi täyttää myös muussa lainsäädännössä määritellyn liiketoiminnan tunnusmerkit. Säätiöiden toiminnan ja säätiölain kannalta on olennaista, että säätiö voi harjoittaa

sen tarkoituksen toteuttamiseksi säännöissä määritellyä toimintaa riippumatta siitä, pidetäänkö toimintaa muun lainsäädännön perusteella liiketoimintana vai ei.

Liiketoimintaan voi voimassa olevaa käytäntöä vastaavasti liittyä tukielementti tarkoituksessa mainitulle kohderyhmälle, ja tavarain tai palvelun tuottamisesta perittävä korvaus voi alittaa markkinahinnan. Myös kaiken liiketoiminnan harjoittamiseen sovelletaan lakiehdotuksen yleisiä säännöksiä säätiön johdon velvollisuudesta huolellisesti edistää säätiön tarkoitusta (4 §) ja velvollisuudesta järjestää säätiön hallinto (3 luvun 2 §).

Ehdotuksen mukaan säätiö voi toteuttaa tarkoitustaan yksinomaan liiketoimintaa harjoittamalla, mikä vastaa voimassa olevaa lakia. Esimerkiksi vajaakuntoisten työllistämistä edistävän säätiön toimintamuotona voi olla sellaisen liiketoiminnan harjoittaminen, jossa työllistetään vajaakuntoisia.

Toimintamuotoihin välittömästi liittyvää liiketoimintaa voi olla esimerkiksi säätiön ylläpitämässä museossa tai palvelutalossa sijaitseva, pääasiassa museon tai palvelutalon asiakkaita palveleva kahvila-, ravintola- tai ruoka- tai juoma-automaattitoiminta ja museon kirjakauppa. Säätiön harjoittaman liiketoiminnan arvonlisäverollisuus ei ole osoitus siitä, että tällainen liiketoiminta ei liittyisi läheisesti säätiön sääntöjen mukaisiin toimintamuotoihin.

Pykälän 1 momentin mukaan säätiö voi harjoittaa myös sellaista muuta säännöissä mainittua liiketoimintaa, jolla rahoitetaan tarkoituksen toteuttamista.

Toiminnan rahoittamiseksi harjoitettavasta liiketoiminnasta on ehdotuksen mukaan mainittava säännöissä. Esimerkiksi apurahoja jakava säätiö voi varojen keräämiseksi ja toiminnan rahoittamiseksi ylläpitää säännöissä mainittua liiketoimintaa. Vastaavasti toiminnallinen säätiö voi harjoittaa sääntömääräyksen perusteella myös sellaista liiketoimintaa, jolla rahoitetaan varsinaista, toimintamuotoja koskevien sääntömääräysten mukaista toimintaa.

Ehdotuksen mukaan säätiön säännöissä ei tarvitse yksityiskohtaisesti määritellä harjoitettavan liiketoiminnan laatua, vaikka niin voidaan tehdä. Säätiön säännöissä ei siten tarvitse tulevaa toimintaa ennakoitua ottaa

sääntöihinsä kaikki mahdollisia liiketoiminnan muotoja, jotka saattavat tulla toiminnassa esiin. Ehdotus vastaa tältä osin yhdistyslakia (yhdistyslain 5 § ja Halila—Tarasti, Yhdistysoikeus, 2011, s. 102).

Hallituksen tai, jos säännöissä niin määrätään, hallintoneuvoston, tehtävänä on päättää, mitä säännöissä sallittua liiketoimintaa säätiössä kulloinkin harjoitetaan toiminnan rahoittamiseksi, jollei säännöissä muuta määrätä. Liiketoiminnan harjoittamiseen sovelletaan säätiön tarkoitusta, johtoa ja varainhoitoa koskevia säännöksiä samalla tavalla kuin 6 §:ssä tarkoitettuun sijoitustoimintaan. Muutosta ehdotetaan sen vuoksi, että sijoitustoimintaa ja liiketoimintaa ei määritellä säätiölainsäädännössä, eikä sitä ole määritelty muussakaan lainsäädännössä niin selvästi, että aina ennalta olisi selvää, että tietty säätiön varsinaisen toiminnan rahoitusjärjestely katsotaan sijoitustoiminnaksi tai muuksi elinkeinotoiminnaksi. Riippumatta siitä, miten asia säätiölaisissa määritellään, esimerkiksi verotuksessa yhteisön tosiasiallinen toiminta arvioidaan verolainsäädännön perusteella. Se miten suunnitelmallisesti yksittäisen säätiön on harjoitettava tällaista liiketoimintaa, vaihtelee vastaavalla tavalla, kuin mitä edellä 5 ja 6 §:n kohdalla on todettu varainhoidon ja sijoitustoiminnan suunnitelmallisuudesta.

Säännöissä mainittu liiketoiminta toimintamuotojen rahoittamiseksi voi olla välillä kannattamatonta, koska liiketoimintaan liittyy erilaisia riskejä. Toisaalta tällaista muuta liiketoimintaa saa ehdotuksen mukaan harjoittaa vain varsinaisen toiminnan rahoittamiseksi, minkä vuoksi jatkuvasti tai muuten pidemmän aikaa kannattamattomasta liiketoiminnasta on luovuttava ja siihen sidotut varat on käytettävä säätiön tarkoituksen edistämiseen säännöissä määrättyjen toimintamuotojen kautta.

Pykälän 2 momentin mukaan säätiö voi yhtiöittää sekä tarkoituksensa toteuttamiseksi että toiminnan rahoittamiseksi harjoittamansa liiketoiminnan, jollei säännöissä toisin määrätä. Ehdotus vastaa voimassa olevaa oikeutta, vaikka voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa nimenomaista säännöstä. Liiketoiminnan yhtiöittäminen voi perustua eri säätiöissä eri syihin. Säätiö voi yhtiöittää liiketoiminnan esimerkiksi liiketoimintaan liit-

tyvien riskien rajoittamiseksi säätiön toiminnasta, toimintaan liittyvästä uudelleenorganisointitarpeesta, liiketoiminnan myymiseksi taikka verotuksellisista syistä. Säätiö voi yhtiöittää myös käyttöomaisuuttaan (esimerkiksi asunto- ja kiinteistöosakeyhtiöt). Nimenomaista säännöstä ehdotetaan selvyyden vuoksi.

8 §. Lähipiiri. Pykälässä säädetään säätiön lähipiiristä, jolle annettavia taloudellisia etuja koskee edellä 2 §:ssä ehdotettu kielto. Säätiön tarkoituksena ei voi olla taloudellisen edun tuottaminen pykälässä säädettyyn säätiön lähipiiriin kuuluville.

Lähipiirisääntelyn tarkoitus on rajoittaa mahdollisuuksia toimiin, jotka poikkeavat säätiön tarkoituksesta ja sen edistämiseksi säännöissä määrättyistä toimintamuodoista. Usein 2 §:ssä tarkoitettua kiellon vastaisten taloudellisten etujen antaminen myös loukkaa säätiön velkojien oikeuksia. Rajoituksen tehokkuus riippuu siitä, miten hyvin lähipiirin määritelmä kattaa ne tahot, joiden saamat taloudelliset edut tuottavat ainakin välillisesti etua myös säätiön johdon jäsenille, henkilöstölle tai säätiön tilintarkastajalle. Tämän vuoksi lähipiirimääritelmää ehdotetaan selvennettäväksi ja laajennettavaksi siten, että se kattaa voimassa olevaa lakia paremmin käytännössä ilmenevät säätiöiden perustamistilanteet ja säätiöiden ja niiden konserni-organisoitumallit sekä perhe- ja lähisukulaisuussuhteiden kehityksen.

Toisaalta ei ole tarpeen säilyttää voimassa olevan lain 10 §:n 2 momentista ilmenevää laajempaa erityistä lähipiirin määritelmää, jota on sovellettu vain lähipiirilainojen antamiskieltoon. Viimeksi mainitun säännöksen perusteella lähipiiriin kuuluvat muun muassa kaikki säätiön kanssa samaan konserniin kuuluvien tytär- ja osakkuusyhtiöiden työntekijät sekä säätiön ja tytär- ja osakkuusyhtiöiden kirjanpidon ja varainhoidon päivittäisiin tehtäviin osallistuvat vaikka heillä ei käytännössä voisi olla mitään mahdollisuuksia vaikuttaa kiellettyjen lähipiirietujen antamiseen. Voimassa olevan lain lainanantokiellon kohteena olevan henkilöpiirin määrittelyn mallina on näiltä osin käytetty säätiön ja muun kirjanpitovelvollisen tilintarkastajan esteellisyyttä koskevia säännöksiä, joilla on muu tavoite kuin säätiölain lähipiirisäännös-

ten tavoitteita (ks. voimassa olevan tilintarkastuslain 25 §, joka vastaa tältä osin sisällöltään aiemman tilintarkastuslain, 936/1994, säännöstä).

Ehdotettava lähipiirietujen antamiskielto ja toimintakertomuksessa lähipiiritoimista annettavat tiedot on määritelty siten, että vaatimukset koskevat henkilöitä, jotka voivat käytännössä vaikuttaa kiellettyjen etujen antamiseen. Tästä syystä lähipiiriin ei ehdotuksen mukaan lueta esimerkiksi säätiön ja sen konserniyhteisöjen ja -säätiöiden kaikkia työntekijöitä eikä säätiön kirjanpidon ja varainhoidon suorittavissa tehtävissä olevien perheenjäseniä ja lähisukulaisia. Ehdotuksen mukaan lähipiiriin kuuluvat säätiön toimivaan johtoon kuuluvat työntekijät ja näiden perheenjäsenet ja lähisukulaiset.

Ehdotetussa lähipiiriin määritelmässä ei ole otettu huomioon kaikkia mahdollisia säätiön toiminnan organisaatio- ja toimintamalleja, koska lähipiirimääritelmän on oltava niin selvä, että säätiön johtoon kuuluvat, säätiön henkilöstö ja muut säätiön puolesta toimivat ja toimien vastapuolet voivat käytännössä soveltaa määritelmää päivittäisessä toiminnassa. Määritelmä ei koske muun kuin lakiin perustuvan toimielimen jäsenenä tai työsuhteessa säätiön toimintaan osallistuvia eikä säätiön ulkoistamien toimien palveluntarjoajia ja näiden palveluksessa olevia. Tällaisia voivat olla esimerkiksi apurahasäätiössä apurahojen jakopäätöksiä valmistelevan tieteellisen tai taiteellisen neuvoston jäsenet ja sijoituspäätökset valmistelevan tai toteuttavan sijoitusneuvoston jäsenet sekä ulkoistettua hallintopalvelua säätiölle tarjoavat yritykset ja niiden johto.

Voimassa olevan lain 5 §:n 3 momentin vastaava rajoitus koskee säätiön toimihenkilöitä, joita ei ole määritelty voimassa olevassa laissa, sen esitöissä (HE 4/1964 vp ja HE 89/1985 vp) eikä oikeuskirjallisuudessa. Työoikeudessa ja yleiskielessä toimihenkilöllä tarkoitetaan (tässä: säätiöön) työsuhteessa olevaa ihmistä. Säätiörekisterikäytännössä toimihenkilöinä on kuitenkin saatettu pitää säätiön johdon ja työntekijöiden lisäksi muita säätiön toimintaan osallistuvia, kuten luottamus- tai sopimussuhteisia asiantuntijoita. Ehdotuksen mukaan hallituksen on huolehdittava johdon tehtäviä koskevien yleisten

säännösten (luvun 4 § ja 3 luvun 2 §) perusteella säätiön hallinnon, toiminnan ja sisäisen valvonnan järjestämisestä siten, että luottamus- ja sopimussuhteiset henkilöt eivät voi olla päättämässä itselleen tulevista vastikkeettomista taloudellisista eduista ja että näiden palveluksista maksettavat palkkiot eivät ylitä käypää hintaa. Säätiön säännöissä ja toimielinten päätöksillä voidaan edelleen laajentaa lähipiirirajoitusten soveltamisalaa siten, että esimerkiksi toimintakertomustietojen antaminen lähipiiritoimista koskee myös laajennettua lähipiiriä ja että säätiön johdon jäsenten vahingonkorvausvastuu laajemman lähipiiriin kanssa tehdystä toimesta aiheutuvasta vahingosta vastaa laissa säänneltävän suppeamman lähipiiriin kanssa tehdystä toimesta aiheutuvan vahingon korvaamisen edellytyksiä (mm. sovelletaan tuottamusoletamaa).

Ehdotettu sääntelytapa vastaa aiempaa osuuskuntalakia ja aiempaa osakeyhtiölakia. Voimassa olevassa osakeyhtiölaissa ja osuuskuntalaissa nimenomainen lähipiirisääntely koskee jatkuvasti vain tilinpäätös- ja toimintakertomusvaatimuksia, minkä vuoksi lähipiiri on määritelty yleisemmin kirjanpitolainsäädännön ja kansainvälisten tilinpäätösvaatimusten mukaisesti. Lisäksi lähipiirimääritelmää sovelletaan osakeyhtiölaissa ja osuuskuntalaissa lähipiiritoimella aiheutun vahingon korvaamista koskevaan kääntettyyn todistustaakkaan. Aiemmassa osuuskuntalaissa lähipiirimääritelmä on lakiehdotusta vastaavasti konkreettisempi ja rajatumpi, koska osuuskuntalaissa rajoitettiin kaavamaisesti lainan antamista lähipiiriin kuuluvalla. Uudessa osuuskuntalaissa on luovuttu lainanantorajoituksesta ja lisätty tilinpäätös- ja toimintakertomusvaatimuksia osakeyhtiölakia vastaavasti. Säätiölaissa on edelleen tarpeen säilyttää nimenomainen taloudellisten etujen antamiskielto ja sen toteutumista edistävä yksityiskohtainen lähipiirisääntely, koska säätiöllä ei ole osakeyhtiön ja osuuskunnan osakkaita ja jäseniä vastaavia omistajia, eikä uuteenkaan säätiölakiin ehdoteta osakeyhtiö- ja osuuskuntalainsäädäntöä vastaavia velkojien suojausäännöksiä varojen käytön osalta.

Säätiön ei tarvitse järjestää kattavaa, ajantasaista lähipiirirekisteriä ehdotettavien sään-

nösten noudattamiseksi eikä säätiön oleteta olevan tietoinen esimerkiksi säätiön johtoon kuuluvien sukulaisuus- ja omistussuhteista. Kuten luvun 2 §:n perusteluista ilmenee, taloudellisen edun antamisen kieltö koskee vain sellaisia kokonaan tai osittain vastikkeettomia taloudellisia etuja, jotka eivät ole muiden säätiön toimintamuotojen kohteena olevien saatavana samoilla ehdoilla. Säätiön kannalta epätavallisen tukitoimenpiteen kohdalla säätiön johdolla voi olla yleisen lojaliteetti- ja huolellisuusvelvollisuuden (4 §) perusteella velvollisuus erikseen selvittää, kuuluuko tuen saaja säätiön lähipiiriin esimerkiksi sukulaisuus- tai omistussuhteiden kautta. Ehdotuksen lähtökohtana on, että vastikkeettoman taloudellisen edun saajan on itse otettava huomioon lähipiirisuhde sillä uhalla, että tukea voidaan myöhemmin vaatia takaisin sillä perusteella, että säätiön edustajat ovat ylittäneet kelpoisuutensa. Säätiön johdon selonottovelvollisuutta ja säätiön toimenpiteen osapuolena olevan lähipiiriläisen asemaa käsitellään yksityiskohtaisesti luvun 4 §:n perusteluissa.

Lakiehdotuksen 5 luvun 2 §:n mukaan säätiön toimintakertomuksessa on annettava tietoja säätiön 1 luvun 8 §:n 1 momentin 1—4 ja 6 kohdassa tarkoitetuille lähipiiriläisille antamista avustuksista, muista vastikkeettomista eduista ja muista säätiön ja mainitun lähipiirin välisistä taloudellisista toimista. Toimintakertomuksessa tarvitsee antaa tietoja esimerkiksi säätiön ja sen konserniyrityksen johdon kuuluvan perheenjäsenien eduista ja muista taloudellisista toimista säätiön kanssa, mutta ei vastaavia tietoja muiden sukulaisten osalta. Toisaalta vahingonkorvausvastuun kohdalla sovelletaan ehdotettua tuottamusolettamaa myös siinä tapauksessa, että vahingon aiheuttaneen edun saaja on mainittu muu sukulainen (8 luvun 1 §:n 3 momentti).

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan lähipiiriin laajentamista voimassa olevan lain 5 §:n 3 momenttiin verrattuna siten, että momentin 1 kohdan mukaan lähipiiriin kuuluvat säätiön perustajan lisäksi säätiössä määräysvaltaa käyttävä taho sekä säätiön, sen perustajana olevan ja siinä määräysvaltaa käyttävän oikeushenkilön tytäryhteisö ja -säätiö. Perustajana ja määräysvallan käyttäjä voi olla ihmi-

nen tai oikeushenkilö. Ihmisen määräysvallassa olevat muut yhteisöt ja säätiöt tulevat lähipiirimääritelmän piiriin momentin 5 kohdan perusteella, joten lähipiirimääritelmää sovelletaan oikeushenkilöiden välistä konsernisuhdetta vastaavasti myös ihmisen määräysvallassa olevaan toiseen yhteisöön ja säätiöön, joka on säätiön perustaja tai käyttää säätiössä määräysvaltaa. Määräysvallalla tarkoitetaan esimerkiksi säätiön sääntöihin tai sopimukseen perustuvaa oikeutta nimittää yli puolet säätiön hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenistä. Ehdotuksen mukaan säätiön lähipiiriin kuuluu myös säätiön perustajana ja määräysvallan käyttäjänä oleva oikeushenkilö, jos sen omistajilla tai jäsenillä on oikeus oikeushenkilön varojen jaossa (2 momentin 1 kohta). Tällaisia yhteisöjä ovat yleensä esimerkiksi osakeyhtiö, osuuskunta, avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, asunto-osakeyhtiö ja vastaavat ulkomaiset yhteisömuodot. Varojen jaolla tarkoitetaan yhteisön toiminnan aikaista ja purkautumisen yhteydessä suoritettavaa varojen jakoa. Toisaalta lähipiiriin kuuluvana ei pidetä yhteisöä, jonka jäsenillä ei ole oikeutta yhteisön varoihin lain perusteella. Tällaisia yhteisöjä ovat muun muassa valtio, kunta ja muut julkisoikeudelliset yhteisöt sekä yleensä rekisteröity yhdistys ja rekisteröity säätiö. Vaikka osakeyhtiön yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, ettei osake tuota oikeutta varojen jakoon eikä oikeutta purkautuvan yhtiön nettovaroihin, tällaista yhtiötä pidetään lähtökohtaisesti lähipiiriin kuuluvana, sillä yhtiöjärjestyksen määräystä voidaan yleensä muuttaa vapaasti osakkeenomistajien päätöksellä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan ja 2 momentin 1 kohdan perusteella säätiön lähipiiriin kuuluu myös sellainen säätiössä määräysvaltaa käyttävän yhteisön tytäryhteisö (säätiön sisaryhteisö), jonka omistajilla tai jäsenillä on oikeus yhteisön varojen jaossa. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä, jota ehdotetaan 1 momentin 1 kohdan pääsäännön kiertämisen estämiseksi. Säännös ei estä säätiötä rahoittamasta tavanomaisin kaupallisin ehdoin tytäryhtiöitään. Tytäryhtiön rahoittamisen osalta lähipiirisääntely voi tulla sovellettavaksi lähinnä siinä tapauksessa, että säätiön antama rahoitus tuottaisi ta-

loudellista etua lähinnä tytäryhtiön vähemmistöosakkaille tai velkojille.

Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista siten, että säätiön perustajana olevan yhteisön osalta lähipiirisääntelyn soveltamisalaa ehdotetaan tarkennettavaksi tukisäätiöiden perustamisenmenettelyn selventämiseksi. Voimassa olevan lain aikana on ollut tavanomaista ja hyväksyttävää, että esimerkiksi rekisteröity yhdistys perustaa yhdistystä ja sen toimintaa tukevan säätiön tai että yksi tai useampi kunta perustaa rekisteröitävän säätiön huolehtimaan jostakin kunnan toimialaan kuuluvasta tehtävästä. Voimassa olevan lain lähipiiriedun antamiskiellon vuoksi tällaiset säätiöt on jouduttu perustamaan siten, että muodollisena perustajana on joku muu kuin säätiön perustamisesta aloitteen tehnyt ja säätiön rahoittava taho. Toisaalta on edelleen aiheellista sisällyttää lähipiiriin sellaiset perustajayhteisöt, joiden omistajat ja jäsenet hyötyvät perustajan saamista eduista perustajayhteisön osakkeen, osuuden ja yhtiöosuuden omistuksen kautta. Edelleen on myös tarpeen soveltaa lähipiirisääntelyä säätiön perustajana olevan yhdistyksen tai säätiön johdon jäseniin ja tilintarkastajiin henkilökohtaisesti (ks. momentin 2 kohta).

Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista myös siten, että ehdotuksen mukaan lähipiiriin kuuluisi perustajan lisäksi olemassa olevassa säätiössä määräysvaltaa käyttävä yhteisö, jonka omistajat tai jäsenet ainakin välillisesti hyötyisivät säätiön yhteisölle antamasta vastikkeettomasta taloudellisesta edusta. Sekä voimassa olevan että ehdotettavan säätiölain mukaan säätiön säännöissä voi vapaasti määrätä siitä, mikä taho valitsee säätiön hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenet. Muutoksen tarkoitus on täydentää lähipiirisääntelyä käytännön olosuhteiden huomioon ottamiseksi.

Momentin 2 kohdan perusteella säätiön lähipiiriin kuuluvat säätiön, sen perustajana olevan ja säätiössä määräysvaltaa käyttävän oikeushenkilön ja näiden tytäryhteisön ja -säätiön johdon jäsenet, vastuunalainen yhtiömies ja tilintarkastaja. Kunkin tässä tarkoitettujen yhteisön ja säätiön johdon jäsenyyden määräytyy oikeushenkilömuotoa koskevan lainsäädännön perusteella. Tämän kohdan perusteella lähipiiriin kuuluvat myös sellai-

sen säätiön perustajana tai määräysvallan käyttäjänä olevan yhdistyksen, säätiön tai muun yhteisön johto ja tilintarkastajat, jota ei pidetä lähipiiriläisenä edellä mainitun 2 momentin 1 kohdan perusteella. Säännös koskee siten esimerkiksi säätiön perustajana olevan yhdistyksen hallituksen jäseniä ja tilintarkastajaa henkilökohtaisesti.

Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Muutosta ehdotetaan sen vuoksi, että lähipiirimäärityksessä otettaisiin huomioon nykyistä paremmin tilanne, jossa perustajana tai määräysvallan käyttäjänä on toinen yhteisö tai säätiö. Pykälän 2 momentista seuraa, että toinen yhdistys tai säätiö voi suoraan, ilman välikäsiä, päättää ja toteuttaa esimerkiksi sellaisen uuden tukisäätiön perustamisen, jota pidetään nykyisinkin hyväksyttävänä.

Momentin 3 kohdan perusteella lähipiiriin kuuluu myös säätiön työsuhteinen asiamies, toiminnanjohtaja ja muu säätiön työsuhteinen johtaja. Muilla työsuhteisilla johtajilla tarkoitetaan säätiön asiamiehen lisäksi muita säätiön toimintoja johtavia toimihenkilöitä, kuten säätiön johtoryhmän jäseniä ja talous-, hallinto-, henkilöstö-, sijoitus-, liiketoiminta-, markkinointi- ja viestintäjohtajaa.

Momentin 4 kohdan perusteella lähipiiriin kuuluvat myös 1—3 kohdassa mainittujen ihmisten perheenjäsenet. Momentin 5 kohdan perusteella lähipiiriin kuuluvat 1—3 kohdassa mainittujen ihmisten muut lähisukulaiset. Perheenjäsenistä ja muista lähisukulaisista säädetään eri kohdissa sen vuoksi, että ehdotuksen mukaan velvollisuus antaa toimintakertomuksessa tietoja lähipiiriläisen saamista eduista ja muista taloudellisista toimista säätiön ja lähipiiriläisen välillä koskee vain perheenjäseniä (5 luvun 2 §:n 2 momentin 2 kohta). Toisaalta säätiön toimiin sekä perheenjäsenten että muiden sukulaisten kanssa voi tulla sovellettavaksi vahingonkorvausvelvollisuuteen sovellettava tuottamusoletama (8 luvun 1 §:n 3 momentti) ja rangaitussäännös laittomasta varojenjaosta (10 luvun 1 §).

Pykälän 1 momentin 6 kohdan mukaan lähipiiriin kuuluvat myös edellä mainittujen ihmisten määräysvallassa olevat muut yhteisöt ja säätiöt. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä, jota ehdotetaan lähipiiri-

risääntelyn tehostamiseksi pykälän perusteluiden alussa mainituista syistä.

Pykälän 2 ja 3 momentin mukaan perheenjäsenellä ja lähisukulaisella tarkoitetaan ihmisen

- vanhempaa, isovanhempaa ja tämän vanhempaa, sisarusta ja sisar- ja velipuolta; sekä
- edellä 1 momentin 1—3 kohdassa ja edellä tässä kohdassa tarkoitettun ihmisen avopuolisoa ja avopuolisoa sekä puolison vanhempaa, isovanhempaa ja tämän vanhempaa, lasta ja tämän jälkeläistä.

Avopuolisoilla tarkoitetaan ihmisiä, jotka elävät avioliitonomaisessa suhteessa. Rekisteröidyn parisuhteen osapuoli rinnastetaan aviopuolisoon (laki rekisteröidystä parisuhteesta, 950/2001, 8 §:n 4 momentti).

Pykälän 4 momentin mukaan tytäryhteisöllä ja -säätiöllä tarkoitetaan kirjanpitolain 1 luvun 6 §:n mukaista tytäryritystä ja määräysvallalla tarkoitetaan kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä säädettyä vastaavaa määräysvaltaa.

9 §. Tukisäätiö ja sukusäätiö. Pykälässä säädetään poikkeuksista 2 §:n 1 momentissa säädettyyn lähipiirikieltoon. Poikkeus koskee ensiksikin säätiötä, jonka säännöissä määrätty tarkoitus on edun tuottaminen sellaiselle säätiölle, yhdistykselle tai muulle yhteisölle, jonka omistajilla, jäsenillä tai muilla edunsaajilla ei ole oikeutta tuen saajan varoihin (tukisäätiö). Toiseksi poikkeus koskee säätiötä, jonka joiden sääntöihin perustuva tarkoitus on edun tuottaminen perustajan perheen tai suvun jäsenille (sukusäätiö). Lisäksi ehdotetaan, että tuki- tai sukusäätiötoimintaa saa harjoittaa vain sääntöjen mukaisilla toimilla ja tuen kohteet on määriteltävä säännöissä. Poikkeuksia sovelletaan vain pykälässä tarkoitettun sääntöjen mukaisen tuen antamiseen. Poikkeuksia ei siten sovelleta edun tuottamiseen muille säätiön lähipiiriin kuuluville tai muuten kuin säännöissä määrättyjen toimintamuotojen mukaisesti. Tämän vuoksi esimerkiksi sääntöjen perusteella vain tukisäätiönä pidetty säätiö ei saa antaa lähipiirietuja perustajan sukulaisille, ja toisaalta sukusäätiö ei voi tukea säätiön perustajana olevaa toista yhteisöä tai säätiötä.

Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavia nimenomaisia säännöksiä, mutta käytännössä tukisäätiötoiminta on varsin yleistä ja uusia

tukisäätiöitä perustetaan. On myös olemassa vanhoja sukusäätiöitä, jotka toimivat edelleen. Edellä yleisperusteluissa esitetystä syistä ei ole tarpeen kieltää tällaisten säätiöiden perustamista. Ehdotettu sääntely selvittää tuki- ja sukusäätiöiden toiminnan pelinsääntöjä ja lisää tällaisen toiminnan avoimuutta.

Pykälän 1 momentin mukaan luvun 2 §:ssä säädettyä kieltoa edun tuottamisesta lähipiiriin kuuluvalla ei sovelleta silloin, kun säätiön säännöissä määrätty tarkoitus on edun tuottaminen sellaiselle säätiön perustajana tai määräysvallan käyttäjänä olevalle säätiölle tai yhteisölle, jonka omistajilla, jäsenillä tai muilla edunsaajilla ei ole oikeutta tuen saajan varoihin. Poikkeuksen perusteella esimerkiksi aatteellisen yhdistyksen määräysvallassa oleva säätiö voi tukea yhdistyksen täysin omistaman koulurakennusta ylläpitävän kiinteistöosakeyhtiön tai koulutoimintaa harjoittavan osakeyhtiön toimintaa, jos säätiön säännöissä mainittuna tarkoituksena on tällaisen koulutoiminnan tukeminen. Oikeudella tuensaajan varoihin tarkoitetaan esimerkiksi osakeyhtiölakiin tai osuuskuntalakiin perustuvaa oikeutta osinkoon tai ylijäämään, osake- tai osuuspääoman palautukseen pääomaa alennettaessa tai omia osakkeita tai osuuksia hankittaessa sekä oikeutta purkautuvan yhteisön pääoman ja säästön jaossa sekä henkilöyhtiön yhtiömiehen oikeutta yhtiön varoihin. Tässä oikeudella tuensaajan varoihin tarkoitetaan myös muuta tuen saajan sääntöihin, yhtiösopimukseen tai yhtiöjärjestykseen perustuvaa taloudellista oikeutta yhteisössä tai säätiössä, kuten asunto-osakeyhtiön osakkuuden tuottamaa osakehuoneiston hallintaoikeutta. Oikeus tuensaajan varoihin voi perustua myös sopimukseen, kuten sellaiseen lainasopimukseen, joka tuottaa oikeuden tuensaajan tuloihin tai tulokseen. Oikeutena tuensaajan varoihin ei pidetä tavanomaisia velka-, vuokra- ja muita sopimuksia. Myös tukisäätiön sen perustajalle ja määräysvallan käyttäjälle antamasta tuesta ja muista taloudellisista toimista on annettava tiedot toimintakertomuksessa siten kuin 5 luvun 2 §:ssä ehdotetaan. Tässä pykälässä tarkoitettuun tukisäätiötoimintaan ei sovelleta 10 luvun 1 §:n säännöksiä laittomasta varojenjaosta.

Pykälän 2 momentissa säädetään sukusäätiöstä, jonka sääntöjen mukainen tarkoitus on edun tuottaminen perustajan perheenjäsenille tai laajemmin perustajan sukulaisille. Tällainen määräys on käytännössä otettava säätiön sääntöihin jo perustamisvaiheessa, koska myöhemmin säätiön tarkoitusta ei voi muuttaa sukusäätiöksi (ks. 6 luvun 2 §). Toisaalta sukusäätiön tarkoituksen voi muuttaa yleisemmäksi sen jälkeen, kun ei enää ole sellaisia perustajan sukulaisia, joiden tukeminen on ollut säätiön alkuperäinen tarkoitus. Perheenjäsenelle tarkoitetaan 8 §:ssä määriteltyä perheenjäsentä. Sukulaisilla tarkoitetaan 8 §:ssä tarkoitettujen lähisukulaisien lisäksi muita sukulaisia. Myös sukusäätiön perustajan perheenjäsenille ja lähisukulaisille antamasta tuesta ja muista taloudellisista toimituksista on annettava tiedot toimintakertomuksessa siten kuin 5 luvun 2 §:ssä ehdotetaan säädetäväksi. Tässä pykälässä tarkoitettuun tukisäätiötoimintaan ei sovelleta 10 luvun 1 §:n säännöksiä laittomasta varojenjaosta.

Pykälän 3 momentin mukaan 2 §:n 1 momentissa säädettyä lähipiirikieltoa ei sovelleta siltä osin kuin tukisäätiö tai sukusäätiö tuottaa toimintamuotojensa mukaisesti etua säätiön säännöistä ilmeneville tämän pykälän 1 tai 2 momentissa tarkoitetuille ihmisille, yhteisöille ja säätiöille. Tukisäätiö voi siten antaa 2 §:ssä tarkoitettua taloudellista etua perustajana olleelle tai määräysvaltaa käyttävälle säätiölle tai yhteisölle vain säännöissä määrättyjen toimintamuotojen rajoissa. Lisäksi tukisäätiöönkin sovelletaan 2 §:n 1 momentissa säädettyä lähipiiriedun antamiskieltoa siten, että tukisäätiö ei saa tuottaa etua muulle kuin tämän pykälän 1 momentissa mainituille, säännöistä ilmenevälle lähipiiriläiselle. Vastaavasti sukusäätiö voi tukea perustajan perheen ja suvun jäseniä vain sääntöjen toimintamuotojen rajoissa ja sukusäätiöön sovelletaan 2 §:n 1 momentin kieltoa muille 8 §:ssä tarkoitetuille lähipiiriläisille annettavien etujen osalta.

2 luku Säätiön perustaminen

Luvussa säädetään säätiön perustamisesta. Luvun 1 ja 2 §:ssä säädetään perustamiskirjalla perustettavasta säätiöstä ja perustamiskirjan sisällöstä, 3 §:ssä säätiön sääntöjen

vähimmäissisällöstä, 4 §:ssä kolmen ensimmäisen vuoden toimintasuunnitelmasta, talousarviosta ja rahoitussuunnitelmasta, 5 §:ssä säätiön nimestä, 6—8 §:ssä testamenttisäätiön perustamismenettelystä, 9 §:ssä pääomasitoumuksen käsittelemisestä säätiön kirjanpidossa ja saamisen kuittaamisesta pääomasitoumusta vastaan, 10 ja 11 §:ssä säätiön ilmoittamisesta rekisteröitäväksi, 12 §:ssä rekisteröimisen oikeusvaikutuksista, 13 ja 14 §:ssä toiminnasta ennen rekisteröintiä sekä 15 §:ssä perustamisen raukeamisesta.

Ehdotus poikkeaa perustamismenettelyä koskevista voimassa olevan lain 1 luvun säännöksistä lähinnä siten, että ehdotuksessa selvennetään perustajien välisiä suhteita rekisteröintiä edeltävänä aikana, selvennetään ja helpotetaan säätiön perustamista testamentilla, sallitaan tietyin edellytyksin määrätarkeitusrahaston perustaminen testamenttiin perustuvan itsenäisen säätiön sijasta, sääntöjen vähimmäissisältöä koskevia vaatimuksia vähennetään ja lakiin lisätään sääntökäytäntöä vastaavia olettamassääntöjä, säätiön apu-toiminimen voi rekisteröidä myös säätiörekisteriin ja perustettavan säätiön on laadittava toiminta- ja rahoitussuunnitelmat ja talousarvio kolmeksi ensimmäiseksi vuodeksi. Säätiön rekisteröintiä jossain määrin nopeutettava uudistus on säätiön erillisestä perustamislupamenettelystä luopuminen. Perustamista koskevaa sääntelyä on lisäksi selvennetty monelta osin voimassa olevaan lakiin nähden ja menettelytapoihin on tehty useita teknisiä muutoksia.

Ehdotuksen mukaan säätiö voidaan voimassa olevaa lakia vastaavasti perustaa perustajan elinaikana perustamiskirjalla (voimassa olevassa laissa säadekirja) tai perustajan kuoleman jälkeen testamentin määräyksen perusteella. Ehdotuksen mukaan säätiön voidaan perustaa myös suullisella hätätilatestamentilla, miltä osin ehdotus poikkeaa sisälöltään voimassa olevasta laista. Testamentin tekemisen osalta sovelletaan edelleen, mitä perintökaareissa on testamentin tekemisestä säädetty. Perustamiskirjan ja testamenttimääräyksen sisältöä koskevia vaatimuksia on ehdotuksessa selvennetty ja tarkennettu.

Voimassa olevaa lakia vastaavasti säätiön perustaminen ei edellytä nimenomaista perustamiskokousta eikä kaikkien perustajien

edellytetä olevan yhtä aikaa läsnä perustamiskirjaa allekirjoitettaessa. Perustajat voivat sopia perustamiskirjan laatimisesta ja allekirjoittamisesta sopivaksi katsomallaan tavalla. Ehdotuksen mukaan perustajien on huolehdittava perustamiskirjan ja sääntöjen laatimisesta, mikä poikkeaa voimassa olevan lain 1 luvun 3 §:n 1 momentista. Kun kaikki perustajat ovat allekirjoittaneet perustamiskirjan, alkaa säätiön johdon toimikausi ehdotuksen mukaan. Säätiölle valitun johdon on huolehdittava siitä, että säätiö ilmoitetaan rekisteröitäväksi säätiörekisteriin..

Ehdotuksella muutetaan perustajien välisiä suhteita ennen säätiön rekisteröintiä. Voimassa oleva laki on perustunut lähtökohdalle, että perustaja voi luopua antamastaan peruspääomasitoumuksesta muita perustajia kuulematta säätiön rekisteröintiin asti. Ehdotuksen mukaan perustajien välisiin suhteisiin ennen säätiön rekisteröimistä sovelletaan yleisiä sopimusoikeudellisia periaatteita. Ehdotuksen mukaan perustaja voi luopua peruspääomasitoumuksesta ja säätiön perustamisesta ennen säätiön rekisteröintiä vain, jos osapuolet niin sopivat tai perustaja on varannut perustamiskirjassa yksipuolisen oikeuden vetäytyä peruspääomasitoumuksesta ja säätiön perustamisesta. Myös perustamiskirjan liitteenä olevia sääntöjä voidaan muuttaa perustamiskirjan allekirjoittamisen jälkeen vain, jos osapuolet niin sopivat.

Säätiön perustamisen yleisistä edellytyksistä säädetään ehdotuksen 1 luvussa. Säätiön rekisteröiminen edellyttää, että säätiön tarkoituksena ei ole liiketoiminnan harjoittaminen eikä taloudellisen edun tuottaminen 1 luvun 8 §:ssä säädetyille lähipiirille. Lähipiirin käsitettä selvennetään voimassa olevaan lakiin verrattuna. Sääntöperintösäännösten kiertämistä koskevalla voimassa olevan lain 5 §:n 3 momentin kiellolla ei ole ollut käytännön merkitystä perintökaaren säännösten kehittämisen johdosta, joten tästä rajoituksesta ehdotetaan luovuttavaksi. Voimassa olevaa lakia vastaavasti säätiön peruspääomaksi voidaan luovuttaa tuloa tuottamattomia varoja, varojen luovuttamisen ehdot voivat olennaisesti vähentää varojen käypää arvoa säätiön kannalta eikä säätiölakiin ehdoteta osakeyhtiölakia ja osuuskuntalakia vastaavia varojenjaon rajoituksia. Näistä syistä ei

ole tarpeen ehdottaa uuteenkaan lakiin erityissäännöksiä peruspääoman maksamisesta muulla omaisuudella kuin rahalla (apporttiomaisuus).

Ehdotuksen mukaan sääntöjen pakollisia määräyksiä ovat säätiön nimi, kotipaikka, tarkoitus, toimintamuodot sekä määräys siitä, miten jäljellä olevat varat käytetään säätiön purkamista ja lakkauttamista koskevassa tilanteessa. Jos säätiöllä on tai voi olla toimitusjohtaja, siitä on määrättävä säännöissä. Jos säätiöllä on hallintoneuvosto, tulee tästä määrätä säännöissä. Säätiön pakollisista toimielimistä ja niiden päätöksenteosta, edustamisesta, tilinpäätöksestä ja tilintarkastajasta sekä sääntöjen muuttamisesta, säätiön purkamista ja säätiön lakkauttamista koskevasta päätöksestä ehdotetaan muualle lakiin vähimmäisvaatimuksia ja olettamassäännöksiä, minkä vuoksi näistä voimassa olevan lain 1 luvun 4 §:n 1 momentin 4—8 kohtaa vastaavista seikoista tarvitsee määrätä säätiön säännöissä vain, jos olettamassäännöistä poiketaan. Olemassa olevien säätiöiden säännöissä on olettamassäännösten kattamista asioista tarkemmat määräykset, joita ei tarvitse muuttaa uuden lain vuoksi. Ehdotetut olettamassäännöt perustuvat selvitykseen säätiöiden sääntökäytännöstä ((OMSO 47/2012) <http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1354109655883.html>)

Olettamassääntöjen lisääminen ja pakollisten sääntömääräysten vähentäminen on perusteltu yleisperusteluiden 2.6.1 kohdassa.

Olettamassääntöjen lisäksi laissa on määrättyissä asioissa asetettu pakottavia säännöksiä, joista ei voi poiketa sääntöjen määräyksellä. Esimerkiksi säätiön tarkoituksena ei voi olla, vaikka perustajat niin keskenään sopisivat, 1 luvun 2 §:ssä säädetyn taloudellisen edun tuottaminen säätiön lähipiirille. Perustajat eivät myöskään voi rajoittaa säännöissä esimerkiksi hallituksen jäsenten vastuuta ehdotetusta vahingonkorvausvastuusta poikkeavasti. Pakottavilla säännöksillä pyritään turvaamaan tiettyjä säätiön toimintaan ja rakenteeseen liittyviä keskeisiä periaatteita sekä sitomaan säätiön toiminta määrättyihin yleisiin ja ennakoitaviin toimintaperiaatteisiin.

Ehdotuksen mukaan säätiölle perustettaessa tuleva omaisuus on mainittavan perustamis-

kirjassa. Voimassa olevan lain 4 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan peruspääoma on mainittava myös säännöissä. Sääntöjen peruspääomaa koskevalla määräyksellä ei käytännössä ole ollut merkitystä, joten vaatimuksesta ehdotetaan luovuttavaksi. Ehdotuksessa ei edellytetä sääntömääräystä siitä, miten säätiölle tulevaa omaisuutta on hoidettava (voimassa olevan lain 4 §:n 1 momentin 4 kohta). Sääntökäytännössä on tältä osin yleensä toistettu voimassa olevan lain sisältö varmasta ja tuloa tuottavasta sijoittamistavasta, joten vaatimuksella ei ole tosiasiallisesti ollut merkitystä säätiön sijoitustoiminnan ohjaamisessa. Säännöissä asetetut tarkemmat määräykset säätiön varallisuuden hoitamisesta saattavat muuttua epätarkoituksenmukaisiksi varainhoitoa ja sijoitustoimintaa koskevan ympäristön muuttuessa. Ehdotuksessa on säätiön omaisuuden hoitamisesta ja sijoittamisesta otettu pakottavat vähimmäissäännökset 1 lukuun. Toisaalta estettä ei ole sille, että säännöissä jatkossakin asetetaan erityisiä määräyksiä siitä, miten säätiön omaisuutta on hoidettava.

Sääntöjen pakollista vähimmäissisältöä koskevien vaatimusten osalta on luovuttu vaatimuksesta määrätä säännöissä, miten päätös säätiön sääntöjen muuttamisesta ja säätiön lakkauttamisesta on tehtävä (voimassa olevan lain 4 §:n 1 momentin 8 kohta). Sääntöjen muuttamisesta on otettu ehdotukseen olettamasäännöt 6 lukuun ja säätiön purkamisesta päättämisestä 12 lukuun. Ehdotuksessa säädetystä olettamasäännöistä voidaan poiketa sääntöihin otettavilla määräyksillä.

Laissa säädetyn pakottavan vähimmäissisällön lisäksi sääntöihin voidaan ottaa tarpeellisilta osin muita säätiön hallintoa ja toimintaa koskevia määräyksiä, mikä vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 4 §:n 3 momenttia. Ehdotuksessa ei ole vastaavaa nimenomaista säännöstä, sillä periaatteen katsotaan olevan vakiintunutta oikeutta. Liiketoiminnan osalta sääntöihin voidaan ottaa vain 1 luvun 2 ja 7 §:n mukaisia määräyksiä.

Ehdotuksessa luovutaan kaksivaiheisesta lupa- ja rekisteröinti-ilmoitusmenettelystä. Säätiön perustamisessa ehdotetaan siirryttäväksi uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaan yksivaiheiseen rekisteröintimenette-

lyyn. Säätiön perustaminen ei edellytä enää voimassa olevan lain 2 §:n mukaista erillistä perustamislupaa. Rekisteriviranomainen tarkastaa rekisteröintiä koskevan ilmoituksen käsittelyn yhteydessä, että säätiön perustamiselle on laissa asetetut edellytykset ja että säännöt sekä muut perustamisasikirjat on laadittu lain määräyksiä noudattaen. Lupamenettelystä luopumisen yhteydessä rekisteröinnille säädettyä määräaika lyhennetään kuudesta kuukaudesta kolmeen kuukauteen.

Säätiön perustamisen menettelyn osalta ehdotetaan siirtymäsäännöstä, jonka mukaan perustamiseen ja rekisteröimiseen sovelletaan vanhaa lakia, jos perustamiskirja on allekirjoitettu ennen uuden lain voimaantuloa. Perustajat voivat tällöinkin päättää toteuttaa säätiön perustamisen uuden lain sääntösten mukaisesti toimittamalla rekisteriviranomaiselle uuden lain edellyttämät perustamisasikirjat ja tällainen säätiö voidaan rekisteröidä uuden lain tultua voimaan. Testamentissa määrätyn säätiön perustamiseen sovelletaan uutta lakia, jos perustamistoimet pannaan viireille rekisteriviranomaisessa uuden lain voimaantulon jälkeen.

1 §. Säätiön perustaminen perustamiskirjalla. Pykälässä säädetään säätiön perustamisesta perustamiskirjalla. Säätiön perustamisesta testamentilla säädetään tämän luvun 5—7 §:ssä. Pykälän 1 momentti vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 1 §:ää siten, että säätiön voi perustaa kirjallisella perustamiskirjalla (voimassa olevan lain mukaan sädekirja). Perustajina voi olla yksi tai useampi ihminen tai oikeushenkilö. Voimassa olevan lain 3 §:n 1 momenttia vastaavasti jokaisen perustajan on ehdotuksen mukaan allekirjoitettava perustamiskirja.

Pykälän 2 momentin mukaan jokaisen perustajan on annettava varoja säätiön peruspääomaksi (pääomasitoumus). Perustajan asema on vain niillä, jotka sitoutuvat perustamiskirjassa luovuttamaan varoja säätiölle. Se, mitä varallisuutta perustaja luovuttaa säätiölle, määrätään perustamiskirjassa tai testamentissa. Ehdotus vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 1 §:ää ja 3 §:n 1 momenttia.

Voimassa olevan lain 1 §:ää vastaavasti peruspääomaksi luovutettava varallisuus voi olla irtainta, kiinteää tai aineetonta omaisuutta.

Perustaja voi säätiötä perustettaessa luovuttaa säätiölle myös luovutettuun omaisuuteen kohdistuvia velkoja. Esimerkiksi jos peruspääomaksi luovutetaan kiinteistö, voi perustaja siirtää säätiölle peruspääoman osana myös kiinteistöön kohdistuvan velan. Velan siirtäminen edellyttää velkojan suostumusta.

Perustaja voi perustamiskirjassa määrätä, mikä osa pääomasitoumuksesta kirjataan säätiön peruspääomaksi (nykyisin myös säädepääoma) ja mikä osa muuhun omaan pääomaan. Perustamiskirjassa voi määrätä peruspääoman lisäksi muista säätiölle tulevista varoista. Viimeksi mainitun muun pääoman antamisesta voidaan sopia ja antamiseen voi sitoutua myös muulla tavalla. Ehdotus vastaa sisällöltään voimassa olevaa säätiökäytäntöä. Jos perustamiskirjasta ei käy esille muuta, kirjataan koko pääomasitoumus ehdotetun 9 §:n 1 momentin mukaisesti peruspääomaan. Perustamisen jälkeen sillä, onko omaisuus kirjattu peruspääomaan vai muuhun oman pääoman erään, ei ole merkitystä pääoman käyttöä koskevien lain säännösten soveltamisen kannalta. Säätiön säännöissä perustaja voi kuitenkin asettaa pääoman käyttöä ja hoitoa koskevia erityisiä ohjeita ja määräyksiä, mikä vastaa voimassa olevaa säätiökäytäntöä.

Ehdotuksen mukaan peruspääoma on luovutettava säätiölle ennen sen rekisteröintiä, mikä vastaa voimassa olevan lain 6 §:n 2 momenttia. Muun pääoman antamista koskevan sitoumuksen voi suorittaa myöhemminkin, mikä vastaa nykyistä säätiökäytäntöä.

Pykälän 3 momentin mukaan perustamiskirjassa voi määrätä peruspääoman lisäksi muista säätiölle tulevista varoista, tällaista sitoumusta ei voi peruuttaa sen jälkeen, kun säätiö on rekisteröity. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa rajoitusta, jota ehdotetaan selvyuden vuoksi. Perustamiskirjaan otettavat sitoumukset muun oman pääoman suorittamisesta ovat yleensä osa säätiön perustamiseen liittyvää kokonaisuutta, joten myös tällaisen määräyksen osalta lähtökohdana on oltava, että määräystä ei voi peruuttaa säätiön rekisteröinnin jälkeen (ks. 12 §:n 3 momentti, jonka mukaan rekisteröimisen jälkeen perustaja ei voi vedota siihen, että perustamiseen liittyvä ehto ei ole toteutunut).

Ennen säätiön rekisteröintiä sovelletaan perustajan oikeuteen vetäytyä säätiön perustamisesta yleisiä sopimusoikeudellisia periaatteita. Ehdotus poikkeaa siten sisällöltään voimassa olevan lain 3 §:n 2 momentista tilanteessa, jossa osa perustajista haluaa vetäytyä säätiön perustamisesta ennen säätiön rekisteröintiä. Ehdotuksen mukaan yksittäinen perustaja ei voi vetäytyä perustamisesta sen jälkeen, kun kaikki perustajat ovat allekirjoittaneet perustamiskirjan, jolleivät muut perustajat siihen suostu tai jollei hänellä ole siihen oikeutta perustamiskirjan tai muun sopimuksen mukaan. Jos säätiöllä on vain yksi perustaja, voi perustaja vetäytyä voimassa olevan lain mukaisesti peruspääomasitoumuksesta niin kauan, kun säätiötä ei ole rekisteröity. Yksimieliset perustajat tai esimerkiksi perustamiskirjan niin mahdollistaessa yksi tai useampi perustaja voivat peruuttaa peruspääoman luovuttamista koskevan määräyksen ennen säätiön rekisteröintiä sillä seurauksella, että jäljelle jäävien perustajien on arvioitava uudelleen säätiön perustamisen yhteydessä laadittavan toimintasuunnitelman pitävyys ja säätiön perustamisen muut edellytykset.

Jos säätiön perustamismääräys halutaan peruuttaa sen jälkeen, kun säätiön rekisteröimistä koskeva perusilmoitus on toimitettu rekisteriviranomaiselle, peruuttamisesta on toimitettava rekisteriviranomaiselle uudessa säätiöasetuksessa säänneltävällä tavalla laadittu kirjallinen ilmoitus. Luonnos säätiöasetukseksi poikkeaa voimassa olevan lain 3 §:n 2 momentista siten, että asetusluonnoksessa ei ole vaatimusta allekirjoituksen oikeaksi todistamisesta.

Voimassa olevaa lakia vastaavasti testamenttiin perustuvan säätiön perustamisen peruuttamisesta ei säädetä säätiölaissa. Testamentin muuttamisesta ja peruuttamisesta säädetään perintökaareissa.

Pykälän 4 momentissa säädetään perustettavan säätiön johdon ja tilintarkastajien toimikauden alkamisesta. Voimassa olevassa säätiökäytännössä johdon ja tilintarkastajien toimikausi alkaa joissakin tilanteissa perustamiskirjan allekirjoittamisella ja joissakin tilanteissa perustamisluvan ja säätiön rekisteröimisen välisenä aikana. Ehdotuksella yhtenäistetään ja selkeytetään johdon ja tilintar-

kastajien toimikauden alkamisen ajankohta. Ehdotuksen mukaan toimikausi alkaa, kun kaikki perustajat ovat allekirjoittaneet perustamiskirjan, mikä vastaa uudemmassa yhteisöainsäädännössä omaksuttua periaatetta. Jos perustamiskirjassa on määrätty vain siitä, miten ensimmäinen hallitus valitaan, toimikausi alkaa tällaista valintaa koskevasta päätöksestä (luvun 2 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohta). Tästä seuraa muun muassa se, että perustettavan säätiön hallitus ja mahdollinen toimitusjohtaja vastaavat siitä, että säätiö ilmoitetaan rekisteröitäväksi.

2 §. Perustamiskirjan sisältö. Pykälässä ehdotetaan säänneltäväksi perustamiskirjan vähimmäisisältö. Pykälän 1 momentti vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 3 §:n 1 momenttia ja rekisteriviranomaisen edellyttämää käytäntöä siten, että ehdotuksen mukaan säätiön perustamiskirjassa on aina mainittava kaikki perustajat ja kunkin pääomasitoumus. Perustamiskirjassa ei edellytetä määritettävän muuna kuin rahana luovutettavan peruspääoman arvoa, mikä vastaa voimassa olevaa käytäntöä. Ehdotuksen mukaan perustamiskirja on päivättävä ja kaikkien perustajien allekirjoitettava, mikä vastaa voimassa olevan lain 3 §:n 1 momenttia. Ehdotus poikkeaa voimassa olevan lain 3 §:n 1 momentista siten, että ehdotuksen mukaan elossa olevan perustajan on itse huolehdittava säätiön perustamiskirjan sekä siihen liitettyjen sääntöjen laatimisesta. Ehdotus vastaa tältä osin voimassa olevaa käytäntöä.

Perustamiskirjassa ei tarvitse mainita pääomasitoumuksen suoritusaikaa, koska peruspääoma aina suoritettava kokonaan ennen säätiön rekisteröintiä (1 §:n 2 momentti). Tarvittaessa perustamiskirjassa voi määrätä peruspääoman ja mahdollisen muun oman pääoman antamista koskevan sitoumuksen suoritusajasta.

Voimassa olevan lain 3 §:n 1 momentista poiketen ehdotetaan, että perustamiskirjassa on aina määrättävä ensimmäisen hallituksen jäsenet ja tilintarkastajat tai miten heidät valitaan sekä hallintoneuvoston jäsenet tai miten heidät valitaan, jos säätiöllä on hallintoneuvosto. Muutosta ehdotetaan säätiön perustamislupamenettelystä luopumisen johdosta ja perustamistoimien nopeuttamiseksi sekä sen vuoksi, että ehdotuksen mukaan säätiön halli-

tuksen ja tilintarkastajien toimikausi alkaa aina perustamiskirjan allekirjoittamisesta. Toimielinten jäsenet ja tilintarkastajat on yksilöitävä perustamiskirjassa niin, että henkilöiden henkilöllisyydestä ei synny epätietoisuutta. Määräys ensimmäisen hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenten ja tilintarkastajien valintatavasta on tarpeen erityisesti silloin, kun säätiö perustetaan testamentilla siten, että testamentin tekijä laatii itse perustamiskirjan ja säännöt.

Perustamiskirjassa on voimassa olevasta laista poiketen mainittava lisäksi aina säätiön ensimmäinen tilikausi. Säätiön tilikausi on ehdotuksen 5 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan kalenterivuosi, jollei säännöissä määrätä muuta. Ensimmäinen tilikausi voi olla kirjanpitolain 1 luvun 4 §:n mukaan toimintaa aloitettaessa lakisääteistä 12 kuukautta lyhyempi tai pitempi, kuitenkin enintään 18 kuukautta. Perustamiskirjassa on määrättävä mahdollisesta ensimmäistä tilikautta koskevasta poikkeuksesta.

Ehdotus poikkeaa voimassa olevan lain 3 §:n 1 momentista siten, että perustamiskirjassa ei edellytetä mainittavan säätiön tarkoitusta. Säätiön tarkoitus määrätään voimassa olevan lain mukaisesti säätiön säännöissä, jotka on otettava tai liitettävä perustamiskirjaan. Tarkoituksen toistamisella kahdessa perustamiseen liittyvässä asiakirjassa ei ole sisällöllistä merkitystä. Perustamiskirjaa ei myöskään tarvitse todistaa oikeaksi. Oikeaksi todistamisen tosiasiallinen merkitys on voimassa olevassa laissa jäänyt epäselväksi.

Nykyisen säätiökäytännön mukaisesti perustamiskirjaan voidaan ottaa muitakin säätiön perustamiseen ja toimintaan liittyviä määräyksiä. Perustaja voi perustamiskirjassa esimerkiksi määrätä säätiön ensimmäisen hallituksen puheenjohtajan tai asettaa säätiölle määrääjän, jonka kuluessa säätiölle luovutetut varat on käytettävä tarkoituksen toteuttamiseen.

Pykälän 2 momentissa säädetään, että perustamiskirjaan on otettava tai liitettävä säätiön säännöt. Säännös vastaa voimassa olevaa säätiökäytäntöä. Edellä 1 momentissa todetun mukaisesti ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista siten, että perustajien on itse laadittava perustamiskirjan liitteeksi otettavat säännöt. Perustajat eivät voi perustamiskir-

jassa määrätä voimassa olevan lain 3 §:n 1 momenttia vastaavasti henkilöstä, joka huolehtii sääntöjen laatimisesta ja muista perustamistoimista. Muutosta ehdotetaan perustamisen yksinkertaistamiseksi ja nopeuttamiseksi.

3 §. Säännöt. Pykälässä säädetään säätiön sääntöjen vähimmäissisällöstä. Ehdotus poikkeaa voimassa olevan lain 4 §:n 1 momentin sääntöjen vähimmäissisältöä koskevista vaatimuksista. Ehdotus perustuu oletamasäännöille, minkä johdosta sääntöjen vähimmäissisältöä koskevia vaatimuksia on lievennetty ja voimassa olevan lain 4 §:n 1 momentin 4—8 kohdista on luovuttu. Käytännössä ennen uuden lain voimaantuloa perustetuissa säätiöissä sovelletaan voimassa olevan lain 4 §:n 1 momentin 4—8 kohdassa mainittujen asioiden osalta aina ensisijaisesti sääntömääräyksiä, joten ehdotus ei aiheuta muutosta olemassa olevissa säätiöissä. Myös uuden säätiön voi perustaa siten, että säännöissä määrätään voimassa olevassa laissa edellytetyistä seikoista, kuten hallituksen jäsenten ja tilintarkastajien lukumäärästä ja toimikaudesta. Säännöissä voidaan myös aina määrätä voimassa olevan lain 4 §:n 3 momentin mukaisesti muista perustajan tarpeelliseksi katsomista asioista.

Voimaanpanolain 4 §:ään ehdotetaan vanhojen sääntöjen osalta säännöstä, jonka mukaan, jos säännöissä on uudenlain vastaisia määräyksiä, noudatetaan lain voimaan tultua uuden lain määräyksiä. Kun säätiö muuttaa sääntöjään, on uuden lain vastainen määräys muutettava samalla vastaamaan uuden lain sisältöä. Säännöt on ehdotuksen mukaan muutettava vastaamaan uuden lain säännöksiä viimeistään kolmen vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

Pykälän 1 momentin 1—4 kohtien mukaan säätiön säännöissä on aina mainittava säätiön nimi, kotipaikkana oleva Suomen kunta, tarkoitus ja toimintamuodot. Tältä osin sääntöjen sisältö vastaa voimassa olevan lain 4 §:n 1 momentin 1—3 kohtien vaatimuksia.

Säätiön perustaja määrää säännöissä säätiön tarkoituksen ja toimintamuodot. Säätiön tarkoitus määrittää varojen käyttötarkoituksen eli sen, mitä varten säätiö on perustettu ja varat luovutettu säätiölle. Toimintamuodoissa määrätään se, millä keinoilla tai miten sää-

tiö toteuttaa tarkoitustaan. Sekä tarkoitus että toimintamuodot voivat olla sisällöltään yleisiä ja johdolle laajoja toimintavapauksia antavia taikka yksityiskohtaisia määräyksiä säätiön tarkoituksesta ja toimintamuodoista. Säätiön tarkoituksena voi esimerkiksi olla kulttuurin edistäminen ja toimintamuotona kaikki laillinen toiminta tarkoituksen edistämiseksi. Säätiön tarkoitus ja toimintamuoto voivat olla myös samoja. Esimerkiksi säätiön tarkoituksena ja toimintamuotona voi olla määrätyn yhtiön osakekannan omistaminen. Perustaja määrittää tarkoituksen ja toimintamuotojen sanamuodot. Tarkoituksen ja toimintamuotojen sanamuodoissa määrävänä tekijänä ei ole se, miten ja kuinka helposti valvova viranomainen voi valvoa tarkoituksen ja toimintamuotojen toteutumista. Perustaja kantaa riskin siitä, että säätiön varoja ei käytännössä käytetä hänen tahdostaan poiketen, jos tarkoitus ja toimintamuodot määrätään johdolle laajoja toimivaltuuksia antavaksi tai kieliasultaan epätarkoiksi. Ehdotus vastaa voimassa olevaa lakia. Käytännössä rekisteriviranomainen on tulkinut voimassa olevaa lakia kuitenkin siten, että säätiön tarkoitus ja toimintamuodot on tullut määrittää säännöissä kohtuullisen yksityiskohtaisesti ja määrämuotoisesti. Ehdotuksella muutetaan rekisterikäytäntöä tältä osin.

Jos perustaja ei ole säännöissä rajoittanut toimintamuotojen muuttamista, sääntöjen muuttamiseen oikeutettu toimielin voi myöhemmin muuttaa toimintamuotoja säätiön tarkoituksen rajoissa normaalin sääntömuutoksen mukaisesti yksinkertaisella äänntenemmistöllä, jollei säännöissä määrätä suuremmasta äänntenemmistöstä. Toimintamuodot voidaan esimerkiksi muuttaa yksityiskohtaisesti määritellyistä toimintatavoista hallitukselle laajemmat toimintavaltuudet antaviksi, yleisesti määritellyiksi toimintamuodoiksi tai päinvastoin ja toimintamuotojen sisältö voidaan yleensä muuttaa kokonaisuudessaan alkuperäisistä toimintamuodoista. Myös uusien toimintamuotojen on edistettävä säätiön säännöistä ilmenevää tarkoitusta. Ehdotus vastaa sisällöltään tältä osin voimassa olevaa lakia. Perustajan on säätiötä perustessaan harkittava, missä laajuudessa ja millä tarkkuudella säätiön toimielimille asetetaan varojen käyttöä koskevia rajoituksia ja millä

edellytyksillä näitä säännöissä määrättyjä rajoituksia voidaan myöhemmin muuttaa.

Momentin 5 kohdan mukaan säännöissä on aina mainittava se, miten säätiön varat on käytettävä, jos säätiö purkautuu tai se lakkautetaan. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa sääntövaatimusta. Voimassa olevan lain 19 §:n 3 momentin mukaan varat on jaettava ensisijaisesti mahdollisen sääntömääräyksen mukaisesti tai, jos säännöissä ei asiasta määrätä, varat joutuvat valtiolle, jonka on käytettävä ne jonkin säätiön säännöissä määrätyn tarkoituksen toteuttamiseksi. Muutosehdotuksen tarkoituksena on edistää purkautuvan säätiön varojen käyttöä säätiön perustajan tarkoittamalla tavalla. Uusien säätiöiden osalta ehdotus myös vähentää jossain määrin viranomaisten työmäärää. Koska säätiöllä ei ole sen varoihin oikeutettuja omistajia tai jäseniä, on syytä edellyttää, että säännöissä määrätään purkautuvan tai lakkautettavan säätiön jäljellä olevien varojen käyttämisestä. Voimaanpanolain 12 §:n siirtymäsäännöksen mukaan sellaisen vanhan säätiön purkautuessa, jonka säännöissä ei ole tässä tarkoitettua määräystä varojen käytöstä, varojen luovuttamiseen valtiolle ja käyttämiseen sovelletaan voimassa olevaa lakia vastaavia periaatteita.

Säännöissä voidaan voimassa olevan säätiökäytännön mukaisesti määrätä yksityiskohtaisesti siitä, kenelle määrätyle talolle varat luovutetaan tai määrätä yleisluontoisesti varojen käytöstä esimerkiksi säätiön tarkoitusta edistävään tai säännöissä määrättyyn muuhun toimintaan. Riittävänä sääntömääräyksenä voidaan voimassa olevan käytännön mukaisesti pitää myös määräystä, jonka mukaan varat on käytettävä hallintoneuvoston tai hallituksen selvitystilaan asettamista koskevan päätöksen yhteydessä tarkemmin päätämällä tavalla. Tällaisen päätöksen on tietenkin oltava säätiön tarkoituksen mukainen.

Voimassa olevasta säätiökäytännöstä poiketen varoja ei voi luovuttaa 1 luvun 8 §:ssä säädetyille lähipiirille. Ehdotuksen mukaan säätiö ei voi olla taloudellisen edun hankkimisen väline säätiön lähipiirille, mikä periaate ilmenee säätiön purkuun liittyvän varojen jaon osalta 12 luvun 14 §:stä. Päätösvaltaa siitä, miten varat käytetään säätiön purkamista ja lakkauttamista koskevassa tilanteessa, ei

voi säännöissä määrätä muulle taholle kuin säätiön hallitukselle, hallintoneuvostolle tai selvitysmiehille. Lain 3 luvun 19 §:n 2 momentin ja 12 luvun 3 §:n 3 momentin mukaan hallintoneuvosto päättää säätiön purkamisesta ja selvitystilaan asettamisesta, jollei säännöissä muuta määrätä. Hallintoneuvosto päättää säätiön purkamista koskevan päätöksen yhteydessä jäljellä olevien varojen käyttämisestä ehdotuksen 12 luvun 14 §:n mukaisesti, jollei säännöissä päätösvaltaa varojen käyttämisestä ole määrätty hallitukselle tai selvitysmiehille taikka selvitysmiehillä ole lain mukaisesti toimivalta päätöksen tekemiseen. Säännöissä voidaan edellyttää, että varojen käyttöä koskevalle päätökselle saadaan säännöissä määrätyn tahon suostumus.

Sääntöjen määräystä, jossa varojen käyttö-tarkoituksesta määrätään säätiön toiminnan lopettamista koskevassa tilanteessa, voidaan muuttaa normaalin sääntömuutoksen edellyttämällä tavalla, jollei säännöissä muuta määrätä. Perustaja voi säännöissä määrätä esimerkiksi, että sääntöjen määräystä varojen käyttötarkoituksesta säätiön purkamisen ja lakkauttamisen yhteydessä ei voi muuttaa. Jos varat on säännöissä määrätty luovutettavaksi määrätyle ihmiselle tai oikeushenkilölle, on sääntömääräyksen muuttamiseen saatava ehdotuksen 6 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan oikeutetun tahon suostumus, jollei säännöissä muuta määrätä.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos säätiössä on hallintoneuvosto, on säännöissä mainittava tästä. Säännös poikkeaa voimassa olevasta laista, jonka mukaan hallintoneuvostosta ei tarvitse olla jäseniä koskevia määräyksiä säännöissä. Hallintoneuvostosta on ehdotuksen mukaan aina mainittava jäsenten lukumäärä, asettamistapa ja toimikausi. Jäsenten lukumäärä voi olla kiinteä tai liukuva, jolloin säännöissä on mainittava jäsenten vähimmäis- ja enimmäismäärä taikka jäsenten vähimmäismäärä. Jos jäsenmäärä on säännöissä ilmaistu liukumana, on säännöissä määrättävä, kuka päättää toimikaudeksi kerrallaan valittavien jäsenten määrästä. Toimikausi voi olla kiinteä, tietystä olosuhteesta riippuva, toistaiseksi jatkuva tai elinikäinen. Voimassa olevasta oikeudesta poiketen hallintoneuvoston asettamistapaa rajoitetaan siten, että säännöissä ei voi määrätä hallituksen, sen jä-

senen ja toimitusjohtajan oikeudesta valita hallintoneuvoston jäseniä. Säännöistä on käytävä ilmi, miten hallintoneuvoston jäsenet valitaan.

Pykälän 3 momentti vastaa voimassa olevaa käytäntöä säätiön nimen käännösten osalta. Säätiöllä voi olla nimestä erikielisiä käännöksiä. Erikielisten nimen käännösten ei edellytetä olevan kirjoitusasultaan identtisiä, mutta nimien tulee sisällöltään vastata toisiinsa.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan selvyyden vuoksi säädettävän, että säätiöllä on aina oltava hallitus ja tilintarkastaja, joista säädetään tarkemmin 3 ja 4 luvuissa. Säätiön hallituksen jäsenten ja tilintarkastajien lukumäärään, toimikauteen ja valintaan sovelletaan, mitä 3 luvun 8, 9 ja 11 §:ssä ja 4 luvun 1, 3 ja 5 §:ssä säädetään. Hallituksen jäsenten ja tilintarkastajien lukumäärään, toimikauteen ja valintaan sovelletaan siten edellä viitattujen pykälien olettamasääntöjä, jollei säätiön säännöissä määrätä toisin mainituista seikoista. Käytännössä viittaussäännöksessä tarkoitettuja olettamasääntöjä ei lähtökohtaisesti sovelleta olemassa oleviin säätiöihin, joiden säännöissä on jo mainitut määräykset. Olettamasäännöt tulevat sovellettavaksi olemassa olevassa säätiössä siinä tapauksessa, että säätiö päättää poista mainittuja asioita koskevia nykyisiä sääntömääräyksiä.

4 §. *Toimintasuunnitelma, talousarvio ja rahoitussuunnitelma.* Ehdotuksen mukaan perustettavalla säätiöllä on oltava toimintasuunnitelma, talousarvio ja rahoitussuunnitelma kolmelle ensimmäiselle vuodelle. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa nimenomaista vaatimusta. Muutoksen tarkoitus on kiinnittää perustajien ja ensimmäisen hallituksen huomiota itsenäisen säätiön perustamisen ja kaavailun toiminnan edellytysten huolelliseen suunnitteluun ja valmisteluun. Riittävät selvitykset ja harkinta perustamisvaiheessa ovat tarpeen, koska säätiömuodolle on ominaista, että säätiön mahdollisuudet tulorahoitukseen ja lisäpääomarahoitukseen sen toiminnan aikana ovat lähtökohtaisesti rajalliset. Säätiörekisterikäytännössä on ollut tapauksia, joissa on pyritty säätiöimään esimerkiksi pelkkä taidekokoelma tai kiinteistö ilman, että säätiölle olisi samalla osoitettu varoja niiden hoitamiseen ja säätiön

hallintokuluihin. Erityissäännös on tarpeen senkin vuoksi, että 1 luvun 4 §:ssä tarkoitettu huolellisuusvelvollisuus koskee vain säätiön johtoa, ei sen perustajia. Jos perustajat eivät ole tehneet näitä suunnitelmia ja arviota, säätiön ensimmäisen hallituksen on ne tehtävä.

Tarvittavien suunnitelmien ja talousarvion sisältö riippuu säätiölle kaavailusta toiminnasta ja sen rahoitustarpeista ja -muodoista. Käytännössä esimerkiksi jatkuvarahoitteisessa toiminnallisessa säätiössä suunnitelmia ja talousarviota laadittaessa on otettava huomioon myös säätiön rahoittajien vaatimukset.

Toisaalta pienen toiminnallisen säätiön toiminta voi perustua pääosin vapaaehtoistyöhön, säätiöllä ei ole merkittävää hoidettavaa varallisuutta eikä vastuita ja säätiön toiminnan laatu ja laajuus määräytyy kulloinkin käytettävissä olevan vapaaehtoistyöpanoksen mukaan. Tällöin suunnitelmat ja talousarvio voivat olla hyvinkin yleisluonteisia ja suppeita. Sama koskee yleensä pienempiä pääomasäätiöitä, joiden toiminta voidaan sovittaa pääoman ja sen tuoton mukaan.

Suunnitellun toiminnan laatu ja laajuus sekä säätiön varojen laatu ja määrä vaikuttavat siihen, minkälaiset suunnitelmat ja talousarvio on tarpeen yksittäisessä säätiössä. Nykyisen hyvän säätiökäytännön mukaiset suunnitelmat ja talousarviot ovat riittäviä jatkossakin.

Ehdotuksen mukaan säätiön tilintarkastaja antaisi perusilmoituksen liitettävän lausunnon siitä, onko säätiön perustamisessa noudatettu lain säännöksiä. Tämä edellyttää myös sen selvittämistä, että säätiössä on laadittu tässä tarkoitettut toiminta- ja rahoitussuunnitelma ja talousarvio. Tilintarkastajan ei edellytetä varmistavan suunnitelmien ja arvion toteutuskelpoisuutta. Tilintarkastajan lausunto pitäisi liittää perusilmoitukseen (13 luvun 5 §). Toimintasuunnitelman mukaista rahoitusta koskevan vaatimus selvittää nykyistä käytäntöä ja kohdentaa pääoman riittävyden arvioinnin ensisijassa säätiön perustajille ja johdolle ja toissijaisesti tilintarkastajalle, jonka on muutenkin arvioitava samoja asioita osana tilintarkastusta.

Käytännössä on tavallista, että perustettavan säätiön säännöissä määrätty tarkoitus ja toimintamuodot ovat hyvinkin laajat verrattuna säätiön perustamisvaiheen toiminta-

suunnitelmien mukaiseen toimintaan. Ehdotuksen mukaan kulujen kattamiseksi tarvittavaa rahoitusta koskevan vaatimuksen täyttämiseksi riittää, että säätiön perustajat tai perustettavan säätiön hallitus laativat perustettavalle säätiölle perustamista seuraavalle kolmelle vuodelle toimintasuunnitelman, joka koskee ainakin osaa toimintavuodesta, ja sen toteuttamiseksi tarpeellisen talousarvion, josta käy ilmi, miten toiminta on tarkoitettu rahoitettava. Myös peruspääomaa voidaan käyttää toiminnan rahoittamiseen niin kuin tähänkin asti, jollei säätiön säännöissä toisin määrätä. Muun rahoituksen osalta ei lähtökohtaisesti edellytetä sitovia rahoitussitoumuksia tai -sopimuksia, jolloin perustajan arvio yleensä riittää. Tarkoitus on, että säätiön voi edelleen perustaa mittavaakin tarkoitusta varten siten, että alkuvaiheessa säätiöllä on tai sille tulee riittävästi varoja välttämättömiin hallintokuluihin ja toimintasuunnitelman mukaisen toiminnan kuluihin. Hallintokuluilla tarkoitetaan lähinnä säätiön perustamisesta, hallintoelinten lakisääteisistä tehtävistä, kuten kirjanpidosta, varainhoidosta, tilinpäätöksestä, toimielinten kokouksista ja toimielinten jäsenten palkkioista, tilintarkastuksen järjestämisestä, rekisteri-ilmoituksista ja muista säätiön puolesta tehtävistä ilmoituksista ja säätiövalvonnasta säätiölle aiheutuvia kuluja. Toimintasuunnitelman mukaisen varsinaisen toiminnan suunnittelu- ja käynnistämiskulujen osalta riittää talousarvio, josta käy ilmi, miten toiminta on tarkoitettu rahoitettava.

Jos myöhemmin käy ilmi, että talousarvion mukainen rahoitus ei toteudu, talousarviosta poikkeamisesta ei tämän pykälän perusteella seuraa perustajan tai säätiön johtoon kuuluvan henkilökohtaista vastuuta puuttuvan rahoituksen määrästä. Toimintasuunnitelman toteutuksen rahoituksen puuttumisen osalta erityistä vastuuta ei ehdoteta, koska tällainen vaatimus olisi liian pitkälle menevä ja rajoittaisi tarpeettomasti mahdollisuuksia säätiömuodon valitsemiseen.

Tarkoitus on, että säätiön voi edelleen perustaa myös sellaista mittavaakin hanketta varten, jonka toteuttamiseen tarvittavasta rahoituksesta ei ole päätetty ennen säätiön rekisteröintiä. Toisaalta säätiö voidaan perustaa rahamääräiseltä arvoltaan vähäistäkin han-

ketta varten, kuten paikallisesti säilyttämisen arvoisena pidetyn rakennuksen tai muistomerkin omistamista ja hallinnointia varten taikka tietyn aatteen tai toiminnan edistämiseksi tai aatteen, toiminnan tai henkilön muiston vaalimiseksi. Ehdotuksen tarkoitus on selvittää ja yhdenmukaistaa rekisterikäytäntöä, joka koskee perustettavan säätiön varojen riittävyyttä perustamisvaiheessa ja ensimmäisten toimintavuosien aikana.

Ehdotuksen mukaan peruspääomaa voidaan käyttää säätiön toimintaan, jollei säännöissä määrätä toisin. Peruspääoman vähentyminen alle rekisteröinnin yhteydessä ilmoitetun pääoman ei ole peruste rekisteriviranomaisen tässä laissa säänneltäville valvontatoimille. Lähtökohtaisesti peruspääomalla on säätiön perustamisen jälkeen merkitystä lähinnä kirjanpidon ja tilinpäätöksen kannalta. Tilinpäätöksessä peruspääoma osoittaa säätiön saaman, peruspääomaksi luovutetun ulkoisen rahoituksen erästä kulloinkin jäljellä olevan määrän. Toisaalta voimassa olevaa lakia vastaavasti säännöissä voi edelleen määrätä, että säätiön toimintaan voidaan käyttää vain peruspääoman tuottoa. Näiltä osin ehdotus vastaa voimassa olevaa lakia.

Jos säätiö perustetaan käytännössä kolme vuotta lyhyemmäksi toimikaudeksi, riittää, että selvitys annetaan tältä lyhyemmältä ajalta.

5 §. Säätiön nimi. Ehdotus poikkeaa voimassa olevan lain 4 §:n 1 momentin 1 kohdasta siten, että pykälän *1 momentin* mukaan säätiörekisteriin rekisteröitävän säätiön nimessä on oltava sanat ”rekisteröity säätiö” tai niitä vastaava lyhenne ”sr” (säätiö rekisteröity, stiftelsen registrerad), jolla säätiörekisteriin rekisteröity säätiö erotetaan rekisteröimättömästä säätiöstä ja muihin rekistereihin rekisteröidyistä säätiöistä, kuten eläkesäätiöistä. Ehdotettuun lyhenteeseen on päädytty sen vuoksi, että ”rs” lyhenne on jo käytössä saamenkielisten rekisteröityjen yhdistysten lyhenteenä. Muutos koskee myös säätiörekisteriin jo rekisteröityjä säätiöitä. Rekisteriviranomainen lisää voimaanpanolain 5 §:n mukaan säätiörekisteriin rekisteröityjen säätiöiden nimeen tunnuksen ”sr” uuden lain voimaan tullessa.

Muutosta ehdotetaan selvyden vuoksi ja säätiöiden kanssa asioivien selonottokustan-

nusten vähentämiseksi. Nykyisin kaikkien rekisteröityjen säätiöiden nimessä ei ole sanaa ”säätiö” (stiftelse), joka toisaalta voi olla käytössä myös rekisteröimättömistä säätiöistä ja rahastoista käytetyissä ilmauksissa. Asiantila aiheuttaa sekaannusta ja voi käytännössä edellyttää säätiöksi mainitun tahon kanssa toimivalta lisäselvitystä oikeudellisesta muodosta.

Pykälän 2 momentin mukaan säätiön nimen on selvästi erottava säätiörekisteriin ennen merkittyjen säätiöiden nimistä eikä sen käyttäminen saa olla omiaan aiheuttamaan sekaannusta yleisesti tunnetun toisen suojatun toiminimen tai tavaramerkin kanssa. Rekisteriviranomaisella ei ole yleistä velvollisuutta selvittää sitä, onko ehdotettu nimi sekoitettavissa rekisteröityihin toiminimiin ja tavaramerkkeihin. Ehdotus vastaa voimassa olevan lain 4 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädettyä ja rekisterikäytäntöä. Käytännössä rekisteriviranomainen on ilman nimenomaista säännöstäkin suhtautunut kielteisesti toiseen yleisesti tunnettuun toiminimeen tai tavaramerkkiin sekoitettavissa olevan säätiön nimen rekisteröimisestä. Toisaalta nykyisen säätiökäytännön ja ehdotuksen perusteella säätiön nimeen ei sovelleta toiminimilakia vastaavia pidemmälle meneviä edellytyksiä toiminimen erottuvuuden selvittämiseksi.

Pykälän 3 momentin mukaan säätiö voi jatkossa rekisteröidä ja käyttää osassa toiminnastaan myös aputoiminimeä. Toiminnan osa, jossa aputoiminimeä voidaan käyttää, rekisteröidään säätiörekisteriin. Ehdotus poikkeaa sisällöltään voimassa olevasta laista, sillä säätiörekisteriin ei ole ollut mahdollisuutta rekisteröidä aputoiminimiä. Säätiöt ovat käytännössä kirjanneet aputoiminimiään sääntöihin voidakseen osoittaa aputoiminimen kuuluvan säätiön toimintaan. Tähän asti elinkeinotoimintaa harjoittavat säätiöt ovat voineet rekisteröidä aputoiminimiä kaupparekisteriin (toiminimilain 1 §). Jotkut säätiöt ovat rekisteröineet aputoiminimiään myös tavaramerkin muodossa. Säätiön aputoiminimellä harjoittama toiminta saattaa tosiasiallisesti olla säätiön varsinaisella nimellä harjoitettavaa toimintaa tunnetumpaa. Ehdotus mahdollistaa säätiökäytännössä tarpeelliseksi havaitun aputoiminimen rekisteröimisen suoraan säätiörekisteriin.

Kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten kehittämiseksi säätiöillä pitää olla mahdollisuus suojata myös muussa kuin liiketoiminnassa käyttämiään aputoiminimeä vastaavia nimiä. Toisaalta säätiön tulee vastata aputoiminimen rekisteröinnin kustannuksista eli aputoiminimen rekisteröintimaksun on oltava Patentti- ja rekisterihallitukseen sovellettavan maksuperustelain mukainen. Säätiörekisteriin merkittävään aputoiminimeen on lainsäädännön yhdenmukaisuuden ja selkeyden vuoksi sovellettava samoja vaatimuksia kuin toiminimilain mukaan kaupparekisteriin merkittävään aputoiminimeen. Säätiölakiin perustuva aputoiminimi merkitään säätiörekisteriin.

Pykälän 4 momentin mukaan säätiö voi käyttää toiminnassaan myös toissijaista tunnusta, jota ei voi rekisteröidä ja johon voi toiminimilain mukaisesti saavuttaa yksinoikeuden vain vakiinnuttamalla nimi. Ehdotus poikkeaa voimassa olevan lain sisällöstä tältä osin. Säätiölakiin perustuva toissijainen tunnus merkitään säätiörekisteriin.

Pykälän 5 momentissa säädetään toiminimilain (128/1979) soveltumisesta säätiön aputoiminimeen ja toissijaiseen tunnukseen. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Muutos liittyy 3 ja 4 momenttiin.

Säätiörekisteriin rekisteröity säätiö voi käytännössä harjoittaa läheisesti samaa toimintaa, kuin kaupparekisteriin rekisteröity yhteisö. Säätiön nimi voi periaatteessa loukata läheisesti samaa toimintaa harjoittavan elinkeinoharjoittajan oikeutta toiminimeen ja päinvastoin. Toiminimilain soveltamista säätiön nimeen ei kuitenkaan ehdoteta sen vuoksi, että tiukennusta ei voitaisi käytännössä saattaa voimaan kaikkien olemassa olevien säätiöiden osalta aiheuttamatta merkittäviä kertaluonteisia hallinnollisia kustannuksia kaikille perustettaville ja olemassa oleville rekisteröidyille säätiöille ja kaupparekisteriin merkityille yrityksille.

6 §. *Säätiön perustaminen testamenttimääräyksellä.* Ehdotuksen mukaan säätiö voidaan voimassa olevan lain 1 §:ää vastaavasti perustaa testamenttimääräyksellä perustajan kuoleman jälkeen. Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista siten, että testamenttisäätiön perustaminen ei aina edellytä kirjallista tes-

tamenttia, vaan testamenttisäätiö voidaan perustaa myös perintökaaren (40/1965) 10 luvun 3 §:n mukaisesti niin sanottuna hätätila-testamenttina. Kirjalliseen ja suulliseen testamenttiin, sen tekemiseen, peruuttamiseen, tulkintaan, pätemättömyyteen ja moitteeseen sovelletaan perintökaarta.

Pykälän *1 momentin* mukaan testamentissa on voimassa olevan lain 3 §:n 1 momentin mukaisesti määrättävä säätiölle peruspääomaksi tai muuksi omaksi pääomaksi luovutettava varallisuus. Säätiölle testamentattu varallisuus merkitään ehdotetun 9 §:n 1 momentin mukaisesti peruspääomaan, jos sitä ei ole testamentissa määrätty merkittäväksi muuhun oman pääoman erään. Voimassa olevasta laista poiketen testamentissa voidaan tarkoitusta koskevan määräyksen sijasta määrätä myös taho, joka määrää perustettavalle säätiölle tarkoituksen. Tarkoituksen määräävä taho voi olla ihminen tai oikeushenkilö taikka esimerkiksi kuolinpesä ja se voi olla joku muu kuin testamenttisäätiön toimeenpanijaksi määrätty. Testamentin tekijä voi antaa säätiötä koskevan testamenttimääräyksen jo nuorena, ja säätiön tarkoitusta koskeva tahto voi muuttua vuosien myötä. Ehdotuksella mahdollistetaan tarkoituksen määrittämisen jättäminen myöhempään ajankohtaan siten, että tarkoitusta koskevan sääntömääräyksen muuttaminen ei edellytä muotomääräisen testamentin muuttamista. Testamentin tekijä kantaa riskin siitä, että hänen tahtonsa tarkoituksen osalta ei välttämättä toteudu, jos tarkoitusta koskevia määräyksiä ei ole määritelty riittävän tarkasti laaditussa testamentissa.

Säätiön perustamismääräyksen testamentissa antava voi voimassa olevan lain mukaisesti antaa testamentissa muitakin määräyksiä säätiön toimintaan liittyen tai laatia säännöt testamenttiin tai sen oheen, mutta hän voi jättää perustamiskirjan ja sääntöjen laatimisen kokonaan säätiön toimeenpanijalle (nykyisin säätiön perustamisesta huolehtimaan määrätty). Jos testamentin tekijä ei ole itse määrännyt ensimmäisen hallituksen jäseniä ja tilintarkastajia, määrää näistä toimeenpanija tai testamentin tekijän mahdollisesti laatimassa perustamiskirjassa mainittu taho.

Pykälän *2 momentin* mukaan testamentin tekijä voi voimassa olevan käytännön mukai-

sesti nimetä testamentissa säätiön toimeenpanijan (nykyisin säätiön perustamisesta huolehtimaan määrätty henkilö). Toimeenpanijan nimeämisen lisäksi testamentissa voidaan määrätä esimerkiksi, miten tai kuka voi nimetä toimeenpanijan sekä antaa toimeenpanijan määräämiseen liittyviä muita määräyksiä, kuten määräyksiä toimeenpanijan kelpoisuusedellytyksistä. Jos testamentin tekijä ei ole määrännyt testamentissa säätiön toimeenpanijaa tai tahoja, joka voi määrätä toimeenpanijan, toimeenpanija määrätään 7 §:n mukaisesti.

Siitä, tuleeko keskinäisessä testamentissa perustettavaksi määrätty säätiö perustaa ensimmäisen kuoleman jälkeen vai vasta toiseksi kuoleman jälkeen, on määrättävä voimassa olevan käytännön mukaisesti testamentissa.

Pykälän *3 momentin* mukaan säätiön perustaja voi ottaa tai liittää testamentiinsa säätiön perustamiskirjan. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Muutoksen myötä säätiön perustaja voi testamentillaan määrätä tarkemmin ja varmemmin hänen jälkeensä perustettavasta säätiöstä. Tällaisessa perustamiskirjassa riittää säätiön ensimmäisen hallituksen (hallintoneuvoston) jäsenten ja tilintarkastajien valinnan osalta sen määrääminen perustamiskirjassa, miten heidät valitaan (luvun 2 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohta). Perustamiskirjaan on tällöin sisällytettävä tai liitettävä myös perustettavan säätiön säännöt (luvun 2 §:n 2 momentti).

7 §. Toimeenpanijan määrääminen ja vapauttaminen toimestaan. Pykälän *1 momentissa* säädetään testamentissa säätiön perustamisesta annetun määräyksen ilmoittamisesta tuomioistuimelle voimassa olevan lain 3 a §:n 1 momenttia vastaavasti.

Pykälän *2 momentti* vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 3 a §:n 2 momenttia säätiön toimeenpanijan määräämisestä. Jos toimeenpanijaa ei saada nimettyä testamentissa annettujen määräysten mukaisesti tai nimetty toimeenpanija ei ole tehtävään sovelias, tuomioistuin nimeää voimassa olevaa lakia vastaavasti yhden tai useamman toimeenpanijan tehtävään. Ehdotus vastaa voimassa olevaa lakia myös siltä osin, että toimeenpanijaksi voidaan määrätä ihminen tai oikeushenkilö.

Tuomioistuimen on voimassa olevan lain mukaisesti ilmoitettava testamentista ja toimeenpanijasta Patentti- ja rekisterihallitukselle. Jos testamentti on kirjallinen, tuomioistuimella toimittaa jäljennöksen testamentista Patentti- ja rekisterihallitukselle. Jos testamentti on suullinen, tuomioistuimen on annettava ilmoitus suullisesta testamentista ja sen sisällöstä Patentti- ja rekisterihallitukselle. Patentti- ja rekisterihallitus valvoo, että testamentissa perustettavaksi määrätty säätö rekisteröidään säätörekisteriin. Patentti- ja rekisterihallitus voi luvun 11 §:n 1 momentin mukaisesti tarvittaessa esittää tuomioistuimelle toimeenpanijan vaihtamista.

Pykälän 3 momentin mukaan toimeenpanijan vapauttamiseen tehtävästä sovelletaan, mitä perintökaareissa on säädetty pesänselvittäjän vapauttamisesta tehtävästä. Jos tuomioistuin vapauttaa toimeenpanijan tehtävästä, on tuomioistuimen samalla määrättävä yksi tai useampi uusi henkilö toimeenpanijan tehtävään. Samoin jos toimeenpanija kuolee tai purkautuu ennen kuin säätö on rekisteröity säätörekisteriin, sovelletaan toimeenpanijan vapauttamiseen ja uuden toimeenpanijan määräämiseen, mitä perintökaareissa on määrätty pesänselvittäjän kuollessa. Ehdotus vastaa voimassa olevan lain 3 a §:n 2 momenttia.

8 §. Toimeenpanijan tehtävät ja palkkio. Pykälässä säädetään testamentissa perustettavaksi määrätyn säätöön (testamenttisäätöön) toimeenpanijan tehtävistä ja palkkiosta. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Pykälällä selkeytetään sitä, mistä tehtävistä toimeenpanija on säätöoikeudellisessa vastuussa. Toimeenpanijan vahingonkorvausvastuuta selkeytetään 8 luvun 1 §:n 4 momentissa siten, että toimeenpanija on säätöoikeudellisessa vahingonkorvausvastuussa säätöille ja kolmannelle säätöilain ja säätöön sääntöjen rikkomisella tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttamastaan vahingosta.

Pykälän 1 momentin mukaan toimeenpanijan on huolehdittava tämän luvun 2 §:n mukaisesti perustamiskirjan laatimisesta ja allekirjoittamisesta, jollei perustaja ole liittännyt tai sisällyttänyt perustamiskirjaa testamenttiin (luvun 6 §:n 3 momentti). Toimeenpanija voi käytännössä laatia ja allekirjoittaa perus-

tamiskirjan sen jälkeen, kun pesän selvittämiseen ja jakamiseen liittyvät toimet on saatettu loppuun, ja säätöille tuleva varallisuus on riidattomasti tiedossa.

Jos testamentin tekijä ei ole laatinut säätöille sääntöjä tai jos testamentissa olevat määräykset ovat sellaisia, että niitä tulee tämän lain mukaan muuttaa tai täydentää ennen säätöön rekisteröintiä, on toimeenpanijan tehtävänä huolehtia sääntöjen laatimisesta säätöille. Samoin, jos testamentin laatija ei ole nimenmynyt säätöön ensimmäistä hallitusta ja tilintarkastajia taikka hallintoneuvostoa, jos säätöillä on hallintoneuvosto, on toimeenpanijan nimettävä ne, jollei testamentissa, siihen mahdollisesti liitetty perustamiskirja mukaan lukien, muuta määrätä.

Pykälän 2 momentissa säädetään toimeenpanijan huolellisuusvelvollisuudesta tehtävän hoitamisessa. Toimeenpanijan tehtävänä on huolehtia testamentin tekijän tahdon toteutuminen säätöön perustamiseksi. Toimeenpanija voi edellä mainitusta huolimatta muuttaa 4 momentin mukaisesti testamentissa säätöön perustamiseen liittyviä määräyksiä, jos määräykset ovat tämän lain tai muun pakottavan lain vastaisia. Toimeenpanija voi lisäksi muuttaa testamentissa säätöön toiminnalle asetettuja määräyksiä, jos määräykset ovat sellaisia, että niitä tulisi tämän lain noudattamiseksi muuttaa. Perintökaareen ehdotetaan lisättäväksi säännös testamenttisäätöön toimeenpanijanoikeudesta hakea kuolinpesään pesänselvittäjän määräämistä. Jos säätöön perustamista koskevaan määräykseen liittyen nostetaan moite-, tulkinta-, vahvistus-, mitättömyys- tai muu kanne tuomioistuimessa, oikeudenkäynnin hoitaminen kuuluu pesänselvittäjän tehtäviin.

Testamentilla perustettavan säätöön sääntöjä laadittaessa noudatetaan testamentin ja siihen mahdollisesti liitetyn perustamiskirjan määräyksiä ja lainvastaisuudet korjataan. Muita mahdollisia testamentin tekijän määräyksiä voidaan ottaa huomioon vain testamentin tulkintaan liittyen. Myös säätöön perustamista testamentilla koskee yleinen periaate, jonka mukaan säätöön perustajan muita tahdonilmaisuja, yleisiä pyrkimyksiä, omaa elämäntyötä ja muita vastaavia seikkoja, jotka eivät ilmene testamentista tai perustamis-

kirjasta, ei oteta huomioon säätiön sääntöjä laadittaessa.

Toimeenpanijaa ei pidetä luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuna perustajana vaikka hän allekirjoittaisi perustamiskirjan, joten hän ei ole henkilökohtaisesti vastuussa siitä, että testamentissa peruspääomaksi määrätty varallisuus luovutetaan säätiölle.

Pykälän 3 momentin mukaan toimeenpanija voi luopua itsenäisen, rekisteröidyn säätiön perustamisesta, jos testamentissa säätiölle määrätty peruspääoma on alle 50 000 euroa tai sellaisessa epäsuhteessa säätiön tarkoitukseen nähden, että säätiön perustamiselle ei ole edellytyksiä. Näiden edellytysten täytyessä toimeenpanija voi luovuttaa perustettavalle rekisteröitävälle säätiölle testamentatut varat samankaltaista tarkoitusta edistävälle toiselle säätiölle taikka sellaiselle yhdistykselle tai muulle yhteisölle, jonka omistajilla tai jäsenillä ei ole oikeutta yhteisön varojen jaossa. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa poikkeusmahdollisuutta, jonka tarkoituksena on edistää testamentin tekijän viimeisen tahdon toteutumista silloin, kun itsenäisen rekisteröidyn säätiön perustaminen on testamentin täytäntöönpanoaikana mahdotonta tai selvästi epätarkoituksenmukaista testamentin tekijän viimeinen tahto huomioon ottaen.

Poikkeussäännöksen soveltamisen mahdollistava epäsuhteeseen säätiölle luovutettavan varallisuuden ja tarkoituksen välillä on voinut olla jo testamenttia laadittaessa tai testamentilla säätiölle luovutettavien varojen arvo on voinut vähentyä ajan kuluessa siten, että säätiötä perustettaessa säätiölle luovutettavilla varoilla ei ole tosiasiallista mahdollisuutta toteuttaa säätiön tarkoitusta. Testamentin tekijä on voinut määrätä säätiön tarkoituksen laajaksi, ja jos säätiölle luovutetuilla varoilla voidaan toteuttaa ainakin osatarkoitusta, ei peruspääoma lähtökohtaisesti ole tässä tarkoitettussa epäsuhteessa säätiön tarkoitukseen nähden. Jos säätiön tarkoitus on laaja, mutta säätiölle luovutettavat varat ovat epäsuhteessa testamentissa määrättyihin tarkoituksen toteuttamistapoihin, toimeenpanija voi muuttaa pykälän 4 momentin perusteella toteuttamistapoja koskevia määräyksiä siten, että toteuttamistavat ovat oikeassa suhteessa säätiölle luovutettuihin varoihin nähden. Lähtökohta-

na toimeenpanijalla on testamenttimääräyksen toimeenpanossa 2 momentissa säädetty, jonka mukaan toimeenpanijan on huolellisesti toimien edistettävä testamentin tekijän tahdon toteutumista itsenäisen säätiön perustamiseksi. Pääoman ja tarkoituksen epäsuhtaa koskevan vaatimuksen soveltamisedellytysten arvioinnissa on otettava huomioon myös yleiset testamentin tulkintaperiaatteet.

Momentin poikkeussäännöksen perusteella toimeenpanija voi luovuttaa testamentatut varat samankaltaista tarkoitusta edistävälle toiselle säätiölle tai muulle yhteisölle, jonka omistajilla tai jäsenillä ei ole oikeutta yhteisön varojen jaossa. Tällaisia yhteisöjä ovat pääsääntöisesti ainakin yksityisoikeudellinen tai julkisoikeudellinen yhdistys, valtio, kunta, kuntayhtymä, kirkko ja seurakunta. Toimeenpanijan on huolehdittava siitä, että testamentissa säätiölle määrätty varat luovutetaan hallinnoitavaksi sellaisen yksikön alaisuuteen, että varojen testamentissa määrätty käyttötarkoitus säilyy. Varojen luovuttamisesta toiselle säätiölle tai yhteisölle on ilmoitettava Patentti- ja rekisterihallitukselle. Ilmoitusvelvollisuus koskee vain tilanteita, joissa testamentissa on määrätty itsenäisen, rekisteröidyn säätiön perustamisesta ja toimeenpanija luovuttaa rekisteröidyn säätiön sijasta varat toiselle yhteisölle.

Säätiön johdon toimintavelvollisuus alkaa perustamiskirjan allekirjoittamisesta (luvun 1 §:n 4 momentti) tai siitä, kun johdon jäsenet on nimetty perustamiskirjan määräyksen perusteella (2 §:n 1 momentin 4 tai 5 kohta). Testamentissa perustettavaksi määrättylle säätiölle valitun hallituksen on huolehdittava siitä, että perustamiskirjassa säätiölle määrätty varallisuus luovutetaan säätiölle ja että säätiö ilmoitetaan Patentti- ja rekisterihallitukselle rekisteröitäväksi 10 §:ssä säädettyssä määräajassa. Hallituksen on huolehdittava tarvittavista lisäselvityksistä ja täydennyksistä säätiön rekisteröimiseksi.

Pykälän 4 momentissa säädetään toimeenpanijan oikeudesta poiketa testamentin tekijän testamentissa tai sen liitteenä olevissa säännöissä tai perustamiskirjassa asettamista säätiötä koskevista määräyksistä. Säännös vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 4 §:n 4 momenttia.

Käytännössä poikkeamismahdollisuutta sovelletaan lähinnä silloin, kun testamentin määräykset eivät ole säätiörekisterin tulkinnan mukaan säätiölain mukaisia. Tällöin sovelletaan säätiölain määräyksiä (tai jos testamentin määräykset ovat jonkin muun lain vastaisia määräyksiä, tätä muuta lakia). Testamentti voi myös loukata sen tekijän rinta-perillisten lakiosaa, jolloin testamentin määräyksiä säätiölle luovutettavasta varallisuudesta ei voida täysin noudattaa, mikäli rinta-perilliset eivät luovu oikeudestaan lakiosaan.

Pykälän 5 momentissa säädetään testamenttisäätiön toimeenpanijan oikeudesta saada tehtävän hoitamisesta kohtuullinen palkkio ja korvaus kuluistaan kuolinpesän varoista päältäpäin. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa nimenomaista säännöstä, jota ehdotetaan sääntelyn selventämiseksi.

9 §. *Suoritus pääomasitoumuksesta.* Lakiin lisätään säännös peruspääomasitoumuksella säätiölle luovutettavan varallisuuden merkinnästä säätiön kirjanpidossa. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa nimenomaista säännöstä. Pykälän 1 momentti sisältää oletamasäännön, jonka mukaan pääomasitoumuksen perusteella säätiölle luovutettu omaisuus merkitään peruspääomaksi kirjanpitoasetuksen (1339/1997) 6 §:ssä tarkoitettuun oman pääoman erään ”I Osake-, osuustai muu vastaava pääoma”, jollei perustamiskirjassa tai säännöissä muuta määrätä. Perustaja voi määrätä, että koko peruspääomasitoumus tai osa siitä merkitään muuhun oman pääoman erään. Perustamiskirjassa tai säännöissä voidaan esimerkiksi määrätä peruspääomasitoumus merkittäväksi muuhun oman pääoman rahastoon. Ehdotus vastaa voimassa olevaa käytäntöä. Pykälässä säädetään lisäksi uudemman yksityisiä yhteisöjä koskevan lainsäädännön mukaisesti nimenomaisesti mahdollisuudesta, että kirjanpito-laissa säädetään peruspääoman kirjaamisesta toisiin.

Säätiön perustamisen jälkeen säätiölle peruspääoman ehdoin luovutettu määrä on esitettävä säätiön tilinpäätöksessä erillisenä peruspääoman eränä kirjanpitolainsäädännön yleisten periaatteiden mukaisesti.

Voimassa olevaa lakia vastaavasti koko peruspääoma on luovutettava säätiölle ennen rekisteröintiä (luvun 1 §:n 2 momentti).

Pykälän 2 momentin mukaan pääomasitoumus voidaan kuitata säätiöltä olevalla saamisella vain säätiön hallituksen suostumuksella, jollei perustamiskirjassa ole muuta määrätty. Hallituksen velvollisuutena on huolellisuus- ja lojaliteettiveloitteen mukaisesti arvioida, onko mahdollinen suostumus säätiön edun mukaista. Säännös vastaa voimassa olevaa uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa sääntelyä. Voimassa olevassa säätiölaissa ei ole vastaavaa erityissäännöstä, mutta voimassa olevankin säätiöoikeuden mukaan säätiön johdon on harkittava kuittauksen edellytyksiä huolellisesti ja säätiön edun kannalta.

10 §. *Säätiön rekisteröiminen.* Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista siten, että ehdotuksen mukaan säätiön perustamiseen ei enää vaadita rekisteriviranomaisen erillistä päätöstä perustamisluvasta. Patenti- ja rekisterihallituksen tulee tarkastaa säätiötä rekisteröitäessä, onko säätiön perustamiselle lain 1 luvun mukaiset perusteet, sekä tarkastaa, sisältävätkö perustamiskirja ja säännöt lain edellyttämät vähimmäismääräykset. Patenti- ja rekisterihallituksen on rekisteröitävä lain mukaisesti perustettu säätiö rekisteriin. Ehdotuksen mukaan säätiön perustaminen perusilmoituksella vastaa muita yksityisiä yhteisöjä koskevaa perustamismenettelyä. Säätiön perusilmoituksesta, siihen liitettävistä asiakirjoista ja rekisteröinnin edellytyksistä ehdotetaan säädettäväksi 13 luvussa.

Koska perustamislupamenettelystä luovutaan, rekisteröinnin määräaika on lyhennetty voimassa olevan lain 6 §:n 2 momentissa säädetyistä. Pykälän 1 momentin mukaan säätiö on ilmoitettava rekisteröitäväksi kolmen kuukauden kuluessa perustamiskirjan allekirjoittamisesta. Kolmen kuukauden määräaika lasketaan siitä, kun kaikki perustajat ovat allekirjoittaneet perustamiskirjan. Jos testamentin tekijä on allekirjoittanut perustamiskirjan, ilmoitus on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun testamentti on saanut lainvoiman.

Jos säätiötä ei ole ilmoitettu rekisteröitäväksi määräajassa tai rekisteröinnille ei ole kolmen kuukauden määräajan sisällä haettu Patenti- ja rekisterihallitukselta lisämääräaika, säätiön perustaminen raukeaa, jos säätiön perustamisesta on sovittu elossa olevien

kesken tai testamentin tekijä on itse laatinut perustamiskirjan. Jos säätiö halutaan tämän jälkeen perustaa, säätiön perustaminen edellyttää uuden perustamiskirjan laatimista ja allekirjoittamista sekä perustamistoimien suorittamista.

Rekisteröintiä koskevasta perusilmoituksesta säädetään tarkemmin 13 luvussa. Säätiön perusilmoituksen yhteydessä hallituksen on 13 luvun 4 §:n 1 momentin 14 kohdan perusteella Patentti- ja rekisterihallitukselle ilmoitettava, siitä, että perustamiskirjassa määrätty peruspääomasitoumuksen mukainen varallisuus on luovutettu säätiölle, ja vakuutus siitä, että säätiön perustamisessa on muutenkin noudatettu tämän lain säännöksiä. Perusilmoituksessa annetaan ilmoitus koko peruspääomasitoumuksen mukaisen omaisuuden luovuttamisesta säätiölle. Ehdotus vastaa sisällöltään tältä osin voimassa olevan lain 6 §:n 2 momentin 2 kohtaa. Jos perustajalla on perustamiskirjan mukaan ollut oikeus luopua peruspääomasitoumuksesta ja perustaja on käyttänyt oikeuttaan hyväksi, hallituksen tulee toimittaa Patentti- ja rekisterihallitukselle selvitys perustajan käyttämästä oikeudesta luopua peruspääomasitoumuksesta sekä ilmoitus siitä varallisuudesta, mitä perustajat ovat luovuttaneet säätiölle ennen perusilmoituksen allekirjoittamista.

Johdon jäsenten toimikausi alkaa 1 §:n 4 momentin mukaan perustamiskirjan allekirjoittamisesta tai, jos perustamiskirjassa on määrätty vain johdon jäsenten valintatavasta, kun johdon jäsenet on valittu. Esityksen mukaan säätiölle valitun hallituksen velvollisuutena on huolehtia siitä, että perustettavan säätiön peruspääoma luovutetaan rekisteröitävälle säätiölle ja että säätiö ilmoitetaan rekisteröitäväksi. Ehdotus vastaa tältä osin voimassa olevaa säätiökäytäntöä.

Jos perustaja ei ole luovuttanut perustamiskirjassa antamansa peruspääomasitoumuksen mukaista varallisuutta määräajassa rekisteröitävälle säätiölle ja hallitus ei ole pidentänyt perustamiskirjassa määrättyä määräaika, eikä perustajalla ole oikeutta luopua peruspääomasitoumuksesta, hallitus voi ryhtyä toimenpiteisiin varallisuuden saamiseksi perustettavan säätiön omistukseen ja hallintaan. Hallitus voi huolellisuusperiaatteen mukaisesti arvioida, onko varallisuus saatavissa

säätiölle perintäkeinoin ja onko perinnästä aiheutuvat kulut saatavissa perustajalta tai maksettavissa muusta säätiön peruspääomasta. Hallitus ja toimitusjohtaja voivat 13 §:n 3 momentin mukaan ryhtyä toimenpiteisiin perustamiskirjassa määrätyn peruspääoman saamiseksi säätiölle ilman henkilökohtaista kulukorvausriskiä. Perustaja, jonka viivästyminen on aiheuttanut perintätoimia, on velvollinen korvaamaan perinnästä aiheutuneet kulut säätiölle.

Myös testamentilla perustettavan säätiön hallitus ja toimitusjohtaja voivat joutua ryhtymään perintätoimiin varallisuuden saamiseksi säätiölle. Testamenttisäätiön toimeenpanija ei ole perustaja, joka vastaa lähtökohteisesti viivästyisestä aiheutuneista perintäkuluista. Jos esimerkiksi kuolinpesä ei luovuta testamentattua varallisuutta säätiölle, perintätoimista aiheutuneista kustannuksista vastaa kuolinpesä. Jos varallisuuden luovutuksen viivästyminen on johtunut toimeenpanijasta riippuvista toimista, toimeenpanija vastaa aiheuttamistaan perintäkustannuksista. Esimerkiksi jos säätiölle testamentattu varallisuus on luovutettu toimeenpanijalle, joka ei luovuta varallisuutta säätiölle, hallitus ja toimitusjohtaja voivat joutua ryhtymään perintätoimiin toimeenpanijasta johtuvista syistä.

Pykälän 2 momentin mukaan Patentti- ja rekisterihallitus voi voimassa olevan lain 6 §:n 3 momenttia vastaavasti perustellusta syystä pidentää säätiön rekisteröintiä koskevan perusilmoituksen tekemiselle säädettyä määräaika. Säätiön rekisteriin ilmoittaminen voi viivästyä esimerkiksi, jos perustaja ei ole luovuttanut peruspääomasitoumuksen mukaista peruspääomaa säätiölle ja hallitus on aloittanut perintätoimet peruspääoman saamiseksi säätiölle.

11 §. *Testamenttiin perustuvan säätiön perusilmoituksen viivästyminen.* Ehdotuksen mukaan testamenttiin perustuva säätiö on ilmoitettava rekisteröitäväksi kohtuullisessa ajassa sen jälkeen, kun tuomioistuimien on toimittanut Patentti- ja rekisterihallitukselle ilmoituksen testamenttiin perustuvasta säätiöstä taikka kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun toimeenpanija on allekirjoittanut perustamiskirjan. Ehdotus vastaa määräajan lyhentämistä lukuun ottamatta sisällöltään voimassa olevan lain 3 a §:n 3 momenttia ja 6 §:n

4 momenttia. Testamenttiin perustuvan säätiön perustamistoimet voivat viivästyä toimeenpanijasta ja säätiön hallituksesta riippumattomista syistä. Kohtuullinen aika lasketaan siitä, kun testamenttisäätiön toimeenpanijalla on tosiasiallinen mahdollisuus laatia ja allekirjoittaa perustamiskirja.

Testamentin määräyksen toimeenpanija voi lähtökohtaisesti laatia ja allekirjoittaa perustamiskirjan vasta sen jälkeen, kun pesän selvittämiseen ja jakamiseen liittyvät toimet on saatettu loppuun ja säätiölle tuleva varallisuus on riidattomasti tiedossa. Varojen saaminen säätiölle voi poikkeuksellisesti viivästyä pesän selvittämiseen ja jakamiseen sekä pesäosuuden luovuttamiseen liittyvistä syistä sen jälkeenkin, kun toimeenpanija on allekirjoittanut säätiön perustamiskirjan. Hallitus voi ryhtyä toimenpiteisiin varallisuuden saamiseksi perustettavan säätiön omistukseen ja hallintaan, jos testamentissa perustettavaksi määrätyn säätiön peruspääomaa ei ole luovutettu rekisteröitävälle säätiölle perustamiskirjan allekirjoittamisen jälkeen. Hallituksen arvioitavana on ennen perintätoimiin ryhtymistä, onko pesäosuuden luovutus tosiasiallisesti suoritettavissa rekisteröitävälle säätiölle.

Pykälän 1 momentin mukaan, jos testamenttisäätiötä ei ole ilmoitettu rekisteröitäväksi edellä mainitun mukaisesti kohtuullisessa ajassa tuomioistuimen ilmoituksesta tai kolmen kuukauden kuluessa perustamiskirjan allekirjoittamisesta taikka Patentti- ja rekisterihallituksen antama rekisteröintiä koskeva määräajan pidennys on päättynyt, Patentti- ja rekisterihallitus voi asettaa uhkasakon toimeenpanijalle taikka hallituksen jäsenille tai tehdä hakemuksen tuomioistuimelle toimeenpanijan tai säätiölle valitun hallituksen tai sen jäsenen vaihtamiseksi. Momentilla selkeytetään voimassa olevan lain 3 a §:n 3 momenttia Patentti- ja rekisterihallituksen toimivaltuuksien osalta. Voimassa olevan lain 6 §:n 4 momentista poiketen Patentti- ja rekisterihallitus voi ehdotuksen mukaan asettaa uhkasakon myös testamentin toimeenpanijalle tehtävien suorittamisen tehosteeksi. Voimassa olevan lain perusteella Patentti- ja rekisterihallitus on toimeenpanijan laiminlyödessä tehtävänsä voinut vain ilmoittaa siitä käräjäoikeudelle. Lisäksi ehdotuksella laajennetaan mahdollisuutta erottaa säätiölle va-

littu hallitus tai hallituksen jäsen tehtävästään, jos rekisteröinti laiminlyödään. Voimassa olevan lain 14 §:n 2 momentti edellyttää jatkuvaa tai muuten törkeää lain tai sääntöjen vastaista toimintaa hallituksen jäsenen erottamiseksi. Ehdotuksen mukaan erottamisen perusteeksi riittää laissa asetettujen määräaikojen perusteeton laiminlyönti. Muutoksella varmistetaan Patentti- ja rekisterihallitukselle keinot puuttua toimeenpanijan ja hallituksen laiminlyönteihin ja varmistaa se, että testamenttisäätiö rekisteröidään viivytyksettä sen jälkeen, kun testamenttisäätiön rekisteröimisen edellytykset ovat olemassa.

Testamenttisäätiön toimeenpanijan vaihtamiseen sovelletaan luvun 7 §:n 3 momentin mukaan, mitä perintökaareissa on säädetty pesänselvittäjän vapauttamisesta toimesta. Uhkasakon asettamisesta ja määräämisestä säädetään 14 luvun 9 §:n 3 momentissa.

Pykälän 2 momentin mukaan toimeenpanijan tai hallituksen jäsenen tai hallituksen vaihtamista koskeva päätös voidaan määrätä pantavaksi täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Muutosta ehdotetaan sen vuoksi, että käytännössä toimeenpanijan ja hallituksen jäsenen erottamista koskevan päätöksen lainvoimaiseksi saaminen voi muutoksenhaun johdosta kestää useita vuosia vaikka säätiön tarkoituksen toteutuminen ja omaisuuden hoitaminen voi edellyttää välitömiä toimenpiteitä. Toisaalta ei ole perustetta siirtää testamenttiin perustuvan säätiön perustamista pelkästään perusteella, että henkilö vaihdetaan tuomioistuimen ratkaisulla tehtävien laiminlyönnin johdosta ja vaihtamisen peruste saatetaan muutoksenhakutuomioistuimen tarkasteltavaksi.

12 §. Rekisteröimisen oikeusvaikutukset. Pykälän 1 momentin mukaan säätiö syntyy rekisteröimisellä. Rekisteröity säätiö on oikeuskelpoinen ja oikeustoimikelpoinen oikeushenkilö. Rekisteröity säätiö voi saada nimiänsä oikeuksia, tehdä sitoumuksia sekä kantaa ja vastata. Säännös vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 8 §:n 1 momenttia.

Pykälän 2 momentin mukaan perustamiskirjan allekirjoittamisen jälkeen ennen rekisteröintiä tehdyistä toimista aiheutuneet velvoitteet siirtyvät automaattisesti perustetulle säätiölle rekisteröimisellä. Voimassa olevas-

sa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Muutos vastaa uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa sääntelyä rekisteröinnin oikeusvaikutuksista. Momentissa säädetään lisäksi uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa sääntelyä vastaavasti, että myös enintään vuosi ennen perustamissopimuksen allekirjoittamista tehdystä toimesta aiheutuneet veloitteet siirtyvät säätiölle rekisteröimisellä, jos toimi on yksilöity perustamiskirjassa.

Pykälän 3 momentissa säädetään uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa sääntelyä vastaavasti siitä, että säätiön rekisteröinnin jälkeen perustaja ei voi vapautua peruspääomasitoumuksesta ja saada jo luovutettua peruspääomaa takaisin vaikka perustamiseen liittyvä ehto ei ole toteutunut. Perustaja on voinut asettaa perustamiseen liittyvän ehdon perustamiskirjassa tai muutoin. Perustamiseen liittyvä ehto voi koskea esimerkiksi säätiön tarkoituksen sisältöä, perustajien lukumäärää tai peruspääoman kokonaismäärää, jota perustaja on edellyttänyt osallistukseen itse säätiön perustamiseen. Säännöksellä suojataan sivullisten luottamusta rekisteröinnin pysyvyyteen. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä.

13 §. *Toiminta ennen rekisteröintiä.* Pykälän 1 momentin mukaan ennen rekisteröintiä säätiö ei voi hankkia oikeuksia eikä tehdä sitoumuksia. Säätiö ei myöskään voi olla ennen rekisteröintiä asianosaisena tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Säännös vastaa sisällöltään voimassa olevaa oikeutta.

Pykälän 2 momentissa säädetään voimassa olevan lain 8 §:n 2 momenttia vastaavasti, että ennen säätiön rekisteröintiä toimesta päätäneet ja toimeen osallistuvat vastaavat toimesta yhteisvastuullisesti. Momentissa viitataan selkeyden vuoksi 12 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan perustamiskirjan jälkeen tehdyistä ja perustamiskirjassa yksilöidystä, enintään vuosi ennen perustamissopimuksen allekirjoittamista tehdyistä toimesta aiheutuneet veloitteet siirtyvät rekisteröinnillä säätiölle.

Pykälän 3 momentissa säädetään uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa sääntelyä vastaavasti hallituksen ja toimitusjohtajan oikeudesta ilman henkilökohtaista vastuuta käyttää puhevaltaa säätiön perustamiseen liittyvissä asioissa. Hallituksen jäsenet ja toimi-

tusjohtaja eivät ole henkilökohtaisessa vastuussa peruspääoman perimisestä aiheutuneista kustannuksista. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Säännös ei poista hallituksen jäsenen ja toimitusjohtaja 8 luvun mukaista vahingonkorvausvastuuta, jos toimilla on aiheutettu tahallisesti tai huolimattomuudesta vahinkoa säätiölle tai kolmannelle. Muutoksen tarkoitus on selventää perustamistoimiin liittyviä vastuusuhteita sekä yhdenmukaistaa sääntelyä tältä osin suhteessa muita yksityisiä oikeushenkilöitä koskevaan uudempaan sääntelyyn.

14 §. *Oikeustoimet rekisteröimättömän säätiön kanssa.* Pykälässä säädetään uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa sääntelyä vastaavasti oikeustoimista rekisteröimättömän säätiön kanssa. Säätiön sopimuskumppanilla on oikeus vetäytyä sopimuksesta, jos rekisteröintiä ei ole haettu määräajassa tai jos rekisteröinti on evätty. Osapuolten kesken voidaan vetäytymisen mahdollisuudesta sopia toisin. Jos sopimuskumppani ei tiennyt sopimusta tehtäessä, että säätiötä ei vielä ollut rekisteröity, voi hän vetäytyä sopimuksesta rekisteröimiseen asti. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä, jota ehdotetaan selvyuden ja yhteisölaainsäädännön yhdenmukaistamisen vuoksi.

15 §. *Perustamisen raukeaminen.* Pykälän 1 momentti vastaa voimassa olevan lain 6 §:n 3 momenttia säätiön perustamisen raukeamisesta, jos säätiötä ei ole ilmoitettu rekisteröitäväksi määräajassa tai jos säätiön rekisteröiminen on evätty.

Pykälän 2 momentissa säädetään testamentisäätiötä koskevasta poikkeuksesta. Testamenttisäätiön perustaminen ei raukea rekisteröinnille laissa säädetyn määräajan ylittymisen seurauksena. Säännös vastaa voimassa olevan lain 6 §:n 3 ja 4 momentin sisältöä. Testamenttisäätiön rekisteröimisen viivästyminen seuraamuksista on säädetty 11 §:ssä.

Pykälän 3 momentti vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 6 §:n 7 momenttia ja käytäntöä hallituksen velvollisuudesta palauttaa perustettavalle säätiölle luovutettu varallisuus perustajille, jos perustaminen raukeaa. Velvollisuus koskee myös toimitusjohtajaa, joka voidaan valita jo säätiötä perustettaessa. Palautettavasta määrästä voidaan vähentää tavanomaiset kulut, mitä säätiön pe-

rustamisesta on aiheutunut, kuten viranomaismaksut, maksut säätiön rekisteröimisen edellyttävistä todistuksista tai asiakirjojen laatimisesta, tai mitä peruspääoman perimisestä tai varallisuuden hoitamisesta on säätiölle aiheutunut. Jos perustajat ovat sitoutuneet perustamiskirjassa muihin ennen rekisteröintiä aiheutuneisiin kuluihin, voidaan tällaiset kulut vähentää myös palautettavasta määrästä.

II OSA **Hallinto, tilinpäätös, toimintakertomus, tilintarkastus ja sääntöjen muuttaminen**

3 luku **Säätiön hallinto ja edustaminen**

Luvussa säädetään hallituksesta, toimitusjohtajasta ja hallintoneuvostosta sekä säätiön edustamisesta. Luvun 1 §:ssä määritetään säätiön johto, 2 §:ssä hallituksen yleiset tehtävät, 3—6 §:ssä säädetään hallituksen päätöksenteosta, 7 §:ssä tehtävien siirtämisestä, 8—11 §:ssä hallituksen kokoonpanosta, valinnasta ja toimikaudesta, 12—14 §:ssä jäsenen eroamisesta, erottamisesta ja hallituksen täydentämisestä, 15—18 §:ssä toimitusjohtajasta, 19—22 §:ssä hallintoneuvostosta, 23 ja 24 §:ssä edustamisesta sekä edustamisoikeuden rajoituksista ja 25 §:ssä edustajan toimen sitovuudesta.

Olenaisia muutoksia voimassa olevaan lakiin nähden ovat säätiöoikeudellisen vastuun kantavan johdon ja sen tehtävien määrittäminen laissa ja toimitusjohtaja-toimielimen sääntely, olettamasäännöt hallituksen jäsenien lukumäärästä, valinnasta ja toimikaudesta sekä pakottavan ja tahdonvaltaisen lainsäädännön rajan selkeyttäminen.

Luvussa säännellään säätiön johtoon kuuluvat toimielimet toimielin kerrallaan. Säätiön johdon muodostavat hallitus, toimitusjohtaja ja hallintoneuvosto. Erityislaeissa voi olla erityisiä säännöksiä säätiön johtoon kuuluvista tahoista. Esimerkiksi yliopistolain (558/2009) 23 §:ssä säädetään säätiöyliopiston toimielimistä.

Luvussa säännellyistä johtoon kuuluvista toimielimistä ainoa pakollinen toimielin on voimassa olevaa lakia vastaavasti hallitus. Jos säätiöllä on hallintoneuvosto, sen ko-

koonpanosta, toimikaudesta ja valintatavasta on määrättävä säännöissä. Hallintoneuvostossa on aina oltava vähintään viisi jäsentä. Jollei säännöissä muuta määrätä, hallintoneuvosto nimeää hallituksen jäsenet. Ehdotuksen mukaan hallituksessa on aina oltava vähintään kolme jäsentä, mikä vastaa voimassa olevaa lakia. Jos säätiöllä ei ole hallintoneuvostoa, hallitus täydentää itse itseään, jollei säännöissä määrätä muuta. Hallitus nimeää toimitusjohtajan. Toimitusjohtajan nimeämistä ei voi siirtää hallintoneuvostolle tai muulle taholle. Koska hallituksen tehtävänä on valvoa toimitusjohtajan toimintaa, toimitusjohtaja ei voi olla hallituksen puheenjohtaja. Hallituksen ja toimitusjohtajan välinen tehtäväjako perustuu uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaan lainsäädäntöön.

Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista siten, että ehdotuksessa säätiön hallituksen ja hallintoneuvoston päätöksenteko sekä jäsenien oikeudet, velvollisuudet ja vastuut säännellään yksityiskohtaisemmin kuin voimassa olevassa laissa. Näiltä osin ehdotuksen periaatteet vastaavat uudempaa yhteisölainsäädäntöä. Lisäksi ehdotetaan toimitusjohtaja-toimielimestä nimenomaisia säännöksiä, jotka vastaavat vähäisin poikkeuksin uudempaa yhteisölainsäädäntöä. Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista siten, että säännöissä ei voi määrätä sellaisista toimielimistä, joilla olisi lain tai sääntöjen perusteella kaikilta osin toimivalta ja vastuu uuden lain mukaan hallitukselle, hallintoneuvostolle tai toimitusjohtajalle kuuluvissa tehtävissä. Voimassa olevaa oikeutta vastaavasti hallitus voi edelleen valtuuttaa säätiön sääntöihin tai päätöksiin perustuvan tahon esimerkiksi valmistelemaan ja päättämään tietyistä asioista, kuten yksittäisistä avustuksista tai sijoituksista, mutta tällöinkin hallituksella säilyy valvontavastuu. Muutosten tarkoituksena on selvittää ja tarpeellisin osin yhdenmukaistaa säätiöiden hallintorakenteita.

Ehdotetun voimaanpanolain 6 ja 8 §:n mukaan olemassa olevan säätiön on ilmoitettava rekisteröitäväksi sellaiset säännöissä määrättyt toimielimet, joihin on tarkoitus soveltaa uuden lain säännöksiä toimitusjohtajasta ja hallintoneuvostosta. Säätiössä lain voimaantullessa oleva päivittäistä toimintaa johtava asiamies, toiminnanjohtaja tai toimitusjohtaja

voidaan ilmoittaa uuden lain mukaiseksi toimitusjohtajaksi vain hänen suostumuksellaan, koska mahdollista työsuhdetta ei voida muuttaa toimielin-suhteeksi ilman johtajan suostumusta.

Luvun säännökset poikkeavat voimassa olevan lain säätiön hallintoa koskevasta 2 luvusta myös pykäläjoittelun osalta. Ehdotettu lainsäädäntötekniikka vastaa uudempaa yhteisöoikeudellista sääntelyä siltä osin kuin tarvittava sääntely on sisällöltään samanlaista. Voimassa olevaan lakiin verrattuna ehdotus perustuu osittain olettamasäännöille, joita sovelletaan, jollei säätiön säännöissä muuta määrätä. Olettamasäännöt perustuvat säätiökäytäntöön ja niissä on soveltuvien osin otettu huomioon myös uudemman yksityisiä yhteisöjä koskevan lainsäädännön kehitys. Hallintoa koskevia pykälä on monelta osin täsmennetty ja tarkennettu voimassa olevaan lakiin nähden.

1 §. Säätiön johto. Pykälässä määritetään säätiön johtoon kuuluvat toimielimet, joihin sovelletaan muun muassa 1 luvun 4 §:ssä säädettyä lojaliteetti- ja huolellisuusvelvoitetta.

Ehdotus vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 9 §:n 1 momenttia siten, että säätiöllä on aina oltava hallitus. Hallitus on pakollinen toimielin kaikissa säätiöissä. Säätiön johtoon voi kuulua myös toimitusjohtaja ja hallitusta valvova hallintoneuvosto. Säätiön perustajat päättävät säätiötä perustettaessa tarkoituksenmukaisesta hallintorakenteesta. Hallintorakennetta voidaan myöhemmin muuttaa normaalin sääntömuutoksen tavoin, jos se toiminnan muuttuessa tai muusta syystä katsotaan tarkoituksenmukaiseksi.

Tämän luvun hallintoneuvostoa koskevia säännöksiä sovelletaan toimielimeen, joka säätiössä on nimetty hallintoneuvostoksi siirtymäsäännösten 8 § huomioden. Jos säätiöllä on hallintoneuvosto, toimielimestä on aina oltava jäsenen lukumäärää, toimikautta ja nimittämistapaa koskevat määräykset säännöissä. Jos säännöissä määrätään hallintoneuvostosta, säätiöllä on oltava hallintoneuvosto. Voimassa olevassa laissa ei ole säännöksiä hallintoneuvostosta, mutta säännöissä on käytännössä voitu rakentaa voimassa olevan lain 10 a §:n perusteella luvun hallintoneuvostoa vastaava toimielin.

Ehdotuksen mukaan säätiössä voi olla toimitusjohtaja-toimielin vain, jos sääntöjen mukaan säätiöllä on tai voi olla toimitusjohtaja. Jos säätiöllä voi sääntöjen mukaan olla toimitusjohtaja, hallitus voi harkita, valitaanko säätiölle toimitusjohtaja. Jos säätiöllä on sääntöjen mukaan toimitusjohtaja, hallituksella ei ole tällaista harkintavaltaa. Voimassa olevan lain aikana epäselvänä on pidetty sitä, voiko säätiöllä olla toimitusjohtaja-toimielin vai onko säätiön päivittäisen toiminnan johtaja aina työsuhteinen toimihenkilö. Ehdotuksella selvennetään oikeustilaa siten, että uuden lain mukainen toimitusjohtaja on aina toimielin eikä työsuhteessa säätiöön. Toimitusjohtaja ei siten kuulu ilman erillistä sopimusta työoikeudellisen lainsäädännön soveltamisen piiriin. Säännöksiä sovelletaan lain voimaantullessa rekisteröidyn säätiön johtajaan, jos säännöissä määrätään toimitusjohtajasta ja hänet rekisteröidään uuden lain mukaiseksi toimitusjohtajaksi voimaanpanolain 6 §:n mukaisesti. Rekisteröinti edellyttää sääntöjen muuttamista ja hallituksen ja johtajan suostumusta sekä muutosilmoitusta sääntöjen muuttamisesta ja toimitusjohtajan nimeämisestä. Ilmoituksen rekisteröinnin jälkeen johtajaan sovelletaan uuden lain toimitusjohtaja-toimielintä koskevia säännöksiä. Uudessa laissa tarkoitetun toimitusjohtajan oikeudet ja velvollisuudet määritetään tämän lain säännösten lisäksi mahdollisesti erikseen tehtävässä toimitusjohtajasopimuksessa, johon sovelletaan yleisiä sopimusoikeuden periaatteita. Säätiöllä voi voimassa olevaa oikeutta vastaavasti olla johtavana toimihenkilönä myös asiamies, toiminnanjohtaja tai vastaava, joka on työsuhteessa säätiöön ja joka ei kuulu tässä pykälässä tarkoitettuun säätiön johtoon eikä ole säätiön toimielin.

Ehdotus poikkeaa sisällöltään voimassa olevan lain 10 a §:stä siten, että pykälässä on määritelty säätiön johtoon kuuluvat toimielimet tyhjentävästi. Säätiössä voi edelleen olla sääntömääräisiä tai johtoon kuuluvien toimielinten perustamia, pysyviä tai tilapäisiä toimikuntia, valiokuntia, johtoryhmiä, asiantuntijaelimiä sekä muita työryhmiä (myöhemmin yleisesti ”elin”), jotka hoitavat säännöissä tai johtoon kuuluvan toimielimen päätöksellä määrättyjä tehtäviä, ja joiden valvonnasta hallintoneuvosto, hallitus tai toimi-

tusjohtaja on vastuussa. Tällaiset elimet ovat pääsääntöisesti johtoon kuuluvaa toimielintä avustavia, päätöksentekoa valmistelevia tai täytäntöönpanevia elimiä, joilla ei ole itsenäistä päätösvaltaa säätiötä koskevissa asioissa, eikä niille voi siirtää johtoon kuuluvan toimielimen lakisääteisiin tehtäviin liittyvää yleistä vastuuta hallinnon ja toiminnan järjestämisestä ja valvonnasta.

Ehdotuksen mukaan hallituksen alaisen elimen tehtävänä voi edelleen olla hallituksen vastuulle kuuluvien tehtävien ja päätettävien asioiden valmisteleminen ja päätöksenteko säätiön toimintaan liittyvissä juoksevissa asioissa. Esimerkiksi sijoitusvaliokunnan tehtävänä voi olla säätiön sijoitusstrategian valmisteleminen, sijoitusympäristöä koskevien muutosten seuraaminen ja raportointi hallitukselle sekä hallituksen vahvistaman sijoitusstrategian täytäntöönpano eli yksittäisten sijoituspäätösten tekeminen. Apurahavaliokunnan tehtävänä voi esimerkiksi olla apurahastrategian valmisteleminen ja hallituksen vahvistaman strategian toteuttaminen vahvistetun budjetin puitteissa eli yksittäisistä apurahoista päättäminen vuosittain budjetin, sääntöjen, strategian sekä hallituksen antamien muiden ohjeiden ja määräysten mukaisesti.

Toisaalta ehdotuksessa selvennetään sitä, että vaikka valmistelu- ja täytäntöönpanotehtäviä jaettaisiin säännöissä määräytyille säätiön elimille, säätiön hallitus vastaa tällaisten elinten ohjauksesta ja valvonnasta. Jos säätiöllä on hallintoneuvosto, myös sillä voi olla ohjaus- ja valvontavastuu. Tällaisten elinten jäsenet eivät ole ehdotuksen 8 luvun 1 §:n mukaisessa säätiöoikeudellisessa vahingonkorvausvastuussa tehtävässään aiheuttamastaan vahingosta. Elinten jäsenten vahingonkorvausvastuu voi perustua vahingonkorvauslakiin taikka säätiön ja elimen jäsenen väliseen sopimukseen. Sama koskee muutoin sopimussuhteen perusteella säätiön tehtäviä hoitavaa henkilöä, joka ei ole säätiön työsuhteessa. Elimen jäsen tai toimihenkilö voi olla työsuhteen perusteella vahingonkorvauslain 4 luvun mukaisessa työntekijän vahingonkorvausvastuussa aiheuttamastaan vahingosta. Vahingonkorvauslain 5 luvun 1 §:n (509/2004) nojalla taloudellinen vahinko korvataan vain poikkeuksellisesti eli vain sil-

loin, jos se on aiheutettu rikollisella teolla, julkista valtaa käytettäessä tai jos siihen on erittäin painava syy. Vahingonkorvauslain rajoittavista säännöksistä johtuen, jos elimen jäsenten ja säätiön välillä ei ole sovittu vahingonkorvausvastuusta, elinten jäseniä voi olla vaikea saada korvausvelvolliseksi heidän aiheuttamastaan vahingosta. Jos hallitus on laiminlyönyt elimen ohjauksen ja valvonnan, hallitus voi olla vahingonkorvausvastuussa elimen jäsenten säätiölle tai kolmannelle aiheuttamasta vahingosta.

Ehdotuksen mukaan hallituksen vastuulla on se, että sen alaisten elinten toiminta on ohjeistettu asianmukaisesti ja että työskentelystä ja päätöksenteosta toimitetaan riittävä ja oikea-aikainen raportointi hallitukselle. Elimille voidaan delegoida hallituksen yleistoimivaltaan perustuvaa päätösvaltaa, mutta hallituksella on valvontavastuu siitä, että elimille osoitetut tehtävät hoidetaan lain, sääntöjen sekä hallituksen päätösten ja ohjeiden mukaisesti. Mikä yksittäinen asia on niin merkittävä säätiön toiminnassa, että operatiivista päätösvaltaa käyttävä elin ei voi tehdä säätiötä sitovaa päätöstä, riippuu käytännössä yksittäistapauksessa muun muassa päätettävänä olevan asian taloudellisesta ja periaatteellisesta merkityksestä ja asian luonteesta sekä säätiön tarkoituksesta, toimintamuodoista, koosta, varallisuudesta ja toiminnan luonteesta. Ehdotuksen mukaan hallitus voi aina ottaa päätettäväkseen sen alaisen elimen käsiteltävänä olevan asian.

Jos säätiöllä on toimitusjohtaja, osa edellä mainituista tehtävistä voi olla toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvia. Myös se, mikä yksittäisessä säätiössä kuuluu toimitusjohtajan yleistoimivaltaan ja vastuulle, riippuu useista seikoista, kuten säätiön tarkoituksesta, toimintamuodoista, koosta, varallisuudesta ja toiminnan luonteesta. Jos toimitusjohtajan apuna on sen tehtävien hoitamisessa elimiä, toimitusjohtajan on valvottava, että sen alaisten elinten toiminta on järjestetty lain, sääntöjen sekä hallituksen ja toimitusjohtajan päätösten ja ohjeiden mukaisesti. Toimitusjohtajan apuna voi olla esimerkiksi johtoryhmä, joka koostuu säätiöorganisaation johtajista ja jonka tehtävänä voi olla esimerkiksi avustaa toimitusjohtajaa säätiön operatiivisen toiminnan hoitamisessa ja valvonnassa. Joh-

toryhmällä, niin kuin edellä mainituilla valiokunnilla, ei ole säätiössä säätiöoikeudellista asemaa, eivätkä elinten jäsenet ole pelkäämään kyseisen elimen jäsenenä säätiöoikeudellisessa vahingonkorvausvastuussa.

Voimassa olevan lain 10 a §:n nojalla säätiön säännöissä voidaan määrätä, että päättämisvaltaa säätiössä käyttää hallituksen ohella säännöissä määrättyissä asioissa muikin toimielin taikka hallituksen jäsen tai säätiön toimihenkilö. Tällainen elin tai toimihenkilö on voimassa olevan lain 12 a §:n mukaisesti säätiöoikeudellisessa vahingonkorvausvastuussa tehtävässään aiheuttamastaan vahingosta. Jos ennen uuden lain voimaantuloa rekisteröidyissä säännöissä on määrätty voimassa olevan lain 10 a §:n mukaisesta toimielimestä tai toimihenkilöstä, tällaiseen elimeen ja henkilöön sovelletaan voimaantulon mukaisesti 9 §:n mukaan uuden lain vahingonkorvausvelvollisuutta koskevaa 8 luvun 1 §:ää.

Voimaantulon mukaisesti 6 §:n 1 momentissa on otettu huomioon olemassa olevissa säätiöissä käytössä olevat ilmaukset johtajasta siten, että tarvittaessa toimitusjohtajasta voi käyttää säännöissä muuta, säätiössä ennestään käytössä olevaa yleisesti käytettyä ilmausta. Tällä hetkellä johtavasta toimihenkilöstä käytetään usein ”asiamies”-nimikettä ja joissakin säätiöissä ”toimitusjohtaja”-nimikettä. Toimitusjohtaja-toimielimen käyttöön oton yhteydessä oikeustilaa selventää se, että tällaisesta toimielimestä pitäisi aina määrätä säännöissä. Joissakin säätiöissä asiamiehestä käytetään muuta nimikettä, kuten ”rahastonhoitaja”, ”kirstunvartija” tai ”skattemästare”. Tarkoitus on, että toimitusjohtajan voi ilmoittaa säätiörekisteriin siten, että myös toimitusjohtajaksi nimettävästä käytetty aiempi ilmaus käy ilmi säätiörekisteristä (esimerkki: ”Säätiön toimitusjohtajana toimii rahastonhoitaja NN”).

Toimitusjohtajaa ja hallintoneuvostoa koskevien säännösten soveltamisesta voimassa olevan lain 10 a §:n mukaisesti määrättyihin perustuvaan asiamieheen, muuhun johtajaan, hallintoneuvostoon, valtuuskuntaan ja muuhun toimielimeen ehdotetaan säädettäväksi voimaantulon mukaisesti 6 ja 8 §:ssä.

2 §. *Hallituksen yleiset tehtävät.* Pykälän 1 momentissa määritetään hallituksen yleiset

tehtävät. Voimassa olevan lain 10 §:n 2 momenttia vastaavasti hallitus vastaa säätiön hallinnosta ja sen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Hallitus vastaa siitä, että säätiö toteuttaa säännöissä määrättyä tarkoitusta ja että tarkoituksen toteuttamiselle on säätiössä rakennettu säätiön toiminnan koko ja luonne sekä käytettävissä olevat varat huomioon ottaen toimiva organisaatio. Hallituksella on toimivalta kaikissa niissä asioissa, joita ei ole lain nojalla tai sääntöjen määräyksellä nimenomaisesti siirretty hallintoneuvostolle tai toimitusjohtajalle. Jos säätiössä ei ole toimitusjohtajaa, vastaa hallitus myös toimitusjohtajan tehtävistä. Hallitus voi delegoida tehtäviään toimitusjohtajalle, perustamilleen elimille taikka työntekijöille normaalien yhteisöjä koskevien delegointiperiaatteiden mukaisesti. Hallituksen on kuitenkin aina huolehdittava toiminnan asianmukaisesta ohjeistamisesta, raportointi- ja seurantajärjestelmien luomisesta ja valvonnasta.

Hallituksen ja toimitusjohtajan yleistä toimivaltaa koskevien säännösten perusteella hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös muuhun lainsäädäntöön perustuvista säätiötä koskevista vaatimuksista, kuten toimintakeromuksen ja tilinpäätöksen laatimisesta.

Velvollisuus tehtävien hoitoon alkaa toimikauden alkaessa, joten uuden hallituksen jäsenen on viime kädessä itse huolehdittava esimerkiksi siitä, että hän saa tehtäviensä hoidon kannalta tarvittavat tiedot toimikauden alkaessa. Tämän vuoksi on suotavaa, että esimerkiksi hallituksen jäsenten vaihtuessa hallitus kokoontuu riittävän pian. Käytännössä on sängen yleistä, että varsinkin pienemmän säätiön hallitus kokoontuu vain muutamana kerran vuodessa.

Käytännössä on tavallista, että hallituksen jäsenille ei makseta palkkiota tai palkkio on pieni. Tämä ei kuitenkaan sellaisenaan poista eikä rajoita hallituksen jäsenen vahingonkorvausvastuuta voimassa olevien yleisten yhteisöoikeudellisten periaatteiden mukaan.

Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista kirjanpidon ja varainhoidon järjestämisen ja valvonnan osalta. Voimassa olevan lain yleissäännöksen perusteella hallituksen tehtävänä on sekä kirjanpidon ja varainhoidon järjestäminen että valvonta (10 §:n 2 momentti), jollei säännöissä ole määrätty kirjan-

pidon ja varainhoidon järjestämiseen liittyvää tehtävää säätiön johtajalle tai muulle taholle (10 a §). Ehdotuksen nimenomaisen säännöksen mukaan hallituksen vastuulla on kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan järjestämisestä huolehtiminen. Toimitusjohtajan tehtävänä on huolehtia siitä, että kirjanpito on lain mukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty. Jos säätiöllä ei ole toimitusjohtajaa, vastaa hallitus myös lakiehdotuksen mukaan toimitusjohtajalle kuuluvasta kirjanpidon ja varainhoidon luotettavasta järjestämisestä. Hallitus voi mainitussa tilanteessa delegoida kirjanpidon ja varainhoidon järjestämisen säätiön toimihenkilölle, mutta hallitus vastaa siitä, että kirjanpito on lain mukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty. Ehdotus vastaa yhtiölainsäädännön säännöksiä hallituksen ja toimitusjohtajan välisestä tehtäväjaosta.

Kirjanpitolain 3 luvun 7 §:n mukaan säätiön hallituksen ja säätiössä mahdollisesti olevan toimitusjohtajan on päivittävä ja allekirjoitettava toimintakertomus ja tilinpäätös samalla tavalla kuin muissakin oikeushenkilömuotoisissa kirjanpitovelvollisissa. Yhteisöoikeuden yleisistä periaatteista seuraa, että hallitus vastaa yleistuomivallan perusteella kirjanpitovelvollista koskevien velvoitteiden täyttämistä, kuten säätiön tilinpäätöksen laatimisesta.

Ehdotus poikkeaa voimassa olevan lain 10 §:n 2 momentista siten, että ehdotuksessa ei nimenomaisesti säädetä siitä, miten hallituksen on sijoitettava säätiön varat. Voimassa olevan lain mukaan hallituksen on erityisesti huolehdittava siitä, että säätiön varat sijoitetaan varmallalla ja tuloa tuottavalla tavalla. Ehdotuksen mukaan hallitus vastaa siitä, että varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty. Ehdotetun 1 luvun 5 ja 6 §:n mukaan säätiön sijoitustoiminnan ja muun varainhoidon on oltava suunnitelmallista. Ehdotus vastaa varainhoidon osalta voimassa olevaa oikeustilaa siten, että hallituksen ei edellytetä aina tekevän esimerkiksi yksittäisiä sijoituspäätöksiä, vaan sijoitustoiminnan hoitaminen ja yksittäisten sijoituspäätösten tekeminen voi kuulua toimitusjohtajan, ulkopuolisen varainhoitajan, hallituksen alaisen elimen tai säätiön toimihenkilön tehtäviin. Hallituksen tehtävänä on aina vähintään va-

rainhoidon periaatteiden vahvistaminen, sen ajantasaisuuden seuraaminen ja sijoitustoimintaan liittyvien asianmukaisten valvontajärjestelmien luominen.

Hallitus vastaa ehdotuksen mukaa siitä, että säätiöllä on kussakin tilanteessa asianmukainen sijoitusstrategia ja että sijoitusstrategian noudattamiseksi säätiöllä on asianmukaiset valvontajärjestelmät. Jos säätiöllä on tässä laissa tarkoitettu toimitusjohtaja, hän vastaa päivittäisestä sijoitustoiminnasta. Ehdotus muuttaa tältä osin hallituksen vastuuta sijoitustoiminnan järjestämisessä. Jos säätiössä ei ole toimitusjohtajaa, vastaa hallitus myös päivittäisestä sijoitustoiminnasta. Vaikka hallitus voi delegoida sijoitustoimintaan liittyviä tehtäviä säätiön muulle elimelle tai toimihenkilölle, vastuuta toiminnasta ei voi siirtää toimihenkilölle jo senkin vuoksi, että esimerkiksi tällaisen toimihenkilön vahingonkorvauslakiin perustuva korvausvastuu on huomattavasti rajatumpi kuin säätiön hallituksen jäsenten ja säätiölaissa tarkoitettujen toimitusjohtajan vastuu. Ehdotus selventää tehtävien ja vastuun jakoa hallituksen ja toimitusjohtajan sekä säätiön muiden elinten ja toimihenkilöiden kesken.

Ehdotuksessa hallituksen tehtävät on säännelty yleisluontoisella tavalla. Säätiöt ja niiden toimintaympäristöt voivat olla hyvin erilaisia, joten laissa ei voida säännellä hallituksen tehtäviä kovin yksityiskohtaisesti. Hallituksen tosiasialliset tehtävät saattavat muuttua myös ajan kuluessa ja säätiön toiminnan kehittyessä. Esimerkiksi säätiön toiminnan kasvaessa ja siirtyessä perinteisestä apuraha-toiminnasta laajan palvelutoiminnan tuottamiseen, hallituksen tosiasialliset tehtävät käytännössä muuttuvat tai ainakin painottuvat yksittäisten varainkäyttöä koskevien päätösten tekemisestä toiminnan strategian luomiseen sekä toiminnan valvonnan järjestämiseen. Ehdotus mahdollistaa hallituksen tehtävien kehittymisen ajan kuluessa ja toimintaympäristön muuttuessa.

Pykälän 2 momentin mukaan hallitus tai sen jäsen ei saa noudattaa säätiölain tai säätiön sääntöjen vastaista pätemätöntä päätöstä. Säännöksen sanamuoto poikkeaa voimassa olevan lain 10 §:n 1 momentista siten, että ehdotuksessa kielletään nimenomaisesti säätiölain vastaisen päätöksen täytäntöönpano.

Säätiön toiminnassa on tietenkin noudatettava myös muuta lakia, jonka rikkomisen seuraamuksiin sovelletaan säätiölain yleisiä säännöksiä sekä muuta lainsäädäntöä. Muun lain vastaisen päätöksen täytäntöön panemisesta voi seurata säätiölakiin tai muuhun lakiin perustuva vahingonkorvausvelvollisuus, säätiöllä voi olla oikeus moittia säätiön nimissä tehtyä sopimusta, sitoumusta tai muuta täytäntöönpanoa säätiölain edustamista koskevien säännösten perusteella tai täytäntöönpano voi johtaa tähän tai muuhun lakiin perustuvaan seuraamukseen, kuten rangaistusvastuuseen. Kielto koskee luonnollisesti myös mitättömän päätöksen täytäntöönpanoa.

Pätemättömäksi väitetyn päätöksen täytäntöönpanoon sovelletaan yleisiä yhteisöoikeudellisia periaatteita, mistä seuraa muun muassa, että hallitus voi arvionsa perusteella omalla vastuullaan panna päätöksen täytäntöön väitteestä huolimatta, jollei täytäntöönpanoa kielletä esimerkiksi Patentti- ja rekisterihallituksen päätöksellä (14 luvun 9 §:n 1 momentti). Kielto koskee myös mitättömän päätöksen täytäntöönpanoa (mitättömästä päätöksestä ks. 7 luvun 2 §).

Momentin säännökset koskevat myös hallintoneuvostoa ja sen jäsentä tämän luvun 22 §:n viittaussäännöksen perusteella.

Momentti vastaa uudempaa yhteisöoikeudellista sääntelyä, jonka soveltamiseen ei ole liittynyt merkittäviä ongelmia (esimerkiksi osakeyhtiölain 6 luvun 2 §:n 2 momentti).

3 §. Hallituksen päätöksenteo. Pykälässä säädetään säätiön päätöksenteon järjestämisestä, päätöksenteon vähimmäisvaatimuksista sekä ilman muodollista kokousta tehtävistä päätöksenteosta. Säännös koskee tämän luvun 22 §:n viittaussäännöksen mukaan myös hallintoneuvoston kokouksia.

Pykälän 1 momentin mukaan päätökseksi tulee mielipide, jota on kannattanut enemmän kuin puolet läsnä olevista jäsenistä, jollei tässä laissa tai säännöissä edellytetä suurempaa määränemmistöä. Ehdotus vastaa voimassa olevan lain 11 §:n 1 momentin 2 kohtaa. Ehdotuksen mukaan enemmistöä laskettaessa ei oteta huomioon esteellistä jäsentä, joka ei saa 4 §:n mukaan osallistua asian käsittelyyn. Ehdotus vastaa tältä osin voimassa olevaa oikeutta. Ehdotus vastaa rekisteriviranomaisen

käytäntöä siten, että säännöissä voidaan määrätä vain tiukemmasta enemmistövaatimuksesta. Ehdotuksen mukaan jokaisella jäsenellä on yksi ääni, mikä vastaa voimassa olevaa oikeutta. Äänten mennessä tasan, ratkaisee puheenjohtajan ääni, mikä vastaa voimassa olevan lain 11 §:n 1 momentin 3 kohtaa.

Pykälän 2 momentin mukaan vaalissa tulevat valituiksi eniten ääniä saaneet, jollei säännöissä ole muuta määrätty. Voimassa olevassa laissa vaali ratkaistaan enemmistöpäätöksellä, jollei säännöissä määrätä muuta. Ehdotus muuttaa toimielimen jäsenten valtasuhteita siten, että ehdotus lisää yksittäisen jäsenen äänen merkitystä, mikä lisää vaalissa jäsenen itsenäisyyttä suhteessa enemmistöön. Äänten mennessä tasan, ratkaistaan vaalit arvalla, mikä vastaa voimassa olevan lain 11 §:n 1 momentin 3 kohtaa.

Pykälän 3 momentin mukaan päätösvaltaisuuden edellytyksenä on voimassa olevan lain 11 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti, että paikalla on yli puolet jäsenistä. Päätösvaltaisuutta laskettaessa esteellisen jäsenen ei katsota olevan paikalla. Ehdotuksen mukaan säännöissä voidaan voimassa olevaa rekisterikäytäntöä vastaavasti määrätä vain suuremmasta päätösvaltaisuuden vaatimuksesta. Päätösvaltaisuus lasketaan hallitukseen valituista varsinaisista jäsenistä. Jos jäsenmäärä on lain olettasäännön tai sääntöjen nimenomaisen määräyksen mukaan liukuva ja hallituksen valitun jäsenyys on päättynyt eikä tilalle ole valittu uutta jäsentä, päätösvaltaisuus lasketaan liukuman puitteissa olevasta uudesta jäsenmäärästä. Samoin tehdään, jos hallitus, joka täydentää itse itseään, on päättänyt olla nimeämättä uutta jäsentä eronneen jäsenen jäljellä olevalle toimikaudelle. Laissa asetettuja rajoja päätösvaltaisuudelle ei voi voimassa olevan käytännön mukaisesti säännöissä lieventää.

Pykälän 4 momentissa säädetään uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa sääntelyä vastaavasti siitä, että kaikille hallituksen jäsenille, ja jäsenen ollessa estyneenä varajäsenelle, on varattava mahdollisuus osallistua päätösten tekemiseen. Säännös vastaa nykyistä hyvää käytäntöä vaikka voimassa olevassa laissa ei vastaavaa nimenomaista säännöstä. Säännös ei edellytä sitä, että kaikkien kokoukseen osallistuvien on oltava henkilökohtai-

sesti läsnä kokouksessa. Jäsenille voidaan myös tarvittaessa varata mahdollisuus osallistua teknisten apuvälineiden kautta kokoukseen tai koko kokous voidaan järjestää teknisten apuvälineiden avulla.

Pykälään ehdotetaan selvyuden vuoksi *5 momenttia* siitä, että hallituksen päätökset voidaan tehdä myös pitämättä fyysistä kokousta esimerkiksi puhelin- tai sähköpostikokouksena, jolloin päätökset on dokumentoitava varsinaista kokousta vastaavalla tavalla. Muun päätöksentekomenettelyn kuin varsinaisen kokouksen käyttäminen ja tällaisen kokouksen menettelytavat riippuvat voimassa olevan käytännön mukaisesti säätiön sisäisistä toimintatavoista ja määräyksistä.

Pykälän *6 momentissa* säädetään nykyisen säätiökäytännön mukaisesti, että hallituksen jäsenet voivat yksimielisenä päättää olla noudattamatta kokouskutsua koskevia määräyksiä. Esimerkiksi 6 luvun 4 §:n mukaan päätöstä sääntöjen muuttamisesta ei saa tehdä, jos asiaa ei ole mainittu kokouskutsussa. Jäsenet voivat kaikkien toimielimen jäsenten suostumuksella tehdä päätöksen sääntöjen muuttamisesta, vaikka asiaa ei ole mainittu kutsussa. Yksimielisyyttä edellytetään kaikilta hallituksen varsinaisilta jäseniltä.

4 §. Esteellisyys. Pykälän *1 momentin* esteellisyysäännöstä sovelletaan hallituksen jäsenten lisäksi toimitusjohtajaan (17 §) ja hallintoneuvoston jäseneneen (22 §). Voimassa olevan lain 11 §:n 3 momentista poiketen ehdotetaan, että lain esteellisyysäännöstä ei sovelleta säätiön työntekijöihin eikä säätiölaissa sääntelemättömien, säätiön sääntöihin tai päätöksiin perustuvien elinten jäseniin. Säännöstä ei siten sovelleta esimerkiksi hallituksen ja toimitusjohtajan alaisena toimivien elinten jäseniin eikä toimihenkilöihin. Säätiön säännöissä ja päätöksillä voidaan määrätä laajemmasta henkilöpiiristä, jonka osallistumiseen säätiön puolesta tehtäviin päätöksiin ja toimiin sovelletaan esteellisyysvaatimuksia.

Voimassa olevan lain 10 a §:n mukaan säätiön säännöissä on voitu määrätä, että päättämisvaltaa säätiössä käyttää määrätyissä asioissa säännöissä määrätty toimielin tai säätiön toimihenkilö. Ehdotuksessa ehdotetaan muutettavaksi päätösvaltaa käyttävien tahojen piiriä siten, että yksinomaista päätös-

valtaa voidaan jakaa lain mahdollistamissa rajoissa vain hallintoneuvoston, hallituksen ja toimitusjohtajan kesken.

Säännöissä määritelty säätiön muu elin tai toimihenkilö ei voi ehdotuksen mukaan kuulua säätiön johtoon, eikä sillä voi olla yksinomaista päätösvaltaa säätiötä koskevissa asioissa. Säätiön johto voi yleisten periaatteiden mukaisesti delegoida päätösvaltaa säätiössä yksittäisille toimihenkilöille tai elimille, jolloin toimihenkilö tai päätösvalan käyttäjä voi periaatteessa tehdä oikeustoimen myös esteellisenä. Säätiön hallituksen, hallintoneuvoston ja toimitusjohtajan on kuitenkin osaltaan huolehdittava siitä, että mainittujen muiden elinten toiminta järjestetään siten, että esteelliset eivät käytä päätösvaltaa säätiön elimissä. Elimen jäsen tai toimihenkilö vastaa tällöin esteellisenä henkilönä mahdollisesti säätiölle aiheuttamasta vahingosta vahingonkorvauslain tai säätiön ja elimen jäsenen tai toimihenkilön välisessä sopimuksessa sovittujen periaatteiden mukaisesti.

Ehdotus poikkeaa uudemman yhteisölaainsäädännön esteellisyysäännöksistä (esimerkiksi osakeyhtiölain 6 luvun 4 §) siten, että ei ehdoteta kaavamaisesti esteellisyyspoistavaa erityissäännöstä niistä tilanteista, joissa hallituksen kaikki jäsenet ovat esteellisiä. Muuta yhteisölaainsäädäntöä vastaavaa poikkeussäännöstä ei ehdoteta säätiömuodon erityispiirteiden vuoksi. Säätiölaista poiketen osakeyhtiölain tavoitteena ei ole lähipiirietujen kieltäminen vaan lähipiirin kohteileminen yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti. Säätiöllä ei myöskään ole sellaisia muihin yhteisömuotoihin liittyviä omistajia ja jäseniä, jotka voivat estää yksimielisenkin johdon perusteettomat edut tai vaatia niiden palauttamista.

Pykälän *2 momentin* erityissäännöksen mukaan avustuksen tai muun kokonaan tai osittain vastikkeettoman edun antamista koskevan päätöksen tekemiseen ei saa osallistua hallituksen jäsen silloin, kun hän tai hänen perheen jäsenensä, muu lähisukulainen tai heidän määräysvallassaan oleva yhteisö tai säätiö on tällaisen edun saajana. Säätiön säännöissä ja päätöksillä voidaan määrätä pidemmälle menevistä esteellisyysvaatimuksista. Myös hyvän säätiötavan, kuten yleisesti noudatettujen suositusten, kautta voi muo-

dostua tarkempia vaatimuksia ja menettelytapoja erilaisissa säätiöissä ilmenevien esteellisyystilanteiden varalta. Ei myöskään ole esitetty sille, että säätiön saaman tuen ehdoissa asetetaan säätiön sisäiseen päätöksentekoon sovellettavia tiukempia esteellisyys- tai tuen käytön raportointivaatimuksia.

Momenttia vastaavaa erityistä esteellisyys-säännöstä ei ole muussa yhteisölaainsäädännössä. Erityissäännös on tarpeen sen vuoksi, että säätiössä vastikkeettomien etujen antamista koskevien päätösten sisältöä ohjaamassa ei yleensä ole vastaavia yleisiä periaatteita ja intressitahojen valvontaa kuin esimerkiksi yhdistyksessä, osakeyhtiössä ja osuuskunnassa. Mainituissa yhteisömuodoissa vastikkeettomien etujen jakamiseen sovelletaan osakkaiden tai jäsenten yhdenvertaisuusperiaatetta ja osakkaat ja jäsenet voivat ylimmän päätösvallan käyttäjinä vaihtaa hallituksen ja vaatia korvausta tai rangaistusta lain vastaisesta varojenjaosta. Lisäksi osakeyhtiöissä ja osuuskunnissa vastikkeettomien etujen antamiseen sovelletaan velkojiensuojasäännöksiä. Säätiölaissa ei ole tarkoituksenmukaista säätää vastaavista avustusten ja muiden vastikkeettomien etujen antamista määrittävistä periaatteista ja rajoituksista. Näistä syistä on tarpeen laajentaa säätiöissä esteellisyys-säännösten soveltamisalaa tässä momentissa ehdotetulla tavalla.

Ehdotuksen 1 luvun 9 §:n 2 momentin mukaan saman luvun 2 §:ssä säädettyä lähipiirikieltoa ei sovelleta toimintamuotojen mukaisten etujen antamiseen sukusäätiön lähipiiriin kuuluville perustajan perheenjäsenille ja sukulaisille. Tällaisten säätiöiden osalta tässä momentissa tarkoitettujen avustusten tai muiden vastikkeettomien etujen myöntäminen perheenjäsenille ja lähisukulaiselle on säätiön perustamisen yhteydessä sääntöihin otetun tarkoituseräyksen mukaista ja käytännössä tällaisen säätiön hallituksen jäsenenä ovat yleensä perustajan perheen jäsenet ja sukulaiset. Sukusäätiöiden tavanomaisen hallinto- ja toimintamallin vuoksi on tarpeen, että tämän pykälän 2 momentin erityissäännöstä ei sovelleta sukusäätiön hallituksen jäseniin.

5 §. Hallituksen kokoontuminen. Pykälässä säädetään uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä vastaavasti hallituk-

sen kokoontumisesta. Säännös koskee luvun 22 §:n mukaan hallituksen kokousten lisäksi hallintoneuvoston kokouksia.

Hallituksen puheenjohtaja vastaa voimassa olevan käytännön mukaisesti siitä, että hallitus kokoontuu tarvittaessa. Ehdotuksessa säädetään olettasäännöllä siitä, miten menetellään, jos puheenjohtaja ei hallituksen jäsenen tai toimitusjohtajan vaatimuksesta huolimatta kutsu kokousta koolle. Jos hallituksen puheenjohtaja ei kutsu kokousta koolle, voi toimitusjohtaja kutsuta kokouksen koolle. Jos vähintään puolet hallituksen jäsenistä hyväksyy koolle kutsumisen, voi myös yksittäinen hallituksen jäsen kutsua kokouksen koolle. Hallituksen jäsenen oikeudesta kutsua kokous koolle voidaan määrätä toisin säännöissä esimerkiksi siten, että pykälän toisessa virkkeessä tarkoitettu oikeus vaatia kokouksen koolle kutsumista on tietyllä muulla määrällä hallituksen jäsenistä tai että tällainen oikeus on yksittäisellä hallituksen jäsenelläkin. Toisaalta säännöissä ei voi määrätä hallituksen kokoontumisesta vain tietyin ajoin, koska hallituksen on koko ajan huolehdittava säätiön hallinnosta (luvun 2 §). Säätiön säännöissä ja päätöksillä, kuten hallituksen työjärjestyksellä, voidaan muilta osin tarkemmin määritellä hallituksen kokoontumisen pelinsäännöt.

Hallitus voi nykyisen käytännön mukaisesti päättää, että toimielimen kokoukseen voi osallistua muukin kuin hallituksen jäsen. Toimitusjohtajan oikeudesta osallistua hallituksen kokoukseen säädetään 16 §:ssä. Hallituksen kuulumattoman henkilön ja toimitusjohtajan oikeudesta osallistua kokoukseen voidaan määrätä myös säännöissä. Säännöissä voidaan esimerkiksi antaa säätiön ulkopuoliselle taholle oikeus osallistua hallituksen kokoukseen.

6 §. Hallituksen pöytäkirja. Ehdotus vastaa voimassa olevan lain 11 §:n 2 momenttia siten, että hallituksen kokouksesta on aina laadittava pöytäkirja, jonka allekirjoittaa kokouksen puheenjohtaja ja vähintään yksi hallituksen jäsen. Ehdotus vastaa voimassa olevaa lakia myös siten, että pöytäkirjaan on aina merkittävä vähintään päätökset ja tapahtuneet äänestykset. Lakiin lisätään voimassa olevan käytännön mukainen säännös siitä, että hallituksen jäsenellä ja toimitusjohtajalla on oi-

keus saada eriävä mielipide pöytäkirjaan merkityksi.

Ehdotuksessa esitetään pakottavaa säännöstä pöytäkirjan juoksevasta numeroinnista sekä säilyttämisestä. Pöytäkirjat on säilytettävä koko säätiön olemassaolon ajan. Ehdotus vastaa uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa sääntelyä pöytäkirjan numeroinnista ja säilyttämisestä.

Pykälää sovelletaan luvun 22 §:n perusteella myös hallintoneuvoston kokouksesta laadittavaan pöytäkirjaan. Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista siten, että pöytäkirjaa koskevaa säännöstä ei sovelleta pakottavana säätiön muiden sääntömääräisten tai toimielinten päätöksellä perustettujen elinten päätöksentekoon. Näiden elimien osalta hallitus vastaa päätöksenteon dokumentoinnin järjestämisestä riittävällä tavalla esimerkiksi siten, että noudatetaan tämän pykälän säännöksiä. Menettelytavoista voidaan määrätä säätiön sisäisissä työjärjestyksissä tai toimia vakiintuneen tavan mukaisesti.

7 §. Tehtävien siirtäminen. Pykälässä säädetään uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä vastaavalla tavalla tehtävien siirrosta säätiön johtoon kuuluvien välillä. Voimassa olevassa säätiölaissa ei ole vastaavaa säännöstä. Pykälän mukaisella tehtävän siirrolla voi olla vaikutusta toimielinten väliseen vastuunjakoon tehtävän hoitamisesta. Pykälässä ei säännellä toimielimen oikeudesta delegoida tehtäviään ja päätöksentekoa, jolloin vastuu tehtävän hoitamisesta ja päätöksenteosta säilyy edelleen delegoivalla toimielimellä.

Pykälän *1 momentin* mukaan hallitus voi yksittäistapauksessa tai sääntöjen niin määrätessä myös laajemmassa määrin tehdä päätöksiä toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvassa asiassa. Jos hallitus ottaa päätettävään toimitusjohtajan toimivaltaan kuuluvan asian, vastuu päätöksen lain- ja sääntöjenmukaisuudesta siirtyy toimitusjohtajalta hallitukselle. Toimitusjohtajalle saattaa kuitenkin syntyä vastuu lain- tai sääntöjenvastaisen päätöksen täytäntöönpanosta. Missä määrin toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvia tehtäviä siirretään hallitukselle sääntöjen määräyksellä, on säätiön toiminnan järjestämisen tarkoituksenmukaisuuteen liittyvä asia. Jos säätiöllä ei ole toimitusjohtajaa,

kuuluvat kaikki toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvat asiat säätiön hallituksen toimivaltaan.

Hallitus ei voi siirtää hallituksen yleistoimivaltaa säännöissä tai päätöksellä toimitusjohtajalle, mutta käytännössä hallitus voi hyvin laajasti valtuuttaa toimitusjohtajan päättämään lähtökohtaisesti hallitukselle kuuluvista asioista. Päätösvallan delegoinnista huolimatta hallitus ei voi siirtää vastuutaan yleistoimivaltaansa kuuluvien tehtävien hoitamisesta toimitusjohtajalle.

Pykälän *2 momentin* mukaan hallitus voi siirtää tarvittaessa toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvan yksittäisen asian samoin kuin omaan yleistoimivaltaan kuuluvan yksittäisen asian hallintoneuvoston päätettäväksi. Päätösvallan siirrolla hallitus voi yksittäistapauksissa siirtää päätökseen liittyvän vastuun hallintoneuvostolle. Hallintoneuvostolla ei ole velvollisuutta ottaa asiaa päätettävään ja vastataksaan silloin, kun asia ei sääntöjen määräyksellä kuulu hallintoneuvoston päätettäväksi. Jos hallintoneuvosto päättää hallituksen tai toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvasta yksittäisestä asiasta, hallitus ja toimitusjohtaja voi kuitenkin joutua vastuuseen lain tai sääntöjen vastaisen päätöksen täytäntöönpanosta.

Hallitus ei voi siirtää yleistoimivaltaansa hallintoneuvostolle. Hallitus ei myöskään voi siirtää vastuuta hallintoneuvostolle niistä asioista, jotka on laissa nimenomaisesti määrätty hallituksen tehtäväksi. Periaatteet vastaavat nykyistä käytäntöä.

8 §. Hallituksen jäsenet, varajäsenet ja puheenjohtaja. Ehdotus vastaa voimassa olevaa lakia siten, että hallituksessa on aina oltava puheenjohtaja ja vähintään kaksi muuta jäsentä. Säätiön tarkoituksen toteutumisen varmistamiseksi on edelleen tarpeen, että hallituksessa on vähintään kolme jäsentä. Voimassa olevan käytännön mukaisesti säännöissä voidaan määrätä, että hallituksessa on oltava enemmän kuin kolme jäsentä.

Pykälän *1 momenttiin* ehdotetaan olettamassäännös hallituksen jäsenten lukumäärästä. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Säännöstä sovelletaan, jos säännöissä ei ole määrätty hallituksen kokoonpanosta. Jos säännöissä ei ole muuta määrätty, kuuluu hallitukseen puheenjohtaja sekä

vähintään kaksi ja enintään kuusi muuta jäsentä. Säännöissä voi määrätä lain vähimmäisvaatimuksen täyttävästä kiinteästä jäsenmäärästä taikka lain olettamasäännöstä suuremmasta vähimmäismäärästä ja pienemmästä tai suuremmasta enimmäismäärästä. Hallitus voi päättää hallituksen jäsenten tosiasiallisesta määrästä liukuman puitteissa, jollei säännöissä muuta määrätä. Jos hallituksen valinta kuuluu hallintoneuvostolle, voi hallintoneuvosto päättää hallituksen jäsenten määrästä. Jos hallituksen nimeää ulkopuolinen taho, on säännöissä määrättävä, miten hallituksen jäsenten lukumäärä määräytyy. Jos hallitus täydentää itse itseään, kiinteä jäsenmäärä voi useissa tapauksissa olla tarkoituksenmukainen tapa huolehtia siitä, että tulevaisuudessa tietyn hetken enemmistön päätöksellä jäsenmäärää ei lisätä tai vähennetä sillä seurauksella, että hallituksen sisäiset voimasuhteet muuttuvat olennaisesti myös tulevia valintoja silmällä pitäen.

Pykälän 2 *momentissa* ehdotetaan voimassa olevan lain 9 §:n 1 momenttia vastaavasti, että hallituksen jäsenille voidaan valita varajäseniä vain, jos säännöissä niin määrätään. Säännöissä voidaan muun muassa määrätä varajäsenten määrästä tai määrätä, että varajäsenet ovat henkilökohtaisia varajäseniä. Varajäsenen sovelletaan, mitä hallituksen jäsenestä on säännelty.

Pykälän 3 *momentin* mukaan hallituksessa on aina oltava puheenjohtaja, mikä vastaa voimassa olevan lain 9 §:n 1 momenttia. Puheenjohtaja on aina valittava varsinaisten jäsenten keskuudesta. Ehdotuksessa säädetään olettamasääntö puheenjohtajan valinnasta. Jollei hallitusta valittaessa ole päätetty toisin tai jollei säännöissä muuta määrätä, puheenjohtajan valitsee hallitus.

9 §. Hallituksen jäsenten valinta ja palkkiot. Pykälän 1 *momenttiin* ehdotetaan olettamasäännöstä hallituksen jäsenten valinnasta. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Jos säätiössä on hallintoneuvosto, valitsee hallintoneuvosto säätiön hallituksen, jollei säännöissä muuta määrätä. Säännöissä voidaan esimerkiksi määrätä, että osan tai kaikki hallituksen jäsenistä valitsee ulkopuolinen taho, hallitus, säätiön muu elin tai toimihenkilöt hallintoneuvoston sijasta tai ohella. Jos säätiössä ei ole hallintoneuvostoa,

täydentää hallitus itse itseään, jollei säännöissä muuta määrätä. Olettamasääntö vastaa voimassa olevaa säätiökäytäntöä. Valintaoikeutta ei kuitenkaan voida antaa toimitusjohtajalle, koska hallituksen yleisenä tehtävänä on ohjata ja valvoa toimitusjohtajaa sekä ottaa ja erottaa hänet. Jos säätiöllä ei ole hallintoneuvostoa, hallituksen jäsenten nimittämisoikeuden tai valinnan antaminen säätiön ulkopuoliselle taholle voi olla sopiva keino hyvän hallinnon periaatteiden edistämiseksi.

Pykälän 2 *momentissa* säädetään hallituksen jäsenten nimeämisestä silloin, kun hallintoneuvosto tai muu säännöissä määrätty taho ei ole nimennyt hallituksen jäseniä seuraavalle toimikaudelle ennen uuden toimikauden alkamista. Olettamasäännöksen mukaan hallitus täydentää mainituissa tapauksissa itse itseään. Säännöissä voidaan määrätä myös muusta jäsenten valintatavasta.

Pykälän 3 *momentin* mukaan hallituksen jäsenelle voidaan maksaa tavanomainen palkkio ja korvaus säätiön hyväksi tehdystä työstä, jollei palkkion tai korvauksen maksamista rajoiteta säännöissä. Sama koskee säätiön hallituksen jäsenelle säätiön konserniyhtiöstä ja -säätiöstä maksettavaa palkkiota ja muuta korvausta. Samat vaatimukset koskevat säätiön hallintoneuvoston jäsenelle maksettavaa palkkiota ja korvausta 22 §:n viittaussäännöksen perusteella.

Johdon palkkioiden kohtuullisuutta koskevan vaatimuksen soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi voimassa olevan lain 11 §:n 4 momenttiin siten, että vaatimus koskee myös säätiön konserniyrityksistä saatavia palkkioita ja korvauksia. Laajennus on tarpeen säätiöiden konsernirakenteiden huomiioon ottamiseksi. Tällaiset palkkiot ja korvaukset on myös ilmoitettava toimintakertomuksessa ja tilinpäätöksessä siten kuin kirjanpito-laissa ja tämän lakiehdotuksen 5 luvun 2 §:ssä säädetään. Myös konsernitalinpäätösvelvollisuuden laajentaminen lisää säätiön johdon palkkioista annettavien tietojen kattavuutta.

Johdon yleisiä tehtäviä (1 luvun 4 §) ja hallinnon järjestämistä koskevan velvollisuuden (3 luvun 2 §) perusteella säätiön hallituksen on huolehdittava siitä, että sen jäsenten ja säätiön muun johdon säätiöstä ja sen konserniyhtiöistä ja -säätiöistä saamien palkkioi-

den, palkkojen ja muiden taloudellisten etujen ehdot ovat tavanomaisia eli vastaavat yleisesti noudatettua hyvää säätiökäytäntöä. Säätiö voi osoittaa palkkio- ja muun korvauskäytännön tavanomaisuuden esimerkiksi siten, että kokouspalkkio vastaa määrältään vastaavista tehtävistä muissa säätiöissä tai yhteisöissä noudatettua käytäntöä tai että palkkioiden ja muiden korvausten perusteet perustuvat ulkopuolisen, säätiön toimielimistä, säätiön perustajasta ja säätiössä mahdollisesti määräysvaltaa käyttävästä tahosta riippumattoman, tahon perusteltuun arvioon, suositukseen tai päätökseen taikka tarjouskilpailuun. Tässä pykälässä tarkoitettujen palkkioiden ja muiden korvausten määrittelyn asianmukaisuuden tarkastaminen sisältyy säätiössä tilintarkastuslain mukaiseen kirjanpitovelvollisen hallinnon tarkastukseen.

Voimassa olevaa lakia ja säätiökäytäntöä vastaavasti säätiön säännöissä ja säätiön päätöksillä voidaan myös rajoittaa tai kokonaan kieltää palkkioiden ja muiden korvausten maksaminen säätiön johdolle.

10 §. Hallituksen jäsenen kelpoisuus. Pykälässä säädetään hallituksen jäsenen lakisääteisistä kelpoisuusedellytyksistä. Pykälän 1 momentissa säädetään pakottavista kelpoisuusedellytyksistä. Säätiön säännöissä voidaan voimassa olevan käytännön mukaisesti määrätä lisäksi osalle tai kaikille hallituksen jäsenille kelpoisuusedellytyksiä.

Pykälän 1 momentin mukaan hallituksen jäsenenä voi olla vain ihminen ja viranomainen. Vajaavaltainen tai konkurssissa oleva ei voi olla hallituksen jäsenenä. Ehdotus vastaa näiltä osin sisällöltään voimassa olevan lain 9 §:n 1 ja 3 momenttia. Konkurssilain 4 luvun 13 §:ssä säädetään konkurssin vaikutuksesta hallituksen jäsenen kelpoisuuden puuttumisen keston. Rajoitukset ovat voimassa konkurssin alkamisen ja pesäluettelon vahvistamisen välisen ajan. Rajoitukset ovat kuitenkin voimassa enintään neljä kuukautta konkurssin alkamisesta.

Lakiin ehdotetaan selvyuden vuoksi viittaussäännöstä, jonka mukaan liiketoimintakiellon vaikutuksesta säätiön hallituksen jäsenen kelpoisuuteen säädetään liiketoimintakiellosta annetussa laissa (1059/1985). Liiketoimintakielloon määrätty henkilö ei voi toimia viimeksi mainitun lain 4 §:n mukaan

säätiön hallituksen jäsenenä. Kielto ei koske tehtäviä tai toimintaa sellaisessa säätiössä, joka ei lainkaan harjoita liiketoimintaa tai harjoittaa sitä vain vähäisessä määrin. Erityisistä syistä voidaan lisäksi tuomioistuimen päätöksellä määrätä, ettei kielto koske tiettyä tai tietynlaista liiketoimintaa taikka tehtäviä tai toimintaa tietyssä säätiössä.

Jos hallituksen jäsen menettää tilapäisesti kelpoisuutensa esimerkiksi henkilökohtaisen konkurssin vuoksi, esteen poistumisen jälkeen hän voi jatkaa hallituksen jäsenen tehtävässä, jollei säätiön säännöistä muuta ilmenne. Päätöstä uudelleen valinnasta ja rekisteri-ilmoitusta ei ole tällöin tarpeen tehdä, joten konkurssin pesäluettelon vahvistamisen jälkeen hallitukseen valittu voi lähtökohtaisesti jatkaa tehtävässään ilman uusia päätöksiä.

Kaupparekisterikäytäntöä vastaavasti säätiörekisteritietoja ei pääsääntöisesti muuteta muiden rekistereiden perusteella. Ehdotuksen mukaan tietoja voidaan kuitenkin päivittää väestötietojärjestelmästä (13 luvun 14 §). Henkilöä ei poisteta esimerkiksi hallituksen jäsenen roolista näiden tietojen perusteella, mutta esimerkiksi liiketoimintakiello näytetään hallituksen jäseneksi rekisteröidyn henkilötietojen yhteydessä. Säätiön säännöissä voi määrätä, että hallituksen jäsenyys päättyy kesken toimikauden esimerkiksi henkilökohtaisen konkurssin vuoksi.

Pykälän 2 momentti poikkeaa voimassa olevan lain 9 §:n 1 momentista siten, että ehdotuksen mukaan säätiön säännöissä ei voi enää määrätä, että säätiön hallituksen jäseniä ovat automaattisesti, ilman valintaa koskevaa päätöstä, toisen yhteisön tai säätiön hallituksen, hallintoneuvoston tai vastaavan elimen jäsenet. Ehdotuksessa on säilytetty vain se mahdollisuus, että säätiön hallituksena tai hallituksen jäsenenä voi olla viranomainen tai laitoksen hallituksen jäsenet. Tällainen viranomainen ja laitos on määritelty viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999), jäljempänä *julkisuuslaki*, 4 §:n 1 momentissa.

Voimaanpanolain 7 §:n mukaan vanhan säätiön sääntöjen määräystä, jonka mukaan toisen yhteisön tai säätiön hallituksen jäsenet ovat automaattisesti säätiön hallituksen jäseniä, tulkitaan siten, että tällaisella toisella yhteisöllä tai säätiöllä on vastaava oikeus valita

säätiön hallituksen jäsenet. Käytännössä on ilmennyt, että toisen yhteisön tai säätiön toimielimen jäsenet eivät aina tiedä olevansa säätiön hallituksen jäseniä. Lisäksi on ilmennyt, että tällaisia säätiöitä ei aina ymmärretä ottaa huomioon sen yhteisön tai säätiön konsernitilinpäätöksessä ja muussa konserni-informaatiassa, jonka hallituksen jäsenet muodostavat automaattisesti säätiön hallituksen. Muutosta ehdotetaan vastuusuhteiden ja tilinpäätösvaatimusten soveltamisen selventämiseksi.

Laitoksella tarkoitetaan myös julkisoikeudellista säätiötä. Ehdotus ei siten muuta voimassa olevaa lakia tältä osin, eli säätiön hallituksen jäseninä voivat olla myös julkisoikeudellisen säätiön hallituksen jäsenet.

Pykälän 3 momentissa säädetään hallituksen jäsenen kotipaikkavaatimuksesta. Voimassa olevan lain 9 §:n 2 momentin mukaisesti vähintään yhdellä hallituksen jäsenellä on oltava asuinpaikka Euroopan talousalueella, jollei Patentti- ja rekisterihallitus myönnä tästä poikkeuslupaa.

Jos säätiön hallituksen jäsenenä toimii viranomainen, lupaa poiketa kotipaikkavaatimuksesta ei edellytetä, vaikka kaikkien muiden hallituksen jäsenten kotipaikka olisi Euroopan talousalueen ulkopuolella. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 4 §:n 1 momentissa säädetään Suomen viranomaisista, jolloin kotipaikkavaatimus täyttyy.

11 §. Hallituksen toimikausi. Pykälässä säädetään hallituksen jäsenen toimikaudesta olettamasaännöllä. Säännöissä voi määrätä hallituksen jäsenten muusta määräaikaisesta toimikaudesta. Ehdotus poikkeaa voimassa olevan lain 4 §:n 1 momentin 5 kohdasta, jonka mukaan hallituksen toimikaudesta on aina määrättävä säätiön säännöissä.

Pykälän 1 momentin mukaan hallituksen toimikausi on kolme kalenterivuotta, jollei säännöissä määrätä muusta määräaikaisesta toimikaudesta. Kolmen vuoden olettamatoimikausi perustuu voimassa olevaan sääntökäytäntöön.

Toimikausi voidaan säännöissä määrätä lyhyemmäksi tai pidemmäksi, kuin olettamasaännössä on määrätty. Voimassa olevasta laista poiketen elinikäisestä tai muusta toistaiseksi jatkuvasta toimikaudesta voi ehdo-

tuksen mukaan määrätä säännöissä vain säätiön perustamisvaiheessa tai jos sääntöjen mukaan hallitus ei itse täydennä itseään vaan sen jäsenet valitsee jokin muu taho (2 momentti). Hallituksen jäsenillä voi olla erimitaiset toimikaudet voimassa olevan käytännön mukaisesti. Olettamasaännön mukainen toimikausi alkaa kalenterivuoden alussa ja päättyy kolmannen kalenterivuoden lopussa. Toimikauden alkamisesta ja päättymisestä voidaan säännöissä määrätä toisin.

Elinikäisiä ja muita toistaiseksi jatkuvia toimikausia ehdotetaan rajoitettavaksi sen vuoksi, että käytännössä ne ajan myötä usein vaikeuttavat säätiöiden hallintoa, kun elinikäiksi valitun hallituksen jäsenen toimintakyky vähenee eikä hän enää ymmärrä itse erota tehtävästä. Voimaanpanolain mukaan toimikauden pituuden rajoituksia ei sovelleta ennen uuden lain voimaan tuloa alkavaan toimikauteen (voimaanpanolain 7 §:n 2 momentti).

Valmistelun yhteydessä on harkittu olettamasaännöstä hallituksen jäsenten toimikausien päättymisestä siten, että toimikaudet päättyvät eri aikoina. Jäsenten toimikauden päättyminen eri vuosina edistäisi hallitustyöskentelyn jatkuvuutta ja sitä pidetään hyvän hallintotavan mukaisena menettelynä. Koska hallituksen jäsenten toimikauden pituus voi säätiökäytännössä poiketa olettamasaännöstä, ei lakiehdotuksessa ole kuitenkaan olettamasaännötä erovuoroista.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säänneltäväksi toistaiseksi jatkuvasta toimikaudesta. Voimassa olevasta käytännöstä poiketen säännöissä voi määrätä toistaiseksi jatkuvasta hallituksen jäsenen toimikaudesta vain, jos hallitus ei täydennä itse itseään tai säätiön perustamisen yhteydessä säännöissä määrätään yhden jäsenen elinikäisestä tai toistaiseksi jatkuvasta toimikaudesta. Ensin mainittu tilanne on käsillä silloin, kun hallituksen jäsenet valitsee hallintoneuvosto tai muu säännöissä määrätty säätiön hallitukseen nähden ulkopuolinen taho.

Jälkimmäinen tilanne on käsillä silloin, kun säätiön perustamisvaiheessa säännöt laaditaan siten, että perustajan, tämän sukulaisen tai muun säännöissä määrätyn ihmisen, säännöissä määrätyn tahon nimeämän hallituksen jäsenen tai viranomaisen toimikausi on elin-

ikäinen tai toistaiseksi jatkuva. Jälkimmäinen poikkeusmahdollisuus on säätiöiden perustamiskäytäntö huomioon ottaen tarpeen, jotta ehdotuksella ei tarpeettomasti rajoitettaisi säätiöiden perustamista. Jälkimmäisessä tapauksessa säännöissä voidaan määrätä vain yhden hallituksen jäsenen toistaiseksi jatkuvasta toimikaudesta, jotta järjestely ei ajan myötä vaikeuttaisi säätiön hallituksen toimintaa. Tällaista sääntömääräystä ei lisätä sääntöihin säätiön rekisteröimisen jälkeen.

12 §. Hallituksen jäsenen eroaminen. Pykälässä säädetään hallituksen jäsenen oikeudesta erota tehtävästään. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa nimenomaista säännöstä. Pykälä vastaa keskeiseltä osalta uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lain-säädäntöä.

Pykälän *1 momentin* mukaan hallituksen jäsen voi aina erota tehtävästään kesken toimikauden. Hallituksen jäsenen eroamisoikeus vastaa voimassa olevaa oikeutta. Eroaminen ei edellytä perusteita. Eroamisoikeutta koskeva säännös on säätiöoikeudellisesti pakottava, eikä siitä voi määrätä säännöissä toisin. Mahdolliseen eroamista koskevaan sopimukseen sovelletaan sopimusoikeuden periaatteita.

Pykälän *2 momentissa* säädetään eroamisen voimaantulosta. Eroaminen tulee voimaan aikaisintaan, kun siitä on ilmoitettu hallitukselle. Eroavan jäsenen vastuulla on tarvittaessa osoittaa, milloin ilmoitus on annettu lain mukaisesti tiedoksi. Lain 9 luvun 3 §:n mukaisesti ilmoitus on annettu tiedoksi hallitukselle, kun se on annettu tiedoksi jollekin hallituksen jäsenelle, toimitusjohtajalle tai muulle henkilölle, jolla on yksin tai yhdessä toisen kanssa oikeus edustaa säätiötä. Jos eroamista koskevassa ilmoituksessa ei muuta määrätä eroamisen voimaantulon ajankohdasta, tulee eroaminen voimaan, kun siitä on ilmoitettu säätiön hallitukselle. Eroamista koskevassa ilmoituksessa voidaan määrätä eroamisen voimaantuloa koskeva aika toisin. Sillä, milloin eroaminen on ilmoitettu valitsijalle, ei ole vaikutusta eroamisen voimaantulon ajankohtaan, jollei ilmoituksessa toisin määrätä. Ilmoitukselle ei säädetä muotovaatimuksia, joten myös suullinen ilmoitus aikaansaa eroamisen vaikutuksen.

Pykälän *3 momentissa* säädetään tilanteesta, jossa hallitukseen ei ole jäämässä enää jäseniä. Eroavan jäsenen on ilmoitettava asiaa valitsijataholle, jos hallituksen nimeää hallintoneuvosto, säätiön elin tai toimihenkilö taikka ulkopuolinen taho. Asiasta tiedon saaneella on velvollisuus huolehtia nimeävä taho koolle valitsemaan säätiölle uusi hallitus.

Jos hallituksen valitsevaa taho ei enää ole tai hallitus täydentää itseään, viimeisen eroavan jäsenen on ilmoitettava asiasta rekisteriviranomaiselle. Patentti- ja rekisterihallituksen tehtävistä tilanteesta, jossa säätiön on jäänyt ilman hallitusta, säädetään 14 luvussa.

13 §. Hallituksen jäsenen erottaminen. Pykälässä säädetään hallituksen jäsenen erottamisesta silloin, kun valitsija on muu kuin hallitus. Erottamista ei tarvitse perustella. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Voimassa olevassa laissa ei ole rajoitettu asiaa koskevan määräyksen ottamista sääntöihin, mutta rekisteriviranomainen ei kuitenkaan ole hyväksynyt tällaisia sääntömääräyksiä. Ehdotuksella muutetaan rekisterikäytäntöä.

Pykälän *1 momentin* mukaan säännöissä voi määrätä, että hallituksen jäsenen voi erottaa kesken toimikauden, jos hallituksen jäsenen valitsee joku muu taho kuin hallitus itse ja erottamisesta päättää tällaisen hallituksen jäsenen valitseva taho. Valvovan viranomaisen oikeudesta hakea eliniäksi hallitukseen valitun tai säännöissä määrätyn jäsenen erottamista tuomioistuimelta säännellään 14 luvussa.

Hallituksen jäsenen toimintakyvyn ja itsenäisyyden kannalta on olennaista, että itseään täydentävän hallituksen enemmistö ei voi painostaa erottamisella uhaten vähemmistöjä jäseniä kannalleen. Tämän vuoksi ehdotuksessa ei sallita sellaista sääntömääräystä, jonka perusteella itsensä täydentävä hallitus voisi erottaa jäsenensä kesken toimikauden.

Nimenomaista säännöstä erottamisoikeutta koskevasta sääntömääräyksestä ehdotetaan sen vuoksi, että perustajan tai muun ulkopuolisen nimeävän tahon erottamisoikeuden rajoittaminen kaavamaisesti ei ole tarpeen. Esimerkiksi julkisyhteisön perustaman, julkista tehtävää jatkuvalla julkisella rahoituksella harjoittavan säätiön osalta voi olla täysin perusteltuja syitä määrätä, että säätiön

hallituksen nimeävä julkisyhteisö voi myös erottaa nimeämänsä hallituksen jäsenen kesken toimikauden. Käytännössä erottaminen voidaan toteuttaa jatkuvarahoitteisessa säätiössä muullakin tavalla eli lopettamalla jatkuva rahoitus tai muuttamalla sen ehtoja, mitkä keinot voivat olla ylimitoitettuja ja voivat aiheuttaa sivuvaikutuksia, joita ei haluta.

Erottamisoikeuden antaminen hallintoneuvostolle voi olla tarpeen säätiön hallinnon valvonnan ja ohjauksen kannalta erityisesti silloin, kun hallituksen jäsenten toimikaudet ovat pitkiä, mikä on varsin yleistä suomalaisissa säätiöissä.

Säätiön sääntöjä voidaan myös muuttaa siten, että niihin lisätään määräys erottamisoikeudesta, jollei säännöistä muuta ilmene. Toisaalta erottamisoikeus voidaan myös poistaa tavallisella sääntöjen muuttamista koskevalla päätöksellä, jollei säännöistä muuta ilmene. Erottamisoikeuden sisältävän määräyksen lisäämiseen sääntöihin siten, että sen perusteella tuolloin kulumassa ollut hallituksen jäsenen toimikausi voidaan keskeyttää, on saatava tällaisen hallituksen jäsenen suostumus, jotta sääntömuutoksella ei voi kiertää 1 momentin säännöksiä.

Ehdotus poikkeaa muusta yhteisölaissäädännöstä siten, että ehdotuksen mukaan hallituksen jäsenen valitsijalla ei ole erottamisoikeutta suoraan lain perusteella. Säätiön tarkoituksen on edistää sen säännöissä määrättyä hyödyllistä tarkoitusta, joka ei voi olla erityisten etujen tuottaminen säätiön perustajalle ja muille lähipiiriläisille. Säätiön tarkoitus poikkeaa siten perustajan ja muun lähipiirin kulloisistakin ”henkilökohtaisista” tavoitteista ja edusta. Toisaalta on säätiöitä, joiden tarkoitus on samansuuntainen kuin niiden perustajien tai säätiön hallituksen jäsenet valitsevien tahojen tarkoitus (esimerkiksi julkisten palveluiden tuotantoa tai tukemista varten perustettu säätiö). Näistä syistä on syytä säilyttää lain lähtökohtana se, että hallituksen valitsija ei saa erottaa hallituksen jäseniä kesken näiden toimikauden. Toisaalta on tarpeen sallia säätiön sääntöihin perustuva erottamisoikeus säätiöiden erilaisuuden vuoksi.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos hallituksen jäsen on menettänyt ehdotuksen 10 §:ssä säädetyin tai säännöissä määrätyn kelpoisuusedellytyksen vähintään vuodeksi, valitsijata-

hon on erotettava jäsen hallituksesta. Myös hallitus voi mainitussa tilanteessa erottaa jäsenen, jos hallitus täydentää itseään tai jos valitsijatahoa ei enää ole. Tarkoitus on, että lyhytaikainen tilapäinen kelpoisuuden menetyks ei suoraan lain perusteella johda hallituksen jäsenyyden päättymiseen. Säätiön säännöissä voidaan kuitenkin määrätä tiukemmista vaatimuksista esimerkiksi siten, että kelpoisuuden tilapäinenkin menetyksestä seuraa heti hallituksen jäsenyyden päättymiseen, tai siten, että säännöissä määrätään yleisesti hallituksen jäsenen nimittävän tahon oikeudesta erottaa hänet.

Pykälän 3 momentin mukaan erotetun jäsenen toimikausi päättyy, kun erottamisesta on päätetty, jollei erottamispäätöksessä määrätä muuta. Toimikautta ei voi määrätä päättymään taannehtivasti. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa nimenomaista säännöstä, jota ehdotetaan selvyuden vuoksi. Ehdotus vastaa uudempaa yhteisölaissäädäntöä.

14 §. *Hallituksen täydentäminen.* Pykälässä on oletettamassäänös siitä, miten hallitusta täydennetään, jos hallituksen jäsenen tehtävä tulee eroamisen, erottamisen, kuoleman, kelpoisuuden menettämisen tai muun syyn vuoksi vapaaksi kesken toimikauden. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa nimenomaista säännöstä, jota ehdotetaan selvyuden vuoksi. Ehdotus vastaa uudempaa yhteisölaissäädäntöä.

Jos hallitukseen on valittu varajäseniä, tulee varajäsen tehtävästä luopuneen jäsenen tilalle siten, kuin säännöissä tai varajäsentä valittaessa on päätetty, kunnes varsinainen jäsen on valittu sääntöjen mukaisessa järjestyksessä. Jos varajäseniä ei ole, hallituksen muiden jäsenten on huolehdittava siitä, että uusi jäsen valitaan sääntöjen mukaisessa järjestyksessä tai jäsenten lukumäärää vähennetään. Myös päätösvalton hallitus voi siten täydentää hallituksen päätösvaltaiseksi, jos hallitus täydentää itse itseään. Jos hallituksen jäsenten lukumäärä on liukuva ja lain tai sääntöjen mukaan hallitus päättää itse itsensä täydentämisestä, voi hallitus liukuman rajoissa päättää olla täydentämättä itseään ja vähentää hallituksen jäsenten lukumäärää liukuman puitteissa. Säännöissä voi määrätä hallituksen täydentämisestä edellä olevasta poikkeavasti. Säännöissä voi esimerkiksi

määrätä, että hallituksen jäsenen valinnasta jäljellä olevalle toimikaudelle päättää hallitus, vaikka säännönmukaisesti hallituksen nimeää joku muu säännöissä määrätty taho.

Jos hallituksen jäsenten valinta kuuluu hallintoneuvostolle, ja hallitus on päätösvaltainen, voi hallituksen täydentämisen jättää seuraavaan hallintoneuvoston kokoukseen.

15 §. Toimitusjohtaja. Pykälässä säädetään toimitusjohtajasta, joka vastaa osakeyhtiön toimitusjohtajan asemaa. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Ehdotuksen mukaan toimitusjohtajaan ei sovelleta työntekijää koskevaa sääntelyä, jollei säätiön ja toimitusjohtajan välisessä sopimuksessa tai säätiön säännöissä muuta määrätä. Säätiö toimintaympäristönä vastaa erityisesti palvelusäätiöiden osalta yritystoiminnan toimintaympäristöä.

Säätiöllä voi olla toimitusjohtaja vain, jos säännöissä niin määrätään. Säätiön säännöissä voidaan myös esimerkiksi määrätä, että säätiön johtava toimihenkilö on työsuhteinen johtaja.

Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavia säännöksiä, jotka ovat tarpeen toimitusjohtajan aseman selventämiseksi. Ehdotuksen periaatteet vastaavat uudempaa yhteisölaainsäädäntöä.

Pykälän *1 momentin* mukaan toimitusjohtajan yleisenä tehtävänä on huolehtia säätiön tarkoituksen toteutumisesta ja säätiön päivittäisen hallinnon hoitamisesta lain, sääntöjen sekä hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti. Toimitusjohtajan tehtävä on laissa määritetty yleisellä tasolla, ja tosiasiallinen toimenkuva riippuu säätiön toiminnan luonteesta ja laajuudesta sekä säätiökäytännön kehittymisestä. Toimitusjohtajan yleisiin tehtäviin kuuluu säätiön operatiivisen toiminnan johtaminen ja valvominen sekä hallituksen ja hallintoneuvoston päätösten toimeenpano. Yleistoimivaltaan ja samalla päivittäiseen hallinnon hoitamiseen kuuluu koko säätiön tavanomainen päivittäinen toiminta.

Toimitusjohtajan yleistoimivaltaan voi kuulua esimerkiksi uusien rakennushankkeiden toteuttaminen vahvistetun toimintasuunnitelman puitteissa, ottaa ja erottaa säätiön henkilöstö, päättää toimitilojen vuokraamista koskevista sopimuksista, solmia muita toi-

minnassa tarvittavia tavanomaisia sopimuksia, säätiön sijoitusomaisuuden hoitaminen sijoitusstrategian mukaisesti sekä toiminnan rahoittamiseksi harjoitettavan liiketoiminnan johtaminen ja kehittäminen. Toimitusjohtajan yleistoimivaltaan voi kuulua myös apurahojen ja avustusten jakaminen. Jos säätiön toimintamuotona on apurahojen jakaminen, hallitus voi siirtää apurahojen jakamiseen liittyvää päätösvaltaa toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvaksi myös laajemmassa määrin esimerkiksi vahvistamalla apurahatoiminnan periaatteet, menettelyt ja seurannan, joiden perusteella toimitusjohtaja voi päättää hallituksen määräämin edellytyksin säätiön jakamista apurahoista. Hallitus voi siirtää tehtäviä toimitusjohtajalle sekä sääntömääräyksillä että hallituksen päätöksillä. Säännöissä ja hallituksen päätöksillä voidaan myös rajoittaa toimitusjohtajan toimivaltaa päivittäisten toimien osalta esimerkiksi siten, että hallitus päättää kaikista pitkäaikaisista sopimuksista ja vähäisistäkin avustuksista.

Toimitusjohtaja vastaa säätiön kirjanpidon lainmukaisuudesta ja varainhoidon luotettavasta järjestämisestä. Kirjanpidon lainmukaisuudella tarkoitetaan sekä kirjanpitolainsäädännön että erityislakien, kuten säätiön saamia tukia koskevan sääntelyn ja tukiehtojen, mukaisuutta. Varainhoito käsittää säätiöön varojen hoidon laajassa merkityksessä. Varojen hoito sisältää säätiön tarkoituksen toteuttamiseksi tarvittavien varojen, käyttöomaisuuden ja käteisvarojen sekä toiminnan rahoittamiseksi tarvittavien sijoitusomaisuuden ja liiketoimintaan liittyvien varojen hoidon.

Toimitusjohtajan on oma-aloitteisesti annettava hallitukselle ne tiedot, joita hallitus tai sen jäsen katsoo tarpeelliseksi hallituksen tehtävän hoitamiseksi. Tarvittaessa hallitus määrittää sen, mitkä tiedot ovat tarpeen sen tehtävien hoitamiseksi.

Toimielin-toimitusjohtajan vastuu säätiölain ja sääntöjen rikkomisesta määräytyy lakiehdotuksen perusteella samoin perustein kuin hallituksen jäsenen vastuu, minkä vuoksi päätöksenteon delegointi toimitusjohtajalle ei kokonaisuutena katsoen ainakaan rajoita tilivelvollisten vastuuta avustusten jakamista koskevassa päätöksenteossa verrattuna nykytilaan. Nykyisin on voinut käytännössä käydä niin, että päätösvaltaa on delegoitu sellaiselle

säännöissä mainitulle toimitusjohtajalle, jota kuitenkin pidetään vahingonkorvausvastuun osalta yleisen työ- ja vahingonkorvauslainsäädännön perusteella työntekijänä.

Pykälän 2 *momentin* mukaan toimitusjohtaja voi osakeyhtiön toimitusjohtajan tavoin ryhtyä epätavallisiin ja laajakantoisiin toimiin vain, jos hallitus on hänet siihen valtuuttanut tai jos hallituksen päätöstä ei voida odottaa aiheuttamatta säätiön toiminnalle olennaista haittaa. Toimitusjohtajan on viipymättä annettava hallitukselle tiedot, jos hän on ryhtynyt säätiön edun nimissä toimiin, jotka ovat epätavallisia tai laajakantoisia.

16 §. *Toimitusjohtajan läsnäolo toimielimen kokouksessa.* Pykälässä säädetään uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä vastaavasti toimitusjohtajan oikeudesta olla läsnä säätiön hallituksen ja hallintoneuvoston kokouksessa ja käyttää siellä puhevaltaa, vaikka toimitusjohtaja ei ole toimielimen jäsen. Voimassa olevassa säätiölaissa ei ole vastaavaa säännöstä, jota ehdotetaan selvytyden vuoksi.

Toimielin voi aina päättää, että toimitusjohtajalla ei ole oikeutta olla läsnä kokouksessa tai yksittäistä asiaa käsiteltäessä. Käytännössä toimitusjohtajan läsnäolo erityisesti hallituksen kokouksissa lienee useimmiten välttämätöntä, mutta laissa ei pakottavasti säännellä läsnäolo-oikeudesta. Säännöissä voi myös määrätä, että toimitusjohtajalla on aina oikeus olla läsnä toimielimen kokouksessa.

17 §. *Toimitusjohtajaan ja hänen sijaiseensa sovellettavat säännökset.* Pykälässä säädetään toimitusjohtajaan sovellettavista hallitusta koskevista säädöksistä. Voimassa olevassa säätiölaissa ei ole vastaavaa säännöstä, joka on tarpeen osana uuden toimitusjohtajatoimielimen sääntelyä. Käytännössä mahdollisuus myös toimitusjohtajan sijaisen nimeämiseen voi olla tarpeen ainakin suuremmissa laitossäätiöissä. Ehdotus vastaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa uudempaa lainsäädäntöä.

Pykälän 1 *momentin* viittaussäännöksen mukaan toimitusjohtaja ei saa panna täytäntöön 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua hallintoneuvoston tai hallituksen tekemää säätiölain tai sääntöjen vastaista päätöstä. Toimi-

tusjohtajan esteellisyyteen sovelletaan, mitä hallituksen jäsenen esteellisyydestä on säädetty 4 §:ssä. Toimitusjohtaja ei voi olla 10 §:n mukaisesti vajaavaltainen tai konkursissa oleva taikka yrityssaneerauksessa. Liiketoimintakiellon vaikutuksesta toimitusjohtajan kelpoisuuteen hoitaa tehtäväänsä säädetään laissa liiketoimintakiellosta (1059/1985). Ehdotus on osa toimitusjohtajatoimielimen sääntelyä ja vastaa uudempaa yhteisölaainsäädäntöä.

Pykälän 2 *momentin* mukaan toimitusjohtaja ei voi olla hallituksen puheenjohtaja. Säännöksellä ohjataan säätiöitä hyvään hallintoon siten, että operatiivisesta toiminnasta vastaava ja tätä valvovan toimielimen puheenjohtaja eivät ole samoja henkilöitä. Muussa yhteisölaainsäädännössä vain asunto-osakeyhtiön isännöitsijää koskee vastaava rajoitus. Ehdotettu rajoitus on tarpeen, koska säätiöissä ei sellaisia omistajia tai jäseniä, joilla olisi lain perusteella oikeus valita ja erottaa hallituksen jäsenet.

Toisaalta toimitusjohtaja voi olla hallituksen rivijäsen, jollei säännöissä muuta määrätä. Käytännössä säätiön hallituksen tehtäviä voi ehdotuksen ja voimassa olevan lain mukaan delegoida yksittäiselle hallituksen jäsenelle tavalla, joka vastaa säätiön päivittäistä johtamista säätiössä, jossa ei ole toimitusjohtajaa. Käytännössä ei ole poikkeuksellista, että asiamies tai toimitusjohtaja on myös hallituksen jäsen. Toisaalta hyvän hallintotavan mukaisena pidetään yleensä sitä, että toimitusjohtaja tai asiamies ei ole samaan aikaan hallituksen jäsen.

Jos toimitusjohtajan toimisopimus päättyy, päättyy toimitusjohtajan hallituksen jäsenyys, jos jäsenyys on säännöissä sidottu toimitusjohtajan toimeen ja jollei johtajasopimusta päätettäessä muuta päätetä.

Pykälän 3 *momentin* mukaan toimitusjohtajan on asuttava Euroopan talousalueella, jollei Patenti- ja rekisterihallitus myönnä lupaa poiketa tästä. Ehdotus on osa toimitusjohtajatoimielimen sääntelyä ja vastaa uudempaa yhteisölaainsäädäntöä.

Pykälän 4 *momentin* mukaan myös toimitusjohtajan sijaiseen sovelletaan tämän lain säännöksiä toimitusjohtajasta. Myös toimitusjohtajan sijaisesta on siten määrättävä

säännöissä, jos tätä mahdollisuutta halutaan käyttää.

18 §. Toimitusjohtajan valinta, eroaminen ja erottaminen. Lakiin ehdotetaan toimitusjohtajan valintaa, eroamista ja erottamista koskeva säännös. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavia säännöksiä, jotka vastaavat uudempaa yhteisölaainsäädäntöä.

Pykälän *1 momentin* mukaan toimitusjohtajan valitsee aina hallitus. Säännöissä ei voi siirtää toimitusjohtajan valintaoikeutta hallintoneuvostolle tai muulle taholle. Toimitusjohtaja hoitaa hallituksen vastuulla ja alaisuudessa olevaa hallintoa, minkä vuoksi on tarpeen, että hallitus päättää toimitusjohtajan valitsemisesta ja erottamisesta.

Pykälän *2 momentin* mukaan toimitusjohtajana voi toimia vain ihminen. Säätiön hallinnon järjestämiseksi on edelleen sallittua ulkoistaa hallinnon tehtävien hoitoa säätiön sääntöjen sekä säätiön tarkoitusta, toimintaa ja johdon tehtäviä koskevien säännösten rajoissa myös oikeushenkilöille näiden kanssa tehtävillä sopimuksilla.

Pykälän *3 momentin* mukaan toimitusjohtajalla on oikeus erota tehtävästään. Eroamisoikeudesta ei voi säännöissä määrätä toisin. Toimitusjohtajan ja säätiön väliseen sopimukseen eroamisesta samoin kuin erottamisesta sovelletaan sopimusoikeudellisia periaatteita. Jotta eroaminen tulee voimaan, on siitä ilmoitettava hallitukselle. Eroilmoitukselle ei ole säädetty määrämuotoa, ja toimitusjohtajan vastuulla on tarvittaessa osoittaa, milloin ilmoitus on toimitettu jollekin hallituksen jäsenelle. Eroaminen voi tulla voimaan myös ilmoituksessa määrätystä myöhemmästä ajankohdasta.

Pykälän *4 momentin* mukaan hallitus voi aina erottaa toimitusjohtajan tehtävästään. Erottaminen ei edellytä perusteita. Jollei hallitus päättää erottamista koskevassa päätöksessään toisin, erottaminen tulee voimaan välittömästi. Voimaantulo ei edellytä, että erottamisesta olisi ilmoitettu toimitusjohtajalle.

19 §. Hallintoneuvoston tehtävät. Pykälässä säädetään hallituksen yläpuolella olevan, hallitusta valvovan toimielimen, hallintoneuvoston tehtävistä. Pykälää sovelletaan ehdotetun voimaantulon 8 § huomioiden hallintoneuvosto-nimellä säännöissä nimettyyn toimielimeen. Hallintoneuvosto kuuluu luvun

1 §:n mukaisesti säätiön johtoon. Hallintoneuvosto on vapaaehtoinen toimielin, jollainen säätiössä voi olla vain sääntömääräyksen perusteella. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavia yksityiskohtaisia erityissäännöksiä hallintoneuvostosta. Voimassa olevan lain 10 a §:n nojalla säätiön säännöissä voi kuitenkin määrätä vastaavasta toimielimestä. Ehdotuksessa hallintoneuvostolle säädetyt tehtävät vastaavat monelta osin säätiökäytännöä. Nimenomaisia säännöksiä hallintoneuvostosta ehdotetaan hallitusta valvovan toimielimen asemaa koskevan säätiökäytännön yhdenmukaistamiseksi ja selventämiseksi. Ehdotus vastaa sisällöltään soveltuvin osin uudempaa yhteisölaainsäädäntöä osakeyhtiön ja osuuskunnan hallintoneuvoston tehtävistä.

Ehdotetun voimaantulon 8 §:n mukaan ennen uuden lain voimaantuloa rekisteröityyn sääntömääräykseen perustuvaan säätiön toimielimeen, joka valitsee enemmistön säätiön hallituksen jäsenistä, sovelletaan uuden lain hallintoneuvostoa koskevia säännöksiä. Tällainen hallintoneuvosto tulee rekisteröidä uuden lain mukaiseksi hallintoneuvostoksi viimeistään kolmen vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Säätiön säännöt on samalla muutettava, jos säännöissä on uuden lain vastaisia säännöksiä.

Pykälän *1 momentin* mukaan hallintoneuvoston tehtävänä on valvoa hallituksen ja toimitusjohtajan vastuulla olevaa hallintoa.

Hallintoneuvoston valvontatehtävä on pakottava joten sitä ei voi säännöissä poistaa. Käytännössä valvontavelvollisuuden sisältö riippuu säätiöiden yleisestä hyvästä hallintotavasta sekä kunkin säätiön säännöistä ja toiminnan laadusta ja laajuudesta. Säätiön hallituksen ja mahdollisen toimitusjohtajan on huolehdittava siitä, että hallintoneuvosto ja sen jäsenet saavat valvontatehtävänsä hoitamista varten tarpeellisina pitämänsä tiedot säätiön toiminnasta ja taloudesta. Hallitus ja toimitusjohtaja eivät kuitenkaan ole velvollisia antamaan hallintoneuvostolle tai sen jäsenelle sellaisia tietoja, joita selvästi ei voida pitää tarpeellisina tehtävän hoitamista varten. Valvontatehtävä ei aina edellytä kaikkien tietojen antamista välittömästi, jolloin riittävää voi olla tietojen antaminen seuraavan hallintoneuvoston kokouksen yhteydessä. Tietojen yksityiskohtaisuuden taso tulisi mitoittaa hal-

lintoneuvoston tehtävien mukaiseksi (ks. HE 109/2005, s. 88).

Valvontatehtävän hoitamiseksi hallintoneuvoston yksittäisellä jäsenellä ei ole vastaavaa oikeutta tutustua säätiön kirjanpitoon, asiakirjoihin ja tietoihin kuin yksittäisellä hallituksen jäsenellä. Hallituksen jäsenellä on vahingonkorvausvastuun uhalla huolehdittava kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan järjestämisestä. Jos säätiössä ei ole toimitusjohtajaa, hallitus vastaa myös päivittäisestä toiminnasta, kirjanpidon laillisuus ja varainhoidon luotettavuus mukaan lukien. Hallituksen tehtävien hoitaminen edellyttää, että hallituksen jokaisella jäsenellä on oikeus viivytyksettä tutustua kaikkiin säätiön tietoihin. Vastaavaa tarvetta tietojen saantiin ei ole yksittäisellä hallintoneuvoston jäsenellä. Hallintoneuvosto päättää valvontaan liittyvistä menettelyistä ja käytännöistä sekä siitä, mitä tietoja se tarvitsee valvontatehtävän hoitamiseksi.

Tämän pykälän 2 momentissa, 7 luvun 1 §:ssä ja 8 luvun 4 §:ssä säädetään keinoista, joita hallintoneuvosto voi käyttää hallituksen ja sen jäsenten toiminnan ohjaamiseen ja lain tai sääntöjen vastaiseen toimintaan puuttumiseen. Säännöissä voidaan myös määrätä hallintoneuvoston oikeudesta erottaa hallituksen jäsen kesken toimikauden, mitä voidaan käyttää myös hallituksen toiminnan ohjaamiseen.

Pykälän 2 momentissa on olettamasäännökset hallintoneuvoston muista tehtävistä. Tehtävistä hallituksen jäsenten valinta, hallituksen palkkioista päättäminen, tilintarkastajien valinta, tilinpäätöksen vahvistaminen sekä sääntöjen muuttamisesta, sulautumisesta ja säätiön purkamisesta (nykyisin lakkauttamisesta) päättäminen perustuvat nykyiseen sääntökäytäntöön. Sulautumisen osalta hallintoneuvosto päättää sekä säätiön sulautumisesta toiseen säätiöön että toisen säätiön vastaanottamisesta, jollei säännöissä muuta määrätä.

Olettamasäännössä ehdotetaan hallintoneuvoston tehtäväksi täydentää itseään ja päättää hallintoneuvoston jäsenten palkkioista. Olettamasäännössä ehdotetaan lisäksi säätiön hallintoneuvostolle osuuskunnan hallintoneuvostoa vastaavasti päätösvaltaa asioista, jotka koskevat toiminnan huomattavaa supistamis-

ta tai laajentamista taikka säätiön organisaation olennaista muuttamista. Mikä kussakin säätiössä on toiminnan huomattavaa supistamista tai laajentamista tai organisaation olennaista muuttamista, riippuu muun muassa säätiön säännöistä ja toiminnan laadusta ja laajuudesta sekä eri aikoina vallitsevista yleisistä käsityksistä.

Hallintoneuvostoon ja sen jäseniin sovelletaan 1 luvun 4 §:ään perustuvaa yleistä huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuutta, jonka perusteella myös hallintoneuvoston on edistettävä säätiön tarkoituksen toteutumista ja säätiön etua. Jos säätiötä ei ole perustettu määräajaksi, tehtävän hoitamisessa lähtökohdana on huolehtia säätiön toiminnan häiriötömmästä jatkumisesta lähitulevaisuudessa. Hallintoneuvoston jäsenen on toimittava huolellisesti ja lojaalisti säätiötä kohtaan, ei omien taustatahojen tai henkilökohtaisten intressien edistämiseksi. Esimerkiksi jos hallintoneuvosto päättää supistaa toimintaa olennaisesti, toiminnan supistamisen on perustuttava säätiön toiminnasta ja taloudesta johtuvaan tarpeeseen, ei esimerkiksi säätiön toiminnan kanssa kilpailevan taustatahon tarpeeseen.

Pykälän 3 momentin mukaan hallintoneuvostolle 2 momentissa säädettyistä tehtävistä voidaan määrätä säännöissä toisin. Tehtäviä voidaan vähentää, lisätä tai niitä voidaan muuttaa. Säännöissä voidaan esimerkiksi määrätä, että vain osa 2 momentissa mainituista tehtävistä kuuluu hallintoneuvostolle tai että vain 1 momentissa mainittu valvontatehtävä kuuluu hallintoneuvostolle. Säännöissä ei kuitenkaan voi määrätä hallituksen tai toimitusjohtajan oikeudesta nimetä hallintoneuvoston jäseniä. Hallintoneuvostolle voidaan säännöissä antaa pykälän 4 momentissa säädetty huomioiden myös sellaisia tehtäviä, joita ei ole pykälän olettomasäännöksissä määrätty hallintoneuvostolle. Hallintoneuvostolle ei voi säännöissä kuitenkaan määrätä tehtäviä, jotka lain mukaan on nimenomaisesti määrätty hallitukselle tai toimitusjohtajalle.

Jos ennen lain voimaantuloa rekisteröidyn säätiön säännöissä on määrätty hallintoneuvoston tehtävistä, hallintoneuvoston tehtäviin sovelletaan sääntöjen määräyksiä sen lisäksi, mitä voimaanpanolain 8 §:n 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi. Voimaanpanolain

mukaan hallintoneuvostoa koskevia säännöksiä sovelletaan sellaiseen vanhan lain aikana rekisteröidyn säätiön toimielimeen (hallintoneuvostoon, valtuuskuntaan, edustajistoon tai vastaavaan), joka rekisteröidään uuden lain mukaiseksi hallintoneuvostoksi. Lisäksi tämän pykälän 1 momentissa säädettyä valvontatehtävää sovelletaan hallintoneuvostoon kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulosta, jollei säännöissä muuta määrätä tai hallintoneuvosto päättä, että valvontatehtävää sovelletaan välittömästi. Jos säätiön säännöissä on ennen uuden lain voimaantuloa määrätty hallintoneuvoston tehtäväksi hallituksen valvontatehtävä, sääntöjen määräästä sovelletaan myös uuden lain voimaantulon jälkeen. Uuden lain voimaantulo ei siten automaattisesti tuo 1 ja 2 momentissa määrättyjä tehtäviä hallintoneuvoston tehtäväksi. Sääntöjä voidaan uuden lain voimaantulon jälkeen muuttaa siten, että kaikki tai osa 2 momentissa määrättyistä tehtävistä kuuluvat hallintoneuvoston tehtäviin.

Pykälän 4 momentin mukaan hallintoneuvostolle voidaan säännöissä määrätä vain hallituksen yleistoimivaltaan kuuluviksi säädettyjä tehtäviä. Hallintoneuvostolle ei voi siirtää toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvia tehtäviä eikä hallituksen tai toimitusjohtajan tehtäväksi nimenomaisesti säädettyjä tehtäviä. Hallintoneuvostolle ei voi siten voi antaa oikeutta edustaa säätiötä edes sääntömääräyksellä.

Pykälän 5 momentissa on selventävä säännös hallintoneuvoston ja hallituksen välisestä toimivallasta siltä osin, kun laissa tai säätiön säännöissä tehtävä on määrätty hallintoneuvostolle. Jollei säännöissä muuta määrätä, hallituksella ei ole toimivaltaa hallintoneuvostolle määrättyissä tehtävissä.

20 §. *Hallintoneuvoston tiedonsaanti.* Pykälässä säädetään hallintoneuvoston ja sen jäsenen oikeudesta saada sen tehtävien hoitamiseksi tarvittavat tiedot hallitukselta, hallituksen jäseneltä ja toimitusjohtajalta. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Mitä säätiön toimintaan liittyviä tietoja ja kuinka yksityiskohtaisia tietoja hallintoneuvostolla ja sen jäsenellä on oikeus saada, riippuu viimekädessä hallintoneuvoston tehtävistä. Tietojensaantioikeuden ja tietojenantovelvollisuuden sisältöä on käsitelty yksi-

tyiskohtaisesti edellä 19 §:n 1 momentin perusteluissa. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa nimenomaista säännöstä, jota ehdotetaan hallintoneuvoston aseman sääntelyyn liittyen. Ehdotus vastaa sisällöltään uudempaa yhteisölaainsäädäntöä.

21 §. *Hallintoneuvoston jäsenet ja puheenjohtaja.* Pykälässä säädetään hallintoneuvoston jäsenistä ja puheenjohtajista. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavia nimenomaisia säännöksiä, mutta ehdotus vastaa sisällöltään nykyistä sääntökäytäntöä. Ehdotus poikkeaa uudemmasta yhteisölaainsäädännöstä siten, että ehdotuksen mukaan hallintoneuvoston jäseneksi voi valita myös hallituksen jäsenen, jollei sitä ole kielletty säännöissä. Yhteisölaeista poikkeavaa säännöstä ehdotetaan sääntökäytännön vuoksi.

Pykälän 1 momentin mukaan hallintoneuvoston jäsenen lukumäärästä, valintatavasta ja toimikaudesta määrätään säätiön säännöissä. Hallintoneuvoston jäsenen lukumäärä voi olla kiinteä tai liukuva esimerkiksi siten, että säännöissä määrätään jäsenen vähimmäis- ja enimmäismäärä tai vain jäsenen vähimmäismäärä, jolloin hallintoneuvoston jäsenen määrästä päätetään toimikausittain sääntöjen määräämällä tavalla. Jäsenen valintatavasta voi nykyistä hallitusta valvovaa toimielintä koskevaa hyvänä pidettyä käytäntöä vastaavasti määrätä säännöissä 19 §:n 2 momentin 1 kohdan olettamasaännöstä poiketen siten, että kaikki tai osan hallintoneuvoston jäsenistä nimeää esimerkiksi ulkopuolinen taho, säätiölle nimetty valintalautakunta tai perustaja. Nimeämistapaa ehdotetaan rajoitettavaksi vain siten, että nimeämisvaltaa ei voi antaa säätiön hallitukselle eikä toimitusjohtajalle, joita hallintoneuvoston on tarkoitus valvoa. Jos hallintoneuvoston nimeää ulkopuolinen taho, säännöissä on hallintoneuvoston toiminnan varmistamiseksi hyvä määrätä, miten hallintoneuvoston jäsenet valitaan, jos yksi tai useampi jäsen on jäänyt nimeämättä. Säännöissä on lisäksi aina mainittava hallintoneuvoston jäsenen toimikausi. Toimikausi voi olla määräaikainen, toistaiseksi voimassa oleva tai elinikäinen. Eri jäsenillä voi olla myös erimittaiset toimikaudet.

Pykälän 2 momentissa säädetään pakottavasti hallintoneuvoston jäsenen vähimmäis-

määrästä. Hallintoneuvostossa on aina oltava vähintään kolme jäsentä. Hallintoneuvoston tehtävänä on valvoa säätiön hallintoa, joten päivittäisestä toiminnasta vastaava toimitusjohtaja ei voi olla hallintoneuvoston jäsen. Käytännössä jäsenten vähimmäismäärää koskevasta vaatimuksesta seuraa, että esimerkiksi kolme taho voi perustaa säätiön ja valita hallintoneuvostoon yhden kutakin taho edustavan jäsenen.

Ehdotuksen valmistelussa harkittiin myös ehdotonta kieltoa hallituksen jäsenen valitsemisesta hallintoneuvoston jäseneksi. Merkittävä osa säätiöistä toimii yksiportaisena, jolloin säätiössä ei ole hallituksen toimintaa valvovaa hallintoneuvostoa. Säätiökäytännössä on myös säätiöitä, joissa hallituksen jäsenen kelpoisuuden edellytyksenä on se, että hän on hallintoneuvoston jäsen. Näistä syistä hallituksen jäsenen mahdollisuutta olla hallintoneuvoston jäsen ei rajoiteta kaavamaisesti laissa, mutta säännöissä voi määrätä tällaisesta rajoituksesta. Hallintoneuvoston tehtävien tehokkaan hoidon kannalta on yleensä suositeltavaa, että hallitukseen valitun jäsenyys hallintoneuvostossa päättyy hallituksen jäsenen toimikauden alkaessa. Tarvittaessa myös säätiöiden rahoittajat ja yhteistyökumppanit voivat edellyttää, että säätiön hallintomalli vastaa esimerkiksi hyvää hallintotapaa koskevia suosituksia.

Pykälän 3 momentin mukaan hallintoneuvostolla on aina oltava puheenjohtaja. Puheenjohtajan valitsee olettamasäännön mukaan hallintoneuvosto itse. Jos ulkopuolinen taho valitsee hallintoneuvoston, se voi määrätä myös hallintoneuvoston puheenjohtajan lain olettamasäännöksen perusteella. Säännöissä voidaan määrätä puheenjohtajan valinnasta esimerkiksi siten, että hallintoneuvosto valitsee itse puheenjohtajansa vaikka ulkopuolinen taho valitsisi jäsenet, jotka sääntöjen mukaan päättävät puheenjohtajan valitsemisesta keskuudestaan. Sääntöjen määräys puheenjohtajan valinnasta voi olla merkityksellinen esimerkiksi silloin, kun usea taho nimeää hallintoneuvostoon jäseniä.

22 §. Hallintoneuvostoon sovellettavat säännökset. Pykälässä säädetään hallintoneuvostoon sovellettavista hallitusta koskevista säännöksistä. Voimassa olevassa lain 10 b §:ssä on vastaavan suuntainen viittaus-

säännös vain kelpoisuusvaatimusten osalta. Ehdotuksen mukaan hallintoneuvostoon sovelletaan, mitä on säädetään pätemättömistä päätöksistä luvun 2 §:n 2 momentissa, päätöksenteosta 3 §:ssä, esteellisyydestä 4 §:ssä, kokoontumisesta 5 §:ssä, pöytäkirjasta 6 §:ssä, palkkioista 9 §:n 3 momentissa, kelpoisuudesta 10 §:ssä, eroamisesta 12 §:ssä, erottamisesta 13 §:ssä ja hallituksen täydentämisestä 14 §:ssä. Kattavaa viittaussäännöstä ehdotetaan hallintoneuvoston aseman selvittämiseksi. Ehdotus vastaa periaatteiltaan uudempaa yhteisölaainsäädäntöä.

23 §. Edustaminen. Pykälän 1 momentin mukaan hallitus edustaa säätiötä. Ehdotus vastaa sisällöltään tältä osin voimassa olevan lain 10 §:n 1 momenttia. Ehdotuksen mukaan toimitusjohtajalla on valta edustaa säätiötä toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvassa asiassa. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä, sillä laissa ei ole säännelty toimitusjohtaja-toimielimestä. Hallitukselle ja toimitusjohtajalle tämän momentin mukaisesti annettua oikeutta edustaa säätiötä ei voi sääntöjen määräyksellä ottaa pois tai muuttaa. Edustamista koskevassa säännöksessä ei viitata voimassa olevan lain mukaisesti säätiön nimen kirjoittamiseen. Nimen kirjoittaminen kuuluu oikeuteen edustaa säätiötä. Ehdotus vastaa uudempaa yhteisölaainsäädäntöä.

Pykälän 2 momentin mukaan säännöissä voidaan voimassa olevan lain 10 a §:ää vastaavasti määrätä muusta edustusvallan käytöstä. Oikeus edustaa säätiötä voidaan antaa säännöissä tai hallituksen päätöksellä ihmiselle. Hallintoneuvostolle ei voi sääntöjen määräykselläkään antaa oikeutta edustaa säätiötä. Ehdotus vastaa uudempaa yhteisölaainsäädäntöä.

Edustamista koskeva säännös ei estä hallitusta käyttämästä muita valtuutusta koskevia keinoja. Jos säätiö on ilmoitettu kaupparekisteriin, voi säätiö antaa prokurallaissa (130/1979) tarkoitetun prokuran.

24 §. Edustamisoikeuden rajoitukset. Pykälässä säädetään edustusoikeuden rajoituksista. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä, mutta ehdotus vastaa nykyistä käytäntöä ja uudempaa yhteisölaainsäädäntöä.

Pykälän mukaan säätiörekisteriin voidaan merkitä vain sellainen rajoitus, jonka mukaan

kahdella tai useammalla ihmisellä on vain yhdessä oikeus edustaa säätiötä.

25 §. Edustajan toimien sitovuus. Pykälässä säädetään edustajan toimien sitovuudesta. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä, joka vastaa sisällöltään uudempaa yhteisölaainsäädäntöä. Pykälää sovelletaan *1 momentin* mukaan säätiölaissa tarkoitettun edustajan tekemään oikeustoimeen. Ehdotuksen 23 §:n mukaan säätiön edustajia ovat hallitus, toimitusjohtaja sekä säännöissä määrätyt tai sääntöjen määräyksen perusteella rekisteriin merkityt nimenkirjoittajat. Ehdotuksen 12 luvun 9 §:n 1 momentin viittaussäännöksen johdosta pykälää sovelletaan selvitysmiehiin ja 14 luvun 11 §:n 5 momentin johdosta uskottuihin miehiin heidän hoitaessa hallituksen tehtäviä. Pykälää ei sovelleta muihin säätiön puolesta tai toimesta tehtäviä hoitaviin ihmisiin tai elimiin.

Pykälässä määritetään edustajan toimen sitovuudesta suhteessa säätiöön nähden ulkopuoliseen tahoon. Jos edustajan tekemä oikeustoimi ei sido säätiötä, osapuolet ovat velvollisia palauttamaan sitoumuksen mukaisesti tehdyt suoritukset yleisten sopimusoikeuden periaatteiden mukaisesti.

Pykälän 1 momentin *1 kohdan* mukaan edustajan tekemä oikeustoimi ei sido säätiötä, jos säätiö on ylittänyt kelpoisuutensa vastoin 1 luvun 2 §:n 1 momentissa säädettyä ja säännöissä määrättyä säätiön tarkoitusta tai lähipiirietujen antamiskieltoa. Ehdotuksen 1 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan säätiö tuottaa hyötyä sen säännöissä määrättyyn tarkoitukseen. Säätiö voi toiminnassaan tehdä oikeustoimia, hankkia oikeuksia ja tehdä sitoumuksia, jotka hyödyttävät säätiön tarkoitusta. Säätiön tarkoituksen toteuttamiseen liittyy varsinaisen toiminnan lisäksi hallinnon ja lakisääteiden velvoitteiden hoitaminen sekä toiminnassa tarvittavien varojen hankkiminen ja hoitaminen. Tämän kohdan perusteella pätemätön voi olla esimerkiksi säätiön antama kokonaan tai osittain vastikkeeton laina, jolla ei toteuteta säätiön tarkoitusta.

Ehdotuksen mukaan oikeustoimen sitovuuteen ei yksinään vaikuta se, liittyykö oikeustoimi säännöissä määrättyjen toimintamuotojen mukaiseen toimintaan. Toisen osapuolen ei edellytetä olevan selvillä tarkoituksen toteuttamiseen liittyvistä määräyksistä vaikka

määräykset on rekisteröity säätiörekisteriin. Säännöissä määrättyjen toimintamuotojen ylittäminen tai säännöissä asetettujen muiden tarkoituksen toteuttamista koskevien määräysten rikkominen saattaa olla peruste vahingonkorvausvastuulle tai johtaa muuhun seuraamukseen, kuten erottamiseen. Osapuolen tietoisuuden vaikutuksesta toimintamuoistoista poikkeavan toimen pätevyyyteen säädetään momentin 3 kohdassa.

Ehdotuksen 1 luvun 2 §:n 1 momentissa kielletään taloudellisen edun tuottaminen 1 luvun 8 §:ssä säädettyyn lähipiiriin kuuluvalla. Jos edustaja tekee lahjoituksen lähipiiriin kuuluvalla tai sopimuksen lähipiiriin kuuluvan kanssa, oikeustoimi ei sido säätiötä, jos oikeustoimi tuottaa mainituissa säännöksissä tarkoitettua taloudellista etua lähipiiriin kuuluvalla (ks. 1 luvun 2 §:n perustelut).

Säätiön tarkoitus rajoittaa edustajan kelpoisuutta. Edustaja ei voi käyttää säätiön varoja muuhun kuin säännöissä määrättyyn tarkoitukseen. Jos esimerkiksi vanhusten palvelutoimintaa edistävä säätiö on lahjoittanut varoja lasten sairauksien tutkimukseen, lahjoitus ei sido säätiötä. Voimassa olevaa oikeutta vastaavasti ehdotus poikkeaa siten esimerkiksi osakeyhtiölaista, jonka mukaan yhtiö voi antaa yhtiön taloudelliseen tilaan nähden määrältään kohtuullisia lahjoja ennalta määrittelemättömiin yleishyödyllisiin tai vastaaviin tarkoituksiin (osakeyhtiölain 13 luvun 8 §).

Momentin 2 *kohdan* mukaan edustajan tekemä oikeustoimi ei sido säätiötä, jos edustaja on toiminut vastoin 24 §:ssä säädettyä rajoitusta. Tämän luvun 24 §:n mukaan säätiörekisteriin voidaan merkitä rajoitus, jonka mukaan kahdella tai useammalla ihmisellä on yhdessä oikeus edustaa säätiötä. Jos esimerkiksi hallituksen puheenjohtajalla on oikeus kirjoittaa säätiön nimi yhdessä hallituksen muun jäsenen kanssa, hallituksen puheenjohtajan yksin allekirjoittama sopimus ei sido säätiötä, jollei puheenjohtajaa ole valtuutettu allekirjoittamaan sopimusta yksin. Kohta ei rajoita hallituksen oikeutta valtuuttaa yksittäisissä asioissa määrättyjä henkilöitä solmimaan säätiön puolesta sopimuksia.

Momentin 3 *kohdan* mukaan edustajan tekemä oikeustoimi ei sido säätiötä, jos edusta-

ja on ylittänyt toimivaltansa ja se, johon oikeustoimi kohdistui tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää rajoituksesta. Ehdotuksen 1 luvun 2 §:n 2 momentin perusteella säännöissä on määrättävä säätiön toimintamuodoista. Saman luvun 5—7 §:ssä säädetään säätiön sijoitustoiminnasta, liiketoiminnasta ja muusta varainhoidosta. Jos säätiön edustaja hoitaa esimerkiksi säätiön varsinaista toimintaa säännöissä määrättyistä toimintamuodoista poiketen taikka säätiön sijoitustoimintaa vastoin laissa tai säännöissä määrättyjä rajoituksia, tällaiset oikeustoimet eivät sido säätiötä, jos toinen osapuoli tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää toimivallan ylityksestä.

Pykälän 2 momentissa säädetään 1 momentin 3 kohtaan liittyvästä toisen osapuolen tietoisuudesta. Momentin mukaan se, että esimerkiksi toimintamuodot tai sijoitustoiminnan tai liiketoiminnan rajoitukset ilmenevät rekisteröidyissä säännöissä, ei yksinään ole osoitus sitä, että toinen osapuoli tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää rajoituksesta.

4 luku Tilintarkastus

Luvussa säädetään tilintarkastuksesta. Luvun 1 §:ssä säädetään tilintarkastusvelvollisuudesta ja sovellettavasta laista, 2 §:ssä tilintarkastuksen toimittamisen määräajasta, 3 ja 4 §:ssä tilintarkastajan ja varatilintarkastajan valinnasta, 5 §:ssä tilintarkastajan toimikaudesta ja 6 §:ssä tilintarkastajan määräämisestä, jos säätiöllä ei ole tilintarkastajaa.

Voimassa olevaa lakia vastaavasti ehdotetaan, että jokaisessa säätiössä on suoritettava tilintarkastus. Tilintarkastuksen voi säätiöissä edelleen suorittaa vain KHT- tai HTM-tilintarkastaja ja tilintarkastuslain (459/2007) 7 §:ssä tarkoitettu säätiössä myös JHTT-tilintarkastaja. Tilintarkastukseen ja tilintarkastajiin sovelletaan tilintarkastuslakia.

Ehdotuksen mukaan tilintarkastus on toimitettava kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Määräaika vastaa säätiökäytäntöä, sillä voimassa olevan lain mukaan säätiön on toimitettava tarkastettu tilinpäätös Patentti- ja rekisterihallitukselle kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Luvussa on lisäksi olettamasäännökset tilin-

tarkastajan valitsemisesta ja tilintarkastajan toimikaudesta.

Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista siten, että ehdotuksessa ei ole voimassa olevan lain 12 §:n 4 momentin 1 kohtaa vastaavaa vaatimusta erityisen lausuman antamisesta säätiön varojen asianmukaisesta sijoittamisesta. Mainittu vaatimus liittyy voimassa olevan lain 10 §:n 2 momentin nimenomaiseen vaatimukseen varojen sijoittamisesta varmalla ja tuloa tuottavalla tavalla, mitä vastaavaa erityistä vaatimusta ei ehdoteta uuteen lakiin. Ehdotuksen 1 luvun 5 §:n mukaan säätiön varainhoidon on oltava suunnitelmallista. Säätiön varainhoitoa koskee myös 1 luvun 4 §:n mukainen johdon yleinen huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuus. Tilintarkastajan on tätä taustaa vasten arvioitava, onko säätiön varat sijoitettu asianmukaisesti. Tilintarkastajan on tarkastettava säätiön toiminta-, rahoitus- ja sijoitussuunnitelmat ja talousarvio tilintarkastuslain, säätiön sääntöjen, säätiön toimintaa koskevan erityislainsäädännön ja tilintarkastustoimeksiannon mukaisessa laajuudessa ja mukaisella tavalla.

Voimassa olevan lain 12 §:n 4 momentin 2 kohdan mukaan tilintarkastuskertomuksessa on lausuttava siitä, onko säätiön toimielimen jäsenille suoritettuja palkkioita pidettävä kohtuullisina. Vaatimus liittyy voimassa olevan lain 11 §:n 4 momentin sääntökseen, jonka mukaan säätiön toimielimen jäsenille saadaan maksaa kohtuullinen kokouspalkkio ja kohtuullinen palkkio säätiön hyväksi tehdystä muusta työstä. Ehdotuksessa on johdon palkkioita koskeva erityissäännös 3 luvun 9 §:n 3 momentissa. Käyvän korvauksen ylittävän palkan ja palkkion maksaminen säätiön lähipiiriin kuuluvalla on ehdotetun 1 luvun 2 §:n 1 momentin yleissäännöksen mukaan edelleen kiellettyä. Lisäksi kirjanpitoasetuksen ja lakiehdotuksen 5 luvun 2 §:n mukaan johdon palkkioita ja muita taloudellisia etuja koskevat tiedot on ilmoitettava toimintakertomuksessa. Tilintarkastuslain ja tämän luvun 2 §:n 2 momentin erityissäännöksen perusteella tilintarkastajan on tilintarkastuksen yhteydessä tarkastettava lähipiirietujen antamiskiellon noudattamista ja että johdon palkkiot ovat lain, sääntöjen ja säätiön toimielinten päätösten mukaisia ja että toimintakertomustiedot palkoista, palkkioista ja

muista taloudellisista eduista vastaavat suoritettuja määriä ja että niitä on pidettävä tavanomaisina.

Jos säätiöllä ei ole säätiölain, sääntöjen tai tilintarkastuslain mukaista tilintarkastajaa, Patentti- ja rekisterihallitus määrää ilmoituksesta tilintarkastajan siten kuin tilintarkastuslaissa ehdotetaan säädettäväksi (x. lakiehdotuksen 9 §:n uusi 5 momentti). Oikeus tilintarkastajan määräämiseen siirretään Aluehallintovirastolta säätiöiden toimintaa valvovalle Patentti- ja rekisterihallitukselle. Tilintarkastuslain siirtymäsäännöksen mukaan uutta säännöstä sovelletaan uuden lain voimaantulon jälkeen saadun ilmoituksen perusteella tehtävään päätökseen.

Lakiin ei ehdoteta uudempaa yhteisölaissäädäntöä vastaavia nimenomaisia säännöksiä erityisestä tarkastuksesta. Säännöissä voidaan määrätä, että säännöissä määrättyllä taholla on oikeus vaatia erityisen tarkastuksen suorittamista. Hallituksen tai hallintoneuvoston päätöksellä säätiössä voidaan aina tehdä myös säännönmukaisen tilintarkastuksen lisäksi erityinen tarkastus, jonka toteuttamista ja laajuus määrätään tarkastuksen tekemisestä päättävän toimielimen päätöksellä.

1 §. Tilintarkastusvelvollisuus ja sovellettava laki. Ehdotus vastaa voimassa olevaa lakia tilintarkastusvelvollisuudesta ja sovellettavasta laista. Pykälän 1 momentin mukaan kaikissa säätiöissä on toimitettava tilintarkastus, mikä vastaa voimassa olevan lain 12 §:n 2 momenttia. Pykälän 2 momentissa on voimassa olevan lain 12 §:n 1 momenttia vastaava viittaus tilintarkastuslakiin tilintarkastukseen sovellettavista säännöksistä.

2 §. Tilintarkastuksen toimittaminen ja tilintarkastuskertomus. Pykälän 1 momentissa säädetään pakottavasti tilintarkastuksen suorittamisen määräajasta. Voimassa olevan lain 4 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaan tilintarkastuksen suorittamisesta on pitänyt määrätä säännöissä.

Tilintarkastus on kaikissa säätiöissä toimitettava viimeistään kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Säätiön säännöissä voidaan määrätä lyhyemmästä tilintarkastuksen määräajasta. Säännös vastaa voimassa olevaa käytäntöä. Voimassa olevaa lakia vastaavasti säätiön on ehdotetun 5 luvun 5 §:n mukaan toimitettava tilintarkastus-

kertomus ja muut tilinpäätösasiakirjat Patentti- ja rekisterihallitukselle kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä, joten tilintarkastus on suoritettava saman määräjän kuluessa. Yhteisölaissäädännöstä poikkeava erityissäännös on tarpeen, koska suurimmassa osassa säätiöistä ei ole tilinpäätöksen vahvistamisesta päättävää hallintoneuvostoa, jonka vuosikokouksen ajankohdan perusteella tilintarkastuskertomuksen antamisen määräaika voitaisiin laskea tilintarkastuslain 15 §:n 5 momentin mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa säädetään voimassa olevan lain 12 §:n 4 momentin 3 kohtaa vastaavasti, että tilintarkastuskertomuksessa on lausuttava siitä, antavatko säätiön tilinpäätös ja toimintakertomus oikeat ja riittävät tiedot säätiön toiminnasta. Vaatimus liittyy ehdotuksen 5 luvun 2 §:n 2 momentin 1 kohdan säännökseen, jonka mukaan toimintakertomuksessa on ilmoitettava, millä tavoin säätiö on toiminut tarkoituksensa toteuttamiseksi tilikauden aikana (vastaavasti voimassa olevan lain 11 §:n 5 momentti). Tilintarkastuskertomusta koskevan erityisvaatimuksen säilyttäminen on tarpeen, koska kirjanpitovelvollisen toimintaa tilintarkastuslain yleinen tilintarkastuskertomusta koskeva vaatimus koskee vain toimintakertomustietojen suhdetta kirjanpitovelvollisen toiminnan kirjanpidolliseen tulokseen ja taloudelliseen asemaan. Säilytettävään erityisvaatimukseen perustuva tarkastus on lähtökohtaisesti kirjanpitoaineistoon sekä hallintoa koskevaan asiakirja-aineistoon perustuvaa laillisuustarkastusta. Säännöksen perusteella tilintarkastajan ei edelleenkään edellytetä tarkastavan ja arvioivan esimerkiksi toiminnan tehokkuutta ja tuloksellisuutta.

Tilintarkastuskertomuksessa on 2 momentin mukaan oltava lisäksi lausunto siitä, onko säätiön toimielinten jäsenille suoritettuja palkkioita pidettävä tavanomaisina. Ehdotus liittyy 3 luvun 9 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan hallituksen jäsenelle voidaan maksaa tavanomainen, yleisesti noudatettua hyvää säätiökäytäntöä vastaava, palkkio ja korvaus säätiön hyväksi tehdystä työstä, jollei maksamista ole rajoitettu säännöissä. Sama koskee säätiön tytäryhteisöstä ja –säätiöstä säätiön hallituksen jäsenille maksettuja palkkioita ja korvauksia. Ehdotus poikkeaa voimassa

olevan lain 12 §:n 4 momentin 2 kohdan sanamuodosta, jonka mukaan tilintarkastuskertomuksen tulee sisältää erityinen lausuma siitä, onko säätiön toimielimen jäsenille suoritettuja palkkioita pidettävä kohtuullisina.

Säätiön toimintaa tai säätiön saamaa tukea koskevan erityissääntelyn tai ehtojen noudattamiseksi voi olla tarpeen, että säätiö ja tilintarkastaja sopivat yksityiskohtaisemmin toiminnan tarkastamisesta ja siitä annettavasta lausunnosta.

3 §. Tilintarkastajan valinta. Pykälään ehdotetaan tilintarkastajan valintatavasta voimassa olevaa sääntökäytäntöä vastaavia olettamassääntöksiä tilintarkastajan valintatavasta. Tilintarkastajien valinta voidaan säännöissä määrätä hallitukselle tai ulkopuoliselle taholle tai osittain eri tahoille, vaikka säätiössä on hallintoneuvosto. Jos säätiössä ei ole hallintoneuvostoa, valitsee hallitus olettamassäännön mukaan tilintarkastajan.

Pykälässä säädetään voimassa olevan lain 12 §:n 2 momenttia vastaavasti, että jokaisessa säätiössä tulee olla vähintään yksi tilintarkastaja. Velvollisuudesta valita varatilintarkastaja säädetään luvun 4 §:ssä ja tilintarkastuslaissa. Säätiöllä on aina oltava tilintarkastuslain mukainen tilintarkastaja. Tilintarkastajan muusta kelpoisuudesta ja riippumattomuudesta sekä esteellisyydestä ja velvollisuudesta valita KHT-tilintarkastaja tai -yhteisö samoin kuin tilintarkastajan valitsemisesta konsernissa säädetään voimassa olevan lakia vastaavasti tilintarkastuslaissa.

Tilintarkastajan eroamisesta ja erottamisesta säädetään tilintarkastuslaissa. Tilintarkastuslain 2 luvun 10 §:n 1—3 momenttien mukaan tilintarkastajan voi erottaa toimestaan kesken toimikauden se, joka on tilintarkastajan valinnut, määrännyt tai osoittanut tehtävään. Tilintarkastajan erottamiseen kesken toimikauden on oltava perusteltu syy. Jos tilintarkastaja erotetaan kesken toimikauden, sen, joka on erottanut tilintarkastajan, on annettava Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnalle selvitys erottamisesta ja sen syistä. Tilintarkastaja voi erota toimestaan kesken toimikauden ilmoittamalla siitä säätiölle. Tilintarkastajan on tilintarkastuslain mukaan ilmoitettava ero rekisteröitäväksi kahden viikon kuluessa siitä, kun hän teki ilmoituksen. Lisäksi tilintarkastajan on an-

nettava Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnalle selvitys eroamisesta ja sen syistä. Jos kyse on HTM-tilintarkastajan tai HTM-yhteisön erottamisesta tai eroamisesta, annetaan edellä tarkoitettu selvitys kauppakamarin tilintarkastusvaliokunnalle.

4 §. Varatilintarkastaja. Pykälässä säädetään velvollisuudesta valita varatilintarkastaja. Jos tilintarkastaja ei ole tilintarkastuslain 2 luvun 4 §:n 5 momentin mukaisesti hyväksytty tilintarkastusyhteisö, tulee säätiön valita vähintään yksi varatilintarkastaja. Tilintarkastajan valinnasta päättävä toimielin voi myös aina päättää valita varatilintarkastajan, vaikka tilintarkastuslain edellytys varatilintarkastajan valinnalle ei täyty.

5 §. Tilintarkastajan toimikausi. Pykälän 1 momentin olettamassääntöksen mukaan tilintarkastajan toimikausi kestää yhden tilikauden kerrallaan. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa olettamassääntöistä, joka perustuu nykyiseen sääntökäytäntöön. Säännöissä voidaan määrätä pidemmästä toimikaudesta. Tilintarkastaja voidaan valita myös toistaiseksi jatkuvaksi toimikaudeksi.

Lakiin ei ehdoteta uudempaa yhteisölain-sääntöä vastaavaa olettamassääntöistä tilintarkastajan toimikauden alkamisesta, koska säätiölaissa ei säädetä yhteisöainsäädäntöä vastaavasta vuosittain määräaikana pidettävästä tilinpäätösasioista ja henkilövalinnoista päättävästä kokouksesta. Tilintarkastaja voidaan säätiöissä käytännössä valita esimerkiksi keväällä tarkastamaan joko kuluva tilikautta tai seuraavana vuonna alkava tilikausi taikka syksyllä tarkastamaan seuraavan vuoden tilikausi. Olettamassäännön mukaan tilintarkastajan toimikausi koskee koko tarkastettavaa tilikautta ja sitä koskevan tilintarkastuskertomuksen antamista.

Olettamassäännön mukaan tehtävä päättyy, kun säätiöllä mahdollisesti oleva hallintoneuvosto on vahvistanut tarkastettavan tilikauden tilinpäätöksen. Jos säätiöllä ei ole hallintoneuvostoa tai hallintoneuvoston tehtäväksi ei ole määrätty tilinpäätöksen vahvistamista, päättyy tilintarkastajan tehtävä, kun tilintarkastuskertomus on annettu. Säännöissä tai valintapäätöksessä voidaan määrätä toimikauden päättymisestä toisin. Säätiön säännöissä voidaan esimerkiksi määrätä, että hallitus pitää keväällä sääntömääräisen kevätko-

kouksen, jossa se päättää toimenpiteistä, joihin tilinpäätös ja tilintarkastajan kertomus antavat aiheita. Tilintarkastajan toimikausi voidaan esimerkiksi sitoa kyseisen kokouksen päättymiseen.

Tilintarkastajan riippumattomuuden varmistamiseksi *2 momentissa* säädetään, että tilintarkastajaa on vaihdettava vähintään seitsemän vuoden välein. Jos tilintarkastajana on tilintarkastusyhteisö, ainakin päävastuullinen tilintarkastaja on vaihdettava seitsemän vuoden välein. Entinen tilintarkastaja tai päävastuullinen tilintarkastaja voidaan nimetä uudelleen tilintarkastajaksi aikaisintaan edellisen tilintarkastustehtävän päättymistä seuraavan neljännen tilikauden kirjanpitoa, tilinpäätöstä ja hallintoa tarkastamaan. Jos säätiössä on useampia tilintarkastajia, kaikkia heistä ei tarvitsisi vaihtaa samalla kertaa. Ennen uuden lain voimaantuloa alkaneen tilintarkastustoimeksiannon osalta määräaika lasketaan uuden lain voimaantulosta. Voimassa olevassa säätiölaisissa, yhteisölaissä ja tilintarkastuslaissa ei ole vastaavaa erityissäännöstä, joka on tarpeen säätiöiden erityispiirteiden vuoksi.

5 luku **Tilinpäätös ja toimintakertomus**

Luvussa säädetään yleistä kirjanpitolakia täydentävistä säätiön tilinpäätöstä ja toimintakertomusta koskevista vaatimuksista. Luvun 1 §:ssä säädetään kirjanpitolain soveltamisesta ja tilikaudesta, 2 ja 3 §:ssä toimintakertomuksessa annettavista tiedoista, 4 §:ssä konsernitilinpäätöksestä, 5 §:ssä tilinpäätöksen rekisteröimisestä, 6 §:ssä kirjanpitolautakunnan ohjeista ja lausunnoista ja 7 §:ssä konsernista. Lukuun sisältyvän sääntelyn olennaiset muutokset liittyvät säätiötoiminnan avoimuutta lisäävään säätiön tiedonantovelvollisuuden tehostamiseen.

Voimassa olevasta laista poiketen ehdotetaan, että säätiön on annettava toimintakertomuksessa tai tilinpäätöksen liitetietoina luvun 2 ja 3 §:ssä säädetyt tiedot säätiön toiminnasta ja rahavirroista. Tietojenantovelvollisuuden laajentamisella lisätään säätiön toiminnan avoimuutta. Toimintakertomuksessa on kerrottava, miten säätiö on toiminut tar-

koituksensa toteuttamiseksi, kuvata säätiön konsernirakenne ja siinä tapahtuneet muutokset sekä lähipiiriin liittyvät rahavirrat tilikaudella. Toimintakertomuksessa annettavien tietojen avulla viranomaiset voivat tehokkaammin valvoa, toimiiko säätiö tarkoituksensa toteuttamiseksi ja noudatetaanko säätiössä lähipiirisäännöksiä. Ehdotetut erityiset toimintakertomus- ja konsernitilinpäätösvaatimukset on otettava huomioon myös tilintarkastuksessa.

Ehdotetut lähipiiritoimia koskevat erityiset tietovaatimukset täydentävät kirjanpitoasetuksen liitetietovaatimuksia lähipiiritoimista sekä henkilöstöstä ja toimielinten jäsenistä sekä säätiön tytäryhteisöistä ja –säätiöistä (kirjanpitoasetuksen 2 luvun 7 b § ja 8 § ja 4 luvun 1 ja 9 §). Säätiölakiin perustuvat toimintakertomustiedot on esitettävä toimintakertomuksessa selvästi erillään kirjanpitolainsäädäntöön perustuvista toimintakertomustiedoista (otsikointi riittää, erillistä asiakirjaa ei vaadita).

Voimassa olevasta laista poiketen säätiölakiin ehdotetaan kirjanpitolakia täydentävää erityissäännöstä, jonka mukaan säätiön on laadittava konsernitilinpäätös, jos sillä on kirjanpitoa tarkoitetu määrävälillä toisessa kirjanpitovelvollisessa. Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus on ehdotuksen mukaan riippumatta siitä, harjoittaako emosäätiö liiketoimintaa tai täyttyvätkö kirjanpitolain konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuutta koskevat raja-arvot. Vain poikkeustapauksessa Kirjanpitolautakunta voi ehdotuksen mukaan myöntää hakemuksesta poikkeuksen konsernitilinpäätöksen laatimisesta. Muutoksen tarkoitus on edistää avoimuutta ja läpinäkyvyyttä sekä lisätä säätiön hallituksen ja viranomaisten tiedonsaantia säätiökonsernin kokonaisuudesta.

Ehdotetun voimaannpanolain 10 §:n mukaan tilinpäätöstä ja toimintakertomusta koskevia uusia vaatimuksia sovelletaan säätiön tilinpäätökseen ja kirjanpitoon viimeistään sillä tilikaudella, joka alkaa uuden lain tultua voimaan. Siirtymäsäännös koskee myös konsernitilinpäätösvelvollisuuden laajentamista.

1 §. Kirjanpitolain soveltaminen ja tilikausi. Voimassa olevaa oikeutta vastaavasti ehdotetaan, että tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen sovelletaan kirjanpitolain lisäksi,

mitä säätiölaissa on säädetty. Jos tilinpäätös tai toimintakertomus on laadittu kirjanpitolain vastaisesti, säätiön johdolle voi syntyä viittaus sääntöjen perusteella säätiölain mukainen vahingonkorvausvastuu.

Pykälän 2 momentin olettamassäänöksen mukaan säätiön tilikausi on kalenterivuosi, jollei säännöissä toisin määrätä. Olettamassäänös vastaa säätiökäytäntöä. Tilikauden määrittelyä koskeviin sääntömääräyksiin sovelletaan kirjanpitolakia.

2 §. *Toimintakertomus.* Voimassa olevaa lakia vastaavasti ehdotetaan, että säätiön on aina laadittava toimintakertomus. Ehdotus poikkeaa voimassa olevan lain 11 §:n 5 momentissa toimintakertomukselle asetetuista erityisistä sisältövaatimuksista. Säätiöiden toimintaa rahoitetaan merkittävässä määrin julkisten avustusten, julkisten palveluostojen sekä verovapaiden tulojen avulla. Säätiöiden ominaispiirteeseen kuuluu se, että säätiön lähipiiriin kuuluvat eivät jaa varoja merkittävässä määrin säätiöstä itselleen. Säätiön tarkoituksen toteutumisen valvomiseksi esitetään toimintakertomukseen pakottavia sisältövaatimuksia. Toimintakertomuksen sisältövaatimusten muutoksilla pyritään edistämään avoimuutta säätiöiden toiminnassa ja varojen käytössä. Käytännössä nämä vaatimukset helpottavat myös säätiön saaman julkisen rahoituksen ja muun tuen käytön seuranta.

Pykälän 1 momentin mukaan säätiön on aina laadittava vähintään kirjanpitolain 3 luvun 1 §:n 6 momentin mukainen toimintakertomus. Toimintakertomuksessa on siten aina esitettävä tiedot olennaisista tapahtumista tilikaudella ja sen päättymisen jälkeen ja arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä sekä selvitys tutkimus- ja kehitystoiminnan laajuudesta. Säätiö voi päättää laatia kirjanpitolain 3 luvun 1 §:n 5 momentin mukaisen laajan toimintakertomuksen ja sen on laadittava mainittu toimintakertomus, jos säätiö täyttää kirjanpitolaisissa asetetut kokorajoitukset. Jos säätiö laatii kirjanpitolain 3 luvun 1 §:n 5 momentin mukaisen toimintakertomuksen, tulee kertomuksessa esittää kaikki kirjanpitolain 3 luvun 1 §:n 5 momentin edellyttämät tiedot.

Kirjanpitolaisissa ja -asetuksessa säädetyn lisäksi toimintakertomuksessa tai kirjanpitolain salliessa tilinpäätöksen liitetiedoissa on

aina oltava myös säätiölaissa edellytetyt tiedot, joista säädetään tässä ja seuraavassa pykälässä. Lain vahvistamisen yhteydessä kirjanpitoasetuksen 2 luvun 8 §:n 5 momenttia on tarkoitus muuttaa siten, että pieninkin säätiön toimintakertomuksessa on oltava tiedot johdon palkkioista ja eläkesitoumuksista.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan toimintakertomuksessa on ilmoitettava, miten säätiö on tilikauden aikana toteuttanut tarkoitustaan. Toiminnan kuvaukseen sovelletaan olennaisuuden periaatetta eli toimintakertomuksessa kerrotaan keskeiset seikat siitä, miten tarkoitusta on edistetty tilikauden aikana.

Tarvittaessa säätiön rahoittajat ja yhteistyökumppanit voivat edellyttää tarkempien tietojen ilmoittamista toimintakertomuksessa tai esimerkiksi säätiön saaman avustuksen käytön raportoinnissa. Lisävaatimukset voivat koskea esimerkiksi yksityiskohtaisia tietoja siitä, miten säätiön tuloja ja varoja on käytetty toiminnan tarkoituksen toteuttamiseksi, säätiölle mahdollisesti asetettu määräajasta varojen käyttämiseksi ennen säätiön lakkauttamista, tietoja riskienhallinnan järjestelmän pääpiirteistä sekä toteutuneen toiminnan ja rahoituksen poikkeamista ja näiden syistä suhteessa toiminta- ja rahoitussuunnitelmiin ja talousarvioon.

Momentin 2 kohdan mukaan toimintakertomuksessa on ilmoitettava tiedot säätiön ja tämän lähipiiriin kuuluvien välisistä taloudellisista toimista sekä osittain tai kokonaan vastikkeettomista eduista. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa vaatimusta. Muutosta ehdotetaan lähipiirisääntöjen noudattamisen varmistamiseksi. Kokonaan tai osittain vastikkeettomien taloudellisten etujen ja säätiön ja lähipiiriläisten välisen muiden taloudellisten toimien läpinäkyvyyden vuoksi tarpeen, että niitä koskevat tiedot annetaan säätiön toimintakertomuksessa. Ilmoitusvelvollisuus koskee säätiön ja sen konserniyhteisön ja -säätiön toimielinten jäsenten, toimivan johdon ja tilintarkastajien lisäksi näiden perheenjäseniä ja näiden määräysvallassa olevia yhteisöjä ja säätiöitä. Ilmoitusvelvollisuus koskee lähipiiritoimia konsernisuhteen vuoksi lähipiiriin kuuluvien kanssa siinäkin tapauksessa, että säätiön ei tarvitse laatia konsernitilinpäätöstä.

Tämän kohdan perusteella toimintakertomuksessa on ilmoitettava myös 1 luvun 9 §:ssä tarkoitettujen tukisäätiön ja sukusäätiön ja sen lähipiirin välisistä toimista, mikä on tarpeen rajoitetulla vastuulla toimivan säätiön velkojien suojan kannalta.

Toisaalta ei ole välttämätöntä, että vastaavat tiedot ilmoitetaan säätiön ja edellä mainitun lähipiiriläisen muiden sukulaisten välisistä toimista. Viimeksi sanottu koskee myös säätiön ja sen sellaisten työntekijöiden välisiä toimia, jotka eivät asemansa perusteella voi vaikuttaa säätiön antamiin etuuksiin tai muiden taloudellisten toimien ehtoihin.

Tiedot on annettava taloudellisista toimista ja lähipiirille annetuista taloudellisista eduista riippumatta siitä, ovatko ne 1 luvun 2 §:n perusteella sallittuja vai ei. Säätiö voi olla myös kirjanpitoasetuksen 2 luvun 7 b §:n nojalla velvollinen antamaan liitetiedoissa tiedot säätiön ja tämän kirjanpitolaissa määritellyn lähipiiriin kuuluvien välisistä olennaisista liiketoimista. Kirjanpitoasetuksen säännös ei vapauta säätiötä ilmoittamasta toimintakertomuksessa kaikkia toimia, joita säätiön ja tässä pykälässä määritettyyn lähipiiriin kuuluvan henkilön välillä suoritetaan. Kirjanpitoasetus edellyttää tietoja säätiön ja lähipiirin välisistä liiketoimista. Säätiön ja lähipiirin väliset toimet eivät välttämättä ole liiketoimia, mistä johtuen kohdassa puhutaan yleisemmin taloudellisista toimista. Käsite sisältää kirjanpitoasetuksen liiketoimen käsitteen.

Kohdan mukaan toimintakertomuksessa on lisäksi ilmoitettava kaikki tässä tarkoitettujen lähipiirin saamat osittain tai kokonaan vastikkeettomat taloudelliset edut. Säännöksessä ei tarkoiteta kirjanpitoasetuksen perusteella ilmoitettavia palkkoja ja palkkioita sekä eläke-etuuksia, vaan muita johdon saamia taloudellisia etuja. Etuina on esimerkiksi mainittava johtoon kuuluvan saama apuraha tai avustus, säätiön omistaman omaisuuden käyttö- tai hallintaoikeus taikka kokonaan tai osittain vastikkeettomat matkat. Edun taloudellista arvoa ei tarvitse määrittää toimintakertomuksessa, jos etu ei ole arvomääräinen. Esimerkiksi säätiön omistaman kiinteistön käyttöä koskevan edun taloudellista arvoa ei tarvitse määrittää toimintakertomuksessa.

Pykälän 3 momentin mukaan lähipiiritöimien osalta on ilmoitettava lähipiirisuhteen

luonne, kuvaus toimesta ja taloudellisesta edusta sekä toimen tai muun taloudellisen edun raha-arvo. Tiedot voi antaa yhteenvertietoina kunkin 1 luvun 8 §:n 1 momentin alakohdassa tarkoitettujen joukon osalta jaoteltuna kokonaan tai osittain vastikkeettomiin etuihin ja muihin taloudellisiin toimiin.

Toimintakertomuksessa on 4 momentin mukaan annettava tiedot, jos säätiöstä on tullut tilikauden aikana emosäätiö. Emosäätiön määritelmästä säädetään 7 §:ssä. Toimintakertomuksessa on myös oltava selostus, jos säätiö on ollut vastaanottavana säätiönä sulautumisessa tilikauden aikana. Tietojenantovelvollisuus vastaa osakeyhtiöiden osalta osakeyhtiölain 8 luvun 7 §:n 1 momentin 1 kohtaa. Toimintakertomuksessa on annettava lisäksi selostus, jos säätiön sääntöjä on muutettu tilikauden aikana. Toimintakertomuksesta on käytävä ilmi olennaiset seikat sääntöjen muutoksesta.

Pykälän 5 momentin mukaan muut kuin tarkoituksen toteuttamiseksi harjoitettua toimintaa koskevat tiedot voidaan antaa vaihtoehtoisesti tilinpäätöksen liitetietoina, jollei kirjanpitolaissa toisin säädetä. Toimintaa koskevia tietoja pidetään niin tärkeinä, että niitä ei saa antaa liitetietona.

3 §. *Rahalainat, vastuut ja vastuusitoumukset.* Pykälässä säädetään toimintakertomuksessa esitettävistä rahalainaa, vastuuta ja vastuusitoumuksia koskevista tiedoista. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Voimassa olevan lain 10 §:n 2 momentin mukaan säätiön varoja ei saa antaa lainaksi momentissa määritellyille säätiön lähipiiriin kuuluville henkilöille. Lakiehdotuksessa on luovuttu voimassa olevan lain kaavamaisesta lainakiellosta. Ehdotuksen mukaan säätiön varoja voidaan lainata ja säätiön omaisuutta antaa vakuudeksi myös lähipiiriin kuuluvalla säätiön tarkoituksen ja toimintamuotojen mukaisesti taikka normaalein kaupallisin ehdoin osana sijoitustoimintaa tai säätiön säännöissä mahdollisesti sallittua muuta liiketoimintaa.

Ehdotuksen mukaan toimintakertomuksessa on aina ilmoitettava 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun lähipiiriin kuuluville annetut rahalainat, vastuut ja vastuusitoumukset on kuitenkin aina ilmoitettava toimintakertomuksessa, jos niiden yhteismäärä

ylittää 20 000 euroa tai viisi prosenttia säätiön taseen omasta pääomasta. Pykälässä säädettyillä vastuilla ja vastuusitoumuksilla tarkoitetaan kirjanpitoasetuksen 2 luvun 7 §:ssä säädettyjä vastuita ja vastuusitoumuksia. Pääasiallisia ehtoja ovat esimerkiksi tieto lainan saajasta, korosta, takaisinmaksuajasta ja vakuudesta sekä lähipiiriläisen puolesta annetun vakuuden osalta tiedot vastaavat tiedot vakuuden kattamasta lainasta, sen velallisesta ja vakuudesta ja sen ehdoista. Lisäksi tulisi antaa tieto siitä, miten tällaiset lainat, vastuut ja vastuusitoumukset liittyvät säätiön tarkoituksen toteuttamiseen ja varainhoitoon.

Työryhmän ehdotuksen mukaan säätiön kaiken toiminnan on edistettävä säätiön tarkoitusta ja etua sen toimintamuotojen mukaisesti ja vastikkeettomat erityiset taloudelliset edut säätiön lähipiiriin kuuluville on kielletty. Tämän vuoksi lakiehdotuksen yleissäännökset rajoittavat käytännössä voimassa olevan lain erityissäännöstä vastaavasti lainan ja vakuuden antamista lähipiiriläiselle tai tämän hyväksi. Varsinaiseen toimintaan liittyen säätiö voi antaa lainan, jos tarkoituksen ja toimintamuotojen mukaista olisi antaa vastaava avustus.

4 §. Konsernitilinpäätös. Pykälän 1 momentin mukaan konsernitilinpäätöksen laatimisessa on sen lisäksi, mitä muualla säädetään, noudatettava tämän lain säännöksiä. Voimassa olevassa säätiölaissa ei ole tätä pykälää vastaavia erityisiä konsernitilinpäätös-säännöksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan konsernin emosäätiön on aina laadittava konsernitilinpäätös. Säätiö on tämän perusteella siten konsernitilinpäätösvelvollinen vaikka kirjanpitolain 6 luvun edellytykset konsernitilinpäätöksen laatimisen velvollisuudelle eivät täyty.

Ehdotuksen mukaan emosäätiö voi hakea Kirjanpitolautakunnan kokonaan tai osittain vapautusta konsernitilinpäätöksen laatimisesta, jos konsernitilinpäätöksen laatiminen ei ole tarpeen oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi säätiön toiminnasta ja taloudellisesta asemasta ottaen huomioon säätiölain säännökset säätiön tarkoituksesta ja toiminnasta. Poikkeuksen myöntämiseen voi olla peruste esimerkiksi silloin, kun säätiön tytärasunto- ja kiinteistökiinteistöyhtiöiden toi-

minnan ja kirjanpito- ja tilinpäätöskäytännön vuoksi ei ole yleisperusteluiden 2.7 kohdassa mainittua tarvetta konsernitilinpäätöksen laatimiseen ja myös kirjanpitolain vaatimukset konsernitilinpäätöksen laatimatta jättämiselle ovat olemassa. Osittaisen poikkeuksen myöntämiseen voi olla peruste esimerkiksi silloin, kun konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus syntyy muun pienen tytärasunto- tai kiinteistöosakeyhtiön vuoksi ja säätiöllä on niin iso osakkuusyritys, että osakkuusyrityksen sisällyttäminen konsernitilinpäätökseen antaisi virheellisen kuvan säätiön toiminnasta ja taloudellisesta asemasta.

5 §. Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen rekisteröiminen. Pykälässä säädetään voimassa olevan lain 13 §:n 2 momenttia vastaavasti, että säätiön on toimitettava tilinpäätös ja toimintakertomus liitetietoineen ja tase-erittelyineen sekä tilintarkastuskertomus Patentti- ja rekisterihallitukselle rekisteröitäväksi. Määräaika tilinpäätöksen rekisteröimiseen on voimassa olevaa lakia vastaavasti kuusi kuukautta tilikauden päättymisestä. Rekisteröintivelvollisuus koskee myös konsernitilinpäätöstä. Konsernitilinpäätös sisältyy kirjanpitolain 6 luvun 1 §:n mukaan emosäätiön tilinpäätökseen.

Tilinpäätöksen rekisteröinnin laiminlyöminen seurauksista ja Patentti- ja rekisterihallituksen toimivallasta laiminlyönnin johdosta säädetään valvontaa koskevassa 14 luvussa.

6 §. Kirjanpitolautakunnan ohjeet ja lausunnot. Kirjanpitolain 8 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan kirjanpitolautakunta voi antaa viranomaisten, elinkeinonharjoittajien tai kuntien, järjestön taikka kirjanpitovelvollisen hakemuksesta ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain soveltamisesta. Pykälässä säädetään uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä vastaavasti siitä, että kirjanpitolautakunta voi antaa ohjeita ja lausuntoja myös säätiölaissa säädetystä tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevista säännöksistä.

7 §. Konserni. Pykälässä määritellään emosäätiö, tytäryhteisö ja konserni. Konsernisuhteen edellytyksenä olevan määräysvalan osalta pykälässä ehdotetaan viitattavaksi kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ään. Ehdotus vastaa kirjanpitolain 1 luvun 6 §:ää.

6 luku Sääntöjen muuttaminen

Luvussa säädetään säätiön sääntöjen (1 §) ja tarkoituksen muuttamisesta (2 §), säätiön määräaikaiseksi muuttamisesta (3 §), sääntöjen muuttamiseen liittyvästä kokouskutsusta (4 §) sekä sääntömuutoksen rekisteröinnistä (5 §). Keskeisiä muutoksia voimassa olevan lain 17 §:n verrattuna ovat ehdotetut vaatimukset säätiössä sääntömuutospäätöksen tekemistä toimielimestä ja muista päätösvaatimuksista ((1 § ja 2 §:n 4 ja 5 momentti) sekä tietyistä olosuhteiden muutoksista seuraava velvollisuus tarkoituksen muuttamiseen, tietyn edellytyksin mahdollisuus olennaisesti epätarkoituksenmukaiseksi muodostuneen tarkoituksen muuttamiseen ja perustajalle annettu mahdollisuus säätiötä perustettaessa poiketa laissa säädetyistä tarkoituksen muuttamisen edellytyksistä (2 §). Lisäksi olennainen muutos on säännöissä perustajalle tai määrätulle muulle annetun oikeuden rajoittamiseen vaadittava mainitun tahon suostumus (1 §:n 3 momentti). Lisäksi lupamenettelystä ehdotetaan luovuttavaksi myös sääntöjen muutoksen osalta.

Voimassa olevan lain mukaan sääntöjä voidaan muuttaa, jos se havaitaan tarpeelliseksi muuttuneiden olosuhteiden tai muiden syiden johdosta. Säätiöasetuksen 2 §:n mukaan sääntömuutosta koskevan hakemuksen yhteydessä on ilmoitettava muutoksen perusteena olevat syyt. Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista siten, että tavallista sääntömuutosta ei tarvitse enää perustella. Voimassa olevan lain muuttuneita olosuhteita ja muita syitä koskevalla edellytyksellä ei ole käytännössä ollut merkitystä ja perusteluvelvollisuus on lähinnä lisännyt sääntöjen muuttamisesta aiheutuvia kustannuksia. Koska esityksessä ehdotetaan luovuttavaksi lupamenettelystä sääntömuutoksen rekisteröimisen yhteydessä, ei ole tarpeen vaatia kaikkien sääntömuutosten perustelemista. Jos säännöissä on lisävaatimuksia sääntöjen muuttamiselle, niiden täytyminen on osoitettava sääntömuutosta koskevan rekisteri-ilmoituksen yhteydessä. Säätiön tarkoituksen muuttamista koskeva sääntömuutos on edelleen aina perusteltava tarkoituksen muuttamista koskevien edellytysten täyttymisen osoittamiseksi.

Ehdotuksessa on pyritty yhtäältä selventämään ja muuten helpottamaan sääntöjen muuttamisen edellytyksiä ja toisaalta suojaamaan säännöissä määrätuille tahoille annettuja erityisiä oikeuksia. Perustaja voi vastaisuudessa varautua säätiötä perustettaessa mahdollisiin säätiöympäristön muutoksiin varaamalla itselleen tai kolmannelle taholle oikeuden hyväksyä sääntöjen muutoksen tai määrätä tarkoituksen muuttamisesta laissa säädetyistä tarkoituksen muuttamisen edellytyksistä poikkeavalla tavalla. Erityisesti toiminnallisten säätiöiden toimintaympäristöissä tapahtuvat muutokset saattavat edellyttää myös tarkoituksen muuttamista. Samalla on kuitenkin pyritty suojaamaan säätiöiden perustajien, rahoittajien ja muiden yhteistyökumppaneiden luottamusta siihen, mihin säätiön varoja käytetään. Säätiöiden toimintaa rahoitetaan julkisilla avustuksilla sekä yksityisillä lahjoitusvaroilla. Säätiöt voivat saada toimintaansa myös verohelpotuksia, jos toiminta on järjestetty yleishyödyllisyyden edellyttämällä tavalla. Jos perustaja haluaa määrätä tarkoituksen muuttamista koskevista edellytyksistä laissa säädetyistä poikkeavasti, tästä on määrättävä säätiön säännöissä säätiötä perustettaessa. Perustajan säännöissä itselleen tai kolmannelle varaaman tarkoituksen muuttamista koskevan oikeuden vaikutus säätiön verotukseen määräytyy verolainsäädännön periaatteiden mukaisesti.

Säätiökäytännössä haasteeksi on saattanut muodostua perustajan tahdon sivuuttaminen silloin, kun säännöissä on annettu tietyille henkilöille erilaisia oikeuksia. Nykyisin on mahdollista muuttaa sääntöjä esimerkiksi siten, että säännöissä määrätulle taholle annettu oikeus hallituksen nimeämiseen on poistettu tai säätiön varojen jakamista säätiön purkautuessa koskevaa sääntömääräystä on muutettu vastoin säännöissä varoihin alun perin oikeutetun tahon tietoa tai tahtoa. Ehdotus turvaa tehokkaammin perustajan tahdon toteutumisen näissä tilanteissa.

Ehdotuksen mukaan sääntöjen muutos ei voimassa olevasta laista poiketen edellytä enää rekisteriviranomaisen lupaa. Sääntöjen muutos on rekisteriin tehtävä ilmoitusasia. Ilmoitusasian käsittelyn yhteydessä rekisteriviranomainen tarkistaa, että sääntöjen muuttamiselle on laissa ja säännöissä määrätty

edellytykset ja sääntömuutoksesta on päätetty laissa säädetyn ja säännöissä määrätyn mukaisesti.

1 §. Sääntöjen muuttaminen. Pykälässä on yleiset säännökset siitä, miten säätiön sääntöjä muuttamisesta päätetään. Hallituksen ja mahdollisen hallintoneuvoston on huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuutensa (1 luvun 4 §) perusteella nykyistä säätiökäytäntöä vastaavasti huolehdittava siitä, että säätiöllä on toimivat ja ajantasaiset säännöt. Voimassa olevaa oikeutta vastaavasti rekisteriviranomaisella ei ole harkintavaltaa sen suhteen, rekisteröidäänkö lain ja sääntöjen mukaisesti tehty sääntömuutos. Tarkoituksen muuttamista koskevista lisävaatimuksista säädetään 2 §:ssä.

Pykälän 1 momentin mukaan sääntöjen muuttamisesta päättää hallitus. Jos säätiöllä on hallintoneuvosto, päättää se sääntöjen muuttamisesta, jollei säännöissä määrätä, että hallitus päättää sääntöjen muuttamisesta. Näille toimielimille kuuluvaa päätösvaltaa ei voi siirtää muulle säätiön elimelle, toimitusjohtajalle, toimihenkilölle tai ulkopuoliselle taholle. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa nimenomaista säännöstä, mutta ehdotus vastaa säätiökäytäntöä.

Sääntöjen muuttaminen edellyttää, että päätöstä kannattaa yli puolet läsnä olevista jäsenistä, jollei säännöissä määrätä suuremmasta enemmistöstä (3 luvun 3 §) tai kysymys on tarkoituksen muuttamisesta, johon sovellettavista tiukemmista enemmistövaatimuksista säädetään 2 §:ssä. Säännöissä voi olla lisäedellytyksiä sääntöjen muuttamiselle. Sääntöjen tai yksittäisten sääntömääräysten muuttaminen voi esimerkiksi edellyttää toimielimen kaikkien jäsenten tai määränemmistön suostumusta. Säännöissä voi myös määrätä, että määränemmistöjänsääntöksiä ei voi muuttaa. Säännöissä voi myös määrätä, että tiettyä sääntömääräystä, kuten säätiön nimeä tai hallituksen nimittämistapaa, ei saa muuttaa. Jos säännöissä ei ole määrätty siitä, voiko kyseistä hallituksen nimittämistapaa koskevaa sääntömääräystä muuttaa, määräys voidaan poistaa sääntöjen muuttamista koskevien tämän pykälän säännösten mukaisesti. Säätiötä perustettaessa ja sääntöjä muutettaessa tuleekin huolella harkita, mitkä sääntömääräykset perustaja katsoo sellaisiksi, että olosuhteiden

muuttuessaakin niitä on aina noudatettava säätiön toiminnassa.

Tämän pykälän perusteella voidaan myös nykyaikaistaa sääntöjen tarkoituksimääräyksen kieliasua, jos muutos ei tarkoita määräyksen sisällön muuttamista, johon sovelletaan 2 §:ää.

Voimassa olevasta rekisterikäytännöstä poiketen sääntöjen muuttamisen edellytykseksi voidaan pykälän 2 momentin mukaan asettaa se, että muutokseen saadaan säännöissä määrätyn tahon suostumus. Ehdotuksen perusteella esimerkiksi perustaja itse voi varmistaa nykyistä joustavammin ja tehokkaammin sen, että hänen tahtoaan säätiön toiminnassa kunnioitetaan. Sääntöjen muuttaminen voi edellyttää säätiön elimen, toimihenkilön taikka ulkopuolisen tahon suostumusta. Ulkopuolinen taho voi olla ihminen, oikeushenkilö tai näiden määräämä. Tällaisen määräyksen poistamiseen tai rajoittamiseen vaaditaan 3 momentissa tarkoitettu suostumus.

Pykälän 3 momentin mukaan säännöissä perustajalle tai säännöissä määrätylle ihmiselle tai oikeushenkilölle annetun oikeuden muuttamiseen tai poistamiseen vaaditaan säätiön toimielimen päätöksen lisäksi oikeutetun tahon suostumus. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Voimassa olevaa lakia vastaavasti esimerkiksi säätiön hallinnon ja tilintarkastajien nimeäminen sekä toimielinten jäsenten ja tilintarkastajien lukumäärästä päättäminen voidaan antaa säätiön säännöissä perustajalle tai määrätylle muulle taholle. Voimassa olevasta rekisterikäytännöstä poiketen ehdotetaan, että perustajalle tai säännöissä määrätylle taholle voidaan antaa vaikutusvaltaa myös muussa säätiön toimintaan liittyvässä asiassa. Säännöissä voidaan esimerkiksi määrätä, että sääntöjen tai edunsaajaa koskevan määräyksen muuttaminen, sulautumista ja purkautumista koskevien edellytysten määrääminen taikka määrätyn omaisuuden luovuttaminen edellyttää perustajan tai säännöissä määrätyn tahon suostumusta. Määrätyllä taholla tarkoitetaan säännöissä yksilöityä ihmistä tai oikeushenkilöä. Määrätyllä taholla ei tarkoiteta esimerkiksi tarkoituksessa määriteltyä laajaa edunsaajajoukkoa, jollei säännöissä muuta määrätä. Säännöissä määrätyn edunsaajajoukon edun-

valvontajärjestöllä ei ole momentissa tarkoitettua oikeutta, jollei säännöissä nimenomaisesti näin määrätä. Määrätyllä taholla ei myöskään tarkoiteta ihmisryhmää, jossa henkilöt voivat ajan ja tilanteen mukaan vaihdella, esimerkiksi määrätyn oikeushenkilön henkilöstöä, jollei säännöissä nimenomaisesti toisin määrätä. Määrätty taho voi olla säätiön organisaatioon kuuluva tai siihen nähden ulkopuolinen henkilö. Jos taho, jolle oikeus on säännöissä annettu, ei enää ole eli jos säännöissä määrätty yksityishenkilö on kuollut tai yhteisö taikka säätiö purkautunut, oikeus ei siirry kolmannelle, jollei säännöissä nimenomaisesti niin määrätä. Säännöstä sovelletaan lain voimaantulon jälkeen kaikkiin säätiöihin.

Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä, jota ehdotetaan sääntöihin perustuvien erityisten oikeuksien säilyttämisen helpottamiseksi.

Lisäksi ehdotetaan, että säätiön toimielimen jäsenen toimikauden pidentämiseen yli seitsemäksi vuodeksi, elinajaksi tai muuksi toistaiseksi jatkuvaksi toimikaudeksi vaaditaan perustajan suostumus. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä.

Käytännössä toimielimen jäsenten toimikausien muuttamiseen voi olla perusteltu tarve säätiön toiminnan aikana esimerkiksi säätiön toiminnan kehittymisen kannalta tarpeellisen jatkuvuuden varmistamiseksi tai toimikauden yhteensovittamiseksi säätiön edunsaajan vastaavan elimen jäsenten toimikauden kanssa. Toisaalta toimikauden merkittävä pidentäminen tai muuttaminen toistaiseksi jatkuvaksi voi käytännössä muuttaa olennaisesti säätiön hallintoon ja valvontaan liittyviä sisäisiä voimasuhteita tavalla, joka ei ole omiaan edistämään säätiön tarkoituksen toteutumista. Erityissäännöstä ehdotetaan säätiön tarkoituksen toteutumisen ja hyvän hallinnon edistämiseksi.

Pykälän 4 momentin mukaan sääntöjen muuttaminen siten, että perustajan 7 luvun 1 §:ssä tarkoitettua moiteoikeutta rajoitetaan, edellyttää perustajan suostumuksen. Ehdotuksen tarkoitus on varmistaa perustajan moiteoikeuden pysyvyys silloin, kun sitä ei ole poistettu säätiötä perustettaessa.

2 §. Säätiön tarkoituksen muuttaminen. Pykälässä säädetään säätiön tarkoituksen

muuttamista tarkoittavaa sääntömuutosta koskevista lisävaatimuksista. Pykälän 1 momentin pääsääntö säätiön tarkoituksen muuttamisesta muuttuneiden olosuhteiden vuoksi poikkeaa voimassa olevan lain 17 §:n 2 momentista siten, että ehdotuksen mukaan tässä tarkoitettujen muuttuneiden olosuhteiden valitessa säätiön hallitus ja hallintoneuvosto ovat velvollisia ryhtymään toimiin tarkoituksen muuttamiseksi.

Tarkoituksen muuttamista koskevista edellytyksistä on poistettu mahdollisuus muuttaa tarkoitusta, jos sen toteuttaminen on hyvien tapojen vastaista. Hyvän tavan vastaisuuteen liittyvää muutosmahdollisuutta on pidetty ongelmallisena perustuslain kannalta, koska tällöin rekisteriviranomaisen harkintavallan käyttämisestä ei määritetä voimassa olevien periaatteiden mukaisella riittäväällä tarkkarajaisuudella. Hyvän tavan vastaisuutta koskevista muutosedellytyksestä ehdotetaan luovuttavaksi. Muilta osin tarkoituksen muuttamista koskevien lakisääteisten edellytysten sisältöä ei ehdoteta muutettavaksi. Tämän momentin perusteella säätiön tarkoitusta voidaan siten muuttaa vain, jos säätiön varojen käyttäminen sille määrättyyn tarkoitukseen on mahdotonta tai olennaisesti vaikeutunut, kokonaan tai huomattavalta osalta hyödytöntä taikka lain vastaista. Tarkoitusta voidaan muuttaa myös tilanteessa, jossa säätiön varojen käyttäminen sille määrättyyn tarkoitukseen on varojen vähyden vuoksi kokonaan tai huomattavalta osalta hyödytöntä, vaikka momentissa ei nimenomaisesti mainita varojen vähäisyyttä hyödyttömyyden perusteena. Voimassa olevan lain nimenomaisessa säännöksessä säädetään vain mahdollisuudesta tarkoituksen muuttamiseen eikä voimassa olevassa laissa ole johdon huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuudesta nimenomaista säännöstä vaikka tällainen velvollisuus on voimassa nykyisinkin. Säätiön johdon huolellisuus- ja lojaliteettiperiaatteen mukaista on, että säätiön johdon on pyrittävä muuttamaan sääntöjen tarkoituserästä silloin, kun tarkoituksen toteuttaminen on mahdotonta tai olennaisesti vaikeutunut taikka huomattavalta osalta hyödytöntä taikka lain tai hyvien tapojen vastaista. Muussa tapauksessa säätiön varat eivät enää tule käytetyksi hyödyllisellä tavalla. Nimenomaista säännöstä ehdotetaan

sen selventämiseksi, miten johdon yleisiä velvollisuuksia sovelletaan säätiön tarkoituksen muuttamiseen. Käytännössä on säätiöitä, joiden tarkoitusta ei enää ole tai on pääosin lakannut tai muuttunut merkityksettömäksi.

Sääntömuutoksen rekisteröinnin yhteydessä rekisteriviranomainen arvioi, täyttyvätkö momentissa mainitut tarkoituksen muuttamisen edellytykset. Käytännössä on varsin tavallista, että säätiön tarkoitusta koskevan sääntömääräyksen tarkoitus on vain kieliasun nykyaikaistaminen sisältöä muuttamatta. Tällainen sääntömuutos voidaan rekisteröidä ilman, että edellä mainitut edellytykset täyttyvät. Rekisteriviranomainen arvioi viimeksi mainitun sääntömuutoksen rekisteröinnin yhteydessä, onko kysymys vain kieliasun muutoksesta.

Säätiön toimintamuotoja koskevan sääntömääräyksen muuttamiseen sovelletaan lähtökohtaisesti luvun 1 pykälää. Käytännössä säätiön tarkoitus ja toimintamuodot voivat olla sillä tavoin erottamattomia, että tietynlainen toimintamuodon muutos voi käytännössä vaikuttaa olennaisesti myös säätiön tarkoitukseen ja sen toteutumiseen. Jos esimerkiksi säätiön tarkoituksena on omistaa historiallisesti arvokas tiettyyn toimintaan liittyvä kiinteistö ja toimintamuotona ylläpitää kiinteistöllä harjoitettuun toimintaan liittyvää yleisölle avointa museota, toimintamuodon muuttamiseen esimerkiksi päiväkodin tai senioritalon pitämiseksi voi olla syytä soveltaa tarkoituksen muuttamista koskevia vaatimuksia.

Käytännössä tarkoituksen tai toimintamuotojen muuttamista koskevaa päätöstä tehtäessä on otettava huomioon myös säätiöllä mahdollisesti olevien määrätarkoituksien rahastojen sääntöjen määräykset, jos tällaisen rahaston säännöissä ei ole varauduttu säätiön tarkoituksen tai toimintamuotojen muuttamiseen.

Pykälän 2 *momentin* mukaan säätiön tarkoitusta voidaan muuttaa myös, jos säätiön varojen käyttäminen sille määrättyyn tarkoitukseen on olosuhteiden muuttumisen vuoksi olennaisesti epätarkoituksenmukaista ja tarkoituksen muuttaminen on säätiön varojen tehokkaan ja tuloksellisen käytön edellytys.

Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Käytännössä säätiöillä on — ainakin kansantalouden kannalta — perusteltuja

tarpeita tarkoituksensa muuttamiseen myös sen vuoksi, että tarkoitus on muuttunut olennaisesti epätarkoituksenmukaiseksi. Toisella puolella on tietenkin säätiön perustamisasiakirjoista ilmenevä perustajan tahto, jota pidetään ensisijaisena. Muutoksen tarkoituksena on helpottaa säätiövarallisuuden tehokasta ja tuloksellista käyttöä ja säätiöiden toiminnan kehittämistä toimintaympäristön muuttuessa olennaisesti.

Sääntömuutoksen rekisteröinnin yhteydessä rekisteriviranomainen arvioi, täyttyvätkö momentin mukaiset tarkoituksen muuttamisen edellytykset. Yleensä voi olla tarpeen lähinnä tarkoituksen laajentaminen esimerkiksi sen vuoksi, että tarkasti ottaen tavoitetta ei enää ole tai sen merkitys on vähentynyt olennaisesti (esimerkiksi yleisen terveydenhuollon kehityksen vuoksi tiettyä sairautta, jonka torjuminen on säätiön tarkoitus, ei enää ole tai siihen on olemassa sellainen tehokas hoitomuoto, jonka saattamiseen yleisön saataville ei tarvita säätiön panosta) tai sen vuoksi, että varallisuuden huomattavan kasvun vuoksi säätiöllä olisi varoja myös muun, alkuperäistä tarkoitusta lähellä olevan tarkoituksen toteuttamiseen. Jälkimmäisen kaltaisissa tilanteissa tarkoituksen laajentaminen tulisi toteuttaa siten, että alkuperäisen tarkoituksen toteuttaminen jatkuu edelleen (tarkoituksen laajennus muotoillaan säännöissä siten, että ”säätiön tarkoituksena on X (= alkuperäinen tarkoitus) ja Y (alkuperäistä lähellä oleva ”lisätarkoitus”). Jälkimmäisessä tapauksessa ei ole hyväksyttävää muuttaa sääntöjä siten, että tarkoitus on X tai Y. Tämänkin momentin soveltamisen kannalta voi olla merkitystä myös sillä, suostuvatko perustajat tarkoituksen muuttamiseen.

Pykälän 3 *momentin* mukaan uusi tarkoitus ei voi voimassa olevaa lakia vastaavasti poiketa olennaisesti alkuperäisestä, säätiölle sitä perustettaessa määrätystä tarkoituksesta. Jos tarkoitusta on muutettu ja muutettua tarkoitusta myöhemmin muutetaan, uusi tarkoitus ei voi olennaisesti poiketa säätiötä perustettaessa määrätystä alkuperäisestä tarkoituksesta.

Pykälän 4 *momentin* mukaan säätiötä perustettaessa säännöissä voi määrätä toisin 1—3 momentissa säädetyistä tarkoituksen muuttamisen edellytyksistä. Ehdotuksen mu-

kaan säännöissä voi määrätä, millä edellytyksillä ja missä laajuudessa säätiön tarkoitusta voidaan myöhemmin muuttaa. Säännöissä muutoksen edellytyksiä ja uuden tarkoituksen suhdetta alkuperäiseen tarkoitukseen voi sekä lieventää että tiukentaa. Säännöissä voi esimerkiksi määrätä, että säätiön tarkoitusta voidaan muuttaa, jos tarkoituksen toteuttaminen on tullut epätarkoituksenmukaiseksi, tietty olosuhde toteutuu tai perustaja taikka säännöissä määrätty taho suostuu tarkoituksen muuttamiseen. Säännöissä voi myös määrätä, että perustaja voi säätiön elinkaaren aikana päättää, millä edellytyksillä säätiön tarkoitusta voidaan muuttaa. Ehdotus helpottaa säätiön perustamista alun perin rajattua tarkoitusta varten, kun perustaja voi säännöissä varautua olosuhteiden muutoksiin. Ehdotus antaa uusia keinoja toimintaympäristön muutosten vaikutusten huomioon ottamiseen ja lisää oikeusvarmuutta sekä säätiön perustajien että myöhempien lahjoittajien ja säätiön sidosryhmien kannalta. Selvyyden vuoksi säännöksestä käy nimenomaisesti ilmi, että perustajan

Säätiön rekisteröinnin jälkeen ottaa tällaista sääntömääräystä voidaan muuttaa tai se voidaan poistaa siten kuin 5 momentissa säädetään.

Pykälän 5 momentin mukaan päätökseen 1 momentissa tarkoitettua tarkoituksen muuttamisesta vaaditaan enemmistö sääntöjen muuttamisesta päättävän toimielimen kaikista jäsenistä. Pykälän 2 ja 4 momentissa tarkoitettuun päätökseen säätiön tarkoituksen muuttamisesta vaaditaan vähintään kolme neljäosan kannatus toimielimen kaikista jäsenistä. Voimassa olevan lain 17 §:n 2 momentin mukaan päätös säätiön tarkoituksen muuttamisesta on tehtävä vähintään kolmen neljäosan ääntenemmistöllä, jollei säätiön säännöissä määrätä toisin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua päätöksen osalta ehdotetaan enemmistön laskemista kaikista toimielimen jäsenistä sen vuoksi, että päätös tarkoituksen muuttamisesta on periaatteellinen ja erityisen merkittävä säätiön toiminnan ja johdon huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuuden kannalta. Pykälän 2 ja 4 momentissa tarkoitettua päätöksen osalta ehdotetaan pakottavaa määränemmistövaatimusta päätöksen erityisedellytysten täytty-

misen varmistamiseksi, koska näiden edellytysten täyttyminen voi riippua jossain määrin myös hallituksen kunkin jäsenen henkilökohdaisista arvostuksista ja tarkoituksen muuttamista koskevan erityisen päätösvaatimuksen tarkoitus on edistää säätiön toiminnan vakautta ja säännöistä ilmenevän perustajan tahdon mukaisuutta. Pykälän 1 momentissa tarkoitettua päätöksen osalta ei ehdoteta määränemmistövaatimusta, koska velvollisuus tarkoituksen muuttamiseen perustuu viime kädessä johdon yleisiin velvollisuuksiin joiden täyttämistä määränemmistövaatimus voisi tarpeettomasti vaikeuttaa. Säännöissä voi myös määrätä, että tarkoituksen muuttaminen edellyttää suurempaa enemmistöä tai että tarkoitusta ei voi muuttaa lainkaan. Tarkoituksen muuttamista koskevaa pakottavaa määränemmistövaatimusta sovelletaan lain voimaantulon jälkeen kaikkiin säätiöihin.

Jos perustaja on säätiötä perustettaessa määrännyt säännöissä tarkoituksen muuttamista koskevista edellytyksistä toisin kuin pykälän 1—3 momentissa, tällaisen määräyksen voi ehdotuksen mukaan poistaa vain toimielimen kaikkien jäsenten yksimielisellä päätöksellä, jollei perustaja ole määrännyt säännöissä muuta päätösvaatimuksen osalta. Perustaja voi esimerkiksi määrätä, että tarkoituksen edellytyksiä koskevaa määräyksen voi poistaa määränemmistöllä. Tarkoituksen muuttamisen edellytyksiä ei siten voi lieventää eikä tiukentaa säätiön toiminnan aikana muuten kuin poistamalla säätiön perustamisvaiheessa sääntöihin otettu erityismääräys. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä, joka liittyy 4 momenttiin.

3 §. Säätiön määräaikaiseksi muuttaminen. Pykälään ehdotetaan otettavaksi voimassa olevan lain 17 §:n 3 momenttia vastaava säännös säätiön määräaikaiseksi muuttamisesta.

4 §. Kokouskutsu. Pykälässä säädetään kokouskutsua koskevasta sisältövaatimuksesta, kun kokouksessa päätetään säätiön sääntöjen muuttamisesta. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä, jota ehdotetaan säätiön kannalta erityisen merkittävän päätöksen tekemisen toimielimen jäsenten oikeuksien ja velvollisuuksien korostamiseksi.

Ehdotuksen mukaan päätöstä sääntöjen muuttamisesta ei saa tehdä, jos kokouskut-

sussa ei ole mainittu asiasta. Kutsussa on mainittava muutoksen pääasiallinen sisältö. Riittävää on, että sääntömuutosehdotus liitetään kokouskutsuun tai että kutsussa on muutoksen pääasiallinen sisältö. Säännöstä sovelletaan kaikkiin sääntöjen muutoksiin. Vaatimuksesta voi poiketa päätöksen tekevän toimielimen kaikkien jäsenten suostumuksella. Säännös vastaa uudemmassa yksityisiä yhteisöjä koskevassa lainsäädännössä kokouskutsun sisällölle asetettuja vaatimuksia.

5 §. Sääntömuutoksen rekisteröinti. Pykälässä säädetään sääntömuutoksen rekisteröimisestä. Ehdotus poikkeaa voimassa olevan lain 17 §:n 1 momentista siten, että ehdotuksen mukaan sääntöjen muutos ei ole enää hakemusasia vaan rekisteritietoja koskeva muutositmoitusasia.

Pykälän 1 momentin mukaan sääntöjen muutos on ilmoitettava viivytyksettä rekisteröitäväksi. Voimassa olevan lain 17 §:n 4 momenttia vastaavasti sääntöjen muutosta ei saa noudattaa ennen kuin muutos on merkitty rekisteriin.

Pykälän 2 momentin mukaan rekisteriviranomainen tarkistaa muutosilmoituksen käsittelemisen yhteydessä, että sääntöjen muutokselle on laissa ja säätiön säännöissä asetett edellytykset ja että päätös sääntöjen muuttamisesta on tehty lain ja säätiön sääntöjen mukaisesti. Ehdotus vastaa tältä osin nykyistä lupahakemuksen käsittelemistä rekisteriviranomaisessa.

III OSA Seuraamukset ja oikeussuojat

7 luku Päätöksen moite

Luvussa säädetään päätöksen moittimisesta (1 §), mitättömästä päätöksestä (2 §) ja moitekanteen johdosta annettavan tuomion sisällöstä (3 §). Luvun säännöksillä selvennetään oikeustilaa sen osalta, miten säätiön päätöksiä voi säätiölain mukaan moittia. Voimassa olevassa laissa ei ole päätöksen moitetta koskevia normeja.

Ehdotuksen mukaan hallintoneuvoston ja hallituksen päätöstä voi kanteella moittia sen julistamiseksi pätemättömäksi tai mitättömäksi. Luvussa määritetään kanteen nostamiseen oikeutetut, mitättömän ja määrääjassa

moitittavan päätöksen raja ja moitekanteen nostamisen määräaika.

Päätöksen moittimisesta koskevalla sääntelyllä lisätään toimielinten jäsenten sekä perustajan mahdollisuuksia vaikuttaa säätiön päätösten lain- ja sääntöjenmukaisuuteen. Säännöksillä lisätään perustajan mahdollisuuksia varmistua siitä, että, että säätiön varat käytetään säännöissä määrättyyn tarkoitukseen ja että toiminnassa otetaan huomioon myös sääntöjen määräykset.

Patentti- ja rekisterihallituksella ei ole oikeutta moittia säätiön toimielinten päätöksiä. Toisaalta valvovalla viranomaisella on ehdotetun 14 luvun 9 §:n 1 momentin mukaan oikeus määrätä hallitus ryhtymään toimiin oikein aikansaamiseksi tai kieltää virheellisen päätöksen täytäntöönpano. Patentti- ja rekisterihallitus voi myös nostaa 8 luvun 5 §:n mukaan vahingonkorvauskanteen hallituksen ja hallintoneuvoston jäsentä tai toimitusjohtajaa vastaan säätiölle aiheutetusta vahingosta. Patentti- ja rekisterihallituksen valvonta on jälkikäteistä säätiön toiminnan laillisuusvalvontaa. Se, että säätiön päätöstä ei ole moitittu, ei sellaisenaan vaikuta viranomaisen käytössä oleviin valvontakeinoihin.

Oikeudenkäyntikulujen osalta moitekanteen osapuolten vastuu määräytyy oikeudenkäymiskaaren (4/1734) mukaan.

Toimitusjohtajan, säätiön mahdollisten muiden elinten, kuten toimikuntien, työryhmien, ja säätiön henkilöstön päätöksiä ei voi moittia tämän luvun säännösten perusteella.

1 §. Päätöksen moittiminen. Voimassa olevassa laissa ei ole säännöksiä säätiön toimielimen päätöksen moittimisesta. Käytännössä epäselvänä on pidetty sitä, onko jollakin taholla oikeutta moittia säätiön toimielimen päätöstä. Hallituksen päätöksen moittimisesta ja mm. hallituksen jäsenen moiteoikeudesta säädetään voimassa olevassa yhdistyslaissa (33—34 § ja KKO 2013:81). Käytännössä yhdistyksen hallituksen päätöksiä koskevasta moittimismahdollisuudesta ei tiettävästi ole aiheutunut käytännössä ongelmia. Mahdollisuus moitekanteen nostamiseen on myös säätiössä tarpeen, koska hallituksen yksittäisillä jäsenillä on aina ainakin valvontavastuu koko hallituksen toiminnasta. Hallituksen jäsenen moiteoikeuden sääntelystä seuraa, että hallituksen toimintaa lain tai sääntöjen vastaisena

pitävällä hallituksen jäsenellä on muitakin vaihtoehtoja kuin eroaminen hallituksesta. Moitemahdollisuus voi käytännössä vaikuttaa Patentti- ja rekisterihallituksen valvontaan siten, että viranomainen olettaa säätiön hallituksen jäsenten ensisijassa huolehtivan virheellisen toiminnan edellyttämistä korjaustoimenpiteistä viime kädessä kanneteitse. Kanneoikeuden tavoitteena on kuitenkin vain hallituksen yksittäisen jäsenen vaikutusmahdollisuuksien parantaminen eikä säätiövalvonnan korvaaminen. Kanteen ajamisesta aiheutuvat oikeudenkäyntikulut ja riski vastapuolen kulujen korvaamisesta voivat käytännössä rajoittaa merkittävästi kanneoikeuden käyttöä.

Oikeustilan selventämiseksi lakiin ehdotetaan säännöksiä päätöksen moittimisesta. Päätöksen moittimisella tarkoitetaan kanteen nostamista päätöksen julistamiseksi pätemättömäksi. Ehdotuksen mukaan säätiön hallintoneuvoston ja hallituksen päätöksiä voi moittia nostamalla moitekanteen kärjäoikeudessa.

Oikeus moittia hallintoneuvoston ja hallituksen päätöksiä on *1 momentin* mukaan hallintoneuvostolla ja hallituksella ja niiden jäsenellä sekä perustajalla. Jos toimielimen jäsen on osallistunut päätöksen tekemiseen tai perustaja on hyväksynyt päätöksen, myötävaikuttamisen merkitys kanneoikeuteen ratkaistaan yleisten yhteisö- ja sopimusoikeudellisten periaatteiden perusteella. Vaikka toimitusjohtajalla ei ole moiteoikeutta tämän lain perusteella, hänen on kuitenkin otettava huomioon, että lain mukaan pätemättömyydestä ei saa panna täytäntöön, ja viime kädessä erottava tehtävästään välttääkseen henkilökohtaisen vastuun.

Moitekanne voidaan nostaa *1 momentin 1 kohdan* mukaan säätiön päätöksen kumoamiseksi, jos toimielimen päätöksenteossa ei ole noudatettu lain tai säätiön sääntöjen menettelyä koskevia määräyksiä ja menettelyvirhe on voinut vaikuttaa päätöksen sisältöön. Tällainen tilanne on esimerkiksi silloin, kun esteellinen jäsen on osallistunut päätöksentekoon tai päätökseen vaadittava enemmistö on laskettu väärin tai on sovellettu väärää enemmistövaatimusta. Jos virhe osoitetaan tapahtuneen, moiteoikeudenkäynnissä lähtökohtaisesti säätiöllä on velvollisuus

osoittaa, että virheellä ei ole ollut vaikutusta päätöksen sisältöön. Jos virheellä ei ole ollut merkitystä päätöksen sisältöön, menettelyvirhe ei aiheuta päätöksen pätemättömyyttä.

Pykälän *1 momentin 2 kohdan* mukaan säätiön päätöstä voidaan moittia, jos päätös on muuten tämän lain tai säätiön sääntöjen vastainen. Tällainen virhe voi olla esimerkiksi päätös muun kuin säännöissä määrätyn toimintamuodon mukaisen toiminnan harjoittamisesta.

Muun lain rikkomisesta voi seurata päätöksen tekemiseen tai täytäntöönpanoon osallistuneelle säätiön toimielimen jäsenelle ja toimitusjohtajalle vahingonkorvausvastuu tämän tai muun lain perusteella ja rangastusvastuu muun lain perusteella. Lisäksi muun lain vastaisen päätöksen täytäntöönpanoon liittyvän toimen pätevyys suhteessa sivulliseen sovelletaan *3 luvun 25 §:ää*.

Moitekanne on nostettava *2 momentin* mukaan kolmen kuukauden kuluessa päätöksen tekemisestä. Jos kannetta ei nosteta määräajassa, päätös on pätevä. Määräaika on pakottava, joten sitä ei voi sääntöjen määräyksellä muuttaa. Perustajan tai muun kanteen nostamiseen oikeutetun tietoisuudella päätöksestä tai sen sisällöstä ei ole vaikutusta määräajan kulumiseen.

Pykälän *3 momentin* mukaan säännöissä voidaan poistaa tai rajoittaa perustajan moiteoikeutta säätiön perustamisvaiheessa ja toiminnan aikana. Säätiön toiminnan aikana perustajan moiteoikeuden poistamiseen tai rajoittamiseen vaaditaan perustajan suostumus (ks. *6 luvun 1 §:n 4 momentti*).

Pykälän *4 momentin* mukaan säännöissä voi määrätä, että määrätyllä taholla on oikeus moittia säätiön hallintoneuvoston ja hallituksen päätöksiä *1 momentissa* mainituilla perusteilla ja *2 momentissa* säädetyssä ajassa. Kanteen nostamiseen oikeutetun voi säännöissä määrätä nimenomaisesti tai säännöissä voidaan muutoin määrätä perusteista, joilla kanteen nostamiseen oikeutettujen piiri määrittyy. Kanteen nostamiseen oikeutettu voi olla säätiöön luottamustoimi- tai työsuhteessa taikka muutoin säätiön toiminnassa mukana oleva henkilö tai säätiöön nähden ulkopuolinen taho. Moiteoikeus voidaan antaa laajalle joukolle, kuten esimerkiksi kaikille säätiön tarkoituksessa määrätuille edunsaajille tai

yksittäisille tahoille, kuten esimerkiksi tiettyä toimialaa edistävän säätiön suurimmalle toimialajärjestölle. Jos kanteen nostamiseen oikeutettu on määrätty säännöissä nimenomaisesti, oikeus ei siirry yleisseuraantona kolmannelle esimerkiksi moiteoikeuden haltijan sulautumisessa, jollei säännöissä muuta määrätä. Perustajankaan perillisillä ei ole moiteoikeutta, jollei säännöissä toisin määrätä.

Jos moiteoikeus on annettu säännöissä yksilöidylle taholle, moiteoikeuden poistaminen tai rajoittaminen edellyttää 6 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan kyseisen henkilön suostumusta. Jos moiteoikeus on annettu laajalle, ennalta rajoittamattomalle joukolla, sääntöjä voidaan tältä osin muuttaa normaalin sääntömuutoksen mukaisesti, jollei säännöissä ole muuta määrättyä.

Pykälän 5 momenttiin ehdotetaan selvyden vuoksi säännöstä, jonka mukaan Patentti- ja rekisterihallituksen oikeudesta puuttua lainvoimaiseen päätökseen säädetään valvontaa koskevassa 14 luvussa. Omistajatahon puuttumisen johdosta on perusteltua, että Patentti- ja rekisterihallituksella on valta puuttua säätiössä tehtyyn päätökseen vielä jälkikäteen 14 luvussa säädetyn mukaisesti vaikka päätöksestä ei ole nostettu moitekannetta määräajassa.

2 §. Mitätön päätös. Voimassa olevasta laissa ei ole säännöksiä päätöksen mitättömyydestä. Myös tältä osin ehdotetaan lakiin oikeustilan selkeyttämiseksi nimenomaiset säännökset päätöksen mitättömyydestä. Mitätöntä päätöstä ei tarvitse moittia 1 §:n mukaisessa määräajassa. Päätös on moitekanteesta riippumatta mitätön, jos se loukkaa sivullisen oikeutta. Toisaalta mitättömyyden saattaa korjautua yleisten yhteisöoikeudellisten periaatteiden mukaisesti, jos mitättömyyteen ei vedota kohtuullisen ajan kuluessa (ks. tarkemmin esim. HE 109/2005, s. 193).

Päätöksen mitättömyys voi koskea hallintoneuvoston tai hallituksen päätöstä. Ehdotettua säännöstä ei sovelleta toimitusjohtajan päätöksiin. Mitättömän päätöksen täytäntöönpanosta voi seurata vahingonkorvausvastuu täytäntöönpanoon osallistuvalla.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan päätös on mitätön, jos päätöksentekijältä on esitetty mahdollisuus osallistua päätöksen tekemiseen jättämällä kokouskutsu toimitta-

matta tai jos kokouskutsua koskevia säännöksiä on olennaisesti rikottu. Kohta koskee ainoastaan kutsuun liittyvää virhettä. Siten mitättömyyttä ei yleensä aiheuta esimerkiksi kokousasiakirjojen lähettämiseen liittyvät virheet. Vaikka kokouskutsua koskevia säännöksiä ja määräyksiä ei ole noudatettu, kaikki toimielimen jäsenet voivat yksimielisenä tehdä päätöksiä, jolloin voi kutsua koskevien vaatimusten sivuuttamisen ei voi vedota. Jos menettelyvirhe ei ole voinut vaikuttaa päätöksen sisältöön, virhe ei johda päätöksen mitättömyyteen. Myös mitättömyyden osalta on lähtökohtaisesti säätiöllä velvollisuus osoittaa, että virheellä ei ole ollut vaikutusta päätöksen tekemiseen, jos virheen osoitetaan tapahtuneen. Kohta vastaa sisällöltään uudempaa yhteisölainsäädäntöä (esimerkiksi osakeyhtiölain 21 luvun 2 §:n 1 momentin 1 kohta), mutta sen soveltamisessa on otettava huomioon, että säätiölaissa ei säädetä eikä säännöissä usein määrätä tarkemmin esimerkiksi kokouskutsuajasta.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan päätös on mitätön, jos päätökseen ei ole saatu päätöksen tekemisen edellytykseksi laissa säädetyn tai säännöissä määrätyn tahon suostumusta. Esimerkiksi jos sääntöjen mukaan tietyn sääntömääräyksen muuttamiseen vaaditaan perustajan suostumus (6 luvun 1 §:n 2 momentti), ilman suostumusta tehty päätös tällaisesta sääntömuutoksesta on lähtökohtaisesti mitätön. Vastaavasti jos säätiön ulkopuolisella taholla on oikeus valita säätiön hallituksen jäsen tai tilintarkastaja ja tällainen oikeus päätetään poistaa ilman oikeutetun tahon suostumusta (6 luvun 1 §:n 3 momentti), päätös sääntöjen muuttamisesta on lähtökohtaisesti mitätön. Kohdan soveltamisen edellytyksenä on, että suostumus on tosiasiallisesti saatavissa. Jos säännöissä määrätty taho on kuollut tai lakannut, suostumuksen puute ei aiheuta päätöksen mitättömyyttä. Jos suostumus pitäisi saada vajaavaltaiselta, hänen edustajansa toimivalta määräytyy edunvalvontaa koskevan lainsäädännön perusteella. Kohta poikkeaa uudemmassa yhteisölainsäädännöstä siten, että ehdotuksen mukaan myös säännöissä edellytetyn suostumuksen puuttuessa päätös on mitätön. Uudemman yhteisölainsäädännön mukaan tällaista päätöstä on moitittava määräajassa (esim. osake-

yhtiölain 21 luvun 2 §:n 2 kohta). Yhteisö-lainsäädäntöä pidemmälle menevää sääntelyä ehdotetaan, koska yhtäältä säännöissä edellytetyllä suostumuksella on säätiöissä olennainen merkitys säätiön toiminnan ohjauksen ja valvonnan kannalta säätiöltä puuttuvien omistajien ja jäsenten vuoksi ja toisaalta tällaiseen päätökseen liittyen sivullisen vilpittömyyttä mieltä suojataan riittävästi säätiön edustajan toimien sitovuutta koskevassa 3 luvun 25 §:ssä.

Momentin 3 kohdan mukaan päätös on mitätön, jos sitä ei olisi tämän lain tai sääntöjen mukaan saanut tehdä edes kaikkien toimielimen jäsenten suostumuksella. Päätös voi liittyä esimerkiksi säätiön sisäiseen toimintaan tai kolmannen suojaan. Säännöissä voidaan esimerkiksi määrätä, että tiettyä sääntömääräystä ei saa muuttaa edes kaikkien toimielimen jäsenten suostumuksella. Tällaisen sääntömääräyksen muuttamista koskeva päätös on tämän kohdan mukaan mitätön. Säännöksellä suojataan myös sivullista.

Päätös voi olla tämän kohdan mukaan myös mitätön, jos päätöksellä rikotaan 1 luvun 2 §:n 1 momentin mukaista säätiön tarkoitukseen liittyviä kieltoja taloudellisen edun tuottamisesta säätiön lähipiirille ja liiketoiminnasta säätiön tarkoituksena. Mitättömyyttä koskevaa normia ei voi sovelleta esimerkiksi tilanteisiin, joissa säätiö myöntää lähipiiriin kuuluvalla apurahan säätiössä yleisesti noudatettavien periaatteiden mukaisesti (ks. tarkemmin 1 luvun 2 ja 7 §:n perustelut). Päätös voi tämän kohdan perusteella olla lisäksi mitätön, jos päätöksen tarkoittama toimenpide poikkeaa säännöissä määrätystä tarkoituksesta. Mitättömyysperusteen osoittamiseen sovelletaan yleisiä oikeussääntöjä. Käytännössä säännöissä määrätystä tarkoituksesta poikkeamisen on yleensä oltava varsin selvä, koska tavallisesti tarkoitus määritellään säännöissä varsin yleisellä tasolla ja tapauksesta riippuen tarkoitusta voidaan edistää myös välillisesti.

Mitättömänä ei yleensä pidetä sellaista säätiön tarkoituksen mukaista päätöstä, joka kuitenkin poikkeaa säännöissä määrätystä toimintamuodoista. Yleensä säätiön toimielin voisi tällöin päättää muuttaa toimintamuotoja koskevaa sääntöjen määrätystä. Käytännössä säätiön toiminta ja toimintaympäristö voivat

aikaa myöten muuttua siten, että säätiölle sallitut toimintamuodot voivat jossain määrin poiketa sääntömääräyksen sanamuodon mukaisesta tulkinnasta. Toimintamuodoista käytettyjen ilmausten suhteen ei ole muodostunut sellaista tarkasti määriteltyä vakiintunutta käytäntöä, jonka perusteella säätiössä toimivat ja sen kanssa asioivat voisivat aina helposti selvittää säätiölle sallittujen toimintamuotojen rajat. Yleensä tällaiseen päätökseen sovelletaan 1 §:n säännöksiä pätemättömyydestä ja mitättömyys voi yleensä tulla kyseeseen siinä tapauksessa, että tarkoitusta ja toimintamuotoja ei voi erottaa toisistaan. Mitättömänä ei myöskään yleensä pidetä säätiön toiminnassa tarvittavien varojen hoitamista tai säätiön varojen sijoittamista koskevaa päätöstä (1 luvun 5 § ja 7 §).

Toisaalta mitättömänä pidetään yleensä sellaista päätöstä muun kuin toimintamuotoihin välittömästi liittyvän liiketoiminnan harjoittamisesta säätiössä, jonka säännöissä ei lainkaan sallita tällaista liiketoimintaa (1 luvun 7 §). Rajoitus on tarpeen liiketoimintaa koskevan rajoituksen noudattamiseksi ja rajoituksen olemassaolo on helppo selvittää säätiörekisteristä. Jos säännöissä sallitaan tällainen liiketoiminta, sitä koskevaan päätökseen sovelletaan luvun 1 ja 2 §:n säännöksiä yleensä samalla tavalla kuin mitä edellä on esitetty toimintamuodoista poikkeavasta päätöksestä.

Kaikissa tapauksissa päätöksen perusteella tehdyn toimen pätevyys suhteessa sivulliseen sovelletaan 3 luvun 25 §:n säännöksiä, päätöksen tehneen tai sen täytäntöönpanoon osallistuneen säätiön toimielimen jäsenen ja toimitusjohtajan vahingonkorvausvastuuseen sovelletaan 8 luvun säännöksiä ja rangaistusvastuuseen 10 luvun säännöksiä. Lisäksi päätöksen ja toimen lain ja sääntöjen mukaisuus voi tulla arvioitavaksi säätiövalvonnassa (14 luku) ja säätiön toimintaa koskevassa muussa viranomaisvalvonnassa, joka liittyy esimerkiksi verotukseen ja julkisista varoista saatuihin avustuksiin. Edellä sanottu koskee myös muun lain rikkomista.

Lakiehdotuksessa ei ole osakeyhtiölain 1 luvun 7 §:ää ja osuuskuntalain 1 luvun 7 §:ää vastaavaa yhdenvertaisuusperiaatetta ja epäoikeutetun edun antamisen kieltoa (yleislauseke), mistä johtuen lakiin ei ehdote-

ta osakeyhtiölain 21 luvun 2 §:n 3 kohdan mukaista yhdenvertaisuuden loukkaamisesta johtuvaa mitättömyyttä. Säätiön säännöissä määrättyillä edunsaajaryhmillä ja niiden jäsenillä ei ole sellaista yhdenvertaista ja ehdotonta oikeutta säätiön varoihin, että varojen jakamista koskeva päätös voisi olla pätemättömän tai mitätön yhdenvertaisuutta loukkaavana, jollei säännöissä määrätä toisin. Jos esimerkiksi säätiön tarkoituksena on tietyn ammattikunnan jäsenten toiminnan edistäminen, säätiö ei ole velvollinen avustamaan ammattikunnan kaikkia jäseniä tasapuolisesti, jollei säännöissä nimenomaisesti määrätä muuta. Jos varojen käytöstä päätetään vastoin säännöissä määrättyjä nimenomaisia jakomääräyksiä tai säätiön varojen edunsaaja on määrätty säännöissä yksiselitteisesti nimeltä ja varoja luovutetaan muun kuin säännöissä määrätyn edunsaajan hyväksi, voi päätös olla mitätön tämän kohdan perusteella.

Pykälän 2 *momentin* mukaan säätiön hallintoneuvosto, hallintoneuvoston jäsen, hallitus, hallituksen jäsen ja perustaja sekä se, jolle on säännöissä annettu oikeus moitekanteen nostamiseen, voi nostaa kanteen säätiötä vastaan sen vahvistamiseksi, että säätiön päätös on mitätön.

Vaikka päätöksen mitättömäksi julistamista koskevaa kannetta ei ole sidottu 1 §:n mukaiseen kolmen kuukauden määräaikaan, mitättömyyteen tulee vedota kohtuullisen ajan kuluessa. Päätöksen mitättömyys saattaa korjaantua, jos siihen ei vedota kohtuullisessa ajassa. Kohtuullista aikaa arvioitaessa voidaan ottaa huomioon muun muassa se, milloin kanteen nostaja on saanut tietää päätöksestä tai milloin hänellä olisi tosiasiallisesti ollut mahdollisuus saada tietoa päätöksestä sekä päätöksenteon kohteena olleen asian laatu ja vaikutukset.

Pykälän 3 *momentin* mukaan kanteen nostamiseen päätöksen julistamiseksi mitättömäksi ei sovelleta 1 §:n 2 momentissa säädettyä kolmen kuukauden määräaikaa. Kanne on pantava vireille kohtuullisen ajan kuluessa siitä, kun kantaja on saanut tietää mitättömästä päätöksestä ja sen perusteesta. Jollei kannetta nosteta kohtuullisen ajan kuluessa, saattaa mitättömyys korjaantua. Sulautumista ja purkautumista koskevan päätöksen osalta ehdotetaan uudempaa yksityisiä yhteisöjä

koskevaa lainsäädäntöä vastaavasti, että sulautumis- tai purkautumispäätöstä koskevaa kannetta ei voi nostaa sen jälkeen, kun kuusi kuukautta on kulunut sulautumisen tai purkautumisen rekisteröinnistä.

3 §. Tuomion sisältö. Pykälässä säädetään uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä vastaavasti moitekanteesta annettavan tuomion sisällöstä. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Käytännössä syy päätöksen muuttamiseen tuomioistuimen päätöksellä lienee yleensä säätiön hallituksen sisäinen ristiriita, jota väärällä päätöksellä on yritetty korjata.

Moitekanteen johdosta päätös voidaan julistaa pätemättömäksi, mitättömäksi tai sitä voidaan muuttaa. Päätöstä voidaan muuttaa vain, jos tuomioistuimessa esitetyn näytön perusteella voidaan todeta, minkä sisältöinen päätöksen olisi pitänyt olla. Käytännössä päätös voi olla sillä tavoin virheellinen, että tuomioistuin voi sen korjata kumoamisen sijasta, silloin, kun hallituksen (hallintoneuvoston) jäsenten antamat äännet on laskettu väärin tai päätöksenteossa ei ole otettu huomioon kyseistä päätöstä koskevia säätiölain tai sääntöjen vaatimuksia.

Kantaja voi esittää moitekanteen yhteydessä vaatimuksen päätöksen täytäntöönpanon kieltämisestä. Tuomioistuin antaa päätöksen täytäntöönpanon kiellosta asiaratkaisua koskevan tuomioin yhteydessä. Pykälän estämättä osapuoli voi vaatia päätöksen täytäntöönpanon kieltämistä oikeudenkäymiskaaren turvaamistoimea koskevien säännösten nojalla.

8 luku Vahingonkorvaus

Luvussa säädetään säätiön toimielimen ja tilintarkastajan vahingonkorvausvastuusta (1 ja 2 §), vahingonkorvausvastuun sovitte-lusta ja korvausvastuun jakaantumisesta (3 §), päätöksenteosta säätiössä korvauskanteen nostamiseksi (4 §), muun henkilön oikeudesta nostaa vahingonkorvauskanne säätiön hyväksi (5 §) ja kanneoikeuden vanhentumisesta (6 §) sekä säännösten pakottavuudesta (7 §).

Ollennaisia muutoksia voimassa olevaan lakiin nähden ovat säännökset siitä, kuka voi joutua säätiöoikeudelliseen vahingonkor-

vausvastuuseen ja kuka päättää vahingonkorvauskanteen nostamisesta sekä perustajalle ja säännöissä määrätylle taholle annettu oikeus vahingonkorvauskanteen ostamiseen ja säännökset kanneoikeuden vanhentumisesta.

Ehdotuksen mukaan säätiöoikeudelliseen vahingonkorvausvastuuseen voi joutua hallintoneuvoston jäsen, hallituksen jäsen ja toimitusjohtaja. Vahingonkorvausvastuuseen voi edellä mainittujen lisäksi joutua testamenttisäätiön toimeenpanija. Voimassa olevan lain 12 a §:n mukaan myös säännöissä määrätyn toimielimen jäsen ja ei-työsuhteessa oleva toimihenkilö voivat joutua säätiöoikeudelliseen vahingonkorvausvastuuseen. Näiden osalta ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista. Muun kuin lain 3 luvun 1 §:ssä määritellyn säätiön johtoon kuuluvan elimen tai toimihenkilön korvausvastuuseen sovelletaan jatkossa vahingonkorvauslain (412/1974) ja sopimusvastuun periaatteita. Ehdotuksessa esitetään, että uuden lain voimaantullessa sääntömääräisten elinten vahingonkorvausvastuuta ei kuitenkaan muuteta, vaan ehdotetun voimaantulon 9 §:n mukaan ennen lain voimaantuloa säännöissä määrätyn elimen vahingonkorvausvastuuseen sovelletaan uuden lain 8 luvun 1 §:ää.

Perustaja on ehdotuksen mukaan säätiölle sopimusvastuussa peruspääomasitoumuksen suorittamisesta. Muilta osin perustaja voi joutua korvaamaan säätiölle aiheuttamansa vahingon voimassa olevan käytännön mukaisesti vahingonkorvauslain tai sopimusvastuun perusteella. Voimassa olevasta laista poiketen luvussa ei ole viittaussäännöstä työntekijän korvausvastuun osalta erillislainsäädäntöön. Työntekijän korvausvastuusta on säännelty työsopimuslain (55/2001) 12 luvussa ja vahingonkorvauslaissa, joita sovelletaan edelleen säätiön työntekijän korvausvastuuseen.

Luvun 1 §:n vahingonkorvausvelvollisuutta koskevan sääntelyn lisäksi johtoon kuuluva voi olla vahingonkorvausvastuussa säätiölle tai kolmannelle muun lainsäädännön, kuten vahingonkorvauslain taikka sopimusvastuun perusteella. Vahingonkorvauslain mukainen korvausvastuu voi käytännössä realisoitua vain harvoin, sillä säätiön toiminnassa aiheutunut vahinko on pääosin taloudellista vahinkoa ja vahingonkorvauslain 5 luvun 1 §:n

mukaan niin sanottu ”puhdas varallisuusvahinko” korvataan vahingonkorvauslain perusteella vain poikkeuksellisesti.

Ehdotus vastaa korvausvastuun perusteen osalta voimassa olevan lain periaatteita. Laisa ehdotetaan säänneltäväksi vastuuta koskeva tuottamusolettamasta, joka vastaa voimassa olevaa käytäntöä. Jos vahingon aiheuttaja on aiheuttanut vahinkoa rikkomalla säätiölakia tai säätiön sääntöjä, vahinko katsotaan aiheutetuksi huolimattomuudesta, jollei vahingon aiheuttaja osoita, että hän on toiminut tilanteessa huolellisesti. Käännettyä näyttötaakkaa ei sovelleta tilanteeseen, jossa vahingonkorvausta vaativa väittää johtoon kuuluvan rikkoneen 1 luvun 4 §:ssä säänneltyä yleistä huolellisuusvelvollisuutta. Tällöin vahingonkorvausta vaativan on näytettävä, että säätiön johtoon kuuluva on toiminut huolimattomasti.

Voimassa olevassa laissa ei ole säännelty siitä, kuka voi tehdä päätöksen vahingonkorvauskanteen nostamisesta säätiössä. Lain 10 a § on käytännössä merkinnyt sitä, että jos säännöissä ei ole määrätty vahingonkorvauskanteen nostamista hallintoneuvoston tehtäväksi, vain hallitus on voinut päättää korvauskanteen nostamisesta. Ehdotuksen mukaan vahingonkorvauskanteen nostamisesta päättää jatkossa hallituksen ja toimitusjohtajan toimintaa valvova hallintoneuvosto, jollei säännöissä nimenomaisesti määrätä, että asiasta päättää hallitus. Jos säätiöllä ei ole hallintoneuvostoa, vahingonkorvauskanteen nostamisesta päättää hallitus.

Ehdotuksessa on lisätty perustajan mahdollisuutta vaikuttaa säätiön toiminnan valvontaan. Perustajalla on ehdotuksen mukaan oikeus vahingonkorvauskanteen nostamiseen. Säätiön perustamisesta kuluneella ajalla ei ole lähtökohtaisesti vaikutusta perustajan kanneoikeuteen. Myöskään se, että perustaja ei enää osallistu säätiön hallintoon tai että säätiön toiminta on voinut muuttua tai kasvaa huomattavasti perustamisen jälkeen, ei lähtökohtaisesti johda perustajan kanneoikeuden menettämiseen. Säännöissä voidaan ehdotuksen mukaa säätiötä perustettaessa tai sen jälkeen sääntömuutoksella antaa lisäksi määrätylle taholle oikeus vahingonkorvauskanteen nostamiseen.

Ehdotus poikkeaa sisällöltään voimassa olevasta oikeudesta kanneoikeuden vanhentumisen osalta. Voimassa olevan oikeuden mukaan kanneoikeus vanhenee laissa velan vanhentumisesta (728/2003) säädetyn mukaisesti pääsääntöisesti kolmessa vuodessa, jollei vanhentumista tätä ennen katkaista. Luvussa säädetään kanneoikeuden vanhentumisesta uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä vastaavasti siten, että kanneoikeus vanhenee viiden vuoden kuluessa vahingon aiheuttavasta toimenpiteestä.

Ehdotuksessa esitetään, että vahingonkorvausvastuuta koskeva sääntely on pakottavaa sääntelyä, eikä siitä voi sopimuksin tai säännöissä määrätä kolmannen tai säätiön vahingoksi toisin.

1 §. Vahingonkorvausvelvollisuus. Pykälässä säädetään säätiöoikeudellisesta vahingonkorvausvastuusta. Voimassa olevan lain 12 a §:n mukaan säätiöoikeudellinen vahingonkorvausvastuu koskee säätiön kaikkien toimielinten jäseniä sekä säätiön toimihenkilöitä, jotka eivät ole työsuhteessa. Voimassa olevasta laista poiketen säätiöoikeudellinen vahingonkorvausvastuu koskee ehdotuksen mukaan vain niitä, joille ehdotuksen 3 luvussa on asetettu johtoon kuuluvia tehtäviä. Ehdotuksen 12 luvun 9 §:n 1 momentin ja 14 luvun 11 §:n 5 momentin viittaussäännösten johdosta vahingonkorvausvelvollisuutta koskevia säännöksiä sovelletaan säätiön johdon lisäksi selvitysmieheen ja uskottuun mieheen.

Säätiössä ei ole osakeyhtiön yhtiökokousta vastaavaa toimielintä, jolle voitaisiin valita tapauskohtaisesti puheenjohtajaksi kuka tahansa paikalla oleva henkilö. Siten ei ole tarvetta säätää säätiölaissa osakeyhtiölain 22 luvun 3 §:n puheenjohtajan korvausvastuuta vastaavasta vahingonkorvausvastuusta.

Pykälän 1 momentin mukaan hallintoneuvoston jäsen, hallituksen jäsen ja toimitusjohtaja voi joutua säätiöoikeudelliseen vahingonkorvausvastuuseen. Johdon korvausvastuuta koskeva 1 momentin säännös vastaa asiallisesti voimassa olevan lain 12 a §:n toimielimen jäsenen ja toimihenkilön korvausvastuuta. Hallintoneuvoston jäsenen, hallituksen jäsenen ja toimitusjohtajan on korvattava säätiölle vahinko, jonka hän on 1 luvun 4 §:ssä säädetyn huolellisuusvelvoitteen vas-

taisesti tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttaa säätiölle. Ehdotuksen 1 luvun 4 §:n mukaan säätiön johdon on huolellisesti toimien edistettävä säätiön tarkoituksen toteutumista ja säätiön etua. Korvausvastuuta ei voimassa olevaa käytäntöä vastaavasti ole tilanteissa, joissa johto on tehnyt olosuhteisiin nähden asianmukaiseen selvitykseen ja harkintaan perustuvan päätöksen, joka jälkikäteen osoittautuu säätiön kannalta taloudellisesti epäonnistuneeksi. Jos esimerkiksi säätiön hallitus on päättänyt ryhtyä harjoittamaan muuta kuin tarkoituksen toteuttamiseen liittyvää säännöissä sallittua liiketoimintaa varojen keräämiseksi säätiölle ja huolellisen harkinnan ja arvioinnin perusteella näyttää siltä, että liiketoiminta tulisi tuottamaan varoja säännöissä määrättyjen toimintamuotojen rahoittamiseksi, mutta liiketoiminta osoittautuu arvioista huolimatta tappiolliseksi, hallitus ei ole henkilökohtaisessa vahingonkorvausvastuussa säätiölle varojen menetyksestä ja tarkoituksen toteuttamisen mahdollisuuksien heikentämisestä.

Pykälän 2 momentin mukaan johtoon kuuluva henkilö on velvollinen korvaamaan 1 momentissa tarkoitetun lisäksi myös vahingon, jonka hän on toimessaan muuten säätiölakia tai säätiön sääntöjä rikkomalla tahallisesti tai huolimattomuudesta aiheuttanut säätiölle tai muulle henkilölle. Johdon korvausvastuu kolmannelle edellyttää, että vahinko on aiheutettu muuten kuin 1 luvun 4 §:n yleistä huolellisuusvelvoitetta rikkomalla. Jos säätiö on aiheuttanut vahinkoa kolmannelle esimerkiksi sopimusrikkomuksen johdosta, johto ei ole säätiölain nojalla henkilökohtaisesti korvausvastuussa kolmannelle aiheuttamastaan vahingosta. Säätiölain nimenomaisen normin rikkomisen lisäksi momentissa tarkoitettua lain rikkomista on myös se, että toimitaan sellaisen muun säännöksen vastaisesti, jota säätiölain säännöksen mukaan on noudatettava. Ehdotuksella ei muuteta voimassa olevan lain 12 a §:n ja oikeuskäytännön periaatteita.

Pykälän 3 momentissa säädetään osakeyhtiölain 22 luvun 1 §:n 3 momenttia vastaavasta tuottamusolettamasta. Säännös vastaa voimassa olevaa oikeuskäytäntöä. Johtoon kuuluvan henkilön on korvausvastuun välttämiseksi osoitettava menetelleensä huolelli-

sesti, jos vahinko on aiheutettu rikkomalla säätiölakia tai säätiön sääntöjä. Momentti ei koske tilanteita, joissa on rikottu pelkästään 1 luvun 4 §:ssä säädettyä johdon yleistä huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuutta. Tuottamusolettama koskee muiden 1 luvussa säädettyjen periaatteiden, muun muassa 1 luvun 7 §:n 2 momentissa säädetyn liiketoimintarajoituksen rikkomista. Ehdotuksen 1 luvun 7 §:n 2 momentissa sallitun sääntömääräyksen perustuvan liiketoiminnan tarkoituksena on tuottaa tuloa toimintamuotojen rahoittamiseksi. Käytännössä on tavallista, että liiketoiminta on välillä tappiollista siihen liittyvän riskin vuoksi. Mainitun liiketoiminnan harjoittamista koskevan rajoituksen tarkoitus on estää tilanne, jossa säännöissä sinänsä sallittu liiketoiminta on jatkuvasti tappiollista ja siten käytännössä rajoittaa sääntöjen mukaisten toimintamuotojen mukaista toimintaa. Tuottamusolettamaa sovelletaan tällaiseen säännöissä sallittuun varsinaisen toiminnan rahoittamiseksi harjoitettavaan muuhun liiketoimintaan siten, että jos liiketoiminta tuottaa pidemmän aikaa tappiota, johdon on osoitettava menetelleensä huolellisesti vapautuakseen vahingonkorvausvastuusta.

Tuottamusolettamaa sovelletaan myös 1 luvun 8 §:ssä tarkoitettuun lähipiiriin kuuluvan kanssa tehdyllä toimella aiheutettua vahinkoa. Toimintakertomusta koskevista 5 luvun 2 §:n säännöksistä poiketen tuottamusolettamaa sovelletaan myös sellaiseen toimeen, joka on tehty lähipiiriin kuuluvan muun lähisukulaisen kuin perheenjäsenen kanssa.

Pykälän 4 momentissa säädetään testamentissa määrätyn toimeenpanijan ja tuomioistuimen määräämän testamentisäätiön perustamisesta vastaavan toimeenpanijan vahingonkorvausvastuusta. Jos toimeenpanija on aiheuttanut säätiölle tai kolmannelle vahinkoa säätiölakia tai säätiön sääntöjä rikkomalla, hän on velvollinen korvaamaan vahingon, jollei hän osoita toimineensa huolellisesti.

2 §. Tilintarkastajan vahingonkorvausvelvollisuus. Pykälään ehdotetaan tilintarkastajan vahingonkorvausvelvollisuuden osalta viittaussäännöstä tilintarkastuslain 51 §:ään. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä, mutta säännös vastaa voimassa olevaa oikeuskäytäntöä. Jos säätiölle on va-

littu sääntöjen tai toimielimen päätöksen perusteella jokin muu tarkastaja, kuten toiminnantarkastaja, toiminnantarkastajan vahingonkorvausvastuu määräytyy tällaisen toimituksen ehtojen ja vahingonkorvauslain perusteella. Säätiön ja toiminnantarkastajan välisessä toimituspuolellisessa voidaan määrätä sopimusperusteisesti toiminnantarkastajan vahingonkorvausvastuusta.

3 §. Sovittelu ja korvausvastuun jakaantuminen. Pykälään ehdotetaan vahingonkorvauksen sovittelun ja korvausvastuun jakautumisen osalta viittaussäännöstä vahingonkorvauslakiin. Ehdotus vastaa voimassa olevan lain 12 a §:n 2 momenttia.

4 §. Vahingonkorvausvelvollisuutta koskeva päätöksenteko säätiössä. Pykälässä säädetään vahingonkorvausta koskevan asian päätöksenteosta säätiössä. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Voimassa olevan lain mukaan vahingonkorvauskanteen nostaminen kuuluu hallituksen yleistuomivaltaan, jollei säännöissä nimenomaisesti määrätä, että päätöksenteko kuuluu hallintoneuvostolle. Vahingonkorvauskanteen nostamisessa kysymys saattaa kuitenkin olla asiasta, jossa hallituksen oma etu on vastakkainen säätiön edun kanssa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että hallintoneuvosto päättää säätiössä lähtökohtaisesti vahingonkorvauskanteen nostamisesta. Ehdotuksen tarkoitus on, että hallituksen ja toimitusjohtajan toimintaa valvovalla hallintoneuvostolla on oikeus päättää vahingonkorvauskanteen nostamisesta.

Säännöissä voi määrätä, että oikeus vahingonkorvauskanteen nostamiseen on hallintoneuvoston sijasta hallituksella. Jos säätiöllä ei ole hallintoneuvostoa, hallitus päättää yleistuomivaltansa kuuluvana asiana vahingonkorvauskanteen nostamisesta. Hallintoneuvoston ja hallituksen jäsen on itse esteellinen päättämään ehdotuksen 3 luvun 4 §:n mukaan omasta vahingonkorvausvelvollisuudestaan säätiölle. Hallintoneuvoston tai hallituksen jäsen voi olla esteellinen päättämään vahingonkorvausta koskevasta asiasta myös silloin, kun samalla on kysymys esimerkiksi siitä, onko päätöstä tekevä hallintoneuvoston tai hallituksen jäsen laiminlyönyt valvontavelvollisuuden säätiössä. Hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenellä ei ole tä-

män pykälän nojalla oikeutta korvauskanteen nostamiseen säätiön hyväksi.

Vahingonkorvauskanteen nostamista koskeva päätös ei ole lopullinen, joten asia voidaan ottaa käsiteltäväksi uudelleen. Päätöstä tekevä toimielin on voinut esimerkiksi päättää olla nostamatta kanteen, mutta asia voidaan myöhemmin ottaa uudelleen käsiteltäväksi, jos toimivaltaisen toimielimen tietoon ilmaantuu seikkoja, jotka eivät ole aikaisemmin olleet päätösharkinnassa tiedossa.

Säätiön toimielimillä on lähtökohtaisesti oikeus normaalin harkintavallan puitteissa päättää, onko vahingonkorvauksen vaatiminen säätiön edun mukaista. Hallintoneuvosto tai hallitus voi esimerkiksi harkita, että kantetta ei kannata ajaa siihen liittyvän oikeudellisen epävarmuuden ja kuluriskin vuoksi. Hallintoneuvosto tai hallitus voi myös harkita, että selvästi oikeutettuakaan kantetta ei kannata ajaa, kun otetaan huomioon kanteen nostamisen yhteydessä normaalisti harkittavat seikat, kuten kuluriski, mahdollinen heikko todennäköisyys siitä, että vahingonkorvaus saadaan tosiasiallisesti perittyä vastuuvollisilta tai erilaiset säätiön etuun vaikuttavat seikat, kuten korvauskanteeseen liittyvä kielteinen julkisuus. Hallintoneuvoston ja hallituksen tulee 1 luvun 4 §:n mukaan huolellisesti hoitaa säätiön asioita, ja säätiön edun mukaista voi joissakin tilanteissa olla myös korvauskanteen nostamatta jättäminen.

Lakiin ei ehdoteta sääntöksiä vastuuvapauden myöntämisestä. Käytännössä säätiössä ei ole omistajia eikä lähtökohtaisesti sellaista muutakaan tahoa, jonka tarkoitusta tai toimintaa säätiö edistää sääntöjensä perusteella siten, että tällaisilla edunsaajilla olisi säätiön sääntöihin perustuva oikeus esimerkiksi säätiön jakamiin varoihin. Käytännössä yleensä yksiportaista hallintomallia käyttävässä säätiössä hallitus ja kaksiportaista hallintomallia käyttävässä säätiössä hallintoneuvosto täydentää itse itsensä. Näistä syistä säätiölain olettamasäännös säätiön toimielimen myöntämän vastuuvapauden vaikutuksesta toimielimen uusien jäsenten mahdollisuuksiin päättää vahingonkorvauksen vaatimisesta entisiltä hallituksen (hallintoneuvoston) jäseniltä ei olisi omiaan edistämään säätiön asioiden hoitamista huolellisesti ja säätiön edun mukaisesti. Vastuuvapauden vaiku-

tuksista säätäminen säätiön sisäisissä suhteissa voisi olla tarpeen lähinnä siinä tapauksessa, että säätiön ulkopuolinen taho valitsee hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenet. Tarvittaessa säätiöiden säännöissä voi edelleen määrätä vastuuvapauden myöntämisestä. Vastuuvapauden myöntäminen ei rajoita valvontaviranomaisen eikä sivullisten kanne oikeutta. Vastuuvapauden myöntäminen voi käytännössä yleisten oikeusperiaatteiden nojalla rajoittaa vain niiden oikeutta vaatia korvausta myöhemmin, jotka tietoisina korvauksen edellytyksistä ovat kannattaneet vastuuvapauden myöntämistä.

5 §. Muun henkilön ja viranomaisen oikeus ajaa kantetta säätiön hyväksi. Pykälässä säädetään muun tahon kuin hallintoneuvoston tai hallituksen oikeudesta ajaa vahingonkorvauskantetta säätiön hyväksi. Korvauskanne voidaan nostaa pykälän mukaan vain säätiölle mahdollisesti aiheutuneesta vahingosta, ei esimerkiksi säätiön omistamille yhtiöille tai kolmannelle aiheutuneesta vahingosta.

Pykälän 1 momentissa säädetään Patentti- ja rekisterihallituksen oikeudesta vahingonkorvauskanteen nostamiseen omissa nimissään säätiön lukuun. Ehdotus vastaa voimassa olevan lain 14 §:n 3 momenttia. Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista siten, että Patentti- ja rekisterihallituksen oikeus vahingonkorvauskanteen nostamiseen koskee hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenen lisäksi myös toimitusjohtajaa ja säätiön tilintarkastajaa.

Koska säätiöltä puuttuu sen toimintaa valvovat omistajat ja jäsenet, ehdotetaan, että säätiössä voidaan antaa säätiöön nähden ulkopuoliselle taholle oikeus vahingonkorvauskanteen nostamiseen omissa nimissään säätiön lukuun. Oikeus vahingonkorvauskanteen nostamiseen on momentin mukaan säätiön perustajalla sekä sellaisella luonnollisella tai oikeushenkilöllä, jolle vahingonkorvauksen nostamista koskeva oikeus on annettu nimenomaisella sääntöjen määräyksellä. Oikeutta vahingonkorvauskanteen nostamiseen ei ole esimerkiksi 7 luvun 1 §:n 4 momentissa määrättyllä moitekanteen nostamiseen oikeutetulla taholla, jollei säännöissä ole nimenomaista määräystä siitä, että moitekanteen nostamiseen oikeutettu voi nostaa myös

vahingonkorvauskanteen. Säätiön säännöissä mahdollisesti määrättyllä edunsaajalla ei yleensä ole oikeutta vaatia tietynlaisia taloudellisia etuja säätiöltä, jollei säännöissä muuta määrätä. Tämän vuoksi tällaisella edunsaajalla ei lähtökohtaisesti ole oikeutta ajaa vahingonkorvauskannetta säätiölain tai sääntöjen rikkomisesta aiheutuneen vahingon korvaamiseksi säätiön lukuun, jollei säätiön säännöistä muuta ilmene.

Korvauskanne voidaan momentissa mainittujen tahojen toimesta panna vireille, jos kannetta vireille pantaessa on todennäköistä, että säätiö ei huolehdi vahingonkorvausvaatimuksen toteuttamisesta. Jos säätiössä ei ole vielä päätetty ryhtyä vahingonkorvauskanteen nostamiseen ja kanne ei ole vielä vanhentumassa, on kussakin tapauksessa arvioitava, onko momentissa mainituilla tahoilla oikeus kanteen nostamiseen. Jos esimerkiksi säätiössä on käsitelty vahinkoa koskeva asia tai hallintoneuvosto on myöntänyt vastuuvapauden tietäen säätiölle tapahtuneen vahinkoa taikka nimenomaisesti päättänyt, että korvauskannetta ei nosteta, todennäköisyysedellytys saattaa täytyä. Todennäköisyysedellytys voi myös täytyä, vaikka säätiössä olisi tehty nimenomainen päätös korvauskanteen nostamisesta, jos on ilmeistä, että säätiö ei tule nostamaan kannetta. Kanteen nostamiselle säädetty määräaika voi olla kulumassa umpeen, ja jos säätiössä ei tosiasiallisesti ryhdytä asian vaatimiin toimenpiteisiin taikka esimerkiksi jos säätiön vireille panemasta oikeudenkäynnistä käy ilmi, että säätiö pyrkii oikeudenkäynnissä välttämään korvausvastuun toteutumisen, pykälässä mainittu taho voi nostaa korvauskanteen nimissään säätiön hyväksi.

Korvauskanteen nostamisen edellytyksiä arvioidaan kanteen vireillepanohetken mukaan. Jos kanteen nostamiseen on vireillepanohetkellä perusteet, oikeutta ajaa vahingonkorvauskannetta ei poista se, että säätiö myöhemmin nostaa kanteen vastuuvollisia vastaan. Rinnakkaisista kanteista johtuvat oikeudenkäyntimenettelyä sekä tuomioin oikeusvoimavaikutusta koskevat kysymykset käsitellään yleisten periaatteiden mukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan säätiölle on varattava tilaisuus tulla korvauskannetta koskevan asian käsittelyn aikana kuulluksi, jos

se ei ole ilmeisen tarpeetonta. Vahingonkorvauskanne säätiön lukuun koskee säätiön toimintaa, ja kanteen nostamisesta voi seurata myös haittaa säätiön toiminnalle, joten säätiön kuuleminen oikeudenkäynnissä on perusteltua. Säätiön kuuleminen on tarpeellista muun muassa sen kysymyksen käsittelemiseksi, otetaanko kannetta ylipäättään tuomioistuimessa tutkittavaksi. Säätiön kuuleminen voi olla ilmeisen tarpeetonta esimerkiksi silloin, jos kanne jätetään välittömästi tutkittavaksi ottamatta.

Korvauskannetta ajetaan edellä olevissa tilanteissa säätiön hyväksi. Jos kantaja häviää kanteen, oikeudenkäyntikulut jäävät kuitenkin hänen vastattavakseen. Jos kanne voiteetaan, kantaja voi saada 2 momentin mukaan korvauksen kuluistaan säätiöltä siltä osin kuin oikeudenkäynnillä saatavat varat siihen riittävät ja kuluja ei ole saatu perittyä hävinneeltä osapuolelta.

6 §. *Kanneoikeuden vanhentuminen.* Voimassa olevassa säätiölaissa ei ole säännöksiä kanneoikeuden vanhenemisesta, vaan asiaan sovelletaan yleisiä vahingonkorvauskanteen vanhentumista koskevia säännöksiä. Epäselvää on, mistä hetkestä esimerkiksi Patentti- ja rekisterihallituksen vahingonkorvauskanteen nostamista koskeva vanhentumisaika alkaa kuluu. Asian selventämiseksi ehdotetaan säädettäväksi kanneoikeuden vanhentumisesta. Korvauskanteen vanhentumista koskevat määräajat koskevat kaikkia korvauskanteen nostamiseen oikeutettuja. Ehdotuksen mukaan kaikkia luvussa säädettyjä kanteita koskee uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä vastaava viiden vuoden määräaika.

Kanneoikeus vanhenee pykälän 1 kohdan mukaan hallintoneuvoston ja hallituksen jäsentä ja toimitusjohtajaa vastaan viiden vuoden kuluessa sen tilikauden päättymisestä, jona kanteen perusteena oleva päätös tehtiin tai kanteen perusteena olevaan toimenpiteeseen ryhdyttiin. Pykälän 2 kohdan mukaan kanneoikeus tilintarkastajaa vastaan vanhenee viiden vuoden kuluessa siitä, kun kanteen perusteena oleva tilintarkastuskertomus, lausunto tai todistus esitettiin ja 3 kohdan mukaan testamenttisäätiön toimeenpanijaa vastaan viiden vuoden kuluessa päätöksestä tai toimenpiteestä, johon kanne perustuu.

Kanneoikeuden vanhentumista koskevat määräajat ovat pakottavia, eikä niitä voi pidentää velan vanhentumista koskevassa laissa (728/2003) säädetyillä vanhentumisen keskeyttämistä koskevilla vapaamuotoisilla toimilla. Pykälän säännöksillä ei vaikuteta rikosperusteisen vahingonkorvauskanteen nostamisen vanhentumiseen liittyviin määräaikoihin. Jos vahinko on aiheutettu rangaistavalla teolla, vahingonkorvauskanteen nostaminen vanhenee velan vanhentumisesta annetun lain 7 §:n 3 momentin mukaisesti. Rikoksesta johtuvaa velkaa ei katsota mainitun lain nojalla vanhentuneeksi niin kauan, kun rikosasiassa voidaan nostaa syyte tai kun rikosasian käsittely on vireillä tuomioistuimessa.

7 §. Pakottavuus. Pykälässä säädetään vahingonkorvaussäännösten pakottavuudesta. Säätiön säännöissä ei voi rajoittaa säätiön tai muun henkilön säätiölain tai tilintarkastuslain mukaista oikeutta vahingonkorvaukseen. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä, joka vastaa kuitenkin nykyistä käytäntöä.

9 luku Riitojen ratkaiseminen

Luvussa säädetään toimivaltaisesta tuomioistuimesta riita-asioissa (1 §) ja kiireellisesti käsiteltävistä asioista (2 §) sekä tiedoksiannosta ja ratkaisun ilmoittamisesta säätiölle (3 ja 4 §). Tiedoksiannosta lukuun ottamatta voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa sääntelyä.

Keskeinen uudistusehdotus luvussa on kiireellisesti käsiteltävien asioiden määrittäminen säätiölaissa. Tuomioistuimen on käsiteltävä asia kiireellisenä, jos se koskee 11 luvun 11 §:ssä säädettyä kannetta, jonka säätiö panna vireille sulautumisen yhteydessä sen vahvistamiseksi, että velkoja on saanut maksun tai turvaavan vakuuden saatavastaan. Tuomioistuimen on lisäksi käsiteltävä kiireellisenä 7 luvussa tarkoitettujen päätöksen pätemättömyyttä koskevat kanteet. Muutos vastaa uudemman yksityisiä yhteisöjä koskevan lainsäädännön säännöksiä.

1 §. Toimivaltainen tuomioistuin. Pykälässä säädetään toimivaltaisesta tuomioistuimesta säätiölain soveltamista koskevassa riita-asiassa. Pykälän mukaan säätiölain tai säätiö-

ön sääntöjen soveltamista koskeva riita-asia voidaan panna vireille oikeudenkäymiskaaren 10 luvun säännösten estämättä myös säätiön kotipaikan käräjäoikeudessa. Periaate vastaa voimassa olevan lain 14 §:n 2—4 momentin sekä 18 §:n 3 momentin säännöksiä Patentti- ja rekisterihallituksen oikeudesta nostaa kanne säätiön kotipaikan tuomioistuimessa. Säätiölain soveltamista koskevalla riita-asialla tarkoitetaan kanteita, jotka perustuvat säätiölain säännöksiin tai säätiön sääntöihin. Asia voidaan käsitellä säätiön kotipaikan tuomioistuimessa, jos kantaja edellyttää asian ratkeavan säätiölain tai säätiölaissa viitatusen lain perusteella. Sen sijaan pykälä ei koske muiden lakien soveltamista koskevia asioita, vaikka niissä viitattaisiin säätiölain säännöksiin.

Asianosaiset voivat sopia riidan käsittelystä oikeudenkäymiskaaren mahdollistamassa muussa oikeuspaikassa, vaikka pykälän nojalla asia voitaisiin käsitellä säätiön kotipaikan tuomioistuimessa. Oikeuspaikkasäännöstä ei sovelleta rikosasioihin. Rikoksesta johtuva yksityisoikeudellinen vaatimus voidaan käsitellä syyteasian yhteydessä niin kuin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 3 luvussa säädetään.

2 §. Kiireellisesti käsiteltävät asiat. Pykälässä säädetään uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä vastaavasti kiireellisesti käsiteltävistä asioista.

Pykälän 1 momentin mukaan maksua tai turvaavaa vakuutta koskevassa asia on käsiteltävä tuomioistuimessa kiireellisenä. Momentin mukaan kiireellisenä käsiteltävässä asiassa on kysymys säätiön ja sen velkojan välisestä asiasta sulautumisessa.

Pykälän 2 momentin mukaan säätiön toimielimen päätöksen moittimista koskeva asia on käsiteltävä kiireellisesti. Epäselvyys säätiön hallituksen tai hallintoneuvoston päätöksen mahdollisesta pätemättömyydestä voi haitata säätiön toimintaa, minkä vuoksi asioiden käsitteleminen tuomioistuimessa mahdollisimman nopealla aikataululla on perusteltua.

3 §. Tiedoksiannot säätiölle. Pykälässä säädetään tiedoksiannosta säätiölle. Pykälän 1 momentti vastaa voimassa olevan lain 10 §:n 3 momenttia.

Pykälän 2 momentissa säädetään tilanteista, joissa säätiön hallituksen jäsentä, toimitusjohtajaa tai säätiön nimenkirjoitusoikeuden haltijaa ei ole merkitty rekisteriin. Tällöin tiedoksianto voidaan toimittaa luovuttamalla tiedoksi annettavat asiakirjat säätiön palveluksessa olevalle, tai jos tällaista ei tavata, poliisille. Säännös vastaa uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä tiedoksiannosta.

4 §. Ratkaisuiista ilmoittaminen. Lakiin ehdotetaan uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä vastaavaa normia tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa ratkaisu säätiörekisteriin, jos ratkaisu koskee säätiörekisteriin merkittävää seikkaa. Pykälä vastaa voimassa olevan lain 22 §:n säännöksiä tuomioistuimen ilmoitusvelvollisuudesta. Tyypillisiä esimerkkejä pykälässä tarkoitetuista ratkaisuiista ovat esimerkiksi toimielimen jäsenen valintaa koskevat päätökset, uskotun miehen tai selvitysmiehen määräämistä taikka säätiön nimen käytön kietoa koskevat ratkaisut. Tuomioistuimen tulee ilmoittaa rekisteriviranomaiselle myös tieto ratkaisun lainvoimaisuudesta.

10 luku **Rangaistussäännökset**

Luvussa säädetään säätiörikoksesta (1 §) ja säätiörikkomuksesta (2 §). Keskeinen uudistusehdotus voimassa olevaan lakiin nähden on säätiörikoksen sääntely. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa rangaistussäännöstä.

Ehdotuksessa lähdetään säätiöoikeuden osalta siitä yhteisöoikeudessa vallalla olevasta yleisestä lähtökohdasta, että rangaistussäännöksiin ei säätiöoikeudessa tulisi turvautua ilman erityisen painavia syitä. Rangaistussäännökset tulevat kysymykseen lähinnä silloin, kun säätiölaissa säädettyjä muita keinoja ja sanktioita, kuten hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenen vaihtamista taikka vahingonkorvausta, ei voida pitää riittävän tehokkaana esimerkiksi lainvastaisen toiminnan poikkeuksellisen vakavuuden johdosta. Viimeksi mainittu voi johtua esimerkiksi siitä, että kysymyksessä on tyypillisesti tilanne, jossa vahingon aiheutumisen ja määrän toteennäyttäminen on vaikeaa. Myös lainvastaisuuden poikkeuksellinen vakavuus voi olla

peruste kriminalisoinnille. Näin on varsinkin laittoman varojenjaon osalta, mitä ehdotettu rangaistussäännös koskee.

Ehdotusta vastaavat erityiset rangaistussäännökset ovat osakeyhtiölain 25 luvun 1 §:n 2 ja 4 kohdassa ja osuuskuntalain 27 luvun 1 §:n 1 ja 3 kohdassa.

Lakiin ei ehdoteta voimassa olevan lain 27 §:n 2 momenttia viittaussäännöstä yritysjä ja yhteisötietolakiin (244/2001) ilmoituksen laiminlyönnin rangaistavuudesta. Viittaussäännöksen poistamisesta huolimatta säätiön rekisteri-ilmoituksiin sovelletaan yritys- ja yhteisötietolain 19 §:n rangaistussäännöstä. Yritys- ja yhteisötietolain 19 §:n 1 momentin mukaan rekisteri-ilmoituksen antamisen laiminlyönnistä voidaan tuomita, jollei teko ole vähäinen tai teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, yritys- ja yhteisötietoilmoituksen laiminlyönnistä sakkoon. Jos säätiö on rekisteröity kaupparekisteriin, arvonlisäverovelvollisten rekisteriin, ennakkoperintärekisteriin tai työnantajarekisteriin, yritys- ja yhteisötietolain 19 §:n 2 momentin rangaistussäännöksen nojalla voidaan se, joka tahallaan jättää noudattamatta, mitä yritys- ja yhteisötietolain 15 §:ssä säädetään kirjeissä ja lomakkeissa mainittavista tiedoista, tuomita lisäksi yritys- ja yhteisötunnuksen käytön laiminlyönnistä sakkoon.

1 §. Säätiörikos. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi säätiörikoksesta. Säätiörikos on rangaistava vain tahallisenä tekona. Teko ei ole ehdotuksen mukaan rangaistava, jos se on vähäinen tai siitä on muualla laissa säädetty ankarampi rangaistus.

Pykälän 1 kohdassa säädetty säätiörikosta koskeva rangaistussäännös koskee laissa nimenomaisesti säännellyn tilintarkastajan lausunnon laatimista koskevien säännösten rikkomista velkojensuojaa loukaten. Säännös koskee sellaista tilintarkastajan lausuntoa, joka ehdotuksen 11 luvun 4 §:n mukaan annetaan sulautumiseen osallistuville säätiöille. Käytännössä lausunnolla on merkitystä lähinnä toiminnallisten säätiöiden sulautumisessa, kun sulautumiseen osallistuvien säätiöiden velkojat arvioivat sulautumisen vaikutuksia. Lisäksi velkojensuojajamenettelyä sovelletaan vastaanottavaan säätiöön vain, jos sulautuminen on omiaan vaarantamaan vastaanottavan säätiön velkojien maksun. Jos su-

lautumiseen osallistuvilla säätiöillä on vain sellaisia vähäisiä velkojia, jotka eivät käytännössä tutustu sulautuvien säätiöiden taloudellista tilaa koskeviin tietoihin, tämä otetaan huomioon teon rangaistavuuden arvioinnissa yleisten rikosoikeudellisten periaatteiden mukaisesti. Rangaistussäännös ei sovellu lausunnon pyytämisen laiminlyöntiin. Käytännössä sulautumismenettely ei etene, jos 11 luvun 7 §:ssä tarkoitettua lausuntoa ei toimiteta rekisteriviranomaiselle sulautumissuunnitelman rekisteröinti-ilmoituksen yhteydessä (11 luvun 7 §).

Lausuntoon ei voida soveltaa rikoslain 16 luvun 7 §:n säännöstä rekisterimerkintärikkoksesta tai saman luvun 8 §:n säännöstä väärän todistuksen antamisesta viranomaiselle. Tällainen lausunto voidaan rinnastaa tilintarkastuskertomukseen, jota koskevien säännöstenrikkominen on säädetty rangaistavaksi tilintarkastuslaissa tilintarkastusrikoksena. Säätiölain nimenomaisten säännösten noudattamisen lisäksi lausunto on tilintarkastuslain 1 ja 16 §:n mukaan laadittava hyvää tilintarkastustapaa noudattaen.

Perustamisilmoituksen sekä muutos- ja lopettamisilmoituksen laiminlyömisestä säännellään yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 19 §:ssä.

Pykälän 2 kohdan mukaan säätiörikkoksesta rangaistavaa on säätiön varojen jakaminen 1 luvun 2 §:n 1 momentin vastaisesti säätiön varoja lähipiirille tai poiketen säätiön säännöissä määrätystä tarkoituksesta tai toimintamuodoista. Varojen jakamisella tarkoitetaan yleisten yhteisöoikeudellisten periaatteiden mukaisesti toimea, joka vähentää säätiön varoja tai lisää säätiön velkoja muuten kuin kaupallisin ehdoin (ilman liiketaloudellista perustetta — vrt. osakeyhtiölain 13 luvun 1 §:n 3 momentti ja osuuskuntalain 16 luvun 1 §:n 3 momentti). Laiton varojenjako voi olla rangaistavaa myös muun rikosoikeudellisen sääntelyn perusteella, kuten luottamusaseman väärinkäyttönä (rikoslain 36 luvun 5 §) tai kavalluksena (rikoslain 28 luvun 4—6 §).

Kielletty varojenjako lähipiirille on käsitelty 1 luvun 2 §:n perusteluissa. Säätiön johdon velvollisuus selvittää lähipiirisuhteen olemassaoloa ja säätiön puolesta tehtävän toimen tehtävän toimen merkitystä säätiön kan-

nalta on käsitelty 1 luvun 4 §:n perusteluissa. Rangaistavaa voivat olla lain ja sääntöjen vastaisesti lähipiirille annettujen avustusten lisäksi muut kokonaan tai osittain vastikkeettomat toimet säätiön ja sen lähipiiriin kuuluvan välillä. Lähipiiriin kuuluvilla tarkoitetaan kaikkia 1 luvun 8 §:ssä mainittuja ihmisiä, yhteisöjä ja säätiöitä. Tältä osin rangaistussäännöksen tarkoituksena on edistää säätiön säännöistä ilmenevän tarkoituksen toteutumista siten, että estetään säätiön lähipiirin suosiminen säätiöolaista ja säätiön säännöistä poikkeavalla tavalla.

Rangaistussäännös ei lähtökohtaisesti sovelleta silloin, kun 1 luvun 9 §:ssä tarkoitettu tukisäätiö tai sukusäätiö avustaa tai muuten jakaa varojaan sen säännöissä määrättyjen toimintamuotojen mukaisesti lainkohdassa ja säännöissään tarkoitettulle lähipiiriinsä kuululle edunsaajalle. Tällaisessa säätiössä varojenjako mainitulle lähipiirille voi olla rangaistavaa lähinnä siinä tapauksessa, että tukea annetaan muuten kuin säännöissä määrättyjen toimintamuotojen mukaisesti, muille kuin säännöissä määrättyille lähipiiriin kuululle taikka avustuksia annettaessa edunsaajat asetetaan keskenään erilaiseen asemaan kuin mitä säännöissä on mahdollisesti määrätty. Tällöinkin rangaistavaa voi olla vain varojenjako säännöistä poiketen, koska säätiölaissa ei säädetä säännöissä määrättyjen edunsaajatahojen yhdenvertaisesta kohtelusta.

Kielletty varojenjako säätiön sääntöjen mukaisesta tarkoituksesta tai toimintamuodoista poiketen on käsitelty 1 luvun 2 ja 4 §:n perusteluissa. Käytännössä tällainen kielletty varojenjako voi ilmetä esimerkiksi avustuksina tai muina kokonaan tai osittain vastikkeettomina suorituksina muun kuin säännöissä määrätyn tarkoituksen edistämiseksi taikka sellaisina kokonaan tai osittain vastikkeettomina suorituksina, joilla säännöissä laajaksi määriteltä tarkoitusta edistetään muuten kuin säännöistä ilmenevien toimintamuotojen kautta. Käytännössä säätiön säännöissä tarkoitus ja toimintamuodot voidaan määritellä niin laajasti, että ne mahdollistavat hyvin laaja-alaisen laillisen toiminnan. Sääntöjen tulkinta sallittujen toimintamuotojen osalta voi myös aikaa myöten muuttua siten kuin 1 luvun perusteluissa on esitetty. Lain ja sääntöjen rikkomisen määrittelyyn, tahallisuuden

arviointiin ja muihin rangaistuksen määräämiseen vaikuttaviin seikkoihin sovelletaan yleisiä rikosoikeudellisia periaatteita. Tältäkin osin rangaistussäännöksen tarkoitus on edistää säätiön tarkoituksen toteutumista säännöissä määriteltyjen toimintamuotojen kautta.

Ehdotettua erityistä rangaistussäännöstä ei sovelleta täysin vastikkeellisiin toimiin säätiön ja lähipiiriin kuuluvan välillä eikä liiketoiminnan muodostumiseen säätiön tarkoitukseksi vaston 1 luvun 2 §:ssä kieltoa. Tällaiset toimet eivät täytä varojenjaon tunnusmerkkejä. Toisaalta tällaiset toimet voivat olla rangaistavia muun rikosoikeudellisen sääntelyn, kuten luottamusaseman väärinkäytön, perusteella. Tällaiseen toimintaan sovelletaan myös 8 luvun säännöksiä vahingonkorvausvastuusta ja 14 luvun säännöksiä säätiöiden valvonnasta.

Varojenjaon laillisuuteen saattaa liittyä vaikeitakin säätiölain ja säätiön sääntöjen tulkintaan liittyviä kysymyksiä, minkä vuoksi rangaistavuuden edellytyksiä arvioitaessa voi tulla sovellettavaksi esimerkiksi erehdys rangaistusvastuusta vapautumisen perusteena (rikoslain 4 luvun 2 §). Tämän vuoksi rangaistavuuden ala ei välttämättä ole yhtä laaja kuin vahingonkorvausvelvollisuuden ala (8 luku). Rangaistussäännöstä sovellettaessa on myös otettava huomioon, kenen suojaksi säädettyjä säännöksiä ja määräyksiä laittomassa varojenjaossa on rikottu. Toisaalta rangaistussäännösten soveltaminen ei edellytä, että intressitaholle olisi aiheutunut konkreettista vahinkoa.

Rangaistusvastuu voi koskea laittomasta jaosta päättäneitä (yleensä hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenet) sekä jaon täytäntöönpanneita (hallituksen jäsenet ja toimitusjohtaja). Näiden asema tekijänä, yllyttäjänä tai avunantajana arvioidaan tapauskohtaisesti rikosoikeuden yleisten periaatteiden mukaan.

Ehdotetun rangaistussäännöksen lisäksi säätiön toimintaan sovelletaan yleisiä rikosoikeudellisia rangaistussäännöksiä ja periaatteita. Esimerkiksi säätiössä ilmenevä luottamusaseman väärinkäyttö, kavallus ja petos (rikoslain 36 luvun 1—3 §) ovat rikoslain perusteella rangaistavia tekoja. Sovellettavaksi voivat tulla myös säätiön toimintaa koskevat rangaistussäännökset esimerkiksi kirjanpito-

vero- ja avustusrikoksista (rikoslain 39 luvun 9 ja 10 §, 29 luvun 1—8 §). Vastaavasti rangaistavuuden poistavaan teon vähäisyyteen sovelletaan rikosoikeuden yleisiä periaatteita.

Ehdotus poikkeaa uudemmassa yhteisöoikeudellisesta lainsäädännöstä siten, että ehdotuksessa laittoman varojenjaon tunnusmerkit on sidottu toimiin, joilla säätiön varoja jaetaan säätiön tarkoituksesta tai toimintamuodoista poikkeavasti. Yhteisöoikeudellisessä lainsäädännössä laittomana varojenjako on velkojien taikka osakkaiden tai jäsenten aseman vaarantava varojenjako. Ehdotuksessa on otettu huomioon säätiöiden toiminnan erityispiirteet, jotka ovat säätiölle tyypillinen tarkoituksen toteuttaminen jakamalla varoja avustuksina tai tuottamalla muita etuja ulkopuolisille ja se, että lähtökohtaisesti säätiöllä ei ole sellaisia nimettyjä omistajia ja jäseniä vastaavia edunsaajia, joilla olisi oikeus vaatia tiettyjä etuuksia säätiöltä ja jotka voisivat omin toimin puuttua lain tai sääntöjen vastaiseen toimintaan säätiössä esimerkiksi vaatimalla vahingonkorvausta lain ja sääntöjen rikkomisesta säätiölle aiheutuvasta vahingosta. Laittoman varojenjaon rangaistavuus on tarpeen säätiöiden viranomaisvalvonnasta huolimatta. Varojenjaon osalta säätiövalvonta on käytännössä jälkikäteistä.

2 §. Säätiörikkomus. Pykälässä säädetään säätiörikkomuksesta. Ehdotus sisältää voimassa olevan lain 27 §:n 1 momenttia vastaavan säännöksen ilmoituksen laiminlyönnistä. Säätiörikkomuksena säädetty teko on rangaistava tahallisesti tai törkeästi huolimattomuudesta tehdyllä teolla. Teko ei ole rangaistava, jos se on vähäinen tai siitä on muualla laissa säädetty ankarampi rangaistus. Säätiörikkomuksesta voidaan tuomita sakkoon.

Säätiörikkomuksena ehdotetaan rangaistavaksi pykälän 1 momentin 1 kohdan nojalla kuolinpesän haltijan laiminlyönti ilmoittaa testamentista 2 luvun 7 §:n 1 momentin säännöksen mukaisesti tuomioistuimelle. Voimassa olevan lain 27 §:n 1 momentista poiketen laiminlyönti ei ole on rangaistava tavallisesta tai lievistä huolimattomuudesta.

Momentin 2 kohdan mukaan se, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta laiminlyö säätiölain mukaisen tilinpäätöksen tai

toimintakertomuksen laatimisen taikka laissa säädetyn selvityksen tekemisen, on tuomittava säätiörikkomuksesta sakkoon. Säätiörikkomuksesta voidaan tuomita myös silloin, jos säätiössä laiminlyödään 5 luvun 4 §:n mukaisen konsernitilinpäätöksen laatiminen. Ehdotus vastaa uudempaa yhteisöainsäädäntöä (esimerkiksi osakeyhtiölain 25 luvun 2 §:n 1 momentin 4 kohta). Ehdotuksen tarkoitus on yhdenmukaistaa rajoitetulla vastuulla toimiviin yksityisiin oikeushenkilöihin sovellettavaan lainsäädäntöön perustuvan tiedonantovelvollisuuden rikkomisen rangaistusseuraamuksia.

Jos tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja konsernitilinpäätöksen laatimisessa rikotaan kirjanpitolain säännöksiä, samanaikaisesti voi tulla sovellettavaksi myös rikoslain 30 luvun 9 §:ssä säädetty kirjanpitorikos, jossa säännellään kirjanpitolainsäädännön mukaisten velvoitteiden rikkomisesta.

IV OSA Sulautuminen ja purkautuminen

11 luku Sulautuminen

Luvussa säädetään säätiön sulautumisesta. Luvun 1 §:ssä määritetään sulautumisen edellytykset ja 2 §:ssä sulautumisen toteuttamistavat, 3 ja 4 §:ssä säädetään sulautumissuunnitelmasta ja siihen liittyvästä tilintarkastajan lausunnosta, 5 ja 6 §:ssä sulautumisesta päättämisestä, 7 §:ssä sulautumissuunnitelman rekisteröimisestä, 8 ja 9 §:ssä velkojensuojamenettelystä, 10 §:ssä sulautumisen täytäntöönpanoilmoituksesta, 11 §:ssä sulautumisen rekisteröinnin edellytyksistä, 12 §:ssä sulautumisen oikeusvaikutuksista, 13 §:ssä lopputilityksestä ja 14 §:ssä sulautumisen peruuntumisesta.

Olenaisia muutoksia voimassa olevan lain sulautumista koskeviin 17 a—c §:iin nähden ovat mahdollisuus määrätä säännöissä säätiötä perustettaessa sulautumisen edellytyksistä laissa säädetystä toisin (ehdotuksen 1 §:n 2 momentti), tytäryhteisösulautumisen mahdollistaminen (ehdotuksen 1 §:n 4 momentti) sekä sulautumista koskevan sääntelyn tarkentaminen monelta osin. Sulautumiseen liittyvä sääntely ehdotetaan muutettavaksi vastaa-

maan soveltuvien osin uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä.

Voimassa olevaa lakia vastaavasti sulautuminen käsittää edelleen neljä vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa laaditaan sulautumissuunnitelma (voimassa olevassa laissa sopimus) ja tehdään sulautumista koskevat päätökset säätiöissä (3—6 §). Toisessa vaiheessa rekisteröidään sulautumissuunnitelma (7 §), mikä voimassa olevassa laissa vastaa sulautumisluvan hakemista Patentti- ja rekisterihallitukselta. Kolmannessa vaiheessa on velkojensuojamenettely, mikä ehdotetaan siirrettäväksi tuomioistuimesta Patentti- ja rekisterihallitukselle (8—9 §). Neljännessä vaiheessa rekisteröidään sulautuminen (10—11 §). Voimassa olevasta laista poiketen ehdotetaan, että sulautuvien säätiöiden on laadittava lopputilitys, joka toimitetaan Patentti- ja rekisterihallitukselle (13 §). Ehdotuksessa ei esitetä muutettavaksi voimassa olevan lain periaatetta, että säätiön sulautumisessa ei makseta sulautumisvastiketta.

Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista siten, että sulautumiselta ei enää edellytetä, että tarkoituksen toteutuminen sulautumisen johdosta olennaisesti paranisi. Sulautumisen edellytyksenä on ehdotuksen mukaan edelleen se, että sulautumiseen osallistuvien säätiöiden tarkoitukset ovat olennaisesti samankaltaisia. Voimassa olevasta laista poiketen perustaja voi säätiötä perustettaessa määrätä säännöissä sulautumisen edellytyksistä toisin. Muutoksen johdosta perustajalla on paremmin mahdollisuus varautua toimintaympäristön muutoksiin ja säätiön toiminnan uudelleenorganisointia edellyttäviin tarpeisiin. Perustaja voi säännöissä asettamalla määräyksillä tosiasiallisesti myös mahdollistaa olemassa olevan säätiön tarkoituksen toteuttamisen lakkauttamisen sallimalla sulautumisen olennaisesti eri tarkoitusta edistävään säätiöön. Säätiöiden toimintavapauden lisäämisen ohessa ehdotuksessa on pyritty suojaamaan rahoittajien luottamusta siihen, mihin säätiön varoja käytetään.

Sulautuminen voidaan voimassa olevaa lakia vastaavasti toteuttaa joko absorptiosulautumisena tai kombinaatiosulautumisena. Ehdotuksessa esitetään, että säätiöt voivat toteuttaa myös tytäryhteisösulautumisen, jolla luodaan mahdollisuus purkaa tarpeettomaksi

osoittautuneita konsernirakenteita. Tytäryhteisösulautumisessa sulautumiseen osallistuvien säätiöiden tulee omistaa kokonaan sulautuvan yhtiön osakkeet sekä optio-oikeudet ja muut osakkeisiin oikeuttavat erityiset oikeudet, jotka määritellään osakeyhtiölain 10 luvussa. Vastaavin edellytyksin säätiöön voi sulautua sen tytärasunto-osakeyhtiö, -osuuskunta ja keskinäinen kiinteistöosakeyhtiö. Muutoin tytäryhteisösulautumisen aineellisten säännösten osalta viitataan osakeyhtiölakiin, asunto-osakeyhtiölakiin ja osuuskuntalakiin.

Sulautumisen rekisteröinnin osalta ehdotetaan siirtymistä lupamenettelystä rekisteröintimenettelyyn. Ilmoitusten käsittelyn yhteydessä viranomaisen tarkistaa, että sulautumiselle on laissa ja säätiön säännöissä säädetty edellytykset ja sulautuminen on suoritettu laissa säädettyjä menettelytapoja noudattaen. Sulautumismenettely vastaa pääosin voimassa olevaa lakia.

Ehdotetun voimaannpanolain 11 §:n mukaan säätiöiden sulautumiseen sovelletaan vanhaa lakia, jos sulautumislupaa koskeva hakemus jätetään Patentti- ja rekisterihallitukselle ennen uuden lain voimaantuloa. Säätiöt voivat ehdotuksen mukaan lain vahvistamisen jälkeen, mutta ennen sen voimaantuloa päättää noudattaa säätiöiden sulautumisessa uutta lakia. Sulautumissuunnitelma voidaan ilmoittaa rekisteröitäväksi ennen uuden lain voimaantuloa, mutta se voidaan rekisteröidä vasta, kun uusi laki on tullut voimaan.

Ehdotetussa sulautumisen sääntelyssä on otettu huomioon se, miten säätiöiden tarkoitus poikkeaa osakeyhtiön tarkoituksesta. Myös säätiön varallisuus voi poiketa osakeyhtiön varallisuudesta siten, ettei varoille voida määritellä käypää arvoa yritysvarallisuutta vastaavasti, eikä säätiössä jaottelulla sidottuun ja muuhun omaan pääomaan olevaa vastaavaa merkitystä kuin osakeyhtiössä. Toisaalta säätiö voi olla toiminnallinen tai sillä voi muuten olla samankaltainen pääomarakenne kuin osakeyhtiöllä, koska säätiö voi myös harjoittaa taloudellista toimintaa, sijoitus- ja liiketoimintaa mukaan lukien, ja velkaantua.

1 §. Sulautuminen. Pykälässä säädetään säätiön sulautumisen perusmääritelmästä ja sulautumisen edellytyksistä. Säätiöllä ei ole

omistajia, joten voimassa olevaa lakia vastaavasti säätiöiden sulautumisessa ei makseta sulautumisvastiketta.

Pykälän *1 momentin* mukaan säätiö voi sulautua toiseen Suomessa rekisteröityyn säätiöön. Säätiön sulautuessa toiseen säätiöön sen varat ja velat siirtyvät vastaanottavalle säätiölle. Säätiöiden sulautumiselta edellytetään voimassa olevan lain 17 a §:ää vastaavasti, että sulautumiseen osallistuvien säätiöiden tarkoitukset ovat olennaisesti samankaltaisia. Sulautuminen ei edellytä säätiöiden toimintamuotojen eikä hallinnon samankaltaisuutta. Tarkoitusten samankaltaisuutta edellytetään absorptiosulautumisessa sulautuvilta säätiöiltä ja vastaanottavalta säätiöltä. Säätiön tarkoituksen muuttamista koskevan 6 luvun 2 §:n sääntelyn huomioon ottamiseksi edellytetään lisäksi, että vastaanottavaan säätiöön sovellettavat tarkoituksen muuttamisen edellytykset ovat samanlaiset kuin sulautuvassa säätiössä. Kombinaatiosulautumisessa sulautuvien säätiöiden tarkoitusten tulee olla olennaisesti samankaltaisia samoin kuin perustettavan uuden säätiön tarkoituksen sulautuviin säätiöihin nähden. Rekisteriviranomainen valvoo sulautumisen tarkoitusten samankaltaisuuteen liittyvän edellytyksen täyttymistä.

Ehdotuksen mukaan säätiöiden sulautuminen ei edellytä enää tarkoituksen toteutumisen olennaista paranemista. Käytännössä tarkoitusten toteutumisen olennainen paraneminen ei ole estänyt suurien ja toimivien säätiöiden sulautumista, joten edellytys on jäänyt muodolliseksi sulautumisen edellytykseksi.

Säännöissä voidaan voimassa olevaa lakia vastaavasti asettaa lisäedellytyksiä sulautumiselle. Voimassa olevasta laista poiketen pykälän *2 momentissa* ehdotetaan säädettäväksi siitä, että säännöissä voidaan myös lieventää lain asettamaa vaatimusta sulautumiselle. Perustaja voi säätiötä perustettaessa säännöissä määrätä sulautumisen edellytyksistä laissa säädetystä poikkeavasti. Muutoksen johdosta perustajalla on paremmin mahdollisuus varautua toimintaympäristön muutoksiin ja säätiön toiminnan uudelleenorganisointiin edellyttäviin tarpeisiin. Säännöissä voidaan esimerkiksi määrätä, että sulautuminen ei edellytä tarkoitusten samankaltaisuutta sulautuvilta säätiöiltä tai että sulautuminen toiseen säätiöön on mahdollista, jos perustaja

antaa suostumuksen sulautumiselle. Jos perustaja on säätiötä perustettaessa asettanut sulautumiselle määrättyjä edellytyksiä, näitä sääntömääräyksiä voidaan muuttaa toimielimen jäsenten yksimielisellä päätöksellä, jollei perustaja ole säätiötä perustettaessa säännöissä muuta määrännyt. Perustaja voi esimerkiksi määrätä, että sulautumisen edellytyksiä koskeva sääntöjen muutos edellyttää määrättyä enemmistöä tai että sääntöjä ei voi tältä osin muuttaa. Kieltoa muuttaa tällaista määräystä ei voi kiertää siten, että sääntöjä muuttamalla poistetaan kielto muuttaa sääntöjä, minkä jälkeen muutetaan varsinaista perustajan asettamaa määräystä. Sulautumisen edellytyksiä koskevaa sääntömääräystä ei voi lisätä eikä sitä voi muuttaa säätiön toiminnan aikana muuten kuin poistamalla määräys säännöistä.

Säätiön säännöissä voidaan asettaa pakottavia määräyksiä säätiön toimintaan liittyen. Tällaiset määräykset voidaan asettaa pysyviksi siten, että niitä ei voi säätiön perustamisen jälkeen muuttaa. Tällaisia pakottavia sääntömääräyksiä ei voi kiertää sulauttamalla säätiö toiseen säätiöön, johon pakottavia sääntöjen määräyksiä ei sovelleta.

Pykälän 3 momentissa säädetään tarkoituksessa määrätyn tahon oikeudesta säätiöiden sulautumisessa. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Säännöksellä pyritään suojaamaan perustajan tahdon toteutumista tarkoituksessa yksilöidyn tahon toiminnan edistämiseksi.

Säätiön tarkoituksena voi olla säännöissä yksilöidyn henkilön, joko ihmisen tai oikeushenkilön tukeminen tai toiminnan edistäminen. Jos säätiön tarkoituksena on määrätyn edunsaajan talouden tai toiminnan tukeminen, säätiön sulautuminen edellyttää edunsaajan suostumusta. Edunsaajan oikeuksia ei voi muuttaa sulauttamalla säätiö toiseen säätiöön, jollei edunsaaja anna suostumusta sulautumiseen. Jotta edunsaajalla olisi tällainen oikeus, edunsaaja tulee olla selkeästi määritelty säätiön säännöissä. Esimerkiksi laajalla tai tarkemmin yksilöimättömällä edunsaajaryhmällä tai näiden etujärjestöillä ei ole pykälässä säädettyä oikeutta. Edunsaaja tulee olla määrätty tarkoituksessa, joten esimerkiksi toteuttamistavoissa määrättyllä edunsaajalla ei ole momentissa säädettyä oikeutta. Tapa-

uksesta riippuen suostumusta voidaan edellyttää myös vastaanottavan säätiön edunsaajalta. Perustaja voi myös säätiötä perustettaessa määrätä säännöissä, että sulautuminen ei edellytä edunsaajan suostumusta. Jos perustaja ei ole asettanut määräystä säätiötä perustettaessa, sääntöjä voidaan ehdotuksen 6 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan muuttaa, jos tarkoituksessa määrätty taho antaa sääntöjen muutokselle suostumuksen.

2 §. *Sulautumisen toteuttamistavat.* Pykälän 1 momentissa säädetään kahden tai useamman säätiön sulautumisen vaihtoehtoisista toteuttamistavoista, joita ovat absorptiosulautuminen ja kombinaatiosulautuminen. Ehdotus vastaa voimassa olevaa lakia.

Pykälän 2 momentissa määritellään tytäryhteisösulautuminen. Tytäryhteisösulautumisessa sulautumiseen osallistuva yksi tai useampi säätiö omistaa kaikki sulautuvan osakeyhtiön, asunto-osakeyhtiön, keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön tai osuuskunnan tai sulautuvien yhtiöiden ja osuuskuntien osakkeet, mahdolliset optio-oikeudet ja muut osakkeisiin oikeuttavat erityiset oikeudet sekä osuudet ja osuuksiin oikeuttavat optio-oikeudet ja muut oikeudet. Muita osakkeisiin oikeuttavia erityisiä oikeuksia ovat esimerkiksi osakeyhtiölain (624/2006) 10 luvun 1 §:n mukaiset oikeudet, jotka antavat oikeuden maksua vastaan saada uusia osakkeita tai yhtiön hallussa olevia omia osakkeita. Tytäryhteisösulautumisessa voi olla mukana useita yhtiöitä ja osuuskuntia, joissa yhtiöt ja osuuskunnat voivat myös omistaa osittain toistensa osakkeita ja osuuksia. Tytäryhteisösulautumista ei voi toteuttaa siinä tapauksessa, että muu kuin sulautumiseen osallistuva säätiö tai yhteisö omistaa sulautuvien yhtiöiden ja osuuskuntien osakkeita ja osuuksia. Toisaalta tytäryhteisösulautumista ei estä se, että sulautuvalla yhtiöllä tai osuuskunnalla on hallussaan omia osakkeita tai osuuksia.

Tytär yhteisösulautumisen salliminen on tarpeen, jotta säätiö voi purkaa tarpeettoman konsernirakenteen. Ehdotuksen mukaan säätiö voi tietyin edellytyksin harjoittaa sellaista sijoitus- ja liiketoimintaa ja muuta varainhoitoa, jota se voi harjoittaa myös omistamansa yhtiön kautta (1 luvun 5—7 §). Tämän vuoksi on tarpeen sallia ja säännellä tytäryhteisösulautuminen.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan selventävää säännöstä, jonka mukaan sulautuvasta ja vastaanottavasta säätiöstä käytetään myöhemmin laissa määritystä sulautumiseen osallistuvat säätiöt. Vastaanottavalla säätiöllä tarkoitetaan sekä olemassa olevaa säätiötä että perustettavaa uutta säätiötä.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan viittaus-säännöstä, jonka mukaan tytäryhteisösulautumiseen sovelletaan, mitä osakeyhtiölain 16 luvussa ja asunto-osakeyhtiölain 19 luvussa säädetään tytäryhtiösulautumisesta sulautuvan tytäryhtiön osalta. Tytärosuuskunnan sulautumista koskee vastaavasti, mitä osuuskuntalain 20 luvussa säädetään.

3 §. Sulautumissuunnitelma. Pykälässä säädetään sulautumissuunnitelman (voimassa olevassa laissa sulautumissopimus) sisällöstä. Voimassa olevassa laissa ei ole absorptiosulautumisen osalta määräyksiä sulautumissopimuksesta. Kombinaatiosulautumisessa sulautumissopimukseen sovelletaan voimassa olevan lain 17 c §:n 1 momentin mukaan säädettäviä säännöksiä. Ehdotettu sulautumissuunnitelman vähimmäissältö vastaa soveltuvin osin uudemmassa yksityisiä yhteisöjä koskevassa lainsäädännössä säädetyistä vaatimuksista. Sulautumissuunnitelmasta on ehdotuksen mukaan käytävä ilmi sulautumiseen osallistuvien säätiöiden, tarkoituksissa yksilöityjen edunsaajien ja velkojien kannalta keskeiset tiedot, joiden perusteella eri osapuolet voivat arvioida sulautumista ja sitä, haluavatko he vedota laissa määrättyihin keinoihin estää sulautuminen. Sulautumissuunnitelmaan voi ehdotuksessa säädetyä lisäksi sisällyttää myös muita sulautumiseen liittyviä tietoja ja ehtoja.

Lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että sulautumissuunnitelman allekirjoittavat pykälän 1 momentin mukaan sulautumiseen osallistuvien säätiöiden hallitukset, jotka vastaavat sulautumissuunnitelman tekemisestä ja sen tietojen oikeellisuudesta.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan sulautumissuunnitelmassa on mainittava sulautumiseen osallistuvien säätiöiden nimet, Y-tunnukset ja kotipaikat. Kombinaatiosulautumisessa perustettavalla uudella säätiöllä ei sulautumissuunnitelmaa allekirjoitettaessa ole vielä Y-tunnusta, joten tältä osin vaatimus ei koske perustettavaa uutta säätiötä.

Momentin 2 kohdan mukaan sulautumissuunnitelmassa on esitettävä selvitys sulautumisen syistä. Selvityksellä saattaa olla vaikutusta vastaanottavan säätiön, säännöissä yksilöityjen edunsaajien sekä velkojien arvioissa sulautumisen vaikutusta omaan asemaansa.

Momentin 3 kohdan mukaan sulautumissuunnitelmasta on käytävä ilmi ehdotus vastaanottavan säätiön uusiksi säännöiksi, jos absorptiosulautumisen yhteydessä päätetään vastaanottavan säätiön sääntöjen muutoksesta. Kombinaatiosulautumisessa sulautumissuunnitelmasta on käytävä ilmi perustettavan säätiön säännöt. Säännöt voidaan käydä läpi sulautumissuunnitelmassa tai ehdotus muutetuista ja uusista säännöistä voidaan liittää sulautumissuunnitelmaan. Sulautumissuunnitelman hyväksymisellä hyväksytään samalla absorptiosulautumisessa vastaanottavan säätiön sääntöjen muutos ja kombinaatiosulautumisessa perustettavan säätiön säännöt.

Kombinaatiosulautumisessa sulautumissuunnitelmasta on lisäksi käytävä ilmi, miten perustettavan säätiön ensimmäiset hallituksen jäsenet ja tilintarkastajat valitaan. Jos säätiöllä on sääntöjen mukaan hallintoneuvosto, on sulautumissuunnitelmassa mainittava myös se, miten hallintoneuvoston jäsenet valitaan. Jos sulautumissuunnitelmassa on nimetty ensimmäisen toimielimen jäsenet, sulautumissuunnitelmassa voidaan myös määrätä siitä, miten valintaa täydennetään, jos joku nimetyistä toimielimen jäsenistä luopuu tehtävästään ennen kuin uusi säätiö on rekisteröity säätiörekisteriin. Jos sulautumissuunnitelmassa ei ole valittu tai mainittu, miten toimitusjohtaja valitaan taikka miten hallituksen tai hallintoneuvoston puheenjohtaja valitaan, valinta voidaan tehdä lain ja perustettavan uuden säätiön sääntöjen määräämällä tavalla perustettavan uuden säätiön toimesta ennen sulautumisen täytäntöönpanoilmoitusta. Valitut toimielimen jäsenet rekisteröidään säätiörekisteriin sulautumisen täytäntöönpanoilmoituksella.

Momentin 4 kohdan mukaan sulautumissuunnitelmasta on käytävä ilmi, mikä osa sulautuvan säätiön varoista merkitään vastaanottavan säätiön peruspääomaan ja mikä muuhun oman pääoman erään. Kombinaatiosulautumisessa uuden säätiön perustami-

nen edellyttää, että tämän luvun 1 §:ssä ja säätiön säännöissä määrätyt sulautumisen edellytykset täyttyvät, joten sulautumissuunnitelmassa ei edellytetä 2 luvun 4 §:ssä säädettyjä toiminta- ja rahoitussuunnitelmaa ja talousarviota uuden säätiön perustamiselle.

Momentin 5 kohdan mukaan sulautumissuunnitelmasta on käytävä ilmi selvitys sulautuvan säätiön varoista ja veloista ja niiden arvostamiseen vaikuttavista seikoista ja sulautumisen suunnitellusta vaikutuksesta vastaanottavan säätiön taseeseen sekä sulautumiseen sovellettavista kirjanpidollisista menetelmistä. Koska sulautuminen tapahtuu vasta usean kuukauden jälkeen sulautumissuunnitelman laatimisesta, sulautumissuunnitelmassa ei voida antaa tarkkaa selvitystä siitä, miten sulautuminen vaikuttaa vastaanottavan säätiön taseeseen. Tältä osin suunnitelmassa on esitettävä arvio sulautumisen vaikutuksesta. Tilintarkastajan on 4 §:n mukaan annettava sulautumiseen osallistuville säätiöille lausunto mainitusta selvityksestä.

Käytännössä säätiöllä voi olla muutakin omaa pääomaa kuin peruspääoma ja säätiön säännöissä voidaan määrätä erikseen säätiön peruspääoman käytöstä (esimerkiksi, että toimintaan saa käyttää vain pääoman tuottoa, ei pääomaa). Käytännössä säätiöt soveltavat vaihtelevasti kirjanpidollisia menetelmiä. Voi olla esimerkiksi niin, että sulautuvan säätiön toimintaan käytettävät varat on merkitty sen taseeseen siihen poistamattoman hankintamenon määrään, joka varoilla on ollut varojen alkuperäisen luovuttajan taseessa tai perintöverotuksessa, ja sulautuvan säätiön hallussa varoilla ei ole käytännössä ollut tällaista taloudellista arvoa esimerkiksi säätiötä koskevan hoitovelvoitteen vuoksi. Myös esimerkiksi sulautuvien säätiöiden samanlaisen sijoitusvarallisuuden arvostusperiaatteet voivat olla käytännössä erilaisia (hankintameno tai käypä arvo).

Momentin 6 kohdan mukaan sulautumissuunnitelmasta on käytävä ilmi ehdotus sulautumiseen osallistuvien säätiöiden oikeudesta päättää muista kuin tavanomaiseen toimintaan kuuluvista järjestelyistä, jotka vaikuttavat niiden omaan pääoman. Tällaisia päätöksiä voivat olla esimerkiksi poikkeuksellinen varojen jakaminen, päätös myydä osa säätiön omaisuudesta tai liiketoiminnasta

taikka omaisuuden rakenteen vaihtaminen. Normaali säätiön sääntömääräisen toiminnan harjoittaminen ei kuulu kyseisen kohdan piiriin.

Momentin 7 kohdan mukaan sulautumissuunnitelmassa on annettava selvitys sulautumiseen osallistuvien säätiöiden omaisuuteen kohdistuvista yritysikiinnityksistä (634/1984) tarkoitetuista yritysikiinnityksistä. Jos säätiö harjoittaa elinkeinotoimintaa, säätiö on ilmoitettava kaupparekisterilain (129/1979) mukaan kaupparekisteriin. Kaupparekisteriin merkityn elinkeinonharjoittajan omistaman elinkeinotoimintaan kuuluva irtain omaisuus voidaan kiinnittää ja sen hallintaa luovuttamatta pantata saamisen vakuudeksi siten kuin yritysikiinnityksissä (634/1984) on säädetty. Jos sulautumiseen osallistuvien säätiöiden omaisuuteen kohdistuu mainitun mukaisesti yritysikiinnityksiä, sulautumissuunnitelmassa on annettava selvitys yritysikiinnityksistä. Jos usealla sulautumiseen osallistuvalla on yritysikiinnityksiä, kiinnitysten keskinäisestä etuoikeudesta on sovittava ennen sulautumisen täytäntöönpanoa 11 §:ssä säädetyllä tavalla.

Momentin 8 kohdan mukaan sulautumissuunnitelmassa on oltava ehdotus sulautumisen täytäntöönpanon suunnitelluksi rekisteröintiajankohdaksi. Sulautumisen viivästyminen arvioidusta aikataulusta ei ole rekisteröinnin este. Sulautumissuunnitelman osapuolet voivat vedota sopimuksen mukaiseen suunniteltuun aikatauluun keskinäisissä suhteissa yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaisesti. Sulautumisen täytäntöönpanon suunnitellun rekisteröintiajankohdan lisäksi sulautumissuunnitelmassa voidaan määrätä esimerkiksi ajankohdasta, josta lähtien säätiöt toimivat yhteiseen lukuun. Säätiöiden kirjanpidot on kuitenkin pidettävä erillään siihen asti, kunnes sulautumisen täytäntöönpano on rekisteröity.

Momentin 9 kohdan mukaan sulautumissuunnitelmassa voidaan sopia myös muista sulautumiseen liittyvistä seikoista ja ehdoista. Säännös ei estä sulautumissuunnitelman ulkopuolisten sulautumista koskevien sopimusten laatimista.

Pykälän 3 momentin mukaan sulautumissuunnitelma korvaa kombinaatiosulautumisessa säätiön perustamiskirjan. Perustettavan

vastaanottavan säätiön ensimmäisen tilikauden voi määrittää säännöissä tai sulautumissuunnitelmassa vastaavalla tavalla kuin mitä perustamisesta säädetään. Tilikauden määrittelyssä on otettava huomioon myös kirjanpitolain säännökset tilikauden pituudesta.

4 §. Tilintarkastajan lausunto. Pykälän *1 momenttiin* ehdotetaan säännöstä tilintarkastajan nimeämisestä ja tilintarkastajan velvollisuudesta antaa sulautumiseen osalliselle säätiölle lausunto sulautumiseen liittyen edellä 3 §:n 2 momentin 5 kohdassa tarkoitetusta selvityksestä. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä, joka vastaa uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa sääntelyä. Tilintarkastajan lausunnolla voi olla merkitystä lähinnä sulautumiseen osallistuvan toisen säätiön johdon tiedonsaannin varmistamisen kannalta sekä vastaanottavan säätiön velkojien suojan kannalta. Lausunnolla voi olla merkitystä myös säätiövalvonnan kannalta, kun valvontaviranomainen arvioi, miten sulautuminen vaikuttaa siihen, missä määrin sulautuvan säätiön varoja käytetään jatkossa sen säännöissä määrättyyn tarkoitukseen. Toisaalta lausunnolle ei ole vastaavaa omistajien tiedonsaannin varmistamistarvetta kuin osakeyhtiöissä.

Tilintarkastajia voidaan valita yksi tai useampi. Valittavien tilintarkastajien tulee olla kaikkien sulautumiseen osallistuvien säätiöiden hallitusten hyväksymiä. Valittava tilintarkastaja voi olla jonkin sulautumiseen osallistuvan säätiön tilintarkastaja tai muu hyväksytty tilintarkastaja. Lausunnon tarkoituksena on varmentaa se, että sulautumissuunnitelmassa annetut tiedot sulautumisen vaikutuksesta vastaanottavan säätiön varallisuuteen ja toimintaan ovat oikeita ja riittäviä.

Tilintarkastajan on pykälän *2 momentin* mukaan arvioitava, onko sulautuminen omiaan vaarantamaan vastaanottavan säätiön velkojen maksun. Vastaanottavan säätiön velkojat saavat 8 §:n mukaan sulautuvan säätiön velkojen oikeudet, jos sulautuminen on tilintarkastajan lausunnon mukaan omiaan vaarantamaan vastaanottavan säätiön velkojen maksun. Sulautuminen voi olla omiaan vaarantamaan vastaanottavan säätiön velkojen maksun, jos esimerkiksi sulautumisesta vastaanottavalle säätiölle siirretään varallisuutta, johon kohdistuu merkittävän suurui-

nen velka tai korjausvelan riski taikka vastaanottavalle säätiölle siirtyvä liiketoiminta on tappiollista.

5 §. Sulautumisesta päättäminen. Sulautuvassa säätiössä päätös tehdään pykälän *1 momentin* mukaan siten kuin tarkoituksen muuttamisesta on säädetty. Säännös vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 17 a §:n 1 momenttia. Jos sulautuvan säätiön osalta on käsillä 6 luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu tilanne, saman pykälän 5 momentin mukaan päätös tehdään yksinkertaisella enemmistöllä ja muussa tapauksessa kolmen neljäsosan määränemmistöllä. Tarkoituksen muuttamisesta säädetään ehdotuksen 6 luvun 2 §:ssä. Säätiön säännöissä voidaan muuttaa päätöksenteolle laissa asetettuja vaatimuksia.

Säätiön perustamisvaiheessa säännöissä voidaan määrätä sekä lievemmistä että ankarammista päätöksentekoa koskevista menettelytavoista. Perustamisen jälkeen tällainen määräys voidaan vain poistaa 6 luvun 2 §:n 5 momentin mukaan sääntöjen muuttamisesta päättävän säätiön toimielimen kaikkien jäsenten yksimielisellä päätöksellä. Säätiön toiminnan aikana sääntöihin ei voi ottaa määräystä sulautumisen edellytysten lieventämisestä tai tiukentamisesta.

Vastaanottavassa säätiössä sulautumisesta päätetään pykälän *2 momentin* mukaan siten kuin sääntöjen muuttamisesta on säätiössä säädetty. Säännös vastaa voimassa olevaa lakia. Sääntöjen muuttamisesta säädetään ehdotuksen 6 luvun 1 §:ssä. Vastaanottavassa säätiössä voidaan säännöissä määrätä sekä lievemmistä että ankarammista päätöksentekoa koskevista menettelytavoista. Päätökseltä on tällöinkin aina edellytettävä, että sitä on kannattanut yli puolet läsnä olevista toimielimen jäsenistä.

Sulautumissuunnitelman hyväksymisellä päätetään samalla sääntöjen muuttamisesta vastaanottavassa säätiössä. Jos sulautumisen yhteydessä muutetaan säätiön tarkoitusta, päätökseen sääntöjen muuttamisesta sovelletaan 6 luvun 2 §:n säännöksiä vastaanottavan säätiön tarkoituksen muuttamisesta.

6 §. Kokouskutsu. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös kutsusta kokoukseen, jossa sulautumisesta päätetään. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Ehdotuksessa säädetyistä muotovaatimuksista voi-

daan poiketa, jos kaikki päätöstä tekevän toimielimen jäsenet hyväksyvät muotomääräyksistä poikkeamisen. Pykälän *1 momentin* mukaan päätöstä sulautumisesta ei saa tehdä, jos asiaa ei ole mainittu kokouskutsussa. Kokouskutsu laaditaan ja toimitetaan muutoin siten, kuin asianomaisen toimielimen koolle kutsumisesta on säätiön säännöissä tai laissa säännelty.

Kun kokouksessa päätetään sulautumisesta ja sulautumissopimuksen hyväksymisestä, on kutsuun liitettävä pykälän *2 momentin* mukaan vähintään luonnos sulautumissuunnitelmasta ja 4 §:ssä säädetystä tilintarkastajan lausunnosta. Päätöksentekijöille on normaalin huolellisuusvelvoitteen mukaisesti toimitettava päätöksen tekemiseksi riittävät muut asiakirjat ja selvitykset.

7 §. Sulautumissuunnitelman rekisteröinti. Lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että lupamenettelystä sulautumisen yhteydessä luovutaan ja menettely rekisteriviranomaisessa muutetaan ilmoitusmenettelyksi. Pykälässä säädetään sulautumissuunnitelman rekisteröinnistä.

Voimassa olevaa lakia vastaavasti sulautumissuunnitelma on rekisteröitävä pykälän *1 momentin* mukaan neljän kuukauden kuluessa siitä, kun sulautumiseen osallistuvissa säätiöissä on päätetty sulautumissuunnitelman hyväksymisestä. Määräajan kulumisen alkaa siitä, kun viimeinen sulautumiseen osallistuva säätiö on tehnyt sulautumista ja sulautumissopimuksen hyväksymistä koskevan päätöksen. Määräaika on ehdoton, eikä sitä voi pidentää. Sulautumissuunnitelmaa koskevaan rekisteröinti-ilmoitukseen on liitettävä 1 §:n 3 momentissa säännelty tarkoituksessa määrätyn tahon suostumus, 4 §:ssä säännelty tilintarkastajan lausunto sekä kaikkien sulautumiseen osallistuvien säätiöiden asianomaisen toimielimen päätökset sulautumisesta ja sulautumissuunnitelman hyväksymisestä.

Jos absorptiosulautumisessa on sulautumissuunnitelmassa sovittu vastaanottavan säätiön sääntöjen muuttamisesta, muutetut säännöt on otettava joko sulautumissuunnitelmaan tai sen liitteeksi. Sulautumisen rekisteröintiä koskeva ilmoitus on samalla sääntöjen muutosta koskeva ilmoitus. Sääntöjen muutos rekisteröidään säätiörekisteriin kuitenkin

vasta, kun säätiöiden tekemä ilmoitus sulautumisen täytäntöönpanosta merkitään rekisteriin. Kombinaatiosulautumisessa sulautumissuunnitelmaan on otettava tai sen liitteeksi on liitettävä uuden perustettavan säätiön säännöt. Säännöt rekisteröidään säätiörekisteriin, kun ilmoitus sulautumisen täytäntöönpanosta rekisteröidään.

Pykälän *2 momentin* mukaan ilmoituksen tekevät voimassa olevaa lakia vastaavasti sulautumiseen osallistuvat säätiöt yhdessä. Ilmoituksen tarkemmasta sisällöstä säädetään säätiöasetuksessa (/).

Pykälän *3 momentin* mukaan sulautuminen raukeaa, jos sulautumissuunnitelmaa ei ilmoiteta rekisteröitäväksi säädettyssä määräajassa tai jos rekisteröiminen evätään. Raukeamista koskevat säännökset vastaavat voimassa olevaa lakia. Sulautumiseen osallistuvat säätiöt voivat aina aloittaa sulautumista koskevat selvitystoimet ja valmistelut uudestaan, jos sulautuminen raukeaa.

Pykälän *4 momentissa* säädetään sulautumissuunnitelman rekisteröinnin edellytyksistä. Jotta sulautumissuunnitelma rekisteröidään säätiörekisteriin, sulautumiselle tulee olla laissa ja säätiöiden säännöissä asetetut edellytykset, ja sulautumissuunnitelma tulee olla laadittu ja sulautumisesta päätetty sulautumiseen osallistuvissa säätiöissä lain ja säätiöiden sääntöjen mukaisesti. Rekisteriviranomainen tarkastaa ilmoituksen käsittelyn yhteydessä, että sulautumiselle on laissa ja säätiön säännöissä määrätty edellytykset. Kombinaatiosulautumisessa perustettavan uuden säätiön sääntöjen ja absorptiosulautumisessa mahdollisen vastaanottavan säätiön sääntömuutoksen on laadittava säätiölain mukaisesti.

8 §. Kuulutus velkojille. Ehdotuksen mukaan velkojen kuulutusta koskeva menettely siirretään tuomioistuimesta rekisteriviranomaiselle. Muutos vastaa uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä. Pykälän *1 momentissa* säädetään siitä, kenellä velkojista on oikeus vastustaa sulautumista. Voimassa olevasta laista poiketen velkojain suoja-menettelyä ei ehdoteta sovellettavaksi pääsäännön mukaan saataviin, jotka syntyvät sulautumissuunnitelman rekisteröinnin jälkeen. Muutos vastaa uudemmassa yksityisiä yhteisöjä koskevassa lainsäädännössä tapah-

tunutta muutosta. Oikeus vastustaa sulautumista on niillä velkojilla, joiden saatava on syntynyt ennen sulautumissuunnitelman rekisteröimistä. Velkojalla, jonka saatava voidaan periä ilman tuomiota tai päätöstä ja jonka saatava on syntynyt ennen kuulutuksessa määrättyä määräpäivää, on sama oikeus vastustaa sulautumista. Se, kuka on velkoja, määräytyy tapauskohtaisesti. Esimerkiksi säätiön tarkoituksessa määrätty edunsaaja ei ole lähtökohtaisesti velkoja pelkästään edunsaaja-asemaan liittyvän tuotto-odotuksen johdosta.

Pykälän 2 momentin mukaan rekisteriviranomaisen tehtävänä on viran puolesta huolehtia automaattisesti kuulutuksesta, kun sulautumissuunnitelma on rekisteröity. Rekisteriviranomaisen on ilmoitettava kuulutuksesta ja kuulutuksessa määrätystä määräajasta sulautumiseen osallistuville säätiöille ennen kuulutusta.

Kuulutuksen määräaika-aikaa lyhennetään neljästä kuukaudesta kolmeen kuukauteen. Määräajan lyhentäminen kuukauteen nopeuttaa sulautumisprosessin läpiviemistä. Ehdotus vastaa uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä.

Voimassa olevasta laista poiketen kuulutus on pykälän 3 momentin mukaan annettava myös vastaanottavan säätiön velkojille, jos sulautuminen on tilintarkastajan antaman lausunnon mukaan omiaan vaarantamaan vastaanottavan säätiön velkojen maksun. Muussa tapauksessa vastaanottavan säätiön velkojilla ei ole oikeutta vastustaa sulautumista. Muutos vastaa uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä.

9 §. *Säätiön kirjallinen ilmoitus velkojille.* Laissa ehdotetaan muutettavaksi tunnettujen velkojien osalta kuulutuksen ilmoitusmenettelyä voimassa olevan lain 17 b §:n 2 momentista. Ehdotuksen mukaan säätiön on itse lähetettävä rekisteriviranomaisen kuulutuksesta kirjallinen ilmoitus 8 §:n 1 momentissa säädetyille tiedossa oleville velkojille. Jos sulautuminen on tilintarkastajan lausunnon mukaan omiaan vaarantamaan vastaanottavan säätiön velkojen maksun, vastaanottavan säätiön on 8 §:n 3 momentin nojalla toimitettava ilmoitus kuulutuksesta myös vastaanottavan säätiön tunnetuille velkojille.

Muutos vastaa uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa sääntelyä.

10 §. *Ilmoitus sulautumisen täytäntöönpanosta.* Voimassa olevaa lakia vastaavasti sulautuminen on ilmoitettava täytäntöön pantavaksi rekisteriviranomaiselle velkojien kuulutuksen jälkeen. Pykälän 1 momentin mukaan kaikkien sulautumiseen osallistuvien säätiöiden on tehtävä ilmoitus yhdessä.

Ilmoitus on tehtävä neljän kuukauden kuluessa velkojien kuulutuksessa määrätyn määräpäivän päättymisestä. Ilmoitusaika vastaa voimassa olevaa lakia muilta osin, mutta määräajan alkaminen ehdotetaan siirrettäväksi kuulutusmenettelyä koskevan muutoksen johdosta. Kun tuomioistuinmenettelystä ehdotetaan luovuttavaksi, sulautumisen täytäntöönpanosta annettu määräaika ehdotetaan alkamaan rekisteriviranomaisen määräämästä, velkojien vastuuskelle asetetusta viimeisestä määräpäivästä. Neljän kuukauden määräaika voidaan muuttaa 11 §:n 2 momentissa säädetyin edellytyksin. Ehdotus poikkeaa uudemmasta yhteisölainsäädännöstä siten, että ehdotuksen mukaan säätiön sulautuessa emosäätiöön vaaditaan aina myös sulautuvan säätiön hallituksen jäsenten vakuutus siitä, että sulautumisessa on noudatettu säätiölain säännöksiä. Poikkeavaa sääntelyä ehdotetaan sen vuoksi, että jokaisella säätiöllä on sen säännöistä ilmenevä säätiökohtainen tarkoitus eikä sulautuvassa säätiössä määräysvaltaa käyttävällä ole vastaavaa oikeutta säätiön varoihin kuin yhteisön osakkailta tai jäsenillä.

Sulautumisen täytäntöönpanoa koskevaan ilmoitukseen on momentin 1 kohdan mukaan liitettävä kaikkien sulautumiseen osallistuvien säätiöiden hallitusten jäsenten ja toimitusjohtajan vakuutus siitä, että sulautumisessa on noudatettu säätiölain säännöksiä. Ilmoitukseen on lisäksi liitettävä momentin 2 kohdan mukaan todistus 9 §:ssä säädettyjen ilmoitusten lähettämisestä. Kaikkien niiden säätiöiden, joilla on ollut 9 §:ssä säädetty velvollisuus ilmoitusten lähettämiseen, on annettava todistus. Todistuksen voi allekirjoittaa yksi säätiön hallituksen jäsen ja toimitusjohtaja. Lisäksi ilmoitukseen on liitettävä momentin 3 kohdan mukaan kaikkien sulautumiseen osallistuvien säätiöiden päätökset sulautumisen täytäntöönpanosta.

Sääntöjen muutosta ja uuden säätiön rekisteröintiä ei tarvitse erikseen ilmoittaa rekisteröitäväksi, koska sulautumissuunnitelma sisältää kyseiset päätökset ja ilmoitukset. Jos absorptiosulautumisessa vastaanottavan säätiön sääntöjen muuttamisesta ei ole sovittu sulautumissopimuksessa, sääntöjen muutos on rekisteröitävä normaalisti 6 luvussa säädetyn mukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan sulautumisen täytäntöönpanoa koskevassa ilmoituksessa on annettava tiedot kombinaatiosulautumisessa perustettavan uuden säätiön ensimmäisen toimielimen jäsenistä ja tilintarkastajista. Annettavista rekisteritiedoista säädetään tarkemmin 13 luvussa ja säätiöasetuksessa. Uusi säätiö ja sen toimielimen jäsenet rekisteröidään säätiörekisteriin, kun ilmoitus sulautumisen täytäntöönpanosta rekisteröidään.

11 §. Sulautumisen rekisteröimisen edellytykset. Pykälässä säädetään soveltuvin osin voimassa olevaa lakia vastaavasti rekisteröinnin edellytyksistä. Pykälän 1 momentin mukaan sulautuminen on rekisteröitävä, jos kukaan velkojista ei ole vastustanut sulautumista tai jos velkoja on saanut maksun tai turvaavan vakuuden saatavalleen.

Pykälän 2 momentissa säädetään uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä vastaavasta menettelystä, jos joku velkojista on vastustanut sulautumisen täytäntöönpanoa. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa menettelyä. Rekisteriviranomaisen on viipymättä ilmoitettava velkojan vastustuksesta sille sulautumiseen osallistuvalla säätiölle, jonka velkoja on vastustanut sulautumista. Säätiö voi neljän kuukauden kuluessa velkojien ilmoitukselle säädetystä määräpäivästä panna vireille kärjäoikeudessa kanteen sen vahvistamiseksi, että velkoja on saanut maksun tai turvaavan vakuuden saatavastaan. Säätiön on toimitettava määräajassa selvitys kanteen nostamisesta rekisteriviranomaiselle. Sulautumisen rekisteröinnin edellytykseksi riittää tuomioistuimen tuomio, jonka mukaan velkoja on saanut maksun tai turvaavan vakuuden saatavasta. Tuomiolta ei edellytetä lainvoimaisuutta.

Säätiö ja velkoja voivat myös pyytää yhdessä rekisteröinnille säädetyn määräajan pidentämistä ja käsittelyn lykkäämistä. Jos sulautumiseen osallistuvat säätiöt eivät ole il-

moittaneet määräajassa sulautumista rekisteröitäväksi, kanteen nostamisesta kärjäoikeudessa taikka säätiö ja velkoja pyytäneet ilmoitukselle säädetyn määräajan pidentämistä, sulautuminen raukeaa neljän kuukauden kuluttua 8 §:n 2 momentissa säädetystä määräpäivästä.

Pykälän 3 momentin mukaan rekisteriviranomaisen on tarkistettava sulautumisen edellytykset ja sulautumissopimuksen lainmukaisuus, jos sulautumissuunnitelmaa on muutettu. Rekisteröinnin yhteydessä tulee myös uudelleen tarkastettavaksi absorptiosulautumisessa sääntömuutos ja kombinaatiosulautumisessa uuden säätiön säännöt, jos näitä on muutettu sulautumissopimuksen rekisteröimisen jälkeen. Sääntömuutos ja uusi säätiö rekisteröidään säätiörekisteriin sulautumisesta koskevan ilmoituksen rekisteröinnin yhteydessä. Samalla rekisteröidään kombinaatiosulautumisessa uuden säätiön toimielinten jäsenet, joista tulee antaa tiedot ilmoituksen yhteydessä. Päätös toimielinten jäsenten valinnasta tulee olla sulautumissopimuksen mukainen.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säänneltäväksi uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä vastaavasti, että säätiön selvitystila ei estä sulautumisen rekisteröintiä.

Pykälän 5 momentissa ehdotetaan säänneltäväksi yritys kiinnitysten vaikutuksista sulautumiseen uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä vastaavasti. Jos useamman sulautumiseen osallistuvan säätiön omaisuuteen kohdistuu yritys kiinnitys, sulautumisen rekisteröinnin yhteydessä tulee samalla rekisteröidä säätiöiden ja kiinnityksen haltijoiden sopimus kiinnitysten etuoikeuden järjestämisestä.

12 §. Sulautumisen oikeusvaikutukset. Pykälässä säädetään uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä vastaavasti sulautumisen oikeusvaikutuksista. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä, mutta pykälä vastaa sisällöltään voimassa olevaa oikeutta.

Kun sulautumisen täytäntöönpano on rekisteröity, purkautuu sulautuva säätiö pykälän 1 momentin mukaan, ja sen varat ja velat siirtyvät selvitysmenettelyttä vastaanottavalle säätiölle. Varojen ja velkojen siirtyminen il-

man selvitysmenettelyä merkitsee yleisraantoa, joten varoja ja velkoja ei tarvitse erikseen yksilöidä luovutuksessa. Velkojen ja muiden sopimuskumppaneiden erillistä suostumusta ei tarvita, jollei tästä ole nimenomaisesti sovittu. Sopimuksessa on saatettu edellyttää sopimuskumppanin suostumusta säätiön sulautumiselle. Jos suostumusta ei sopimuksen mukaisesti hankita ennen sulautumista, sulautumisen täytäntöönpano voi johtaa sopimuksessa määrättyyn seuraamukseen.

Sulautuva säätiö purkautuu, kun sulautumisen täytäntöönpano rekisteröidään. Kombinaatiosulautumisessa perustettava uusi säätiö syntyy, kun sulautumisen täytäntöönpano rekisteröidään. Absorptiosulautumisessa vastaanottavan säätiön mahdollinen sääntömuutos rekisteröidään sulautumisen täytäntöönpanon rekisteröinnillä.

Pykälän 2 momentissa säädetään sulautuvan säätiön varojen kirjaamisesta vastaanottavan säätiön taseeseen. Varoja ei saa merkitä korkeammasta arvosta, kuin mikä niiden taloudellinen arvo on vastaanottavalle säätiölle. Varojen arvostuksen tulee perustua kirjanpitolainsäädäntöön ja arvostuksen lähtökohtana on varojen arvo vastaanottavan säätiön toiminnassa.

Käytännössä sulautuvan säätiön toimintaa käytettävät varat on saatettu merkitä sen taseeseen sen poistamattoman hankintamenson määrään, joka varoilla on ollut varojen alkuperäisen luovuttajan taseessa tai perintöverotuksessa, ja sulautuvan säätiön hallussa varoilla ei ole käytännössä ollut tällaista taloudellista arvoa esimerkiksi säätiötä koskevan hoitovelvoitteen vuoksi.

13 §. Lopputilitys. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös sulautuvan säätiön lopputilityksestä. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Lopputilinpäätös on kuitenkin käytännössä jouduttu laatimaan viimeistä veroilmoitusta varten. Ehdotus vastaa sisällöltään uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa sääntelyä. Pykälän 1 momentin mukaan sulautuvassa säätiössä on laadittava kirjanpitolainsäädännön mukainen tilinpäätös ja toimintakertomus siltä ajalta, jolta säätiössä ei ole hyväksyttyä tilinpäätöstä. Tilintarkastajien on tarkastettava tilinpäätös. Sulautuvan säätiön tai yhteisön hallitus vastaa lop-

putilityksen laatimisesta ja toimittamisesta viranomaiselle. Jos sulautuvassa säätiössä on hallintoneuvosto, jonka tehtävänä on vahvistaa tilinpäätös, pykälän 2 momentin mukaan hallintoneuvosto päättää tilityksen vahvistamisesta. Hallituksen ja hallintoneuvoston kokousmenettelyyn sovelletaan sulautuvan säätiön omia sääntöjä.

Pykälän 3 momentin mukaan lopputilitys on ilmoitettava rekisteröitäväksi rekisteriviranomaiselle kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä.

14 §. Sulautumisen peruuntuminen. Lakiin ehdotetaan uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä vastaava säännös sulautumisen peruuntumisesta tilanteessa, jossa tuomioistuimen lainvoimaisen tuomion mukaan sulautumista koskeva päätös on pätemätön. Sulautuva säätiö ja vastaanottava säätiö vastaavat tällöin yhteisvastuullisesti sellaisesta velvoitteesta, joka on syntynyt sulautumisen rekisteröimisen jälkeen ennen tuomion rekisteröimistä.

12 luku Säätiön purkaminen

Luvussa säädetään säätiön purkamisesta (1 §), rekisteristä poistamisesta (2, 4, 5 ja 19 §), selvitystilasta (3—18 §), rekisteristä poistetun säätiön edustamisesta ja asemasta (20—21 §), säätiön varojen vähentymisestä (22 §), saneerauksesta (23 §) ja konkurssista (24 §).

Olenaisia muutoksia voimassa olevaan lakiin nähden ovat rekisteriviranomaisen mahdollisuus poistaa säätiö rekisteristä ilman selvitysmenettelyä laissa säännellyissä tilanteissa (2 ja 4 §), mahdollisuus määrätä säännöissä säätiötä perustettaessa selvitystilan edellytyksistä laissa säädetystä toisin (3 §:n 2 momentti), selvitysmenettelyä koskevan sääntelyn kokonaisvaltainen tarkentaminen sekä varojen vähentymistä koskeva rekisteri-ilmoitusvelvollisuus (22 §).

Säätiön toiminnan lopettamiseen liittyvästä lupamenettelystä ehdotetaan luovuttavaksi vastaavalla tavalla kuin säätiön perustamisen tai sulautumisen osalta. Lupamenettelyn sijasta luvussa on säännökset toiminnan lopettamiseen liittyvästä selvitystilamenettelystä ja rekisteristä poistamisesta. Selvitystilaa koskevan menettelyn osalta lakiin ehdotetaan

tarkennettua sääntelyä, joka vastaa soveltuvin osin uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä.

Säätiö voidaan ehdotuksen mukaan purkaa selvitysmenettelyn kautta, jos säätiö on perustettu määrätyksi ajaksi ja määräaika on kulunut tai jos säätiö on perustettu määrättyjen edellytysten varaan ja tarkoitettuja edellytyksiä ei enää ole. Mainitut toiminnan lopettamista koskevat edellytykset vastaavat voimassa olevaa lakia. Ehdotuksen mukaan säätiö voidaan mainittujen edellytysten lisäksi purkaa selvitysmenettelyllä, jos säätiön varojen käyttäminen sille määrättyyn tarkoitukseen on mahdotonta tai olennaisesti vaikeutunut, kokonaan tai huomattavalta osalta hyödyttöä taikka lain vastaista eikä säätiön tarkoitusta voida muuttaa. Tältä osin ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista siten, että laissa ei enää edellytetä, että varojen käyttäminen säätiölle määrättyyn tarkoitukseen olisi säätiön määräaikaiseksi muuttamisesta huolimatta hyödyttöä. Säätiö voidaan edellä mainitulla perusteella purkaa myös, jos säätiön varat ovat vähentyneet siten, että säätiöllä ei ole edellytyksiä toiminnan jatkamiseen, mikä vastaa voimassa olevan lain edellytyksiä säätiön lakkauttamiselle. Purkautuvan säätiön varojen luovuttamisesta säätiön säännöissä määrättyyn tai säätiön tarkoitusta edistävään käyttöön ehdotetaan säädettäväksi luvun 14 §:ssä. Voimassa olevasta laista poiketen purkautuvan säätiön varat eivät ehdotuksen mukaan enää joudu valtiolle käytettäväksi säätiön toimintaan liittyvän tarkoituksen edistämiseksi.

Ehdotus poikkeaa voimassa olevasta laista siten, että säätiön perustaja voi säätiötä perustettaessa määrätä säätiön purkamisen perusteista laissa säädetyistä toisin. Ehdotuksella lisätään perustajan valtaa määrittää säätiön elinkaaren pituus myös muilla perusteilla kuin määräämällä säätiön toiminta määräaikaiseksi.

Ehdotuksessa esitetään rekisteriviranomaiselle oikeus poistaa säätiö rekisteristä, jos säätiön varat eivät riitä selvityskulujen maksamiseen tai säätiön varojen määrästä ei saada tietoa, eikä kukaan ota vastattavaksi selvitysmenettelyn kustannuksista. Ehdotuksen mukaan rekisteriviranomainen voi myös määrätä säätiön selvitystilaan tai rekisteristä

poistettavaksi, jos säätiön rekisteritiedoissa on puutteita tai säätiön konkurssi on rauennut varojen puutteeseen. Muutoksella mahdollistetaan rekisteriviranomaiselle sellaisten säätiöiden poistaminen rekisteristä, joiden tosiasiallinen toiminta on päätynyt ja joilla ei ole toimintaedellytyksiä.

Rekisteriviranomainen tarkastaa ilmoitusten rekisteröimisen yhteydessä, että laissa säädetyt edellytykset ja menettelyä koskevat muotomääräykset täyttyvät. Jos edellytykset ja menettelyä koskevat seikat täyttyvät, rekisteriviranomaisen on rekisteröitävä selvitysmenettelyä koskevat ilmoitukset ja poistettava lopulta säätiö rekisteristä. Ehdotus vastaa sisällöltään voimassa olevaa lakia siten, että rekisteriviranomaisella ei ole tarkoituksenmukaisuusharkintavaltaa säätiön toiminnan lakkauttamiseen liittyvissä kysymyksissä. Selvitystilaan koskeva päätös tehdään hallituksessa. Jos säätiöllä on hallintoneuvosto, hallintoneuvosto päättää asiasta, jollei säännöissä määrätä, että asiasta päättää hallitus. Päätös on tehtävä vähintään kolme neljäosan määränemmistöllä toimielimen kaikista jäsenistä. Lukuun ehdotetaan säännökset jälkiselvityksestä ja rekisteristä poistetun säätiön asemasta.

Ehdotetun voimaanpanolain 12 §:n mukaan säätiön purkamiseen sovelletaan vanhaa lakia, jos lakkauttamista koskeva hakemus jätetään Patenti- ja rekisterihallitukselle ennen uuden lain voimaantuloa. Säätiöt voisivat ehdotuksen mukaan lain vahvistamisen jälkeen, mutta ennen sen voimaantuloa päättää noudattaa säätiön purkamisessa uutta lakia.

Voimassa olevasta laista poiketen luvussa säädetään liiketoimintaa harjoittavien säätiöiden velkojien suojaa koskevasta, pääoman vähentymiseen liittyvästä tiedonannosta. Ehdotuksen mukaan hallituksen on välittömästi ilmoitettava säätiörekisteriin rekisteröitäväksi tieto, jos säätiön oma pääoma on menetetty. Oman pääoman menettämiseen ei liity saneerausmenettelyyn tai konkurssiin hakeutumisen velvollisuutta.

Voimassa olevassa säätiölaissa ei ole säännöksiä säätiön saneerausmenettelystä. Korkein oikeus on tapauksessaan KKO 2011:79 katsonut, että säätiö ei voinut olla saneerausmenettelyn kohteena, vaikka se harjoitti taloudellista toimintaa. Ehdotus

poikkeaa tältä osin oikeuskäytännöstä. Säätiön toiminta voi olla osittain tai kokonaan elinkeinotoiminnan harjoittamista, joten perustetta sille, että säätiö ei voisi olla yritysaneerausmenettelyn kohteena, ei ole. Ehdotukseen on otettu nimenomainen säännös päätöksenteosta säätiön asettamiseksi saneeraukseen. Voimassa olevasta laista poiketen lukuun on lisäksi otettu säännös säätiön konkurssista.

1 §. Purkamisen. Pykälässä säädetään siitä, millä tavoilla säätiö voi purkautua. Säätiö voidaan *1 momentin* mukaan purkaa selvitysmenettelyllä. Selvitysmenettely vastaa voimassa olevan lain säätiön lakkauttamismenettelyä. Selvitysmenettelyä koskevaa sääntelyä ehdotetaan tarkennettavaksi monelta osin. Selvitysmenettelystä voidaan poiketa poistamalla säätiö rekisteristä luvun 2 ja 4 §:ssä mainituissa tilanteissa.

Pykälän *2 momentin* mukaan säätiö voidaan katsoa purkautuneeksi ilman tämän luvun mukaista selvitysmenettelyä, jos konkurssin päättyessä omaisuutta ei ole jäljellä tai omaisuuden käytöstä on määrätty konkurssissa. Säännös vastaa voimassa olevan lain 22 §:n 3 momenttia ja käytäntöä.

Selvyyden vuoksi *3 momentissa* säädetään, että säätiö voi purkautua myös 11 luvussa säädetyn sulautumisen seurauksena. Myös sulautumisessa säätiö purkautuu ilman tämän luvun selvitysmenettelyä.

2 §. Rekisteristä poistaminen. Pykälässä säädetään säätiön poistamisesta rekisteristä. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Ehdotuksen mukaan säätiön toiminta lopetetaan pääsääntöisesti selvitysmenettelyn kautta. Rekisteriviranomainen voi poikkeuksellisesti poistaa säätiön rekisteristä, jos säätiön varat eivät riitä selvityskulujen maksamiseen tai varojen määrästä ei saada tietoa, eikä kukaan ota vastatakseen selvitysmenettelyn kuluista. Säätiö ei voi itse päättää rekisteristä poistamisesta tai hakea sitä.

Säätiö voidaan poistaa rekisteristä esimerkiksi, kun selvitysmenettelyn hoitamiseen ei saada nimettyä selvitysmiehiä säätiön varojen loppumisen johdosta tai jos säätiön toiminta on tosiasiallisesti loppunut ja säätiöllä ei ole varoja eikä edustajia. Säätiö on voinut esimerkiksi aikojen kuluessa jäädä rekiste-

riin, vaikka toiminta on loppunut. Pykälän säännöksellä mahdollistetaan rekisteriin jääneiden toimimattomien säätiöiden poistaminen ilman erillistä massapoistoa koskevaa lakia. Viranomaisen tulee tarkastaa ennen säätiön rekisteristä poistamista, että rekisteriviranomaisen hallussa olevien asiakirjojen ja muiden saatavana olevien tietojen perusteella säätiöllä ei ole tiedossa olevia varoja. Jos tilinpäätösasiakirjojen perusteella on syytä epäillä, että varoja on luovutettu vastoin säätiön sääntöjä, viranomaisen on tarvittaessa ryhdyttävä asiassa valvontatoimiin. Jos säätiöllä ei ole rekisteriin merkittyä johtoa, mutta säätiöllä on varoja, säätiön toiminta lakkauteaan ensisijassa selvitysmenettelyn kautta.

Vaikka säätiön varat eivät riitä selvitysmenettelyn kustannuksiin, säätiö voidaan purkaa selvitysmenettelyllä, jos joku ottaa vastattavakseen selvitysmenettelyn kuluista. Sitoumusta maksaa selvitysmenettelyn kustannukset ei voi peruuttaa jälkikäteen. Rekisteristä poistettavan säätiön varojen jaosta säädetään 21 §:n 3 momentissa.

3 §. Edellytykset ja säätiön päätös selvitystilaan asettamisesta. Jos säätiö, jolla on varoja, halutaan purkaa (voimassa olevassa laissa lakkauttaa), tulee säätiö purkaa selvitystilaan menettelyn kautta. Pykälässä säädetään selvitystilaan asettamisen edellytyksistä sekä selvitystilaan asettamista koskevasta päätöksenteosta.

Pykälän *1 momentin 1 kohdan* mukaan säätiö voidaan purkaa, jos säätiö on perustettu määräajaksi ja määräaika on kulunut. Määräaika, jonka kuluttua säätiön toiminta tulee purkaa, voidaan säännöissä asettaa esimerkiksi ennalta määrättyä kiinteänä toimikautena, joka päättyy säännöissä mainittuna päivänä tai vuotena. Voimassa olevan käytännön mukaisesti määräaika voidaan asettaa myös määrätyn tehtävän suorittamisen ajaksi. Säätiö voidaan perustaa esimerkiksi hoitamaan kulttuurikaupunkivuoden ohjelmatarjontaa ja kun kulttuurikaupunkivuosi on päätynyt, säätiö voidaan purkaa määräajan päätymisen johdosta. Perustaja voi säätiötä perustettaessa sääntöihin otettavalla määräyksellä määrätä, onko säätiö määräajan kuluttua purettava, vai jääkö säätiön toimielimille harkintavalta sen suhteen, puretaanko säätiö määräajan kuluttua vai jatketaanko säätiön

toimintaa. Jos perustaja on määrännyt säännöissä säätiön määräaikaisuudesta, säätiön toimielimet eivät lähtökohtaisesti voi päättää toiminnan jatkamisesta, jollei säännöissä ole jätetty tällaista harkintavaltaa toimielimelle.

Momentin 2 kohdan mukaan säätiö voidaan voimassa olevaa lakia vastaavasti purkaa, jos säätiö on perustettu määrättyjen edellytysten varaan ja määrätty edellytykset ovat lakanneet.

Säätiö voidaan momentin 3 kohdan mukaan purkaa, jos säätiön varojen käyttäminen sille määrättyyn tarkoitukseen on mahdotonta tai olennaisesti vaikeutunut, kokonaan tai huomattavalta osalta hyödytöntä taikka lain vastaista eikä säätiön tarkoitusta voida muuttaa siten kuin 6 luvun 2 §:ssä säädetään. Purkamisen edellytykset vastaavat säätiön tarkoituksen muuttamiselle asetettuja edellytyksiä. Voimassa olevan lain 18 §:n 2 momentista poiketen säätiön purkamisen tarkoituksen muuttamista koskevassa tilanteessa ei enää edellytä sitä, että varojen käyttäminen säätiölle määrättyyn tarkoitukseen olisi säätiön määräaikaiseksi muuttamisesta huolimatta hyödytöntä, vaan tarkoituksen muuttamista koskeva tilanne on sellaisenaan säätiön purkamisen edellytys. Kohdan mukaan säätiö voidaan purkaa myös, jos säätiön varat ovat niin vähäiset, että säätiöllä ei ole toimintaedellytyksiä. Ehdotuksen mukaan säätiön tarkoitusta ei voida muuttaa silloin, kun säätiön muuttamisesta vastaava säätiön toimielin ei saa aikaiseksi päätöstä tarkoituseräyksen muuttamisesta tai päätös ei ole lainmukainen (rekisteröintikelpoinen).

Ehdotus poikkeaa sisällöltään voimassa olevasta laista siten, että perustaja voi 2 momentin mukaan säätiötä perustettaessa säännöissä määrätä säätiön purkamista koskevista lievemmistä tai tiukemmista edellytyksistä. Ehdotuksen perusteella perustaja voi määrittää säätiön elinkaaren pituuden myös muilla perusteilla kuin määräajan kulumisen, määrättyjen edellytysten lakkaamisen, varojen loppumisen taikka tarkoituksen muutoksen johdosta. Säännöissä voidaan esimerkiksi määrätä, että säätiö voidaan asettaa selvitystilaan, jos hallitus katsoo selvitystilan tarkoituksenmukaiseksi. Jos säännöissä ei ole määräyksiä säätiön purkamisen edellytyksistä, säätiö voidaan purkaa vain laissa säädetyillä

perusteilla. Jos perustaja on säätiötä perustettaessa asettanut säännöissä purkamisen edellytyksiä, perustajan määräys voidaan poistaa toimielimen kaikkien jäsenten yksimielisellä päätöksellä, jollei perustaja ole säätiötä perustettaessa määrännyt muuta päätösvaatimuksen osalta. Perustaja voi säännöissä määrätä esimerkiksi pienemmästä määränemistöstä taikka määrätä, että selvitystilaan asettamista koskevia määräyksiä ei voi poistaa. Tällaista määräystä ei voi lisätä eikä sitä voi muuttaa säätiön toiminnan aikana muuten kuin poistamalla määräys säännöistä.

Pykälän 3 momentissa säädetään selvitystilaan koskevasta päätöksenteosta. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä, mutta säännös vastaa säätiökäytäntöä. Jos säätiöllä ei ole hallintoneuvostoa, päättää selvitystilan aloittamisesta hallitus. Jos säätiöllä on hallintoneuvosto, päättää se säätiön selvitystilaan asettamisesta, jollei säännöissä nimenomaisesti määrätä, että säätiön purkamista koskeva päätöksenteko kuuluu säätiön hallitukselle. Toimitusjohtajalle tai muulle elimelle ei voi siirtää päätöksentekoa purkamista koskevassa asiassa. Säätiön purkamista koskeva päätös voi edellyttää säätiön muun elimen, perustajan taikka muun säännöissä määrätyn tahon suostumusta.

Päätös selvitystilaan asettamisesta edellyttää 4 momentin mukaan, että päätöstä on kannattanut yli puolet päätöksen tekävän toimielimen jäsenistä, jollei säännöissä määrätä tiukemmasta päätösvaatimuksesta. Ehdotus vastaa voimassa olevaa lakia.

Pykälän 5 momentissa säädetään, että myös selvitystilaa koskeva päätöksenteko kuuluu asioihin, josta on mainittava kokouskutsussa. Menettelysäännöstä voidaan poiketa, jos toimivaltaisen toimielimen kaikki jäsenet tekevät asiasta päätöksen yksimielisenä.

4 §. *Määräminen selvitystilaan.* Lakiin ehdotetaan säännös tilanteista, joissa rekisteriviranomainen voi määrätä säätiön joko selvitystilaan tai poistettavaksi rekisteristä. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä, mistä johtuen rekisterissä on säätiöitä, joilla ei ole hallintoa eikä tosiasiallista toimintaa. Rekisteristä poistaminen tulee kysymykseen tilanteessa, jossa voidaan todeta, että säätiöllä ei ole varoja selvityskulujen maksamiseen tai varojen määrästä ei saada

tietoa, eikä kukaan ota vastattavakseen selvityskustannuksista. Rekisteristä poistetun säätiön edustamiseen ja oikeudelliseen asemaan sovelletaan, mitä 20 ja 21 §:ssä säädetään.

Jos säätiöllä ei ole rekisteriin merkittyä hallitusta, rekisteriviranomainen voi 14 luvun mukaisesti tehdä hakemuksen säätiön kotipaikan tuomioistuimelle hallituksen nimeämiseksi sääntöjen mukaisesti. Jos hallitusta ei saada sääntömääräyksistä johtuen nimettyä tai jos kukaan ei suostu tehtävään, eikä hallitusta saada tuomioistuimen päätöksellä nimettyä, rekisteriviranomainen voi määrätä säätiön pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan selvitystilaan tai rekisteristä poistettavaksi.

Säätiö voidaan rekisteriviranomaisen toimesta asettaa selvitystilaan tai poistaa rekisteristä 1 momentin 2 kohdan mukaan tilanteessa, jossa säätiön toiminta on loppunut. Jos säätiö ei ole toimittanut säätiörekisteriin mitään ilmoitusta kymmeneen vuoteen, säätiön toiminnan voidaan katsoa loppuneen, jollei muuta ilmene. Voimassa olevan lain ja ehdotuksen mukaan säätiön on toimitettava joka vuosi vuosi-ilmoitus rekisteriviranomaiselle. Käytännössä säätiörekisterissä on alle sata säätiötä, joilta ei saada vuosi-ilmoitusta. Määräaika laskettaessa voidaan ottaa huomioon myös ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti ennen uuden lain voimaantuloa (ks. voimaantulolain 12 §:n 4 momentti).

Säätiö voidaan rekisteriviranomaisen aloitteesta purkaa tai poistaa rekisteristä 1 momentin 3 kohdan mukaan, jos säätiö on asetettu konkurssiin ja konkurssi on rauennut varojen puutteessa.

Ehdotuksen 2 momentin mukaan määräys voidaan antaa, jollei ennen asian ratkaisemista näytetä, ettei siihen ole enää perustetta. Säätiö voi rekisteriviranomaisen päätöksen-tekohetken asti korjata rekisteritietoja koskevan puutteen tai osoittaa, että säätiön toiminta ei ole loppunut.

5 §. Korjauskehoitus. Pykälässä säädetään rekisteriviranomaisen velvollisuudesta kehoittaa säätiötä korjaamaan rekisteritiedoissa olevat puutteet määräajassa, jos säätiöllä ei ole rekisteriin merkittyä toimikelpoista hallitusta tai jos säätiöstä viimeksi säätiörekisteriin tehdystä ilmoituksesta, kuten esimerkiksi vuosiselvityksen toimittamisesta, on kulunut

kymmenen vuotta. Säätiö, jonka konkurssi on rauennut varojen puutteen takia, voidaan asettaa selvitystilaan tai poistaa rekisteristä ilman kuulutusmenettelyä. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä.

Pykälän 1 momentin mukaan kehoitus on ensi vaiheessa toimitettava viranomaisen tilanteessa sopivaksi katsomalla tavalla. Jos yhteydenotto ei tuota tulosta, kehoitus on annettava kirjallisesti ja siitä on käytävä ilmi, että säätiö voidaan viime kädessä asettaa selvitystilaan tai poistaa rekisteristä, jos tietoja ei määräpäivään mennessä korjata. Kirjallinen ilmoitus 4 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa mainitussa tilanteessa voidaan antaa henkilölle, joka on merkitty säätiörekisteriin. Tällainen henkilö voi olla esimerkiksi toimitusjohtaja tai hallintoneuvoston puheenjohtaja. Kehotus on julkaistava virallisessa lehdessä kolme kuukautta ennen määräpäivää. Samalla kehoitetaan säätiön velkojia, jotka haluavat esittää selvitystilaan määräämistä koskevia huomautuksia, tekemään haluamansa huomautukset kirjallisesti määräpäivään mennessä. Kuulutus tekee mahdolliseksi muun muassa sen, että velkoja tai joku muu voi ottaa vastattavakseen selvitysmenettelystä aiheutuvista kustannuksista.

Jos ilmoitusta ei voida lähettää kirjallisesti säätiölle, esimerkiksi koska säätiöllä ei ole rekisteriin merkittyä osoitetta, johon ilmoitus voidaan lähettää, korvaa virallisessa lehdessä oleva kuulutus kirjallisen ilmoituksen.

Virallisessa lehdessä julkaistava kuulutus on pykälän 2 momentin mukaan viran puolesta merkittävä rekisteriin.

6 §. Vireillepano-oikeus. Pykälässä ehdotetaan määriteltäväksi ne säätiön hallintoon osallistuvat ja muut tahot, joilla on vireillepano-oikeus 4 §:ssä tarkoitettuun menettelyyn viranomaisen itsensä lisäksi. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Vireillepano-oikeus on hallintoneuvostolla, sen jäsenellä, hallituksella, sen jäsenellä, toimitusjohtajalla, tilintarkastajalla, perustajalla ja jokaisella, jonka oikeus saattaa riippua asianmukaisesta rekisteröinnistä tai selvitystilaan määräämisestä. Viimeksi mainittu voi olla esimerkiksi säännöissä yksilöity henkilö, jolla on oikeus saada säätiön jäljellä olevat varat säätiön purkautumisen yhteydessä.

7 §. Selvitysmenettelyn tarkoitus. Pykälässä säädetään uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä vastaavasti selvitysmenettelyn tarkoituksesta. Pykälässä selvennetään sitä, missä tarkoituksessa säätiön asioita hoidetaan selvitystilan aikana. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä.

Selvitysmenettelyn tarkoituksena on pykälän *1 momentin* mukaan säätiön varallisuus- ja aseman selvittäminen, tarpeellisen omaisuusmäärän muuttaminen rahaksi, velkojen maksaminen sekä ylijäämän luovuttaminen sen mukaan, kuin tässä laissa ja säätiön säännöissä määrätään. Selvitysmenettelyn aikana säätiö selvitetään jakokuntoon, voimassa olevat sopimukset sanotaan irti sekä hoidetaan muut säätiön toiminnasta syntyneet velvoitteet. Selvitysmenettely jatkuu niin kauan, kuin on tarpeen säätiön varojen selvittämiseksi jakokuntoon. Selvitysmenettely voi kestää useita vuosia, jos säätiöllä on esimerkiksi vireillä oikeudenkäyntejä.

Pykälän *2 momentin* mukaan selvitystilassa olevan säätiön velkojen ylittäessä varat säätiö on haettava konkurssiin.

8 §. Selvitystilän alkaminen. Pykälässä säädetään selvitystilän alkamisesta. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Selvitystilaa alkaa, kun selvitystilaa koskeva päätös on rekisteröity. Säännös poikkeaa muista uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevasta vastaavasta sääntelystä, jonka mukaan selvitystilaa alkaa selvitystilaa koskevasta päätöksestä, jollei asiasta päätetä toisin. Säätiöiden osalta rekisteriviranomainen tarkastaa ennen selvitystilän alkamista 10 §:n *2 momentin* mukaisesti, että selvitystilalle on laissa ja säännöissä määrätty edellytykset ja että selvitystilasta on päätetty laissa ja säännöissä määrätyn mukaisesti.

9 §. Selvitysmiesten valinta, määrääminen ja tehtävät. Pykälässä säädetään selvitysmiesten valinnasta, määräämisestä ja tehtävistä.

Voimassa olevan lain 19 §:n *1 momentista* poiketen pykälän *1 momentin* mukaan säätiölle on aina valittava selvitystilän aloittamista koskevan päätöksen yhteydessä yksi tai useampi selvitysmies. Säätiön säännöissä koskevia hallituksen jäsenen kelpoisuusvaatimuksia ja toimikausia ei sovelleta selvitysmieheen. Selvitysmiehellä tulee olla säätiön

toiminnan luonne ja koko huomioiden riittävä asiantuntemus säätiön toiminnan selvittämisestä ja loppuun saattamisesta. Jollei tässä luvussa ole selvitysmiehestä muuta määrätty, selvitysmieheen sovelletaan muutoin, mitä laissa on määrätty hallituksen jäsenestä.

Pykälän *2 momentin* mukaan selvitysmiesten rekisteröimisellä päättyy säätiön nimenkirjoitukseen oikeutettujen edustusvalta, jollei selvitysmiesten valintaa koskevan päätöksen yhteydessä muuta päätetä.

Selvitysmiesten tehtävänä ei ole edistää säätiön toiminnan jatkamista, vaan heidän tulee *3 momentin* mukaan pyrkiä mahdollisimman nopeasti realisoida se osa säätiön varoista, joka tarvitaan velkojen maksamiseen. Selvitysmiehet voivat jatkaa säätiön toimintaa ja liiketoimintaa vain siinä määrin, kuin se on välttämätöntä selvitystoimien asianmukaiseksi loppuunsaattamiseksi. Selvitysmiesten toimikausi jatkuu toistaiseksi. Selvitysmiesten valinnasta päättävä toimielin voi päättää erottaa selvitysmiehet tehtävästään ja valita uudet selvitysmiehet suorittamaan säätiön selvitystilaa koskevat toimet. Uudet selvitysmiehet on rekisteröitävä viivytyksettä säätiörekisteriin.

Jos säätiön purkamista koskevassa päätöksessä ei ole määrätty säätiölle selvitysmiestä, rekisteriviranomaisen on määrättävä pykälän *4 momentin* mukaan soveltuva selvitysmies selvitystilassa olevalle säätiölle. Samoin on meneteltävä, jos säätiö asetetaan selvitysmenettelyyn viranomaisen omasta päätöksestä. Lakiin ehdotetaan selvyyden vuoksi säännöstä, jonka mukaan selvitysmenettely voidaan päättää ja säätiö poistaa rekisteristä, jos havaitaan, että säätiöllä ei ole varojen selvitysmiehen kustannusten maksamiseen eikä kukaan ota vastattavakseen selvitysmenettelyn kustannuksia.

10 §. Selvitystilän ja selvitysmiehen rekisteröiminen. Pykälässä säädetään selvitystilän ja selvitysmiesten rekisteröimisestä. Selvitystilän rekisteröintiä koskevalla säännöksellä korvataan voimassa olevan lain 18 ja 19 §:n säännökset säätiön lakkauttamista koskevasta luvasta ja selvitysmiesten määräämisestä.

Pykälän *1 momentin* mukaan selvitystilaa koskeva säätiön päätös ja selvitysmiehet on viivytyksettä ilmoitettava rekisteröitäväksi. Voimassa olevan käytännön mukaisesti selvi-

tystilaa koskevan ilmoituksen tekee säätiörekisteriin säätiön hallitus.

Pykälän 2 momentin mukaan rekisteriviranomainen tarkastaa ennen selvitystilaa ja selvitysmiesten rekisteröimistä, että selvitystilalle on 3 §:ssä säädetty ja säätiön säännöissä määrätty edellytykset, selvitysmiehet täyttävät 9 §:ssä säädetty edellytykset sekä selvitystilasta ja selvitysmiesten valinnasta on päätetty 3 §:n ja säätiön säännöissä määrätyn mukaisesti. Jos selvitystilalle ei ole edellytyksiä, selvitystilaa ei rekisteröidä. Jos asian käsittelyssä on säätiössä tapahtunut menettelyvirhe, rekisteriviranomaisen on varattava säätiölle tilaisuus korjata virhe.

Pykälän 3 momentin mukaan selvitysmiesten toimikausi alkaa, kun selvitystila on rekisteröity.

11 §. Tilinpäätös ja toimintakertomus selvitystilaa edeltävältä ajalta. Pykälässä säädetään tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta selvitystilaa edeltävältä ajalta. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä.

Ehdotuksen mukaan selvitysmiesten on tarvittaessa laadittava tilinpäätös ja toimintakertomus siltä selvitystilaa edeltävältä ajalta, jolta tilinpäätöstä ja toimintakertomusta ei ole vielä laadittu.

Jos säätiön toimiva johto on laiminlyönyt kirjanpidon pitämisen ja tilinpäätöksen laatimisen, vastuukysymysten osalta noudatetaan, mitä kirjanpitolaisissa ja rikoslaissa (39/1889) on säädetty.

12 §. Tilinpäätös, toimintakertomus, tilintarkastus ja erityinen tarkastus selvitystilaa koskevalta ajalta. Pykälän 1 momentissa säädetään selvitysmiesten velvollisuudesta laatia kultakin selvitysmenettelyn aikaiselta tilikaudelta tilinpäätös ja toimintakertomus. Tilinpäätös on tehtävä kokonaan siltä tilikaudelta, jolloin selvitystilaa koskeva päätös tehtiin.

Pykälän 2 momentin mukaan tilintarkastajien toimikausi ei lakkaa säätiön selvitystilaa asettamisen seurauksena. Jos tilintarkastajien toimikausi päättyy selvitystilaa aikana, selvitysmiesten on valittava säätiölle uudet tilintarkastajat. Tilintarkastajien on tarkastettava myös selvitystilaa aikaiset tilinpäätökset ja toimintakertomukset. Lisäksi tilintarkastajien tulee antaa lausuma siitä, onko selvitysti-

laa tarpeettomasti pitkitetty ja ovatko selvitysmiehet muuten toimineet asianmukaisesti.

13 §. Julkinen haaste velkojille. Pykälässä säädetään julkisen haasteen hakemisesta säätiön velkojille. Voimassa olevan lain 19 §:n 2 momentista poiketen julkista haastetta haetaan tuomioistuimen sijasta rekisteriviranomaiselta. Ehdotus poikkeaa sisällöltään voimassa olevasta laista myös siten, että julkinen haaste on aina haettava selvitystilaa yhteydessä. Muutoin julkiseen haasteeseen sovelletaan, mitä julkisesta haasteesta annetussa laissa (729/2003) säädetään.

Julkisessa haasteessa velkojia kehoitetaan ilmoittamaan saatavansa määräpäivään mennessä uhalla, että tuntemattomaksi jääneet velat lakkaavat. Kuulutus haasteesta julkaitaan Virallisessa lehdessä viimeistään kolme kuukautta ennen määräpäivää. Rekisteriviranomaisen, tai julkisessa haasteessa annetun lain 5 §:n nojalla selvitysmiesten, on viimeistään kuukautta ennen määräpäivää toimitettava tieto kuulutuksesta tunnetuille velkojille. Viranomainen merkitsee haasteen antamisen rekisteriin viran puolesta.

14 §. Velkojen maksaminen, omaisuuden jakaminen ja jaon moittiminen. Pykälässä säädetään säätiön varojen jakamisesta sen jälkeen, kun tuntemattomat velat ovat lakanneet ja tiedossa olevat velat maksettu.

Pykälän 1 momentin mukaan julkisen haasteen jälkeen selvitysmiesten on maksettava kaikki tiedossa olevat velat. Jos velka on riittävä määrä omaisuutta erilleen velkojen maksamiseksi. Selvitysmiesten velvollisuutena ei ole realisoida velkojen maksamisen jälkeen säätiöllä jäljellä olevaa varallisuutta, vaan omaisuus luovutetaan sellaisenaan säännöissä tai purkamista koskevassa päätöksessä määrätulle taholle. Säännös vastaa voimassa olevaa säätiökäytäntöä.

Pykälän 2 momentin mukaan säätiön varoja ei voi luovuttaa säätiön purkautumista ja lakkauttamista koskevassa tilanteessa 1 luvun 8 §:ssä säädetylle lähipiirille. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Säätiön tarkoituksena ei voi olla erityisen taloudellisen edun tuottaminen 1 luvun 8 §:ssä määrättyyn lähipiiriin kuuluvalla. Periaatetta ei voi kiertää siten, että säätiö kerää varoja,

jotka säätiön purkautuessa luovutettaisiin lähipiiriin kuuluvalla. Kielto on pakottava, eikä siitä voi säännöissä määrätä toisin. Ehdotetun voimaantulon 12 §:n 3 momentin mukaan kieltoa ei sovelleta sellaisiin ennen uuden lain voimaantuloa rekisteröityihin säätiöihin, joiden säännöissä on ennen lain voimaantuloa nimenomaisesti määrätty, että varat luovutetaan jollekin 1 luvun 8 §:ssä määritettyyn lähipiiriin kuuluvalla henkilölle. Uuden lain voimaantulon jälkeen sääntöjä voidaan tältä osin muuttaa ehdotuksen 6 luvun 1 §:n 3 momentti huomioiden.

Pykälän 3 momentissa säädetään siitä, miten varat jaetaan selvitysmenettelyn yhteydessä. Säätiön säännöissä voi olla erilaisia määräyksiä säätiön varojen käytöstä säätiön toiminnan loppumisen yhteydessä. Säännöissä voidaan esimerkiksi määrätä määrätty taho, jolle varat luovutetaan ilman erityistä käyttötarkoitusta. Säännöissä voidaan toisaalta määrätä vain käyttötarkoitus, johon tarkoitukseen varat luovutetaan käytettäväksi. Säännöissä voidaan voimassa olevaa säätiökäytäntöä vastaavasti myös määrätä, että varat käytetään hallintoneuvoston tai hallituksen selvitystilaan asettamista koskevassa päätöksessä määrämällä tavalla, jolloin mainittu taho voi päättää, kenelle varat luovutetaan ja asetetaanko varojen käytölle erityisiä määräyksiä.

Jos säännöissä on määrätty, kenelle varat on luovutettava, kun säätiön purkautuu, päätöstä tekevällä toimielimellä ja selvitysmiehillä ei ole harkintavaltaa sen osalta, kenelle varat luovutetaan. Jos varojen käyttöön liittyen ei ole määräyksiä säännöissä, päätöstä tekevä toimielin ei voi määrätä varojen saajaa sitovia omaisuuden käyttöä koskevia rajoituksia, jollei säännöissä määrätä toisin.

Jos säännöissä ei ole määräystä siitä, kenelle varat luovutetaan selvitysmenettelyn yhteydessä, luovutetaan varat selvitystilaan asettamista koskevan päätöksen mukaisesti siihen tarkoitukseen, joka ehdotuksen 2 luvun 3 pykälän 1 momentin 5 kohdan perusteella on määrätty säännöissä säätiön purkautumisen yhteydessä varojen käyttötarkoitukseksi. Päätöksen tekevä toimielin voi päättää, kenelle yksittäiselle taholle varat luovutetaan. Päätöksen tekevä toimielin voi myös

päättää, että selvitysmiehet tekevät lopullisen päätöksen varojen saajasta.

Jos säännöissä ei ole määrätty, kenelle tai mihin käyttötarkoitukseen varat on luovutettava, ne on luovutettava selvitystilaan asettamista koskevan päätöksen mukaisesti säätiön varsinaista tarkoitusta edistävään käyttöön. Päätöksen tekevä toimielin voi tässäkin tilanteessa päättää, että selvitysmiehet tekevät lopullisen päätöksen varojen saajista. Säätiön jäljellä olevat varat voidaan esimerkiksi jakaa apurahoina säätiön tarkoituksen mukaisesti, jolloin yksittäisten apurahansaajien valinta voidaan jättää selvitysmiesten tehtäväksi.

Jos säätiö määrätään selvitystilaan rekisteriviranomaisen toimesta, päättää rekisteriviranomainen, kenelle säätiön tarkoitusta edistävälle taholle varat luovutetaan, jollei säännöissä ole määrätty varojen saajaa. Jollei säännöissä määrätä varojen saajasta tai käyttötarkoituksesta, tulee varat säätiön purkautuessa luovuttaa säätiön tarkoitusta edistävään toimintaan.

Ehdotus poikkeaa voimassa olevan lain 19 §:n 3 momentista, jonka mukaan varat on luovutettava valtiolle, jollei säännöissä ole määrätty, miten ne on säätiön lakkauttamista koskevassa tilanteessa käytettävä.

Pykälän 4 momentissa säädetään tilanteesta, jossa säätiö lakkautetaan tuomioistuimen päätöksellä tai selvitystilaan asettamista koskevassa päätöksessä ei ole määrätty varojen käytöstä. Tällöin säätiölle määrättyjen selvitysmiesten tulee tehdä ehdotus, mihin säätiön jäljellä olevat varat luovutetaan. Varat tulee luovuttaa, mikäli se on mahdollista, siten kuin säätiön säännöissä on määrätty varojen käytöstä säätiön purkautuessa. Jos säännöissä on määrätty, kenelle tai mihin käyttötarkoitukseen varat on luovutettava, selvitysmiesten tulee noudattaa ehdotuksessa sääntöjen määräyksiä, mikäli se on mahdollista.

Jos varoja ei voi luovuttaa säännöissä määrätyle ihmiselle tai oikeushenkilölle taikka siihen tarkoitukseen, mitä säännöissä on määrätty varojen käyttötarkoituksesta säätiön purkautumista koskevassa tilanteessa, varat on luovutettava säätiön varsinaista tarkoitusta läheisesti edistävään käyttöön.

Selvitysmiesten ehdotus varojen käytöstä tulee Patentti- ja rekisterihallituksen vahvis-

tettavaksi. Jos selvitysmiesten ehdotus ei vastaa sääntöjen määräystä varojen käytöstä säätiön purkautuessa, Patentti- ja rekisterihallitus voi kehottaa selvitysmiehiä esittämään uuden ehdotuksen jäljellä olevien varojen käytöstä. Samoin on meneteltävä, jos säännöissä ei ole määräyksiä varojen käytöstä purkamista koskevassa tilanteessa ja selvitysmiesten ehdotus ei edistä läheisesti säätiön varsinaisen tarkoituksen toteutumista. Patentti- ja rekisterihallituksen harkintavaltaan ei kuulu arvioida, kuinka tarkoituksenmukaisesti selvitysmiesten tekemä ehdotus edistää säätiön tarkoitusta.

Pykälän 5 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että säätiön perustajalla tai säännöissä yksilöidyllä edunsaajalla on mahdollisuus moittia jakoa. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Nimetyllä edunsaajalla tarkoitetaan sitä tahoa, jolle säätiön jäljellä olevat varat on määrätty luovutettavaksi säätiön purkautuessa. Jos säännöissä ei ole mainittu nimeltä edunsaajaa, moiteoikeus on vain olemassa olevalla perustajalla. Jos esimerkiksi säännöissä on määrätty, että säätiön purkautuessa sen varat on jaettava kuvataiteilijoille, yksittäisellä kuvataiteilijalla ei ole oikeutta riitauttaa jakoa. Jaon moittimista koskeva kanne on pantava vireille kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun lopputilitys on rekisteröity Patentti- ja rekisterihallituksessa.

15 §. Lopputilitys. Pykälässä säädetään lopputilityksestä ja sen sisällöstä. Voimassa olevan lain 19 §:n 2 momenttia vastaavasti säätiön rekisteristä poistaminen edellyttää lopputilityksen toimittamista rekisteriviranomaiselle. Voimassa olevasta laista poiketen laissa ehdotetaan laajennettavaksi lopputilityksen sisältöä. Lopputilitys kattaa pykälän 1 momentin mukaan tilinpäätökset toimintakertomuksineen ja tilintarkastuskertomuksineen selvitysmenettelyn aikaisesta hallinnosta sekä kertomuksen koko selvitysmenettelystä ja varojen jaosta. Säätiön tilintarkastajan tulee erikseen tarkastaa koko lopputilitys.

Lopputilitys on ilmoitettava rekisteröitäväksi pykälän 2 momentin mukaan kuuden kuukauden kuluessa lopputilityspäivästä.

16 §. Purkautuminen. Pykälässä säädetään purkautumisen oikeusvaikutuksista. Pykälän 1 momentin mukaan säätiö katsotaan puretuksi, kun lopputilitys on rekisteröity rekiste-

riviranomaisen toimesta. Säännös vastaa voimassa olevan lain 19 §:n 2 momenttia.

Voimassa olevasta laista poiketen pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi säätiön oikeudellisesta asemasta purkautumisen jälkeen. Säätiö ei purkautumisen jälkeen voi hankkia oikeuksia eikä tehdä sitoumuksia. Säätiön puolesta purkautumisen jälkeen tehdyistä toimista vastaavat toimin osallistuneet henkilökohtaisesti ja yhteisvastuullisesti. Tästä poiketen säätiön selvitysmiehet voivat ilman henkilökohtaista vastuuta ryhtyä toimenpiteisiin tarvittavien uusien selvitystoimien aloittamiseksi tai hakea säätiön asettamista konkurssiin.

Lakiin ehdotetaan uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa sääntelyä vastaavasti säännöstä oikeudesta luopua sopimuksesta, joka on tehty säätiön kanssa sen purkautumisen jälkeen, jos sopimuskumppani ei tiennyt purkautumisesta. Rekisterimerkintä itsessään ei luo olettaa tietoisuudesta.

17 §. Selvitystilän jatkaminen ja jälkiselvitys. Pykälässä säädetään soveltuvin osin uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä vastaavasti selvitystilän jatkamisesta ja jälkiselvityksestä. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä.

Pykälän 1 momentin mukaan selvitystilaa jatketaan, jos säätiölle ilmaantuu purkamisen jälkeen uusia varoja, säätiötä vastaan nostetaan kanne tai muuten tarvitaan selvitystoimia. Säätiölle voi esimerkiksi selvitystilän päättymisen jälkeen ilmetä uusia varoja, jotka selvitysmenettelyn jatkamisen kautta jaetaan 14 §:ssä säädetyn mukaisesti. Selvitystilän jatkaminen tulee viivytyksettä ilmoittaa rekisteröitäväksi.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos selvitysmenettelyn jatkamista ei katsota tarpeelliseksi, selvitysmiehet voivat suorittaa asiassa tarvittavat toimenpiteet. Säätiölle ilmaantuva varallisuus voi olla esimerkiksi jaettavissa alkuperäisille edunsaajille aikaisemmassa varojenjakosuhteessa ilman selvitysmenettelyn jatkamista. Tehdyistä toimenpiteistä selvitysmiehet laativat erillisen selvityksen, joka rekisteröidään säätiörekisteriin.

Jos selvitysmenettelyn jatkamiseen ei ole varoja, eikä kukaan ota vastattavaksi selvitysmenettelystä aiheutuvia kustannuksia, sel-

vitystilaa ei pykälän 3 momentin mukaan jatkaeta.

18 §. Selvitystilan lopettaminen ja toiminnan jatkaminen. Lakiin ehdotetaan soveltuvin osin uudempaa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä vastaavaa säännöstä selvitystilan lopettamisesta ja toiminnan jatkamisesta. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä.

Pykälän 1 momentin mukaan selvitystilasta päättänyt toimielin voi päättää, että selvitystila lopetetaan ja säätiön toimintaa jatketaan. Päätös selvitystilan lopettamisesta ja säätiön toiminnan jatkamisesta voidaan tehdä yksinkertaisella enemmistöllä, jollei säännöissä määrätä toisin. Jos selvitystila perustuu sääntöjen määräykseen, tulee sääntöjä muuttaa, ennen kuin toimintaa voidaan jatkaa. Säätiö on voitu esimerkiksi perustaa määrätyksi ajaksi, ja jos määrätyn ajan jälkeen toimintaa katsotaan tarkoituksenmukaiseksi jatkaa, tulee sääntöjä muuttaa. Jos perustaja on määrännyt säännöissä, että määräaika koskevaa määräystä ei voi muuttaa, ei selvitystilaa voi lopettaa ja säätiön toimintaa jatkaa pykälän sanamuodosta huolimatta.

Toiminnan jatkaminen edellyttää 2 momentin mukaan säätiön johdon valitsemista lain ja sääntöjen mukaisesti. Jos säätiön hallitus täydentää itse itseään tai jos säätiössä on hallintoneuvosto, joka täydentää itse itseään ja valitsee hallituksen jäsenet, selvitysmiehet nimeävät hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenet.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi selvitystilan lopettamista koskevasta rekisteri-ilmoituksesta. Päätös selvitystilan lopettamisesta ja johdon valinta on viivytyksettä ilmoitettava rekisteröitäväksi. Säätiön velkojille haettu julkinen haaste raukeaa, jos selvitystila keskeytetään ja säätiön toimintaa jatketaan. Selvitysmiesten on annettava selvitystilalta 15 §:n mukainen lopputilitys, joka rekisteröidään Patentti- ja rekisterihallitukseen.

19 §. Rekisteristä poistamisen ajankohta. Lakiin ehdotetaan selventävää säännöstä 2 §:ssä säädetyin rekisteristä poistamisen ajankohdasta. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Säätiö on poistettu rekisteristä, kun viranomaisen päätös rekisteristä poistamisesta on rekisteröity.

20 §. Rekisteristä poistetun säätiön edustaminen. Pykälässä säädetään rekisteristä poistetun säätiön edustamisesta. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä.

Pykälän 1 momentin mukaan rekisteristä poistetulle säätiölle voidaan tarvittaessa nimetä yksi tai useampi edustaja. Edustajien nimeämiseksi Patentti- ja rekisterihallituksen tulee tehdä hakemus säätiön kotipaikan käräjäoikeudelle. Patentti- ja rekisterihallitus voi tehdä omasta aloitteestaan hakemuksen käräjäoikeudelle edustajan nimeämiseksi. Kuka tahansa, jonka oikeus riippuu siitä, että rekisteristä poistetulla säätiöllä on edustaja, voi myös tehdä aloitteen Patentti- ja rekisterihallitukselle edustajan nimeämisen hakemiseksi. Edustajaan sovelletaan soveltuvin osin, mitä selvitysmiehestä on säädetty, mutta edustajan kelpoisuutta toimia säätiön puolesta on 21 §:ssä rajoitettu.

Jos rekisteristä poistetulla säätiöllä ei ole edustajaa, tiedoksianto säätiölle voidaan pykälän 2 momentin mukaan toimittaa 9 luvun 3 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla.

21 §. Rekisteristä poistetun säätiön oikeudellinen asema. Pykälässä säädetään rekisteristä poistetun säätiön oikeudellisesta asemasta. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä.

Pykälän 1 momentin mukaan rekisteristä poistetun säätiön edustajina toimivat luvun 20 §:ssä säädetyt edustajat. Säätiön puolesta sen rekisteristä poistamisen jälkeen tehdystä toimesta vastaavat toimesta päättäneet ja tekijät yhteisvastuullisesti. Säätiölle nimetty edustaja voi kuitenkin ryhtyä ilman henkilökohtaista vastuuta toimenpiteeseen selvitystoimien aloittamiseksi tai hakea säätiön asettamista konkurssiin. Säätiö voidaan hakea konkurssiin konkurssilain (120/2004) 1 luvun 3 §:n mukaan, vaikka se on poistettu rekisteristä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, mihin toimiin rekisteristä poistetun säätiön edustajat voivat ryhtyä. Jos rekisteristä poistetulle säätiölle ilmaantuu varoja tai velkoja, jotka eivät ole lakanneet julkisella haasteella, voivat säätiön edustajat ryhtyä toimenpiteisiin, jotka ovat välttämättömiä velan maksamiseksi ja omaisuuden säilyttämiseksi. Rekisteristä poistettu säätiö on oikeus-

toimikelvoton, joten momentissa tarkoitettuja välttämättömiä toimia tulkitaan suppeasti.

Pykälän 3 momentin mukaan, jos rekisteristä poistetulle säätiölle ilmaantuu varoja, on toimitettava selvitysmenettely. Edustajat voivat kuitenkin jakaa viiden vuoden kuluttua rekisteristä poistamisen jälkeen alle 8 000 euron arvoiset varat 14 §:n 3 ja 4 momentin mukaisesti ilman selvitysmenettelyä, jos säätiöllä ei ole tunnettuja velkoja. Varoja ilman selvitysmenettelyä saaneet vastaavat mahdollisista säätiölle ilmaantuvien velkojen maksamisesta saamiensa varojen määrällä.

Pykälän 4 momentissa säädetään säätiön selvitystilaan asettamisesta, jos rekisteristä poistamisen jälkeen ilmenee tarve selvitystilalle. Jokainen, jonka oikeutta säätiön selvitystilaan asettaminen koskee, voi tehdä rekisteriviranomaiselle hakemuksen rekisteristä poistetun säätiön selvitystilaan asettamiseksi. Jos säätiöllä ei ole varoja, joilla selvityskulut suoritetaan, eikä kukaan ota vastatakseen selvitysmenettelyn kuluista, määräystä selvitystilaan asettamisesta ei voi antaa.

22 §. *Säätiön varojen vähentyminen.* Pykälässä säädetään velkojien suojaa koskevasta rekisterimerkintäilmoituksesta. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä.

Pykälän 1 momentin mukaan liiketoimintaa harjoittavan säätiön hallitus on velvollinen tekemään rekisteri-ilmoituksen, jos säätiön oma pääoma on negatiivinen. Jos ilmoitus laiminlyödään, hallitus voi joutua vahingonkorvausvastuuseen 10 luvun 1 §:ssä säädetyn mukaisesti. Vaikka tällaisen säätiön oma pääoma on negatiivinen, ei säätiötä tarvitse asettaa selvitystilaan, jos säätiöllä on muutoin toimintaedellytykset. Säätiö voi jatkaa toimintansa harjoittamista, vaikka säätiön varat ovat loppuneet.

Oman pääoman menettämistä koskeva ilmoitus voidaan vastaavasti poistaa, jos oma pääoma on taseen tai muun vastaavan selvityksen perusteella kasvanut positiiviseksi. Tilintarkastajan tulee tarkastaa selvitys, jonka perusteella oman pääoman menettämistä koskeva rekisteri-ilmoitus voidaan poistaa. Oman pääoman menettäminen voidaan havaita tilikauden päätyttyä tai kesken tilikautta. Ilmoitusvelvollisuus on viipymättä, kun oman pääoman menettäminen on havaittu.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, mitä eria laskennassa huomioidaan, kun arvioidaan, onko oma pääoma menetetty. Oman pääoman erien laskemisessa on noudatettava erityistä varovaisuutta.

23 §. *Säätiön saneeraus.* Lakiin ehdotetaan säännöstä yrityssaneerausmenettelystä päätämisestä. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Yrityssaneerausmenettelyhakemuksesta päättää hallitus. Jos säätiöllä on hallintoneuvosto, päättää se hakemuksen tekemisestä, jollei päätösvaltaa asiassa ole säännöissä määrätty hallitukselle. Jos asia on kiireellinen, hallituksella on aina toimivalta tehdä hakemus saneerausmenettelystä.

24 §. *Konkurssi.* Lakiin ehdotetaan uudem-paa yksityisiä yhteisöjä koskevaa lainsäädäntöä vastaavia säännöksiä säätiön omaisuuden konkurssiin luovuttamisesta ja konkurssista. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä.

Pykälän 1 momentin mukaan säätiön omaisuuden konkurssiin luovuttamisesta päättää hallitus. Konkurssia koskevaa päätösvaltaa ei voi siirtää sääntömääräisestikään hallintoneuvostolle tai toimitusjohtajalle. Jos säätiö on selvitystilassa, selvitysmiehet voivat luovuttaa säätiön omaisuuden konkurssiin. Pykälän 2 momentissa säädetään säätiön purkautumisesta konkurssin seurauksena. Pykälän 3 momentissa säädetään säätiön hallituksen tehtävistä tilanteessa, jossa säätiöllä on konkurssin jälkeen vielä omaisuutta. Pykälän 4 momentissa säädetään tilanteesta, jossa konkurssin jälkeen säätiölle ilmaantuu varoja.

V OSA **Säätiörekisteri ja säätiövalvonta**

13 luku **Säätiörekisteri**

Luvussa ehdotetaan säädettäväksi Patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämästä säätiörekisteristä soveltuvin osin kaupparekisterilakia (129/1979) vastaavasti. Rekisterin pitämisen sekä rekisteriin tehtävien ilmoitusten ja siihen tallennettävien tietojen osalta ehdotus vastaa pääosin voimassa olevaa oikeutta. Muilta osin lukuun ehdotetaan kaupparekisterilain sääntelyä vastaavia säännöksiä muun

muassa säätiön aputoiminimen ja nimen käännöksen rekisteröimisestä, rekisterimerkintöjen kuuluttamisesta, rekisteri-ilmoituksen kielestä sekä rekisteri-ilmoituksen virheen korjaamisesta. Kaupparekisterilain 25 §:stä poiketen ei ehdoteta erityisiä säännöksiä säätiörekisterimerkintöjen kuuluttamisesta. Voimassa olevaa lakia vastaavasti oikeusvaikutukset syntyvät rekisterimerkinnästä, jonka katsotaan tulleen kaikkien tietoon (17 §).

Lisäksi säätiörekisteriä koskevassa luvussa ehdotetaan säädettäväksi yhdistyslainsäädäntöä vastaavasti säätiön sääntöjen ennakkotarkastuksesta.

1 §. Säätiörekisteri ja rekisteriviranomainen. Pykälässä säädetään voimassa olevaa oikeutta vastaavasti Patentti- ja rekisterihallituksen pitämästä säätiörekisteristä. Pykälän 1 ja 2 momentit vastaavat sanamuodoltaan kaupparekisterilain 1 §:n 1 ja 2 momentteja.

Pykälän 3 ja 4 momentin mukaan säätiörekisteriin tehdyt merkinnät ja siihen kuuluvat rekisteriviranomaisen hallussa olevat asiakirjat ovat pääsääntöisesti julkisia, lukuun ottamatta ihmisen henkilötunnuksen loppuosaa ja ulkomailla asuvan kotiosoitetta sekä säätiön tilinpäätöksen tase-erittelyitä. Pykälän 3 ja 4 momentit vastaavat pääosin kaupparekisterilain 1 a §:n 1 ja 2 momentteja kuitenkin siten, että oikeutta saada tietoja säätiörekisteristä on rajoitettu tässä laissa sen vuoksi, että säätiövalvonnan yhteydessä viranomaisen voi saada myös sellaisia salassa pidettäviä tietoja, joita kaupparekisterissä ei ole. Säätiövalvontaan liittyvien tietojen ja asiakirjojen salassapidosta säädetään tämän lain 14 luvun 14 §:ssä.

2 §. Perusilmoituksen tekeminen. Pykälässä säädetään säätiön perusilmoituksen tekemisestä kaupparekisterilain 2 §:ää vastaavalla tavalla. Säätiön perustamisen osalta lain 2 luvussa on ehdotettu voimassa olevan lain mukaisen perustamislupamenettelyn korvaamista muita yhteisömuotoja vastaavalla yksivaiheisella rekisteröintimenettelyllä. Koska säätiörekisteriin merkitään vain tämän lain 2 luvussa säädetyllä tavalla perustetut säätiöt, pykälän 1 momentissa ei ehdoteta säädettäväksi kaupparekisterilakia vastaavasti säätiön kotipaikan siirtämisestä Suomeen tehtävästä perusilmoituksesta. *Pykälän*

2 momentin mukaan perusilmoitus on tehtävä sitä varten vahvistetulla lomakkeella.

Jos rekisteröitävä säätiö harjoittaa elinkeinotoimintaa, se on ilmoitettava myös kaupparekisteriin, mikä vastaa voimassa olevaa oikeutta.

3 §. Rekisteriin tallennettavat henkilötiedot. Pykälässä säädetään säätiörekisteriin merkittävistä henkilötiedoista. Ehdotus vastaa pääosin voimassa olevan lain 6 §:n 2 momentin 1 ja 4 kohtaa sekä kaupparekisterilain 3 a §:ää.

4 §. Perusilmoitus. Pykälässä säädetään säätiön perusilmoituksen sisällöstä. Perusilmoituksen lisäksi rekisteriviranomaiselle säätiötä perustettaessa toimitettavista asiakirjoista säädetään tämän lain 1 luvun 3 §:n 2 momentissa, 2 luvun 1—3 §:ssä ja 6 §:ssä sekä tämän luvun 5 §:ssä. Ehdotus vastaa pääosin kaupparekisterilain osakeyhtiön perusilmoitusta koskevan 9 §:n 1 momentin 1—5 ja 10—14 kohtia.

Pykälän 14 kohdan mukaan hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan on ilmoitettava, että perustaminen on suoritettu tämän lain mukaisesti. Ilmoitus sisältää voimassa olevan lain 6 §:n 2 momentin 2 ja 3 kohdan mukaisen vakuutuksen ja selvityksen siitä, että säätiölle määrätty varallisuus on hallituksen huostassa. Ilmoitus annetaan siitä varallisuudesta, joka perustamiskirjassa on määrätty luovutettavaksi säätiölle peruspääomana.

5 §. Rekisteröimisen edellytykset. Pykälässä säädetään säätiön rekisteröimisen edellytyksistä, jotka vastaavat osin voimassa olevassa laissa perustamisluvan saamiselle ja osin rekisteröimiselle asetettuja vaatimuksia.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan rekisteriviranomaiselle on toimitettava säätiön rekisteröimiseksi perusilmoitus, jonka sisällöstä säädetään 4 §:ssä ja uudessa säätiöasetuksessa. Säännös vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 6 §:n 1 momenttia ja säätiöasetuksen 7 §:ää.

Momentin 2 kohdan mukaan perusilmoitukseen tulee liittää perustamiskirja alkupe räisenä tai viran puolesta oikeaksi todistettuna jäljennöksenä. Perustamiskirjassa tai sen liitteenä on toimitettava säätiön säännöt. Säännös vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 5 §:n 1 momenttia. Rekisteriviranomainen tarkastaa ennen rekisteröintiä, että perus-

tamiskirja ja sen liitteenä olevat säännöt on laadittu tämän lain mukaisesti.

Ehdotus poikkeaa voimassa olevan lain 5 §:n 1 momentista siten, että testamenttia, jossa säätiö on määrätty perustettavaksi, ei edellytetä toimitettavaksi rekisteriviranomaiselle rekisteröintivaiheessa. Jos säätiön perustamisesta on määrätty testamentissa, tuomioistuin toimittaa Patentti- ja rekisterihallitukselle tiedon testamentista 2 luvun 6 §:n mukaisesti sen jälkeen, kun tuomioistuin on tehnyt toimeenpanijaa koskevan määräyksen. Ehdotuksen mukaan toimeenpanija laatii ja allekirjoittaa perustamiskirjan ja laatii tarvittaessa säännöt, joihin on kirjattu testamentissa säätiön perustamiseen liittyvät määräykset. Toimeenpanijan on 2 luvun 7 §:n 2 momentissa asetetun huolellisuusvelvoitteen mukaisesti varmistettava, että testamentissa säätiön perustamiseen liittyvät määräykset tuleva huomioduksi säätiön perustamiskirjassa ja säännöissä.

Momentin 3 kohdan mukaan säätiön rekisteröimiseksi on voimassa olevan lain 5 §:n 1 momenttia vastaavasti toimitettava Patentti- ja rekisterihallitukselle selvitys siitä, että testamentti on saanut lainvoiman. Selvityksenä voidaan toimittaa voimassa olevan käytännön mukaisesti esimerkiksi tuomioistuimen todistus siitä, että testamenttia ei ole moitittu tai lainvoimainen tuomioistuimen tuomio testamenttia koskevasta oikeudenkäynnistä.

Rekisteröiminen edellyttää lisäksi momentin 4 kohdan mukaan, että rekisteriviranomaiselle toimitetaan tilintarkastajanlausunto siitä, onko säätiölle perustamiskirjassa määrätty omaisuus, joka perustamiskirjan mukaan tulee luovuttaa säätiölle ennen säätiön rekisteröintiä, luovutettu säätiölle. Hallituksen ja toimitusjohtajan ilmoitus ja tilintarkastajan lausunto sisältävät vakuutuksen ja lausunnon myös siitä, että säätiölle peruspääomasitoumuksessa määrätty kiinteä omaisuus on luovutettu maakaaren säännösten mukaisella luovutuskirjalla säätiölle. Ehdotus poikkeaa voimassa olevan lain 6 §:n 2 momentin 3 kohdasta siten, että rekisteriviranomaiselle ei perusilmoituksen yhteydessä edellytetä toimitettavan oikeaksi todistettua jäljennöstä kiinteän omaisuuden luovutuskirjasta. Lisäksi tilintarkastajan lausunnosta on käytävä il-

mi, että säätiöllä on 2 luvun 4 §:ssä tarkoitettu talousarvio ja toiminta- ja rahoitussuunnitelma. Säätiön perustaja ja ensimmäinen hallitus vastaavat arvion ja suunnitelmien laatimisesta, tilintarkastajan tehtävänä on vain todeta, että säätiö on muodollisesti täytännyt vaatimukset ennen rekisteröintiä. Tilintarkastajan ei siten tarvitse arvioida esimerkiksi arvion ja suunnitelmien perusteita, kattavuutta eikä niiden toteutumisen todennäköisyyttä.

Pykälän 2 momentin mukaan säätiön rekisteröiminen edellyttää edellä 1 momentissa säädettyjen asiakirjojen ja tietojen toimittamisen lisäksi, että säätiöllä on 1 luvussa säädetty perustamisen edellytykset. Ehdotuksen 1 luvun 2 §:ssä on säädetty säätiön tarkoituksesta ja 3 §:ssä rekisteröintiä seuraavalle kolmelle vuodelle laadittavasta toiminnan rahoitussuunnitelmasta. Voimassa olevan lain mukaan perustamisen edellytykset on tarkastettu perustamislupavaiheessa, josta ehdotuksessa on luovuttu.

Pykälän 3 momentissa säädetään etuoikeudesta säätiön nimeen siinä tapauksessa, että samanaikaisesti vireillä on kaksi sellaista perus- tai muutosilmoitusta, jotka koskevat saman nimen rekisteröimistä. Momentin mukaan myöskään tämän luvun 20 §:n mukaisesti tarkastettuihin sääntöihin otettua säätiön nimeä ei voida ennakkotarkastuksesta annetun päätöksen voimassaoloaikana rekisteröidä toisen säätiön nimeksi, jos ennakkotarkastuksesta on annettu päätös ennen perusilmoituksen tekemistä.

6 §. Muutosilmoitus. Pykälässä säädetään säätiön velvollisuudesta muutosilmoituksen tekemiseen rekisteriviranomaiselle. Ehdotus vastaa voimassa olevaa oikeutta ja kaupparekisterilain 14 §:n 1 ja 2 momenttia.

7 §. Vastuu ilmoituksen tekemisestä. Pykälään ehdotetaan viittaussäännöstä yritys- ja yhteisötietolain 14 §:ään, jossa säädetään rekisteri-ilmoituksen tekemisestä vastuullisista henkilöistä. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa nimenomaista säännöstä. Ehdotus vastaa sanamuodoltaan kaupparekisterilain 15 §:ää.

8 §. Ilmoituksen tekemiseen oikeutettu. Pykälässä säädetään säätiörekisteriin merkityn henkilön oikeudesta ilmoituksen tekemiseen, kun tämä ei enää ole rekisteriin merkityssä asemassa tai tehtävässä. Voimassa olevassa

laissa ei ole vastaavaa nimenomaista säännöstä. Pykälä vastaa sanamuodoltaan kaupparekisterilain 16 §:ää.

9 §. Säätiön nimen käännös ja aputoiminimi. Pykälässä säädetään säätiön nimen käännöksen ja aputoiminimen rekisteröimisestä. Säätiön erikielisten nimien on sisällöltään vastattava toisiaan. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa nimenomaista säännöstä. Ehdotus vastaa kaupparekisterilain 17 §:ää, jossa säädetään myös kaupparekisteriin merkityn säätiön mahdollisen prokuran rekisteröimisestä.

10 §. Yrityskiinnitys. Ehdotus vastaa kaupparekisterilain 18 §:n 4 momenttia. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä.

11 §. Tuomioistuimen ilmoitusvelvollisuus. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi tuomioistuimen velvollisuudesta toimittaa rekisteriviranomaiselle rekisteriin merkittävaksi tieto säätiön toiminnan lakkauttamisesta ja sen yhteydessä määrätystä selvitysmiehestä, tuomioistuimen määräämästä uskotusta miehestä taikka hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenistä sekä tuomioistuimen määräämästä rekisteristä poistetun säätiön edustajasta. Voimassa olevan lain 22 §:n 2 momentin mukaan tuomioistuimen on ilmoitettava säätiörekisteriin merkittävaksi tieto uskotun miehen, uuden hallituksen ja selvitysmiehen määräämistä koskevasta päätöksestä. Samoin tuomioistuimen on voimassa olevan lain 22 §:n 3 momentin mukaan ilmoitettava päätös säätiön lakkauttamisesta rekisteröitäväksi.

Ehdotettu 2 momentti vastaa sanamuodoltaan kaupparekisterilain 19 §:n 1 momenttia. Voimassa olevan lain 22 §:n 2 momentin mukaan kun säätiön omaisuus on luovutettu konkurssiin, konkurssi on peruuntunut, päätös konkurssiin asettamisesta on kumottu tai konkurssi on rauennut varojen vähyyden vuoksi, tuomioistuimen on ilmoitettava asiaa rekisteröimistä varten Patentti- ja rekisterihallitukselle.

Ehdotettu 3 momentti vastaa sanamuodoltaan kaupparekisterilain 19 §:n 2 momenttia ja ehdotettu 4 momentti vastaa voimassa olevan lain 22 §:n 4 momenttia.

12 §. Ilmoituksen kieli. Pykälässä säädetään rekisteri-ilmoituksen kielestä. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa nimenomaista

säännöstä. Ehdotus vastaa sanamuodoltaan kaupparekisterilain 20 §:ää.

13 §. Virheen korjaaminen. Pykälässä säädetään rekisteri-ilmoituksen virheen korjaamisesta. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä, mutta rekisteriviranomaisen toimintaan sovellettavassa hallintolain (434/2003) 22 §:ssä säädetään asiakirjan täydentämisestä, ja rekisteröintikäytännössä ilmoitusten täydentäminen on ollut yleistä. Ehdotus vastaa pääosin voimassa olevaa oikeutta ja rekisterikäytäntöä sekä myös sanamuodoltaan kaupparekisterilain 21 §:n 1 ja 3 momenttia.

Pykälään ei ehdoteta kaupparekisterilain 21 §:n 2 momenttia vastaavaa säännöstä ilmoitusta tehtäessä suoritettavasta maksusta. Maksu peritään voimassa olevaa käytäntöä vastaavasti jälkikäteen.

14 §. Tietojen päivittäminen. Pykälässä säädetään rekisteriviranomaisen oikeudesta tiedostojen päivittämiseen ja ilmoitettujen henkilötietojen tarkistamiseen väestötietojärjestelmästä, sekä säätiön yhteystietojen päivittämiseen yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä. Voimassa olevan lain 22 a §:n mukaan Patentti- ja rekisterihallitus on oikeutettu yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä päivittämään säätiöiden yhteystiedot.

Pykälä vastaa sanamuodoltaan kaupparekisterilain 21 a §:ää. Henkilöstä, jolla on suomalainen henkilötunnus, ei kaupparekisterikäytännössä ole tarvinnut erikseen ilmoittaa osoitetietoja, vaan Patentti- ja rekisterihallitus on voinut tämän säännöksen nojalla poimia tiedot väestötietojärjestelmästä.

15 §. Kanne rekisterimerkinnän kumoamisesta ja vahingon korvaamisesta. Lain lukemisen helpottamiseksi pykälän 1 momenttiin ehdotetaan viittaussäännöstä tämän lain 2 luvun 5 §:ään säätiön nimen käytön kieltämisestä sekä nimen rekisteröinnin kumoamisesta. Pykälän 2 momentti vastaa sanamuodoltaan kaupparekisterilain 22 §:n 2 momenttia. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavia nimenomaisia säännöksiä.

16 §. Merkinnän poistaminen rekisteristä. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi kaupparekisterilain 23 §:ää vastaavasti tuomioistuimen lainvoimaiseen ratkaisuun perustuvasta rekisterimerkinnän poistamisesta. Voimassa

olevassa laissa ei ole vastaavaa nimenomais- ta säännöstä.

17 §. Rekisterimerkinnän oikeusvaikutus. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi rekisterimerkinnän oikeusvaikutuksesta soveltuvin osin vastaavasti kuin mitä kaupparekisterilain 26 §:ssä säädetään kuulutuksesta. Lakiin ei ehdoteta säännöksiä erillisestä kuulutuksesta, koska rekisterimerkinnät tehdään ajantasaisesti avoimeen ja kaikkien saatavana olevaan säätiörekisteriin nykyistä käytäntöä vastaavasti. Ehdotuksessa kuulutusta vastaa rekisterimerkintä, joka saatetaan ajantasaisesti yleiseen tietoon rekisteriviranomaisen tietojärjestelmän kautta. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä.

18 §. Edustajaa koskeva virheellinen merkintä rekisterissä. Pykälä vastaa sanamuodoltaan kaupparekisterilain 26 a §:ää. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä.

19 §. Ilmoitusvelvollisuuden täyttäminen. Pykälä vastaa sisällöltään kaupparekisterilain 2, 14, 15, 18, 27 ja 28 ja 30 §:ää. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä.

20 §. Ennakkotarkastus. Pykälässä ehdotetaan lakiin otettavaksi säännökset säätiön sääntöjen ja niiden muutoksen ennakkotarkastuksesta. Ennakkotarkastuksella tarkoitetaan perustettavalle säätiölle suunniteltujen sääntöjen tai jo rekisteröidyn säätiön sääntöjen muutoksen tarkastamista ennen kuin perustettavan säätiön säännöt tai sääntöjen muutos ilmoitetaan rekisteröitäväksi. Käytännössä rekisteriviranomainen on suorittanut jo voimassa olevan lain aikana epävirallista sääntöjen ennakkotarkastusta.

Pykälän *1 momentin* mukaan rekisteriviranomainen voi hakemuksesta suorittaa sääntöjen tai niiden muutoksen tarkastuksen ennakolta, milloin siihen on säätiön koon, sääntöjen muutoksen merkityksen, sääntöjen muutosta koskevien menettelysäännösten tai muun sellaisen syyn vuoksi aiheutta. Rekisteriviranomaisella ei ole ehdotonta velvollisuutta ennakkotarkastuksen toimittamiseen kaikissa pyydytyissä tapauksissa.

Pykälän *2 ja 3 momentissa* säädetään ennakkotarkastuksen hakemisesta, ennakkotarkastuksesta annetun päätöksen sitovuudesta sekä päätöksen voimassaoloajasta. Päätöksen sitovuudella tarkoitetaan sitä, että rekisteriviranomaisen on rekisteröitävä ennakkotarkas-

tetut säännöt tai sääntöjen muutos, jos säätiö ilmoittaa ne myöhemmin rekisteröitäväksi muuttumattomina. Ennakkotarkastettuihin sääntöihin voitaisiin tehdä kuitenkin vähäisiä muutoksia ilman, että rekisteriviranomainen tarkastaa säännöt kokonaisuudessaan uudelleen.

Ennakkotarkastuksesta annettu päätös olisi ehdotuksen mukaan voimassa kaksi vuotta. Päätöksen voimassaoloajan rajoittaminen on tarpeen, jotta välttyttäisiin epäselviltä tilanteilta sen suhteen, ilmoitetaanko ennakkotarkastetut säännöt rekisteröitäväksi. Lisäksi kahden vuoden määräaika on tarpeen sen vuoksi, että tarkastettuihin sääntöihin otettua säätiön nimeä ei voida tarkastuksesta annetun päätöksen voimassaoloaikana ottaa toisen säätiön nimeksi. Kahden vuoden määräaika katsotaan toisaalta riittäväksi tilanteissa, joissa säätiön sääntömuutos edellyttää vaikeutettua sääntömuutosmenettelyä, kuten ulkopuolisen tahon, esimerkiksi kerran vuodessa koostuvan yhdistyksen kokouksen lausuntoa ja useamman kokouksen päätöstä säätiössä.

Ehdotetun *4 momentin* mukaan säätiön olisi ennakkotarkastuksesta huolimatta tehtävä säätiön perusilmoitus tai sääntöjen muutosilmoitus laissa säädetyllä tavalla. Jos rekisteröitävistä säännöistä päätettäessä olisi poikettu ennakkotarkastetuista säännöistä, olisi ilmoituksessa käsiteltyn nopeuttamiseksi osoitettava tehdyt poikkeukset.

Pykälän *5 momentissa* ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuudesta poiketa sääntömuutoksen voimaantuloa koskevasta pääsäännöstä. Ehdotuksen 6 luvun 5 §:n mukaan sääntöjen muutosta ei saa panna täytäntöön ennen kuin se on rekisteröity. Jos säätiössä on hyväksytty rekisteriviranomaisen ennakkotarkastuksessa ollut sääntömuutos sellaisenaan, säätiö voisi päättää noudattaa sisäisessä toiminnassaan muutettuja sääntöjä jo ennen muutoksen rekisteröimistä. Mahdollisuus tällaiseen menettelyyn olisi vain niissä tapauksissa, joissa on varmaa, että estettä sääntömuutoksen rekisteröimiselle ei ole. Muutettuja, rekisteröimättömiä sääntöjä ei voitaisi soveltaa tilanteissa, joissa on kysymys säätiön edustamisesta.

21 §. Muutoksenhaku. Ehdotuksen mukaan muutoksenhausta rekisteriviranomaisen päätökseen, jolla rekisteröiminen on evätty, sää-

detään erikseen. Tällaiseen muutoksenhaakuun sovelletaan patentti- ja rekisterihallituksesta annettua lakia (575/1992), jonka mukaan tällaiseen rekisteriviranomaisen päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Ennakkotarkastuksen suorittamatta jättämistä koskeva muutoksenhakukielto vastaa yhdistyslain 56 §:n 1 momenttia.

22 §. Tarkemmat säännökset. Ehdotus vastaa sanamuodoltaan kaupparekisterilain 31 §:ää. Pykälän 2 momentin mukaan voidaan rekisteriviranomaisen päätöksellä määrätä ilmoituksen tekemisen tapaan ja rekisterimerkintöjen julkaisemisen muotoon liittyvistä teknisistä yksityiskohdista, kuten rekisteröintiä koskevien lomakkeiden muodosta tai sisällön järjestyksestä taikka rekisteriotteella olevien tietojen järjestyksestä.

23 §. Tietojen saaminen Verohallinnolta. Pykälän mukaan patentti- ja rekisterihallituksella on oikeus pyynnöstä saada Verohallinnolta tietoja yksilöidystä säätiöstä 12 luvun 4 §:ssä säädetyn selvitystilän tai rekisteripoiston edellytysten selvittämiseksi. Koska kaikki säätiöt eivät tee vuosittain veroilmoituksia, selvitystila- tai rekisteripoistomenettelyn aloittaminen ei voi perustua pelkästään siihen, ettei säätiö ole tehnyt ilmoitusta Verohallinnolle.

Käytännössä kaikki säätiöt eivät ole velvollisia tekemään tuloveroilmoitusta. Esimerkiksi yleishyödyllinen säätiö on velvollinen jättämään tuloveroilmoituksen verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 7 §:n mukaan ainoastaan silloin, kun sillä on verotettavaa tuloa, siltä veroilmoitusta erikseen pyydetään esimerkiksi lähettämällä esitetyt veroilmoitus säätiöille tai jos säätiön kiinteistöverotukseen vaikuttaviin tietoihin tulee muutoksia. Verohallinnon rekisterissä oli verovuonna 2012 yhteensä 2 739 säätiölaissa tarkoitettua säätiötä. Näistä veroilmoituksen antoi noin 1 900 säätiötä. Näin ollen Verohallinto voi välittää patentti- ja rekisterihallitukselle kysymyksessä olevia tietoja ainoastaan niistä säätiöistä, jotka jättävät veroilmoituksen liitteineen Verohallinnolle. Muiden säätiöiden osalta tiedonkeruu on järjestettävä muulla tavoin.

Pykälään ei ehdoteta kaupparekisterilain 31 a §:ää vastaavaa säännöstä Verohallinnon saamien tilinpäätöstietojen välittämisestä patentti- ja rekisterihallitukselle, koska vuonna 2016 on tarkoitus saada käyttöön uudenlainen tilinpäätöstietojen välitysjärjestelmä. Olemassa olevan, osakeyhtiöiden tilinpäätöstietojen välittämiseen käytetyn järjestelmän laajentaminen vain yhden vuoden ajaksi koskemaan myös säätiöiden tilinpäätöstietojen välittämistä ei ole tarkoituksenmukaista. Patentti- ja rekisterihallitus saa säätiöiden tilinpäätöstiedot 5 luvun 5 §:ssä tarkoitettujen vuosi-ilmoitusten kautta. Vuosi-ilmoitusmenettelyn ja säätiöiden tilinpäätöstietojen toimittamisen sähköistäminen selvitetään erikseen.

14 luku **Säätiön valvonta**

Luvussa säädetään julkisesta valvonnasta (1 §), Patentti- ja rekisterihallituksen oikeudesta saada säätiövalvonnan kannalta tarpeellisia tietoja ja tehdä tarkastuksia (2—6 §), Patentti- ja rekisterihallituksen oikeudesta käyttää ulkopuolista asiantuntijaa säätiövalvonnassa apuna (7 §), oikeudesta saada tietojen muilta viranomaisilta (8 §), säätiövalvonnassa käytettävistä keinoista (9—13 §), sallassa pidettävien tietojen luovuttamisesta (14 §), säätiövalvontamaksusta (15 §) ja muutoksenhausta säätiövalvontaan liittyvistä päätöksistä (16 §).

Luvussa ehdotetut keskeiset muutokset liittyvät Patentti- ja rekisterihallituksen oikeuteen saada säätiövalvonnassa tarvittavaa tietoa eri tahoilta. Säätiövalvontaan liittyvää sääntelyä on tarkennettu monelta osin siten, että viranomaisen oikeudet ja velvollisuudet on säännelty yksityiskohtaisemmin laissa. Ehdotuksessa ei muuteta voimassa olevan lain valvontakeinoja.

Julkisen säätiövalvonnan ohella säätiöiden valvontaa on ehdotuksessa pyritty tehostamaan säätiön johdolle, perustajalle ja säännöissä määrätyle taholle annetuilla oikeuksilla puuttua säätiön toimintaan, jos toiminnassa rikotaan säätiölain tai säätiön sääntöjen määräyksiä. Tällaisia sisäisen valvonnan tehostamista edistäviä säännöksiä on muun muassa päätöksen moitteesta (7 luku) sekä vahingonkorvauksesta (8 luku) koskevissa

luvuissa. Myös hallintoneuvoston aseman määrittämisellä hallituksen ja toimitusjohtajan toimintaa valvovana toimielimenä (3 luku) on pyritty edistämään sisäisen valvonnan järjestämistä.

Säätiön toiminnan valvontamahdollisuuksia on pyritty tehostamaan säätiöiden tiedonantovelvollisuuden lisäämisellä. Tiedonantovelvollisuutta lisätään muun muassa

- 5 luvun 2 ja 3 §:ssä säädettyillä toimintakertomustiedoilla, jotka koskevat kokorajoista riippumatta kaikkia säätiöitä. Tilintarkastajan tulee tilintarkastuksessa varmentaa tiedot tilintarkastuslaissa ja säätiölaissa säädettyä tavalla.

- konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuudella (5 luvun 4 §). Säätiökonsernin kokonaisuudesta paremman kuvan saamiseksi lähtökohtaisesti kaikkien säätiöiden on laadittava konsernitilinpäätös riippumatta siitä, harjoittaako emosaatiö liiketoimintaa.

- sulautumiseen liittyvän tiedonantovelvollisuuden lisäämisellä. Sulautumisen yhteydessä vaatimuksia sulautumissuunnitelmassa esitettävistä tiedoista on lisätty (7 luvun 3 §).

- velkojien tiedonsaantioikeuden lisäämisellä. Ehdotuksen 12 luvun 22 §:n mukaan liiketoimintaa harjoittavan säätiön on ilmoitettava oman pääoman menetys rekisteröitäväksi vastaavasti kuin osakeyhtiön osalta säädetään osakeyhtiölaissa.

Ehdotuksen mukaan säätiöiden julkista valvontaa hoitaa edelleen patenti- ja rekisterihallitus. Patenti- ja rekisterihallituksen valvonta on edelleen lähtökohtaisesti jälkikäteistä laillisuusvalvontaa. Valvontatehtävään kuuluu sen valvominen, noudattaako säätiö toiminnassaan säätiölakia ja säätiön sääntöjä. Muun lainsäädännön noudattamisen valvonta ei lähtökohtaisesti kuulu patenti- ja rekisterihallitukselle. Esimerkiksi verovalvonnasta sekä säätiön saaman julkisen rahoituksen valvonnasta säädetään erikseen ja tällaisesta valvonnasta vastaavat muut viranomaiset (ks. yleisperusteluiden 1.2.3 kohta). Käytännössä patenti- ja rekisterihallituksen säätiövalvonnasta voi olla hyötyä myös toisille viranomaisille esimerkiksi säätiötoiminnan avoimuuden lisääntymisen, säätiölain ja sääntöjen noudattamisen valvonnan sekä lakiin perustuvan valvontatietojen vaihdon kautta.

Patenti- ja rekisterihallitukselle ehdotetaan nykyisiä valvontakeinoja valvontatehtävän hoitamiseksi. Käytännössä viranomaisen tarkastaa edelleen sille saapuvat vuosiselvitykset (tilinpäätös, toimintakertomus, tilintarkastuskertomus ja tase-erittelyt), ja mikäli säätiön vuosiselvitys ei anna aihetta tarkempien selvitysten tekemiseen, säätiön säännöllinen valvonta kyseisen tilikauden osalta päättyy. Jos vuosiselvityksessä on tietoja tai viranomaisen tietoon muutoin tulee seikkoja, jotka antavat aihetta epäillä säätiön toimivan lain ja sääntöjen vastaisesti, patenti- ja rekisterihallitus voi jatkaa selvitystyötä. Patenti- ja rekisterihallitus voi hankkia tietoa säätiöltä tai muulta yksityiseltä taholta tai viranomaiselta, jolla on valvontatoimen suorittamisen kannalta tarpeellisia tietoja. Patenti- ja rekisterihallitus voi asiakirjojen ja selvitysten pyytämisen lisäksi tehdä tarkastuskäynnin tai erityistarkastuksen säätiössä. Tarkastusta suorittaessaan viranomainen voi käyttää tehtävän suorittamiseksi tarvittavaa erityisasiantuntemusta. Jos selvitysten perusteella käy ilmi, että säätiön toiminta on säätiölain tai sääntöjen vastaista, patenti- ja rekisterihallitus voi ryhtyä toimenpiteisiin lain tai sääntöjen vastaisen asiantilan korjaamiseksi. Voimassa olevaa lakia vastaavasti patenti- ja rekisterihallitus voi antaa säätiölle määräyksen tai kiellon ja tämän tehosteeksi johtoon kuuluvalla uhkasakon, hakea hallintoneuvoston ja hallituksen tai näiden jäsenen erottamista tuomioistuimelta, nimetä uskotun miehen hoitamaan säätiön asioita, tehdä tuomioistuimelle hakemuksen säätiön lakkauttamiseksi sekä tehdä tutkintailmoituksen esitutkintaviranomaiselle, jos on syytä epäillä, että säätiön toiminnassa on syyllistytty rikolliseen toimintaan.

Viime vuosien aikana Patenti- ja rekisterihallitus peri säätiöiden vuosiselvitysten käsittelemisestä 100 euron maksun vuoteen 2014 asti, josta lähtien valvonnan kuluihin peritään säätiön taseen loppusumman mukaan porrastettua 100—500 euron suuruista valvontamaksua. Säätiövalvontamaksu ehdotetaan säilytettäväksi tässä vaiheessa ennallaan. Säätiövalvonnan tosiasiallisen toteutumisen esteenä onkin pidetty sitä, että valvontatehtävän hoitamiseen ei ole ollut varoja.

Valvontamaksusta säädetään laissa säätiön valvontamaksusta

Uuteen säätiölakiin ei ehdoteta voimassa olevaa lakia vastaavaa erityissäännöstä perustajan ja edunsaajan oikaisuvaatimuksesta. Perustaja ja edunsaaja voivat ilman erityissäännöstäkin ilmoittaa patenti- ja rekisterihallitukselle säätiön toiminnassa havaitsemastaan lain tai sääntöjen vastaisuudesta. Patenti- ja rekisterihallitus tutkii ilmoituksen, ja voi ryhtyä tässä luvussa säädettyihin toimenpiteisiin, jos siihen on ilmoituksen ja Patentti- ja rekisterihallituksen muutoin saamien tietojen perusteella perusteltua aiheutta. Oikaisuvaatimusta koskevan sääntelyn säilyttämiseen ei ole käytännössä tarvetta säätiövalvonnan tehokkuuden kannalta.

1 §. Julkinen valvonta. Säätiöt harjoittavat laajasti yhteiskunnallisesti merkittävää toimintaa, johon ne saavat sekä julkista että yksityistä rahoitusta ja tukea. Säätiö on organisaatio, jolla ei ole omistajia eikä jäseniä, ja sen toiminnasta puuttuu omistaja- ja jäsenhallinnointiin liittyvä toiminnan valvonta. Ehdotuksessa esitetään voimassa olevan lain 13 §:n 1 momenttia vastaavasti, että säätiöiden toimintaa valvoo Patentti- ja rekisterihallitus.

Pykälän *1 momentin* mukaan Patentti- ja rekisterihallituksen tehtävänä on valvoa, että säätiön toiminta on järjestetty säätiölain ja säätiön sääntöjen mukaan. Patentti- ja rekisterihallituksen valvontatehtävään ei kuulu muiden lakien kuin säätiölain noudattamisen valvonta. Jos valvontatehtävää suorittaessaan Patentti- ja rekisterihallitus havaitsee säätiön toimivan jonkin muun viranomaisvalvontaan kuuluvan lainsäädännön vastaisesti, Patentti- ja rekisterihallitus voi ilmoittaa säätiön toimintaa valvovalle muulle viranomaiselle säätiövalvonnan yhteydessä tekemistään havainnoista.

Jos säätiölaissa viitataan nimenomaisesti toisen lain noudattamisvelvollisuuteen, mainitun lain noudattamisen valvonta kuuluu soveltuvin osin Patentti- ja rekisterihallitukselle. Esimerkiksi ehdotuksen 7 luvun 2 §:ssä viitataan osakeyhtiölain 16 lukuun, mistä johtuen Patentti- ja rekisterihallituksen tehtävään kuuluu sen tarkastaminen, että tytäryhteisösulautumisessa noudatetaan osakeyhtiölain 16 luvussa säänneltyä. Pelkästään kysei-

sen lakiviittauksen johdosta Patentti- ja rekisterihallituksen valvontatehtävään ei kuulu yleinen osakeyhtiölain noudattamisen valvonta säätiökonsernissa. Jos säätiölaissa mainitussa erityislainsäädännössä on erikseen säädetty kyseisen lain noudattamisen valvonnasta, Patentti- ja rekisterihallituksen valvontavelvollisuuden ja määräyksenantovallan piiriin ei lähtökohtaisesti kuulu yksityiskohtaisten ohjeiden ja määräysten antaminen mainitun lain noudattamiseen liittyen. Esimerkiksi 5 luvussa ehdotetaan säädettäväksi säätiöille velvollisuus laatia tilinpäätös ja toimintakertomus säätiölain lisäksi kirjanpitolain mukaisesti. Kirjanpitolain 8 luvussa säädetään kirjanpitolain noudattamisen valvonnasta sekä ohjeiden ja lausuntojen antamisesta kirjanpitolainsäädäntöön liittyen. Patentti- ja rekisterihallituksen säätiötoiminnan valvontaan ei kuulu ohjeiden ja määräysten antaminen kirjanpitolainsäädännön sisältöön liittyen.

Voimassa olevan lain aikana Patentti- ja rekisterihallituksen valvonta on käytännössä toteutunut jälkikäteisenä tilinpäätösasiakirjojen valvontana. Patentti- ja rekisterihallitus on yksittäisissä tapauksissa pyytänyt säätiöiltä lisätietoja toiminnasta tai tehnyt tarkastuksia säätiöön. Ehdotuksessa ei esitetä muutettavaksi voimassa olevaa käytäntöä.

Koska patenti- ja rekisterihallitus on netto budjetoitu virasto, jolle säätiövalvonnasta aiheutuvat kulut on tarkoitus jatkossa kattaa säätiövalvontamaksutulolla, on perusteltua, että valvonnan tasoa ja kohdentumista seurataan patenti- ja rekisterihallituksen tulosohtauksen yhteydessä. Patentti- ja rekisterihallitus saa säätiövalvontaan käytettävissä olevat resurssit säätiövalvontamaksuista, joiden määrästä on säädetty laissa säätiön valvontamaksusta. Säätiövalvonta on laillisuusvalvontaa, joka koskee säätiölain ja säätiön sääntöjen noudattamista. Valvontatoimien on myös oltava tarpeellisia ja oikeassa suhteessa selvitettävään asiaan nähden. Esimerkiksi sen tulkitsemiseksi, onko säätiön tietty toimenpide säätiön tarkoitusta tai toimintamuotoja koskevan sääntömääräyksen mukainen, ei yleensä ole tarpeen suorittaa erityistä tarkastusta säätiössä. Toisaalta voi olla tarpeen, että patenti- ja rekisterihallitus voi esimerkiksi uuden säätiölain voimaantulon jälkeen edis-

tää konsernitilinpäätöskäytännön parantamista tiedottamalla kaikille säätiöille uusista säännöksistä ja selvittämällä säännöksen noudattamista esimerkiksi vuosi-ilmoitushavaintojen perusteella. Vastaavasti patentti- ja rekisterihallitus voi selvittää esimerkiksi säätiöiden vaaliavustustoiminnan säätiölain ja säätiöiden sääntöjen mukaisuutta siten, että avustusrekisterin mukaan avustuksia antaneiden säätiöiden sääntöjen tarkoitus- ja toimintamuotomääräykset luetaan.

Maksuperustelainsäädäntö huomioon ottaen patentti- ja rekisterihallitus ei voi käyttää muita varoja esimerkiksi valvonnan laajentamiseen. Säätiövalvonnan kohdentumista erikokoisiin ja eri tavoin toimiviin säätiöihin ei edelleenkään rajoiteta säätiölaissa. Patentti- ja rekisterihallitus voi edelleen ryhtyä valvontatoimiin myös saamansa kantelun tai muun saamansa aloitteen tai tiedon perusteella.

2 §. *Patentti- ja rekisterihallituksen oikeus saada tietoja säätiöiltä.* Pykälässä säädetään Patentti- ja rekisterihallituksen yleisestä tietojensaantioikeudesta soveltuvien osin vastaavasti, kuin finanssivalvonnasta annetussa laissa (878/2008) on säädetty Finanssivalvonnan tietojensaantioikeudesta. Ehdotuksen 5 luvun 5 §:ssä on erikseen säännelty säätiöiden velvollisuudesta toimittaa Patentti- ja rekisterihallitukselle tilinpäätös ja toimintakertomus rekisteröitäväksi. Asiakirjojen ja tietojen pyytäminen on valvojan viranomaisen valvontatehtävään liittyvää hallintotoimintaa, josta ei voi hakea erikseen valittamalla muu-
tosta.

Pykälän *1 momentin* mukaan säätiön tulee ilman aiheetonta viivytystä toimittaa voimassa olevan lain 13 §:n 2 momenttia vastaavasti Patentti- ja rekisterihallitukselle sen pyytämät tiedot ja selvitykset, joita Patentti- ja rekisterihallitus tarvitsee tässä laissa säädetyn valvontatehtävän hoitamiseksi. Voimassa olevasta laista poiketen ehdotuksessa säädetään myös muiden tahojen kuin säätiön tai säätiön tilintarkastajan tietojenantovelvollisuudesta. Säätiön tietojenantovelvollisuutta vastaava velvollisuus olisi sillä, jolla on kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta säätiössä tai joka on säätiön määräysvallassa. Tietojenantovelvollisuus koskee tietoja, joita Patentti- ja rekisterihallitus tarvit-

see valvoessaan, onko säätiön toiminnassa noudatettu säätiölakia ja säätiön sääntöjä. Patentti- ja rekisterihallituksella ei ole yleistä tietojensaantioikeutta säätiön ja konserniyhtiöiden liiketoimintaan liittyen, jos tiedoilla ei ole merkitystä säätiövalvonnan toteuttamisen kannalta. Patentti- ja rekisterihallituksen tehtävänä ei ole esimerkiksi valvoa, että säätiön tai sen konserniyhtiöiden harjoittama liiketoiminta on liiketoimintaa koskevien säännösten, esimerkiksi osakeyhtiölain tai verotusta koskevien lakien mukaista, mistä johtuen Patentti- ja rekisterihallituksella ei ole yleistä tietojensaantioikeutta säätiökonsernin harjoittamasta liiketoiminnasta. Samoin esimerkiksi terveydenhoitopalveluita tarjoavan säätiön palvelutuotantoa valvotaan sosiaali- ja terveydenhuoltolainsäädännön mukaisesti ja kyseistä toimintaa määrittävissä laissa säänneltyjen valvontaviranomaisten toimesta. Patentti- ja rekisterihallituksen tietojensaantioikeuteen ei pääsääntöisesti kuulu esimerkiksi säätiön terveydenhoitopalveluita koskevien tietojen saaminen.

Pykälän *2 momentissa* säädetään, että Patentti- ja rekisterihallituksella on oikeus antaa määräyksiä säätiön tilinpäätöstä ja toimintakertomusta koskevien tietojen antamistavasta valvontatehtävän hoitamiseksi. Patentti- ja rekisterihallitus voi esimerkiksi velvoittaa säätiöt toimittamaan määrätty tiedot säätiön tilinpäätöksestä erillisellä ilmoituksella valvontatehtävässä tarvittavien tietojen käsitteilyn automatisoimiseksi. Säännös vastaa voimassa olevaa käytäntöä tietojen keräämisestä säätiöiltä.

Selvyyden vuoksi ehdotetaan *3 momenttiin* voimassa olevan käytäntöä vastaavaa säännöstä, jonka mukaan Patentti- ja rekisterihallituksella on oikeus saada *1 momentissa* säädetty tiedot maksutta säätiöiltä. Se, mitä asiakirjoja säätiö on velvollinen toimittamaan maksutta Patentti- ja rekisterihallitukselle, riippuu vireillä olevaa valvonta-asiaa koskevasta kysymyksestä. Asiakirjojen ja tietojen pyytämiseen sovelletaan hallinnon yleisiä oikeusperiaatteita, kuten tarkoitussidonnaisuus-, objektiivisuus- ja suhteellisuusperiaatetta. Jos Patentti- ja rekisterihallituksella ei ole perusteltua syytä epäillä, että säätiön toiminta voi olla lain tai sääntöjen vastaista, Patentti-

ja rekisterihallituksella ei ole yleistä säätiön asiakirjojen ja tietojen tarkastusoikeutta.

3 §. Oikeus saada tietoja muilta henkilöiltä. Pykälässä säädetään Patentti- ja rekisterihallituksen oikeudesta saada valvonnan kannalta tarpeellisia tietoja myös muilta henkilöiltä kuin säätiöiltä itseltään. Säännös vastaa säätiön tilintarkastajan tietojenantovelvollisuuden osalta voimassa olevan lain 13 §:n 3 momentissa säädettyä. Muilta osin voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Valvonnan tosiasiallisen toteutumisen kannalta on tärkeää, että säätiö ei voi kiertää tietojenantovelvollisuutta siirtämällä säätiön toimintaan liittyviä tietoja kolmannelle. Kustannustehokkaan ja luotettavan valvonnan toteutumisen kannalta on toisaalta merkityksellistä, että Patentti- ja rekisterihallituksella on laissa säädetty oikeus saada säätiön toimintaan liittyviä tietoja suoraan kaikilta niiltä tahoilta, joilla voidaan yksittäisen valvontatoimen kannalta olettaa olevan tarpeellista tietoa.

Pykälän 1 momentin mukaan Patentti- ja rekisterihallituksella on oikeus saada säätiön ja siihen määräysvaltasuhteessa olevien yhteisöjen ja säätiöiden tilintarkastajilta näillä olevat säätiön valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot. Määräysvaltasuhteessa olevilla yhteisöillä ja säätiöillä tarkoitetaan niitä kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä mainittuja tahoja, joilla joko on määräysvalta säätiöön tai joihin säätiöllä on määräysvalta. Voimassa olevasta laista poiketen tietojenantovelvollisuus ulotetaan säätiön omien tilintarkastajien lisäksi konsernin emon ja säätiökonsernin tytäryhteisöjen ja säätiöiden tilintarkastajiin. Säännöksen avulla pyritään varmistamaan tietojen saaminen myös tilanteissa, joissa säätiölain ja säätiön sääntöjen noudattamisen velvollisuutta pyritään kiertämään konsernirakenteen kautta.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan tietojenantovelvollisuutta laajennettavaksi voimassa olevasta laista. Momentin mukaan Patentti- ja rekisterihallituksella on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada yksilöityä valvontatointa varten välttämättömiä tietoja myös kaikilta niiltä luonnollisilta tai oikeushenkilöiltä, joilla voidaan perustellusta syystä olettaa olevan valvontatoimen kannalta tarpeellisia tietoja. Oikeudenkäyntiasiamie-

hiä ja -avustajia sekä asianajajia koskevasta poikkeuksesta säädetään erikseen 5 §:ssä. Tietojenantovelvollisuuden piirissä olevien tahojen laajentamisella säätiöön ja sen tilintarkastajaan nähden ulkopuoliseen tahoon pyritään varmistamaan, että Patentti- ja rekisterihallituksella on kaikissa tilanteissa mahdollisuus saada valvontatehtävän suorittamiseksi välttämättömät tiedot. Säätiöllä ei siten ole mahdollisuutta esimerkiksi ulkoistaa tiettyjä toimintoja säätiöstä kolmannelle siten, että valvonnan suorittaminen estyisi. Säännöksen mallina on finanssivalvonnasta annetun lain 19 §. Tämän säännöksen perusteella Patentti- ja rekisterihallituksella ei ole oikeutta saada tietoja toisen viranomaisen virkamiehiltä. Tietojen saamisesta toisilta viranomaisilta ehdotetaan säädettyä luvun 8 §:ssä. Asianajajan ja tilintarkastajan salassapitovelvollisuudesta säädetään myös asianajajia ja tilintarkastajia koskevassa lainsäädännössä.

4 §. Tarkastusoikeus. Pykälässä ehdotetaan säänneltäväksi Patentti- ja rekisterihallituksen oikeudesta tehdä tarkastuksia valvontatehtävän suorittamiseksi. Tarkastusta koskevien säännösten lähtökohtana ei ole se, että Patentti- ja rekisterihallitus suorittaa omaaloitteisesti ja säännönmukaisesti valvontakäyntejä ja tarkastuksia säätiöihin. Pykälän lähtökohtana on tarkastusoikeuden sääntelytilanteessa, jossa säätiön toiminnasta tämän luvun 1 §:n mukaisesti saatujen selvitysten tai ilmoitusten johdosta on tarpeellista tarkastaa säätiön toimintaa tarkemmin ja jossa toiminnan lainmukaisuutta ei saada selvitettyä säätiöltä pyydetyillä selvityksillä. Patentti- ja rekisterihallituksen tarkastuksen suorittamista koskeva päätös ei ole valituskelpoinen hallintopäätös vaan valvonnan suorittamiseen liittyvää hallintotoimintaa.

Pykälän 1 momentissa säädetään Patentti- ja rekisterihallituksen oikeudesta tarkastaa säätiön toimintaa sen toimipaikassa sekä saada tarkastettavakseen säätiöllä olevia asiakirjoja, tallenteita ja tietojärjestelmiä. Ehdotettu säännös vastaa voimassa olevan lain 13 §:n 3 momentin säännöstä Patentti- ja rekisterihallituksen tarkastusoikeudesta. Tarkastuksiin sekä säätiön velvollisuuteen toimittaa Patentti- ja rekisterihallitukselle jäljennöksiä säätiön toimintaa koskevista asiakirjoista ja

tallenteista sovelletaan hallinto-oikeuden yleisiä tarkoitussidonnaisuus-, objektiivisuus- ja suhteellisuusperiaatteita.

Voimassa olevassa laissa ei ole nimenomaisesti säädetty Patentti- ja rekisterihallituksen oikeudesta suorittaa säätiövalvonnan kannalta tarpeellisia tarkastuskäyntejä muun kuin säätiön omassa toimipaikassa. Näiltä osin ehdotuksen 2 momentti selkeyttää Patentti- ja rekisterihallituksen oikeutta tehdä tarkastuksia myös säätiön asiamiehenä tai toimeksiannosta hoitavan toimipaikassa. Momentin tarkoituksena on se, että säätiön hallinnon ja toiminnan ulkoistaminen ei vaikeuta säätiön toiminnan valvontaa. Erityisesti siltä osin, kun säännös laajentaa nykyistä Patentti- ja rekisterihallituksen tarkastusoikeutta säätiön toiminnan valvontaan liittyen, säännöstä olisi sovellettava hallinnon yleisen suhteellisuusperiaatteen mukaisesti. Tarkastusoikeus koskisi vain sellaisia tarkastuksia, jotka tarkastettavan säätiön toiminnan luonne ja laajuus huomioon ottaen ovat Patentti- ja rekisterihallituksen lakisääteisten tehtävien hoitamisen kannalta välttämättömiä.

Pykälän 3 momentissa säädetään Patentti- ja rekisterihallituksen oikeudesta tarkastaa 3 §:ssä tarkoitettulla henkilöllä, yhteisöllä tai säätiöllä hallussaan olevia 3 §:ssä tarkoitettuja tietoja ja saada tarkastettavakseen tällaisia tietoja sisältävät asiakirjat ja tallenteet mainitun luonnollisen tai oikeushenkilön toimipaikassa. Koska 3 §:ssä tarkoitettuja luonnollisia ja oikeushenkilöitä ei ole säädetty Patentti- ja rekisterihallituksen valvonnan kohteiksi, Patentti- ja rekisterihallituksella ei ole oikeutta saada asiakirjoista ja tallenteista maksutta jäljennöksiä momentissa mainituilta henkilöiltä. Luvun 2 §:ssä säädetty Patentti- ja rekisterihallituksen oikeus saada asiakirjoista jäljennökset maksutta koskee säätiön velvollisuutta toimittaa asiakirjoja Patentti- ja rekisterihallitukselle.

Patentti- ja rekisterihallitus voi tietyin edellytyksin antaa julkisuuteen tietoja valvontatoimistaan, kuten arvioitaan säätiön toiminnasta. PRH ei voi julkistaa salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia valvontaa varten saamia asiakirjoja, kuten tilintarkastajan työpapereita.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säänneltäväksi Patentti- ja rekisterihallituksen oi-

keudesta päästä tarkastuksen edellyttämässä laajuudessa säätiön hallinnassa tai käytössä oleviin liike-, varasto- tai muihin vastaaviin toiminnan harjoittamisessa käytettäviin tiloihin ja muille alueille, joilla on merkitystä säätiön toiminnan valvonnalle. Tarkastusta ei saa suorittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa. Säännös vastaa voimassa olevaa käytäntöä.

Pykälän 5 momentti sisältää viittaussäännöksen hallintolain 39 §:ään. Tarkastuksessa on siten noudatettava, mitä hallintolaissa säädetään tarkoituksen aloittamisajankohdasta ilmoittamisesta, tarkastuskertomuksen laatimisesta sekä asianosaisen oikeudesta olla läsnä tarkastuksessa ja saada tieto tarkastuksen tavoitteista, suorittamisesta ja jatkotoimenpiteistä. Hallintolain 39 §:n mukaan tarkastus on suoritettava aiheuttamatta tarkastuksen kohteelle tai sen haltijalle kohtuutonta haittaa.

5 §. *Oikeudenkäyntiasiamiehiä ja oikeudenkäyntiavustajia sekä asianajajia koskeva poikkeus tietojensaanti- ja tarkastusoikeudesta.* Pykälän mukaan Patentti- ja rekisterihallituksella ei ole oikeutta saada tietoja säätiön oikeudenkäyntiasiamiehiltä, -avustajilta tai asianajajilta eikä tehdä näiden toimitiloissa tarkastuksia oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan ja tämän asiakkaan välisen luottamussuhteen turvaamiseksi. Pykälässä tarkoitettu poikkeus koskee muitakin asianajajan lakisääteisen salassapitovelvollisuuden alaisia tietoja kuin oikeudenkäyntiasiamies- ja -avustajatehtävässä saatuja tietoja. Säännös vastaa soveltuvin osin finanssivalvonnasta annetun lain oikeudenkäyntiasiamiehiä ja -avustajia sekä asianajajia koskevaa säännöstä. Voimassa olevassa säätiölaissa ei ole vastaavaa säännöstä.

6 §. *Tilintarkastajan oikeus antaa tietoja rekisteriviranomaiselle.* Pykälän 1 momentin mukaan tilintarkastaja voi ilmoittaa rekisteriviranomaiselle seikasta, jonka hän on saanut tietoonsa tehtävänsä suorittaessaan. Tilintarkastaja voi myös toimittaa Patentti- ja rekisterihallitukselle säätiövalvontaa varten tilintarkastuslain 16 §:ssä tarkoitettua tilintarkastuspöytäkirjan, jonka hän on antanut säätiön hallitukselle. Tilintarkastuspöytäkirjan omaaloitteinen toimittaminen valvontaviranomaiselle tämän momentin perusteella

olisi tilintarkastajan harkinnan varassa. Käytännössä tilintarkastaja voisi harkintansa mukaan toimittaa Patentti- ja rekisterihallitukselle myös otteen tilintarkastuspöytäkirjasta siltä osin kuin siinä on hänen mielestään säätiövalvonnan kannalta olennaisia tietoja.

Tarkoitus on, että tilintarkastaja voi omaloitteisesti ilmoittaa valvontaviranomaiselle esimerkiksi sellaisista tilintarkastushavainnoista, jotka voivat olla valvonnan kannalta tärkeitä, mutta joiden tuleminen julkisuuteen tilintarkastuskertomuksen kautta voisi aiheuttaa tarpeetonta vahinkoa säätiölle. Ehdotuksen tarkoituksena on vahvistaa tilintarkastajan asemaa suhteessa säätiön johtoon. Ehdotuksen tarkoituksena ei ole, että tilintarkastushavainnon pöytäkirjaaminen ja ilmoittaminen säätiövalvontaa varten korvaisi tilintarkastajan velvollisuuden antaa muistutus tilintarkastuskertomuksessa silloin, kun siihen on aihetta tilintarkastuslain 15 §:n perusteella. Pykälän 3 momentin säännös tilintarkastajan vastuun rajoituksesta koskee myös tilintarkastuspöytäkirjan toimittamista Patentti- ja rekisterihallitukselle. Tämän luvun 3 §:n perusteella Patentti- ja rekisterihallituksella on oikeus pyytää tilintarkastajalta tilintarkastuspöytäkirjan sisältämiä tietoja. Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 15 kohdan perusteella esimerkiksi säätiövalvontaa varten saatu tilintarkastuspöytäkirja on lähtökohtaisesti pidettävä salassa.

Säätiölakiin ei ehdoteta finanssivalvonnasta annettua lakia vastaavasti tilintarkastajan ilmoitusvelvollisuudesta Patentti- ja rekisterihallitukselle. Työ- ja elinkeinoministeriössä on vireillä tilintarkastuslain muutoshanke, jonka yhteydessä selvitetään tarve tällaisen säännöksen lisäämiseen tilintarkastuslakiin.

Käytännössä tilintarkastaja saattaa ilmoittaa 1 momentin perusteella sellaisesta säätiön toimintaa koskevasta epävarmasta seikasta, jonka ilmoittaminen voi aiheuttaa jälkikäteen arvioituna tarpeettomia valvontatoimia säätiössä. Ilmoitusvelvollisuuden ja -oikeuden tavoitteiden toteutumisen varmistamiseksi 2 momentissa säädetään, että vilpittömässä mielessä toimineelle tilintarkastajalle ei aiheudu vastuuta tämän pykälän mukaisista toimenpiteistä mahdollisesti aiheutuneesta taloudellisesta vahingosta.

7 §. *Ulkopuolisen asiantuntijan käyttäminen.* Voimassa olevassa laissa ei ole säännöksiä Patentti- ja rekisterihallituksen oikeudesta käyttää valvontatehtävää suorittaessaan ulkopuolista asiantuntija-apua. Patentti- ja rekisterihallitus on käytännössä käyttänyt ulkopuolista asiantuntija-apua tarkastusten suorittamisessa. Voimassa olevan tilan selvittämiseksi laissa ehdotetaan säänneltäväksi Patentti- ja rekisterihallituksen oikeudesta käyttää valvonnassa apuna tilintarkastajaa tai muuta ulkopuolista asiantuntijaa.

Pykälän 1 momentin mukaan Patentti- ja rekisterihallitus voi käyttää asiantuntijaa apunaan erityistä asiantuntemusta vaativissa valvontatehtävissä tai erityisestä syystä Patentti- ja rekisterihallitus voi valtuuttaa asiantuntijan suorittamaan 4 §:ssä säädetyn tarkastuksen. Patentti- ja rekisterihallitus ei voi momentin perusteella esimerkiksi ulkoistaa vuosiselvitysten perusteella tehtävää yleistä vuosivalvontaa ulkopuoliselle taholle. Lähtökohtana ei myöskään voi olla esimerkiksi valvontatehtäviin liittyvän työruuhkan purkamisen ulkopuolisten asiantuntijoiden toimesta. Ulkopuolisen asiantuntijan käyttäminen edellyttää erityistä asiantuntemusta vaativan asian selvittämistä yksittäisessä säätiössä.

Ulkopuolisen asiantuntijan hankkimiseen sovelletaan julkisia hankintoja koskevaa lainsäädäntöä. Valvonnan kohteena olevalla säätiöllä ei ole oikeuksia asiantuntijan hankintapäätökseen liittyen, esimerkiksi oikeutta valita hankintapäätöksestä.

Avustaessaan tai suorittaessaan erityistä tarkastustehtävää asiantuntijalla on Patentti- ja rekisterihallitukselle säädetty oikeus saada tietoja, jotka liittyvät säätiön toiminnan säätiölain ja sääntöjen mukaisuuden valvontaan. Asiantuntija toimii rikosoikeudellisella virkavastuulla eli tehtävän suorittamisessa asiantuntijaan sovelletaan, mitä rikoslain 40 luvussa säädetään virkarikoksista. Asiantuntijan tehtävää suorittaessaan aiheuttamaan vahinkoon sovelletaan, mitä vahingonkorvauslaissa säädetään virkamiehen vahingonkorvausvastuusta. Asiantuntijan riippumattomuuteen sovelletaan hallintolainsäädäntöä.

Asiantuntijalla tulee olla 2 momentin mukaan tehtävän laatu ja laajuus riippuen riittävä asiantuntemus.

Pykälän 3 momentissa säädetään palkkion maksamisesta asiantuntijatyöstä. Momentissa säädettyssä palkkiossa on kysymys siitä korvauksesta, jonka Patentti- ja rekisterihallitus sopii maksettavaksi pykälässä säädetyille ulkopuoliselle asiantuntijalle erityisen asian selvittämisestä tai tarkastuksen suorittamisesta. Asiantuntijan palkkio voidaan määrätä 4 momentin nojalla maksettavaksi säätiön varoista, jos asiantuntijan käyttämiseen valvontatehtävän suorittamiseksi on erityinen, säätiöstä johtuva syy. Esimerkiksi Patentti- ja rekisterihallituksen asiantuntemuksen puute kirjanpitoa koskevan yleisen tarkastustehtävän suorittamisessa ei ole erityinen, säätiön toiminnasta johtuva syy. Erityinen syy voi esimerkiksi olla säätiön tarkoitukseen liittyvän erityisen asiantuntemuksen tarve sen selvittämiseksi, onko säätiö toteuttanut tarkoitustaan. Säätiöstä johtuva erityinen syy voi myös olla esimerkiksi se, että säätiö ei toimita Patentti- ja rekisterihallituksen pyytämiä selvityksiä ja asiakirjoja tai toimittaa ne puutteellisena, mistä johtuen säätiöön joudutaan tekemään tarkastus. Jos palkkiota ei voida periä tai saada perittyä säätiöltä, Patentti- ja rekisterihallitus on vastuussa palkkion maksamisesta. Momentissa tarkoitettu palkkion maksamista koskeva päätös on luonteeltaan hallintopäätös, johon sillä, jota palkkio koskee, on oikeus hakea muutosta. Jos palkkiota ei määrätä säätiön maksettavaksi, Patentti- ja rekisterihallituksen päätös ei liity siten säätiön oikeuteen tai etuun, että säätiöllä olisi itsenäinen muutoksenhakuoikeus palkkiota koskevaa päätökseen. Jos palkkio määrätään säätiön maksettavaksi, myös säätiö voi hakea muutosta palkkiota koskevaan päätökseen.

8 §. *Tietojen saaminen muilta viranomaisilta.* Ehdotuksen mukaan patentti- ja rekisterihallituksella on oikeus saada tietoja poliisi-, tulli-, vero- ja ulosottoviranomaisilta ja muilta viranomaisilta ja julkista tehtävää hoitavilta säätiölaissa tarkoitettun valvonta- ja tarkastustehtävän suorittamiseksi välttämättömiä tietoja. Patentti- ja rekisterihallitus voi myös suorittaa valvonta- tai tarkastustehtävän yhteistyössä toisen viranomaisen kanssa. Patentti- ja rekisterihallituksella on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada toiselta viranomaiselta tietoja, jotka liittyvät Patentti- ja rekisterihallituksen tehtävään säätiön toi-

minnan säätiölain ja sääntöjen mukaisuuden valvojana. Tietopyynnössä on yksilöitävä säätiö ja valvontatehtävä, jota varten tietoja pyydetään. Lisäksi esimerkiksi verotustietoja koskevassa pyynnössä on yksilöitävä yhteisö, säätiö ja ihminen, jota pyyntö koskee, ja se, mitä tietoja pyydetään, kuten tietyn verovuoden veroilmoitus- tai muut verotustiedot. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä tietojen saamisesta muilta viranomaisilta. Muutosta ehdotetaan käytännön selventämiseksi ja säätiövalvonnan tehostamiseksi. Verohallinnon oikeudesta antaa oma-aloitteisesti Patentti- ja rekisterihallitukselle säätiövalvonnan kannalta tarpeellisia tietoja ehdotetaan säädettäväksi verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetussa laissa (1346/1999—katso 14. laki).

Pykälän perusteella Patentti- ja rekisterihallitus voi esimerkiksi pyytää Verohallinnolta tietoja, joita säätiö on toimittanut sille verotusta varten, jos tietojen saaminen on tarpeellista Patentti- ja rekisterihallituksessa vireillä olevan määrätyn valvontatehtävän suorittamiseksi. Tällaisia tietoja voivat esimerkiksi olla tiedot säätiön maksamista palkoista, palkkioista tai apurahoista säätiön lähipiiriin kuuluville taikka tiedot säätiön ja lähipiiriin kuuluvien välillä tehdystä kiinteistön kaupasta. Säännöksen perusteella Patentti- ja rekisterihallituksella ei ole oikeutta saada yleisesti kaikkia säätiöitä koskevia tietoja viranomaiselta taikka muultakaan taholta, joka on kerännyt tietoja säätiöiltä määrättyä tarkoitusta varten.

9 §. *Määräys, kielto ja vuosi-ilmoituksen laiminlyönti.* Pykälässä säädetään Patentti- ja rekisterihallituksen keinosta puuttua havaittuun säätiölain tai sääntöjenvastaiseen toimintaan. Ehdotus vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 14 §:n 1 momenttia.

Pykälän 1 momentin mukaan Patentti- ja rekisterihallitus voi valvontatehtävän suorittamiseksi antaa määräyksen tai kiellon säätiölle säätiölain tai säätiön sääntöjen vastaisesta toiminnasta tai päätöksestä. Momentin perusteella Patentti- ja rekisterihallituksella ei ole toimivaltaa säätiön toiminnan järjestämiseen liittyvissä tarkoituksenmukaisuuskysymyksissä. Patentti- ja rekisterihallituksella ei ole toimivaltaa esimerkiksi arvioida apurahoja jakavan säätiön yleisiä apurahojen jakami-

sen kriteereitä ja antaa yleisiä ohjeita tai määräyksiä apurahojen jakamiseen liittyen taikka velvoittaa säätiötä noudattamaan hyvää hallintotapaa. Määräyksen tai kiellon antaminen edellyttää, että säätiössä on menettely säätiölain tai sääntöjen vastaisesti. Säätiölain tai sääntöjen vastaisen toiminnan tulee olla selvää. Momentin perusteella Patentti- ja rekisterihallituksella ei ole toimivaltaa määräyksen tai kiellon antamiseen muun lain kuin säätiölain tai sääntöjen vastaisen toiminnan osalta. Jos säätiölaissa on viitattu toiseen lakiin, Patentti- ja rekisterihallitus voi soveltuvin osin antaa määräyksen tai kiellon kyseisen lain vastaisesta toimesta. Esimerkiksi 11 luvun 2 §:n säännös tytäryhteisösu-lautumisen toteuttamisesta osakeyhtiölain 16 luvun mukaisesti ei anna Patentti- ja rekisterihallitukselle yleistä toimivaltaa antaa määräyksiä tai kielloja säätiön konserniyhtiöiden mahdollisesti harjoittaman osakeyhtiö-lain vastaisen toiminnan johdosta.

Momentin perusteella Patentti- ja rekisterihallituksen toiminta on jälkikäteistä, säätiös-sä lain tai sääntöjen vastaiseen päätökseen tai toimintaan puuttumista. Patentti- ja rekisterihallituksen tehtävänä ei siten ole esimerkiksi ennakolta ottaa kantaa säätiössä suunnitteilla olevaan toimintaan. Hyvän hallinnon periaat-teisiin liittyen voi kuitenkin olla tarkoituk-senmukaista antaa säätiölle sen pyynnöstä etukäteinen kannanotto siihen, miten valvova viranomainen suhtautuu laillisuusvalvonnan näkökulmasta suunnitteilla olevaan toimintaan.

Pykälän 2 momentin mukaan Patentti- ja rekisterihallituksen antama määräys ja kiello voidaan määrätä pantavaksi täytäntöön muu-toksenhausta huolimatta. Patentti- ja rekiste-rihallituksen antamaan määräykseen tai kiel-toon voidaan ehdotetun 16 §:n 1 momentin mukaan hakea muutosta Helsingin hallinto-oikeudelta. Muutoksenhakuun liittyvä ajan kuluminen voi joissakin tapauksissa estää määräyksen tai kiellon tosiasiallisen toteutu-misen, jollei päätöstä voida määrätä panta-vaksi välittömästi täytäntöön.

Pykälän 3 momentin mukaan Patentti- ja rekisterihallitus voi asettaa määräyksen tai kiellon tehosteeksi uhkasakon. Ehdotuksen mukaan rekisteriviranomainen voi asettaa uhkasakon myös 5 luvun 5 §:ssä tarkoitettun

vuosiselvityksen toimittamisen tehosteeksi silloin, kun vuosiselvitystä ei ole toimitettu määräajassa. Ehdotus vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 14 §:n 1 momenttia. Uhkasakko voidaan asettaa hallintoneuvos-ton tai hallituksen yhdelle tai useammalle jä-senelle taikka toimitusjohtajalle. Voimassa olevaa lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että uhkasakon asettamista koskevaan päätökseen ei erikseen voi hakea muutosta. Uh-kasakon asettamista koskevan päätöksen val-lituksen käsitteleminen voi kestää tuomiois-tuimissa jopa useamman vuoden. Muutok-senhaku uhkasakon asettamista koskevaan päätökseen estää käytännössä uhkasakon määräämiseen liittyvän vaikutuksen tehostaa määräystä tai kielloa, jonka toteuttamiseksi uhkasakko on asetettu. Uhkasakkoon sovelle-taan muutoin, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) on uhkasakosta säädetty. Maini-tun lain 10 §:n uhkasakon asettanut viran-omainen voi tuomita uhkasakon maksetta-vaksi, jos päävelvoitetta ei ole noudatettu ei-kä noudattamatta jättämiselle ole pätevää syytä.

10 §. Hallintoneuvoston ja hallituksen erot-taminen. Pykälässä säädetään Patentti- ja re-kisterihallituksen oikeudesta puuttua havait-tuun säätiölain tai sääntöjen vastaiseen toi-mintaan siten, että viranomainen hakee sääti-ön kotipaikan tuomioistuimelta säätiön halli-tuksen tai hallintoneuvoston jäsenen erotta-mista toimestaan. Ehdotus vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 14 §:n 2 momenttia. Pykälän soveltaminen ei edellytä, että Patent-ti- ja rekisterihallitus on antanut säätiölle ai-kaisemmin 9 §:ssä säädetyn määräyksen tai kiellon. Päätökseen, jolla Patentti- ja rekiste-rihallitus on päättänyt panna vireille hake-muksen hallintoneuvoston tai hallituksen taikka näiden jäsenen erottamisesta, ei voi ehdotetun 16 §:n 2 momentin mukaan hakea muutosta. Ennen hakemuksen vireille pane-mista on hyvän hallinnon periaatteiden mu-kaista kuulla säätiötä, jollei kuuleminen ole asian kiireellisyydestä tai muusta syystä tar-peetonta taikka vaaranna valvonnan toteutu-mista. Kuulematta jättäminen ei ole menette-lyvirhe, joka johtaisi hakemuksen tutkimatta jättämiseen tuomioistuimessa.

Pykälän 1 momentin mukaan Patentti- ja rekisterihallitus voi hakea säätiön hallinto-

neuvoston tai hallituksen taikka toimielimen yksittäisten jäsenten erottamista, jos toimielin tai sen jäsen on jatkuvasti tai muuten kokonaisuutena arvostellen törkeästi toiminut säätiölain tai säätiön sääntöjen vastaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan hallintoneuvoston tai hallituksen taikka toimielimen jäsenen erottamista koskeva päätös voidaan voimassa olevaa lakia vastaavasti panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta.

11 §. *Uskottujen miesten nimeäminen ja tehtävät.* Pykälässä säädetään uskottujen miesten nimeämisestä ja näiden tehtävistä. Voimassa olevassa laissa uskottujen miesten määräämisestä säädetään 14 a §:ssä.

Pykälän 1 momentissa säädetään voimassa olevan lain 14 a §:n 1 momenttia vastaavasti, että tuomioistuimen tulee erottaessaan hallintoneuvoston tai hallituksen tehtävästään määrätä yhden tai useamman uskotun miehen hoitamaan erotetun toimielimen asioita, kunnes uusi hallintoneuvosto tai hallitus on valittu tehtävään. Samoin on meneteltävä, jos säätiön havaitaan jäävän ilman päätösvaltaista hallitusta sen jäsenen erottamisen seurauksena. Jos hallintoneuvoston tai hallituksen valitsee sääntöjen mukaan säätiöön nähden ulkopuolinen taho, tämän tulee nimetä uudet hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenet. Uskotut miehet hoitavat säätiön hallintoa niin kauan, kunnes uudet hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenet on valittu lain ja sääntöjen mukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan Patentti- ja rekisterihallitus voi voimassa olevan lain 14 a §:n 2 momenttia vastaavasti määrätä uskotun miehen hoitamaan säätiön asioita, jos havaitaan, että säätiöllä ei ole hallintoneuvostoa tai hallitusta. Jos hallintoneuvoston tai hallituksen valitsee sääntöjen määräyksen mukaisesti ulkopuolinen taho ja tämä on olemassa sekä suostuu nimeämään toimielimen jäsenet, puuttuvaa toimielintä täydennetään uskottujen miesten nimeämisen jälkeen sääntöjen määräämässä järjestyksessä. Uskottujen miesten tehtävänä on huolehtia siitä, että toimielimen nimeävälle taholle ilmoitetaan nimeämistehtävästä. Patentti- ja rekisterihallituksen päätös uskottujen miesten nimeämisestä on valituskelpoinen hallintopäätös. Valitusintressi päätöksen johdosta voi olla esimerkiksi tilanteessa, jossa on riitaa siitä,

onko säätiöllä toimikelpoinen hallitus vai ei. Pykälän 7 momentin mukaan uskottujen miesten nimeämisestä koskeva päätös voidaan määrätä pantavaksi täytäntöön muutoksenhausta huolimatta.

Jos nimettävä toimielin täydentää itse itsään taikka jos sääntöjen määräämää nimeävää taho ei ole taikka nimeävä taho ei suostu nimeämään toimielimen jäseniä, uskottujen miesten on tehtävä 3 momentin mukaan hakemus säätiön kotipaikan käräjäoikeudelle toimielimen jäsenten nimeämiseksi. Ehdotus poikkeaa tältä osin voimassa olevan lain 14 a §:n 3 momentista siten, että toimielinten jäsenten nimeämisestä koskevan hakemuksen tekevät Patentti- ja rekisterihallituksen sijasta säätiölle nimetyt uskotut miehet. Uskotut miehet hoitavat tehtävänsä hallintoneuvoston tai hallituksen toimivallalla, mihin kuuluu siitä huolehtiminen, että säätiöllä on sääntöjen mukaisesti valitut toimielimen jäsenet. Voimassa olevan lain 14 a §:n 3 momenttia vastaavasti toimielimen nimeämisessä on otettava, mikäli mahdollista, huomioon hallintoneuvoston ja hallituksen kokoonpano ja toimikautta sekä tämän lisäksi säännöissä määrättyä kelpoisuutta koskevat määräykset.

Hakemus erotetun tai puuttuvan toimielimen nimeämiseksi tuomioistuimelle on tehtävä 4 momentin mukaan ilman aiheetonta viivytystä. Hakemuksen välitöntä tekemistä voi viivästyttää esimerkiksi se, että toimielimen erottamista koskeva päätös ei ole lainvoimainen, jolloin uskotut miehet hoitavat riita-asian tuomioistuinkäsittelyn ajan säätiön asioita. Jos uskotut miehet eivät tee hakemusta toimielimen nimeämiseksi kohtuullisessa ajassa siitä, kun estettä uuden hallintoneuvoston tai hallituksen valinnalle ei enää ole, Patentti- ja rekisterihallitus voi tehdä tuomioistuimelle hakemuksen joko uskottujen miesten erottamiseksi ja uusien määräämiseksi taikka suoraan uuden toimielimen nimeämiseksi.

Uskotuilla miehillä on 5 momentin mukaan sama toimivalta ja vastuu hoitaa säätiön asioita kuin sillä toimielimellä, jonka tehtävää uskotut miehet hoitavat. Uskottujen miesten toimivaltaa on rajoitettu laki- ja sääntömääräisestä siten, että uskotut miehet eivät voi itse nimetä uusia toimielimen jäseniä, vaikka

toimielin täydentäisi normaalissa tilanteessa itse itseänsä. Jos uskotut miehet nimetään hallituksen tilalle, uskottujen miesten nimeämistä koskevalla päätöksellä peruutetaan 3 luvun 23 §:ään perustuva erityinen oikeus säätiön nimen kirjoittamiseen, jollei uskottujen miesten nimeämistä koskevasta päätöksestä muuta ilmene. Uskottujen miesten nimeäminen ei peruuta hallitukseen jääneiden jäsenten eikä toimitusjohtajan nimenkirjoitusoikeutta.

Pykälän 6 momentissa säädetään uskottujen miesten oikeudesta saada korvaus tehtäviensä hoitamisesta. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä, mutta säännös vastaa voimassa olevaa käytäntöä. Korvauksen määrästä tai sen perusteista päättää Patentti- ja rekisterihallitus. Päätös on valituskelpoinen.

Pykälän 7 momentissa säädetään voimassa olevan lain 14 a §:n 1 momenttia vastaavasti, että uskottujen miesten määräämistä koskeva päätös voidaan panna täytäntöön muutostenhausta huolimatta.

12 §. Säätiön lakkauttaminen. Pykälässä säädetään Patentti- ja rekisterihallituksen keinosta puuttua havaittuun säätiölain tai sääntöjen vastaiseen toimintaan hakemalla säätiön lakkauttamista. Ehdotus vastaa voimassa olevan lain 18 §:n 3 momenttia. Päätökseen, jolla Patentti- ja rekisterihallitus on päättänyt hakea säätiön lakkauttamista, ei voi 16 §:n 2 momentin mukaan hakea muutosta. Ennen hakemuksen vireille panemista on hyvän hallinnon periaatteiden mukaista kuulla säätiötä asiasta, jollei kuuleminen ole asian kiireellisyydestä tai muusta syystä tarpeellonta taikka vaaranna valvonnan toteutumista. Kuulematta jättäminen ei ole menettelyvirhe, joka saa aikaan hakemuksen tutkimatta jättämisen tuomioistuimessa.

Pykälän 1 momentin mukaan säätiö voidaan lakkauttaa, jos sen toiminta on ollut jatkuvasti ja olennaisesti lain tai sääntöjen vastaista. Jos Patentti- ja rekisterihallitus havaitsee säätiön toiminnan olleen säätiölain tai sääntöjen vastaista, Patentti- ja rekisterihallituksen on arvioitava, mikä laissa säädetty keino valvonnan suorittamiseksi on oikeassa suhteessa säätiön toiminnassa havaittuun lain- ja sääntöjen vastaisuuteen. Säätiön lakkauttamiselta edellytetään, että toiminta on

ollut ilmeisen lain ja sääntöjen vastaista eivätkä muut valvonnassa käytettävistä olevista keinoista, määräyksen tai kiellon antaminen, uhkasakon määrääminen, toimielimen tai sen jäsenen erottaminen, vahingonkorvauskanteen nostaminen tai esitutkintapyynnön tekeminen, ole riittäviä. Jos esimerkiksi säätiölain tai sääntöjen vastainen toiminta aiheutuu enemmistönä olevan säätiön toimielimen jäsenistä, riittävä toimenpide pääsääntöisesti on hakemus kyseisten toimielimen jäsenten erottamisesta. Säätiön lakkauttaminen tulee sovellettavaksi vain poikkeuksellisesti säätiötoiminnassa.

Pykälän 2—4 momentissa säädetään selvitysmiesten määräämisestä, kun tuomioistuin julistaa säätiön lakkautetuksi. Säännökset vastaavat voimassa olevan lain 19 §:n 1 momenttia. Säätiön selvitysmenettelystä (aikaisemmin säätiön lakkauttaminen) säännellään ehdotuksen 12 luvussa. Selvyyden vuoksi ehdotetaan 2 momentissa säädettäväksi, että selvitystila alkaa lainvoimaisesta lakkauttamista koskevasta päätöksestä.

Pykälän 5 momentin mukaan selvitysmiesten määräämisellä hallituksen ja hallintoneuvoston toimivalta säätiössä päättyy. Momentissa ehdotetaan lisäksi selvennettäväksi, että myös lain 3 luvun 23 §:ssä tarkoitettu muulle henkilölle annettu oikeus edustaa säätiötä päättyy selvitysmiesten nimeämistä koskevalla päätöksellä. Nimenkirjoitusoikeus lakkaa laissa ja säännöissä nimenkirjoitukseen oikeutetun lisäksi myös sellaiselta henkilöltä, jonka oikeus edustaa säätiötä perustuu hallituksen päätökseen. Selvitysmiesten nimeämistä koskevassa päätöksessä voidaan määrätä hallituksen toimivallan päättymisestä ja säätiön edustamisoikeuden peruuttamisesta ehdotetusta 5 momentista poikkeavasti.

Selvyyden vuoksi pykälän 6 momentissa ehdotetaan säädettäväksi selvitysmiesten oikeudesta saada palkkio tehtävästään. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Patentti- ja rekisterihallitus vahvistaa palkkion määrän tai sen perusteen. Patentti- ja rekisterihallituksen päätös palkkiosta on valituskelpoinen hallintopäätös.

13 §. Ilmoituksen tekeminen esitutkintaviranomaiselle ja syyttäjälle. Pykälän mukaan Patentti- ja rekisterihallitus voi tehdä säätiölain tai säätiön sääntöjen vastaisesta toimin-

nasta tutkintapyyntöön esitutkintaviranomaisille säätiön toiminnan lainmukaisuuden selvittämiseksi ja ilmoittaa asian syyttäjälle syytteen nostamiseksi. Ehdotus vastaa voimassa olevan lain 14 §:n 4 momenttia ja käytäntöä.

Pykälän 1 momentissa säädetään voimassa olevan käytännön mukaisesti Patentti- ja rekisterihallituksen oikeudesta tehdä esitutkintapyyntö poliisille sen selvittämiseksi, onko säätiön toiminnassa syyllistytty rikolliseen toimintaan.

Pykälän 2 momentissa säädetään Patentti- ja rekisterihallituksen oikeudesta tehdä ilmoitus syytteen nostamiseksi, jos on todennäköisiä syitä epäillä, että hallintoneuvoston tai hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja on toimessaan syyllistynyt rikolliseen toimintaan. Ehdotus poikkeaa voimassa olevan lain 14 §:n 4 momentista siten, että ilmoituksen tekemiseksi ei edellytetä varmuutta siitä, että toimielimen jäsen on syyllistynyt rangaistavaan tekoon. Momentissa säädetty oikeus koskee myös sellaisia rikoksia, jotka rikoslain mukaan edellyttävät asianomistajan ilmoitusta syytteen nostamiseksi. Pykälän perusteella Patentti- ja rekisterihallituksella ei ole asianomistajan asemaa rikosoikeudenkäynnissä. Myös niissä tilanteissa, joissa syytteen nostamista koskevan ilmoituksen on tehnyt Patentti- ja rekisterihallitus, asianomistajan asema on säätiöllä, jonka toimessa on mahdollisesti syyllistytty rangaistavaan tekoon. Patentti- ja rekisterihallitus voi olla asianosaisena säätiön toimintaan liittyvässä rikosoikeudenkäynnissä, jos Patentti- ja rekisterihallitus ajaa esimerkiksi samassa oikeudenkäynnissä vahingonkorvauskannetta 8 luvun 5 §:n mukaisesti omista nimissään säätiön lukuun. Syyte säätiön hallintoneuvoston ja hallituksen jäsentä ja toimitusjohtajaa vastaan voidaan ajaa säätiön kotipaikan tuomioistuimessa.

14 §. Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen. Jollei tästä laista muuta johdu, rekisteriviranomaiselle toimitettujen asiakirjojen ja tietojen julkisuudesta on 1 momentin mukaan voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään. Viittaus tämän lain salassapitosäännöksiin viittaa säätiön tase-erittelyiden salassapitoa koskevaan 5 luvun 5 §:n 2 momenttiin, mui-

ta osin sovelletaan julkisuuslakia. Pykälän mukaan rekisteriviranomainen voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa salassa pidettäviä tietoja rikoksen selvittämiseksi ja syytteeseen saattamiseksi esitutkintaviranomaiselle ja syyttäjälle sekä säätiötä koskevan asian käsittelemiseksi tuomioistuimelle. Säätiövalvonnan yhteydessä saatujen tietojen julkisuuteen ja salassapitoon sovelletaan julkisuuslakia, lähinnä sen 24 §:n 1 momentin 15 kohtaa (viranomaisvalvonnan yhteydessä saadut asiakirjat) ja 20 kohtaa (liike- ja ammattisalaisuus). Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan julkisuusperiaatteen mukaisesti tiedonsaantioikeutta saa rajoittaa vain välttämättömistä syistä lailla. Perusoikeutena tiedonsaantia voidaan rajoittaa vain perusoikeuksien yleisten rajoittamisedellytysten mukaisesti. Yleisenä lähtökohtana tämä merkitsee mm. sitä, että tiedonsaantioikeutta ei ole siten lupa rajoittaa enempää kuin kun suojattavan edun vuoksi on välttämätöntä. Eduskunnan vastauksessa julkisuuslainsäädännön kokonaisuudistuksen kuuluvat lait (HE 30/1998 vp) hyväksyessään eduskunta edellytti, että vastedes pidättäydytään ottamasta salassapitosäännöksiä erityislakeihin (EV 303/1998 vp). Muun lain perusteella salassa pidettävät tiedot, joita Patentti- ja rekisterihallitus on säätiövalvontaa varten tämän tai muun lain perusteella eivät tule julkisiksi vaikka Patentti- ja rekisterihallitus saisi tiedot viranomaisten välisiä tietojenvaihtoa koskevien säännösten perusteella.

Säätiövalvonnassa Patentti- ja rekisterihallituksen tietoon voi tulla myös sellaisia säätiön toimintaa koskevia asiakirjoja ja tietoja, jotka eivät liity liiketoimintaan tai muuhun taloudelliseen toimintaan sillä tavoin, että niiden voidaan katsoa sisältävän julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 20 kohdan perusteella liikesalaisuutena tai sitä vastaavana tietona salassa pidettäviä tietoja. Tällaisia voivat olla esimerkiksi tiedot apurahojen jakopäätösten valmistelussa käytetyistä asiantuntijoista, näiden arvioista ja apurahojen jakopäätösten perusteluista. Lisäksi säätiön jakamat avustukset ja apurahat voivat olla luonteeltaan sellaisia, että yksityiskohtaisten tietojen julkaiseminen saattaa loukata apurahan saajan taikka hänen läheisten oikeuksia. Käytännössä tällaiset Patentti- ja rekisterihallituksen

valvontatehtävän hoitamisen yhteydessä säätiöltä ja kolmannelta saamat asiakirjat ja tiedot ovat usein salassa pidettäviä julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 15 kohdan perusteella. Sen mukaan salassa pidettäviä ovat mm. asiakirjat, jotka sisältävät tietoja viranomaisen tehtäväksi säädetystä tarkastuksesta tai muusta valvontatoimeen liittyvästä seikasta, jos tiedon antaminen niistä vaarantaisi valvonnan tai sen tarkoituksen toteutumisen tai ilman painavaa syytä olisi omiaan aiheuttamaan vahinkoa asiaan osallisille. Viimeksi mainitun kohdan perusteella myös säätiön toimielinten pöytäkirjat ja vastaavat sisäiset asiakirjat, joita voi tulla Patentti- ja rekisterihallituksen haltuun säätiövalvonnan yhteydessä, ovat yleensä salassa pidettäviä senkin vuoksi, että näiden asiakirjojen laaja julkisuus voisi käytännössä vaikuttaa heikentävästi tietojen pöytäkirjaamiseen, mikä vaikeuttaisi heikentävästi hyvän hallintotavan kehittämiseen säätiön toiminnassa.

Käytännössä vireille tulevan valvontatehtävän hoitaminen saattaa edellyttää säätiön kirjanpito- ja hallintoaineiston selvittämistä ja tarkastamista merkittävässä laajuudessa ja pitkältä ajalta. Valvontatehtävän hoitamisen yhteydessä Patentti- ja rekisterihallitukseen saattaa kertyä useiden vuosien, jopa yli kymmenen vuoden ajalta säätiön kirjanpito- ja hallintoaineistoa. Joissakin valvontatapauksista aineiston perusteella voidaan todeta, että säätiön toiminnassa ei ole havaittavissa lain tai sääntöjen vastaista toimintaa. Jossakin tilanteessa vain osa säätiörekisteriin toimitetusta laajasta aineistosta saattaa liittyä lain tai sääntöjen vastaiseen toimintaan. Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 15 kohta riittää näissäkin tapauksissa turvaamaan riittävällä tavalla säätiön asiakirjojen salassapitotarpeen. Tästä lainkohdasta seuraa esimerkiksi, että Patentti- ja rekisterihallitus ei voi julkistaa säätiövalvonnan yhteydessä saamiaan valvottavan säätiön tilintarkastajan työpape- reita.

Säätiö voi itse antaa suostumuksen siihen, että Patentti- ja rekisterihallitukselle toimitetut, julkisuuslain mukaan salassa pidettävät asiakirjat ovat kokonaan tai osittain julkisia. Lakiehdotuksen 5 luvun 5 §:n 2 momentissa säädetään selvyuden vuoksi voimassa olevan lain 24 §:n 1 momenttia vastaavasti, että sää-

tiön vuosiselvitys on julkinen tase-erittelyitä lukuun ottamatta.

Julkisuuslakia sovelletaan myös esimerkiksi asiakirjojen julkistamista koskevasta päätöksestä valittamiseen.

Pykälän 2 momentissa säädetään selvyuden vuoksi nimenomaisesti rekisteriviranomaisen oikeudesta luovuttaa salassa pidettäviä tietoja rikosten selvittämiseksi, syytteesen asettamiseksi ja säätiötä koskevan asian käsittelemiseksi tuomioistuimelle.

15 §. Säätiövalvontamaksu. Pykälässä viitataan säätiön valvontamaksusta annettuun lakiin, jossa säädetään säätiövalvonnan kulu- jen kattamiseksi säätiöiltä perittävästä valvontamaksusta. Laki valvontamaksusta tuli voimaan 1.1.2014, joten patentti- ja rekisterihallitus perii valvontamaksua ensimmäisen kerran tänä vuonna.

16 §. Muutoksenhaku. Pykälässä säädetään oikeudesta hakea muutosta Patentti- ja rekisterihallituksen päätökseen, joka on annettu tämän luvun valvontatehtävän hoitamisen yhteydessä. Pykälän 1 momentissa säädetään niistä päätöksistä, joista asianosaisella on oikeus hakea muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen. Pykälän 2 momentissa säädetään niistä toimista, joista ei voi erikseen hakea muutosta valittamalla. Pykälän 3 momentin mukaan valvontaan käytetyn ulkopuolisen asiantuntijan, uskottujen miesten tai selvitysmiesten palkkiota koskeva riita- asia voidaan käsitellä myös säätiön kotipaikan tuomioistuimessa. Ehdotus vastaa 9 luvun 1 §:n yleissäännöstä tämän lain soveltamista koskevan riita-asian oikeuspaikasta. Tämän pykälän erityissäännöstä ehdotetaan selvyuden vuoksi, koska mainitut palkkiot eivät perustu patentti- ja rekisterihallituksen määräykseen vaan viraston ja toimeksisaajan väliseen sopimukseen.

VI OSA **Voimaantulo**

15 luku **Voimaantulo**

1 §. Voimaantulo. Pykälän mukaan lain voimaantulosta säädetään erillisellä lailla.

2 Laki säätiölain voimaannpanosta

Ehdotetussa voimaannpanolaissa säädetään uuden säätiölain voimaantulosta ja vanhan lain kumoamisesta sekä siirtymäjärjestelyistä, jotka koskevat ennen uuden lain voimaantuloa perustettuja säätiöitä.

Siirtymäsäännösten tarkoituksena on, että uuden lain voimaantulosta ei aiheudu säätiöille tarpeettomia kustannuksia ja muita vaikeuksia. Jos sääntöjä joudutaan muuttamaan, se voitaisiin lähtökohtaisesti tehdä muun sääntömuutoksen yhteydessä. Edellä mainitusta poiketen siirtymäsäännöksissä on toimielimiä koskevia säännöksiä, jotka saattavat aiheuttaa veloitteen muuttua sääntöjä kolmen vuoden siirtymäajan kuluessa.

Tarkoituksena on, että jos säätiössä on tehty vanhan lain aikana päätös tietystä toimenpiteestä, menettely voidaan saattaa loppuun vanhan lain mukaisesti, vaikka uusi laki tulee voimaan menettelyn aikana. Tästä pääsäännöstä poiketen sulautumista ja säätiön purkamista koskeva hakemus tulee olla jätetty Patentti- ja rekisterihallitukselle ennen uuden lain voimaantuloa, jotta sulautumista ja purkamista koskevaan menettelyyn sovelletaan vanhan lain määräyksiä uuden lain voimaantulon jälkeen.

1 §. Säätiölain voimaantulo. Tarkoituksena on, että uusi laki tulisi voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2015. Samalla kumottaisiin vanha säätiölaki ja säätiöasetus.

Uutta lakia sovelletaan pykälän 2 momentin mukaan sen voimaantulon jälkeen pääsääntöisesti myös vanhoihin, ennen uuden lain voimaantuloa rekisteröityihin säätiöihin. Tässä laissa säädetään joistakin poikkeuksista uuden lain soveltamiseen liittyen.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan yleissäännöstä, jonka mukaan lainsäädäntöön jäävät viittaukset vanhaan lakiin koskisivat jatkossa uuden lain vastaavia säännöksiä jäljempänä tässä laissa mainituin poikkeuksin.

2 §. Taloudellinen etu lähipiirille. Pykälän 1 ja 2 momentissa säädetään uuden lain 1 luvun 2 §:n 1 momentin lähipiiriedun antamiskiellon ja uuden lain 1 luvun 3 §:n 2 ja 3 momentin pidätysehtojen rajoituksen soveltamisesta vanhoihin säätiöihin. Lähtökohtana on, että uuden lain 1 luvun 2 §:n 1 momentin lähipiiriä koskevaa kieltoa ja 1 luvun 3 §:n

2 ja 3 momentin mukaista säätiölle lahjoitettavien varojen tuottamaan oikeuden pidättämiseen liittyvää rajoitusta (enintään 10 vuotta) sovelletaan myös vanhoihin säätiöihin. Vanhan lain aikana säätiön sääntöihin on voitu ottaa vanhan lain 5 §:n 3 momentin sallimissa rajoissa määräyksiä, jotka mahdollistavat välittömän taloudellisen edun tuottamisen osittain myös säätiön perustajalle tai säätiön toimihenkilölle. Lisäksi vanhan lain aikana säätiölle varoja lahjoittanut on voinut pidättää itselleen tai toiselle rajoittamattomaksi ajaksi osan lahjoitettujen varojen tuottamista oikeuksista. Jos ennen uuden lain voimaantuloa rekisteröidyissä säännöissä tai säädekirjassa tai lahjoituksen ehdoissa on tällaisia määräyksiä, uuden lain lähipiiriä koskevaa kieltoa ja oikeuden pidättämisen ajallista rajoitusta sovelletaan tämän pykälän 1 ja 2 momentin perusteella viimeistään 1.1.2035 lähtien. Siirtymäsäännöksessä on otettu huomioon tällaisten aiemmankin säätiölain yleisistä periaatteista poikkeavien etujen saajien taloudellisten oikeuksien turvaaminen siten, että mainittujen järjestelyiden osalta ehdotetaan, että ehdotettu 20 vuoden siirtymäkausi on kaksi kertaa niin pitkä kuin uudessa laissa lahjoitusvaroihin liittyvän oikeuden pidätyksen enimmäiskestoksi ehdotettava 10 vuotta.

Pykälän 1 ja 2 momentin soveltamisalaan kuuluvaan säätiöön sovelletaan vuoden 2034 loppuun asti vanhan lain 5 §:n 3 momenttia, jonka mukaan säätiön pääasiallisena tarkoituksena ei voi olla ilmeisesti välittömän taloudellisen edun hankkiminen säätäjälle tai säätiön toimihenkilölle.

Jos vanhan säätiön säännöissä ei ole nimenomaista määräystä taloudellisen edun tuottamisesta lähipiiriin kuuluvalle, sovelletaan uuden lain 1 luvun 2 §:n 1 momentin lähipiiriä koskevaa kieltoa vanhaan säätiöön.

Uuden lain 1 luvun 2 §:ssä säädetyn kiellon ja saman luvun 3 §:n 2 ja 3 momenteissa säädetyn rajoituksen kiertämisen estämiseksi tämän pykälän 3 momentissa säädetään, että 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen sääntömääräyksen mukaista edunsaajaa ei saa muuttaa uuden lain tultua voimaan. Toisaalta edunsaajamääräyksen poistamisesta voidaan päättää siten kuin uudessa laissa säädetään sääntöjen muuttamisesta tai, jos pidätysehto pe-

rustuu lahjoitukseen, lahjoituksen ehtoja voidaan muuttaa.

3 §. Säätiön perustaminen. Jos säätiön säädekirja on allekirjoitettu ennen uuden lain voimaantuloa, säätiön perustamiseen ja rekisteröimiseen sovelletaan pykälän 1 momentin mukaan vanhaa lakia. Pykälässä tarkoitetaan kaikkia perustamiseen liittyviä säätiölain säännöksiä mukaan luettuna perustamislupaan ja rekisteröimiseen liittyviä säännöksiä. Poikkeuksen edellä mainitusta muodostaa voimaantulon lain 4 §:n 2 momentin säännös, jonka mukaan uuden lain vastaista säätiön sääntöjen määräystä ei voida rekisteröidä, jos lupahakemus käsitellään uuden lain aikana. Jos säädekirja on allekirjoitettu ja esimerkiksi perustamislupahakemus toimitettu säätiörekisteriin vanhan lain aikana, perustajat voivat toimittaa uuden lain voimaantulon jälkeen säätiörekisteriin uuden lain mukaiset perustamisasikirjat, jolloin perustaminen käsitellään uuden lain säännösten mukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan perustajat voivat uuden lain vahvistamisen jälkeen, mutta ennen sen voimaantuloa päättää noudattaa säätiön perustamisessa uuden lain säännöksiä. Tällöin sovellettavaksi tulevat kaikki uuden lain perustamiseen liittyvät määräykset. Säätiön perusilmoitus liitteineen voidaan toimittaa uuden lain vahvistamisen jälkeen säätiörekisteriin, mutta säätiö voidaan rekisteröidä vasta uuden lain voimaan tultua.

Pykälän 3 momentissa säädetään testamentimääräyksellä perustettavaan säätiöön liittyvästä poikkeuksesta. Jos säätiön perustamisesta on määrätty testamentissa, säätiön perustamiseen sovelletaan 1 momentissa säädetystä poiketen uutta lakia, jos perustamista koskeva ilmoitus tehdään uuden lain voimaantulon jälkeen. Testamenttisäätiön toimeenpanija ei voi valita lain soveltamista tilanteessa, jossa säätiön perustamistoimiin ryhdytään vasta uuden lain voimaantulon jälkeen.

4 §. Säätiön säännöt. Uuteen lakiin ei pääsääntöisesti liity sellaisia sääntöjen sisältöä koskevia uusia pakottavia vaatimuksia, joiden vuoksi säätiöiden olisi pakko muuttaa sääntöjä uuden lain tullessa voimaan. Uudessa laissa on kuitenkin säätiön tarkoitukseen, säätiön toimielimiin, toimielinten nimiin ja

tehtäviin liittyen säännöksiä, joiden johdosta vanhan lain aikana rekisteröityjen säätiöiden säännöt voivat olla uuden lain vastaisia. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan säännöstä uuden lain pakottavan säännöksen kanssa ristiriidassa olevan sääntöjen määräyksen syrjäytymisestä sekä sääntöjen muuttamisesta uuden lain mukaiseksi. Sääntöjen muuttamisvelvollisuutta koskevaksi siirtymäajaksi ehdotetaan kolmea vuotta.

Pykälän 2 momentin mukaan rekisteröitäväksi ilmoitettua uuden lain vastaista sääntöjen määräystä ei voida rekisteröidä uuden lain voimaantulon jälkeen, jollei tästä laista johdu muuta. Kun sääntöjä muutetaan uuden lain voimaantulon jälkeen, sääntöjen määräykset, jotka eivät täytä uuden lain määräyksiä, on muutettava vastaamaan uutta lakia.

Pykälän 3 momentin mukaan säätiöt voivat valmistautua uuden lain voimaantulon välittömästi lain vahvistamisen jälkeen siten, että ennen uuden lain voimaantuloa säätiössä päätetään sääntöjen muuttamisesta uuden lain mukaisiksi. Tällöin sääntöjen muutokseen sovelletaan vanhan lain aikaisia vaatimuksia. Sääntömuutos voidaan ilmoittaa rekisteröitäväksi jo ennen uuden lain voimaantuloa, mutta uudet säännöt voidaan rekisteröidä ja ne tulevat voimaan vasta, kun uusi laki on tullut voimaan.

5 §. Säätiön nimi. Uuden lain 2 luvun 45 §:n mukaan rekisteröidyn säätiön nimessä tulee olla sanat ”rekisteröity säätiö” tai ”sr” (säätiö rekisteröity, stiftelsen registrerad). Säännös koskee uuden lain voimaantulon jälkeen myös vanhoja säätiöitä, mistä johtuen rekisteriviranomainen lisää viran puolesta jokaisen rekisterissä olevan säätiön nimeen tunnuksen sr, kun uusi laki tulee voimaan.

6 §. Toimitusjohtaja. Pykälässä säädetään säätiön johtajaa koskevista siirtymäsäännöksistä. Voimassa olevassa laissa ei ole säännöksiä toimitusjohtaja-toimielimestä. Voimassa olevan lain 10 a §:n perusteella säätiön säännöissä on voitu määrätä sellaisesta johtavasta toimihenkilöstä (esim. toimitusjohtaja, yliasiamies, asiamies, rahastonhoitaja, skattemästare), jota pidetään säätiön toimielimenä ja joka ei ole työsuhteessa säätiöön. Toisaalta sääntömääräykset vaihtelevat siten, että osa säätiöiden johtavista toimihenkilöistä on työsuhteessa säätiöön. Uuden lain 3 luvun

mukaan toimitusjohtaja on säätiön toimitusjohtaja. Toimielimen asemassa on vain toimitusjohtaja-nimeä käyttävä johtaja ja toisaalta toimitusjohtaja-nimeä ei voi käyttää muu kuin toimitusjohtaja.

Pykälän *1 momentin* mukaan vanhan lain aikana rekisteröidyn säätiön sääntöihin voidaan ottaa uuden lain 3 luvun 1 §:ssä tarkoitusta toimitusjohtajasta sellainen muu yleisesti säätiön päivittäisestä toiminnasta vastaavasta johtajasta yleisesti käytetty ilmaus, joka sisältyy vanhan lain aikana rekisteröityyn sääntöjen määräykseen. Tällöin sääntöistä on käytävä selvästi ilmi, että ilmausta käytetään uuden lain mukaisesta toimitusjohtajasta. Siirtymäsäännöksen perustelut ovat uuden lain 3 luvun 1 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Sääntökäytännön selkeyttämiseksi pykälän *2 momentin* mukaan säätiöiden on muutettava säännöt vastaamaan uuden lain säännöksiä johtajaa koskevien määräysten osalta. Jos sääntöihin otetaan toimitusjohtajan ottamisen mahdollistava määräys ja säätiö ja johtaja sopivat johtajan aseman rekisteröimisestä toimitusjohtajaksi, ennen uuden lain voimaantuloa rekisteröidyissä säännöissä olevat johtajaa koskevia määräykset, kuten nimeä, tehtäviä ja nimenkirjoitusta koskevat määräykset on muutettava samalla vastaamaan toimitusjohtajasta uudessa laissa säädettyä. Jos johtajaa ei rekisteröidä toimitusjohtajaksi ja vanhoissa säännöissä on toimitusjohtajan nimellä oleva johtaja, säännöissä tällaisesta johtajasta käytetty nimi on muutettava. Sääntöjen muutos on ilmoitettava rekisteröitäväksi kolmen vuoden siirtymäajan kuluessa (4 §).

7 §. Hallitus. Jos vanhan lain aikana säätiön sääntöihin otetun määräyksen perusteella toisen yksityisoikeudellisen säätiön tai yhteisön hallituksen jäsenet toimivat säätiön hallituksen jäseninä, tällaisen sääntömääräyksen sijasta siinä tarkoitettu säätiö tai yhteisö valitsee pykälän *1 momentin* siirtymäsäännöksen perusteella säätiön hallituksen jäsenet. Ehdotus liittyy voimassa olevan lain aikaisen epäselvyyksiin ja tietokatkoksiin johtaneen sääntökäytännön kieltämiseen siltä osin kuin säätiön hallituksen jäseninä toimivat ilman erillistä valintapäätöstä toisen yhteisön hallituksen jäsenet. Muutoksen perustelut on esi-

tetty uuden lain 3 luvun 10 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Pykälän *2 momentin* mukaan uuden lain 3 luvun 11 §:n mukaisia hallituksen jäsenen toimikauden rajoituksia ei sovelleta ennen uuden lain voimaantuloa alkavaan toimikauteen. Siten esimerkiksi säätiön itseään täydentävän hallituksen jäsenen ennen lain voimaantuloa alkanut säännöissä määrätty elinikäinen toimikausi jatkuu lähtökohtaisesti tämän eliniän ja uuden lain toimikautta koskevaa rajoitusta sovelletaan vasta tällaisen jäsenen tilalle valittuun hallituksen jäseneseen.

8 §. Hallintoneuvosto. Pykälässä säädetään hallintoneuvostoa koskevista siirtymäsäännöksistä. Voimassa olevassa laissa ei ole hallintoneuvostoa koskevia säännöksiä. Voimassa olevan lain 10 a §:n nojalla säätiön säännöissä on voitu määrätä hallintoneuvostosta tai vastaavasta toimielimestä, joka asemaansa on hallituksen yläpuolella oleva toimitusjohtaja. Toimielimestä on voitu säännöissä käyttää erilaisia nimiä, kuten hallintoneuvosto, valtuuskunta, valtuusto tai edustajisto. Toimielimen tehtävät voivat vaihdella säätiökohtaisesti. Jossakin säätiössä toimielimen keskeisenä tehtävänä voi olla esimerkiksi hallituksen nimeäminen ja jossakin toisessa hallituksen toiminnan valvonta.

Pykälän *1 momentin* mukaan uuden lain hallintoneuvostoa koskevia säännöksiä voidaan soveltaa vanhan lain aikana rekisteröityyn säätiön toimielimeen, joka sääntöjen mukaan valitsee enemmistön hallituksen jäsenistä. Tällainen toimitusjohtaja voi itsenäisesti päättää siitä, että siihen sovelletaan jatkossa uuden lain hallintoneuvostoa koskevia säännöksiä. Päätös tulee ilmoittaa rekisteröitäväksi kolmen vuoden kuluessa uuden lain voimaantulosta. Päätöksen rekisteröinnillä ei ole oikeutta luovaa vaikutusta, vaan toimielimen asemaa vastaa uuden lain hallintoneuvoston asemaa toimielimen päätöksestä alkaen, jollei asiaa koskevassa päätöksessä muuta todeta. Tällaiseen elimeen sovelletaan vanhan lain 10 a §:ää, kunnes elin on rekisteröity uuden lain mukaisena hallintoneuvostona tai kolme vuotta on kulunut uuden lain voimaantulosta.

Jos vanhan lain aikana säännöissä määrätty toimitusjohtaja ei valitse enemmistöä hallituksen jäsenistä, tällainen toimitusjohtaja voidaan muuttaa

uuden lain mukaiseksi hallintoneuvostoksi joko sääntöjä muuttamalla tai siten, että tällainen toimielin ja hallitus päättävät muutoksesta. Päätös toimielimen rekisteröimisestä hallintoneuvostoksi voidaan tehdä molemmissa toimitelmissä normaalilla päätöksenteo-koenemmistöllä. Päätös sääntöjen muuttamisesta ja toimielimen aseman muuttamisesta on ilmoitettava rekisteröitäväksi.

Vaikka vanhan säätiön säännöissä määrättyllä toimielimellä on hallituksen nimeämistä koskeva tehtävä, toimielintä ei tarvitse rekisteröidä hallintoneuvostoksi. Tästä huolimatta elimellä voi olla jatkossakin hallituksen, tilintarkastajien tai säätiön toimintaan liittyvien elinten nimeämistä koskeva tehtävä. Toisaalta tällaiselle elimelle ei voi antaa säännöissä sellaisia tehtäviä, jotka lain mukaan kuuluvat vain hallitukselle tai hallintoneuvostolle. Säännöissä voidaan edelleen määrätä, että esimerkiksi sääntöjen muuttaminen tai säätiön purkaminen edellyttää kyseisen elimen suostumusta. Tällaisella elimellä voi olla sääntöjen määräyksen perusteella oikeus nostaa vahingonkorvauskanne hallituksen jäseniä vastaan tai ryhtyä muihin säännöissä määrättyihin valvontatoimenpiteisiin. Jos elimestä käytetään säännöissä hallintoneuvostonimeä, sääntöjä on muutettava tältä osin uuden lain voimaantulon jälkeen.

Pykälän 2 momentin mukaan säätiöiden on muutettava säännöt vastaamaan uuden lain säännöksiä hallintoneuvostoksi nimetyn toimielimen osalta. Jos säätiössä päätetään rekisteröidä säännöissä määrätty toimielin pykälän 1 momentin mukaisesti hallintoneuvostoksi, säännöt tulee samalla muuttaa vastaamaan uutta lakia. Säännöissä on tällöin mainittava uuden lain 2 luvun 3 §:n 2 momentin mukaisesti hallintoneuvoston jäsenten lukumäärä, asettamistapa ja toimikausi, ja toimielimestä on käytettävä nimeä hallintoneuvosto. Jos vanhoissa säännöissä on hallintoneuvostonimellä oleva toimielin, jota ei rekisteröidä uuden lain mukaiseksi hallintoneuvostoksi, sääntöjä on muutettava siten, että toimielin nimetään uudella nimellä ja tehtävät muutetaan vastaamaan uuden lain säännöksiä. Tällainen elin ei voi päättää sääntöjen muutoksesta, säätiön lakkauttamisesta tai säätiön sulautumisesta.

Pykälän 3 momentin mukaan uuden lain 3 luvun 19 §:n 1 momentissa säädettyä valvontatehtävää sovelletaan vanhan lain aikana rekisteröityyn hallintoneuvostoon kolmen vuoden kuluttua uuden lain voimaantulosta, jollei hallintoneuvosto toisin päättä tai säätiön säännöissä muuta määrätä. Sääntökäytännössä hallituksen nimeävälle toimielimelle ei ole välttämättä määrätty hallituksen toiminnan valvontatehtävää. Tehtävän vastaanottamiseksi ehdotetaan siirtymäaikaa, jonka kuluessa säätiössä voidaan päättää tehtävän hoitamiseen liittyvistä periaatteista ja menettelytavoista. Hallintoneuvosto voi kuitenkin päättää, että valvontatehtävää hoidetaan hallintoneuvoston toimesta välittömästi päätöksenteosta tai määrätystä hetkestä lähtien. Jos säätiön säännöissä hallintoneuvoston tehtäväksi on määrätty hallituksen valvontatehtävä, sääntöjen määräyksiä noudatetaan välittömästi uuden lain tultua voimaan.

9 §. *Säätiön säännöissä määrätyn elimen jäsenen vastuu.* Uudessa laissa on määrätty säätiöoikeudellisen vastuun piiriin 3 luvun 1 §:ssä säädetyt johtoon kuuluvat toimielimet, hallintoneuvosto, hallitus ja toimitusjohtaja. Vanhan lain aikana säätiöoikeudellisen vahingonkorvausvastuun piiriin ovat kuuluneet vanhan lain 12 a §:n mukaan laajemmin säätiön toimielinten jäsenet ja toimihenkilöt. Uudella lailla ei muuteta uuden lain voimaantullessa rekisteröidyissä säännöissä määrättyjen toimielinten säätiöoikeudellista vahingonkorvausvastuuta. Ennen uuden lain voimaantuloa rekisteröidyissä säännöissä 10 a §:n mukaan määrättyjen toimielinten jäsenet ja toimihenkilöt vastaavat toimessaan aiheuttamastaan vahingosta uuden lain 8 luvun 1 §:n mukaisesti ja heihin sovelletaan myös uuden lain 1 luvun 4 §:n säännöksiä säätiön johdon yleisistä tehtävistä ja uuden lain 10 luvun säännöksiä johdon jäsenen rangaistusvastuusta

10 §. *Tilinpäätös ja toimintakertomus.* Uuden lain 5 luvun 2 ja 3 §:ssä on laajennettu säätiön tietojenantovelvollisuutta sekä 4 §:ssä laajennettu velvollisuutta laatia konsernitilinpäätös. Uuden lain säännöksiä noudatetaan viimeistään siltä tilikaudelta, joka ensiksi alkaa vuoden 2014 jälkeen.

11 §. *Sulautuminen.* Pykälän 1 momentin mukaan sulautumiseen sovelletaan vanhaa

lakia, jos sulautumislupaa koskeva hakemus jätetään Patentti- ja rekisterihallitukselle ennen uuden lain voimaantuloa. Sulautumista koskevaan asiaan sovelletaan tällöin kaikkia vanhan lain sulautumista koskevia, sulautumislupaa, tuomioistuinkuulutusta ja rekisteröintiä sekä päätöksentekoa ja asiakirjoja koskevia säännöksiä. Ratkaisevana tekijänä sulautumista koskevassa asiassa pidetään sitä, milloin sulautumislupaa koskeva hakemus jätetään Patentti- ja rekisterihallitukselle. Vaikka päätös sulautumisesta on tehty vanhan lain aikana, asiaan ei sovelleta tämän lain 14 §:n mukaisesti vanhan lain säännöksiä, jos hakemusta sulautumisluvasta ei ole toimitettu Patentti- ja rekisterihallitukselle ennen uuden lain voimaantuloa.

Pykälän 2 momentin mukaan sulautumiseen osallistuvat säätiöt voivat yhdessä päättää toteuttaa sulautumisen uuden lain mukaisessa järjestyksessä uuden lain vahvistamisen jälkeen. Sulautumissuunnitelma voidaan toimittaa rekisteröitäväksi ennen uuden lain voimaantuloa, mutta suunnitelma voidaan rekisteröidä vasta uuden lain voimaantulon jälkeen.

12 §. Säätiön purkaminen. Pykälän 1 momentin mukaan säätiön purkamiseen sovelletaan vanhaa lakia, jos säätiön lakkauttamista koskeva hakemus jätetään Patentti- ja rekisterihallitukselle ennen uuden lain voimaantuloa. Säätiön purkamista koskevaan asiaan sovelletaan tällöin kaikkia vanhan lain purkamista koskevia, lakkauttamislupaa, selvitysmenettelyä ja rekisteristä poistamista sekä päätöksentekoa ja asiakirjoja koskevia säännöksiä. Ratkaisevana tekijänä purkautumista koskevassa asiassa pidetään sitä, milloin purkautumista koskeva hakemus jätetään Patentti- ja rekisterihallitukselle. Vaikka päätös säätiön lakkauttamisesta on tehty vanhan lain aikana, asiaan ei sovelleta tämän lain 14 §:n mukaisesti vanhan lain säännöksiä, jos hakemusta lakkauttamisluvasta ei ole toimitettu Patentti- ja rekisterihallitukselle ennen uuden lain voimaantuloa.

Pykälän 2 momentin mukaan säätiö voi päättää toteuttaa purkautumisen uuden lain mukaisessa järjestyksessä uuden lain vahvistamisen jälkeen. Selvitystilaa koskeva päätös voidaan toimittaa rekisteröitäväksi ennen uuden lain voimaantuloa, mutta selvitystila ja

selvitysmiehet voidaan rekisteröidä vasta uuden lain voimaantulon jälkeen.

Voimassa olevan sääntökäytännön mukaan säätiön säännöissä voidaan määrätä, että säätiön toiminnan loppuessa sen jäljellä olevat varat on luovutettava säätiön perustajalle tai muulle uuden lain 1 luvun 8 §:ssä tarkoitettuun lähipiiriin kuuluvalla. Tämän pykälän 3 momentin mukaan 12 luvun 14 §:n 2 momenttia ei sovelleta ennen uuden lain voimaantuloa rekisteröityyn säätiöön, jos säätiön säännöissä on ennen uuden lain voimaantuloa nimenomainen määräys varojen luovuttamisesta säätiön lähipiiriin kuuluvalla säätiön purkautuessa. Mainittu sääntöjen määräys tulee olla rekisteröidyissä säännöissä ennen uuden lain voimaantuloa. Jos ennen uuden lain voimaantuloa rekisteröidyissä säännöissä on määräys, että varat käytetään säätiön lakkauttamista koskevan päätöksen mukaisesti säätiön tarkoitusta edistävään toimintaan, varoja ei voi lain voimaantulon jälkeen luovuttaa lähipiiriin kuuluvalla, jollei tarkoituksena ole lähipiiriin kuuluvan tukeminen.

Uudella lailla ei muuteta voimassa olevaa käytäntöä, jonka mukaan säännöissä voidaan määrätä, että säätiön purkautuessa sen jäljellä olevat varat voidaan luovuttaa 1 luvun 9 §:n 1 momentissa tarkoitettulle taholle (tukisäätiö).

Pykälän 4 momentissa säädetään selvyuden vuoksi, että uuden lain 12 luvun 4 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua määräaikaa laskettaessa otetaan huomioon myös ennen uuden lain voimaantuloa kulunut aika. Käytännössä siirtymäsäännöstä voidaan soveltaa sellaiseen säätiöön, joka on laiminlyönyt vuosi-ilmoituksen tekemisen vähintään kymmenen vuoden ajan.

13 §. Riitojen ratkaiseminen. Pykälän mukaan lainvalinta, joka koskee tuomioistuimen toimivaltaisuutta säätiölain soveltamista koskevassa riita-asiassa, määräytyy asian vireilletuloajankohdan mukaan.

14 §. Rekisteröintiin sovellettava menettely. Pykälän mukaan säätiön toimielimet voivat tehdä päätöksiä vanhan lain mukaisesti uuden lain voimaantuloon asti. Jos vanhan lain aikana tehty päätös tulee rekisteröidä, rekisteröintiin ja muihin menettelyihin sovelletaan vanhaa lakia, jollei tässä laissa ole nimenomaisesti muuta säädetty.

15 §. Valvonta. Pykälän mukaan uutta lakia voidaan soveltaa myös sellaiseen valvontasiaan, joka on pantu vireille vanhan lain aikana.

16 §. Voimaantulo. Säännös sisältää tavanomaisen voimaantulosäännöksen.

3 Muut lait

Perintökaarta ehdotetaan muutettavaksi siten, että testamentin määräykseen perustuvan säätiön toimeenpanijalla on oikeus hakea kuolinpesän pesänselvittäjän määräämistä (3. laki).

Yrityksen saneerauksesta annetun lain 1 luvun 2 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että säätiö voi olla saneerausmenettelyn kohteena (4. laki).

Tilintarkastuslain 9 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että tilintarkastuslain pääsäännöstä poiketen Patentti- ja rekisterihallitus on toimivaltainen viranomaisena määräämään säätiölle tilintarkastajan (5. laki). Ehdotuksen tarkoitus on keskittää säätiölaissa tarkoitettuun säätiövalvontaan liittyvät viranomaistehtävät Patentti- ja rekisterihallitukselle.

Yrityskiinnityslain 27 §:ää ehdotetaan muutettavaksi ehdotetun säätiölain 13 luvun 9 §:n vuoksi (6. laki).

Säästöpankkilain 92 §:n 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi säätiön perustamisluopumennettelystä ja sääntöjen vahvistamista koskevasta hakemusmenettelystä luopumisen vuoksi (7. laki).

Säätiön valvontamaksusta annettua lain 1 §:n 2 momentti ehdotetaan kumottavaksi, koska voimassa olevasta laista poiketen uuden säätiölain mukainen säätiövalvonta koskee myös sellaisia säätiöitä, joiden hallituksenä tai hallituksen jäsenenä toimii toinen viranomaisena (8. laki).

Verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 18 §:n 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 9 kohta, jossa säädetään Verohallinnon omaloitteisesta tietojen antamisesta Patentti- ja rekisterihallitukselle säätiövalvontaa varten. Verohallinto voisi lainkohdan nojalla antaa Patentti- ja rekisterihallitukselle sellaisia tietoja, joilla saattaa olla merkitystä säätiölain 14 luvun 1 §:ssä tarkoitettua säätiövalvon-

nassa. Edellytyksenä on, että tiedoilla saattaa olla merkitystä patentti- ja rekisterihallitukselle kuuluvan säätiölain tai säätiön sääntöjen mukaisen toiminnan valvonnassa. Kysymyksessä olisi Verohallinnolle säädetty oikeus tietojen antamiseen silloin, kun verotustehtävien yhteydessä havaittaisiin säätiövalvontaan vaikuttavia seikkoja. Verohallinto ei osallistuisi säätiövalvontaan, vaan säätiövalvonnasta ja siinä käytettävistä tiedoista vastaisi Patentti- ja rekisterihallitus.

Pykälän mukaan tietoja voitaisiin antaa sekä säätiöistä että säätiölain 1 luvun 8 §:ssä tarkoitetuista säätiön lähipiiriin kuuluvista henkilöistä, yhteisöistä ja säätiöistä. Kysymys voisi esimerkiksi olla tiedoista, jotka liittyvät säätiön ja sen lähipiirin välisten liiketoimiin ja muihin taloudellisiin toimiin, sopimuksiin ja sitoumuksiin taikka ovat tarpeen säätiölakiin ja säätiön sääntöihin perustuvien säätiön tarkoitusta, liiketoiminnan harjoittamista koskevien rajoitusten ja kieltojen noudattamisen valvontaa varten. Kysymys voi myös olla lähipiirille maksetuista palkoista tai muista esimerkiksi verotarkastuksen yhteydessä havaituista seikoista. Verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 18 §:n 3 momentin mukaan nyt ehdotettavan lainkohdan perusteella saamiin tietoihin Patentti- ja rekisterihallitus saa antaa edelleen rikosten selvittämistä ja syytteenpanoa varten. Verohallinnon antamat tiedot on säännöksen nojalla hävitettävä heti, kun niitä ei tarvita säätiövalvonnassa, ellei niitä tehtävän erityisen luonteen vuoksi tarvitse säilyttää pysyvästi.

Lisäksi ehdotetaan harmaan talouden selvityksiköistä annetun lain (1207/2010) 6 §:n 1 momentin muuttamista siten, että selvityksikkö voi laatia patentti- ja rekisterihallituksen pyynnöstä velvoitteidenhoitoselvityksen säätiölaissa säädettyä säätiövalvontatehtävää varten (15. laki). Selvityksikkö tekee siitä annetussa laissa mainittujen viranomaisten pyynnöstä velvoitteidenhoitoselvityksiä organisaatioista ja organisaatiohenkilöistä. Velvoitteidenhoitoselvityksen tarkoituksena on antaa pääasiassa salassa pidettävien viranomaistietoihin perustuva kokonaiskuva selvityksen kohteena olevasta organisaatiosta tai organisaatiohenkilöstä ja tukea sitä pyytävän viranomaisen tehtävää helpot-

tamalla ja tehostamalla tehtävään liittyvää tiedonhankintaa ja samalla tukea harmaan talouden torjuntaa lisäämällä asiaa käsittelevän viranomaisen tietoa siitä, miten organisaatio tai siihen liittyvä organisaatiohenkilö on hoitanut lakisääteiset velvoitteensa.

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 5 §:n 4 momentin mukaan velvoitteidenhoitoselvityksessä kuvataan organisaation tai organisaatiohenkilön sekä näihin välittömästi tai välillisesti kytkeytyvän organisaation ja organisaatiohenkilön toimintaa ja taloutta sekä veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka tullin perimiin maksuihin liittyvien velvoitteiden hoitamista. Velvoitteidenhoitoselvityksen tarkoituksena on siis antaa sitä pyytäneelle viranomaiselle kokonaiskuva siitä, millaista taloudellista toimintaa kohde harjoittaa ja miten se on hoitanut tästä toiminnastaan aiheutuvat, lakisääteiset, veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka tullin perimiin maksuihin liittyvät rekisteröitymis-, vakuuttamis-, ilmoitus- ja maksuvelvoitteensa. Lisäksi velvoitteidenhoitoselvityksestä selviää mikä on kohteen kyky hoitaa velvoitteensa ja mihin muihin organisaatioihin ja organisaatiohenkilöihin kohde on vastuuseen tai omistuksen kautta kytkeytynyt.

Velvoitteidenhoitoselvityksen tietosisältö muodostuu pääosin viranomaisrekistereissä olevasta ja salassa pidettäväksi määritellystä tiedosta. Velvoitteidenhoitoselvityksen tietosisältö määräytyy harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 7 §:n 1 momentin mukaan sen perusteella, mikä on selvitystä pyytävän viranomaisen oikeus saada salassa pidettävää tietoa kyseiseen käyttötarkoitukseen. Velvoitteidenhoitoselvitys ei siis laajenna sitä pyytävän viranomaisen tiedonsaantioikeuksia, vaan se laaditaan viranomaiselle muualla laissa määriteltujen tehtävien ja niihin liittyvien tiedonsaantioikeuksien perusteella.

Hallitusohjelmaan perustuvassa periaatepäätöksessä (19.1.2012) hallituksen toimintaohjelmaksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden vähentämiseksi vuosille 2012—2015 todetaan kohdassa 13 muun muassa, että viranomaisten välisiä tiedonvaihdon esteitä puretaan ja tarvittavat viranomaisrekisterit

saatetaan joustavasti harmaan talouden torjuntaviranomaisten käyttöön. Kohdassa todetaan myös, että Harmaan talouden selvitysyksikön velvoitteidenhoitoselvitysten käyttöalaa laajennetaan tarvittaessa harmaan talouden torjunnassa.

Muussa lainsäädännössä olevat viittaukset säätiölakiin ehdotetaan muutettavaksi viittauksiksi uuteen säätiölakiin. Tällaisia lakitekniisiä muutoksia ehdotetaan säästöpankkilain (1502/2001) 92 §:n 2 momenttiin (7. laki), asumisoikeusasunnoista annetun lain (650/1990) 26 b §:n 4 momenttiin (9. laki), patenti- ja rekisterihallituksesta annetun lain (575/1992) 2 §:n 2 momenttiin (10. laki), ammattikorkeakoululain (351/2003) 43 §:ään (11. laki), yliopistolain (558/2009) 1 §:n 3 momenttiin (12. laki) sekä julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain (634/2011) 10 §:n 1 momenttiin (13. laki).

4 Voimaantulo

Säätiölain voimaantulosta ehdotetaan säädettäväksi erillisellä voimaanpanolailla. Lakiin ehdotetaan tulevan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2015.

5 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Voimassa olevan säätiölain mukaan säätiön osittaisena tarkoituksena voi olla taloudellisen edun tuottaminen säätiön perustajalle, säätiön hallituksen jäsenelle tai muulle toimihenkilölle (5 §:n 3 momentti). Rekisterikäytännössä PRH on suhtautunut hyvin rajoittavasti tällaisiin sääntömääräyksiin ja oikeuskäytännössä on suhtauduttu kielteisesti tällaisen määräyksen lisäämiseen aiemmin perustetun säätiön sääntöihin (Helsingin Hallinto-oikeus 17.4.2014 Dno 03905/13/7102). Esityksen 1. lakiehdotuksen 1 luvun 2 §:n mukaan säätiön tarkoituksena ei voi miltään osin olla taloudellisen edun tuottaminen perustajalle tai toimihenkilölle. Saman luvun 9 §:n poikkeussäännöksen mukaan kiello ei koske tuki- ja sukusäätiöitä, joiden osalta ehdotetaan nykyistä oikeustilaa selventäviä erityissäännöksiä.

Voimassa olevassa laissa asiasta ei ole säädetty, mutta oikeuskirjallisuuden mukaan

(Aro, Säätiön tarkoituksesta ja sen toteuttamisen takeista, 1971, s. 111) oikeustila on sellainen, että säätiövarallisuuden luovuttaja voi pidättää määräämättömäksi ajaksi luovutettaviin suurenkin osa varoihin liittyvistä oikeuksista (esim. käyttöoikeuden tai oikeuden tuottoon eliniäkseen). Rekisteriviranomaisen rekisterikäytännössä tähänkin on suhtauduttu rajoittavasti ilman nimenomaista säännöstä. Esityksen 1. lakiehdotuksen 1 luvun 3 §:n 2 ja 3 momentin mukaan oikeudenpidätys voi kestää enintään 10 vuotta varojen luovutuksesta. Käyttöoikeuden osuutta varojen arvosta ei ehdoteta rajoitettavaksi, mutta käyttöoikeuden taloudellinen merkitys otetaan huomioon, kun arvioidaan varojen kirjanpitoarvoa säätiölle (esimerkiksi onko varojen arvo säätiölle vähintään 50 000 euron peruspääomavaatimuksen suuruinen).

Esitykseen sisältyvän voimaanpanolain (2. laki) 2 §:n 1 momentin mukaan ennen uuden lain voimaantuloa perustetussa säätiössä, jonka sääntöjen mukaisena tarkoituksena on taloudellisen edun antaminen myös perustajalle tai toimihenkilölle, tällaisia etuja voi antaa vain vuoden 2034 loppuun asti. Ehdotettu rajoitus ei koske 1. lakiehdotuksen 1 luvun 9 §:ssä tarkoitettua tukisäätiötä eikä sukusää-

tiötä. Käytännössä siirtymäsäännöksen soveltamisalaan kuuluvia säätiöitä on tiettävästi vähän ja ne eivät ole yleensä yleishyödyllisiä (yleishyödyllisyydestä säädetään uudenkin säätiölain mukaan muussa lainsäädännössä, kuten verolainsäädännössä). Vastaavasti ennen uuden lain voimaantuloa perustelussa säätiössä säätiövarallisuuden luovuttaneen perustajan pidättämä oikeus säätiövarallisuuden on voimaanpanolakiehdotuksen 2 §:n 2 momentin mukaan voimassa enintään vuoden 2034 loppuun.

Voimassa olevan oikeuden mukaiset säätiön tarkoitusta ja oikeuksien pidättämistä koskevat poikkeukset eroavat merkittävästi voimassa olevan lain säätiön tarkoitusta koskevista yleisistä periaatteista, poikkeusmahdollisuuksien sisältö ja laajuus ovat epäselviä, poikkeukset ovat käytännössä harvinaisia ja ehdotettava siirtymäkausi on pitkä, minkä vuoksi edellä mainittu siirtymäjärjestely ei ole ongelmallinen perustuslaissa säädetyn omaisuuden suojan kannalta ja lakiehdotukset voidaan hyväksyä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Säätiölaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

I OSA

3 §

Yleiset periaatteet ja perustaminen*Peruspääoma*

1 luku

Säätiön toiminnan keskeiset periaatteet ja lain soveltaminen

Perustettavalla säätiöllä on peruspääoma, joka on vähintään 50 000 euroa.

Perustaja voi määrääjäksi pidättää luovuttamaansa varallisuuteen liittyviä oikeuksia. Perustajana oleva ihminen voi pidättää tällaisen oikeuden enintään elinajakseen. Perustajana oleva yhteisö tai säätiö voi pidättää tällaisen oikeuden enintään kymmeneksi vuodeksi säätiön rekisteröinnistä. Oikeuden pidättämisen ehdoista on määrättävä säätiön säännöissä ennen säätiön rekisteröintiä.

Mitä 2 momentissa säädetään, koskee myös varojen vastikkeetonta luovuttamista säätiölle sen toiminnan aikana. Oikeuden pidättämisestä on määrättävä säännöissä ennen varojen luovuttamista. Kymmenen vuoden määräaika lasketaan varojen lahjoittamisesta.

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan kaikkiin tämän lain mukaan Suomessa rekisteröityihin säätiöihin, jollei tässä laissa tai muussa laissa säädetä toisin.

2 §

Toiminnan tarkoitus, toimintamuodot, oikeushenkilöisyys ja rajoitettu vastuu

4 §

Johdon tehtävät

Säätiöllä on oltava hyödyllinen tarkoitus. Säätiö tukee tai harjoittaa tarkoitusta edistävää toimintaa. Tarkoituksena ei voi olla liiketoiminnan harjoittaminen eikä taloudellisen edun tuottaminen 8 §:ssä määrättyyn lähipiiriin kuuluvalle. Säätiön toiminta rahoitetaan pääomalla, toiminnan tuloilla ja muulla rahoituksella.

Säätiön tarkoitus ja toimintamuodot määrätään säätiön säännöissä.

Säätiö on perustajastaan erillinen oikeushenkilö, joka syntyy rekisteröimisellä. Rekisteröidyn säätiön perustaja ei vastaa henkilökohtaisesti säätiön velvoitteista.

Säätiön johdon on huolellisesti toimien edistettävä säätiön tarkoituksen toteutumista ja säätiön etua.

5 §

Varainhoito

Säätiön varainhoidon on oltava suunnitelmallista. Varainhoitoon kuuluu säätiön toimintaan käytettävien varojen hoitamisen lisäksi säätiön sijoitustoiminta ja liiketoiminta.

6 §

Sijoitustoiminta

Säätiö voi varallisuutensa hoitamiseksi ja toimintamuotojensa rahoittamiseksi harjoittaa sijoitustoimintaa, jollei sitä rajoiteta säännöissä.

Säätiö voi yhtiöittää sijoitustoimintansa, jollei sitä rajoiteta säännöissä.

7 §

Liiketoiminta

Säätiö voi harjoittaa vain toimintamuotoihinsa välittömästi liittyvää liiketoimintaa sekä säännöissä määrättyä muuta liiketoimintaa toimintamuotojensa rahoittamiseksi. Säännöissä voi rajoittaa oikeutta myös toimintamuotoihin liittyvän liiketoiminnan harjoittamiseen.

Säätiö voi yhtiöittää liiketoimintansa, jollei sitä rajoiteta säännöissä.

8 §

Lähipiiri

Säätiön lähipiiriin kuuluvat:

1) säätiön perustaja ja säätiössä määräysvaltaa käyttävä ihminen, yhteisö ja säätiö sekä näiden tai säätiön tytäryhteisö ja — säätiö;

2) säätiön ja 1 kohdassa tarkoitetun yhteisön ja säätiön hallituksen ja hallintoneuvoston jäsen ja varajäsen, toimitusjohtaja ja tämän sijainen, vastuunalainen yhtiömies ja tilitarkastaja;

3) säätiön asiamies ja muu henkilö, joka osallistuu säätiön johtamiseen;

4) 1—3 kohdassa tarkoitetun ihmisen perheenjäsen;

5) 1—3 kohdassa tarkoitetun ihmisen muu lähisukulainen; sekä

6) 1—5 kohdassa tarkoitetun ihmisen tai yhdessä toimivien ihmisten määräysvallassa oleva yhteisö ja säätiö.

Perheenjäsenellä tarkoitetaan tässä laissa aviopuolisoa ja avopuolisoa, omaa ja puolison lasta ja tämän jälkeläistä sekä omaa ja puolison vanhempaa, isovanhempaa ja tämän vanhempaa.

Muulla lähisukulaisella tarkoitetaan tässä laissa 1 momentin 1—3 kohdassa ja 3 momentissa tarkoitetun ihmisen sisarusta ja sisar- ja velipuolta, tämän aviopuolisoa ja avopuolisoa sekä näiden lasta ja lapsen jälkeläistä, vanhempaa ja isovanhempaa.

Tytäryhteisöllä ja -säätiöllä tarkoitetaan kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 6 §:ssä tarkoitettua tytäryritystä ja määräysvallalla tarkoitetaan mainitun luvun 5 §:ää vastaavaa määräysvaltaa yhteisössä tai säätiössä.

9 §

Tukisäätiö ja sukusäätiö

Edellä 2 §:n 1 momentissa säädetyn estämättä säätiön tarkoitus voi olla edun tuottaminen sellaiselle säätiön perustajana olevalle tai säätiössä määräysvaltaa käyttävälle säätiölle, yhdistykselle tai muulle yhteisölle, jonka omistajilla, jäsenillä tai muilla edunsaajilla ei ole oikeutta tukea saavan yhteisön tai säätiön varoihin (tukisäätiö).

Edellä 2 §:n 1 momentissa säädetyn estämättä säätiön tarkoitus voi olla edun tuottaminen säätiön perustajan perheenjäsenille tai sukulaisille (sukusäätiö).

Edellä 2 §:n 1 momentissa säädettyä lähipiirikieltoa ei sovelleta siltä osin kuin tukisäätiö tai sukusäätiö tuottaa toimintamuotojensa mukaisesti etua säätiön säännöistä ilmeneville tämän pykälän 1 tai 2 momentissa tarkoitetuille ihmisille, yhteisöille ja säätiöille.

2 luku

Säätiön perustaminen

1 §

Säätiön perustaminen perustamiskirjalla

Säätiön perustamiseksi on laadittava kirjallinen perustamiskirja, jonka kaikki perustajat allekirjoittavat.

Perustamiskirjan allekirjoituksella perustaja sitoutuu luovuttamaan säätiölle perustamiskirjasta ilmenevän varallisuuden peruspääomaksi (*pääomasitoumus*). Peruspääoma

on luovutettava säätiölle ennen säätiön rekisteröimistä.

Perustamiskirjassa voi määrätä myös muita säätiölle tulevista varoista. Tällaista sitoumusta ei voi peruuttaa säätiön rekisteröinnin jälkeen, jollei perustamiskirjassa toisin määrätä.

Säätiön johdon ja tilintarkastajien toimikausi ja tehtävät alkavat perustamiskirjan alikirjoittamisesta.

2 §

Perustamiskirjan sisältö

Perustamiskirjassa on aina mainittava:

- 1) perustamiskirjan päivämäärä;
- 2) kaikki perustajat ja kunkin pääomasitoumus;
- 3) säätiön ensimmäisen hallituksen jäsenet ja tilintarkastajat tai miten heidät valitaan;
- 4) jos säätiöllä on hallintoneuvosto, ensimmäisen hallintoneuvoston jäsenet tai miten heidät valitaan; sekä
- 5) säätiön ensimmäinen tilikausi.

Perustamiskirjaan on otettava tai liitettävä säätiön säännöt.

3 §

Säännöt

Säännöissä on aina mainittava säätiön:

- 1) nimi;
- 2) kotipaikkana oleva Suomen kunta;
- 3) tarkoitus;
- 4) toimintamuodot; ja
- 5) miten säätiön varat on käytettävä, jos säätiö purkautuu tai lakkautetaan.

Jos säätiöllä on hallintoneuvosto, on säännöissä mainittava hallintoneuvoston jäsenten lukumäärä, asettamistapa ja toimikausi.

Jos säätiö aikoo käyttää nimeään kaksi- tai useampikielisenä, nimen jokainen ilmaisu on mainittava säännöissä.

Säätiöllä on hallitus ja tilintarkastaja. Säätiön hallituksen jäsenten ja tilintarkastajien lukumäärään, toimikauteen ja valintaan sovelletaan, mitä 3 luvun 8, 9 ja 11 §:ssä ja 4 luvun 1, 3 ja 5 §:ssä säädetään.

4 §

Toimintasuunnitelma, talousarvio ja rahoitussuunnitelma

Perustettavalla säätiöllä on oltava toimintasuunnitelma, talousarvio ja rahoitussuunnitelma kolmelle ensimmäiselle vuodelle.

5 §

Säätiön nimi

Rekisteröidyn säätiön nimessä tulee olla sanat ”rekisteröity säätiö” tai niitä vastaava lyhennys ”sr”.

Nimen on selvästi erottava säätiörekisteriin ennen merkittyjen säätiöiden nimistä eikä sen käyttäminen saa olla omiaan aiheuttamaan sekaannusta yleisesti tunnetun toisen suojatun toiminimen tai tavaramerkin kanssa.

Säätiö saa harjoittaa osaa toiminnastaan erityisellä nimellä (*aputoiminimi*), joka voidaan rekisteröidä säätiörekisteriin. Aputoiminimeen sovelletaan, mitä 2 momentissa säädetään säätiön nimestä ja mitä toiminimilaissa (128/1979) säädetään aputoiminimestä. Aputoiminimeen ei saa sisällyttää sanoja ”rekisteröity säätiö” eikä lyhennystä ”sr”. Tähän lakiin perustuva säätiön aputoiminimi merkitään säätiörekisteriin.

Säätiö voi toiminnassaan käyttää nimen ohella myös muuta tunnusta (*toissijainen tunnus*), johon sovelletaan, mitä toiminimilaissa säädetään toissijaisesta tunnuksesta. Tähän lakiin perustuva toissijainen tunnus merkitään säätiörekisteriin.

Yksinoikeuteen säätiön aputoiminimeen ja toissijaiseen tunnukseen ja niiden sekoitettavuuteen, käytön kieltämiseen, rekisteröinnin kumoamiseen ja vastuuseen niiden loukkamisesta sekä turvaamistoimeen sovelletaan, mitä toiminimilaissa (128/1979) on säädetään.

6 §

Säätiön perustaminen testamentin määräyksellä

Jos säätiö on tarkoitus perustaa perustajan kuoleman jälkeen, perustamisesta voi määrätä testamentissa, jossa on aina mainittava:

1) säätiön tarkoitus tai tarkoituksen määrääjä; sekä

2) mitä varallisuutta perustaja luovuttaa peruspääomaksi ja muuksi omaksi pääomaksi.

Perustaja voi testamentissa määrätä, kenen on huolehdittava säätiön perustamisesta (*toimeenpanija*), tai antaa muita toimeenpanijan valintaa koskevia määräyksiä.

Perustaja voi ottaa tai liittää perustamiskirjan testamenttiin.

7 §

Toimeenpanijan määrääminen ja vapauttaminen toimestaan

Jos säätiön perustamisesta on määrätty testamentissa, tulee sen, jolla kuolinpesä on hallussaan, kolmen kuukauden kuluessa saatuaan testamentin sisällöstä tiedon ilmoittaa siitä sille käräjäoikeudelle, jonka tuomiopiiriin perustajan viimeisin kotipaikka kuuluu, tai jollei hän kuollessaan asunut Suomessa, Helsingin käräjäoikeudelle.

Kun käräjäoikeus on saanut tiedon 1 momentissa tarkoitettusta testamentista, sen tulee viivytyksettä selvittää, suostuuko testamentissa määrätty tai testamentin mukaisesti nimetty toimeenpanija tehtävään. Jollei suostumusta saada tai jos tehtävään määrätty ei ole siihen sovelias, käräjäoikeuden on määrättävä siihen yksi tai useampia henkilöitä. Samoin on meneteltävä, jos perustaja ei ole määrännyt toimeenpanijasta tai tehtävä on muusta syystä avoin. Käräjäoikeuden on ilmoitettava testamentista ja antamastaan määräyksestä Patentti- ja rekisterihallitukselle, jäljempänä *rekisteriviranomainen*. Ilmoitukseen on liitettävä jäljennös testamentista tai selvitys suullisen testamentin sisällöstä.

Mitä perintökaaressa (40/1965) säädetään pesänselvittäjän vapauttamisesta toimestaan, sovelletaan toimeenpanijaan.

8 §

Toimeenpanijan tehtävät ja palkkio

Testamentin määräyksen toimeenpanijan on laadittava ja allekirjoitettava 2 §:n mukainen perustamiskirja, jos testamentin tekijä ei ole sitä tehnyt.

Toimeenpanijan on huolellisesti toimien edistettävä testamentin tekijän tahdon toteutumista säätiön perustamiseksi.

Jos testamentissa perustettavaksi määrätylle säätiölle tuleva varallisuus on pienempi kuin 50 000 euroa tai sellaisessa epäsuhteessa säätiön tarkoitukseen, ettei säätiön perustamiselle ole edellytyksiä, toimeenpanija voi luovuttaa perustettavaksi määrätylle säätiölle testamentatun varallisuuden samankaltaista tarkoitusta edistävälle toiselle säätiölle tai muulle yhteisölle, jonka omistajilla tai jäsenillä ei ole oikeutta yhteisön varojen jaossa. Varallisuuden luovuttamisesta toiselle säätiölle tai yhteisölle on tehtävä viivytyksettä ilmoitus rekisteriviranomaiselle.

Toimeenpanija voi sääntöjä laatiessaan poiketa testamentin määräyksistä, jos ne ovat lain vastaisia tai määräyksiä noudatettaessa säännöt tulisivat sellaisiksi, että niitä olisi muutettava. Jos sääntöjä ei voida laatia säätiön tarkoitusta olennaisesti muuttamatta, raukeaa säätiön perustaminen.

Toimeenpanijalla on oikeus saada tehtävän hoitamisesta kohtuullinen palkkio ja korvaus kuluistaan kuolinpesän varoista.

9 §

Suoritus pääomasitoumuksesta

Pääomasitoumuksesta suoritettu määrä merkitään peruspääomaan, jollei sitä ole perustamiskirjassa tai säännöissä määrätty merkittäväksi muuhun oman pääoman erään taikka kirjanpitolaissa toisin säädetä.

Jollei perustamiskirjassa ole toisin määrätty, pääomasitoumusta voidaan kuitata säätiöltä olevalla saamisella vain säätiön hallituksen suostumuksella.

10 §

Säätiön rekisteröiminen

Säätiö on ilmoitettava rekisteröitäväksi kolmen kuukauden kuluessa perustamiskirjan allekirjoittamisesta tai säätiön perustaminen raukeaa. Rekisteröimisestä säädetään tarkemmin 13 luvussa. Jos testamentin tekijä on allekirjoittanut perustamiskirjan, ilmoitus on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun testamentti on saanut lainvoiman.

Rekisteriviranomainen voi perustellusta syystä pidentää rekisteröintiä koskevan perusilmoituksen tekemiselle säädettyä määräaika.

11 §

Testamenttiin perustuvan säätiön perusilmoituksen viivästyminen

Jos testamenttiin perustuvaa säätiötä ei ole ilmoitettu rekisteröitäväksi kohtuullisessa ajassa sen jälkeen, kun rekisteriviranomainen on saanut 7 §:n 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen taikka kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun perustamiskirja on allekirjoitettu, ja viivästyminen ei ole johtunut kuolinpesään liittyvistä toimista taikka rekisteröinnille säädetyn määräajan pidentämisestä, rekisteriviranomainen voi asettaa toimeenpanijalle tai säätiölle valituille hallituksen jäsenille tehosteeksi uhkasakon tai tehdä 7 §:n 1 momentissa tarkoitetulle käräjäoikeudelle hakemuksen toimeenpanijan taikka hallituksen tai sen jäsenen vaihtamiseksi.

Toimeenpanijan, hallituksen jäsenen tai hallituksen vaihtamista koskeva päätös voidaan määrätä pantavaksi täytäntöön muutoksenhausta huolimatta.

12 §

Rekisteröimisen oikeusvaikutukset

Säätiö syntyy rekisteröimisellä.

Perustamiskirjan allekirjoittamisen jälkeen tehdystä toimesta tai perustamiskirjassa yksilöidystä, enintään vuotta ennen perustamiskirjan allekirjoittamista tehdystä toimesta ai-

heutuneet velvoitteet siirtyvät säätiölle rekisteröimisellä.

Perustaja ei rekisteröimisen jälkeen voi peruspääomasitoumuksesta vapautuakseen vedota siihen, että perustamiseen liittyvä ehto ei ole toteutunut.

13 §

Toiminta ennen rekisteröintiä

Ennen rekisteröimistä säätiö ei voi hankkia oikeuksia eikä tehdä sitoumuksia eikä olla asianosaisena tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Säätiön puolesta ennen sen rekisteröimistä tehdyistä toimista vastaavat toimesta päättäneet ja siihen osallistuneet yhteisvastuullisesti. Vastuu siirtyy 12 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa säätiölle, kun säätiö rekisteröidään.

Hallitus ja toimitusjohtaja voivat ilman henkilökohtaista vastuuta käyttää puhevaltaa säätiön perustamista koskevissa asioissa ja ryhtyä toimenpiteisiin pääomasitoumusten suorituksen saamiseksi.

14 §

Oikeustoimet rekisteröimättömän säätiön kanssa

Jos säätiön sopimuskumppani tiesi, ettei säätiötä ollut rekisteröity, hän voi, jollei toisin ole sovittu, luopua säätiön kanssa tehdystä sopimuksesta, jos säätiön rekisteröintiä koskevaa perusilmoitusta ei ole tehty 10 §:n mukaisessa määräajassa tai jos rekisteröiminen on evätty. Jos sopimuskumppani ei tiennyt, ettei säätiötä ollut rekisteröity, hän voi luopua sopimuksesta, kunnes säätiö on rekisteröity.

15 §

Perustamisen raukeaminen

Säätiön perustaminen raukeaa, jollei säätiötä ole ilmoitettu rekisteröitäväksi 10 tai 11 §:n mukaisessa määräajassa tai jos rekisteröiminen evätään.

Testamenttiin perustuvan säätiön perustaminen ei raukea rekisteröinnille säädetyn määräajan ylittymisen johdosta.

Jos perustaminen raukeaa, hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat yhteisvastuullisesti säätiölle luovutetun varallisuuden ja siitä saadun tuoton palauttamisesta perustajille. Palautettavasta määrästä voidaan vähentää 13 §:n 3 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden aiheuttamat tavanomaiset kulut.

II OSA

Hallinto, tilinpäätös, toimintakertomus, tilintarkastus ja sääntöjen muuttaminen

3 luku

Säätiön hallinto ja edustaminen

1 §

Säätiön johto

Säätiöllä on oltava hallitus. Säätiön säännöissä voidaan määrätä, että säätiöllä on tai voi olla 15 §:ssä tarkoitettu toimitusjohtaja ja että säätiöllä on 19 §:ssä tarkoitettu hallintoneuvosto.

2 §

Hallituksen yleiset tehtävät

Hallitus huolehtii säätiön hallinnosta ja siitä, että säätiön toiminta järjestetään asianmukaisesti tarkoituksen toteutumiseksi (*hallituksen yleistoimivalta*). Hallitus vastaa siitä, että säätiön kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty.

Hallitus ja hallituksen jäsen eivät saa noudattaa hallintoneuvoston tai hallituksen tekemää päätöstä, joka on tämän lain tai säätiön sääntöjen vastaisena pätemätön.

3 §

Hallituksen päätöksenteko

Hallituksen päätökseksi tulee ehdotus, jota on kannattanut yli puolet läsnä olevista jäsenistä, jollei tässä laissa säädetä tai säätiön

säännöissä määrätä suuremmasta enemmistöstä. Esteellistä hallituksen jäsentä ei pidetä läsnä olevana. Jos äänet menevät tasan, ratkaisee puheenjohtajan ääni.

Vaalissa tulevat valituiksi eniten ääniä saaneet, jollei säännöissä ole vaalista tai vaadittavasta enemmistöstä muuta määrättyä. Jos äänet menevät vaalissa tasan, eikä säännöissä ole muuta määrättyä, ratkaistaan vaali arvalla.

Hallitus on päätösvaltainen, kun paikalla on yli puolet jäsenistä, jollei säännöissä edellytetä suurempaa määrää. Määrä lasketaan valituista hallituksen jäsenistä.

Päätöstä ei saa tehdä, ellei kaikille hallituksen jäsenille ole mahdollisuuksien mukaan varattu tilaisuutta osallistua asian käsittelyyn. Jos hallituksen jäsen on estynyt, tilaisuus on varattava varajäsenelle.

Jos päätös tehdään pitämättä kokousta, päätös on kirjattava, allekirjoitettava, numeroitava ja säilytettävä siten kuin 6 §:ssä säädetään hallituksen pöytäkirjasta.

Hallituksen jäsenet voivat yksimielisesti päättää olla noudattamatta tässä laissa säädettyä tai säätiön säännöissä määrättyä kokouksen koolle kutsumiseen liittyvää menettelyä.

4 §

Esteellisyys

Hallituksen jäsen ei saa osallistua hänen ja säätiön välistä sopimusta koskevan asian käsittelyyn. Hän ei myöskään saa osallistua säätiön ja kolmannen välistä sopimusta koskevan asian käsittelyyn, jos hänellä on odotettavissa siitä olennaista etua, joka saattaa olla ristiriidassa säätiön edun kanssa. Mitä tässä pykälässä säädetään sopimuksesta, sovelletaan myös muuhun oikeustoimeen sekä oikeudenkäyntiin ja muuhun puhevallan käyttämiseen.

Edellä 1 momentissa säädetyn lisäksi hallituksen jäsen ei saa osallistua avustusta tai muuta vastikkeetonta etua koskevan asian käsittelyyn, jos edunsaajana on hän tai hänen perheenjäsenensä, muu lähisukulaisensa tai heidän määräysvallassaan oleva yhteisö tai säätiö. Tätä momenttia ei sovelleta säätiöön, jonka tarkoituksena on perustajan perheeseen tai sukuun kuuluvien etujen edistäminen

5 §

Hallituksen kokoontuminen

Hallituksen puheenjohtaja vastaa siitä, että hallitus kokoontuu tarvittaessa. Kokous on kutsuttava koolle, jos hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja sitä vaatii. Jollei hallituksen puheenjohtaja vaatimuksesta huolimatta kutsu kokousta koolle, kutsun voi toimittaa toimitusjohtaja tai, jos vähintään puolet hallituksen jäsenistä hyväksyy koolle kutsumisen, hallituksen jäsen. Säännöissä voidaan määrätä toisin hallituksen jäsenen oikeudesta kutsua kokous koolle.

6 §

Hallituksen pöytäkirja

Hallituksen kokouksesta on laadittava pöytäkirja, johon on merkittävä päätökset ja äänestykset. Pöytäkirjan allekirjoittaa kokouksen puheenjohtaja ja vähintään yksi hallituksen siihen valitsema jäsen. Hallituksen jäsenellä ja toimitusjohtajalla on oikeus saada eriävä mielipiteensä merkityksi pöytäkirjaan. Pöytäkirjat on numeroitava juoksevasti ja säilytettävä luotettavalla tavalla.

7 §

Tehtävien siirtäminen

Hallitus voi yksittäistapauksessa tai sääntöjen määräyksen nojalla tehdä päätöksen toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvassa asiassa.

Hallitus voi saattaa hallituksen tai toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvan yksittäisen asian hallintoneuvoston päätettäväksi.

8 §

Hallituksen jäsenet, varajäsenet ja puheenjohtaja

Hallitukseen on valittava kolmesta seitsemään varsinaista jäsentä. Säännöissä voidaan määrätä jäsenmäärästä toisin. Hallituksessa on kuitenkin oltava vähintään kolme varsinaista jäsentä.

Säännöissä voidaan määrätä hallituksen varajäsenen valitsemisesta. Mitä tässä laissa säädetään jäsenestä, sovelletaan myös varajäseneseen.

Hallituksessa on oltava puheenjohtaja. Puheenjohtajan valitsee hallitus, jos hallitusta valittaessa ei ole päätetty eikä säännöissä määrätä toisin.

9 §

Hallituksen jäsenten valinta ja palkkiot

Hallitus täydentää itse itseään, jollei säännöissä määrätä toisin. Jos säätiöllä on hallintoneuvosto, valitsee hallintoneuvosto hallituksen jäsenet, jollei säännöissä määrätä toisin.

Jollei hallintoneuvosto tai säännöissä määrätty taho ole nimennyt hallituksen jäseniä seuraavalle toimikaudelle ennen uuden toimikauden alkamista, täydentää hallitus itse itseään, jollei säännöissä ole muuta määrätty.

Hallituksen jäsenelle voidaan maksaa tavanomainen palkkio ja korvaus säätiön hyväksi tehdystä työstä, jollei maksamista ole rajoitettu säännöissä. Sama koskee säätiön hallituksen jäsenelle myös säätiön konserniyhtiöstä tai –säätiöstä maksettavaa palkkiota ja muuta korvausta.

10 §

Hallituksen jäsenen kelpoisuus

Hallituksen jäsenenä ei voi olla oikeushenkilö eikä alaikäinen tai se, jolle on määrätty edunvalvoja, jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu tai joka on konkurssissa taikka yrityssaneerausmenettelyssä. Liiketoimintakiellon vaikutuksesta kelpoisuuteen säädetään liiketoimintakiellosta annetussa laissa (1059/1985).

Säätiön hallituksena tai sen jäsenenä voi kuitenkin olla viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu viranomainen tai mainitussa lainkohdassa tarkoitettujen laitoksen hallituksen jäsenet.

Vähintään yhdellä hallituksen jäsenellä on oltava asuinpaikka tai kotipaikka Euroopan

talousalueella, jollei rekisteriviranomainen myönnä säätiölle lupaa poiketa tästä.

11 §

Hallituksen toimikausi

Hallituksen jäsenen toimikausi on kolme kalenterivuotta, jollei säännöissä määrätä muusta määräaikaisesta toimikaudesta.

Jos säätiön hallituksen jäsenen valitsee hallintoneuvosto tai säännöissä määrätty muu taho kuin hallitus, säännöissä voi määrätä toistaiseksi jatkuvasta toimikaudesta. Jos säätiön hallitus valitsee jäsenensä, säätiön perustamiskirjassa voi määrätä, että hallituksen yhden jäsenen toimikausi kestää eliniän tai on muuten toistaiseksi jatkuva.

12 §

Hallituksen jäsenen eroaminen

Hallituksen jäsen voi erota tehtävästään ennen toimikautensa päättymistä.

Eroaminen tulee voimaan aikaisintaan, kun siitä on ilmoitettu hallitukselle. Jos hallituksen jäsenen on valinnut muu kuin hallitus, eroamisesta on ilmoitettava myös valitsijalle.

Jos hallituksen jäsenellä on erotessaan syytä olettaa, että säätiöllä ei enää ole muita hallituksen jäseniä, hänen on ilmoitettava asiasta niille, jotka valitsevat hallituksen jäsenet. Jos hallituksen valitsevaa tahoja ei enää ole tai säätiön hallitus täydentää itseään, on asiasta ilmoitettava rekisteriviranomaiselle.

13 §

Hallituksen jäsenen erottaminen

Jos hallituksen jäsenen valitsee muu kuin hallitus, säännöissä voi määrätä valitsijan oikeudesta erottaa nimeämänsä jäsenen.

Jos hallituksen jäsen on menettänyt laissa säädetyn tai säännöissä määrätyn kelpoisuuden vähintään vuodeksi, valitsijan tai, jos valitsijaa ei enää ole tai se ei viipymättä pääte erottamisesta, hallituksen on erotettava jäsenen hallituksesta.

Erottajan jäsenen toimikausi päättyy, kun erottamisesta on päätetty, jollei päätöksessä muuta määrätä.

14 §

Hallituksen täydentäminen

Jos hallituksen jäsenen tehtävä tulee kesken toimikauden avoimeksi tai jos jäsen menettää 10 §:ssä tarkoitetun kelpoisuuden, jäsenen sijaan tulee varajäsen sen mukaan kuin säännöissä määrätään tai varajäsentä valittaessa on päätetty, kunnes varsinainen jäsen on valittu. Jos varajäsentä ei ole, hallituksen muiden jäsenten on huolehdittava siitä, että uusi jäsen valitaan jäljellä olevaksi toimikaudeksi tai hallituksen jäsenten lukumäärää vähennetään, jollei säännöissä muuta määrätä. Jos valinta kuuluu hallintoneuvostolle ja hallitus varajäsenineen on päätösvaltainen, valinta voi tapahtua seuraavassa hallintoneuvoston kokouksessa.

15 §

Toimitusjohtaja

Toimitusjohtaja huolehtii säätiön tarkoituksen toteutumisesta ja hoitaa säätiön muuta päivittäistä hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti (*toimitusjohtajan yleistoimivalta*). Toimitusjohtaja vastaa siitä, että säätiön kirjanpito on lain mukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty. Toimitusjohtajan on annettava hallitukselle ja sen jäsenelle tiedot, jotka ovat tarpeen hallituksen tehtävän hoitamiseksi.

Toimitusjohtaja saa ryhtyä säätiön toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen epätavallisiin tai laajakantoisiin toimiin vain, jos hallitus on hänet siihen valtuuttanut tai hallituksen päätöstä ei voida odottaa aiheuttamatta säätiön toiminnalle olennaista haittaa. Viimeksi mainitussa tapauksessa hallitukselle on mahdollisimman pian annettava tieto toimista.

16 §

Toimitusjohtajan läsnäolo toimielimen kokouksessa

Toimitusjohtajalla on oikeus olla läsnä toimielimen kokouksessa ja käyttää siellä puhevaltaa, vaikka hän ei olisikaan toimielimen jäsen, jollei toimielin päättä toisin tai säännöissä muuta määrätä.

17 §

Toimitusjohtajaan ja hänen sijaiseensa sovellettavat säännökset

Toimitusjohtajaan sovelletaan lisäksi, mitä hallituksen jäsenestä säädetään pätemättömiä päätöksiä koskevassa 2 §:n 2 momentissa, esteellisyyttä koskevassa 4 §:ssä ja kelpoisuutta koskevassa 10 §:n 1 momentissa. Viranomaisena ei kuitenkaan voi olla toimitusjohtaja.

Toimitusjohtaja ei voi olla hallituksen puheenjohtaja.

Toimitusjohtajan asuinpaikan on oltava Euroopan talousalueella, jollei rekisteriviranomainen myönnä säätiölle lupaa poiketa tästä.

Mitä tässä laissa säädetään toimitusjohtajasta, sovelletaan myös hänen sijaiseensa.

18 §

Toimitusjohtajan valinta, eroaminen ja erotaminen

Hallitus valitsee toimitusjohtajan.

Toimitusjohtajaksi ei voi valita oikeushenkilöä.

Toimitusjohtajalla on oikeus erota tehtävästään. Eroaminen tulee voimaan aikaisintaan, kun siitä on ilmoitettu hallitukselle.

Hallitus voi erottaa toimitusjohtajan tehtävästään.

19 §

Hallintoneuvoston tehtävät

Hallintoneuvosto valvoo hallituksen ja toimitusjohtajan vastuulla olevaa säätiön hallintoa.

Sen lisäksi mitä 1 momentissa säädetään, hallintoneuvosto

- 1) valitsee jäsenensä;
- 2) valitsee hallituksen jäsenet;
- 3) valitsee tilintarkastajat;
- 4) päättää omista palkkioistaan sekä hallituksen jäsenten ja tilintarkastajien palkkioista;
- 5) vahvistaa tilinpäätöksen ja toimintakeromuksen;

6) päättää asioista, jotka koskevat toiminnan huomattavaa supistamista tai laajentamista taikka säätiön organisaation olennaista muuttamista; sekä

7) päättää sääntöjen muuttamisesta, sulautumisesta ja säätiön purkamisesta.

Säännöissä voidaan määrätä toisin 2 momentissa säädetyistä hallintoneuvoston tehtävistä. Säännöissä ei kuitenkaan voi määrätä hallituksen eikä toimitusjohtajan oikeudesta valita hallintoneuvoston jäseniä.

Muuten hallintoneuvostolle voidaan säännöissä määrätä vain hallituksen yleistoimivaltaan kuuluvia tehtäviä. Hallintoneuvostolle ei voida antaa oikeutta edustaa säätiötä.

Hallituksella ei ole toimivaltaa hallintoneuvostolle laissa tai säätiön säännöissä määrättyissä tehtävissä, jollei tässä laissa toisin säädetä tai säännöissä toisin määrätä.

20 §

Hallintoneuvoston tiedonsaanti

Hallituksen, hallituksen jäsenen ja toimitusjohtajan on annettava hallintoneuvostolle ja sen jäsenelle tiedot, jotka ovat tarpeen hallintoneuvoston tehtävien hoitamiseksi.

21 §

Hallintoneuvoston jäsenet ja puheenjohtaja

Hallintoneuvoston jäsenten lukumäärästä, valintatavasta ja toimikaudesta määrätään säätiön säännöissä.

Hallintoneuvostossa on oltava vähintään kolme jäsentä. Toimitusjohtaja ei saa olla hallintoneuvoston jäsen.

Hallintoneuvostolle on valittava puheenjohtaja. Puheenjohtajan valitsee hallintoneuvosto, jos hallintoneuvostoa valittaessa ei ole päätetty tai säännöissä määrätä toisin.

22 §

Hallintoneuvostoon sovellettavat säännökset

Hallintoneuvostoon ja sen jäsenen sovelletaan lisäksi, mitä 2 §:n 2 momentissa säädetään pätemättömistä päätöksistä, 3—6 §:ssä päätöksenteosta, esteellisyydestä, koontumisesta ja pöytäkirjasta ja 9 §:n 3 momentissa palkkioista sekä 10 §:ssä hallituksen jäsenen kelpoisuudesta, ja 12 §:ssä eroamisesta 13 §:ssä erottamisesta ja 14 §:ssä hallituksen täydentämisestä.

23 §

Edustaminen

Hallitus edustaa säätiötä. Toimitusjohtaja voi edustaa säätiötä asiassa, joka 15 §:n nojalla kuuluu hänen tehtäviinsä.

Säännöissä voidaan määrätä, että hallituksen jäsenellä tai toimitusjohtajalla on oikeus edustaa säätiötä tai että hallitus voi antaa oikeuden jäsenelleen, toimitusjohtajalle tai muulle nimetylle ihmiselle. Hallitus voi milloin tahansa peruuttaa antamansa oikeuden säätiön edustamiseen.

24 §

Edustamisoikeuden rajoitukset

Säätiörekisteriin voidaan merkitä ainoastaan sellainen säätiön edustamisoikeutta koskeva rajoitus, jonka mukaan kahdella tai useammalla on vain yhdessä tämä oikeus.

25 §

Edustajan toimien sitovuus

Säätiön tässä laissa tarkoitetun edustajan säätiön puolesta tekemä oikeustoimi ei sido säätiötä, jos:

1) säätiö on ylittänyt kelpoisuutensa toimimalla vastoin 1 luvun 2 §:n 1 momentissa säädettyä ja säännöissä määrättyä säätiön tarkoitusta tai lähipiirietujen antamiskieltoa;

2) edustaja on toiminut vastoin 24 §:ssä tarkoitettua rajoitusta; tai

3) edustaja on ylittänyt toimivaltansa ja se, johon oikeustoimi kohdistui tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää toimivallan ylityksestä.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua tapauksessa riittävänä osoituksena siitä, että oikeustoimen kohteena ollut tiesi tai että hänen olisi pitänyt tietää toimivallan ylityksestä, ei voida pitää pelkästään sitä, että toimivaltaa koskevat rajoitukset on rekisteröity.

4 luku

Tilintarkastus

1 §

Tilintarkastusvelvollisuus ja sovellettava laki

Säätiössä on toimitettava tilintarkastus.

Säätiön tilintarkastuksesta on muutoin voimassa, mitä tässä luvussa ja tilintarkastuslaissa (459/2007) säädetään.

2 §

Tilintarkastuksen toimittaminen ja tilintarkastuskertomus

Säätiön tilintarkastus on toimitettava kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä.

Tilintarkastuslaissa säädetyn lisäksi tilintarkastuskertomuksessa on oltava lausunto siitä, antavatko säätiön tilinpäätös ja toimintakertomus oikeat ja riittävät tiedot säätiön toiminnasta ja onko säätiön toimielinten jäsenille säätiön ja sen tytäryhteisön ja -säätiön suorittamia palkkioita ja korvauksia pidettävä tavanomaisina.

3 §

Tilintarkastajan valinta

Hallituksen on valittava säätiölle yksi tai useampi tilintarkastaja, jollei säännössä muuta määrätä tilintarkastajan valitsijasta. Jos säätiössä on hallintoneuvosto, hallintoneuvoston on valittava säätiölle yksi tai useampi tilintarkastaja, jollei säännöissä muuta määrätä tilintarkastajan valitsijasta.

4 §

Varatilintarkastaja

Velvollisuudesta valita varatilintarkastaja säädetään tilintarkastuslain 4 §:ssä. Säätiössä voidaan valita yksi tai useampi varatilintarkastaja, vaikka siihen ei olisi velvollisuutta. Varatilintarkastajan valintaan sovelletaan muutoin, mitä tilintarkastajan valinnasta säädetään 3 §:ssä.

5 §

Tilintarkastajan toimikausi

Tilintarkastaja valitaan suorittamaan yhden tilikauden tilintarkastus, jollei säännöissä määrätä pidemmästä tai toistaiseksi jatkuvasta toimikaudesta. Tehtävä päättyy, kun tarkastettava tilikautta koskeva tilinpäätös on vahvistettu hallintoneuvostossa. Jos säätiöllä ei ole hallintoneuvostoa tai hallintoneuvoston tehtävänä ei ole vahvistaa tilinpäätöstä, päättyy tilintarkastajan tehtävä, kun tilintarkastuskertomus on annettu, jollei säännöissä määrätä tai tilintarkastajaa valittaessa päätetä toisin.

Säätiön tilintarkastajan peräkkäisten toimikausien yhteenlaskettu kesto voi olla enintään seitsemän vuotta. Tilintarkastaja voi edellä mainitun enimmäisajan jälkeen osallistua uudelleen säätiön tilintarkastukseen aikaisintaan neljän vuoden kuluttua tilintarkastustehtävän päättymisestä. Jos tilintarkastajaksi on valittu tilintarkastusyhteisö, edellä tässä pykälässä säädettyä ei sovelleta yhteisöön, vaan ainoastaan päävästuulliseen tilintarkastajaan.

5 luku

Tilinpäätös ja toimintakertomus

1 §

Kirjanpitolain soveltaminen ja tilikausi

Tilinpäätös ja toimintakertomus on laadittava kirjanpitolain ja tämän lain säännösten mukaisesti.

Säätiön tilikausi on kalenterivuosi, jollei laissa tai säännöissä muuta määrätä.

2 §

Toimintakertomus

Tilikaudelta on aina laadittava toimintakertomus, jossa on oltava kirjanpitolain 3 luvun 1 §:n 6 momentin mukaiset tiedot.

Toimintakertomuksessa on 1 momentissa säädetyn lisäksi ilmoitettava tilikaudelta:

1) millä tavoin säätiö on toiminut tarkoituksensa toteuttamiseksi; sekä

2) tiedot säätiön 1 luvun 8 §:n 1 momentin 1—4 ja 6 kohdassa tarkoitetulle lähipiirille, lukuun ottamatta mainitun momentin 5 kohdassa tarkoitetun ihmisen tai ihmisten määräysvallassa olevaa yhteisöä ja säätiötä, antamista avustuksista ja muista osittain tai kokonaan vastikkeettomista taloudellisista eduista ja muista säätiön ja edellä tässä kohdassa mainitun välisistä taloudellisista toimista.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuna tietoina on ilmoitettava lähipiirisuhteen luonne, kuvaus toimesta tai taloudellisesta edusta sekä toimen tai taloudellisen edun raha-arvo. Tiedot voi antaa jaoteltuina 1 luvun 8 §:n kunkin kohdan tarkoittamien lähipiiriin kuuluvien yhteenlaskettuihin kokonaan tai osittain vastikkeettomiin etuihin ja muihin taloudellisiin toimiin.

Toimintakertomuksessa on annettava selostus, jos säätiö on hankkinut määräysvallan toisesta kirjanpitovelvollisesta tai se on ollut sulautumiseen osallisena tilikaudella. Toimintakertomuksessa on lisäksi annettava selostus, jos säätiön sääntöjä on muutettu tilikaudella.

Tässä pykälässä mainitut muut kuin 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetut tiedot voidaan toimintakertomuksen sijasta ilmoittaa tilinpäätöksen liitetietoina, jollei kirjanpitolaissa toisin säädetä.

3 §

Rahalainat, vastuut ja vastuusitoumukset

Toimintakertomuksessa on erikseen ilmoitettava rahalainat, vastuut ja vastuusitoumukset 2 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetuille lähipiiriin kuuluville ja näiden puolesta sekä niiden pääasialliset ehdot, jos rahalainojen, vastuiden ja vastuusitoumusten yhteismäärä ylittää 20 000 euroa tai viisi prosenttia säätiön taseen omasta pääomasta. Lisäksi on ilmoitettava, miten lainat, vastuut ja vastuusitoumukset liittyvät säätiön tarkoituksen toteuttamiseen, toimintamuotoihin ja varainhoitoon.

4 §

Konsernitilinpäätös

Konsernitilinpäätöksen laatimisessa on sen lisäksi, mitä muualla säädetään, noudatettava tämän luvun säännöksiä.

Konsernin emosäätiönä toimivan säätiön on aina laadittava konsernitilinpäätös. Hakemuksesta kirjanpitolautakunta voi myöntää poikkeuksen konsernitilinpäätöksen laatimisesta, jos konsernitilinpäätöksen laatiminen ei ole tarpeen oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi säätiön toiminnasta ja taloudellisesta asemasta ottaen huomioon tämän lain säännökset säätiön tarkoituksesta ja toiminnasta.

5 §

Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen rekisteröiminen

Säätiön on ilmoitettava tilinpäätös tase-erittelyineen, toimintakertomus ja tilintarkastuskertomus (*vuosiselvitys*) rekisteröitäviksi rekisteriviranomaiselle kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Ilmoitukseen on liitettävä jäljennökset mainituista

asiakirjoista. Vuosiselvitys on julkinen lukuun ottamatta tase-erittelyitä, jotka ovat salassa pidettäviä.

6 §

Kirjanpitolautakunnan ohjeet ja lausunnot

Kirjanpitolautakunta voi kirjanpitolain 8 luvun 2 §:ssä säädetyllä tavalla antaa ohjeita ja lausuntoja tämän lain tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten soveltamisesta.

7 §

Konserni

Jos säätiöllä on kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta toisessa kotimaisessa tai ulkomaisessa yhteisössä tai säätiössä, säätiö on emosäätiö ja määräysvallassa oleva on tytäryhteisö. Emosäätiö tytäryhteisöineen muodostaa konsernin.

Säätiöllä on määräysvalta toisessa yhteisössä tai säätiössä myös silloin, kun säätiöllä yhdessä yhden tai useamman tytäryhteisönsä kanssa taikka tytäryhteisöllä yksin tai yhdessä muiden tytäryhteisöjen kanssa on kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta kyseisessä toisessa yhteisössä tai säätiössä.

6 luku

Sääntöjen muuttaminen

1 §

Sääntöjen muuttaminen

Sääntöjen muuttamisesta päättää hallitus. Jos säätiöllä on hallintoneuvosto, päättää se sääntöjen muuttamisesta, jollei säännöissä määrätä, että sääntöjen muuttamisesta päättää hallitus.

Säännöissä voidaan määrätä, että niiden muuttamiseen vaaditaan säännöissä määrätyn tahon suostumus.

Jos säännöissä on annettu perustajalle tai määrätyle ihmiselle taikka oikeushenkilölle oikeus säätiön toimintaan liittyen, mainitun määräyksen muuttaminen edellyttää sään-

nöissä määrätyn tahon suostumusta, jollei säännöissä toisin määrätä. Hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenen toimikauden pidentäminen yli 7 vuotta kestäväksi, elinikäiseksi tai muuten toistaiseksi jatkuvaksi edellyttää perustajan suostumuksen, jollei säännöissä toisin määrätä.

Sääntöjen muuttaminen siten, että perustajan 7 luvun 1 §:ssä tarkoitettua moiteoikeutta rajoitetaan, edellyttää perustajan suostumuksen.

2 §

Säätiön tarkoituksen muuttaminen

Säätiön tarkoitusta on muutettava, jos säätiön varojen käyttäminen sille määrättyyn tarkoitukseen on olosuhteiden muuttumisen vuoksi mahdotonta tai olennaisesti vaikeutunut, kokonaan tai huomattavalta osalta hyödyttöntä tai lain vastaista.

Säätiön tarkoitusta voidaan muuttaa, jos säätiön varojen käyttäminen sille määrättyyn tarkoitukseen on olosuhteiden muuttumisen vuoksi olennaisesti epätarkoituksenmukaista ja tarkoituksen muuttaminen on säätiön varojen tehokkaan ja tuloksellisen käytön edellytys.

Uusi tarkoitus ei saa olennaisesti poiketa alkuperäisestä tarkoituksesta.

Perustaja voi perustettavan säätiön säännöissä määrätä tarkoituksen muuttamista koskevista edellytyksistä toisin kuin 1—3 momentissa säädetään.

Päätös 1 momentissa tarkoitettua tarkoituksen muuttamisesta on pätevä, jos päätöstä kannattaa yli puolet toimielimen jäsenistä. Päätös 2 ja 4 momentissa tarkoitettua säätiön tarkoituksen muuttamisesta on pätevä, jos vähintään kolme neljäsosaa toimielimen jäsenistä sitä kannattaa. Säännöissä voi määrätä, että päätökseen vaaditaan suurempi äänenenemmistö. Päätös 4 momentissa tarkoitettua sääntömääräyksen poistamisesta on tehtävä toimielimen kaikkien jäsenten yksimielisellä päätöksellä, jollei perustaja ole säännöissä muuta määrännyt päätösvaatimuksesta säätiötä perustettaessa. Edellä 4 momentissa

tarkoitettuja edellytyksiä ei saa muulla tavalla muuttaa.

3 §

Säätiön määräaikaiseksi muuttaminen

Jos säätiön varojen käyttäminen sille määrättyyn tarkoitukseen olisi niiden vähyden vuoksi kokonaan tai olennaiselta osalta hyödyttöntä, voidaan säätiön sääntöjä muuttaa myös siten, että säätiölle asetetaan määräaika, jonka kuluessa sen jäljellä olevat varat on käytettävä ja säätiö on purettava.

Kun 1 momentissa tarkoitettu sääntöjen muutos ilmoitetaan rekisteröitäväksi rekisteriviranomaiselle, on hakemukseen liitettävä säätiön tilintarkastajien antama lausunto siitä, että kaikki tiedossa olevat velat on maksettu tai että säätiön tunnetut velkojat ovat suostuneet säätiön muuttamiseen määräaikaiseksi.

4 §

Kokouskutsu

Päätöstä sääntöjen muuttamisesta ei saa tehdä, jos asiaa ei ole mainittu kokouskutsussa.

Kutsussa on mainittava muutoksen pääasiallinen sisältö.

5 §

Sääntömuutoksen rekisteröinti

Sääntöjen muuttamista koskeva päätös on viivytyksettä ilmoitettava rekisteröitäväksi, eikä sitä saa panna täytäntöön ennen kuin se on rekisteröity.

Sääntöjen muutos rekisteröidään säätiörekisteriin, jos sääntöjen muuttamiselle säädetty edellytykset täyttyvät ja sääntöjen muuttamisesta on päätetty laissa säädetyn mukaisesti.

III OSA

Seuraamukset ja oikeussuoja

7 luku

Päätöksen moite

1 §

Päätöksen moittiminen

Säätiön hallintoneuvosto, hallintoneuvoston jäsen, hallitus, hallituksen jäsen ja perustaja voivat moittia hallintoneuvoston ja hallituksen päätöstä säätiötä vastaan ajettavalla kanteella, jos:

1) asian käsittelyssä ei ole noudatettu menettelyä koskevia tämän lain säännöksiä tai sääntöjen määräyksiä ja virhe on voinut vaikuttaa päätöksen sisältöön; taikka

2) päätös on muuten tämän lain tai säätiön sääntöjen vastainen.

Moitekanne on nostettava kolmen kuukauden kuluessa päätöksen tekemisestä. Jollei kannetta nosteta määräajassa, päätöstä pidetään pätevänä.

Perustajan moiteoikeutta voidaan rajoittaa säännöissä.

Säännöissä voidaan määrätä, että määrätyllä taholla on oikeus moittia säätiön päätöstä siten kuin 1 ja 2 momentissa säädetään.

Rekisteriviranomaisen oikeudesta kieltää päätöksen täytäntöönpano säädetään 14 luvussa.

2 §

Mitätön päätös

Hallintoneuvoston tai hallituksen päätös on mitätön, jos:

1) kokoukseen ei ole toimitettu kutsua muussa kuin 3 luvun 3 §:n 6 momentissa tarkoitettussa tapauksessa taikka kokouskutsua koskevia säännöksiä tai määräyksiä on olennaisesti rikottu ja virhe on voinut vaikuttaa päätöksen sisältöön;

2) laissa säädetyn tai säännöissä määrätyn tahon suostumusta ei ole saatu;

3) päätöstä ei olisi tämän lain tai sääntöjen mukaan saanut tehdä edes kaikkien toimielimen jäsenten suostumuksella.

Kanteen sen vahvistamiseksi, että päätös on mitätön, saa nostaa säätiön hallitus, hallintoneuvosto ja niiden jäsen, perustaja ja säännöissä määrätty muu taho.

Kanteen nostamiseen sen vahvistamiseksi, että päätös on mitätön, ei sovelleta, mitä 1 §:n 2 momentissa säädetään moitekanteen nostamisesta määräajassa. Sulautumis- tai purkautumispäätöstä koskevaa kannetta ei kuitenkaan voida nostaa, kun yli kuusi kuukautta on kulunut sulautumisen tai purkautumisen rekisteröimisestä.

3 §

Tuomion sisältö

Moitekanteen johdosta annettavassa tuomiossa päätös voidaan kantajan vaatimuksesta julistaa pätemättömäksi tai mitättömäksi tai sitä voidaan muuttaa. Kantajan vaatimuksesta voidaan samalla kieltää säätiötä panemasta pätemätöntä päätöstä täytäntöön. Päätöstä voidaan muuttaa vain, jos voidaan todeta, minkä sisältöinen päätöksen olisi pitänyt olla.

8 luku

Vahingonkorvaus

1 §

Vahingonkorvausvelvollisuus

Hallintoneuvoston jäsenen, hallituksen jäsenen ja toimitusjohtajan on korvattava vahinko, jonka hän on tehtävässään 1 luvun 4 §:ssä säädetyn huolellisuusvelvoitteen vastaisesti tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttanut säätiölle.

Hallintoneuvoston jäsenen, hallituksen jäsenen ja toimitusjohtajan on korvattava myös vahinko, jonka hän on tehtävässään muuten tätä lakia tai säätiön sääntöjä rikkomalla tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttanut säätiölle tai muulle henkilölle.

Jos vahinko on aiheutettu rikkomalla tätä lakia muulla tavalla kuin pelkästään rikko-

malla 1 luvun 4 §:ssä säädettyä tai jos vahinko on aiheutettu rikkomalla säätiön sääntöjä, vahinko katsotaan aiheutetuksi huolimattomuudesta, jollei menettelystä vastuussa oleva osoita menetelleensä huolellisesti. Sama koskee vahinkoa, joka on aiheutettu 1 luvun 8 §:ssä tarkoitettuun säätiön lähipiiriin kuuluvan eduksi tehdyllä toimella.

Mitä 2 ja 3 momentissa säädetään, sovelletaan 2 luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun toimeenpanijan ja saman luvun 7 §:n 2 momentin nojalla käräjäoikeuden toimeenpanijaksi määräämän vahingonkorvausvastuuseen.

2 §

Tilintarkastajan vahingonkorvausvelvollisuus

Tilintarkastajan vahingonkorvausvelvollisuudesta säädetään tilintarkastuslain 51 §:ssä.

3 §

Sovittelu ja korvausvastuun jakaantuminen

Vahingonkorvauksen sovittelusta ja korvausvastuun jakaantumisesta kahden tai useamman korvausvelvollisen kesken säädetään vahingonkorvauslain (412/1974) 2 ja 6 luvussa.

4 §

Vahingonkorvausvelvollisuutta koskeva päätöksenteko säätiössä

Asioista, jotka koskevat säätiön 1 §:ään ja tilintarkastuslain 51 §:ään perustuvaa oikeutta vahingonkorvaukseen, päättää hallitus. Jos säätiöllä on hallintoneuvosto, se päättää näistä asioista, jolleivät asiat kuulu sääntöjen mukaan hallitukselle.

5 §

Muun henkilön ja viranomaisen oikeus ajaa kannetta säätiön hyväksi

Säätiön perustajalla, säännöissä siihen oikeutetulla taholla sekä rekisteriviranomaisel-

la on oikeus ajaa omissa nimissään kannetta vahingonkorvauksen suorittamiseksi säätiölle 1 §:n tai tilintarkastuslain 51 §:n nojalla, jos kannetta vireille pantaessa on todennäköistä, ettei säätiö huolehdi vahingonkorvausvaatimuksen toteuttamisesta.

Säätiölle on varattava tilaisuus tulla asiassa kuulluksi, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta. Kannetta ajava vastaa itse oikeudenkäyntikulusta, mutta kannetta ajavalla on oikeus saada niistä korvaus säätiöltä, jos säätiölle oikeudenkäynnillä saatavat varat siihen riittävät.

6 §

Kanneoikeuden vanhentuminen

Tämän luvun tai tilintarkastuslain 51 §:n nojalla ajettava muuhun kuin rangaistavaan tekoon perustuva kanne on nostettava:

1) hallintoneuvoston jäsentä, hallituksen jäsentä ja toimitusjohtajaa vastaan viiden vuoden kuluessa sen tilikauden päättymisestä, jona kanteen perusteena oleva päätös tehtiin tai kanteen perusteena olevaan toimenpiteeseen ryhdyttiin;

2) tilintarkastajaa vastaan viiden vuoden kuluessa siitä, kun kanteen perusteena oleva tilintarkastuskertomus, lausunto tai todistus esitettiin; ja

3) testamenttiin perustuvan säätiön toimeenpanijaa vastaan viiden vuoden kuluessa päätöksestä tai toimenpiteestä, johon kanne perustuu.

7 §

Pakottavuus

Säätiön säännöissä ei voida rajoittaa säätiön tai muun henkilön tämän luvun tai tilintarkastuslain 51 §:n mukaista oikeutta vahingonkorvaukseen.

9 luku

Riitojen ratkaiseminen

1 §

Toimivaltainen tuomioistuin

Sen estämättä, mitä riita-asian oikeuspai-
kasta oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa sää-
detään, tämän lain tai säätöön sääntöjen so-
veltamista koskeva asia voidaan tutkia myös
siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä
säätöön kotipaikka on.

2 §

Kiireellisesti käsiteltävät asiat

Maksua tai turvaavaa vakuutta koskeva
asia, jota koskeva tuomio 11 luvun 11 §:n
mukaan on rekisteröimisen edellytys, on kä-
siteltävä kiireellisesti.

Edellä 7 luvussa tarkoitettu päätöksen moi-
tetta koskeva asia on käsiteltävä kiireellisesti.

3 §

Tiedoksiannot säätöille

Haaste ja muu tiedoksianto katsotaan toi-
mitetuksi säätöille, kun se on annettu tiedoksi
hallituksen jäsenelle, toimitusjohtajalle tai
muulle henkilölle, jolla on yksin tai yhdessä
toisen kanssa oikeus tämän lain nojalla edus-
taa säätöitä.

Jollei ketään 1 momentissa tarkoitetuista
säätöjen edustajista ole merkitty säätörekiste-
riin, tiedoksianto voidaan toimittaa luovut-
tamalla asiakirjat jollekulle säätöjen palveluk-
sessa olevalle tai, jos tällaista henkilöä ei ta-
vata, säätöjen kotipaikan poliisiviranomaiselle
noudattaen lisäksi, mitä oikeudenkäymiskaar-
ren 11 luvun 7 §:n 2—4 momentissa sääde-
tään.

4 §

Ratkaisuista ilmoittaminen

Jos ratkaisu koskee säätörekisteriin mer-
kittävää seikkaa, tuomioistuimen on ilman

aiheetonta viivytystä ilmoitettava ratkaisus-
taan rekisteriviranomaiselle. Tuomioistuimen
on ilmoitettava rekisteriin merkittäväksi
myös tieto ratkaisunsa lainvoimaisuudesta.

10 luku

Rangaistussäännökset

1 §

Säätörikos

Joka tahallaan

1) velkojiensuojaa loukaten tilintarkastaja-
na rikkoo 11 luvun 4 §:ssä tarkoitettua lau-
sannon laatimista koskevia säännöksiä taikka

2) jakaa säätöjen varoja tuottaen 1 luvun
2 §:n 1 momentin vastaisesti taloudellista
etua 1 luvun 8 §:ssä tarkoitettuun säätöjen lä-
hipiiriin kuuluvalla tai poiketen säätöjen sään-
nöissä määrätystä tarkoituksesta tai toimin-
tamuodoista

on tuomittava, jollei teko ole vähäinen tai
siitä muualla laissa säädetä ankarampaa ran-
gaistusta, *säätörikoksesta* sakkoon tai van-
keuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

2 §

Säätörikkomus

Joka tahallaan taikka törkeästi huolimattomuudesta rikkoo

1) 2 luvun 7 §:n 1 momentin säännöstä il-
moittamisvelvollisuudesta tai

2) rikkoo 5 luvun, 11 luvun 13 §:n tai
12 luvun 15 §:n säännöksiä tilinpäätöksen,
toimintakertomuksen tai konsernitilinpäätök-
sen laatimisesta tai säätöjen sulautumista tai
selvitystilaa koskevan lopputilityksen anta-
misesta,

on tuomittava, jollei teko ole vähäinen tai
siitä muualla laissa säädetä ankarampaa ran-
gaistusta, *säätörikkomuksesta* sakkoon.

IV OSA

Sulautuminen ja purkaminen

11 luku

Sulautuminen

1 §

Sulautuminen

Säätiö (*sulautuva säätiö*) voi sulautua toiseen tarkoitukseltaan ja tarkoituksen muuttamisen edellytysten suhteen olennaisesti samankaltaiseen säätiöön (*vastaanottava säätiö*), jolloin sulautuvan säätiön varat ja velat siirtyvät vastaanottavalle säätiölle.

Säännöissä voi säätiötä perustettaessa määrätä sulautumista koskevista edellytyksistä 1 momentissa säädetystä toisin. Päätös sulautumisen edellytyksiä koskevien sääntömääräysten poistamisesta on tehtävä toimielimen kaikkien jäsenten yksimielisellä päätöksellä, jollei perustaja ole säätiötä perustettaessa säännöissä muuta määrännyt.

Jos säätiön tarkoituksena on säännöissä määrätyn ihmisen tai oikeushenkilön tukeminen, sulautuminen edellyttää mainitun tahon suostumusta, jollei säännöissä muuta määrätä.

2 §

Sulautumisen toteuttamistavat

Sulautuminen voi tapahtua siten, että:

1) yksi tai useampi sulautuva säätiö sulautuu vastaanottavaan säätiöön (*absorptiosulautuminen*); tai

2) vähintään kaksi sulautuvaa säätiötä sulautuu perustamalla yhdessä vastaanottavan säätiön (*kombinaatiosulautuminen*).

Tytär yhteisö sulautumisella tarkoitetaan absorptiosulautumista, jossa sulautumiseen osallistuvat säätiöt omistavat kaikki sulautuvan yhtiön tai osuuskunnan osakkeet ja osuudet sekä mahdolliset optio-oikeudet ja muut osakkeisiin tai osuuksiin oikeuttavat erityiset oikeudet.

Sulautumiseen osallistuvilla säätiöillä tarkoitetaan tässä luvussa sulautuvaa säätiötä ja vastaanottavaa säätiötä.

Tytärosakeyhtiön sulautumiseen sovelletaan, mitä osakeyhtiölain (624/2006) 16 luvussa säädetään tytäryhtiösulautumisesta sulautuvan tytäryhtiön osalta. Tytär-asunto-osakeyhtiön sulautumiseen sovelletaan, mitä asunto-osakeyhtiölain (1599/2009) 19 luvussa säädetään tytäryhtiösulautumisesta sulautuvan tytär-asunto-osakeyhtiön osalta. Tytär-osuuskunnan sulautumiseen sovelletaan, mitä osuuskuntalain (421/2013) 20 luvussa säädetään tytäryhteisö sulautumisesta sulautuvan tytär-osuuskunnan osalta.

3 §

Sulautumissuunnitelma

Sulautumiseen osallistuvien säätiöiden hallitusten on laadittava kirjallinen sulautumissuunnitelma, joka on päivättävä ja allekirjoitettava.

Sulautumissuunnitelmassa on oltava:

1) sulautumiseen osallistuvien säätiöiden nimet, yritys- ja yhteisötunnukset sekä kotipaikat;

2) selvitys sulautumisen syistä;

3) absorptiosulautumisessa ehdotus mahdollisesta vastaanottavan säätiön sääntöjen muutoksesta sekä kombinaatiosulautumisessa ehdotus perustettavan säätiön säännöistä ja maininta siitä, miten perustettavan säätiön toimielimen jäsenet ja tilintarkastajat valitaan;

4) ehdotus vastaanottavan säätiön peruspääomasta;

5) selvitys sulautuvan säätiön varoista ja veloista ja niiden arvostamiseen vaikuttavista seikoista, sulautumisen suunnitellusta vaikutuksesta vastaanottavan säätiön taseeseen sekä sulautumiseen sovellettavista kirjanpidollisista menetelmistä;

6) ehdotus sulautumiseen osallistuvien säätiöiden oikeudesta päättää muista kuin tavanomaiseen toimintaan kuuluvista järjestelyistä, jotka vaikuttavat niiden oman pääoman määrään;

7) selvitys sulautumiseen osallistuvien säätiöiden omaisuuteen kohdistuvista yritys kiin-

nityslaisissa (634/1984) tarkoitetuista yrityskiinnityksistä;

8) ehdotus sulautumisen täytäntöönpanon suunnitellusta rekisteröintijankohdasta; sekä
9) ehdotus mahdolliseksi muiksi sulautumisen ehdoiksi.

Sulautumissuunnitelma korvaa kombinaatiosulautumisessa vastaanottavan säätiön perustamiskirjan.

4 §

Tilintarkastajan lausunto

Sulautumiseen osallistuvien säätiöiden hallitusten on nimettävä yksi tai useampi tilintarkastaja, jonka on annettava lausunto 3 §:n 2 momentin 5 kohdassa tarkoitettu selvityksestä.

Tilintarkastajan lausunnossa on lisäksi arvioitava, onko sulautuminen omiaan vaarantamaan vastaanottavan säätiön velkojen maksun.

5 §

Sulautumisesta päättäminen

Sulautuvan säätiön päätös sulautumisesta on tehtävä siten kuin 6 luvun 2 §:ssä säädetään säätiön tarkoituksen muuttamisesta, jollei säännöissä muuta määrätä.

Vastaanottavassa säätiössä päätös sulautumisesta on tehtävä siten kuin 6 luvun 1 ja 2 §:ssä säädetään sääntöjen muuttamisesta, jollei säännöissä muuta määrätä.

6 §

Kokouskutsu

Päätöstä sulautumisesta ei saa tehdä, jos asiaa ei ole mainittu kokouskutsussa.

Kokouskutsuun on liitettävä luonnos sulautumissuunnitelmasta sekä 4 §:ssä säädetty tilintarkastajan lausunto.

7 §

Sulautumissuunnitelman rekisteröinti

Sulautumissuunnitelma on ilmoitettava rekisteröitäväksi neljän kuukauden kuluessa siitä, kun sulautumiseen osallistuvissa säätiöissä on päätetty sulautumissuunnitelman hyväksymisestä. Ilmoitukseen on liitettävä 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu suostumus, 4 §:ssä tarkoitettu lausunto ja sulautumiseen osallistuvien säätiöiden sulautumista koskevat päätökset.

Ilmoituksen tekevät sulautumiseen osallistuvat säätiöt yhdessä.

Sulautuminen raukeaa, jos ilmoitusta ei tehdä määräajassa tai rekisteröiminen evätään.

Sulautumissuunnitelma rekisteröidään säätiörekisteriin, jos sulautumiselle säädetyt edellytykset täyttyvät ja jos sulautumissuunnitelma on laadittu ja sulautumisesta päätetty laissa säädetyllä mukaisesti. Sääntöjen muutosta ja uuden säätiön perustamista ei merkitä rekisteriin ennen kuin 10 §:ssä säädetty ilmoitus on rekisteröity.

8 §

Kuulutus velkojille

Niillä sulautuvan säätiön velkojilla, joiden saatava on syntynyt ennen sulautumissuunnitelman rekisteröimistä, on oikeus vastustaa sulautumista. Sama oikeus on myös velkojalalla, jonka saatava on suoraan ulosottokelpoinen siten kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään ja jonka saatava on syntynyt viimeistään 2 momentissa tarkoitettuna määräpäivänä.

Sen jälkeen, kun sulautumissuunnitelma on rekisteröity, rekisteriviranomaisen on viivytyksettä annettava 1 momentissa tarkoitetuille velkojille kuulutus, jossa mainitaan velkojan oikeudesta vastustaa sulautumista ilmoittamalla siitä kirjallisesti rekisteriviranomaiselle viimeistään kuulutuksessa mainittuna määräpäivänä. Rekisteriviranomaisen on julkaistava kuulutus virallisessa lehdessä viimeistään kuukausi ennen määräpäivää ja rekisteröitävä kuulutus viran puolesta. Rekisteriviranomaisen on ilmoitettava velkojen kuulutuksesta sekä edellä mainitusta määräajasta sulautumiseen osallistuville säätiöille ennen kuulutusta.

Kuulutus on annettava myös vastaanottavan säätiön velkojille, jos sulautuminen on 4 §:ssä tarkoitetun tilintarkastajan lausunnon mukaan omiaan vaarantamaan vastaanottavan säätiön velkojen maksun. Vastaanottavan säätiön velkoihin sovelletaan tällöin, mitä tässä luvussa säädetään sulautuvan säätiön velkojista.

9 §

Säätiön kirjallinen ilmoitus velkojille

Säätiön on viimeistään kolme viikkoa ennen määräpäivää lähetettävä kuulutuksesta kirjallinen ilmoitus 8 §:n 1 momentissa tarkoitetuille tunnetuille velkojilleen.

10 §

Ilmoitus sulautumisen täytäntöönpanosta

Sulautumiseen osallistuvien säätiöiden on tehtävä rekisteriviranomaiselle ilmoitus sulautumisen täytäntöönpanosta neljän kuukauden kuluessa 8 §:n 2 momentissa säädetyn määräpäivän päättymisestä tai sulautuminen raukeaa. Ilmoitukseen on liitettävä:

- 1) kunkin sulautumiseen osallistuvan säätiön hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan vakuutus siitä, että sulautumisessa on noudatettu tämän lain säännöksiä;
- 2) hallituksen jäsenen ja toimitusjohtajan todistus 9 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten lähettämisestä; sekä
- 3) sulautumiseen osallistuvien säätiöiden sulautumista koskevat päätökset.

Ilmoituksessa on annettava tiedot kombinaatiosulautumisessa perustettavan uuden säätiön toimielimen jäsenistä ja tilintarkastajasta.

11 §

Sulautumisen rekisteröimisen edellytykset

Rekisteriviranomaisen on rekisteröitävä sulautuminen, jolleivät velkojat ole vastustaneet sulautumista taikka jos velkojat ovat tuomioistuimen tuomion mukaan saaneet maksun tai turvaavan vakuuden saatavistaan.

Jos velkoja on vastustanut sulautumista, rekisteriviranomaisen on ilmoitettava tästä säätiölle viipymättä määräpäivän jälkeen. Velkojan vastustaessa sulautuminen raukeaa neljän kuukauden kuluttua määräpäivästä. Rekisteriviranomaisen on kuitenkin lykättävä asian käsittelyä, jos säätiö osoittaa neljän kuukauden kuluessa määräpäivästä panneensa vireille kanteen sen vahvistamiseksi, että velkoja on saanut maksun tai turvaavan vakuuden saatavastaan, taikka jos säätiö ja velkoja yhdessä pyytävät asian käsittelyn lykkäämistä.

Jos sulautumissuunnitelmaa on muutettu sen rekisteröimisen jälkeen, voidaan sulautuminen rekisteröidä, jos sulautumiselle säädetty edellytykset täyttyvät ja sulautumissuunnitelmaa koskeva muutos on laadittu ja sulautumisesta on päätetty laissa säädetyn mukaisesti.

Sulautuminen voidaan toteuttaa, vaikka sulautuva säätiö on asetettu selvitystilaan.

Jos sulautumiseen osallistuvista säätiöistä useamman kuin yhden omaisuuden kohdistuu yritys kiinnityslaisissa tarkoitettu yritys kiinnitys, sulautumista ei saa rekisteröidä, jollei samalla rekisteröidä hakemuksen perusteella säätiöiden ja kiinnityksenhaltijoiden sopimusta kiinnitysten etuoikeuden järjestämisestä.

12 §

Sulautumisen oikeusvaikutukset

Sulautuvan säätiön varat ja velat siirtyvät selvitysmenettelyttä vastaanottavalle säätiölle, kun sulautumisen täytäntöönpano on rekisteröity. Samanaikaisesti sulautuva säätiö purkautuu ja kombinaatiosulautumisessa vastaanottava säätiö syntyy. Jos absorptiosulautumisessa on sovittu vastaanottavan säätiön sääntöjen muutoksesta, muutetut säännöt rekisteröidään sulautumisen täytäntöönpanon rekisteröinnillä.

Sulautuvan säätiön varoja ja velkoja ei saa merkitä vastaanottavan säätiön taseeseen korkeammasta arvosta kuin mikä niiden taloudellinen arvo on vastaanottavalle säätiölle.

13 §

Lopputilitys

Sulautuvan säätiön hallituksen ja toimitusjohtajan on mahdollisimman pian sulautumisen täytäntöönpanon jälkeen laadittava tilinpäätös ja toimintakertomus ajalta, jolta tilinpäätöstä ei vielä ole hyväksytty (*lopputilitys*). Lopputilitys on annettava säätiön tilintarkastajille, joiden on kuukauden kuluessa annettava lopputilitystä koskeva tilintarkastuskertomus.

Jos säätiössä on hallintoneuvosto ja sen tehtävänä on vahvistaa tilinpäätös, hallituksen on viivytyksettä 1 momentissa tarkoitettujen toimien jälkeen kutsuttava hallintoneuvosto koolle vahvistamaan lopputilitys.

Lopputilitys on ilmoitettava rekisteröitäväksi siten kuin 5 luvun 5 §:ssä säädetään.

14 §

Peruuntuminen

Vaikka sulautuminen on rekisteröity, se peruuntuu, jos sulautumispäätös on tuomioistuimen lainvoimaisen tuomion mukaan pätemätön. Sulautuva säätiö ja vastaanottava säätiö ovat yhteisvastuussa sellaisesta vastaanottavan säätiön velvoitteesta, joka on syntynyt sulautumisen rekisteröimisen jälkeen mutta ennen tuomion rekisteröimistä.

12 luku

Säätiön purkaminen

1 §

Purkaminen

Säätiö puretaan noudattaen tämän luvun säännöksiä selvitysmenettelystä.

Konkurssiin asetettu säätiö katsotaan purkautuneeksi, jos konkurssin päättyessä omaisuutta ei ole jäljellä tai sen käytöstä on määrätty konkurssissa.

Säätiö voi purkautua myös sulautumisen seurauksena, mistä säädetään 11 luvussa.

2 §

Rekisteristä poistaminen

Rekisteriviranomaisen on selvitystilaan asettamisen sijasta poistettava säätiö rekisteristä, jos säätiön varat eivät riitä selvityskulujen maksamiseen tai varojen määrästä ei saada tietoa, eikä kukaan ilmoita ottavansa vastataksaan selvitysmenettelyn kuluista.

3 §

Edellytykset ja säätiön päätös selvitystilaan asettamisesta

Säätiö voidaan asettaa selvitystilaan, jos

1) se on perustettu määrätyn ajaksi ja määräaika on kulunut;

2) se on perustettu määrättyjen edellytysten varaan ja tarkoitettuja edellytyksiä ei enää ole;

3) sen varojen käyttäminen sille määrättyyn tarkoitukseen on mahdotonta tai olennaisesti vaikeutunut, kokonaan tai huomattavalta osalta hyödytöntä taikka lain vastaista eikä säätiön tarkoitusta voida muuttaa.

Perustettavan säätiön säännöissä voi määrätä säätiötä perustettaessa säätiön purkamisen edellytyksistä 1 momentissa säädetystä toisin. Päätös purkamisen edellytyksiä koskevien sääntömääräysten poistamisesta on tehtävä kaikkien toimielimen jäsenten yksimielisellä päätöksellä, jollei perustaja ole säännöissä muuta määrännyt säätiötä perustettaessa.

Hallitus päättää säätiön asettamisesta selvitystilaan. Jos säätiössä on hallintoneuvosto, asiasta päättää hallintoneuvosto, jollei säännöissä määrätä, että asiasta päättää hallitus.

Päätös säätiön selvitystilaan asettamisesta on pätevä, jos sitä kannattaa enemmistö toimielimen jäsenistä, jollei säännöissä määrätä suuremmasta määräenemmistöstä.

Päätöstä selvitystilaan asettamisesta ei saa tehdä, jos asiaa ei ole mainittu kokouskutsussa.

4 §

Määräminen selvitystilaan

Rekisteriviranomainen voi määrätä säätiön selvitystilaan tai poistettavaksi rekisteristä, jos:

1) säätiöllä ei ole rekisteriin merkittyä toimikelpoista hallitusta, eikä uutta hallitusta saada nimettyä 14 luvun 11 §:n mukaisesti;

2) jos säätiöstä viimeksi säätiörekisteriin tehdystä ilmoituksesta on kulunut kymmenen vuotta; tai

3) säätiö on asetettu konkurssiin, joka on rauennut varojen puutteeseen.

Määräys voidaan antaa, jollei ennen asian ratkaisemista näytetä, ettei siihen enää ole perustetta.

5 §

Korjauskehotus

Rekisteriviranomaisen on 4 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa sopivalla tavalla kehotettava säätiötä korjaamaan rekisteriin merkityissä tiedoissa olevat puutteet. Jollei puutteita korjata, kehotus on lähetettävä säätiölle kirjallisesti, ja kehotuksesta on käytävä ilmi, että säätiö voidaan määrätä selvitystilaan tai poistaa rekisteristä, jollei puutteita korjata määräpäivään mennessä. Tämä kehotus on julkaistava virallisessa lehdessä viimeistään kolme kuukautta ennen määräpäivää. Samalla on kehotettava niitä velkojia, jotka haluavat esittää selvitystilaan määräämistä koskevia huomautuksia, tekemään huomautukset kirjallisesti määräpäivään mennessä. Asia voidaan ratkaista, vaikka säätiön ei voitaisi näyttää vastaanotaneen kehotusta.

Rekisteriviranomainen merkitsee 1 momentissa tarkoitetun julkaistavan kehotuksen rekisteriin viran puolesta.

6 §

Vireillepano-oikeus

Edellä 4 §:ssä tarkoitetun selvitystilaan määräämistä koskevan asian voi panna vireille hallintoneuvosto, hallintoneuvoston jäsen,

hallitus, hallituksen jäsen, toimitusjohtaja, tilintarkastaja, perustaja tai muu, jonka oikeus saattaa riippua asianmukaisesta rekisteröinnistä tai selvitystilaan määräämisestä. Rekisteriviranomainen voi ottaa asian käsiteltäväksi myös omasta aloitteestaan.

7 §

Selvitysmenettelyn tarkoitus

Selvitysmenettelyn tarkoituksena on säätiön varallisuusaseman selvittäminen, tarpeellisen omaisuusmäärän muuttaminen rahaksi, velkojen maksaminen sekä ylijäämän luovuttaminen sen mukaan kuin tässä laissa ja säätiön säännöissä määrätään.

Jos selvitystilassa olevan säätiön varat eivät riitä sen velkojen maksamiseen, selvitysmiesten on haettava säätiö konkurssiin.

8 §

Selvitystilan alkaminen

Selvitystila alkaa, kun sitä koskeva päätös on rekisteröity.

9 §

Selvitysmiesten valinta, määrääminen ja tehtävät

Kun tehdään päätös selvitystilasta, on samalla valittava yksi tai useampi selvitysmies hallituksen sekä mahdollisen toimitusjohtajan ja hallintoneuvoston tilalle. Selvitysmiehellä on oltava tehtävän laatuun ja laajuuteen nähden riittävä säätiötoiminnan tai oikeudellisten asioiden tuntemus. Selvitysmieheen sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään hallituksesta ja hallituksen jäsenestä, jollei tämän luvun säännöksistä johdu muuta.

Selvitysmiehen rekisteröintiä koskevalla päätöksellä peruutetaan 3 luvun 23 §:ssä tarkoitettu muulle nimetylle henkilölle annettu oikeus edustaa säätiötä, jollei päätöksestä ilmene muuta.

Selvitysmiehet hoitavat säätiön asioita selvitystilan aikana. Heidän tulee mahdollisimman pian muuttaa rahaksi selvitystä varten tarvittava määrä säätiön omaisuutta ja maksaa säätiön velat. Säätiön liiketoimintaa saa-

daan jatkaa ainoastaan siinä määrin kuin tarkoituksenmukainen selvitys sitä vaatii. Selvitysmiesten toimikausi jatkuu toistaiseksi.

Rekisteriviranomaisen on määrättävä toimikelpoinen selvitysmies säätiölle, jolla sitä ei ole. Määräämistä voi hakea se, jonka oikeus voi riippua siitä, että säätiöllä on edustaja. Jos säätiön varat eivät riitä selvityskulujen maksamiseen tai varojen määrästä ei saada tietoa eikä kukaan ilmoita ottavansa vastatakseen selvitysmenettelyn kustannuksista, rekisteriviranomainen voi selvitysmiehen määräämisen sijasta poistaa säätiön rekisteristä.

10 §

Selvitystilaa ja selvitysmiehen rekisteröiminen

Kun säätiössä on tehty päätös selvitystilasta ja selvitysmiehistä, hallituksen on viivytyksettä ilmoitettava päätös rekisteröitäväksi.

Selvitystila ja selvitysmiehet rekisteröidään säätiörekisteriin, jos säätiön purkamiselle ja selvitysmiehille säädetty edellytykset täyttyvät ja selvitystilaa alkamisesta sekä selvitysmiesten valitsemisesta on päätetty laissa säädetyn mukaisesti.

Selvitysmiesten toimikausi alkaa, kun selvitystila on rekisteröity.

11 §

Tilinpäätös ja toimintakertomus selvitystilaa edeltävältä ajalta

Selvitysmiesten on tarvittaessa laadittava tilinpäätös ja toimintakertomus siltä selvitystilaa edeltäneeltä ajalta, jolta tilinpäätöstä ja toimintakertomusta ei vielä ole laadittu. Tilinpäätös on tilintarkastettava.

12 §

Tilinpäätös, toimintakertomus, tilintarkastus ja erityinen tarkastus selvitystilaa koskevalta ajalta

Selvitysmiesten on laadittava kultakin selvitystilaa koskevalta tilikaudelta tilinpäätös ja toimintakertomus.

Tilintarkastajien tehtävä ei lakkaa säätiön joutuessa selvitystilaan. Selvitystilaa aikana noudatetaan 4 luvun säännöksiä tilintarkastuksesta. Tilintarkastuskertomuksen tulee sisältää lausuma siitä, onko selvitystilaa tarpeettomasti pitkitetty ja ovatko selvitysmiehet muuten toimineet asianmukaisesti.

13 §

Julkinen haaste velkojille

Selvitysmiesten on haettava julkinen haaste säätiön velkojille. Haastetta haetaan rekisteriviranomaiselta, joka merkitsee haasteen antamisen rekisteriin viran puolesta. Muutoin haasteesta säädetään julkisesta haasteesta annetussa laissa (729/2003).

14 §

Velkojen maksaminen, omaisuuden jakaminen ja jaon moittiminen

Säätiön velkojille haetun julkisen haasteen määräpäivän jälkeen selvitysmiesten tulee, sitten kun kaikki tiedossa olevat velat on maksettu, jakaa säätiön omaisuus. Jos velka on riittävä, erääntymätön tai sitä ei muusta syystä voida maksaa, tarpeelliset varat on pantava erilleen ja jäännös jaettava.

Varoja ei saa luovuttaa 1 luvun 8 §:ssä säädetylle lähipiirille, jos säätiö purkautuu.

Jos säätiön säännöissä ei ole määräystä, kenelle purkautuvan säätiön varat on luovutettava, tulee varat luovuttaa selvitystilaan asettamista koskevan päätöksen mukaisesti säännöissä 2 luvun 3 §:n 1 momentin 5 kohdan perusteella määrättyyn tarkoitukseen. Jos säännöissä ei ole määrätty, mihin tarkoitukseen varat on luovutettava, ne on luovutettava selvitystilaan asettamista koskevan päätöksen mukaisesti säätiön tarkoitusta edistävään käyttöön.

Jos säätiö lakkautetaan tuomioistuimen päätöksellä tai selvitystilaan asettamista koskevassa päätöksessä ei ole määrätty säätiön varojen käytöstä, on selvitysmiesten laadittava ehdotus, mihin säätiön jäljellä olevat varat

on käytettävä. Varat tulee luovuttaa, jos mahdollista, siten kuin säätiön säännöissä on määrätty. Jos varoja ei voida luovuttaa säätiön säännöissä määrättyyn tarkoitukseen, varat on luovutettava, jos mahdollista, säätiön tarkoitusta läheisesti edistävään käyttöön. Rekisteriviranomainen vahvistaa selvitysmiesten tekemän ehdotuksen.

Jos perustaja tai säännöissä nimetty edunsaaja, jolle varat on luovutettava säätiön purkautuessa, tahtoo moittia jakoa, kanne säätiötä vastaan on pantava vireille kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun lopputilitys on rekisteröity rekisteriviranomaisessa.

15 §

Lopputilitys

Suoritettuaan tehtävänsä selvitysmiesten tulee ilman aiheetonta viivytystä antaa lopputilitys hallinnostaan laatimalla kertomus koko selvitysmenettelystä. Kertomukseen tulee sisältyä selostus säätiön omaisuuden jaosta. Kertomukseen on liitettävä tilinpäätökset, toimintakertomukset ja tilintarkastuskertomukset selvitystilán ajalta. Kertomus liitteineen on annettava säätiön tilintarkastajille, joiden on kuukauden kuluessa annettava lopputilitystä ja selvitystilán aikaista hallintoa koskeva tilintarkastuskertomus.

Lopputilitys on ilmoitettava rekisteröitäväksi siten kuin 5 luvun 5 §:ssä säädetään.

16 §

Purkautuminen

Säätiö katsotaan puretuksi, kun rekisteriviranomainen on rekisteröinyt lopputilityksen.

Säätiö ei purkautumisen jälkeen voi hankkia oikeuksia eikä tehdä sitoumuksia. Säätiön puolesta sen purkautumisen jälkeen tehdystä toimesta vastaavat toimesta päättäneet ja tekijät yhteisvastuullisesti. Selvitysmiehet voivat kuitenkin ryhtyä toimenpiteeseen selvitystyoimien aloittamiseksi tai hakea säätiön asettamista konkurssiin. Säätiön kanssa sen purkautumisen jälkeen tehdyn sopimuksen vastapuoli voi luopua sopimuksesta, jos hän ei tiennyt purkautumisesta.

17 §

Selvitystilán jatkaminen ja jälkiselvitys

Selvitystilaa on jatkettava, jos säätiön purkamisen jälkeen ilmaantuu uusia varoja, säätiötä vastaan nostetaan kanne tai muutoin tarvitaan selvitystyoimenpiteitä. Selvitysmiesten on viivytyksettä tehtävä selvitystilán jatkamisesta ilmoitus rekisteröimistä varten.

Jos selvitysmenettelyn jatkamista ei kuitenkaan ole katsottava tarpeelliseksi, selvitysmiehet voivat suorittaa asiassa tarvittavat toimenpiteet. Selvitysmiesten on laadittava toimenpiteistään selvitys ja toimitettava se rekisteröitäväksi.

Selvitystilaa ei jatketa, jos säätiön varat eivät riitä selvityskulujen suorittamiseen eikä kukaan ilmoita ottavansa vastatakseen selvitysmenettelyn kustannuksista.

18 §

Selvitystilán lopettaminen ja toiminnan jatkaminen

Jos säätiössä on tehty päätös säätiön asettamisesta selvitystilaan, selvitystilasta päätävä toimielin voi päättää, että selvitystila lopetetaan ja säätiön toimintaa jatketaan. Jos selvitystila perustuu sääntöjen määräykseen, toiminnan jatkamisesta voidaan päättää vasta, kun määräystä on muutettu.

Kun päätös selvitystilán lopettamisesta on tehty, säätiölle on valittava johto tämän lain ja säätiön sääntöjen mukaisesti.

Päätös selvitystilán lopettamisesta ja johdon valinta on ilmoitettava rekisteröitäviksi viipymättä johdon valinnan jälkeen. Säätiön velkojille haettu julkinen haaste raukeaa, kun selvitystilán lopettaminen on rekisteröity. Selvitysmiesten on annettava toiminnastaan 15 §:n mukainen lopputilitys.

19 §

Rekisteristä poistamisen ajankohta

Säätiö on poistettu rekisteristä, kun viranomaisen päätös siitä on merkitty rekisteriin.

20 §

Rekisteristä poistetun säätiön edustaminen

Rekisteristä poistettua säätiötä edustaa tarvittaessa yksi tai useampi edustaja. Rekisteriviranomainen voi tehdä hakemuksen säätiön kotipaikan käräjäoikeudelle edustajien nimeämiseksi. Edustajien kelpoisuudesta toimia säätiön puolesta säädetään 21 §:ssä. Edustajiin sovelletaan muutoin, mitä selvitysmiehistä säädetään.

Jos rekisteristä poistetulla säätiöllä ei ole edustajaa, haasteen ja muun tiedoksiannon toimittamiseen sovelletaan, mitä 9 luvun 3 §:n 2 momentissa säädetään.

21 §

Rekisteristä poistetun säätiön oikeudellinen asema

Rekisteristä poistettuun säätiöön sovelletaan tarvittaessa 16 §:n 2 momentin säännöksiä. Säätiön edustajina toimivat kuitenkin 20 §:n 1 momentissa tarkoitetut edustajat.

Rekisteristä poistetun säätiön edustajat voivat 1 momentin estämättä ryhtyä toimiin, jotka ovat välttämättömiä säätiön velan maksamiseksi tai säätiön omaisuuden arvon säilyttämiseksi. Säätiön puolesta tehdyistä toimista on tarvittaessa tehtävä merkintä säätiön kirjanpitoon. Rekisteristä poistamisen vaikutuksesta yritysikiinnityksen voimassaoloon säädetään yritysikiinnityslaisissa.

Rekisteristä poistetun säätiön varoja ei voida jakaa ilman selvitysmenettelyä. Säätiön edustajat voivat kuitenkin viiden vuoden kulluttua rekisteristä poistamisesta jakaa varoja 14 §:n 3 ja 4 momentin mukaisesti, jos säätiön varat eivät ylitä 8 000:aa euroa eikä säätiöllä ole tunnettuja velkoja. Varoja saaneet vastaavat saamiensa varojen määrällä säätiön velkojen maksamisesta.

Jos säätiön rekisteristä poistamisen jälkeen tarvitaan selvitystoimia, rekisteriviranomaisen on sen hakemuksesta, jonka oikeutta asia koskee, määrättävä säätiö selvitystilaan. Määräystä ei kuitenkaan anneta, jos säätiön varat eivät riitä selvityskulujen suorittamiseen eikä kukaan ilmoita ottavansa vastatakseen selvitysmenettelyn kustannuksista.

22 §

Säätiön varojen vähentyminen

Jos liiketoimintaa harjoittavan säätiön hallitus havaitsee, että säätiön oma pääoma on negatiivinen, hallituksen on viipymättä tehtävä oman pääoman menettämisestä rekisteri-ilmoitus. Oman pääoman menettämistä koskeva rekisterimerkintä voidaan poistaa säätiön tekemän rekisteri-ilmoituksen perusteella, jos säätiöllä on rekisteri-ilmoitukseen liitetystä taseesta ja 2 momentin mukaisesta muusta selvityksestä ilmenevällä tavalla omaa pääomaa jäljellä. Taseen ja muun selvityksen on oltava tilintarkastettuja.

Omaa pääomaa laskettaessa säätiön omaisuudesta tehtyjen ja suunnitelman mukaisten poistojen kertynyt erotus (poistoero) ja säätiön tekemät vapaaehtoiset varaukset otetaan huomioon oman pääoman lisäyksinä. Jos säätiön omaisuuden todennäköinen luovutushinta on muuten kuin tilapäisesti sen kirjanpitoarvoa olennaisesti suurempi, saadaan myös todennäköisen luovutushinnan ja kirjanpitoarvon erotus ottaa huomioon oman pääoman lisäyksenä. Edellä tarkoitetuissa oman pääoman lisäyksissä on noudatettava erityistä varovaisuutta ja niistä on annettava perusteltu selvitys toimintakertomuksessa tai taseen liitetietona.

23 §

Säätiön saneeraus

Hakemus yrityksen saneerauksesta annetussa laissa (47/1993) tarkoitetun menettelyn aloittamisesta voidaan tehdä hallituksen päätöksellä. Jos säätiöllä on hallintoneuvosto, päättää hakemuksesta hallintoneuvosto, jolle säännöissä määrätä, että hakemuksen tekemisestä päättää hallitus. Jos hakemuksen tekemisestä päättää hallintoneuvosto, hallitus voi tehdä hakemuksen, jos asia on kiireellinen. Hallituksen on tällöin viipymättä kutsuttava hallintoneuvosto koolle käsittelemään hakemuksen jatkamista.

24 §

Konkurssi

Säätiön omaisuus voidaan luovuttaa konkurssiin hallituksen tai, jos säätiö on selvitystilassa, selvitysmiesten päätöksen perusteella. Konkurssin aikana säätiötä edustavat konkurssivelallisena hallitus ja toimitusjohtaja taikka ennen konkurssin alkamista valitut selvitysmiehet. Konkurssin aikana voidaan valita uusia hallituksen jäseniä tai uusia selvitysmiehiä.

Jos konkurssin päättyessä ei ole jäljellä omaisuutta tai konkurssissa on määrätty jäljellä olevan omaisuuden käytöstä, säätiö katsotaan purkautuneeksi, kun lopputilitys konkurssissa on hyväksytty.

Jos konkurssin päättyessä jäljellä on muuta kuin konkurssissa käytettäväksi määrättyä omaisuutta, eikä säätiö ollut selvitystilassa, kun sen omaisuus luovutettiin konkurssiin, hallituksen on viipymättä päätettävä, jatketaanko säätiön toimintaa vai onko säätiö asetettava selvitystilaan. Jos hallitus päättää, että säätiön toimintaa jatketaan, hallituksen on viipymättä tehtävä tästä ilmoitus rekisteröimistä varten. Jos säätiö oli konkurssiin asettaessa selvitystilassa, noudatetaan, mitä 17 §:ssä säädetään.

Jos säätiön konkurssi on päätynyt ja säätiölle ilmaantuu varoja, noudatetaan konkurssilain (120/2004) 19 luvun säännöksiä jälkiselvityksestä. Jos säätiölle konkurssin jälkeen jää varoja, menetellään, kuten 3 momentissa säädetään.

V OSA

Valvonta ja säätiörekisteri

13 luku

Säätiörekisteri

1 §

Säätiörekisteri ja rekisteriviranomainen

Säätiörekisteriin merkitään säätiöitä koskevat ilmoitukset ja tiedonannot sen mukaan kuin tässä laissa ja valtioneuvoston asetuksella säädetään sekä rekisteriviranomaisen päätöksellä tarkemmin määrätään.

Säätiörekisteriä pitää Patentti- ja rekisterihallitus, jota tässä laissa sanotaan rekisteriviranomaiseksi.

Jokaisella on oikeus saada säätiörekisterin merkinnöistä tietoja, otteita ja todistuksia, jollei tässä laissa toisin säädetä. Säätiörekisteristä voidaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentin estämättä luovuttaa tietoja sähköisessä muodossa.

Tiedot henkilötunnuksen tunnusosasta ja ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteesta luovutetaan säätiörekisteristä kuitenkin vain, jos luovuttaminen täyttää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetyt edellytykset. Muissa tapauksissa ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteen sijasta luovutetaan tieto henkilön asuinmaasta.

2 §

Perusilmoituksen tekeminen

Ennen säätiön toiminnan aloittamista tehdään rekisteriviranomaiselle rekisteriin merkitsemistä varten ilmoitus, joka sisältää säätiötä koskevat perustiedot (*perusilmoitus*).

Perusilmoitus tehdään tätä tarkoitusta varten vahvistetulla perustamisilmoituslomakkeella niin kuin yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 10 §:ssä säädetään.

3 §

Rekisteriin tallennettavat henkilötiedot

Säätiörekisteriin merkittävistä ihmisistä rekisteriin merkitään henkilötietoina täydellinen nimi, henkilötunnus, kotikunta ja kansalaisuus. Jos henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta, merkitään rekisteriin syntymäaika. Ulkomailla asuvista rekisteriin merkitään kotikunnan sijasta kotiosoite.

4 §

Perusilmoitus

Säätiön perusilmoituksessa on mainittava:

- 1) säätiön nimi;
- 2) perustamiskirjan päivämäärä;

- 3) säätiön tarkoitus;
 - 4) säätiön toimintamuodot;
 - 5) sääntöjen määräys, jolla säätiön sijoitus-toimintaa tai liiketoimintaa on rajoitettu lais-sa säädetyistä tai jolla sallitaan muu liiketoi-minta toimintamuotojen rahoittamiseksi;
 - 6) säätiön kotipaikka;
 - 7) säätiön osoite;
 - 8) hallituksen puheenjohtajan sekä jokaisen jäsenen ja varajäsenen henkilötiedot;
 - 9) jos säätiöllä on toimitusjohtaja tai toimi-usjohtajan sijainen, kunkin henkilötiedot;
 - 10) jos säätiöllä on hallintoneuvosto, sen puheenjohtajan sekä jokaisen jäsenen ja vara-jäsenen henkilötiedot;
 - 11) tilintarkastajan, päävastuullisen tilin-tarkastajan ja varatilintarkastajan henkilötie-dot;
 - 12) säätiön sääntöjen määräys säätiön edus-tamisesta sekä, jos jollekulle on annettu oi-keus edustaa säätiötä yksin tai yhdessä jon-kun toisen kanssa, hänen henkilötietonsa;
 - 13) säätiön tilikausi; sekä
 - 14) hallituksen ja toimitusjohtajan ilmoitus, että perustamiskirjassa määrätty peruspää-omasitoumuksen mukainen omaisuus on luovutettu säätiölle, ja vakuutus, että säätiön pe-rustamisessa on noudatettu tämän lain sään-nöksiä.
- Perusilmoitukseen on liitettävä 5 §:ssä sää-detyt asiakirjat ja lausunto.

5 §

Rekisteröimisen edellytykset

Säätiö voidaan rekisteröidä, kun rekisterivi-ranomaiselle on toimitettu:

- 1) säätiön perusilmoitus;
- 2) perustamiskirja alkuperäisenä tai viran puolesta oikeaksi todistettuna jäljennöksenä;
- 3) selvitys siitä, että testamentti on saanut lainvoiman; sekä
- 4) säätiön tilintarkastajan lausunto siitä, et-tä säätiön peruspääoma on suoritettu säätiölle ja että peruspääoman osalta on muutenkin noudatettu perustamiskirjan ja sääntöjen määräyksiä ja että säätiöllä on 2 luvun 4 §:ssä tarkoitettu talousarvio ja toiminta- ja rahoitussuunnitelma.

Säätiön rekisteröiminen edellyttää 1 mo-mentissa säädetyksi lisäksi, että säätiö täyttää 1 luvun mukaiset perustamisen edellytykset.

Jos samanaikaisesti on vireillä kaksi tai useampia ilmoituksia, joissa säätiölle on otettu sama nimi, etuoikeus nimeen on sillä säätiöllä, jota koskeva ilmoitus on tehty en-sin. Ennakkotarkastuksesta annetun päätök-sen voimassaoloaikana ei tarkastettuihin sääntöihin sisältyvää nimeä saa rekisteröidä toisen säätiön nimeksi, jos viimeksi mainittua säätiötä koskeva ilmoitus on tehty sen jäl-keen, kun ennakkotarkastuksesta on annettu päätös.

6 §

Muutosilmoitus

Jos asiantilassa, josta on tehty merkintä säätiörekisteriin, tapahtuu muutos, on siitä viivytyksettä tehtävä rekisteriviranomaiselle ilmoitus (*muutosilmoitus*) siten kuin yritys- ja yhteisötietolain 11 §:ssä säädetään.

Muutosilmoitus on myös tehtävä, kun sää-tiön sääntöjä muutetaan.

7 §

Vastuu ilmoituksen tekemisestä

Rekisteri-ilmoituksen tekemisestä ja alle- kirjoittamisesta vastuullisista henkilöistä säädetään yritys- ja yhteisötietolain 14 §:ssä.

8 §

Ilmoituksen tekemiseen oikeutettu

Jokainen, joka on eronnut säätiörekisteriin merkitystä asemastaan tai jonka rekisteriin merkitty tehtävä on lakannut, saa itse tehdä tästä ilmoituksen.

9 §

Säätiön nimen käänös ja aputoiminimi

Säätiön nimen erikieliset ilmaisut ja *apu-toiminimi* voidaan ilmoittaa säätiörekisteriin merkittäviksi joko perusilmoituksesta tai

muutosilmoituksesta säädetyssä järjestyksessä.

10 §

Yrityskiinnitys

Rekisteriviranomainen ei saa merkitä säätiötä purkautuneeksi rekisteriviranomaiselle tehdyn ilmoituksen tai tiedonannon perusteella, jos säätiön omaisuuteen on vahvistettu yrityskiinnitys, ennen kuin yrityskiinnitys on kuoletettu tai säätiön luovutuksensaaja on ottanut vastatakseen omaisuuteen vahvistetusta yrityskiinnityksestä yrityskiinnityslain 10 §:n mukaisesti, jollei kysymys ole yrityskiinnityslain 27 §:n 1 momentissa tarkoitetusta ilmoituksesta tai tiedonannosta.

11 §

Tuomioistuimen ilmoitusvelvollisuus

Kun tuomioistuin on 14 luvun 12 §:n mukaisesti päättänyt lakkauttaa säätiön toiminnan ja nimennyt säätiölle selvitysmiehen taikka kun säätiölle on nimetty 14 luvun 11 §:n mukaisesti uskottu mies, hallintoneuvoston jäsenet tai hallituksen jäsenet taikka 12 luvun 20 §:n mukaisesti edustaja, tuomioistuimen on viivytyksettä toimitettava siitä tieto rekisteriviranomaiselle rekisteriin merkittäväksi.

Kun säätiön velkojille on annettu julkinen haaste, säätiö on asetettu konkurssiin tai tuomioistuin on päättänyt konkurssin peruuntumisesta tai raukeamisesta taikka kun päätös konkurssiin asettamisesta on kumottu, tuomioistuimen on viivytyksettä toimitettava siitä tieto rekisteriviranomaiselle rekisteriin merkittäväksi. Tiedot voidaan toimittaa konkurssi- ja yrityssaneerausrekisterin välityksellä siten kuin siitä oikeusministeriön asetuksella säädetään.

Kun konkurssissa on hyväksytty lopputilitys, pesänhoitajan on viivytyksettä tehtävä ilmoitus lopputilityksen antamisesta Oikeusrekisterikeskukselle, josta tieto välitetään rekisteriviranomaiselle rekisteriin merkittäväksi. Ilmoitus on vähintään yhden pesänhoitajan allekirjoitettava.

Tuomioistuimen velvollisuudesta tehdä ratkaisustaan, joka koskee säätiörekisteriin merkittyä seikkaa, ilmoitus merkitsemällä siitä tieto oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään tai toimittamalla tiedot Oikeusrekisterikeskukselle niiden välittämiseksi rekisteriviranomaiselle säädetään tarvittaessa oikeusministeriön asetuksella. Merkinnän tekemiseen ja tietojen toimittamiseen sovelletaan, mitä oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetussa laissa (372/2010) ja sen nojalla säädetään.

12 §

Ilmoituksen kieli

Säätiö voi toimittaa säätiörekisterissä julkistettavaksi tässä laissa tarkoitetut asiakirjat ja tiedot suomen- tai ruotsinkielisten asiakirjojen ja tietojen lisäksi myös muulla kielellä. Asiakirjasta on tällöin toimitettava kielilain (423/2003) 21 §:n 1 momentissa tarkoitettu virallinen käännös.

Jos rekisterin virallisilla kielillä julkistettujen asiakirjojen ja tietojen sekä vapaaehtoisesti julkistettujen käännösten välillä ilmenee ristiriitaisuuksia, vapaaehtoisesti julkistettuun käännökseen ei voi vedota ulkopuolista henkilöä kohtaan. Ulkopuolinen henkilö voi kuitenkin vedota vapaaehtoisesti julkistettuun käännökseen, jollei säätiö osoita, että henkilö tiesi pakollisesti julkistetusta versios- ta.

13 §

Virheen korjaaminen

Jos ilmoitus on puutteellinen tai jos rekisteriviranomainen havaitsee muun esteen rekisteröinnille, ilmoituksen tekijälle on asetettava kohtuullinen määräaika asiakirjassa olevan puutteen poistamista, selityksen antamista ja selvityksen esittämistä varten sekä samalla ilmoitettava, että jollei määräaikaa noudateta, ilmoitus voidaan katsoa rauenneeksi.

Jos rekisteröimiselle on olemassa este senkin jälkeen, kun kehotuksessa tarkoitettu lausunto on annettu, rekisteröiminen on evättä-

vä. Rekisteriviranomainen voi kuitenkin antaa uuden kehotuksen, jos siihen on aihetta.

14 §

Tietojen päivittäminen

Rekisteriviranomainen on oikeutettu tarvittaessa väestötietojärjestelmästä päivittämään tiedostojaan ja tarkistamaan ilmoituksissa ja niiden liitteissä mainittujen henkilöiden henkilötiedot niiden oikeellisuuden toteamiseksi.

Rekisteriviranomainen on oikeutettu yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä päivittämään säätiöiden yhteystiedot.

15 §

Kanne rekisterimerkinnän kumoamisesta ja vahingon korvaamisesta

Säätiön nimen käytön kieltämisestä sekä nimen rekisteröinnin kumoamisesta on säädetään 2 luvun 5 §:ssä.

Joka katsoo muun kuin säätiön nimeä koskevan säätiörekisterimerkinnän aiheuttavan haittaa, saa ajaa rekisterimerkinnän kumoamista ja vahingon korvaamista koskevaa kannetta säätiötä vastaan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 1 §:ssä tarkoitetussa tuomioistuimessa.

16 §

Merkinnän poistaminen rekisteristä

Kun lainvoiman saaneella ratkaisulla on todettu, ettei merkintää olisi saanut tehdä rekisteriin tai että rekisteröity päätös on pätemätön taikka että muutoin tietty rekisteriin merkitty tieto ei ole oikea, rekisteriviranomaisen on poistettava merkintä rekisteristä.

Tuomioistuimen tulee lähettää rekisteriviranomaiselle jäljennös lainvoiman saaneesta ratkaisusta tässä tarkoitetuissa asioissa.

Tuomioistuimen velvollisuudesta tehdä ilmoitus 1 momentissa tarkoitetusta ratkaisusta merkitsemällä siitä tieto oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään tai toimittamalla tiedot Oikeusrekisterikeskukselle niiden välittämiseksi rekisterinpitäjälle säädetään tar-

vittaessa oikeusministeriön asetuksella. Merkinnän tekemiseen ja tietojen toimittamiseen sovelletaan, mitä oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetussa laissa ja sen nojalla säädetään.

17 §

Rekisterimerkinnän oikeusvaikutus

Mitä tämän lain mukaan on merkitty säätiörekisteriin, on katsottava tulleen kolmannen henkilön tietoon. Jos rekisteröimisestä on kulunut vähemmän kuin 16 päivää, rekisteröityyn seikkaan ei kuitenkaan voida vedota sellaista kolmatta henkilöä vastaan, joka osoittaa, ettei hän ole voinut tietää siitä.

Ennen rekisteröimistä ei seikkaan, jonka olisi pitänyt olla säätiörekisteriin merkitty, voida vedota muuta kuin sitä vastaan, jolla näytetään olleen siitä tieto.

Jos rekisteriin merkitty seikka poikkeaa rekisteriin merkittyä säätiötä koskevasta asiakirjavihkosta ilmenevästä seikasta, kolmas henkilö voi vedota rekisteröityyn seikkaan, jollei hänen näytetä tienneen asiakirjavihkosta ilmenevästä seikasta.

Mitä tässä pykälässä säädetään rekisteriin tehdystä merkinnästä, koskee vastaavasti rekisterimerkinnän poistamista rekisteristä.

18 §

Edustajaa koskeva virheellinen merkintä rekisterissä

Rekisteriin merkityn säätiön edustamiseen kelpoisen henkilön asettamisessa tapahtuneeseen virheellisuuteen voidaan rekisteröinnin jälkeen vedota kolmatta henkilöä vastaan vain, jos tämän voidaan näyttää tienneen virheestä.

19 §

Ilmoitusvelvollisuuden täyttäminen

Säätiörekisteriin tehtävistä ilmoituksista ja tiedonannoista on sen lisäksi, mitä tässä laissa sekä yritys- ja yhteisötietolain 10, 11 ja 19 §:ssä säädetään, voimassa, mitä niistä muualla laissa säädetään.

Kun ilmoitus on annettu rekisteriviranomaiselle tai Verohallinnolle, katsotaan säätiölle tässä tai muualla laissa säädetty ilmoitusvelvollisuus täytetyksi.

20 §

Ennakkotarkastus

Rekisteriviranomainen voi tarkastaa säätiön tai sen perustajan hakemuksesta säännöt tai niiden muutoksen ennakolta (*ennakkotarkastus*).

Ennakkotarkastusta koskeva hakemus on tehtävä kirjallisesti ja siihen on liitettävä säännöt tai niiden muutos.

Ennakkotarkastuksesta annettu päätös on sitova paitsi, jos säätiö on muuttanut ennakkotarkastuksessa olleita sääntöjä tai niiden muutoksia sillä tavoin, että uusi tarkastus on tarpeellinen. Päätös on voimassa kaksi vuotta sen antamisesta lukien.

Ennakkotarkastuksesta huolimatta perus- ja muutosilmoitukset on tehtävä siten kuin edellä säädetään ja niissä on ilmoitettava myös ennakkotarkastusta koskevasta päätöksestä ja miltä osin sääntöjä on muutettu ennakkotarkastuksen jälkeen.

Säätiö voi päättää, että ennakolta tarkastettua sääntöjen muutosta, joka on hyväksytty säätiössä muuttamattomana, on ennakkotarkastuksesta annetun päätöksen voimassaoloaikana noudatettava säätiön sisäisessä toiminnassa, vaikka muutosta ei vielä ole merkitty rekisteriin.

21 §

Muutoksenhaku

Rekisteriviranomaisen päätökseen, jolla rekisteröiminen on evätty, saa hakea muutosta valittamalla siten kuin Patentti- ja rekisterihallituksesta annetussa laissa (578/2013) säädetään. Päätökseen 20 §:ssä tarkoitetun ennakkotarkastusta koskevan hakemuksen hylkäämisestä ei kuitenkaan saa hakea muutosta valittamalla.

22 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset ilmoituksiin liitettävistä selvityksistä, rekisteristä ja sen pitämisestä, rekisteriotteiden ja jäljennösten antamisesta sekä muut säännökset tämän luvun täytäntöönpanosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rekisterinpitoon liittyvistä teknisistä seikoista voidaan määrätä rekisteriviranomaisen päätöksellä.

23 §

Tietojen saaminen Verohallinnolta

Rekisteriviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä saada Verohallinnolta 12 luvun 4 §:ssä säädettyjen säätiörekisteristä poistamiseen liittyvien tehtävien hoitamiseksi tieto siitä, onko yksilöidyllä säätiöllä ollut toimintaa Verohallinnon rekisteritietojen perusteella.

14 luku

Säätiön valvonta

1 §

Julkinen valvonta

Rekisteriviranomaisen tehtävänä on valvoa, että säätiön toiminnassa noudatetaan tätä lakia ja säätiön sääntöjen määräyksiä.

2 §

Rekisteriviranomaisen oikeus saada tietoja säätiöltä

Säätiön on ilman aiheutonta viivytystä toimitettava rekisteriviranomaiselle sen pyytämät tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen rekisteriviranomaiselle laissa säädetyn valvontatehtävän hoitamiseksi. Vastaava velvollisuus on sillä, jolla on kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta säätiössä tai joka on säätiön määräysvallassa.

Rekisteriviranomainen voi antaa laissa säädetyn valvontatehtävän hoitamiseksi tarkempia määräyksiä 5 luvun 5 §:ssä säädetyn tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen sekä näihin sisältyvien tietojen antamistavasta sekä muusta menettelystä mainittujen tietojen antamiseksi.

Rekisteriviranomaisella on oikeus saada säätiöltä maksutta tarpeelliset jäljennökset määrätyn valvontatehtävän hoitamiseksi tarvittavista asiakirjoista ja muista tallenteista.

3 §

Oikeus saada tietoja muilta henkilöiltä

Rekisteriviranomaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada seuraavilta henkilöiltä kaikki niiden hallussa olevat säätiötä koskevat sellaiset tiedot, jotka ovat tarpeen rekisteriviranomaiselle laissa säädetyn valvontatehtävän hoitamiseksi:

- 1) säätiön tilintarkastajalta;
- 2) säätiössä kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettua määräysvaltaa käyttävän tilintarkastajalta;
- 3) säätiön kirjanpitolain 1 luvun 5 §:n mukaisessa määräysvallassa olevan tilintarkastajalta.

Rekisteriviranomaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada yksilöityä valvontatointa varten valvonnan kannalta välttämättömiä tietoja muulta kuin edellä tässä pykälässä tarkoitettulta, jolla voidaan perustellusta syystä olettaa olevan valvontatointien kannalta tarpeellista tietoa.

4 §

Tarkastusoikeus

Rekisteriviranomaisella on oikeus, jos siihen on valvonnassa esille nousseen asian selvittämiseksi syytä, saada tarkastettavakseen säätiön toimipaikassa tämän toimintaa ja hallintoa koskevat asiakirjat ja muut tallenteet sekä tietojärjestelmät siinä laajuudessa, kun se on tarpeen rekisteriviranomaiselle laissa säädetyn valvontatehtävän hoitamiseksi.

Mitä 1 momentissa säädetään säätiöstä, koskee myös yhteisöä ja säätiötä, joka säätiön asiamiehenä taikka muuten säätiön toi-

meksiannosta hoitaa tämän toimintaan, kirjanpitoon, tietojärjestelmään taikka riskienhallintaan tai sisäiseen valvontaan liittyviä tehtäviä.

Rekisteriviranomaisella on lisäksi salassapitosäännösten estämättä oikeus saada 3 §:ssä tarkoitetuilta henkilöiltä, yhteisöiltä ja säätiöiltä tarkastettavakseen asiakirjat ja tallenteet, jotka sisältävät 3 §:ssä tarkoitettuja tietoja.

Tarkastusta suorittavalla on oikeus päästä tarkastuksen edellyttämässä laajuudessa säätiön hallinnassa tai käytössä oleviin tiloihin ja alueille, joiden oloilla on merkitystä säätiön toiminnan valvonnalle. Tarkastusta ei saa suorittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa.

Tarkastuksessa on noudatettava, mitä hallintolain 434/2003) 39 §:ssä säädetään.

5 §

Oikeudenkäyntiasiamiehiä, oikeudenkäyntiavustajia ja asianajajia koskeva poikkeus tietojensaanti- ja tarkastusoikeudesta

Poiketen siitä, mitä edellä tässä luvussa säädetään, rekisteriviranomaisella ei ole oikeutta saada asianajajista annetussa laissa (496/1958) tarkoitettulta asianajajalta tai hänen apulaiseltaan asianajajan asiakasta koskevia tietoja ja asiakirjoja eikä tarkastaa niitä eikä muultakaan henkilöltä oikeudenkäyntiasiamies- tai oikeudenkäyntiavustajatehtävien hoitamisen yhteydessä saatuja tietoja ja asiakirjoja eikä tarkastaa niitä. Oikeudenkäyntiasiamies- ja oikeudenkäyntiavustajatehtäviksi luetaan varsinaisten oikeudenkäyntiin liittyvien tehtävien lisäksi oikeudellinen neuvonta, joka koskee asiakkaan oikeudellista asemaa esitutkinnassa rikoksen johdosta tai asian muussa oikeudenkäyntiä edeltävässä käsittelyvaiheessa taikka oikeudenkäynnin käynnistämistä tai sen välttämistä.

6 §

Tilintarkastajan oikeus antaa tietoja rekisteriviranomaiselle

Säätiön tilintarkastaja voi ilmoittaa rekisteriviranomaiselle säätiötä koskevasta seikasta tai päätöksestä, jonka hän on saanut tietoonsa tehtävänsä suorittaessaan. Tilintarkastaja voi myös toimittaa rekisteriviranomaiselle jäljennöksen tilintarkastuslain 16 §:ssä tarkoitettua tilintarkastuspöytäkirjasta.

Vilpittömässä mielessä toimineelle tilintarkastajalle ei aiheudu vastuuta tämän pykälän mukaisista toimenpiteistä mahdollisesti aiheutuneesta taloudellisesta vahingosta.

7 §

Ulkopuolisen asiantuntijan käyttäminen

Rekisteriviranomainen voi käyttää säätiön valvonnan kannalta tarpeellisen, erityistä asiantuntemusta vaativan asian selvittämiseksi tai erityisen tarkastuksen suorittamiseksi tilintarkastajaa tai muuta ulkopuolista asiantuntijaa. Asiantuntija voi rekisteriviranomaisen pyynnöstä avustaa rekisteriviranomaisen myös 4 §:ssä säädettyssä tarkastuksessa tai rekisteriviranomainen voi erityisestä syystä valtuuttaa asiantuntijan 4 §:ssä säädetyn tarkastuksen suorittamiseen. Asiantuntijalla on tehtävässään 2—4 §:n mukaiset oikeudet. Asiantuntijaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä pykälässä tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa.

Asiantuntijalla on oltava tehtävän laatuun ja laajuuteen nähden riittävä säätiötoiminnan, kirjanpidon tai oikeudellisten asioiden tuntemus.

Rekisteriviranomainen voi sopia asiantuntijan kanssa tämän palkkiosta.

Rekisteriviranomainen voi määrätä palkkion maksettavaksi säätiön varoista, jos asiantuntijan käyttämiselle on erityinen, säätiön toiminnasta johtuva syy. Palkkion tulee vastata alan yleistä palkkiotasoa. Rekisteriviranomaisen on maksettava palkkio, jota ei saada perityksi säätiöltä.

8 §

Tietojen saaminen muilta viranomaisilta

Rekisteriviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä pyynnöstä saada viranomaiselta ja muulta julkista tehtävää hoitavalta tässä luvussa säädettyä säätiövalvontaa varten välttämättömät tiedot säätiöstä ja sen 1 luvun 8 §:ssä tarkoitettuun lähipiiriin kuuluvista. Tietoja saa hakea teknisen käytöyhteyden avulla ilman sen suostumusta, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuudesta on säädetty.

9 §

Määräys, kieltö ja vuosi-ilmoituksen laiminlyönti

Rekisteriviranomainen voi, jos säätiön päätös, toimenpide tai menettely on ristiriidassa tämän lain tai säätiön sääntöjen kanssa,

1) määrätä säätiön ryhtymään toimiin oikein aikaansaamiseksi; tai

2) kieltää virheellisen päätöksen täytäntöönpanon,

Määräys tai kieltö voidaan määrätä pantavaksi täytäntöön muutoksenhausta huolimatta.

Rekisteriviranomainen voi asettaa määräyksen tai kiellon tehosteeksi uhkasakon säätiön hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenelle taikka toimitusjohtajalle. Jos 5 luvun 5 §:ssä säädetty velvollisuus vuosi-ilmoituksen tekemiseen laiminlyödään, rekisteriviranomainen voi velvoittaa toimitusjohtajan tai hallituksen jäsenen sakon uhalla täyttämään velvollisuuden määräämässään ajassa. Uhkasakon asettamista koskevaan päätökseen ei voi erikseen hakea muutosta. Uhkasakon asettamisesta ja tuomitsemisesta säädetään muilta osin uhkasakkolaissa (1113/1990).

10 §

Hallintoneuvoston ja hallituksen erottaminen

Säätiön kotipaikan tuomioistuin voi rekisteriviranomaisen hakemuksesta erottaa hallintoneuvoston, hallituksen tai näiden jäsenen toimestaan, jos toimielin tai sen jäsen on jatkuvasti tai kokonaisuutena arvostellen törkeästi toiminut tämän lain tai säätiön sääntöjen vastaisesti.

Hallintoneuvoston tai hallituksen taikka näiden jäsenen erottamista koskeva päätös voidaan määrätä pantavaksi täytäntöön muuttoksenhausta huolimatta.

11 §

Uskottujen miesten nimeäminen ja tehtävät

Jos säätiön hallintoneuvosto tai hallitus erotetaan 10 §:n mukaisesti toimestaan taikka jos säätiön havaitaan jäävän 10 §:ssä säädettyssä tilanteessa vaille päätösvaltaista hallitusta tai hallintoneuvostoa, tuomioistuimen on samalla määrättävä yksi tai useampia uskottuja miehiä hoitamaan säätiön asioita, kunnes uusi hallitus tai hallintoneuvostoon valittu säätiön sääntöjen mukaisesti.

Jos säätiön havaitaan muutoin jääneen vaille päätösvaltaista hallintoneuvostoa tai hallitusta, rekisteriviranomainen voi määrätä yhden tai useamman uskotun miehen hoitamaan säätiön asioita, kunnes uusi hallintoneuvosto tai hallitus on valittu säätiön sääntöjen mukaisesti.

Jos nimettävä hallintoneuvosto tai hallitus täydentää itse itseään taikka jos uutta hallintoneuvostoa tai hallitusta ei voida 1 tai 2 momentissa tarkoitetussa tapauksessa valita sääntöjen määräämässä järjestyksessä, uskottujen miesten on ilman aiheutonta viivytystä tehtävä käräjäoikeudelle, jonka tuomiopiirisä säätiön kotipaikka on, hakemus uuden hallintoneuvoston tai hallituksen määräämiseksi säätiölle. Hallintoneuvoston ja hallituksen jäseniä määrättäessä on, jos mahdollista, otettava huomioon hallintoneuvoston ja hallituksen kokoonpano, jäsenten kelpoisuus ja toimikautta koskevat säätiön sääntöjen määräykset.

Jos uskotut miehet eivät ilman aiheutonta viivytystä huolehdi 3 momentissa säädetyn hakemuksen tekemisestä, voi rekisteriviranomainen tehdä hakemuksen säätiön kotipaikan käräjäoikeudelle hallintoneuvoston tai hallituksen nimeämiseksi taikka uskottujen miesten vaihtamiseksi.

Uskottuun mieheen sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään hallintoneuvostosta ja hallintoneuvoston jäsenistä taikka hallituksesta ja hallituksen jäsenistä, jollei tämän luvun säännöksistä johdu muuta. Uskottujen mies-

ten nimeämistä koskevalla päätöksellä peruutetaan 3 luvun 23 §:ssä tarkoitettu muulle nimetylle henkilölle annettu oikeus edustaa säätiötä, jollei päätöksestä ilmene muuta.

Uskotuilla miehillä on oikeus saada säätiön varoista palkkio tehtäviensä hoitamisesta. Palkkion tulee vastata alan yleistä palkkiotasoa. Rekisteriviranomainen sopii palkkion määrästä tai sen perusteista uskottujen miesten kanssa. Rekisteriviranomaisen on maksettava palkkio, jota ei saada perityksi säätiöltä.

Uskottujen miesten nimeämistä koskeva päätös voidaan määrätä pantavaksi täytäntöön muutoksenhausta huolimatta.

12 §

Säätiön lakkauttaminen

Käräjäoikeus, jonka tuomiopiirissä säätiön kotipaikka on, voi rekisteriviranomaisen hakemuksesta määrätä säätiön heti lakkauttavaksi, jos säätiön toiminta on ollut jatkuvasti ja olennaisesti lain tai sääntöjen vastaista.

Jos käräjäoikeus määrää säätiön lakkauttavaksi, tulee sen valita yksi tai useampi selvitysmies huolehtimaan 12 luvun mukaisesta selvitysmenettelystä. Selvitystila alkaa, kun tuomioistuimen lakkauttamista koskeva päätös on saanut lainvoiman.

Selvitysmiesten nimeämistä koskeva päätös voidaan määrätä pantavaksi täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Tuomioistuin voi myös määrätä, että selvitysmiesten tulee välittömästi ottaa säätiön omaisuus hallintaansa, vaikka säätiön lakkauttamista koskeva päätös ei olisikaan saanut lainvoimaa.

Selvitysmiehiin sovelletaan, mitä hallituksesta ja sen jäsenestä säädetään.

Selvitysmiesten nimeämistä koskevalla päätöksellä lakkaa hallintoneuvoston ja hallituksen toimivalta säätiössä ja päätöksellä peruutetaan 3 luvun 23 §:ssä tarkoitettu muulle nimetylle henkilölle annettu oikeus edustaa säätiötä, jollei päätöksestä ilmene muuta.

Selvitysmiehillä on oikeus saada säätiön varoista palkkio tehtäviensä hoitamisesta. Palkkion tulee vastata alan yleistä palkkiotasoa. Rekisteriviranomainen sopii palkkion määrästä tai sen perusteista selvitysmiesten

kanssa. Rekisteriviranomaisen on maksettava palkkio, jota ei saada perityksi säätiöltä.

13 §

Ilmoituksen tekeminen esitutkintaviranomaiselle ja syyttäjälle

Jos on syytä epäillä, että hallintoneuvoston tai hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja on toimessaan syyllistynyt rangaistavaan tekkoon, rekisteriviranomainen voi tehdä ilmoituksen esitutkintaviranomaiselle sen selvittämiseksi, onko rikosta tehty.

Jos on todennäköisiä syitä epäillä, että hallintoneuvoston tai hallituksen jäsen on toimessaan syyllistynyt rangaistavaan tekkoon, rekisteriviranomainen voi ilmoittaa asian syyttäjälle syytteen nostamiseksi kärjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä säätiön kotipaikka on.

14 §

Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen

Siltä osin kuin tästä laista ei muuta johdu, rekisteriviranomaiselle toimitettujen asiakirjojen ja tietojen julkisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa.

Rekisteriviranomainen voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa salassa pidettäviä tietoja rikoksen selvittämiseksi ja syyteeseen saattamiseksi esitutkintaviranomaiselle ja syyttäjälle sekä säätiötä koskevan asian käsittelemiseksi tuomioistuimelle.

15 §

Säätiövalvontamaksu

Säätiövalvontamaksusta säädetään säätiön valvontamaksusta annetussa laissa (1048/2013).

16 §

Muutoksenhaku

Rekisteriviranomaisen päätökseen, joka koskee tämän luvun 9 §:ssä säädettyä määräystä tai kieltoa, 11 §:n 2 momentissa säädettyä uskottujen miesten määräämistä tai muuta tämän lain nojalla tehtyä hallintolainkäyttölain (586/1996) 5 §:ssä tarkoitettua ratkaisua, saa hakea muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaisissa säädetään. Päätöksessä voidaan määrätä, että sitä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta.

Rekisteriviranomaisen päätökseen, joka koskee tämän luvun 10 §:ssä säädettyä hallintoneuvoston tai hallituksen taikka näiden jäsenen erottamista koskevaa hakemusta, 11 §:n 4 momentissa säädettyä hallintoneuvoston tai hallituksen nimeämistä koskevaa hakemusta, 12 §:ssä säädettyä säätiön lakauttamista koskevaa hakemusta, 13 §:ssä säädettyä esitutkintaa tai syytteen nostamista koskevan ilmoituksen tekemistä, ei saa erikseen hakea muutosta.

Tämän luvun 7 §:n 4 momentissa säädettyä palkkiota, 11 §:n 6 momentissa säädettyä uskottujen miesten palkkiota tai 12 §:n 6 momentissa säädettyä selvitysmiesten palkkiota koskeva riita-asia voidaan tutkia myös säätiön kotipaikan kärjäoikeudessa sen estämättä, mitä oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa säädetään.

VI OSA

Voimaantulo

15 luku

Voimaantulo

1 §

Voimaantulo

Tämän lain voimaantulosta säädetään erikseen lailla.

2.

Laki**säätiölain voimaannpanosta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Säätiölain voimaantulo

Säätiölaki (/), jäljempänä uusi laki, tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2015. Uudella lailla kumotaan säätiölaki (109/1930), jäljempänä vanha laki.

Uutta lakia sovelletaan myös ennen sen voimaantuloa perustettuun säätiöön, jollei tästä laista johdu muuta.

Jos muualla lainsäädännössä viitataan vanhan lain säännökseen tai muutoin tarkoitetaan vanhan lain säännöstä, sen sijasta sovelletaan sen tilalle tullutta uuden lain säännöstä.

2 §

Taloudellinen etu lähipiirille

Jos ennen uuden lain voimaantuloa rekisteröidyn sääntöjen määräyksen perusteella säätiön tarkoituksena on tuottaa vanhan lain 5 §:n 3 momentissa sallittua ja uuden lain 1 luvun 2 §:ssä kiellettyä taloudellista etua lähipiiriin kuuluvalla muuten kuin uuden lain 1 luvun 9 §:n mukaisin edellytyksin, säätiöön sovelletaan vanhan lain 5 §:n 3 momenttia vuoden 2034 loppuun, ellei määräystä ole sitä ennen muutettu uuden lain mukaiseksi tai poistettu.

Jos ennen uuden lain voimaantuloa tehdyn säädekirjan, lahjoituksen ehtojen tai rekisteröidyn sääntömääräyksen perusteella säätiölle varoja luovuttanut on uuden lain 1 luvun 3 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettulla tavalla pidättänyt varallisuuteen liittyviä oikeuksia, tällaisen määräyksen voimassaolo päättyy 31 päivänä joulukuuta 2034, ellei määräystä ole sitä ennen poistettu.

Edellä 1 tai 2 momentissa tarkoitettun sääntömääräyksen tai lahjoituksen ehtojen mukaista edunsaajaa ei voi muuttaa uuden lain tultua voimaan. Tällaisen määräyksen voi kuitenkin poistaa.

3 §

Säätiön perustaminen

Säätiön perustamiseen ja rekisteröimiseen sovelletaan vanhaa lakia, jos perustamiskirja on allekirjoitettu ennen uuden lain voimaantuloa, jollei rekisteriviranomaiselle toimiteta uuden lain 13 luvun 5 §:n mukaisia rekisteröintiä koskevia asiakirjoja.

Säätiön perustaja voi uuden lain vahvistamisen jälkeen, mutta ennen sen voimaantuloa päättää noudattaa säätiön perustamisessa uutta lakia ja ilmoittaa säätiön rekisteröitäväksi ennen uuden lain voimaantuloa. Tällainen säätiö voidaan rekisteröidä, kun uusi laki on tullut voimaan.

Jos säätiön perustamisesta on määrätty testamentissa, sovelletaan säätiön perustamiseen 1 momentissa säädetystä poiketen uutta lakia, jos perustamista koskeva ilmoitus tehdään uuden lain voimaantulon jälkeen.

4 §

Säätiön säännöt

Säätiön sääntöihin sisältyvän uuden lain vastaisen määräyksen sijasta noudatetaan uutta lakia, jollei tästä laista johdu. Uuden lain vastaisen sääntöjen määräyksen muutos uuden lain mukaiseksi on ilmoitettava rekisteröitäväksi samalla, kun muu sääntöjen muutos ilmoitetaan rekisteröitäväksi, kuitenkin kolmen vuoden kuluessa tämän lain

voimaantulosta. Rekisteriviranomainen voi asettaa säätiölle uhkasakon tämän velvoitteen täyttämisen tehosteeksi.

Uuden lain voimaantulon jälkeen rekisteröitäväksi ilmoitettua uuden lain vastaista sääntöjen määräystä ei voida rekisteröidä, ellei tästä laista johdu muuta.

Säätiö voi uuden lain vahvistamisen jälkeen, mutta ennen sen voimaantuloa, päättää sääntöjensä muuttamisesta uuden lain mukaisiksi noudattaen vanhaa lakia. Päätös voidaan ilmoittaa rekisteröitäväksi ennen uuden lain voimaantuloa ja rekisteröidä siten, että sääntöjen muutos tulee voimaan samana päivänä kuin uusi laki. Sama koskee toimitusjohtajan ja hallintoneuvoston ilmoittamista rekisteriin.

5 §

Säätiön nimi

Rekisteriviranomainen rekisteröi vanhan lain aikana rekisteröidyn säätiön nimen loppuun tunnuksen ”sr” uuden lain voimaan tullessa.

6 §

Toimitusjohtaja

Vanhan lain voimassa ollessa rekisteröidyn säätiön sääntöihin voidaan ottaa toimitusjohtajasta sellainen muu yleisesti säätiön päivityksestä toiminnasta vastaavasta johtajasta yleisesti käytetty ilmaus, joka sisältyy vanhan lain aikana rekisteröityyn sääntöjen määräkseen. Tällöin säännöistä on käytävä selvästi ilmi, että ilmausta käytetään uuden lain mukaisesta toimitusjohtajasta.

Jos säätiön säännöissä on uuden lain vastaisia määräyksiä säätiön johtajasta, määräykset on muutettava vastaamaan uuden lain säännöksiä.

7 §

Hallitus

Jos vanhan lain voimassa ollessa säätiön sääntöihin otetun määräyksen perusteella toisen yksityisoikeudellisen säätiön tai yhteisön hallituksen jäsenet toimivat säätiön hallituk-

sen jäseninä, tällaisen sääntömääräyksen perusteella säätiön hallituksen jäsenenä toimivan toimikausi päättyy viimeistään vuoden 2015 lopussa ja tällaisen sääntömääräyksen sijasta siinä tarkoitettu säätiö tai yhteisö valitsee säätiön hallituksen jäsenet.

Uuden lain 3 luvun 11 §:n mukaisia rajoituksia ei sovelleta ennen uuden lain voimaantuloa alkavaan toimikauteen.

8 §

Hallintoneuvosto

Uuden lain hallintoneuvostoa koskevia säännöksiä voidaan soveltaa ennen uuden lain voimaantuloa rekisteröityyn sääntömääräykseen perustuvaan säätiön toimielimeen, joka valitsee enemmistön säätiön hallituksen jäsenistä. Uuden lain hallintoneuvostoa koskevien säännösten soveltaminen toimieliimeen on ilmoitettava rekisteröitäväksi kolmen vuoden kuluessa uuden lain voimaantulosta. Tällaiseen elimeen sovelletaan vanhan lain 10 a §:ää, kunnes elin on rekisteröity uuden lain mukaisena hallintoneuvostona tai kolme vuotta on kulunut uuden lain voimaantulosta.

Jos säätiön säännöissä on hallintoneuvostoa koskevia uuden lain vastaisia määräyksiä, nuo määräykset ja toimielimen nimi on muutettava vastaamaan uuden lain säännöksiä.

Uuden lain 3 luvun 19 §:n 1 momenttia valvontaan liittyvästä tehtävästä sovelletaan hallintoneuvostoon kolmen vuoden kuluttua uuden lain voimaantulosta, jollei hallintoneuvosto päättä toisin tai säätiön säännöissä muuta määrätä aikaisemmasta ajankohdasta.

9 §

Säätiön säännöissä määrätyn elimen jäsenen vahingonkorvausvastuu

Ennen uuden lain voimaantuloa säätiön säännöissä määrätyn vanhan lain 10 a §:ssä määrätyn toimielimen jäsenen ja toimihen-

kilöön, joka ei ole työntekijä, sovelletaan uuden lain 1 luvun 4 §:n, 8 luvun ja 10 luvun säännöksiä säätiön johdon tehtävistä, vahingonkorvausvastuusta ja rangaistusvastuusta.

10 §

Tilinpäätös ja toimintakertomus

Uuden lain 5 luvun 2 ja 3 §:ää toimintakertomuksessa annettavista tiedoista sekä 5 luvun 4 §:ää konsernitilinpäätöksestä sovelletaan tilinpäätökseen viimeistään siltä tilikaudelta, joka ensiksi alkaa vuoden 2014 jälkeen.

11 §

Sulautuminen

Sulautumiseen sovelletaan vanhaa lakia, jos sulautumislupaa koskeva hakemus jätetään rekisteriviranomaiselle ennen uuden lain voimaantuloa. Muussa tapauksessa sulautumiseen sovelletaan uutta lakia.

Säätiöt voivat lain vahvistamisen jälkeen, mutta ennen sen voimaantuloa päättää noudattaa säätiöiden sulautumisessa uutta lakia. Sulautumissuunnitelma voidaan ilmoittaa rekisteröitäväksi ennen uuden lain voimaantuloa. Tällainen sulautumissuunnitelma voidaan rekisteröidä, kun uusi laki on tullut voimaan.

12 §

Säätiön purkaminen

Säätiön purkamiseen sovelletaan vanhaa lakia, jos lakkauttamista koskeva hakemus jätetään rekisteriviranomaiselle ennen uuden lain voimaantuloa. Muussa tapauksessa säätiön purkamiseen sovelletaan uutta lakia.

Säätiö voi lain vahvistamisen jälkeen, mutta ennen sen voimaantuloa päättää noudattaa säätiön purkamisessa uutta lakia. Selvitystila koskeva päätös voidaan ilmoittaa rekisteröitäväksi ennen uuden lain voimaantuloa. Tällainen päätös voidaan rekisteröidä, kun uusi laki on tullut voimaan.

Uuden lain 12 luvun 14 §:n 2 momenttia ei sovelleta ennen lain voimaantuloa rekisteröityyn säätiöön, jos säätiön rekisteröidyissä säännöissä on määrätty ennen uuden lain voimaantuloa, että varat luovutetaan säätiön purkautuessa uuden lain 1 luvun 8 §:ssä säädettyyn lähipiiriin kuuluvalla.

Uuden lain 12 luvun 4 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua määräaikaa laskettaessa otetaan huomioon myös ennen uuden lain voimaantuloa kulunut aika.

13 §

Riitojen ratkaiseminen

Ennen uuden lain voimaan tuloa vireille tulleisiin riita-asioihin sovelletaan vanhan lain toimivaltaista tuomioistuinta koskevia säännöksiä sellaisina kuin ne olivat uuden lain voimaantullessa.

14 §

Rekisteröintiin sovellettava menettely

Säätiön toimielimen ennen uuden lain voimaantuloa tekemiin päätöksiin ja niihin liittyviin rekisteröinteihin sekä muihin menettelyihin sovelletaan vanhaa lakia, jollei tästä laista johdu muuta.

15 §

Valvonta

Valvontaa koskevia uuden lain 14 luvun säännöksiä sovelletaan uuden lain tultua voimaan, vaikka valvontaa koskeva asia olisi pantu vireille rekisteriviranomaisessa ennen uuden lain voimaantuloa.

16 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

3.

Laki**perintökaaren 19 luvun 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti,
lisätään perintökaaren (40/1965) 19 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 209/1983, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

_____ 1 § _____
 _____ Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 Hakemuksen voi tehdä myös säätiölain _____
 (/) 2 luvun 7 §:ssä tarkoitettu testamen-
 tin määräyksen toimeenpanija. _____

4.

Laki**yrittäjän saneerauksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti,
muutetaan yrityksen saneerauksesta annetun lain (47/1993) 2 §:n 1 ja 2 momentti seuraavas-
 ti:

2 §
Soveltamisala

Saneerausmenettelyn kohteena voi olla yk-
 sityinen elinkeinonharjoittaja, avoin yhtiö,
 kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö, osuuskunta,
 asunto-osakeyhtiö tai taloudellista toimintaa
 harjoittava yhdistys *tai säätiö*. Elinkeinon-
 harjoittajalla tarkoitetaan tässä laissa myös
 ammatin taikka maatalouden tai kalastuk-
 sen harjoittajaa.

Saneerausmenettelyn kohteena ei voi olla

1) luottolaitostoiminnasta annetussa laissa
 (121/2007) tarkoitettu luottolaitos;
 2) vakuutus- tai eläkelaitos;
 3) selvitystilassa oleva yhtiö, osuuskunta
tai säätiö; talletuspankki voi kuitenkin olla
 saneerausmenettelyn kohteena niin kuin tal-
 letuspankin toiminnan väliaikaisesta keskeyt-
 tämisestä annetussa laissa (1509/2001) sää-
 detään.

_____ Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

5.

Laki**tilintarkastuslain 9 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti,
muutetaan tilintarkastuslain (459/2007) 9 §, sellaisena kuin se on laissa 1534/2009, seuraavasti:

9 §

Viranomaisen velvollisuus määrätä tilintarkastaja

Aluehallintoviraston on ilmoituksesta määrättävä yhteisölle kelpoisuusehdot täyttävä tilintarkastaja, jos:

1) tilintarkastajaa ei ole valittu tämän lain tai muun lain mukaisesti;

2) tilintarkastajalla ei ole 3 §:ssä tarkoitettua kelpoisuutta tai tilintarkastaja ei ole 24 tai 25 §:ssä tarkoitettulla tavalla riippumaton; taikka

3) yhtiöjärjestykseen, sääntöihin tai yhtiösopimukseen otettua tilintarkastajien lukumäärää tai kelpoisuutta koskevaa määräystä on rikottu.

Aluehallintoviraston on pyydettyävä Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnalta lausunto 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua riippumattomuutta koskevassa asiassa ennen sen ratkaisemista.

Ilmoituksen saa edellä tässä pykälässä tarkoitetuissa tapauksissa tehdä kuka tahansa. Hallitus, siihen verrattava toimielin tai yhtiömies on velvollinen tekemään ilmoituksen, jollei se, jolle tilintarkastajan valitseminen

kuuluu, viivytyksettä valitse kelpoisuusehdot täyttävää tilintarkastajaa. Ilmoitusvelvollisuus ei kuitenkaan koske kommandiitti-yhtiön äänetöntä yhtiömiestä.

Ennen kuin tässä pykälässä tarkoitettu määräys annetaan, on kuultava yhteisön hallitusta, siihen verrattavaa toimielintä tai yhtiömiehiä. Määräys voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana. Määräys on voimassa siihen asti, kunnes yhteisölle on säädettyssä järjestyksessä valittu tilintarkastaja aluehallintoviraston määräämän tilintarkastajan tilalle. Määräystä ei voida antaa sen jälkeen, kun kyseistä tilikautta koskeva tilinpäätös on vahvistettu ja sitä koskeva päätös on saanut lainvoiman.

Edellä säädetyn estämättä Patentti- ja rekisterihallitus määrää säätiölle tilintarkastajan tässä pykälässä tarkoitetuissa tapauksissa. Tällöin tämän pykälän säännöksiä aluehallintovirastosta sovelletaan Patentti- ja rekisterihallitukseen ja säännöksiä yhteisöstä, sen hallituksesta, säännöistä ja yhtiöjärjestyksestä sovelletaan säätiöön, sen hallitukseen ja sääntöihin.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

6.

Laki**yrityskiinnityslain 11 ja 27 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yrityskiinnityslain (634/1984) 11 §:n 2 momentti ja 27 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 11 §:n 2 momentti laissa 1493/2001 ja 27 §:n 2 momentti laissa 431/2013, seuraavasti:

11 §

Elinkeinonharjoittajaa koskevat muutokset

Yrityskiinnityksen voimassaolosta ja kiinnityksen tuottamasta etuoikeudesta yhteisön tai säätiön sulautuessa taikka osakeyhtiön tai osuuskunnan jakautuessa on voimassa, mitä asianomaista yhteisöä tai säätiötä koskevassa laissa säädetään.

27 §

Yrityskiinnityksen poistaminen rekisteristä

Rekisteriviranomainen voi poistaa yrityskiinnityksen rekisteristä, jos sellaista elinkeinonharjoittajaa koskevat merkinnät, jonka omaisuuteen yrityskiinnitys on vahvistettu, poistetaan kaupparekisteristä kaupparekiste-

rilain (129/1979) 24 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Osakeyhtiön tai osuuskunnan omaisuuteen vahvistettu yrityskiinnitys voidaan poistaa kymmenen vuoden kuluttua siitä, kun yhtiö tai osuuskunta on poistettu rekisteristä osakeyhtiölain 20 luvun 2 §:n tai osuuskuntalain 23 luvun 2 §:n perusteella. *Säätiön omaisuuteen vahvistettu yrityskiinnitys voidaan poistaa kymmenen vuoden kuluttua siitä, kun säätiö on poistettu säätiörekisteristä säätiölain (/) 12 luvun 2 §:n perusteella.* Ennen kuin kiinnitys poistetaan rekisteristä tässä momentissa tarkoitetusta syystä, rekisteriviranomaisen on varattava tiedossaan olevalle kiinnityksenhaltijalle tilaisuus tulla kuulluksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

7.

Laki**säästöpankkilain 92 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan säästöpankkilain (1502/2001) 92 §:n 2 ja 3 momentti seuraavasti:

92 §

Päätettäessä säästöpankin muuttamisesta säätiöksi samalla on hyväksyttävä säätiölain (/) 2 luvun 1 §:ssä tarkoitettu *perustamiskirja* ja 3 §:ssä tarkoitettut säätiön säännöt.

Säästöpankin on ilmoitettava rekisteriviranomaiselle säästöpankin muuttamisesta säätiöksi siten kuin säätiölain 13 luvun

2 §:ssä *säädetään*. Rekisteriviranomaisen on *rekisteröitävä säätiö* noudattaen, mitä mainitussa laissa säädetään säätiön *rekisteröimisestä*.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

8.

Laki**säätiön valvontamaksusta annetun lain 1 §:n 2 momentin kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan säätiön valvontamaksusta annetun lain (1048/2013) 1 §:n 2 momentti.

2 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

9.

Laki**asumisoikeusasunnoista annetun lain 26 b §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti,
muutetaan asumisoikeusasunnoista annetun lain (650/1990) 26 b §:n 4 momentti, sellaisena
 kuin se on laissa 1608/2009, seuraavasti:

26 b §

Lunastussuorituksiin käytettävissä olevat varat ja vastuu virheellisestä lunastussuorituksesta

—————
 Jos asumisoikeuksien lunastukseen on käytetty varoja, joita tämän lain mukaan ei saa käyttää, on omistajayhteisön hallitus ja, jos varojen jakaminen perustuu virheelliseen taseeseen, taseen vahvistamiseen taikka tarkastamiseen osallistunut tilintarkastaja tilintarkastuslain (459/2007) 51 §:n mukaisesti velvollinen korvaamaan omistajayhteisölle näin syntyneen vahingon. Rangaistuksesta osakeyhtiörikoksesta säädetään osakeyhtiölain

(624/2006) 25 luvun 1 §:ssä sekä asunto-osakeyhtiörikoksesta ja -rikkomuksesta asunto-osakeyhtiölain (1599/2009) 27 luvun 1 ja 2 §:ssä. Jos omistaja on asumisoikeusyhdistys, sovelletaan lisäksi, mitä asumisoikeusyhdistyksistä annetun lain 76 §:ssä säädetään. Rangaistuksesta asumisoikeusyhdistysrikkomuksesta säädetään asumisoikeusyhdistyksistä annetun lain 83 §:ssä. Jos omistaja on säätiö, sovelletaan lisäksi, mitä säätiölain (/) 8 luvun 1 §:ssä säädetään. Rangaistuksesta säätiörikoksesta ja -rikkomuksesta säädetään säätiölain 10 luvun 1 ja 2 §:ssä.

—————
 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

10.

Laki**Patentti- ja rekisterihallituksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti,
muutetaan Patentti- ja rekisterihallituksesta annetun lain (578/2013) 2 §:n 1 momentti seuraavasti:

2 §

Tehtävät

Patentti- ja rekisterihallitus käsittelee patenttia, integroidun piirin piirimallia, hyödyllisyysmallioikeutta, mallioikeutta, tavaramerkkiä, yrityskiinnitystä, kaupparekisteriä, yhdistysrekisteriä, säätiörekisteriä ja säätiö-

laissa (/) tarkoitettua säätiöiden valvontaa, tilinpäätösasiakirjojen julkistamista ja toiminimeä koskevat asiat sekä tarjoaa näihin tehtäviin liittyviä tietopalveluja.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

11.

Laki**ammattikorkeakoululain 43 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammattikorkeakoululain (351/2003) 43 § seuraavasti:

43 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Ammattikorkeakoulun ylläpitäjän toimivaltaan kuuluvissa asioissa noudatetaan, mitä

kuntalaissa, osakeyhtiölaissa (624/2006) tai säätiölaissa (/) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

12.

Laki**yliopistolain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yliopistolain (558/2009) 1 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 414/2012, seuraavasti:

1 § <i>Sovellettamisala</i>	opistoon ja Tampereen teknilliseen yliopistoon (<i>säätiöyliopistot</i>) sovelletaan tämän lain lisäksi säätiölakia (/).
------------------------------------	--

Edellä 2 momentin 1—12 kohdassa tarkoitetut yliopistot ovat julkisoikeudellisia laitoksia (*julkisoikeudelliset yliopistot*). Aalto-yli-

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

13.

Laki**julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain 10 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti,
muutetaan julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain (634/2011) 10 §:n 1 momentti seuraavasti:

10 § <i>Tallennettujen tietojen hyödyntäminen</i>	<p>jestelmä ja lain 7 §:n 1 momentin 1, 2 ja 6 kohdassa tarkoitetut tiedot;</p> <p>2) yhdistyslaissa (503/1989) tarkoitettu yhdistysrekisteri;</p> <p>3) kaupparekisterilaissa (129/1979) tarkoitettu kaupparekisteri;</p> <p>4) säätiölaissa (/) tarkoitettu säätiörekisteri;</p> <p>5) kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta annetussa laissa (453/2002) tarkoitettu kiinteistötietojärjestelmä;</p>
--	---

Julkishallinnon viranomaisen on pyrittävä järjestämään toimintansa siten, että se käyttää tässä pykälässä tarkoitettuihin tietojärjestelmiin talletettuja tietoja, jos viranomaisen toiminta edellyttää näiden tietojen käyttöä. Näitä tietojärjestelmiä ovat:

1) väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetussa laissa (661/2009) tarkoitettu väestötietojär-

6) yritys- ja yhteisötietolaissa (244/2001)
tarkoitettu yritys- ja yhteisötietojärjestelmä.

Tämä laki tulee voimaan
kuuta 20 .

päivänä

14.

Laki

verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 18 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 18 §:n 1 momentin 8 kohta, sellaisena kuin se on laissa 988/2012, ja
lisätään 18 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 259/2008, 504/2008, 525/2009, 1500/2011 ja 988/2012, uusi 9 kohta seuraavasti:

18 §

Verohallinnon oikeus tietojen oma-aloitteiseen antamiseen

Verohallinto voi salassapitosäännösten estämättä antaa omasta aloitteestaan verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen:

8) Finanssivalvonnalle väliaikaisesta pankkiverosta annetun lain (986/2012) 26 §:n 3 momentissa tarkoitettua pankkiveron suorittamisvelvollisuutta ja perusteita koskevan

lausunnon antamista varten tarpeelliset verotustiedot;

9) Patentti- ja rekisterihallitukselle säätiöistä sekä säätiölain 1 luvun 8 §:ssä tarkoitettuihin lähipiiriin kuuluvista henkilöistä, yhteisöistä ja säätiöistä sellaisia tietoja, joilla saattaa olla merkitystä säätiölain (/) 14 luvun 1 §:ssä tarkoitettua säätiövalvontaa varten.”

Tämä laki tulee voimaan
kuuta 20 .

päivänä

15.

Laki**harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 6 §:n 1 momentin 14 kohta, sellaisena kuin se laissa 1153/2013, ja
lisätään 6 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 1153/2013, uusi 15 kohta seuraavasti:

6 § <i>Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus</i>	lain (869/2009) mukaista liikenneluvan myöntämistä ja peruuttamista; 15) säätiölain (/) 14 luvun 1 §:ssä säädettyä valvontatehtävää.
Velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tuke- maan:	-----

14) kaupallisista tavarankuljetuksista tiellä annetun lain (693/2006) ja joukkoliikenne-	Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .
---	---

Helsingissä 25 päivänä syyskuuta 2014

Pääministeri

ALEXANDER STUBB

Oikeusministeri *Anna-Maja Henriksson*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

3.

Laki

perintökaaren 19 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti,
lisätään perintökaaren (40/1965) 19 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 209/1983, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Pesän osakkaan hakemuksesta oikeuden on päätettävä, että pesän omaisuus on luovutettava pesänselvittäjän hallintoon, ja määrättävä joku pesänselvittäjänä pitämään huolta pesän hallinnosta. Jos joku on testamentissa määrätty perillisten tai yleisjälkimmäisyyden saajain sijasta testamentin toimeenpanijana pesää hallitsemaan, on määräys annettava myös hänen hakemuksestaan. Sellaista määräystä voi niin ikään hakea erityisjälkimmäisyyden saaja tai se, jolla on oikeus ajaa kannetta tarkoittelemääräyksen toteuttamisesta, milloin tämän harkitaan olevan tarpeen säädöksen tai määräyksen täytäntöön saattamiseksi. Sama oikeus on sillä, jolle perillinen tai yleisjälkimmäisyyden saaja on luovuttanut osuutensa pesään.

Hakemuksen voi tehdä myös sellainen avustukseen oikeutettu henkilö, joka ei ole kuolinpesän osakas, milloin tämän harkitaan olevan tarpeen avustusvaatimuksen toteuttamiseksi.

Jos testamentissa on sen toimeenpanijaa määräämättä pesän omaisuus erotettu pesän osakkaiden hallinnosta tai toimeenpanijaksi

Hakemuksen voi tehdä myös säätölain (/) 2 luvun 7 §:ssä tarkoitettu testamentin määräyksen toimeenpanija.

määrätty ei tehtävään ryhdy, antakoon oikeus 1 momentissa tarkoitetun määräyksen sen hakemuksesta, jonka oikeus on pesän selvityksestä riippuvainen, tai saatuaan muutoin asiasta tiedon.

Tämän pykälän mukainen päätös voi perustua myös testamenttiin, joka ei ole saanut lainvoimaa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 . _____

4.

Laki**yrittäjän saneerauksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti,
muutetaan yrityksen saneerauksesta annetun lain (47/1993) 2 §:n 1 ja 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Saneerausmenettelyn kohteena voi olla yksityinen elinkeinonharjoittaja, avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö, osuuskunta, asunto-osakeyhtiö tai taloudellista toimintaa harjoittava yhdistys. Elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan tässä laissa myös ammatin taikka maatilatalouden tai kalastuksen harjoittajaa.

Saneerausmenettelyn kohteena ei voi olla
 1) luottolaitostoiminnasta annetussa laissa (1607/1993) tarkoitettu luottolaitos;
 2) vakuutus- tai eläkelaitos;
 3) selvitystilassa oleva yhtiö tai osuuskunta.
 Talletuspankki voi kuitenkin olla saneerausmenettelyn kohteena niin kuin talletuspankin toiminnan väliaikaisesta keskeyttämisestä annetussa laissa (1509/2001) säädetään.

Saneerausmenettelyn kohteena voi olla yksityinen elinkeinonharjoittaja, avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö, osuuskunta, asunto-osakeyhtiö tai taloudellista toimintaa harjoittava yhdistys *tai säätiö*. Elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan tässä laissa myös ammatin taikka maatilatalouden tai kalastuksen harjoittajaa.

Saneerausmenettelyn kohteena ei voi olla
 1) luottolaitostoiminnasta annetussa laissa (121/2007) tarkoitettu luottolaitos;
 2) vakuutus- tai eläkelaitos;
 3) selvitystilassa oleva yhtiö, osuuskunta *tai säätiö*; talletuspankki voi kuitenkin olla saneerausmenettelyn kohteena niin kuin talletuspankin toiminnan väliaikaisesta keskeyttämisestä annetussa laissa (1509/2001) säädetään.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

5.

Laki**tilintarkastuslain 9 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti,
muutetaan tilintarkastuslain (459/2007) 9 §, sellaisena kuin se on laissa 1534/2009, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

9 §

Aluehallintoviraston velvollisuus määrätä tilintarkastaja

Viranomaisen velvollisuus määrätä tilintarkastaja

Aluehallintoviraston on ilmoituksesta määrättävä yhteisölle *tai säätiölle* kelpoisuusehdot täyttävä tilintarkastaja, jos:

1) tilintarkastajaa ei ole valittu tämän lain tai muun lain mukaisesti;

2) tilintarkastajalla ei ole 3 §:ssä tarkoitettua kelpoisuutta tai tilintarkastaja ei ole 24 tai 25 §:ssä tarkoitettulla tavalla riippumaton; taikka

3) yhtiöjärjestykseen, sääntöihin tai yhtiösopimukseen otettua tilintarkastajien lukumäärää tai kelpoisuutta koskevaa määräystä on rikottu.

Aluehallintoviraston on pyydettävä Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnalta lausunto 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua riippumattomuutta koskevassa asiassa ennen sen ratkaisemista.

Ilmoituksen saa edellä tässä pykälässä tarkoitetuissa tapauksissa tehdä kuka tahansa. Hallitus, siihen verrattava toimielin tai yhtiömies on velvollinen tekemään ilmoituksen, jollei se, jolle tilintarkastajan valitseminen kuuluu, viivytyksettä valitse kelpoisuusehdot täyttävää tilintarkastajaa. Ilmoitusvelvollisuus ei kuitenkaan koske kommandiittiyhtiön äänetöntä yhtiömiestä.

Ennen kuin tässä pykälässä tarkoitettu määräys annetaan, on kuultava yhteisön *tai säätiön* hallitusta, siihen verrattavaa toimielintä tai yhtiömiehiä. Määräys voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana. Määräys on voimassa siihen asti, kunnes yhteisölle *tai*

Aluehallintoviraston on ilmoituksesta määrättävä yhteisölle kelpoisuusehdot täyttävä tilintarkastaja, jos:

1) tilintarkastajaa ei ole valittu tämän lain tai muun lain mukaisesti;

2) tilintarkastajalla ei ole 3 §:ssä tarkoitettua kelpoisuutta tai tilintarkastaja ei ole 24 tai 25 §:ssä tarkoitettulla tavalla riippumaton; taikka

3) yhtiöjärjestykseen, sääntöihin tai yhtiösopimukseen otettua tilintarkastajien lukumäärää tai kelpoisuutta koskevaa määräystä on rikottu.

Aluehallintoviraston on pyydettävä Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnalta lausunto 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua riippumattomuutta koskevassa asiassa ennen sen ratkaisemista.

Ilmoituksen saa edellä tässä pykälässä tarkoitetuissa tapauksissa tehdä kuka tahansa. Hallitus, siihen verrattava toimielin tai yhtiömies on velvollinen tekemään ilmoituksen, jollei se, jolle tilintarkastajan valitseminen kuuluu, viivytyksettä valitse kelpoisuusehdot täyttävää tilintarkastajaa. Ilmoitusvelvollisuus ei kuitenkaan koske kommandiittiyhtiön äänetöntä yhtiömiestä.

Ennen kuin tässä pykälässä tarkoitettu määräys annetaan, on kuultava yhteisön hallitusta, siihen verrattavaa toimielintä tai yhtiömiehiä. Määräys voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana. Määräys on voimassa siihen asti, kunnes yhteisölle on sääde-

säätiölle on säädetyssä järjestyksessä valittu tilintarkastaja aluehallintoviraston määräämän tilintarkastajan tilalle. Määräystä ei voida antaa sen jälkeen, kun kyseistä tilikautta koskeva tilinpäätös on vahvistettu ja sitä koskeva päätös on saanut lainvoiman.

tyssä järjestyksessä valittu tilintarkastaja aluehallintoviraston määräämän tilintarkastajan tilalle. Määräystä ei voida antaa sen jälkeen, kun kyseistä tilikautta koskeva tilinpäätös on vahvistettu ja sitä koskeva päätös on saanut lainvoiman.

Edellä säädetyin estämättä Patentti- ja rekisterihallitus määrää säätiölle tilintarkastajan tässä pykälässä tarkoitetuissa tapauksissa. Tällöin tämän pykälän säännöksiä aluehallintovirastosta sovelletaan Patentti- ja rekisterihallitukseen ja säännöksiä yhteisöstä, sen hallituksesta, säännöistä ja yhtiöjärjestyksestä sovelletaan säätiöön, sen hallitukseen ja sääntöihin.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 . _____

6.

Laki**yrityskiinnityslain 11 ja 27 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yrityskiinnityslain (634/1984) 11 §:n 2 momentti ja 27 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 11 §:n 2 momentti laissa 1493/2001 ja 27 §:n 2 momentti laissa 431/2013, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 §

11 §

Elinkeinonharjoittajaa koskevat muutokset

Elinkeinonharjoittajaa koskevat muutokset

Yrityskiinnityksen voimassaolosta ja kiinnityksen tuottamasta etuoikeudesta yhteisön sulautuessa taikka osakeyhtiön tai osuuskunnan jakautuessa on voimassa, mitä asianomaista yhteisöä koskevassa laissa säädetään.

Yrityskiinnityksen voimassaolosta ja kiinnityksen tuottamasta etuoikeudesta yhteisön *tai säätiön* sulautuessa taikka osakeyhtiön tai osuuskunnan jakautuessa on voimassa, mitä asianomaista yhteisöä *tai säätiötä* koskevassa laissa säädetään.

27 §

27 §

Yrityskiinnityksen poistaminen rekisteristä

Yrityskiinnityksen poistaminen rekisteristä

Rekisteriviranomainen voi poistaa yrityskiinnityksen rekisteristä, jos sellaista elinkeinonharjoittajaa koskevat merkinnät, jonka omaisuuteen yrityskiinnitys on vahvistettu, poistetaan kaupparekisteristä kaupparekisterilain (129/1979) 24 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Osakeyhtiön tai osuuskunnan omaisuuteen vahvistettu yrityskiinnitys voidaan poistaa kymmenen vuoden kuluttua siitä, kun yhtiö tai osuuskunta on poistettu rekisteristä osakeyhtiölain 20 luvun 2 §:n tai osuuskuntalain 23 luvun 2 §:n perusteella. Ennen kuin kiinnitys poistetaan rekisteristä tässä momentissa tarkoitetusta syystä, rekisteriviranomaisen on varattava tiedossaan olevalle kiinnityksenhaltijalle tilaisuus tulla kuulluksi.

Rekisteriviranomainen voi poistaa yrityskiinnityksen rekisteristä, jos sellaista elinkeinonharjoittajaa koskevat merkinnät, jonka omaisuuteen yrityskiinnitys on vahvistettu, poistetaan kaupparekisteristä kaupparekisterilain (129/1979) 24 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Osakeyhtiön tai osuuskunnan omaisuuteen vahvistettu yrityskiinnitys voidaan poistaa kymmenen vuoden kuluttua siitä, kun yhtiö tai osuuskunta on poistettu rekisteristä osakeyhtiölain 20 luvun 2 §:n tai osuuskuntalain 23 luvun 2 §:n perusteella. *Säätiön omaisuuden vahvistettu yrityskiinnitys voidaan poistaa kymmenen vuoden kuluttua siitä, kun säätiö on poistettu säätiörekisteristä säätiölain (/) 12 luvun 2 §:n perusteella.* Ennen kuin kiinnitys poistetaan rekisteristä tässä momentissa tarkoitetusta syystä, rekisteriviranomaisen on varattava tiedossaan olevalle

Voimassa oleva laki

HE 166/2014 vp
Ehdotus

243

kiinnityksenhaltijalle tilaisuus tulla kuulluksi.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

7.

Laki**säästöpankkilain 92 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan säästöpankkilain (1502/2001) 92 §:n 2 ja 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

92 §

92 §

Päätettäessä säästöpankin muuttamisesta säätiöksi samalla on hyväksyttävä säätiölain (109/1930) 1 §:ssä tarkoitettu säädekirja ja mainitun lain 2 §:ssä tarkoitettut säätiön säännöt ja annettava mainitun lain 3 §:n mukainen säätiön perustamismääräys.

Säästöpankki voi hakea rekisteriviranomaiselta lupaa säästöpankin muuttamiseen säätiöksi. Rekisteriviranomaisen on annettava lupa säästöpankin muuttamiseen säätiöksi ja vahvistettava säätiön säännöt noudattaen, mitä säätiön perustamisluvasta ja sen sääntöjen vahvistamisesta säätiölaissa säädetään.

Päätettäessä säästöpankin muuttamisesta säätiöksi samalla on hyväksyttävä säätiölain (/) 2 luvun 1 §:ssä tarkoitettu *perustamiskirja* ja 3 §:ssä tarkoitettut säätiön säännöt.

Säästöpankin on ilmoitettava rekisteriviranomaiselle säästöpankin muuttamisesta säätiöksi siten kuin säätiölain 13 luvun 2 §:ssä säädetään. Rekisteriviranomaisen on *rekisteröitävä säätiö* noudattaen, mitä mainitussa laissa säädetään säätiön *rekisteröimisestä*.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____ .

9.

Laki**asumisoikeusasunnoista annetun lain 26 b §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti,
muutetaan asumisoikeusasunnoista annetun lain (650/1990) 26 b §:n 4 momentti, sellaisena
 kuin se on laissa 1608/2009, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

26 b §

26 b §

Lunastussuorituksiin käytävissä olevat varat ja vastuu virheellisestä lunastussuorituksesta

Lunastussuorituksiin käytävissä olevat varat ja vastuu virheellisestä lunastussuorituksesta

Jos asumisoikeuksien lunastukseen on käytetty varoja, joita tämän lain mukaan ei saa käyttää, on omistajayhteisön hallitus ja, jos varojen jakaminen perustuu virheelliseen taseeseen, taseen vahvistamiseen taikka tarkastamiseen osallistunut tilintarkastaja tilintarkastuslain (459/2007) 51 §:n mukaisesti velvollinen korvaamaan omistajayhteisölle näin syntyneen vahingon. Rangaistuksesta osakeyhtiörikoksesta säädetään osakeyhtiölain (624/2006) 25 luvun 1 §:ssä sekä asunto-osakeyhtiörikoksesta ja -rikkomuksesta asunto-osakeyhtiölain (1599/2009) 27 luvun 1 ja 2 §:ssä. Jos omistaja on asumisoikeusyhdistys, sovelletaan lisäksi, mitä asumisoikeusyhdistyksistä annetun lain 76 §:ssä säädetään. Rangaistuksesta asumisoikeusyhdistysrikkomuksesta säädetään asumisoikeusyhdistyksistä annetun lain 83 §:ssä. Jos omistaja on säätiö, sovelletaan lisäksi, mitä säätiölain (109/1930) 12 a §:ssä säädetään.

Jos asumisoikeuksien lunastukseen on käytetty varoja, joita tämän lain mukaan ei saa käyttää, on omistajayhteisön hallitus ja, jos varojen jakaminen perustuu virheelliseen taseeseen, taseen vahvistamiseen taikka tarkastamiseen osallistunut tilintarkastaja tilintarkastuslain (459/2007) 51 §:n mukaisesti velvollinen korvaamaan omistajayhteisölle näin syntyneen vahingon. Rangaistuksesta osakeyhtiörikoksesta säädetään osakeyhtiölain (624/2006) 25 luvun 1 §:ssä sekä asunto-osakeyhtiörikoksesta ja -rikkomuksesta asunto-osakeyhtiölain (1599/2009) 27 luvun 1 ja 2 §:ssä. Jos omistaja on asumisoikeusyhdistys, sovelletaan lisäksi, mitä asumisoikeusyhdistyksistä annetun lain 76 §:ssä säädetään. Rangaistuksesta asumisoikeusyhdistysrikkomuksesta säädetään asumisoikeusyhdistyksistä annetun lain 83 §:ssä. Jos omistaja on säätiö, sovelletaan lisäksi, mitä säätiölain (/) 8 luvun 1 §:ssä säädetään. Rangaistuksesta säätiörikoksesta ja -rikkomuksesta säädetään säätiölain 10 luvun 1 ja 2 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

10.

Laki**Patentti- ja rekisterihallituksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti,
muutetaan Patentti- ja rekisterihallituksesta annetun lain (578/2013) 2 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Tehtävät

Tehtävät

Patentti- ja rekisterihallitus käsittelee patenttia, integroidun piirin piirimallia, hyödyllisyysmallioikeutta, mallioikeutta, tavaramerkkiä, yrityskiinnitystä, kaupparekisteriä, yhdistysrekisteriä, säätiörekisteriä ja säätiölaissa (109/1930) tarkoitettua säätiöiden valvontaa, tilinpäätösasiakirjojen julkistamista ja toiminimeä koskevat asiat sekä tarjoaa näihin tehtäviin liittyviä tietopalveluja.

Patentti- ja rekisterihallitus käsittelee patenttia, integroidun piirin piirimallia, hyödyllisyysmallioikeutta, mallioikeutta, tavaramerkkiä, yrityskiinnitystä, kaupparekisteriä, yhdistysrekisteriä, säätiörekisteriä ja säätiölaissa (/) tarkoitettua säätiöiden valvontaa, tilinpäätösasiakirjojen julkistamista ja toiminimeä koskevat asiat sekä tarjoaa näihin tehtäviin liittyviä tietopalveluja.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .*

11.

Laki**ammattikorkeakoululain 43 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammattikorkeakoululain (351/2003) 43 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

43 §

43 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Ammattikorkeakoulun ylläpitäjän toimivaltaan kuuluvissa asioissa noudatetaan, mitä kuntalaissa, osakeyhtiölaissa (734/1978) tai säätiölaissa (109/1930) säädetään.

OsakeyhtiöL 734/1978 on kumottu OsakeyhtiöL:lla 624/2006. Ks. L osakeyhtiölain voimaantulosta 625/2006.

Ammattikorkeakoulun ylläpitäjän toimivaltaan kuuluvissa asioissa noudatetaan, mitä kuntalaissa, osakeyhtiölaissa (624/2006) tai säätiölaissa (/) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 . _____

12.

Laki**yliopistolain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yliopistolain (558/2009) 1 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 414/2012,
 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

 Edellä 2 momentin 1—12 kohdassa tarkoi-
 tetut yliopistot ovat julkisoikeudellisia laitok-
 sia (julkisoikeudelliset yliopistot). Aalto-yli-
 opistoon ja Tampereen teknilliseen yliopis-
 toon (säätiöyliopistot) sovelletaan tämän lain
 lisäksi säätiölakia (109/1930).

 Edellä 2 momentin 1—12 kohdassa tarkoi-
 tetut yliopistot ovat julkisoikeudellisia laitok-
 sia (*julkisoikeudelliset yliopistot*). Aalto-yli-
 opistoon ja Tampereen teknilliseen yliopis-
 toon (*säätiöyliopistot*) sovelletaan tämän lain
 lisäksi säätiölakia (/).

Tämä laki tulee voimaan *päivänä*
kuuta 20 .

13.

Laki**julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain 10 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti,
muutetaan julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain (634/2011) 10 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 §

10 §

Tallennettujen tietojen hyödyntäminen

Tallennettujen tietojen hyödyntäminen

Julkisen hallinnon viranomaisen on pyrittävä järjestämään toimintansa siten, että se käyttää tässä pykälässä tarkoitettuihin tietojärjestelmiin talletettuja tietoja, jos viranomaisen toiminta edellyttää näiden tietojen käyttöä. Näitä tietojärjestelmiä ovat:

1) väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetussa laissa (661/2009) tarkoitettu väestötietojärjestelmä ja lain 7 §:n 1 momentin 1, 2 ja 6 kohdassa tarkoitetut tiedot;

2) yhdistyslaissa (503/1989) tarkoitettu yhdistysrekisteri;

3) kaupparekisterilaissa (129/1979) tarkoitettu kaupparekisteri;

4) säätiölaissa (109/1930) tarkoitettu säätiörekisteri;

5) kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta annetussa laissa (453/2002) tarkoitettu kiinteistötietojärjestelmä;

6) yritys- ja yhteisötietolaissa (244/2001) tarkoitettu yritys- ja yhteisötietojärjestelmä.

Julkisen hallinnon viranomaisen on pyrittävä järjestämään toimintansa siten, että se käyttää tässä pykälässä tarkoitettuihin tietojärjestelmiin talletettuja tietoja, jos viranomaisen toiminta edellyttää näiden tietojen käyttöä. Näitä tietojärjestelmiä ovat:

1) väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetussa laissa (661/2009) tarkoitettu väestötietojärjestelmä ja lain 7 §:n 1 momentin 1, 2 ja 6 kohdassa tarkoitetut tiedot;

2) yhdistyslaissa (503/1989) tarkoitettu yhdistysrekisteri;

3) kaupparekisterilaissa (129/1979) tarkoitettu kaupparekisteri;

4) säätiölaissa (/) tarkoitettu säätiörekisteri;

5) kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta annetussa laissa (453/2002) tarkoitettu kiinteistötietojärjestelmä;

6) yritys- ja yhteisötietolaissa (244/2001) tarkoitettu yritys- ja yhteisötietojärjestelmä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

14.

Laki**verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 18 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 18 §:n 1 momentin 8 kohta, sellaisena kuin se on laissa 988/2012, ja
lisätään 18 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 259/2008, 504/2008, 525/2009, 1500/2011 ja 988/2012, uusi 9 kohta seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

18 §

18 §

*Verohallinnon oikeus tietojen oma-aloitteiseen antamiseen**Verohallinnon oikeus tietojen oma-aloitteiseen antamiseen*

Verohallinto voi salassapitovelvollisuuden estämättä antaa omasta aloitteestaan verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen:

Verohallinto voi *salassapitosäännösten estämättä* antaa omasta aloitteestaan verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen:

8) Finanssivalvonnalle väliaikaisesta pankkiverosta annetun lain (986/2012) 26 §:n 3 momentissa tarkoitetun pankkiveron suorittamisvelvollisuutta ja perusteita koskevan lausunnon antamista varten tarpeelliset verotustiedot.

8) Finanssivalvonnalle väliaikaisesta pankkiverosta annetun lain (986/2012) 26 §:n 3 momentissa tarkoitetun pankkiveron suorittamisvelvollisuutta ja perusteita koskevan lausunnon antamista varten tarpeelliset verotustiedot;

L:lla 988/2012 lisätty 8 kohta tuli voimaan 1.1.2013.

9) *Patentti- ja rekisterihallitukselle säätioistä sekä säätölain 1 luvun 8 §:ssä tarkoitettuihin lähipiiriin kuuluvista henkilöistä, yhteisöistä ja säätioistä sellaisia tietoja, joilla saattaa olla merkitystä säätölain (/) 14 luvun 1 §:ssä tarkoitettua säätövalvontaa varten.*

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

15.

Laki**harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 6 §:n 1 momentin 14 kohta, sellaisena kuin se laissa 1153/2013, ja
lisätään 6 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 1153/2013, uusi 15 kohta seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

6 §

6 §

*Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus**Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus*

Velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tuke-
 maan:

Velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tuke-
 maan:

14) kaupallisista tavarankuljetuksista tiellä
 annetun lain (693/2006) ja joukkoliikennelain
 (869/2009) mukaista liikenneluvan myöntä-
 mistä ja peruuttamista.

14) kaupallisista tavarankuljetuksista tiellä
 annetun lain (693/2006) ja joukkoliikenne-
 lain (869/2009) mukaista liikenneluvan
 myöntämistä ja peruuttamista;

15) säätiölain (/) 14 luvun 1 §:ssä sää-
 dettyä valvontatehtävää.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

Säätiöasetus

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti säädetään säätiölain (/) 13 luvun 1 ja 22 §:n nojalla:

1 §

Säätiölaissa (/) säädetty ilmoitukset on tehtävä tarkoitusta varten vahvistetulla lomakkeella siten kuin siitä erikseen säätiölaissa ja yritys- ja yhteisötietolaissa (244/2001) säädetään. Ilmoitukseen on oheistettava tarvittavat liitteet.

2 §

Patentti- ja rekisterihallitus, jäljempänä rekisteriviranomainen, pitää päiväkirjaa saapuneista ilmoituksista ja tiedonannoista. Päiväkirjaan, joka on julkinen, on merkittävä säätiön nimi, diaarinumero, saapumispäivä, välipäätökset tai muut välitoimenpiteet sekä rekisteröinnin päivämäärä.

3 §

Jos ilmoitus on tehty säädettyssä järjestyksessä eikä rekisteröimiselle ole muutakaan estettä, on ilmoituksessa mainitut asiat merkittävä rekisteriin.

4 §

Säätiöt on merkittävä rekisteriin juoksevin numeroin siinä järjestyksessä, jossa ne on hyväksytty rekisteröitäviksi. Säätiöitä koskevat muutosilmoituksessa mainitut seikat ja sääntöjen ennakkotarkastukset merkitään rekisteriin säätiön numeron kohdalle. Rekisteriin merkitään lisäksi rekisteröinnin päivämäärä.

Rekisterimerkinnät on julkistettava niin, että julkistettuihin tietoihin voidaan tutustua aikajärjestyksessä sähköisen keskusjärjestelmän kautta.

5 §

Aputoiminimi on merkittävä rekisteriin asianomaisen säätiön nimen kohdalle, jolloin on mainittava se toiminnan osa, jota aputoiminimi koskee.

Sulautumista koskevien ilmoitusten perusteella tehdään merkinnät rekisteriin sekä sulautuvan että vastaanottavan säätiön kohdalle.

6 §

Rekisteriviranomaisen on pidettävä rekisteriin merkityistä säätiöiden nimistä, niiden erikielisistä ilmaisuista sekä aputoiminimistä aakkosellista luetteloa. Luetteloon on tehtävä merkintä säätiön perusilmoituksesta, muutosten ilmoituksista, sääntöjen ennakkotarkastuksesta, muista säätiölain nojalla rekisteriviranomaiselle tehdyistä hakemuksista ja ilmoituksista sekä niiden johdosta annetuista rekisteriviranomaisen päätöksistä. Luetteloon on tehtävä merkintä myös säätiölain 5 luvun 5 §:n ja 14 luvun 2, 3 ja 6 §:n nojalla rekisteriviranomaiselle toimitetuista asiakirjoista sekä lain 14 luvussa tarkoitetuista viranomaisen toimenpiteistä.

Rekisteristä poistetuista säätiöistä on pidettävä erillistä aakkosellista hakemistoa.

7 §

Rekisteriin merkittyä säätiötä koskevista asiakirjoista on tehtävä erityinen asiakirjavihko, joka varustetaan säätiön rekisterinumerolla. Vihkoon on yhdistettävä muutosilmoitukset ja muut kuin 8 §:ssä tarkoitettut säätiötä koskevat asiakirjat.

Sääntöjen ennakkotarkastusta koskeva hakemus liitteineen ja ennakkotarkastuksesta annettu päätös säilytetään kaksi vuotta päätöksen antamisesta. Jos säätiö tämän ajan kuluessa tehdyn perusilmoituksen johdosta merkitään rekisteriin, mainitut asiakirjat liitetään 1 momentissa tarkoitettuun asiakirjavihkoon. Asiakirjavihkoon liitetään myös suoritettua sääntöjen muutoksen ennakkotarkastusta koskevat asiakirjat.

8 §

Rekisteriviranomaiselle toimitetuista tilinpäätösasiakirjoista, toiminta- ja tilintarkastuskertomuksista sekä säätiön valvontaa varten hankituista ja saaduista muista selvityksistä on muodostettava erillinen asiakirjavihko, joka varustetaan säätiön rekisterinumerolla.

9 §

Säätiön perusilmoitukseen on liitettävä perustamiskirja alkuperäisenä tai viran puolesta oikeaksi todistettuna jäljennöksenä, selvitys siitä että testamentti on saanut lainvoiman sekä säätiölain 13 luvun 5 §:n 1 momentissa tarkoitettut hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan vakuutus ja tilintarkastajan lausunto. Tarvittaessa ilmoitukseen on liitettävä selvitys säätiön hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenten, mainittujen toimielinten varajäsenen ja puheenjohtajan, säätiön toimitusjohtajan ja toimitusjohtajan sijaisen sekä säätiön tilintarkastajan ja varatilintarkastajan valinnasta sekä selvitys edustamisoikeuden antamisesta.

Haettaessa poikkeusta säätiölain 3 luvun 10 §:n 3 momentissa tai 17 §:n 3 momentissa tarkoitettua vaatimuksista on hakemuksessa ilmoitettava sen perusteena olevat seikat. Jos hakemus koskee tiettyä henkilöä, on hakemuksessa ilmoitettava henkilön henkilötiedot.

Jos rekisteriviranomainen on antanut säätiölain 3 luvun 10 §:n 3 momentissa tai 17 §:n 3 momentissa tarkoitettua luvan, ilmoitukseen on liitettävä selvitys luvan antamisesta.

10 §

Muutosilmoituksessa on selvästi mainittava säätiölain 13 luvun 6 §:n mukaan rekisteriin

merkittävä asia, ja ilmoitukseen on liitettävä oikeaksi todistettu jäljennös siitä päätöksestä, johon muutos perustuu. Mitä edellä on säädetty perusilmoitukseen oheistettavista liitteistä, koskee soveltuvin osin myös muutosilmoituksen liitteitä.

11 §

Sähköisessä ilmoitusmenettelyssä on tässä asetuksessa ilmoituksen liitteeksi oheistettavaksi säädettyjen alkuperäisten asiakirjojen asemasta liitettävä ilmoitukseen asiakirjasta skannattu kuva tai sähköisesti allekirjoitettu asiakirja.

12 §

Säätiölain sulautumista koskevissa säännöksissä määrätyt säätiöiden ilmoitukset rekisteriviranomaiselle on tehtävä vastaanottavan ja jokaisen sulautuvan säätiön yhteisellä ilmoituksella, jollei säätiölaissa toisin säädetä.

Jos sulautuminen sulautumissuunnitelman rekisteröinnin jälkeen raukeaa, on sulautuvan säätiön tehtävä tästä muutosilmoitus.

Sulautumisen yhteydessä vastaanottavaa säätiötä koskeva muutosilmoitus tai perustettavaa uutta säätiötä koskeva perusilmoitus on tehtävä samanaikaisesti sulautumisen täytäntöönpanosta tehtävän muutosilmoituksen kanssa.

13 §

Mitä 10 §:ssä on säädetty muutosilmoituksesta ja siihen liitettävästä selvityksestä, koskee soveltuvin osin myös muita rekisteriviranomaiselle tehtäviä ilmoituksia.

14 §

Selvitystilaan asettamista koskevassa ilmoituksessa on mainittava selvitystä toimitamaan valittujen tai määrättyjen henkilöiden henkilötiedot. Niin ikään on mainittava, kuka tai ketkä kirjoittavat toiminimen selvitystilan aikana.

15 §

Päätöksessä, jolla säätiö poistetaan rekisteristä, on määrättävä säätiön kirjanpitoaineiston ja tärkeimpien asiakirjojen säilyttämisestä.

Säätiön purkamisesta säätiörekisteriin tehtävään ilmoitukseen on liitettävä selvitys purkamiseen liittyvistä toimenpiteistä sekä lopputilinpäätös tai lopputilitys.

16 §

Rekisteriviranomaisella on sen lisäksi, mitä edellä on sanottu, oikeus vaatia ilmoituksen antajalta muutakin tarpeellista selvitystä ilmoituksen lainmukaisuudesta tai ilmoitetun seikan oikeellisuudesta.

17 §

Rekisteriviranomainen antaa säädettyä maksua vastaan todistuksia ja otteita säätiörekisteristä sekä jäljennöksiä siihen liittyvistä hallussaan olevista asiakirjoista, lukuun ottamatta säätiölain 5 luvun 5 §:ssä ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:ssä tarkoitettuja salassa pidettäviä tietoja ja asiakirjoja. Jäljennöksiä rekisteriviranomaisen hallussa olevista säätiö-

ön asiakirjoista on pyydettyessä annettava sähköisessä muodossa. Mikäli asiakirjan toimittamisesta rekisteriviranomaiselle on kulunut kymmenen vuotta asiakirjan jäljennöksen saamista koskevan pyynnön esittämiseen mennessä, jäljennöstä ei tarvitse antaa sähköisessä muodossa.

Rekisteriviranomainen voi luovuttaa tietoja säätiörekisteriin tehdyistä merkinnöistä ja siihen kuuluvista hallussaan olevista asiakirjoista myös kirjallisena poimintana, teknisen käyttöyhteyden avulla tai muussa koneellisesti käsiteltävässä muodossa.

Säätiörekisteristä annettava automaattisen tietojenkäsittelyn avulla valmistettu asiakirja voidaan allekirjoittaa koneellisesti. Tästä on oltava maininta asiakirjassa.

18 §

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 _____ .